

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІЯСПОРИ

Том 1
СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ
Книга 2 Л-Р

1. Українська Католицька Катедра Непорочного Зачаття у Філядельфії, Пен. 1966, Арх. Юліян Ястремський.

2. Джек Паланс – американський актор українського походження, зірка Голівуду.

3. Будинок Наукового Товариства ім. Шевченка в Америці, Нью-Йорк.

4. Українка Кей Лейні Рей Рафко – Міс Америка 1988.

5. Українська Католицька Церква св. Юра в Нью-Йорку, 1975. Арх. Аполінарій Осадца.

6. Парк «Україна», відкритий 1999 року. Гейворд, Каліф.

7. Футбольна дружина «Тризуб», Філядельфія, 1963. Виступала під назвою "Ukrainian Nationals", чемпіон США з футболу в 1960, 1961, 1963 і 1966 рр.

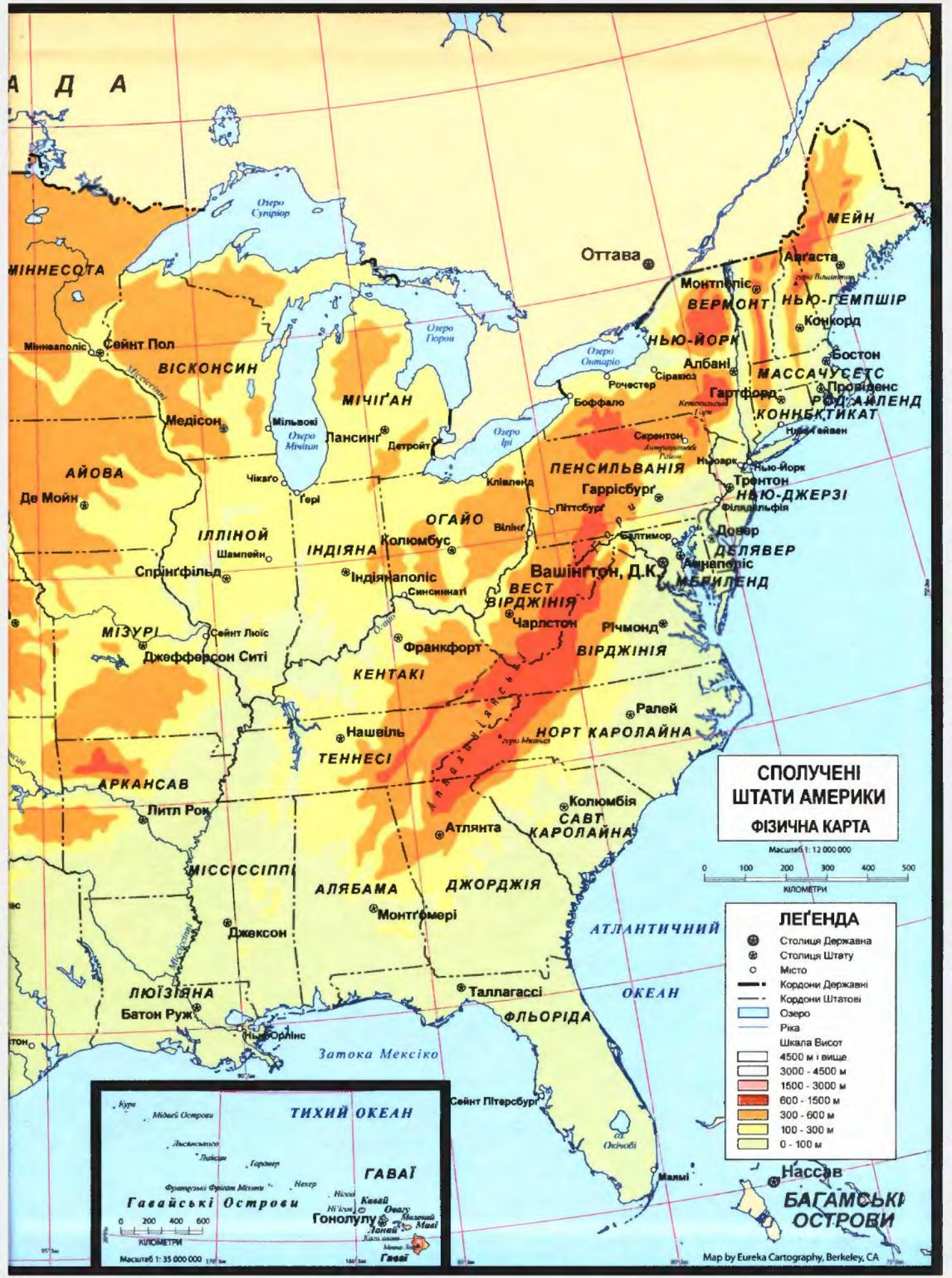
8. Ансамбль бандуристів Об'єднання Демократичної Української Молоді в Чикаго, Ілл. 1965.

9. Начальний Пластун Любомир Романків з Пластунами-Сеньйорами. 2009, Філядельфія. Пен.

10. Статуя Свободи в Нью-Йорку. Скульптор Фредерик Огюст Бартольдї. Арх. Річард Морріс Гант.

**СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ
ФІЗИЧНА КАРТА**

Масштаб 1: 12 000 000
0 100 200 300 400 500
КІЛОМЕТРИ

ЛЕГЕНДА

- Столиця Державна
- ⊙ Столиця Штату
- Місто
- Кордони Державні
- - - Кордони Штатові
- ▭ Озеро
- Ріка
- Шкала Висот
- 4500 м і вище
- 3000 - 4500 м
- 1500 - 3000 м
- 600 - 1500 м
- 300 - 600 м
- 100 - 300 м
- 0 - 100 м

Гавайські Острови

Тихий океан

Гаваї

Гонолулу

Масштаб 1: 35 000 000

0 200 400 600
КІЛОМЕТРИ

Нассау
БАГАМСЬКІ ОСТРОВИ

ENCYCLOPEDIA OF UKRAINIAN DIASPORA

Volume 1

United States of America

Book 2

L - R

Vasyl Markus, *Editor*

Daria Markus, *Co-editor*

Shevchenko Scientific Society, Inc. USA

New York - Chicago

2012

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІЯСПОРИ

Том 1

Сполучені Штати Америки

Книга 2

Л - Р

Василь Маркусь, *Головний редактор*

Дарія Маркусь, *Спів-редактор*

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці

Нью-Йорк - Чикаго

2012

Shevchenko Scientific Society, Inc. USA

Copyright © 2012 Shevchenko Scientific Society, Inc

ISBN 0-88054-145-8 (V.1, bk.2)
LCCN 98117067

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Entsyklopediia ukrains'koi diiaspory / Vasyl'Markus' (holovnyi redaktor) et al.

348 p. Includes bibliographical references.

Contents:

- v.1. Spolucheni Shtaty Ameryky, Book 2. L-R / Vasyl' Markus', Dariia Markus'
- v.4. Avstralia, Aziia, Afryka / Vasyl' Markus'

ISBN 0-88054-145-8 (v.1, bk.2)

ISBN 5-7702-1069-9 (v.4)

- 1. Ukrainians--Foreign countries--Encyclopedias.
- 2. Ukrainian diaspora--Encyclopedias.
- I. Markus', Vasyl'. II. Markus', Dariia. III. Shevchenko Scientific Society (U.S.)

DR 508.44. E58 1995

98117067

All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior permission of the copyright owner.

Printed in USA

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Василь Маркусъ *головний редактор*
Дарія Маркусъ (†) *спів-редактор*

СПІВРОБІТНИКИ РЕДАКЦІЇ

ЧІКАГО

Надія Заяць *адміністратор редакції, редактор*
Володимир Трощинський *радник-редактор (Київ)*

Добровільні співпрацівники в канцелярії:

Іванна Горчинська (†) *автор, радник*
Надя Горб *укладання матеріалів*

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА в АМЕРИЦІ

НЬЮ-ЙОРК

Василь Махно *мовний редактор*
Василь Лопух *макетування*

ВИДАВНИЧИЙ КОМІТЕТ

Орест Попович, Володимир Василяк, Григорій Грабович, Василь Лопух,
Олександр Лужницький, Василь Махно, Володимир Петришин

ГОЛОВНІ СПОНСОРИ ЕУД

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці
Фундація Приятелів Енциклопедії України

ілюстрації:

мапи США - *Eureka Cartography, Berkeley, CA., Надія Заяць*

лого:

НТШ - *Яків Гніздовський, ЕУД, ЕУД-США - Юра Заяць*

ПОДЯКА

У додатку до вже згаданих Головних Спонсорів ЕУД, це видання підтримали:
Українсько-Американська Федеральна Кредитова Спілка "Самопоміч" в Чікаго,
Федеральна Кредитова Кооператива "Самопоміч" в Нью-Йорку,
Фундація "Спадщина" банку "Певність" в Чікаго.

Українська Вільна Академія Наук,
Український Музей в Нью-Йорку,
Українсько-Американський Архів і Музей в Детройті,
газети: "Свобода", "Америка", "The Ukrainian Weekly"
та поодинокі приватні особи допомогли Видавничому Комітетові
необхідними світлинами, за що усім їм складаємо щирі подяку.

Від Видавничого Комітету

Пропонуємо читачеві другу книгу Американського тому ЕУД, літери Л-Р, обсяг якої складається з 348 сторінок основного тексту, 14 сторінок вступу та 8 сторінок ілюстрацій. У книзі подано 1256 гасел, 470 світлин та ілюстрацій, 9 таблиць з числовими даними і дві кольорові карти.

Наш первісний плян включити до другої книги літеру С довелося змодифікувати, бо на неї під цю пору маємо всього 140 гасел. Все таки цю недокінчену, неповну збірку гасел на літеру С ми незабаром виставимо на інтернеті. Праця над літерою С продовжується і її зміст буде там постійно поповнюватися. На інтернеті знайдете і цілу першу та другу книги Американського тому. В інтернетному варіанті існує можливість пропонувати доповнення і правки, скеровуючи їх до веб-сторінки НТШ-А, www.eudusa.org

Про появу інтернетної версії Американського тому ЕУД подбав і нею управляє Володимир Василякій, Голова Комісії Комп'ютеризації Наукового Товариства ім. Шевченка в Америці (НТШ-А). Нашим остаточним пляном є все таки видати друком ще й третю книгу Американського тому, літери С-Я.

Друга книга Американського тому ЕУД появилася в дуже складних обставинах. Коли розпочиналася праця над її завершенням в 2009 році, вже не було на світі головного рушія Американського тому, спів-редактора ЕУД, бл. п. Дарії Маркусь, а з колегії редакційних співробітників ЕУД в Чикаго залишилася тільки Надія Заяць, Адміністратор ЕУД. Н. Заяць, працівник НТШ-А, не тільки продовжувала редагувати матеріяли, надіслані до редакції для гасел згідно з енциклопедичними вимогами, але й почала сама писати нові гасла. Очевидно, що одній людині далеко не під силу таке завдання, як докінчити та підготувати книгу до друку, і тому левову частку праці над завершенням книги перебрала Централь

НТШ-А в Нью-Йорку.

Макетування, підшукування та оформлення світлин та інші технічні обов'язки для підготовки рукопису до друку взяв на себе Василь Лопух, Директор Адміністрації НТШ-А. Мовну коректу, серед інших редакційних завдань, виконав філолог-україніст Василь Махно, старший науковий співробітник НТШ-А. Координацію всіх аспектів підготовки книги до видання перебрав Орест Попович, Президент НТШ-А.

Хоча в 2009 р. канцелярія НТШ-А одержала від редакції ЕУД більшість потрібних гасел на літери Л-Р, то не всі ці матеріяли були готові до макетування і видання. Поперше, серед гасел існували деякі разючі прогалини, подруге, багато з них потребувало правок та усучаснення. Як не дивно, але бракувало гасел про НТШ-А, хоча наше Товариство є головним спонсором і власником матеріялів ЕУД. Цю прогалину заповнили О. Попович і Світлана Андрушків. О. Попович опрацював гасло «НТШ-А», скориставши з цінних порад Лариси Онишкевич і Володимира Петришина. С. Андрушків, Директор Бібліотеки НТШ-А, написала гасло «Бібліотека (Б) й Архів (А) НТШ в Нью-Йорку».

Опрацьовано ще такі додаткові важливі гасла як «Образотворче мистецтво» (Мирослава Мудрак), «Пам'ятники» (Н. Заяць і Марія Ревакович), «Пенсильванія» (Олександр Лужницький), «Переписи населення» (Олег Воловина), «Пітсбург» і «Преса» (обидва – О. Лужницький), «СУМ» (Христя Верещак), «СУСТА» (В. Петришин). Крім згаданих тематичних гасел, написано ще ряд особистих. Трудомістким завданням було підшукати відповідні світлини, їх сканувати, оформлювати в тексті. Не диво, що завершення другої книги забрало три роки праці багатьох відданих членів і працівників НТШ-А.

Неоціненний внесок для появи другої книги зробив Філядельфійський Регіональний Комітет (ФРК) ЕУД, який вже кілька десятиліть діє при Осередку Праці НТШ-А у Філядельфії. Головою Осередку і Комітету є Ярослав Заліпський, а координатором зв'язків ФРК з редакцією ЕУД та організатором засідань Комітету, О. Лужницький. У 2009-2011 рр. ФРК проаналізував усі матеріали Американського тому ЕУД на літери Л-С, які відносилися до штату Пенсильванія, виправив, доповнив та усучаснив їх, написав ряд нових особистих гасел. Робочі засідання ФРК відбувалися нормально двічі у місяць, а останнім часом – раз на тиждень. Протоколювали Наталія Пазуняк і Анна Максимович.

Праця ФРК для ЕУД сягає ще 1993 року, коли його члени опрацювали для гасел ЕУД критерії, що їх одобрив головний редактор, Василь Маркусь. Подаємо поазбучний список усіх тих відданих членів ФРК, які кільканадцять літ трудилися в різні періоди для ЕУД на громадських засадах, передаючи щомісяця опрацьовані гасла до редакції ЕУД в Чікаго. У дужках подані категорії гасел, за які вони були відповідальні.

Члени ФРК за рр. 1993-2011: Олекса Біланюк (†), Методій Борецький (технічні науки), Стефан Гавриш (†) (організації), Петро Гурський (Православна Церква), Василь Дорошенко (мистецтво), Я. Заліпський (точні науки, суспільні організації), Альберт Кіпа (науковці, Аллентавн і сусідні місцевості), Петро Клюк (баптисти і додаткові віровизнання), Юрій Левицький (театр), Олег Лисяк (†), О. Лужницький (преса, Католицька Церква, духовенство, місцевості), Уляна Мазуркевич (громадські діячі), Анна Максимович (жіночі організації), Роман Максимо-

вич (†), Наталія Пазуняк (українська школа), Юрій Рибак (†) (студентство, промисловці), Осип Рожка (політика), Леонід Рудницький (науковці), Василь Саяк (медицина), Іван Скальчук (політика), Марта Тарнавська (література, письменники), Зенон Чайківський, Ігор Чижович (спорт), Марта Яримович (музика), Ярослав Яримович (†).

У минулому працювали ще й інші регіональні комітети ЕУД, зокрема в регіонах Нью-Йорк – Нью-Джерзі і Детройту, доставляючи матеріали до редакції ЕУД в Чікаго. Для історії слід зафіксувати той факт, що поява Американського тому ЕУД – це не тільки очевидна велика заслуга редакційної колегії ЕУД, але й колективне досягнення багатьох відданих справі людей, які протягом десятиліть трудилися без заплати, віддаючи свій час і знання, щоби допомогти праці редакції ЕУД в Чікаго, навіть у тих часах, коли вона функціонувала в своєму повному складі. Сьогодні, коли редакція ЕУД в Чікаго звелася до однієї особи, надія на докінчення Американського тому у формі третьої книги залежатиме ще більше від участі громадських груп та індивідуальних авторів для опрацювання гасел. ФРК ЕУД запевнив мене, що він далі працюватиме над завершенням Американського тому.

Накінець належить згадати, що загальна інформація для підбору і презентації матеріалів в Американському томі є виложена в деталях у Передмові головного редактора ЕУД, В. Маркуся, в першій книзі тому.

Орест Попович
Січень 2012

ПРИЗВИЩА АВТОРІВ СТАТЕЙ І ЗАМІТОК, ПІДПИСАНИХ ІНІЦІАЛАМИ

Р. Андрушків	Роман Андрушків	О. Лужницький	Олександр Лужницький
С. Андрушків	Світлана Андрушків	Р.П. Магочі	Роберт Павло Магочі
Н. Банчик	Надія Банчик	С.М.	Степан Максимюк
В. Баран	Володимир Баран	С.М.	Василь Маркусь
В.Б.	Володимир Баранецький	Д.М.ч	Дарія Маркусь
Р.Б.	Роман Барановський	В. Махно	Василь Махно
Е. Басюк	Еміліян Басюк	Ю.Микитенко	Юрій Микитенко
О. Бережницька	Оксана Бережницька	Г.М.	Галина Миронюк
О. Біланюк	Олекса Біланюк	М.М.	Микола Мушинка
Б. Бойчук	Богдан Бойчук	М. Неврлі	Микола Неврлі
М. Борецький	Методій Борецький	М.О.	Мирослава Олійник
Б. Бурачинський	Богдан Бурачинський	С.О.	Степан Олійник
Б. Винар	Богдан Винар	Л.О.	Лариса Онишкевич
Х.В.	о. Христофор Войтина	Я. Падох	Ярослав Падох
О.В.	Олег Воловина	Н.П.	Наталія Пазуняк
О. Гаврилюк	Орест Гаврилюк	М. Палій	Михайло Палій
М.Г.	Микола Галів	А.П.	о.Атанасій Пекар
Ю. Гончаренко	Юрій Гончаренко	Я. Пеленський	Ярослав Пеленський
Б. Горбаль	Богдан Горбаль	О. Попович	Орест Попович
І.Г.	Іванна Горчинська	М.П.	Мирослав Прокоп
О.Д.	Осип Данко	П.П.	Павло Пундій
П.Дж.	Павло Джуль	М.Р.	Марія Ревакович
Ю.Добчанський	Юрій Добчанський	р.м.	редакційний матеріал
Л. Дражевська	Любов Дражевська	О. Рожка	Осип Рожка
В.Д.	Віктор Дудко	О.Р.	Оксана Роздольська
Д. Елиїв	Дарія Елиїв	Я. Розумний	Ярослав Розумний
В.Ж.	Володимир Жила	І. Руснак	Ірина Руснак
Р. Залуцький	Роман Залуцький	Р.С., мол.	Роман Савицький, мол.
Н.З.	Надія Заяць	В.С.	Василь Салаяк
І.З.	Ігор Зєлик	М.С.	Мирослав Семчишин
О. Зінкевич	Осип Зінкевич	О.С.	Олександр Серафін
Є.І.	Євген Івашків	І. Скальчук	Іван Скальчук
С. Кікта	Степан Кікта	Н. Соневицька	Наталка Соневицька
В.К	Василь Колодчин	І.С.	Ірина Старовойт
О. Коновал	Олексій Коновал	В. Стойко	Володимир Стойко
О.К.	Осип Кравченко	М.Т.	Марта Тарнавська
Ю.К..	Юрій Криволап	О.Т.	Омелян Твардовський
О. Кузьмович	Ольга Кузьмович	Б.Т.	Богдан Титла
Я.К.	Ярема Купчинський	В. Трембіцький	Володимир Трембіцький
М.К.	Мирон Куропась	С. Трофименко	Святослав Трофименко
С.К.	Степан Куропась	В.Т.	Володимир Трошинський
Р. Лазарчук	Роман Лазарчук	О. Труш	Осип Труш
Ю.Л.	Юрій Левицький	Д.Ш	Дмитро Штогрин
В.Л	Василь Ленцик	Ю. Штогрин	Юрій Штогрин
В. Ліщинецький	Василь Ліщинецький		

СПИСОК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- АБН – Антибольшевицький Бльок Народів
 Австр. – Австрія
 австр. – австрійський
 Австрал. – Австралія
 австрал. – австралійський
 агрон. – агрономічний
 адміністр. – адміністративний
 АДУК – Асоціація Діячів Української Культури
 амер. – американський
 АН – Академія Наук
 Англ. – Англія
 англ. – англійський
 архисп. – архієпископ
 б. – біля
 білор. – білоруський
 більш. – більшовицький
 бл. – близько
 бріт. – британський
 вел. – великий
 верх. – верховний
 вид. – видання
 вид-во – видавництво
 вип. – випуск
 візант. – візантійський
 військ. – військовий
 внутр. – внутрішній
 в.о. – виконувач обов'язків
 вол. – волинський
 вул. – вулиця
 газ. – газета
 Гал. – Галичина
 гал. – галицький
 ген. – генерал, генеральний
 геогр. – географічний
 гол. – голова, головний, головно
 Голл. – Голляндія
 голл. – голляндський
 госп. – господарський
 госп-во – господарство
 ГПУ – Головне Політичне Управління
 гром. – громадський
 гр.-кат. – греко-католицький
 губ. – губернія
 дем. – демократичний
 держ. – державний
 дир. – директор
 дириг. – диригент
 дол. – долари
 доц. – доцент
 ДП – переміщені особи (з англ. D.P. – Displaced Persons)
 д-р – доктор
 д-рат – докторат
 драм. – драматичний
 д.чл. – дійсний член
 европ. – європейський
 екон. – економічний
 етн. – етнічний
 ЕУ – Енциклопедія Українознавства
 ЕУД – Енциклопедія Української Діаспори
 євр. – єврейський
 єп. – єпископ
 жін. – жіноча, жіночий, жіночі
 журн. – журнал
 заг. – загальний
 зах. – західний, захід
 закарп. – закарпатський
 закорд. – закордонний
 запор. – запорозький
 засн. – засновано, заснований
 заст. – заступник
 зб. – збірка, збірник
 звич. – звичайно, звичайний
 зовн. – зовнішній
 ЗУАДК – Злучений Українсько-Американський Допомоговий Комітет
 ЗУНР – Західньо-Українська Народна Республіка
 ЗЧ ОУН – Закордонні Частини Організації Українських Націоналістів
 ім. – імени
 ін. – інший
 інж. – інженер
 ІНО – Інститут Народної Освіти
 ін-т – інститут
 ІРО – Міжнародна Організація для справ Втікачів (з англ. – International Refugee Organization)
 іст. – історичний
 Італ. – Італія
 італ. – італійський
 Кан. – Канада
 канад. – канадський
 кард. – кардинал
 карп. – карпатський
 кат. – католицький
 кв.км, км – квадратний кілометр, кілометр
 київ. – київський
 кін. – кінець, кінцем
 км – кілометр
 кн. – князь, княгиня
 коз. – козацький
 кол. – колишній
 ком. – комуністичний
 кооп. – кооперативний
 к-сть – кількість
 культ. – культурний
 лат. – латинський
 лемк. – лемківський
 лік. – лікарський

літ. – літературний
львів. – львівський
м. – місто, метр
м-ко – містечко
мгр – магістер
мед. – медичний
мист. – мистецький
митр. – митрополит
міжнар. – міжнародний
м.ін. – між іншим
мін. – міністер
мін-во – міністерство
місц. – місцевий
міськ. – міський
млн – мільйон
млрд – мільярд
мол. – молодший, молодечий, молодіжний
моск. – московський
муз. – музичний
НАН України – Національна Академія
Наук України
н. – народився, народилася
напр. – наприклад
нар. – народний
нас. – населення
наук. – науковий
наук.-досл. – науково-дослідний
нац. – національний
Нім. – Німеччина
нім. – німецький
НТШ – Наукове Товариство ім. Шевченка
о., оо. – отець, отці
обл. – область, обласний
ОДВУ – Організація Державного
Відродження України
ОДУМ – Об'єднання Демократичної
Української Молоді
ОЖ-ОЧСУ – Об'єднання Жінок Оборони
Чотирьох Свобід України
оз. – озеро
ООН – Організація Об'єднаних Націй
ООЧСУ – Організація Оборони
Чотирьох Свобід України
оп. – оповідання
ОПДЛ – Об'єднання Письменників
Дитячої Літератури
орг-ція – організація
осв. – освітній
остр. – острів
ОУН – Організація Українських
Націоналістів
п. – помер, померла
пед. – педагогічний
перев. – переважно
п.з. – під заголовком
письм. – письменник, письменниця
півд. – південний, південь

півн. – північний, північ
півостр. – півострів
підполк. – підполковник
пласт. – пластовий
пов. – повіт, повітовий, повість
пол. – половина
політ. – політичний
полк. – полковник
Поль. – Польща
поль. – польський
поч. – початок
правос. – православний
през. – президент
прибл. – приблизно, приблизний
прим. – примірник
пров. – провінція
пром. – промисловий
пром-сть – промисловість
проф. – професор, професійний
псевд. – псевдонім
р., рр. – річка, рік, роки
рад. – радянський
ред. – редактор, редакція
рел. – релігійний
р-н – район
Рос. – Росія
рос. – російський
РПЦ – Російська Православна Церква
Рум. – Румунія
рум. – румунський
с. – село, сторінка
с., сс. – сестра, сестри
СГД – Союз Гетьманців Державників
св. – святий, святі, святих
1 Світ. - 1 Світова
2 Світ. - 2 Світова
світ. – світовий
свящ. – священник
секр. – секретар
сер. – середина, середній
сіль.-госп. – сільсько-господарський
СКВУ – Світовий Конгрес Вільних Українців
СКУ – Світовий Конгрес Українців
слов. – слов'янський
Слов. – Словаччина
словаць. – словацький
сов. – советський
соціал. – соціальний
співред. – співредактор
співроб. – співробітник
спорт. – спортовий, спортивний
СССР - Союз Советських Соціалістичних Республік
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
ст. – стаття, сторіччя
стар. – старший
СУА – Союз Українок Америки
суд. – судовий

- СУМ – Спілка Української Молоді
сусп. – суспільний
- СУСТА – Союз Українських Студентських
Товариств Америки
- СФУЖО – Світова Федерація Українських
Жіночих Організацій
- СФУЛТ – Світова Федерація Українських
Лікарських Товариств
- сх. – східний, схід
- США – Сполучені Штати Америки
- т., тт. – том, томи
- танц. – танцювальний
- т-во – товариство
- театр. – театральний
- техн. – технічний
- т.зв. – так званий
- тис. – тисяча
- торг. – торговельний, торговий
- т.р. – того року
- ТУІА – Товариство Українських
Інженерів Америки
- в т.ч. – в тому числі
- УАКР – Українська-Американська
Координаційна Рада
- УАПЦ – Українська Автокефальна
Православна Церква
- УАПЦ (Соборноправна) – Українська
Автокефальна Православна Церква
(Соборноправна)
- УБС – Український Братський Союз
- УВАН – Українська Вільна Академія Наук
- УВО – Українська Військова Організація
- УВУ – Український Вільний Університет
- УГА – Українська Галицька Армія
- УГА – Українська Господарська Академія
- УГВР – Українська Головна Визвольна Рада
- УГКЦ – Українська Греко-Католицька Церква
- Угор. – Угорщина
- угор. – угорський
- укр. – український
- УККА – Український Конгресовий Комітет
Америки
- УКУ – Український Католицький Університет
- УКЦ – Українська Католицька Церква
- УЛТПА – Українське Лікарське Товариство
Північної Америки
- УНДО – Українське Національно-Демократичне
Об'єднання
- УНДС – Український Національно-Демократичний
Союз
- УНРРА – Адміністрація Об'єднаних Націй
для Допомоги і Розвитку
- УНР – Українська Народна Республіка
- УНРада – Українська Національна Рада
- УНС – Український Народний Союз
- ун-т – університет
- УПА – Українська Повстанська Армія
- УПЦ – Українська Православна Церква
- УРДП – Українська Революційна (Республіканська)
Демократична Партія
- УРС – Український Робітничий Союз
- УРСР – Українська Радянська Соціалістична
Республіка
- УСС – Українські Січові Стрільці
- УСЦАК – Українська Спортова Центральна
Америку і Канади
- УТГІ – Український Технічно-Господарський
Інститут
- УЦК – Український Центральний Комітет
- УЦР – Українська Центральна Рада
- фак. – факультет
- фед. – федеральний
- фіз. – фізичний
- філол. – філологічний
- філософ. – філософічний, філософський
- фін. – фінансовий
- Франц. – Франція
- франц. – французький
- хем. – хемічний
- христ. – християнський
- центр. – центральний
- церк. – церковний
- ЦЕСУС – Центральний Союз Українського
Студентства
- ЦПУЕ(Н) – Центральне Представництво
Української Еміграції (Німеччини)
- ч., чч. – число, числа
- чесь. – чеський
- Чех. – Чехія
- Чехослов. – Чехословаччина
- чл. – член, члени
- чл.-кор. – член-кореспондент
- ЧСВВ – Чин св. Василія Великого
- чол. – чоловічий
- швед. – шведський
- Швайц. – Швейцарія
- швайц. – швейцарський
- шт. – штат
- ЮНЕСКО – Міжнародна Організація в справах
освіти, науки і культури

СКОРОЧЕННЯ ДЕЯКИХ АМЕРИКАНСЬКИХ ШТАТІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВОСТЕЙ

Аріз.	Арізона	Мерил.	Мериленд
Ваш.	Вашінгтон	Міз.	Мізури
Ваш.,Д.К.	Вашінгтон, Дистрикт Колумбії	Міч.	Мічіген
Вірдж.	Вірджінія	Мінн.	Міннесота
Віск.	Вісконсин	Небр.	Небраска
Гав.	Гаваї	Н.Гемп.	Нью-Гемпшір
Дел.	Делявер	Н.Дак.	Норт Дакота
Ілл.	Іллиной	Н.Дж.	Нью-Джерзі
Інд.	Індіана	Н.Й.	Нью-Йорк
Каліф.	Каліфорнія	Ог.	Огайо
Кол.	Колорадо	Пен.	Пенсильванія
Конн.	Коннектикат	Р.Айл.	Род Айленд
Масс.	Массачусетс	Текс.	Тексас
Аріз.	Арізона	Фльор.	Фльоріда
Ваш.	Вашінгтон		

Ін. штати не подаються скорочено.

Л

ЛАБУНСЬКИЙ Валентин (Valentyn Labunsky), видавець, журналіст; н. 17.9.1951 в м. Носівка

на Чернігівщині. Закінчив фак. журналістики Київського держ. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Навчався також на іст., геогр. та біологічному фак. цього ун-ту. Працював

в республіканських газетах ("Київська правда", "Вечірній Київ", "Спортивна газета", "Голос України") та на укр. радіо, був першим ред. журн. "Військо України". Брав активну участь в діяльності Нар. Руху України та Укр. Республіканської Партії. У 1990-их рр. передавав репортажі з "гарячих точок" – Литви, Грузії, Придністров'я. 1993-95 працював експертом з питань засобів масової інформації місії ОБСЄ в Україні. 1996 емігрував до США. Працював в україно- та російськомовній емігрантській пресі, кореспондентом радіостанції "Нім. хвиля". 2008 засн. та гол. ред. тижневика "Нова газета".

р.м.

ЛАБУНЬКА Марія (Mariia Labunka), з роду Ровенчук, дружина Мирослава Лабуньки, учасниця

укр. підлілля ОУН-УПА, гром. діячка; н. 12.2.1924 в м-ку Печеніжин Коломийського пов., Гал., п. 17.10.1996 в Філядельфії, похована на цвинтарі св. Андрія в

Савт Бавнд Бруку (ділянка УПА). Сер. освіту здобувала у Коломиї та Перемишлі, завершивши її в 1944. 1942 вступила до Юнацтва ОУН й тасного Пласту. З весни 1944 стала провідницею жіночої сітки в 2 окрузі ОУН "Батурин" Закарпатського краю, що охоплювала терен між Перемишлем і Ярославом (в 1946 переіменованій "Жіноча сітка Червоного Хреста"). Відома під псевд. "Ірина", продовжувала підпільну працю на укр. землях під Поль. також по війні. У серпні 1948 у складі групи УПА в рейді перейшла до Зах. Нім. 1948-52 студіювала в УВУ в Мюнхені україністику, педагогію і етнографію. В кін. 1955 емігрувала до США й оселилась в Нью-Йорку, згодом у Філядельфії, де 1970-87 вчителювала в школі українознавства, була виховницею у Пласті, чл. управи Об'єднання кол. Вояків УПА та ін.; писала про гуцульські святочні обряди й звичай в укр. пресі.

В. Трощинський

ЛАБУНЬКА Мирослав (Miroslav Labunka), історик, проф., гром., церк. і наук. діяч; н. 23.3.1927 в с. Котів Бережанського пов., Гал., п. 2.12.2003 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. По здобутті сер. освіти в Бережанській гімназії (1941-44) та укр. гімназії в Травнштайні

(Баварія) в 1945-46, навчався в гр.-кат. семінарії в Гіршбергу (1946-48) та семінарії в Кулемборгу, Голл. (1949-50). Студіював канонічне право в Мюнхенському

Ун-ті (1950-51). В 1951-55 студіював історію в Лювенському Ун-ті (Бельгія), який закінчив ліценціямом (мгрська праця "Йосифінські реформи в Гал."). Після переїзду до США закінчив студії бібліотекарських наук в Колумбійському Ун-ті в Нью-Йорку (1956-58), а згодом історію в тому самому ун-ті, де 1978 захистив д-рську дисертацію "Новгородська легенда про 'білий клубок'".

Змолоду брав активну участь в Пласті: співзасновник куреня "Орден Хрестоносців", в 1960-их рр. курінний "великий майстер" сеньйорського куреня, чл. Крайової Пласт. Старшини і Ради в США, учасник і орг. різних заг.-пласт. заходів. Був так само активний в орг-ції юнацтва ОУН (С. Бандери), Т-ва Укр. Студіюючої Молоді ім. Міхновського, в студентських громадах в Мюнхені і Кулемборгу, згодом в США – в середовищі УГВР, УБС та ін. Працював 1956-65 в бібліотеці Колумбійського Ун-ту, а в 1965-93 викладав історію в Ля Сальському (La Salle) Ун-ті у Філядельфії спочатку як доцент, а згодом як надзвич. проф. Був викладачем на літніх курсах УКУ в Римі, наук. співроб. Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту, у наук. відрядженні в Болгарії (1965) та СРСР (1986), викладав в УВУ в 1980-их рр.), був 1993-95 деканом філософ. фак. УВУ, а відтак ректором (1995-98). Л. брав провідну участь в укр.-кат. мирянських орг-ціях – "Обнова", Укр. Патріархальне Т-во в США, Укр. Патріархальне Світове Об'єднання (з 1989 заст. гол.), заст. дир. філії УКУ в Філядельфії, гол. Осередку НТШ у Філядельфії та заст. дир. Філософ.-Істор. Секції НТШ з 1993. Співоорганізував низку

конференцій, зокрема з нагоди Тисячоліття Хрещення Русі-України (м. Равенна, Італ., в 1987) та 400-ліття Берестейської унії (Львів, 1995).

Л. надрукував різними мовами низку наук. ст. та розділів в книжках, редагував чи співред. ряд зб. Найважливіші праці: "Митр. Кнів. Іларіон. 1050-1053" ("Богословія", т. 53, 1989), "The Report of an Audience with Maria Theresa" ("Eucharistion to Omeljan Pritsak", 1979-80), "М. П. Дашкевич і І. А. Линниченко" ("125 рр. укр. академічної традиції в Києві", УВАН 1990), "Religious Centers and their Missions to Kievan Rus'" (Harvard Ukrainian Studies, 1988-89) та ін. Співред. (з Леонідом Рудницьким) праці "The Ukrainian Catholic Church, 1945-1975" (1976), співавтором (з Осипом Данком) "Річника укр. бібліографії" (УВАН, 1957); помістив низку рецензій, м.ін. в "Revue d'Histoire Ecclesiastique" (Лювен); автор книжки "Legend of the Novgorodian White Cow" (1998). Написав ряд ст. і коментарів на гром., мирянські та культ. теми в діаспорній пресі. Відзначений Лицарем св. Георгія Вел. (1997).

В. Маркусь

ЛАБУНЬКА-ТАРНАВСЬКА Ія (Ірена) (Iya Labunka-Tarnawska), дочка Мирослава та Марії

Лабуньків, чл. виконавчої ради кіностудії Діснея (Disney) (відділ продукції); н. 1956 в Нью-Йорку. Закінчила Ля Сальський (La Salle) Ун-т в Філадельфії.

2000 допомагала кіноматографічним відділам в ознайомленні з класичними фільмами Київ. кіностудії; постачала їм відеокасети "Землі" О. Довженка, "Тіні забутих предків" С. Параджанова та ін. З її ініціативи розпочато проєкт зі створення Укр. фільмового ін-ту

(концепція "Зах. Гарварду"). Чл. Голівудської групи "Тризуб".

Р. Савицький, мол.

ЛАВР, архисп. див. *Шкурла Лавр* (ур. *Василь*)

ЛАВРЕТ Лариса (сценічне ім'я) див. *Кукрицька Лариса*

ЛАВРИН Микола (Mykola Lawrin), інж., гром. діяч; н. 2.1.1924 в с. Маркопіль, нов. Броди, Гал. Високу освіту здобув у УТГП в Регенсбурзі (1946-49) та, після переїзду до США (1950), у Вейнському (Wayne State) Ун-ті (1952-54). Діяльний в укр. гром. житті в Детройті, зокрема в Пласті, Школі Українознавства, Укр. Патріархальному Т-ві; меценат укр. студій при Гарварді, довголітній чл. та гол. управи місц. відділу ТУІА (1973-86).

В. Трощинський

ЛАВРИНЬЮК Лаврентій (Lavrentii Lavryniuk), гр.-кат. св.в.-василіяннин; н. 17.5.1937 в м. Круз Машадо (Cruz Machado), Парана, Бразилія. У 1950-их рр. навчався у семінарії оо. Василіян у Прудентополі, відбув новіціят у монастирі в Іваях та богословіс у Куритибі. Згодом 4 рр. студіював в Ун-ті "Грегоріанум" в Римі, де здобув ліценціят з богословських наук. 1964 висвячений на св.в. З 1965 у США; спочатку при новіціяті у монастирі ЧСВВ у Глен Кові (Glen Cove), Н.Й., у 1966-70 сотрудник при церкві Різдва Божої Матері в Чикаго, від 1970 – при парафії св. Юра в Нью-Йорку. Активний в будові нового храму св. Юра, шкільний адміністратор та керівник парафіяльної радіопрोगрами.

В. Трощинський

ЛАВРИШИН Корнелій (Cornelius Lavryshyn), кат. св.в., мадярофіл; н. 29.9.1858 на Закарпатті, п. 18.8.1925 в Клівленді. Приїхав до США 1891, працював в Осіола Міллс (Osceola Mills), Пен., 1892-1907 парох церкви св. Михаїла в Шенандоа (Shenandoa), Пен., потім

парох у Клертоні (Clairton), Пен., Трентон Н.Дж. В Шенандоа Л. був одним з дир. місц. банку, від часу появи допомогової братської орг-ії "Сосдиненіс греко-католических русских братств" (1892) – її контролер, а від 1899 – 4-разовий предсідник.

О. Кравченко

ЛАВРІВСЬКА Ірина (Iryna Lavrivska), з роду Пашковська, дружина Юрія Лаврівського, акторка, журналістка; н. 22.11.1918 в Бережанах, Гал., п. 22.12.2002 в Боффало, похована на цвинтарі св. Матвія. Закінчила драм. курси під керівництвом С. Крижанівського (1938-39). Працювала в Тернопільському обл. театрі, Львів. Опері (відділ балету, 1940-41) й театрі "Веселий Львів" (1942-45). По 2 Світ. війні акторка укр. театру "Камерна Сцена" в Нім. (1945-49). З 1949 на еміграції в США; довголітня співроб. укр. програми на радіостанції WWOL в Боффало (до 1967), де стала відомою як автор й виконавець казок для дітей. Чл. театр. трупи "Чайка" в Боффало (1949-50); автор іст. повісти "Перший козак в Америці" (1975; перевидана у Львові 1997). Від 1946 чл. Об'єднання Мистців Укр. Сцени.

В. Трощинський

ЛАВРІВСЬКИЙ Юрій (Yurii Lavrivsky), естрадний співак, актор, педагог; н. 28.3.1909 в м. Ніско, Поль., п. 24.6.1982 у Боффало, похований на цвинтарі св. Матвія. Закінчив гімназію в Бережанах, Гал. Муз. освіту здобув у Львів. консерваторії під керівництвом Романа Любинецького (1927-34). З 1934 викладав музику в гімназіях у Львові, Грубешові, Томашеві, Любельському та в Бережанах. У 1939-41 актор Тернопільського обл. театру, згодом – Львів. оперного театру (1941-42) й театру "Веселий Львів" (1942-44). По 2 Світ. війні на еміграції в Нім. працював в укр. театрі "Камерна Сцена" (спадкоємець театру "Веселий

Львів", 1945-49). 1949 переїхав до США й поселився у Боффало, де заснував й керував укр. щотижневою радіопрограмою на радіостанції WWOL (до 1967), організував театр. труп "Чайка" (активна 1949-50), чол. квартет "Трубадури" (у 1950-их рр.); був дириг. хору "Бурлаки" (1959-82), виступав солістом на укр. заходах. Від 1946 чл. Об'єднання Мистців Укр. Сцени (ОМУС), після відновлення 1971 ОМУС в США обіймав у ньому різні посади.

Лит.: По за М. Ще одна втрата. "Свобода", 14,15,16.9.1982.

В. Трошинський

ЛАВРІНЕНКО Лариса (Laryssa Lavripenko), дочка письмен. Юрія Лавріненка, мистець-графік, ілюстратор книжок, журналів, реклам та навчальних (education) filmstrips) фільмів; н. в Австрії після 2 Світ. війни. Переїхала з батьками до Нім. (1947), до США (1950). Закінчила мистецтво в Купер Юніон (Cooper Union) і почала працювати для Радіо "Свобода" в Нью-Йорку і Мюнхені декламатаром і автором серії програм для молоді, про молодість світу; потім у видавцях журналів у Нью-Йорку та від 1974 року в "Reader's Digest", займаючись мистецьким оформленням книжок. Відповідала за мистецьке оформлення книжки "Through Indian Eyes": The Untold Story of Native American People" (текст з 550 ілюстраціями і фотографіями (1997). Малювала краєвиди і портрети. Виставлялася в галерії Об'єднання Мистців Українців Америки в Нью-Йорку.

р.м.

ЛАВРІНЕНКО Юрій (Yurii Lavripenko), літературознавець і публіцист; н. 3.5.1905 в с. Хижинцях Звенигородського пов. на Київщині, п. 14.12.1987 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив Уманський агротехнікум (1920-25), і Харківський ІНО (1926-30). 1930-32 аспірант Ін-ту Літератури ім.

Т. Шевченка в Харкові. З 1925 чл. літ. орг-ції "Плуг", на поч. 1930-их рр. співроб. газ. "Вісті ВУЦВК"; 1935-42 в ув'язненні й на засланні (спочатку в Норильську, а згодом на Півн. Кавказі). Під час 2 Світ. війни дістався до Києва, де пробув недовго й вирушив до Львова. З 1944 на еміграції в Австр., Нім., а з 1950 – в США. Автор понад 300 публікацій на літературознавчі й іст. теми, в т. ч. багатьох публіцистичних ст. в укр. періодиці. До найважливіших з них належать: "В. Блакитний – Еллан" (1929), "Василь Чумак" (1930), "Творчість Павла Тичини" (1930), "В масках епохи – Йосип Гірняк" (1948), бібліографічна праця "Ukrainian Communism and Soviet-Russian Policy Toward the Ukraine. An Annotated Bibliography, 1917-53" (1953), антологія "Розстріляне відродження" (1959), "Shevchenko and His Kobzar in the Intellectual and Political History of a Century" (в "Taras Ševčenko, 1814-1861. A Symposium", 1962), "Зруб і парости" (1971), "Василь Каразин – архітект відродження" (1975), "Чорна пурга та ін. спогади" (1985). Ряд праць надруковано під псевд. Ю. Дивнич, зокрема "На іспиті великої революції" (1948), "Соціалізм і укр. революція" (1949), "Амер. малоросійство" (1951), а також під псевд. Ю. Гайдар та Ю. Коларгонь. Одні із засновників (1947) і недовго чл. Центр. Комітету УРДП та співроб. і ред. "Укр. вістей", пізніше її позапартійний симпатик. Чл. Мист. Укр. Руху (1945-50), з 1954 чл.-засновник та доволітній чл. президії Об'єднання Укр. Письм. "Слово" в Нью-Йорку, д.чл. УВАН у США.

Лит.: Одарченко П. Пам'яті Ю. Лавріненка. "Сучасність", ч.9.(329), 1988.

В. Трошинський

ЛАГОДИНСЬКА Галина, заміжна Залеська, (Halyna Lahodynska), дочка посла до Австр. парламенту Миколи Лагодинського, дружина Осипа Залеського, піаністка, педагог; н. 29.11.1900 в Делятині, Гал., п. 21.6.1964 в Боффало, Н.Й. Студіювала музику й музикознавство у Віденській Консерваторії та Віденському Ун-ті (1920-24). Була учителькою музики (фортепіано й теорія музики) в муз. ін-тах у Львові, Станіславові, Дрогобичі, Коломиї (1924-44); піаністка, акомпаньорка численних сольових і хорових концертів. 1944-50 викладала музику у Відні в школі Сестер Урсулянок. 1950 прибула до Буенос-Айресу (Аргентина), де продовжила пед. працю в муз. студії оо. Василян. З 1955 проживала в Боффало; засновник місцевого відділу Укр. Муз. Ін-ту Америки. Дописувала на муз. теми до діаспорної преси; автор оп. "Ліс", повісті "До сонця, до волі" (1960) та ін. літ. творів.

В.Т.

ЛАГОДЮК-ВОЙТИК Василь (Vasyl Lahodiuk-Woytyk), псевд. Іван Хміль, вояк УПА, учитель, етнограф, поет; н. 21.2.1897 в с. Хабовичі на Кобринщині (Білорусь), п. 27.1.1974 в Мавстоні (Mouston), Віск. Вчителював й одночасно збирав етнографічні матеріали на півн.-зах. Поліссі, діяч "Просвіти". В час 2 Світ. війни в УПА, автор низки повстанських відозв, а також пісень і маршів. З 1948 в ДП таборі в Ляндеку в Австр. на еміграції, звідти емігрував до США. Видав дві зб. поезій – "Гомін Полісся" (1960) та "Іду з кобзою" (1962).

В. Трошинський

ЛАГОШНЯК Василь (Vasyl Lahoshniak), підприємець, меценат науки; н. 1921 в с. Мозолівка Підгаєцького пов., Гал., п. 5.9.1999 в Пармі, Ог. Закінчив учительську семінарію в Рогатині і до 1944 вчителював. По 2 Світ. війні здобув звання інж. економії в Укр. Високій Екон. Школі у Мюнхені.

1944-45 підстаршина Укр. Дивізії "Галичина". В 1950-их переїхав з Нім. до США й поселився в Клівленді, де заснував висилкове бюро "Базар" разом з укр. книгарнею. Був гол. Гарврдського проєкту в Клівленді, організуючи збирання фондів на його реалізацію і сам щедро жертвуючи на цей проєкт.

Володимир Боднар

ЛАДИЖИНСЬКИЙ Іван (Ivan Ladyzhinskij), правос. свящ., ред., сусп. і культ. діяч русофільського напрямку; н. 29.12.1905 в с. Ярабина Списького комітату, Слов., п. 15.9.1976 в Форест Гіллс (Forest Hills), Пен. Прибув до США 1930, тут став свящ. РПЦ Америки та був ред. журн. "Родина", що його видавало Амер. Русское Нар. Братство. Був критично наставлений до чехо-слов. уряду на Закарпатті і Пряшівщині. 1941 заснував в Гері (Gary), Инд., Амер. Карпаторусское Единство (American Carpatho-Russian Unity) та видавав місячник "Единство". Згодом домовився з Григорієм Жатковичем, з яким створив Амер. Карпато-русскую Центр. Конференцію, що прийняла прочехослов. плятформу для Закарпаття після 2 Світ. війни. Л. також писав прозу й поезії з перевагою шариської говірки. Автор праці "Карпатороссы в Европе и Америке, пример Камйонка" (1940).

р.м.

ЛАЗАР Іван (Ivan Lazar), гр.-кат. свящ.-митрофорний протосрей; н. 28.9.1918 в Скрентоні, Пен. п. 6.12.2010 пох. ц. св. Катерини м. Москов Пен. 1942 висвячений на свящ., деякий час викладав у Стемфордській духовній семінарії, а від 1945 душпастирював в шт. Небр., Пен., Міз.; з 1967 у Дірборн Гайтс (Dearborn Heights), Міч., обіймає посаду декана Мічиганської округи. Меценат на рел. і культ. потреби. Митрофорний архипресвітер з 1992.

В. Трошинський

ЛАЗАРЧУК Роман (Roman Lazarchuk), дипломований економіст, гром. діяч; н. 10.10.1925 в Маріямполі Станиславівського пов., Гал. Студював в Укр. Високій Екон. Школі в Мюнхені. З 1951 на еміграції в США (в Детройті). Активний у багатьох орг-ціях, автор ст. про гром. справи й репортажів в пресі з гром. життя.

В.М.

ЛАЗОР Іван (Ivan Lazor), правник, педагог; н. 1893 в с. Княжпіль Добромильського пов., Гал., п. 23.4.1967 в Кемдені (Camden), Н.Дж. Закінчив у Відні д-ратом студії філософії і права. У 1917-20 учасник визвольних змагань як старшина УГА та в "Чорних Запорожцях" в Армії УНР. Потім учителював, зокрема, викладав історію в Укр. Гімназії ім. І. Франка в Дрогобичі (1927-30), від 1931 займався адвокатською практикою в Гал. По 2 Світ. війні на еміграції в Нім.; від 1946 учитель гімназії та матуральних учительських курсів в Байройті, викладав також нім. мову в УТГІ в Регенсбурзі. Після переїзду до США активний в укр. гром. житті, зокрема в Об'єднанні бувших Вояків Українців Америки, довголітній гол. відділу УККА в Кемдені.

В. Трошинський

ЛАЗОР Теодозій (Theodosius Lazor), архисп.-митр., предстоятель Правос. Церкви Америки (раніше – Russian Orthodox Greek Catholic Church of America); н. 1933 в Канонсбургу (Canonsburg), Пен., в родині імігрантів з с. Воля Мигова, пов. Лісько, Гал. Вивчав богословіє в семінарії св. Володимира в Нью-Йорку та Швайцарії. Ієромонахом став 1961 і був ректором церкви Різдва Пресвятої Богородиці в Мадісоні (Madison), Ілл. (1961-66). Хіротонізований на єп. РПЦ в Алясці (1967), а 1972 став єп. Пітсбургської дієцезії, очолив 1977 Амер. Правос. Церкву з титулом "митр. всієї Америки і Кан." з осідком у Вашингтоні, Д.К.

Приїжджав кілька разів на Україну в 1990-их рр., утримував зв'язки з УПЦ Московського патріярхату. 2002 зрезигнував з посади гол. Правос. Церкви Америки та перейшов на спочинок до монастиря св. Тихона в Савт Канаані (South Canaan), Пен.

В.М.

ЛАЗОР Тит Теодор (Theodore Titus Lazor), гр.-кат. свящ.-василіянин; н. 1.12.1905 в Шароні (Sharon), Пен., п. 15.12.1979 в Глен Кові (Glen Cove), Н.Й. До 1916 проживав у Коцурі (Бачка, тоді в складі Австро-Угор.), куди повернувся разом з родиною, а згодом в Гал. й на Закарпатті (до 1935). Студював у оо. Василіян, вивчав богословіє в Грегоріянському Ун-ті в Римі (1929-31), 1931 висвячений на свящ. 1935-38 душпастирював в Кан.; з 1938 знов у США – сотрудник закарп. парафії в Брукліні (Brooklyn), Н.Й. (до 1942), свящ. в Чікаго (до 1957), від 1968 у Гемтремку (Hamtramck), Міч., 1970-73 парох в Сент Пітерсбург (St. Petersburg), Фльор.

В. Трошинський

ЛАЗУРЕНКО Лідія (Lidiia Lazurenko), з роду Білинська, інж.-в галузі літакобудування; н. 6.6.1932 в Україні. До США прибула 1950.

Закінчила студії інженерії в Вейнському (Wayne State) Ун-ті у Детройті (1955). Працювала на різних інженерних посадах, в т.ч. довгий час у фірмі "Дженерал Моторс" в Детройті, останньо викладала в Технологічному Ун-ті Лоренса (Lawrence) в Савтфілді (Southfield), Міч. Від 1978 чл. стейтової комісії з сертифікації проф. інж., 1982 їй надано звання д.чл. (Fellow) інженерського т-ва Детройту як друга жінка-інж. в історії цього т-ва. 1983 проголошена "жінкою-професіоналістом року" Міч. проф.

т-вом. Обіймала керівні посади в Т-ві Жінок-Інж. Америки, 1992 стала першою жінкою-гол. Т-ва Інж. м. Детройт; чл. ТУІА.

В. Трощинський

ЛАЗУРЕНКО Степан (Stepan Lazurenko), військовик; н. 15.12.1892 в Гадячі Полтавської губ., п. 27.2.1969 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Навчався в Гадяцькій гімназії, деякий час у Полтавському учительському ін-ті. Зголосився на фронт під час I Світ. війни, учасник відомого Брусиловського прориву, кавалер Георгієвського Хреста; 1917 співзасн. і командир Богданівського полку у Кисві, що входив до складу Запор. дивізії. У ранзі полк. армії УНР брав участь у визвольних змаганнях 1917–20. Згодом на еміграції в Чехослов., Нім., а з 1950 в США. Відзначений Хрестом С. Петлюри і Восним Хрестом. Автор мемуарів про воєнну кампанію 1918 р. та ст. у "Вістях Комбатанта", деякі опубліковані посмертно в полтавській пресі.

Петро Ротач

ЛАЗУРКО Роман (Roman Lazurko), учитель, військовик; н. 19.9.1914 в с. Стебник Дрогобицького пов., Гал., п. 16.10.1987 в Амстердамі (Amsterdam), Н.Й. У 1930-их рр., по закінченню учительської семінарії у Перемишлі та Львові, вчителював; 1943 вступив до дивізії "Галичина", згодом її підстаршина, учасник боїв під Бродами. Недовго був в амер. полоні (1945–46); 1949 переїхав до США, де проживав спочатку у Бродалбіні (Broadalbin), Н.Й., від 1953 у Чикаго, а з 1975 в Амстердамі. Активний чл. Братства кол. Вояків Дивізії "Галичина", автор спогадів "На шляхах Європи" (1971).

В. Трощинський

ЛАКАВАНА (Laskawanna), передмістя 7–8 км на півд. сх. від Боффало, Н.Й., над озером Ері (Erie), засн. в 1850-их рр., нас. бл. 19 тис. (2000), з того 180 українців. Багато імігрантів зі Сх. Європи, серед них

українці з Гал., поселялися на поч. 20 ст., працювали у важкій індустрії та на залізницях. 1926 заснували гр.-кат. церкву Св. Духа, котра мала в 1930-их рр. понад 70 душ, 1985 – 240 парафіян. 1973 в Л. збудована нова церква й перейменована на Богоматері Неустанної Помочі. Із світських орг-цій в 1950-их рр. 2 відділи УНС, 1 відділ "Провидіння".

В.М.

ЛАМПІКА Любомир (Liubomyr Lampika), бандурист, дириг. хору, гром. діяч; н. 23.2.1910 в с. Зашків Жовківського пов., Гал., п. 12.1.2004 в Гантері, Н.Й. Сер. освіти здобув у філії Академічної гімназії у Львові (1922–30). У 1930-их рр. активний в укр. націоналістичному русі, зокрема в ОУТ та "Просвіті"; за політ. діяльність засуджений, відбув 6 рр. ув'язнення (1930–36) в поль. тюрмах. На еміграції в Слов. (1944–45), Нім. (1945–49) та з 1949 в США, де проживав спочатку в Нью-Йорку, потім у Трентоні, Н.Дж. й Гантері, Н.Й. Від 1946 довголітній чл. Укр. Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка під керівництвом Григорія Китастого й Володимира Божика та Ансамблю Бандуристів під керівництвом Степана Ганушеаського; учасник багатьох концертів цих колективів у Нім. й США. Лавреат Держ. премії України ім. Т. Шевченка у складі бандуристів Капелі ім. Т. Шевченка (1992).

В. Трощинський

ЛАМПІКА Марія (Maria Lampika), з роду Сойка, дружина Любомира Лампіки, акторка, пов.сьм.; н. 21.1.1919 в с. Стоки, пов. Бібрка, Гал., п. 12.3.1990 в Гадсоні (Hudson), Н.Й. Звкінчила сер. школу і виші торг. курси. 1939 розпочала працю у Львові як секр. в управі НТШ; 1940–43 акторка театру малих форм "Веселий Львів" (співала у жін. квартеті). З 1944 на еміграції у Слов., згодом у Нім. (1945–49), а потім у США (від 1949), де мешкала у Нью-Йорку, Трентоні, Н.Дж.

й останньо в Гантері. Під псевд. "Марічка" опублікувала в укр. пресових вид. низку літ. творів, гол. коротких новель – розповідей; 1989 опублікована зб. нарисів і споминів Л. "Конвалії".

В. Трощинський

ЛАН Надія (псевдо) див. *Костюк Олександра*

ЛАНКАСТЕР (Lancaster), сх. передмістя Боффало, Н.Й., розташоване 17 км на сх. від Боффало, нас. 11,2 тис. (2000), українців 145. Перед I Світ. війною прибуло перев. з Лемківщини бл. 50 укр. родин, працювали на залізниці. Згодом частина українців перенеслися в околицю Сиракюз. Гр.-кат. парафію св. Василя засн. 1913, церкву збудовано 1921. Існували відділи УНС та УБС. Перед 2 Світ. війною діяли аматорський і танц. гуртки.

В.М.

ЛАНСДЕЙЛ (Lansdale), м-ко в сх. Пен., на півн. від Філядельфії 30 км, нас. 16 тис. (2000), українців у Л. понад 220. Укр. гр.-кат. парафію Стрітеиня Господнього засн. 1963, церкву збудовано 1997; 1978 відкрито рел.-культ. осередок. З 1968 в Л. існує будинок для літніх осіб, т.зв. Вілля Божого Провидіння, що його провадять сс. Службениці.

В.М.

ЛАПИЧАК Адріян (Adrian Lapychak), інж.-механік, спортсмен, і гром. діяч; н. 12.5.1920 в Сухій Волі Любачівського пов., Гал., п. 29.7.1979 в Мейплвуді (Maplewood), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Вчився в гімназіях в Перемишлі та Ярославі. Грав у футбольній дружині "Сян" в Перемишлі. Студіював під час війни міжнар. торгівлю у Віденському Ун-ті, з 1945 в Зальцбурзі, Австр. Чл. спорт. Т-ва "Україна", представляв австр. футбольну репрезентацію. Вчив фіз. культуру в укр. гімназії.

1949 емігрував до США. Закінчив 1960 техн. студії в Ун-ті Ферлі Діккінсона (Fairleigh Dickinson) в Мадісон (Madison), Н.Дж. Далі грав футбол в Укр. Спорт. Клубі в Нью-Йорку та в "Чорноморській Січі" в Ньюарку, засновник і тренер відбиванкової ланки, організатор турнірів та діяч УСЦАК.

В.М.

ЛАПИЧАК Тома (Toma Lapuchak), лікар, публіцист і сусп. діяч; н. 17.10.1914 в Нижанковичах б. Перемишля, Гал., п. 2.4.1975 в Гюстоні, Текс., похований на цвинтарі св. Миколая в Чікаго. Гімназію закінчив у Перемишлі (1932), а медицину в Ягеллонському Ун-ті в Кракові (д-рат 1938), де був гол. Укр.

Студентської Громади (1937-38). Активний в ОУН, за що 1938-39 був ув'язнений поль. владою. 1939-41 працював лікарем в Ген.-Губернаторстві (Криниця). 1941-42 була провідником крайової ексективи ОУН (А. Мельника) на Зах. Землях; 1942-44 у концентраційному таборі в Саксенгаузені. Після звільнення у Відні й Мюнхені, а в 1945-49 в таборах ДП в Карльсфельді і Берхтесгадені, Нім., де редагував місячник "Орлик" та належав до провідних чл. ОУН. З 1945 – провідник Проводу Укр. Націоналістів (ПУН) на Нім., з 1946 – референт Проводу ОУН; після приїзду 1949 до США – заст. гол. крайового провідника ОУН в США та ред. журн. "Самостійна Україна" в Чікаго (1950-55). В 1955 через ідейні розходження вийшов з ОУН і далі виступав як незалежний публіцист. Крім лік. практики, присвятився вповні редагуванню і виданню незалежного тижневика, згодом двотижневика "Укр. життя", в якому часто висловлював критичні

думки про укр. "естеблїшмент".

Л. також дописував до журн. "Листи до приятелів" Миколи Шлемкевича і разом з ним засн. 1960 Укр. Наук.-Публіцистичний Ін-т, який Л. очолював в 1966-75. 1962 опублікував публіцистичну працю "Укр. націоналізм – критика й оборона". 1958 появився зрадагований ним "Лік. Альманах", в якому поміщені причинки до історії укр. медицини. Л. також редагував 1962-66 "Лік. вісник" (17 чч.), в якому помістив і ряд власних ст. Л. був ерудитом у багатьох галузях суспільствознавства та гуманістичних наук, добрим промовцем та гострим полемістом.

Лім.: Пундій П. (укладач) Д-р Т. Лапичак (1914-1974). "Зб. на пошану д-ра Т. Лапичака", Чікаго, 1985;

Білінський А. Д-р Т. Лапичак, людина – публіцист – громадянин. Мюнхен, 1986.

В.М., П.П.

ЛАПКА Галина (Helen Lapica), з роду Щербань, дружина Романа Лапки, фільмова акторка і співачка, радіожурналіст й співвласниця радіостанцій; н. 4.11.1910 в м-ку Кридор (Krydor), Саскачеван, Кан., п. 9.3.1989 в м. Фонтана (Fontana), Каліф. Студіювала музику в Саскачеванському Ун-ті. Виступала в аматорських п'єсах англ. й укр. мовами, в 1930-их рр. переселилася до США. Виступала в популярному фільмі "Маруся" Миколи Новака. З 1954 в Каліф. у м. Ріверсайд (Riverside) була співвласницею з чоловіком Романом трьох радіостанцій і разом з сестрою Олею Щербань (Ollie Sherban) 14 рр. вела програму "The Woman's Page". По смерті Л. родина створила літ. фонд з метою нагородження кращих літ. творів в Україні. 1997 фонд видав в Україні пропам'ятну книгу про Л. п.з. "Вона живе в наших серцях – She Lives in Our Hearts".

В.М.

ЛАПКА Роман (Roman Lapika [Ray Larica]), журналіст, за освітою юрист, власник радіостанцій, укр.-амер. драматург; н. 1915 в США, п. 16.5.2000 в Ріверсайд (Riverside), Каліф. Старшина амер. армії під час 2 Світ. війни, 1966 закінчив право в Півд. Каліфорнійському Ун-ті. Співвласник з дружиною Галею Лапикою і родиною та менеджер радіостанцій в м. Ріверсайд. Перед самою війною був кореспондентом "United Press". Редагував журн. ОДВУ "Tryzub". Написав англ. мовою низку п'єс і комедій, в яких переважають укр. сюжети, серед ін. "Underground" (Підпілля, 1951), що її ставив амер. театр на Фльор. 1995 в Кисві появилися в укр. перекладі "Дев'ять п'єс американця про Україну", де, крім "Підпілля", ще поміщені "Державна зрада", "Марта", "Розірвана струна", "Закладник" та ін.

В.М.

ЛАР Василь (Vasyl Lar), гр.-кат. свящ., культ.-осв. діяч; н. 4.12.1892 в с. Золотарево, Закарпаття, п. 15.12.1982 у Лансдейлі (Lansdale), Пен. Закінчив гімназію та богословські студії в Ужгороді. Після висвячення 1918 була парохом у с. Вишні Верецьки (1921-28), працював над пробудженням нац. свідомости селян; з 1928 – дир. Жін. учительської семінарії а Ужгороді, а 1938-39 дир. обох учительських семінарій (чол. і жін.) в Севлюші. В Ужгороді був чл. Укр. Нар. Ради, гол. управи т-ва "Просвіта" й Учительської Громади. 1939-44 парох при церкві св. Климента в Празі, а по закінченні 2 Світ. війни виконував душпастирські обов'язки серед укр. скитальців в Нім. З 1947 на еміграції в США, де душпастирював у багатьох місцевостях, зокрема, був парохом катедрального собору Непорочного Зачаття у Філадельфії, з 1949 протягом 32 рр. був парохом церкви св. Петра і Павла в Ансонії, Конн. Мав духовний сан архипресвітера.

В. Трошинський

ЛАСОВСЬКА-КРУК Мирослава (Myroslava Lasovska-Kruk), з роду Сенів, дружина Володимира Ласовського, пізніше Богдана Крука, письмен., малярка, громад. діячка; н. 11.3.1919 в с. Ясінка Масьова, пов. Турка, Гал. Сер. освіту здобула в Сокальській гімназії (1937). З 1944 на еміграції; студіювала музику й спів у Муз. школі в Інсбруці (Австр., 1945-46) та Муз. школі в Парижі (1947-48). У 1948-59 проживала в Аргентині, потім переїхала до США й оселилась в Нью-Йорку. З кін. 1970-их рр. живе у Воррені, Міч.; у 1980-83 студіювала мистецтво в коледжі Монро (Monroe), Міч. Авторка численних літ. творів, зокрема драм – "Вищування старого дуба" (1956), "Льодолом" (1960), "Поет і чорт" (1963), "Володимир Вел." (переклад на англ. мову, 1988), "День Мазепи" (зб. п'єс для шкільного театру вийшла 1993 у Львові), пов. – "Під чорним небом" (1966), "Дзвінка молодість" (1982) та ін. Лавреат трьох літ. нагород Фонду ім. І.Франка в Чикаго. Як малярка мала індивідуальні та брала участь у групових виставках в США та Кан. Активна в громад. праці; 1950-59 – чл. Спілки Укр. Науковців, Літераторів і Мистців в Аргентині, від 1960 чл. Об'єднання Укр. Мистців Америки, довголітня заст. гол. і секр. гол. управи ОЖ ОЧСУ, 1971-82 референтка в справах культури при СФУЖО; у 1980-88 гол. Детройтського відділу АДУК.

В. Трошинський

ЛАСОВСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Lasovsky), маляр-експресіоніст, мистецтвознавець, культ. діяч; н. 3.7.1907 в с. Сороки, Бучацького пов., Гал., п. 10.11.1975 в Нью-Йорку. Закінчив гімназію в Бучачі; студіював у мист. школі Олекси Новаківського у Львові

(1928-33) та в Академії де ла Гранд Шоміє в Парижі у Фернанда Леже (1933-34). У 1930-их рр. організатор мист. групи "РУБ" у Львові, там само засновник і ред. мист. журн. "Карби" (1932, вийшло 1 ч.), чл. Асоціації Незалежних Укр. Мистців; 1941 гол. Спілки Образотворчих Мистців, викладач мистецтвознавства на акторських курсах та співорганізатор разом з Зеноном Тарнавським Театру Малих Форм (пізніше "Веселий Львів") у Львові. 1944-46 на еміграції в Австр.; дир. міжнар. таборового театру в Куфштайні й викладач композиції в таборівій мист. школі в Ляндеку. 1947 співзасновник і гол. Т-ва Прихильників Мистецтва в Парижі. З 1948 в Аргентині – співзасновник Театр. Студії ім. Леся Курбаса в Буенос-Айресі (1950), згодом там само гол. Спілки Укр. Науковців, Літераторів і Мистців (1953-59) й творець, дир. та режисер Лялькового Театру (1956). Працював як портретист (портрети сина Ярополка, Елени Штайнер та ін.) та пейзажист ("Спека"). Після переїзду 1959 до США організатор Театр. Студії при СУМА в Нью-Йорку (1960), чл. гол. управи і кількарічний секр. Об'єднання Укр. Мистців Америки (1959-75); 1967-75 гол. АДУК в Нью-Йорку, 1973-75 гол. Ради в справах культури при СКВУ. Неодноразовий учасник укр. і міжнар. виставок.

Творча спадщина різноманітна: станкове малярство, книжкова графіка, сценічне оформлення, церк. інтер'єр. В 1930-их рр. Л. захопився европ. модернізмом, зокрема кубізмом, та випробовував засоби мист. епатажу ("Руки" і "Ноги" на виставці Незалежних укр. мистців 1932-33). Пізніше повернувся до кольоратурної концепції Новаківського і зосередився на засобах мист. виразу нац. самосвідомості. 1930-40-

их рр. розмальовував церкви на Лемківщині, 1946 розмальював церкву св. Володимира в Парижі. Портретна діяльність Л. на еміграції зосереджувалася на передачі психологічного стану людини та охоплювала видатні постаті укр. культури (Богдан Ігор Антонич, Володимир Гаврилюк, Микола Куліш, Василь Барвінський, дружини Ярослави – Оксани Керч, Мирослави Ласовської-Крук, та ін.) Мист. твори знаходяться в приватних колекціях в США, Кан., Іспанії та Аргентині. Л. Автор численних ст. на теми укр. культури в західноукр. та діаспорних часописах. В Україні в 2000-их рр. відновився інтерес до критично-мистецтвознавчої спадщини Л.

Лит.: Ласовська-Крук М. (ред.) В. Ласовський. Торонто, 1980.

В. Трошинський

ЛАСОВСЬКИЙ Ждан (Zhdan Lasovsky), син Володимира Ласовського та Мирослави Ласовської-Крук, маляр-абстракціоніст, поет, адвокат; н. 28.9.1945 в Нім. У 1944-59 разом з родиною на еміграції в Австр., Франц. та Аргентині; з 1959 у США в Нью-Йорку, де студіював в школі образотворчих мистецтв (School of Visual Arts), викладав мистецтво у школі, згодом отримав юридичну освіту і працює як адвокат та перекладач для регіональної прокуратури Кінгс в Брукліні (Brooklyn), Н.Й. Від 1964 виставляється на виставках; чл. АДУК, працює в різних малярських жанрах, але надає перевагу абстрактним пейзажам. Графічно оформив ряд книжкових видань, зокрема 1 ч. зб. АДУК "Естафета", а в 2 ч. цього зб. надрукував кілька своїх поезій; автор окремих зб. поезій.

В. Трошинський

ЛАСОВСЬКИЙ Ярополк (Yaropolk Lassowsky), син Володимира Ласовського та Оксани Керч

(Ярослави Куліш), композитор, дириг., скрипаль і педагог; н. 17.10.1941 у Львові, п. 22.10.2006 у Кларіон (Clarion), Пен., похований

на цвинтарі Гейт оф Гевен в Силвер Спрінг, Мерил. 1945 емігрував з батьками до Австр., перебував в таборах ДП в Ляндеку (1945-47). Навчання почав в Парнжі,

закінчив гімназію в Буенос-Айресі. В Нью-Йоркському Ун-ті здобув ступінь бакаляра та мгра муз. освіти (1969); д-рат філософії з теорії музики одержав в Стейтовому Ун-ті Огайо (1981). Диригентуру вивчав в Чарльса Брука та Евана Вейлена. Л. проф. музики та дириг. оркестри в Ун-ті Кларіон; концертмайстер Фестивальної оркестри Монто та Камерної "Опус 1" (Клівленд); чл. симфонічних оркестр: в Н.Дж., Фестивальної Н. Гемп., м. Колумбус, Ог. Муз. керівник і дириг. симфонічної оркестри м. Воррен (Warren), Пен. Концертував як скрипаль в Нью-Йорку, Філадельфії, Клівленді, Боффло, Торонто. 2003-04 викладач та дириг. в Херсоні під грантом Фулбрайта (Fulbright). Л. співпрацював з Херсонським муз. училищем, ун-том та Камерною оркестрою "Гілея" для якого написав і виконав "Елегію в пам'ять Миколи Куліша" і "Танок" (2004). Твори Л.: муз. оформлення театралізованої казки Олекси Сацюка "Цар Ох" (1967), "Дейзя" – муз. комедія на лібретто Оксани Керч і Володимира Куліша (1974); музика до документального фільму Миколи Куліша мол. "На всіх годинах світу"; для оркестри: "Симфонія бреаіс", етюди (1989); кантата "Ріка" для баса, хору, оркестри; оркестрові варіяції пісень Стівена Фостера (1996); оркестрові композиції на теми укр. та ірландських нар. пісень (2001-05), "Варіяції на тему La Folia" (2006); оркестрові аранжменти творів Бартока, Ліста, Брамса, Дворжака,

Джоплина, Бортнянського, Березовського, Лисенка, Леонтовича та ін.; муз. редакція "Укр. Симфонії" Калачевського (2005); інструментальні композиції: "Три лірницькі пісні", токката для фортепіяна (1976), скерцо для фортепіяна і скрипки (1981), "Купальський триптих для флейти, скрипки і фортепіяна" (1985), "Trista Pastoralis" для флейтового ансамблю (1989), "Гуцульська рапсодія" для скрипки і віолончелі (1991), "Весільна музика для Оксани і Бояна" для фортепіяно, 2 скрипок і віоли (1993), муз. редакція "Сонати" Березовського (2003); вокальні твори: сольоспіви на тексти поетів Драй-Хмари, Антонича, Рильського, Симоненка, Маланюка, Калинця (1981-86), речитативи на тексти поезій Лесі Українки, Марти Тарнавської, Богдана Кравцева (1998), "Бабакова Фуга" ("Woodchuck Fugue") (2006) для вокального ансамблю (посмертна редакція Г. Альвіані). Публікації: "The Dramatic Function of Poetic and Musical Form in Savoy Opera Prototype" (вид. "University Microfilms", 1981); переклад та коментарі до "Вибраних творів" Василя Стуса (УВУ, 1987), ст. в зб. та наук. журн. Д.чл. НТШ, гол. Зах.-Пен. відділу НТШ, чл. Ради дир. Укр. Культурно-Гуманітарного Ін-ту в Пітсбургу. Чл. Америк. асоціації для розвитку славістичних досліджень, Америк. асоціації викладачів смичкових інструментів, та ін.

Р. Савицький, мол.

ЛАСТОВЕЦЬКИЙ Андрій (Andrew Lastovetsky), син Богдана Ластовецького, гром. діяч; н. 13.7.1947 в Лянцигута, Нім. 1950 з батьками переїхав до США. Вищу освіту з совстології здобув у Фордгам Ун-ті (Fordham). Працював в забезпеченій

компанії USLife Insurance Company (з 1970), згодом у забезпеченій агенції (з 1980), през. і співвласник (з 2002). Служив офіцером в резерві амер. війська. Активний чл. Пласту, чл. куреня "Лісові Чорти", чл. станичних і крайових проводів (1965-98), гол. комісії Ювілейної Міжкрайової Пласт. Зустрічі (1981-82), гол. пласт. оселі "Вовча Тропа" та окружної таборової комісії шт. Н.Й. (1973-87). Нагороджений пласт. Орденом св. Юрія в сріблі і золоті. Чл. управи УККА в Нью-Йорку (1970-74), з 1988 – чл. і гол. (з 1995) дирекції Укр. Нар. Дому в Нью-Йорку. Від 1994 чл. президії та заст. гол. (1999) УАКР, заст. гол. Т-ва Укр.-Єврейських Зв'язків. Чл. Комітету для збірки фондів на купівлю та ремонт Ген. Консульства України в Нью-Йорку (1992-95). Заст. гол. президії Середовище УГВР (з 1995).

р.м.

ЛАСТОВЕЦЬКИЙ Богдан (Bohdan Lastovetsky), правник, гром. діяч; н. 17.1.1910 в Львові, п. 8.11.1996 в Нью-Йорку. Закінчив мгра права

у Львівському Ун-ті (1935), судейська практика (1935-38). Був суддя у Щирці та Чорткові (1938-44). Чл. Пласту, де був чл. куреня "Чорноморці", чл. Академічного т-ва "Обнова". З 1944 на еміграції в Нім. – правний радник в таборах ДП в околиці Лянцигута з рамени ІРО. 1950 переїхав до США. Активний в гром. житті: в Академічному Т-ві Католиків, доволітній секр. 184 відділу УНС, чл. і гол. місцевого відділу Нью-Йорку Т-ва "Самопоміч" (1968-86) і чл. гол. управи Т-ва, гол. (1978-87), заст. гол. Комітету збірки фондів і побудови церкви св. Юра в Нью-Йорку.

р.м.

ЛАХОВСЬКИЙ Арнольд (Arnold Lakhovskyi), маляр, свр. походження; н. 15.1.1880 в Чорнобилі Київ. губ., п. 1.1.1937 в Бостоні. Проф. освіти здобув в Одеській художній школі (до 1902) та в Петербурзькій академії мистецтв (з 1904).

Проживаючи в Рос., багато подорожував, зокрема до рев. 1917 побував у Фінляндії, Норвегії, Голл., у 1908-10 жив і викладав у Палестині. 1926 поселився в Парижі, в 1935 одержав запрошення на виклади від Академії малярства в Бостоні. В Рос. належав до Т-ва малярів ім. А. Куїнджі. У творчості Л. переважали пейзажі ("Дошовий день", "Ермітаж", "Адміралтейство", "Колоната дожив" та ін.), в т.ч. на укр. теми, зокрема красвиди Карпат.

В. Трошинський

ЛАЩЕНКО Олег (Oleh Lashchenko), син проф. історії права Ростислава Лащенко, брат Гални Лащенко-Тетернікової, журналіст, публіцист; н. 19.1.1914 в Кисві; п. 17.7.1998 в Бронксі, Н.Й. 1920 разом з родиною емігрував до Тарнова, а 1921 – до Праги. Студіював у славистичному відділі Карлового Ун-ту в Празі. З 1935 чл. ОУН А. Мельника, заступник Олега Кандиби (Ольжича) у проводі культ. референтури, згодом її керівник (1944-49). 1938-39 учасник визвольної боротьби в Карп. Україні, в'язень угор. концтабору у Варюдопоші (Varjularos). 1941 учасник похідник груп ОУН, керівник сектора культури в УНРалі в Кисві. З кін. 1941 знову у Празі, де коротко очолював культ.-наук. вид-во ОУН. З весни 1945 у Зах. Нім., а 1951 емігрував до США. У 1930-их рр. співроб. журн. "Самостійна думка" (Чернівці) та "Пробосм" (Прага), одразу ж по війні – співред. журн. "Вежі" (Мюнхен). Автор

праць "Культ. життя на Україні" (1941), "На київських верхах" (у зб. "Олена Теліга", 1977), кількох ст. у зб. "За героїчну духовність" (1977), присвяченому О. Кандибі; під псевд. О. Олелько укладач декляматора рев. поезії "Вперед, Україно!" (1951). Зредагував зб. поезій О. Ольжича та О. Теліги; був співред. та співавтором книги "На зов Кисва" (1985).

Сергій Білокінь

ЛАЩЕНКО-ТЕТЕРНІКОВА Галина (Halyna Lashchenko-Teternikova), дочка проф. історії права Ростислава Лащенко, дружина лікаря Миколи Тетернікова, письм., гром. діячка; н. 17.11.1911 в Кисві, п. 11.12.1999 в Повкпнці (Poughkeepsie), Н.Й. Емігрувала з родиною 1920, студіювала літературу в Карловому Ун-ті в Празі. Публікувала свої літ. твори в гал. та емігрантській пресі. 1943 в Кракові вийшла її книжка "Діти". Під час 2 Світ. війни була учасником похідних груп ОУН А. Мельника в сх. Україні, про що написала працю "Terra incognita". 1945 переїхала до Нім., а 1949 – до США. Активна в Укр. Літ.-Мист. Клубі в Нью-Йорку та в жін. русі. Написала спогади про Олену Телігу, Зінаїду Мірну та ін.

В.М.

ЛАЩИК Євген (Eugene Lashchuk), педагог, викладач філософії; н. 27.10.1937 в с. Джурин Чортківського пов., Гал., п. 20.7.1995 у Філядельфії. На еміграції з 1949 в США. Закінчив студії філософії у Міськ. Коледжі в Нью-Йорку (1961), там же здобуа ступінь мгра (1964), а в Ун-ті Пенсильванії – ступінь д-ра філософії (1969). Був надзвич. проф. філософії в Ля Саль (La Salle) Ун-ті (1965-95). Автор низки філософ. праць присвячених, зокрема, поглядам Володиміра Винниченка та Григорія Сковороди. Належав до багатьох амер. та зарубіжних філософ. т-в, був д.чл. УВАН та ред. філософ. тому "Аннвлів"; 1994

виголосив серію доповідей у наук. центрах Кисва.

В. Трошинський

ЛЕБЕДОВИЧ Іван (Ivan Lebedowych), кат. свящ. і гром. діяч; н. 2.9.1890 в Горайці Чесанівського пов., Гал., п. 24.8.1981 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі, Пен. Закінчив гімназію у Перемишлі 1911. Змолоду включився в гром. життя в Горайці,

зорганізував пожежно-спорт. т-во "Січ". Богословські студії почав у духовній семінарії у Львові, а закінчив їх у Перемишлі 1915. Висвячений 1915 в Перемишлі. Був душпастирем і катехитом у Сяноці. 1916 призначений адміністратором парафії в с. Павлокома. У травні 1917 Л. покликаний до австр. армії, спершу як душпастир при команді вишколу 1 Армії в Марошваргель в Семигороді, а відтак служив в 77 полку піхоти на італ. фронті; попав в італ. полон (Касерта, Кассіно). Звільнений з поч. березня 1919, зголосився до УГА, призначений до 1 Корпусу, згодом перейняв провід полевого духівництва. З УГА перейшов, хворий на тиф, за Збруч, брав участь в "Чотирикутнику смерті". Після війни дістав призначення на парафію а Віжомлі Яворівського пов., а згодом до парафії в Бірчі б. Перемишля. Організував читальні "Просвіта", "Сіль господар", каси, кооперативи, молочарні. За віддану працю сп. Йосафат Коциловський назначив Л. бірчанським деканом та крилошанином. Побудував кілька церков, серед них муровану церкву в Бірчі, зруйновану 1964-65. 1945 виїхав на Зах., спершу душпастиривав в Австр. (Відень 1944-45, Фельдкірхен 1945-47), згодом у Франції Дерваль Нонтес (1947-49). 1949 емігрував до США, обійняв парафію св. Миколая

у Філядельфії (1949-57), де започаткував суботню і цілоденну укр. школу. Був також парохом (1957-58) у Форд Ситі (Ford City) (1957-58), пізніше в Чесапек Ситі (Chesapeake City), Мерил.(1958-73), та капеляном сс. Василіянок. Л. – автор "Полеві духовники УГА" (1963), "Бірчанщина – страдальна земля" (1964) та "З мартирології духовенства Зах. України" (1978).

В.М.

ЛЕБЕДОВИЧ Олена (Olena Lebedovych), підпільний псевд. Звенислава, з роду Кліш, учителька, гром. діячка; н. 31.3.1915 в Сяноці на Лемківщині, п. 18.6.1988 в Чикаго. Закінчила учительську семінарію в Кросні над Вислоком; працювала в Рідній Школі у Львові, за нім. окупації вчителювала в різних селах Лемківщини та на Засянні. Була зв'язковою відділів УПА. 1947 за допомогу повстанцям, звсуджена поль. судом на 15 рр. ув'язнення. Після звільнення 1955 повернулася до осв. праці. 1964 вдруге ув'язнена на рік. 1986 переїхала до США, в Чикаго, де вчила в школі українознавства, провадила діаочий хор "Черемшина" та була активною в жін. та гром. орг-ціях.

Д.М.

ЛЕБЕДОВИЧ Омелян (Omelian Lebedowych), лікар; н. 7.2.1899 в м-ку Мостиська, Гал., п. 15.3.1976 у Вотерфорді (Waterford), Міч. Гімназію закінчив у Перемишлі, учасник визвольних змагань (1918-20). Мед. студії відбув у Празі, Граці та у Львові; від 1932 лікар у Мостиськах та окрузі і меценат на спорт. цілі. 1944 коротко в УПА, з 1945 лікар у таборівій лікарні в Берхтесгадені (Нім). 1949 переселився до США, де мав лік. практику б. Детройту, а з 1969 у Вотерфорді. Досяг успіхів у шаховому спорті в Україні та США, зокрема, був гравцем класи А, за класифікацією Амер. Шахової Федерації.

В. Трошинський

ЛЕБЕДЬ Дарія (Daria Lebed), з дому Гнатківська, дружина Миколи Лебеда, діячка ОУН; н. 22.10.1912 в с. Тисова Перемиського пов., Гал., п. 23.2.1989 в м. Йонкерс, Н.Й., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Співорганізатор атентату на поль. мін. Б. Перацького, у варшавському процесі 1935 засуджена до 15 рр. ув'язнення. У в'язниці одружилася з М. Лебедем. Вийшла на волю у вересні 1939 і жила з ріднею в Кракові, а від липня 1941 – у Львові, де була арештована Гестапом під час масових арештів членів ОУН у вересні 1941. Звільнена після кількох тижнів. Нелегально жила у Львові аж до січня 1944, коли німці арештували її разом з дитиною і матір'ю та вивезли до концентраційного твору в Равенсбрюк (Ravensbrück), Нім. Звільнена в жовтні 1944, жила в Зах. Нім., пізніше в Італ., а від осені 1946 знов у Нім. В жовтні 1949 з ріднею виїхала до Нью-Йорку, де жила до 1973, поки не переїхала до Йонкерсу. Автор спогадів "Катруся Зарицька", "Бачу як сьогодні" й ін.

М. Прокоп

ЛЕБЕДЬ Микола (Mykola Lebed), революціонер і визначний політ. діяч, провідний чл. ОУН і УГВР; н. 24.11.1909 в Стриличх Нових Бібрського пов., Гал., п. 19.7.1998

в Пітсбургу, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Змолоду чл. підпілля УВО і ОУН; зв'язковий між крайовою ексекutivoю ОУН в зах. обл. України і проводом Укр. Націоналістів за кордоном. Зв участь в організації вбивства поль. міністра Б. Перацького 1935 засуджений на кару смерті, згодом замінену на досмертну в'язницю. Вийшов на волю у вересні 1939 і, разом з С. Бандерою, як його другий заст., організував революційний

провід ОУН. 30.6.1941 став чл. Укр. Держ. Правління, очоленого Ярославом Стецьком, після арешту в липні 1941 Стецька і згодом Бандери, Л. очолив, під псевд. Максима Рубана, організовану підпільну боротьбу ОУН проти нім. окупантів.

В 1939-41 органи НКВД провели масові арешти в зах. областях чл. ОУН. 15.9.1941 Гестапо розпочало арештовувати чл. ОУН. Л. відносно швидко опанував ситуацію, і провід ОУН розбудував 1941-43 широку підпільну мережу в більшості обл. України, організував вид. і поширення підпільної літератури, чинив спротив нім. колоніальній політиці, закликав нар. маси до боротьби проти поневолювачів. Саме тоді провід ОУН заклав підвалини збройного підпілля, яке відіграло вирішальну роль у постанні УПА як заг.-нац. збройної сили. Умови боротьби і досвід, набутий ОУН у зустрічі з Наддніпрянщиною, ставили перед нею нові вимоги в устроєво-організаційному і програмовому плянах. 13.5.1943 провід ОУН скасував посаду діючого провідника ОУН і на його місце покликав тричленне бюро в складі: Ромаи Шухевич – гол., Зенон Матла і Дмитро Маївський – чл. Провід також вирішив поступово впровадити принцип колективного керівництва в нижчих щаблях організаційної структури ОУН. Ті зміни схвалив Ш Вел. Надзвич. Збір ОУН в серпні 1943, в якому Л. також брав активну участь. Збір також вніс нові елементи в програму ОУН, окреслив образ самостійної укр. держави, за яку йде боротьба.

У серпні 1943 провід ОУН створив окрему референтуру зовн. зв'язків (РЗЗ) і її ведення доручив Л. Завданням цієї референтури було, насамперед, привести до замирення з зах. сусідами України. У наслідок тих заходів РЗЗ під керівництвом Л. впродовж 2 пол. 1943 і 1 пол. 1944 пошастило домовитися про неутралітет з угор. військ. окупційними частинями

в Україні, а також з урядовими колами Румунії про часткову співпрацю, підписання спільного протоколу з представниками поль. протинім. підпілля про співпрацю між обома народами. Л. також організував поїздки підпільних кур'єрів ОУН на півд. Європи на межі 1943 і 1944, яким пощастило нав'язати зв'язки з аліантськими силами дем. держав та передати їм матеріали про визвольну боротьбу в Україні, зокрема про ОУН і УПА.

На Вел. Зборі УГВР в липні 1944, гол. Ген. секретаріату УГВР Р. Шухевич призначив Л. на посаду ген. секр. закорд. справ УГВР і провду ОУН виїхати на Зах. і там вести інформативно-дипломатичні акції на користь організованого укр. визвольного руху на батьківщині. Л. з деякими співроб. виїхав спочатку до Слов., згодом до Італ., а від осені 1946 жив в Зах. Нім. Там в 2 пол. 1940-их рр., Л. як ген. секр. закорд. справ УГВР і чл. ЗП УГВР (о. Іван Гриньох та ін.) нав'язали зв'язки з представниками амер. держ. чинників і знайшли в них підтримку для акцій допомоги веденій тоді в Україні підпільній і повстанській боротьбі ОУН, УПА і УГВР. А від початку 1950-их рр. аж до 1991 ті чинники також підтримували політ. і фін. діяльність вид-в "Сучасна Україна", "Пролог" і "Сучасність" в Мюнхені, Нью-Йорку-Ньюарку та періодичних вид. "Сучасна Україна", "Літ. укр. газета" і "Сучасність" Л. відіграв важливу роль у їх формуванні, зокрема як перший гол. "Прологу" (1953-73). Рівночасно Л. ініціював видавання і висилання в Україну позацензурних випусків "Інформаційного Бюлетеня" Ген. секретаріату закорд. справ УГВР та радіопередач у 1960-их рр. Як ген. секр. закорд. справ УГВР і ЗП УГВР він також вислав офіційні звернення до різних держ., політ. та громд. установ дем. держав, і в особистих зустрічах співроб. Л. інформували про вияви організованої і стихійної боротьби

в Україні, спростовували наклепи на організований визвольний рух.

У жовтні 1949 Л., разом з ріднею виїхав зі Зах. Нім. на постійне проживання в США і мешкав у Нью-Йорку до 1973, коли переїхав до Йонкерсу. Від початку 1996 він жив в Пітсбургу, Пен. Автор праці "УПА. Укр. Повстанська Армія. т.І. Нім. окупація України" (1946), перевиданої в Україні. 1990-их рр. кілька разів був в Україні.

Літ.: Панченко О. М. Лебедь. Лохвиця, 2001.

М. Прокоп

ЛЕВ Василь (Vasyl Lev), мовознавець, літературознавець, педагог; н. 7.2.1903 в с. Старий Яжів Яворівського пов., Гал., п. 23.3.1991 в Нью-Йорку, похований

на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі, Пен. Сер. освіти здобув у класичній гімназії, а вищу – у Львів. Ун-ті, де отримав д-рський ступінь зі слов. філології (1930). З 1927 вчитель у гімназії сс. Василянок та в Малій Семінарії у Львові; викладач, а потім доц. Львів. Ун-ту (1937-44). Від 1945 на еміграції в Нім.: викладач укр. гімназії в Байройті та Укр. Гр.-кат. Духовної Семінарії в Гіршбергу (1945-47), проф. УВУ в Мюнхені (1946-49, 1963-88), гол. Спілки укр. письм., мистців і науковців в Міттенвальді (1947-49). 1949 переїхав до США й осів у Нью-Йорку. Був проф. Колегії св. Василя в Стемфордї, Конн. (1952-58), Коледжу Мерівуд (Marywood) в Скрентоні, Пен. (1958-72) й УКУ в Римі (з 1963), де також виконував обов'язки декана філософ.-гуманістичного фак. (1972-85). Д.чл. НТШ (від 1947), довголітній дир. його Філол. Секції (з 1964), та гол. комісії НТШ: бібліографічної, термінологічної, регіональних дослідів і публікацій; д.чл. УВАН,

Богословського Наук. Т-ва в Римі та ін.

Автор бл. 350 друк. праць, серед них: "Apostol Krechowski" (1929), "Укр. переклад хроніки Мартина Бсльського" (1935), "Англ.-укр. та укр.-англ. словник" (спільно з І. Верб'яним, 1947), "Нарис граматики староцерк.-слов. мови" (1956), "Б. Лепкий, 1872-1941, життя і творчість" (1976); ст. на релігійнознавчі, мовознавчі і літературознавчі теми, зокрема, про А. Шептицького, Т. Шевченка, І. Франка, Марка Вовчка, І. Котляревського, етнографічні й фольклористичні розвідки; ред. т. 177 "Записок" НТШ "На пошану сімдесятиріччя народин Романа Смаль-Стоцького" (1963), "Пропам'ятної книги гімназії сс. Василянок у Львові" (1980), десятитомника творів В. Гренджі-Донського (1981-88), ряду регіональних зб., виданих під егідою НТШ в серії "Укр. Архів" – "Угнів та Угнівщина" (1960), 3 тт. "Збаражчина" (1965, 1980, 1985), "Бережанська Земля" (1970), "Бойківщина" (1980), "Яворівщина і Краковеччина" (1984), "Зборівщина" (1985), "Комарно, Рудки та околиця" (1987) й ін.

Літ.: Жила В. У пам'ять проф. В. Лева. "Христ. голос", 6.10.1991.

В. Трошинський

ЛЕВ Василь (Vasyl Lev), син Василя Лева, інж.; н. 4.6.1940 у Львові. Дитиною виїхав з родиною на еміграцію в Нім. (з 1945), а пізніше в США (з 1949), де здобув диплом інж. електроніки в Скрентон Ун-ті (1961). MBA в Ун-ті Джорджа Вашингтона (1973). Займав різні інженерні посади, зокрема 1972-80 у Бюрі повітряних і земних застосувань у Крайовій агенції авіонавтики і повітряних просторів у Вашингтоні, Д.К., далі був дир. операцій для сателітної мережі "Белл і Говелл" у Вашингтоні, від 1982 през. кат. телекомунікаційної мережі Америки. Активний в укр. кат. церкві Св. Тройці в Сілвер

Спрінг, Мерил., гол. парафіяльної ради.

В. Трощинський

ЛЕВ Михайло (Mykhailo Lev), дириг. і композитор; н. 3.7.1944 у м. Перм в Росії. Закінчив консерваторію в Ленінграді, викладав теорію музики і композицію в Ужгородській консерваторії. До США прибув 1975. Дириг. хору правос. катедр св. Володимир в Нью-Йорку, з 1983 муз. керівник жін. вокального ансамблю при хорі "Думка" в Нью-Йорку. Цей ансамбль виступав разом із хором або самостійно, виконуючи м.ін. обробки Л. Акомпаньатор, муз. дорадник і заст. дир. "Думки". Муз. твори Л. включають різні жанри, від симфонічних до популярних пісень.

В. Трощинський

ЛЕВАДНИЙ Іван (псевдо) див. *Лимевський Юрій*

ЛЕВЕНЕЦЬ Володимир (Volodymyr Levenets {Walter Lewenetz}), журналіст, гром. діяч; н. 16.6.1926 в с. Голешів Жидачівського пов., Гал. З 1944 на еміграції в Нім., де студіював політ. науки в Ерлангенському Ун-ті та журналістику в УТГІ (філія в Мюнхені). 1961 переїхав до США. Автор численних ст. в укр. пресі, передовсім в газ. "Свобода", в редакційному складі якої працював 20 рр. (від 1973). Активний в гром. житті, зокрема, був виховником СУМ, ген. секр. гол. управи ООЧСУ (1996-99), від 1961 чл. Спілки Укр. Журналістів Америки і входив до її управи, чл. АДУК, заст. гол. дирекції Укр. Культ. Центру у Воррені, Міч.

В. Трощинський

"ЛЕВИ", укр.-амер. спорт. т-во (Levy-Lions, Ukrainian-American Sport Association), засн. 1949 новоприбулими до Чикаго повесними імігрантами з ініціативи Григорія Масника, Івана Красника, Ярослава Рака, Богдана Білінського

та Володимира Віршука, спочатку п.н. "Січ", від 1951 – "Л." Скоро т-во стало популярним і мало кілька сот чл., в 1951 – 225. В "Л." були ланки футболу, відбиванки, тенісу, плавання, лешетарства, гольфу, кошиківки та шахів. Футбольна ланка була найчисельнішою, мала 4 дружини, які змагалися в амер. нац. та регіональних лігах, а також в турнірах УСЦАК, здобуваючи численні трофеї. 1959-72 "Л." здобули кількарізкову першість серед укр. футбольних клубів США. Найдовше гол. були: Іван Красник, Петро Грицай, Роман Припхан, Андрій Еліяшевський, Іван Полюхович, Петро Стецько й Іван Лоско. "Л." мало власну домівку. Спочатку т-во провадило літні спорт. табори на оселі в Равнд Лейку (Round Lake), Ілл. Роман Дублянниця був активним пресовим референтом та вів спорт. радіопрограму. Тепер в основному "Л." мають тільки футбольну дружину, чл. якої є в більшості новоприбулі імігранти. Тренером є імігрант Олег Береський.

Ю. Коломиць

ЛЕВИЦЬКА Віра (Vera Lewycky), з роду Герасимович, дружина Євгена Левицького, значна артистка укр. театрів; н. 26.2.1916 в Старо-Порицькому на Волині, п. 26.5.2004 в Філадельфії, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Гімназисткою вступила до театру Люсі

Карабіневич і 1933 дебютувала в "Запорозжі за Дунаєм". 1935 перейшла до театр. групи Яреми Стадника, де виступала в гол. ролях, зокрема в опереті "Жайворонок" Фр. Легара. 1935-38 Л. грала в театрі "Заграда", під режисурою Володимира Блавацького. Тут вона поширила своє амплуа, граючи в рел. п'єсах зокрема Марія Магдалина в "Голготі"

Григора Меріям Лужницького, Поппея в "Камо грядеши" Л. Нигрицького, та іст. і драм. поемах як кн. Ярославна в "Слові о полку Ігоревім" Лужницького, Йоганна в "Йоганна жінка Хусова" Лесі Українки. Чл. театру ім. Котляревського, потім в Держ. театрі ім. Лесі Українки (1939-41), провідний чл. Львів. Оперного Театру (1941-44), де виконала складні ролі Гертруди в "Гамлеті" Шекспіра, Ренати в п'єсі Гальбе "Ріка" і Донни-Анни в драм. поемі Л. Українки "Камінний господар". У Нім. 1945-49 грала в Ансамблі Укр. Акторів, а згодом у США (з 1950) в цьому самому ансамблі під керівництвом Володимира Блавацького. Остання роль Л. – Медея в однойменній п'єсі Ж. Ануї в "Тевтрі в п'ятницю" (режисура Володимира Шашаровського). Л. виступала також у фільмах "Богдвн Хмельницький" (1940), "Верби і Бруківка" (1941). Діапазон драм. творчості Л. поширювала її вокальна і хореографічна майстерність. Як декляматор часто виступала на укр. імпрезах. Дириг. правос. церкви св. Покрови в Філадельфії, чл. управи Об'єднання Мистців Укр. Сцени (заст. гол. 1977-79). 1975 друкувала листування з її чоловіком підчас 2 Світ. війни ("Визвольний Шлях", Лондон, Кн. 7-10). 1998 вийшла друком обширна монографія Валеріяна Ревуцького "Віра Левицька – життя і сцена" (вид. Об'єднання Укр. Письм. "Слово"). Л. – През. України відзначив Л. "Заслуженою артисткою України" (2002).

Ю. Левицький

ЛЕВИЦЬКА Іванна (Ivanna Levytskva), з дому Шехович, дружина видатного гал. гром.-політ. діяча, засновника і гол. УНДО, посла до поль. союму та гол. Укр. Парляментарної Репрезентації Дмитра Левицького; н. 1887 в с. Топільниця, пов. Турка, Гал., п. 14.1.1984 в Нью-Йорку. Товаришувала своєму чоловікові аж до його арешту більшовниками

1939, відтак виїхала зі Львова до Нім., жила в Берліні й Ганновері (до 1950). Разом з братами, інж. Володимиром та Романом Шеховичами, 1950-59 перебувала на Цейлоні (сьогодні Шрі Ланка), де ті працювали за фахом. З 1959 в Детройті, згодом в Нью-Йорку.

В. Трощинський

ЛЕВИЦЬКА Ірена (Irena Levytzky), з роду Пасичинська, дружина дириг. Романа Левицького, гром. діячка; н. 1910 в Перемишлі, Гал., п. 11.6.2007 в Перт Амбой (Perth Amboy), Н.Дж., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Вчлася в жін. гімназії в Перемишлі, там само закінчила вчительську семінарію (1929). Працювала вчителькою на Бріджині, в с. Корсія, Дуб'є та в Самборі. Під час 2 Світ. війни – дир. укр. школи в Криниці. З 1933 діяльна в Союзі Українок, організатор Жін. Об'єднання в Криниці. Через Слов. і Нім. дісталася до США і поселилася в Елізабеті, Н.Дж. Тут активно включилася в працю СУА (з 1950); довголітній чл. управи 24 відділу СУА, упродовж 9 рр. займала пост його гол. Належала до окружної управи СУА в Н.Дж. (1962-1988), була гол. округи (1966-68). Організаційний референт гол. управи СУА (1968-1971), почесний чл. СУА (з 1981). Автор ст. на жін. теми в "Нашому Житті" та "Свободі". Як керівна пласт. діячка стала, зокрема, засновницею ствниць в Елізабеті (1956) та в Нью Брансвіку (1957), Н.Дж. Чл. управи т-ва "Самопоміч" та дирекції кредитівки (з 1950). Відзначена пласт. Орденом св. Юрія в сріблі.

В. Трощинський

ЛЕВИЦЬКА Наталя (Natalia Levytzka-Nychka), дружина Григора Нички, акторка театру; н. 1.3.1893 у Станіславові, Гал., п. 16.1.1964 в Нью-Йорку. Походила з театр. сім'ї (мати була актрисою Театру Руської Бесіди), проф. акторську діяльність розпочала в трупі Йосипа Стадника (з 1912). Під час 1 Світ. війни

та визвольних змагань у складі фронтової трупи театру "Бесіда" виступала у військ. частинах УСС та УГА (1915-20). В 1920-их рр. у Львові акторка театру О. Загарова, пізніше – театру, організованого Григорієм Ничкою та Володимиром Блавацьким. Через важку хворобу з кін. 1920-их припинила виступи на сцені. По 2 Світ. війні емігрувала до США.

Літ.: Гірняк Й. Н. Левицька. "Свобода", 30.1.1964.

В. Трощинський

ЛЕВИЦЬКА Олена (Olena Levytzka), перша жінка-підприсмець у Гал. і гром. діячка; н. 30.5.1873 в с. Ожидів Золочівського пов., Гал., п. 24.10.1963 в Нью-Йорку. Споч. недовго вчителювала на Жовківщині, згодом 15 рр. працювала на фабриці хем. виробів в родича у Варшаві, де набула досвіду і фахових бізнесових знань. 1907 у спілці з братом заснувала у Львові власну фабрику хем. виробів п.н. "Зоря" (серед ін. продукувала високоякісні пасти до взуття "Елегант"); відбудувала її після зруйнування в ході 1 Світ. війни й у 1920-их рр. перетворила на модерну, як на ті часи, фірму. 1933 йменована почесним чл. Союзу Укр. Купців у Львові. Допомогала з працевлаштуванням укр. молоді, "Рідній Школі", належала до Союзу Українок у Львові. По 2 Світ. війні емігрувала до США, жила в м. Амстердам (Amsterdam), Н.Й., згодом у Клівленді. Була почесною чл. СУА.

В. Трощинський

ЛЕВИЦЬКИЙ Андрій (Andrew Lewycky), лікар-офтальмолог, науковець і винахідник; н. 6.6.1945 в Оберальдорфі (Oberaldorf), Баварія, Нім. Сер. освіту здобув у Клівленді, а мед. студіював в Оберлін (Oberlin) Коледжі в Ог., та в Нортвестерн (Northwestern) Ун-ті в Еванстоні, Ілл., де 1970 одержав ступінь д-ра медицини. Спеціалізацію в очній хірургії провів у Пресвітеріанській

Лікарні св. Луки в Чікаго. Л. очолив Очний Ін-т в Чікаго та викладає очну хірургію в Мед. Школі Раш (Rush Medical School). Він автор багатьох наук. праць з хірургії ока та патентованого винаходу "Chamber Maintainer System" (із 1982) для операції катаракти. Чл. харитативної орг-ції "Проект Орбіс" для поборювання сліпоты, подорожує і допомагає пацієнтам в багатьох країнах світу. Перебував у СРСР, де проф. С. Фйодоров використовував його винахід-інструмент при очній мікро-хірургії. Був чл. управи УЛТПА, 1991-93 гол. Доповідав на 3-ому з'їзді СФУЛТ у Києві 1990 на тему "Чи необхідні окуляри після усунення катаракти?".

П.П.

ЛЕВИЦЬКИЙ Богдан (Bohdan Levytzky), правник; н. 1886 в с. Березовиця Велика Тернопільського пов., Гал., п. 8.1.1962 в Лос Анджелесі. Під час навчання в гімназії та на правничому фак. Львівського Ун-ту активний в студентському русі. По закінченні ун-ту працював суддею у Вінер-Нойштадті (Австр.), Оломовці (Моравія) та в Дрогобичі. З поч. визвольних змагань 1918 чл. дрогобицької Нац. Ради, а після їх поразки в'язень поль. концтаборів. У 1920-их рр. довголітній суддя в Косові і там само організатор читалень "Просвіти", укр. кооператив, Нар. Дому; з 1932 адвокат у Винниках б. Львова, під час нім. окупації керівник суду в Бібрці, Гал. З 1944 на еміграції в Нім.; 1950 переїхав до США й осів спершу в Боффіало, пізніше (з 1956) працював в укр. музеї в Онтаріо, Каліф.

В. Трощинський

ЛЕВИЦЬКИЙ Богдан (Bohdan Levytzky), гр.-кат. свящ.; н. 22.8.1907 в с. Рогачин Бережанського пов., Гал., п. 12.11.1997 в Лігайтоні (Lehighton), Пен. Закінчив Академічну гімназію у Львові і Богословську Академію (1930).

1932 висвячений на свящ., працював парохом в кількох селах Гал.; під час 2 Світ. війни служив капеляном в 1 Укр. Дивізії Укр. Нац. Армії, учасник бою під Бродами (1944). На еміграції в Нім.; з 1962 – в США, де душпастирював в укр. поселеннях Пен., зокрема, у Філядельфії, Нортгемптоні (Northhampton), Дженеті (Jeanette), Кайзері (Keiser), був довголітнім парохом церкви Пресв. Богородиці в МекАду (McAdoo, 1967-87). Тут був засновником муз. і танц. ансамблів.

В. Трощинський

ЛЕВИЦЬКИЙ Витовт Юрій (Regalia) (Vytovt Yurii [Regalia] Levytsky), лікар; н. 17.6.1903 в с. Кізлів, пов. Кам'янка Струмилова, Гал., п. 8.4.1988 в Сан Ситі (San City), Аріз. Сер. освіту здобув у філії Укр. Академічної Гімназії у Львові (1921). Мед. студії розпочав в Ун-ті в Граці (Австр., 1923-25; тут належав до студентського Академічного Т-ва "Січ"), а завершив д-ратом у Варшавському Ун-ті (1928). В лавах УГА брав участь у визвольних змаганнях (1918-20), після одержання диплома д-ра медицини служив в ранзі поручника у польс. війську; з 1932 лікар у Старому Самборі й чл. Укр. Лік. Т-ва у Львові (1929-39). 1943 переїхав до Австр., а 1945 – до Нім., де працював лікарем в таборах ДП. Від 1949 на еміграції в США; після нострифікаційних іспитів провадив лік. практику в Клівленді (1954-78). Був одним із засновників Укр. Лік. Т-ва в Ог. і його гол. (1955-56), а також організатором наук. з'їзду УЛТПА в Клівленді (1956).

В. Трощинський

ЛЕВИЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr Levytsky), правник, гром. діяч; н. 16.8.1888 в с. Кричка Надвірнянського пов., Гал., п. 14.2.1980 в Нью-Йорку. Як представник Союзу Визволення України працював в таборах полонених у Нім. (1915-18), пізніше керівник пресової служби

при посольстві УНР в Берліні (до 1920). 1924 емігрував до США, де як симпатик Укр. Соціал.-Радикальної Партії в Гал. включився в працю політ. орг-ції "Оборона України", входив до її проводу та був ред. її органу "Організаційні вісті" (1936-41). Організатор і дириг. Укр. гром. хору в Скрентоні, Пен. (1930), дир. укр. павільйону на Світ. виставці в Чикаго (1933), заст. гол. УРС (1933-41) і співред. часопису "Нар. Воля" (1933-41). З 1941 був ред. газ. "Гром. Голос" в Нью-Йорку і в повосенні рр. перевів її на радянфільські познції.

р.м.

ЛЕВИЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr Levytsky), правос. свящ.-протопресвітер, ред., педагог; н. 1.4.1898 в с. Кам'яне Надвірнянського пов., Гал., п. 30.9.1969 в Мінеаполісі. Закінчив гімназію в Коломиї (1917), пізніше студіював у Львів. Богословській Академії та здобув у Віденському Ун-ті д-рати з філософії (1932) і теології (1934). Як старшина УГА, а потім сотник армії УНР брав участь у визвольних змаганнях (1918-20). Після висвячення на свящ. (1930) провадив душпастирську діяльність в Гал. Під час 2 Світ. війни працював в укр. шкільництві на Лемківщині (1939), згодом був на посадах ген. секр. Укр. Нац. Об'єднання в Берліні та гол. УДК в Холмі, з 1944 повернувся до праці правос. свящ. На еміграції в Нім. обслуговував віруючих УАПЦ (1945-49). 1949 переїхав до США й у Філядельфії став ред. органу УПЦ в Америці – журн. "Дніпро" та особистим секр. архисп. Іоана Теодоровича (до 1956). 1956-61 настоятель укр. правос. церкви св. Архистратига Михаїла в Мінеаполісі, при якій організував укр. школу й викладав у ній релігію, історію та географію України. Упродовж 6 рр. був деканом укр. правос. духовенства на Сер. Зах. США; настоятель закарп. правос. парафії св. Миколая в Мінеаполісі (1961-69). Автор низки розвідок і ст. на рел., культ. та іст. теми в укр.

пресі; д.чл. УВАН. 2001 дружина Л., Галина Левицька, заснувала Стипендійний Богословський Фонд ім. Л. для правос. семінаристів в Україні.

В. Трощинський

ЛЕВИЦЬКИЙ Євген (Yevhen Levytsky (Eugene Lewusky)), актор і театр. діяч; н. 2.8.1910 в Перемишлі, п. 31.12.1993 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Почав виступати на сцені з 1929 в мандрівних укр. театрах в Гал. (театри Йосипа Стадника, ім. М. Садовського, "Звграва", ім. І. Котляревського та ін.); 1939-41 артист Держ. театру ім. Л. Українки у Львові, під час нім. окупації – у відділі драми Львів. оперного театру. Пізніше вступив до 1 Дивізії УНА (учасник бою під Бродами). З 1945 на еміграції в Нім., де виступав в Ансамблі Укр. Акторів під керівництвом Володимира Блавацького в Регенсбурзі. Після переїзду до США (1951) продовжив акторську працю в театрі Володимира Блавацького, згодом у "Театрі у П'ятницю" в Філядельфії. Був секр. правління Об'єднання Мистців Укр. Сцени (1975-76), а потім довголітнім його гол. (1977-85). Підстаршина та чл.-основник Станиці Братства 1 Укр. Дивізії. Серед театр. ролей: Дмитро в "Ой, не ходи Грицю!", Микола в "Наталці Полтавці", Ілько в "Чорноморцях", барон Арпад в опереті "Жайворонок", Губерт в "Цнотливій Сузанні", Оттокар у "Циганському бароні", Апостол Іван в "Голготі", Морозенко в "Ой, Морозе, Морозенку!" та ін.

В. Трощинський

ЛЕВИЦЬКИЙ Лев (Lev Levytsky), гр.-кат. свящ. і гром. діяч; н. 9.3.1868 в с. Рунгури Коломийського пов., Гал., п. 30.4.1932 в Клівленді. По закінченні гімназії у Львові та богословських

студій у Відні був висвячений на свящ. у Станиславові (1892); у 1890-их рр. провадив душпастирську працю на Буковині й Гал. 1903 емігрував до США, де був свящ. в різних громадах, останньо – з 1925 парохом в Клівленді. Активний в орг-ції укр. громад. життя; один із засновників і перший кількарічний гол. Об'єднання Укр. Організацій в Америці (з 1923).

В. Трошинський
Ю.Л.

ЛЕВИЦЬКИЙ Мирон (Myron Levytsky), військовик, інж.-лісник; н. 30.8.1897 в с. Стриганці Товмацького пов., Гал., п. 19.8.1980 в Нью-Йорку. Закінчив гімназію, згодом Вищу лісничу школу в Еберсвальде (Eberswalde) б. Берліну (1922-27). 1917 вступив до УСС; як підхорунжий УГА брав участь у визвольних змаганнях (1918-20). З кін. 1920-их рр. працював в Гал. лісником, зокрема, від 1935 в добрах А. Шептицького на Осмолоді-Підлюте в Горганах-Карпатах. Під час 2 Світ. війни лісничий в Бучачі, викладав у Львів. Політехніці у відділі лісовирощуванні (1940-41); з 1944 на еміграції в Нім., 1948-52 – в Англ., від 1952 в США, осів у Нью-Йорку. Активний в Пласті, довголітній співроб. його канцелярії (1954-77); чл. Об'єднання Укр. Лісників і Деревників (від 1946). Відзначений пласт. Орденом св. Юрія в сріблі.

В. Трошинський

ЛЕВИЦЬКИЙ Осип (Osyur Levytsky), педагог, громад. діяч; н. 21.12.1886 в с. Вербіж Нижній Коломийського пов., Гал., п. 11.6.1973 у Форт Вейні (Fort Wayne), Инд., й там похований. Ун-тські студії закінчив в Граці, Австр. (1913). Під час 1 Світ. війни служив поручником в австр. армії, згодом в УГА в ранзі сотника.

Був начальником пресової квартири при Начальній Команді УГА і в 1919 делегатом УГА для ведення переговорів з армією ген. А. Денікіна. Л. був дир. гімназії в Станиславові, Криниці. На еміграції у Відні та Зальцбурзі, Австр. (1945-49). Тоді переїхав до США і поселився в Чикаго, де організував і був дир. найбільшої школи українознавства в Америці (1949-70-их рр.) та був інспектором українознавчих шкіл (1954-62). Чл. Пласту від початків його заснування, 1920-24 ред. місячника "Укр. Пластун". Автор спогадів "Гал. Армія на Вел. Україні" (1921). На еміграції в США був чл. редколегії 2 тт. історії "Укр. Гал. Армії" (1960) та "Альманаху Станиславівської Землі" (1975).

Д.М.

ЛЕВИЦЬКИЙ Роман (Roman Lewytsky), бандурист-співак, дириг. і муз. педагог; н. 18.8.1908 в с. Рогачин, Бережанського пов., Гал., п. 28.10.2000 в м. Рагвей (Rahway), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавид Бруку Н.Дж. Закінчив студії фізкультури в Ягайлонському Ун-ті в Кракові з правом навчати, але після муз. студій в Краківській держ. консерваторії (кляса сольоспіву, 1928-30) вчив впровадити життя співу та диригував хорами. На конкурсі хорів (Львів, 1942) його хор учительської семінарії в Криниці здобув відзначення. Гру на бандурі вивчав під керівництвом Григорія Китастого, Григорія Назаренка, виступав із Капелею Бандуристів ім. Т. Шевченка. 1950 емігрував до США. Співав в хорах "Ватра" (дириг. Лев Туркевич), "Думка" (Леонтій Крушельницький), також в амер. хорі Кейн Коледжу (Юніон, Н.Дж.), де виконував окреме сольо з бандурою. 1954-79 вів клясу бандури в Укр. Муз. Ін-ті в Нью-Йорку. В його репертуарі твори Д. Бортнянського, А. Веделя, М. Вербицького, М. Лисенка, М. Леонтовича, О. Білаша та Ф. Колесси. Допишував до "Свободи"

фейлетони п.з. "Небелиці Діда Паланиці" і гумористичні твори під псевд. "Батіг". Серед його здобутків: звукозаписи, ст. на муз. теми та зб. п.з. "Пісня про серце" (1997) і посмертно вийшла зб. "Пісня – моє життя" (2002).

Лім.: "Бандура", ч.7-8, 1984; ч.65-66, 1998.

Р. Савицький, мол.

ЛЕВИЦЬКИЙ Святослав (Sviatoslav Levytsky), військ., громад. діяч; н. 1916 в Гал., п. 1966 в Чикаго. З молодих рр. чл. ОУН, 1941-42 підхорунжий в курені "Соловій" (батальйон "Нахтігаль"), опісля поручник артилерії в дивізії "Галичина", брав участь у бою під Бродами. Увійшов до підпілля на Закарзонні і з доручення гол. команди УПА прибув на Зах. в групі зв'язкових наприкінці 1945. Переїхав до США, де в Чикаго був активним чл. Об'єднання кол. Вояків УПА в Америці, Середовища УГВР та ін. орг-цій.

Д.М.

ЛЕВИЦЬКИЙ Северин (Severyn Levytsky), псевд. Сірий Лев, педагог та визначний пласт. діяч; н. 6.9.1890 в с. Щуровичі Радеківського пов., Гал., п. 30.1.1962 в Боффало, похований на цвинтарі Св. Хреста в Лакаванні (Lackawanna), Н.Й., 2008 перепохований у Львові на

Личаківському кладовищі. Вищу освіту здобув у Львівському Ун-ті (1913). Під час 1 Світ. війни в УСС, був також перекладачем в австро-угор. та нім. арміях. У

1920-30-их рр. учитель держ. укр. учительської семінарії у Львові, 1941-45 працював в осв. системі УЦК (виховник молоді, гол. Об'єднання праці учителів). Був гол. Верховної Пласт. Команди (1924-34) та одним із засновників пласт. сенйорату (1930) і його гол. на еміграції (1949-

52). Після заборони Пласту поль. владою один з керівників тасного Пласту. З 1945 на еміграції в Нім., де на з'їзді пластунів в Регенсбурзі був обраний Начальним Пластуном (1947); залишався на цьому становищі до кін. життя. 1949 переїхав до США й осів у Боффало, 1949-53 займав пост гол. Головної Пласт. Ради. Автор багатьох ст. в укр. пресі з історії Пласту та на виховні теми. Посмертно з'явилася його книга "Укр. Пласт. Улад 1911-1945" (1967).

В. Трощинський

ЛЕВИЦЬКИЙ Ярослав (Yaroslav Levytsky), син відомого гал. літературознавця і письмен. Володимира Левицького-Лукича, правник, військовик і гром. діяч; н. 14.4.1897 в м-ку Винники Львівського пов., п. 28.1.1961 в Трентоні (Trenton), Н.Дж. Юридичні студії, розпочаті у Львів. Ун-ті (1925-29), завершив д-ратом вже на еміграції в Нім. у Гайдельберзькому Ун-ті (1949). Під час I Світ. війни офіцер австр. армії, згодом в ранзі поручника УГА учасник визвольних змагань (1918-20); у 1920-их рр. активний в УВО на терені Винників (саме в його домі певний час жив Є. Коновалець до виїзду за кордон), у ті часи і пізніше діяльний в культ.-осв. праці у Винниках. 1941-44 в ранзі сотника був заст. командира укр. допоміжної поліції у Львові. З 1945 на еміграції в Нім., від 1952 – в США. Співроб. журн. "Життя і право" у Львові; автор ст. з рад. права в укр. пресі, спогадів "Від нац. відродження до визвольної боротьби" (в зб. "Винники, Звенигород, Унів та довкільні села", 1970) та ін.

В. Трощинський

ЛЕВИТТАВН (Levittown), м. в шт. Пенсильванії, розташоване 35 км на півн. сх. від Філядельфії бл. кордону з Н.Дж. і його столицею Трентоном, нас. 54 тис. (2000), в т.ч. 850 українців. Існує закрп. гр.-кат. парафія Богородиці

Неустанної Помочі, українці належать до Трентону або ходять до філядельфійських парафій. З 1979 укр. баптисти мають активну громаду в Л. і 1997 відкрили власний молитовний дім, пастором є Овдій Хрипчук.

р.м.

ЛЕВЧУК Дмитро (Dmytro Levchuk), журналіст, публіцист і гром. діяч; н. 28.5.1900 на Кобринщині (тепер Білорусь), п. 18.7.1977 у Філядельфії. Закінчив юридичний фак. Київ. Ун-ту (1927) та вищі екон. курси (1932). Працював секр. в обласному суді, а з 1932 юрисконсульт в Київ. трамвайному тресті. 1941 мобілізований до Червоної Армії, попав в оточення під Лохвицею на Полтавщині, але зумів дістатися до Києва; з 1942 активний в укр. гетьманському русі. На поч. 1944 – суддя у Львові та у Сяноку, пізніше через Слов. й Австр. дістався до Нім., де був чл. контрольної комісії ЦПУЕ (1949). 1951 переїхав до США й поселився у Філядельфії; тут став провідним гетьманцем: увійшов у склад-ради гетьманського руху, очолював його ідеологічно-політ. комісію. Л. чл.-засновник і чл. дирекції Сх. Європ. Дослідного Ін-ту ім. В. Липинського у Філядельфії (з 1963). Належав до Т-ва Укр. Правників Америки. Автор бл. 300 ст. на іст. і політ. теми в укр. пресі, передовсім в газ. "Америка" та "Батьківщина" (Торонто), полемічної праці під псевд. Дмитро Гирський "Дивні способи виправдування антидерж. політики" (1973). По смерті Л. заходами вдови окремими книгами видані його, друквані раніше в пресі, репортажі "З подорожі по Європі" (1969), "В сучасній Європі, 1975" (1978), біографічний нарис "Д. Левчук, життя і праця" (1978) та політ. нарис "Заснування Московії та шляхи утворення деспотичної імперії" (1979).

В. Трощинський

ЛЕГКИЙ Андрій (Andriy Lehki) (07.09.1968, м. Бережани Тернопільської обл.) - композитор. Закінчив Вищий музичний інститут у Львові (1994). Артист хору

Гуцульського ансамблю пісні і танцю Івано-Франківської філармонії (1987-88), концерт-майстер кафедри музикознавства Прикарпатського ун-ту (1994-96), 1999 – викладач Вищого муз. інституту у Львові. Співпрацював з Державною Хоровою Капелюю «Трембіта». Організатор ансамблю старовинної та класичної музики «Ricerca» (1996). Член НСКУ. Емігрував в США у 2004.

В 2010 закінчив Менес Коледжі при The New School University (Нью-Йорк) в класі композиції в Дейвіда Цімлідіса, барокового виконання у Артура Гааса і диригування в Майкла Чаррі. Володар другої премії конкурсу Jean Schneider Gubernan Composition Competition за твір "fughetta sarcastica" для скрипки, віолончелі та фортепіано та першої премії Mannes New Music Competition за симфонію "Бережанський Замок". З 2010 Член Американської асоціації композиторів. Керівник ансамблю давньої музики "The Ricercare Early Music Ensemble".

Твори:

- Симфонія (1994),
- «Jesu, spes mea» (1999).
- «Розпука» (2000)
- «O sacrum convivium» (2011)

р.м.

ЛЕГІОН ім. СИМОНА ПЕТ-ЛЮРИ (Legion of S. Petlura), гром.-комбатантська орг-ція укр. повосної еміграції, що перебувала під впливом УРДП й об'єднувала гол. кол. військовослужбовців рад. армії; включала також окремих учасників визвольних змагань 1917-20 та поодиноких вояків УПА. Засн. 1952 у Новому

Ульмі (Зах. Нім.); відділи Л.С.П. постали в США в кін. 1950-их – на поч. 1960-их рр., найактивніший серед них – в Міннеаполісі, Мінн., під керівництвом Олександра Мельниченка. 1986 р. О. Мельниченко очолив гол. військ. управу Л.С.П. з осідком в США й став ред. його неперіодичного органу-журн. "Штурм" (1952-66 виходив у Новому Ульмі, від 1986 – в США); одночасно гол. військ.-політ. ради Л.С.П. був обраний Федір Федоренко з Детройту.

В. Трощинський

ЛЕДЯНСЬКИЙ Сергій, справжнє прізвище Кокот (Serhij Lediansky-Kokot), драматург, письмен.; н. 9.5.1906 на Київщині, п. 2.11.2000 в Анн Арборі, Міч. Переїхав до США після 2 Світ. війни з табору ДП в Нім. Ще студентом друкував вірші у періодиці: "Глобус", "Культура і Побут", "Червоні Квіти" і "Молодь". Зібрана проза вид. у зб. "Брат твій Каїн" (Філядельфія, 1951). П'єси писав від 1940-их рр., зокрема "Тисяча дев'ястсот тридцять третій рік" (друковане в "Укр. Віснику", Берлін, 1943); 1950 ця п'єса була дещо перероблена надрукована п.з. "Великий Злам" (нагорода на конкурсі СУМ в Мюнхені 1950). Комедія "Директива з центру" (1943) поставлена в Київ. Драм. Театрі 1943, друкована 1944 у Празі (вид. Ю. Тищенко). Часто йшла на сценах укр. таборів ДП драма "Під Косою" (1940, нагорода 1944 на Літ. конкурсі Укр. вид-во, Краків-Львів). Іст. п'єса "Земля під Хмелем" (1945), нагорода літ. конкурсу вид-ва "Америка" 1951.

Л. Онишкевич

ЛЕЙКВУД (Lakewood), півн.-зах. передмістя Клівленду над озером Ері (Erie), нас. 56,6 тис. (2000), українців 680, які поселилися тут ще перед 1 Світ. війною. Була церква св. Миколая, яка а 1930-их рр. стала укр. правос., тепер собор. На території парафії знаходиться монастир св. Германа, що перебуває в юрисдикції УПЦ в США. Існує

також гр.-кат. закарп. парафія св. Григорія Богослова. Із світських орг-цій діє тільки 1 відділ УНС (засн. 1917). Українці Л. беруть участь в гром.-культ. житті великого Клівленду.

В.М.

ЛЕЛЕ (псевдо) див. *Лемкий Лев*

ЛЕМІШКА Андрій (Andrii Lemishka), сімейний лікар, гром. діяч; н. 7.10.1919 в с. Озірна Зборівського пов., Гал. Сер. освіту здобув в укр. гімназії в Тернополі (1938). Мед. студії розпочав у Львові (1939), закінчив в Ерлянгенському Ун-ті у Нім., одержавши диплом д-ра медицини (1947). З 1950 на еміграції в США, де після нострифікації диплома (1953) провадив приватну лік. практику в Балтиморі. Належав до УЛГПА (відділ Мерил.), був довголітнім чл. управи та співорганізатором наук. з'їзду УЛГПА у Вашингтоні (1974), а також кількох амер. мед. т-в. Активний у Пласті в Балтиморі; обіймав посаду станичного, чл. Крайової Пласт. Ради, гол. Булави Уладу Пласт. Сеньйорів, довголітній гол. т-ва "Самопоміч", гол. гром. комітету Тисячоліття Хрещення Руси-України в Балтиморі, гол. Парафіальної ради при УКЦ св. Михаїла; організатор і спонсор інформативної сусп.-політ. радіопроеграми "А що нового там у нас?"

В. Трощинський

ЛЕМІШКА Ігор (Ihor Lemishka), син Андрія Лемішки, науковець, фахівець в ділянці молекулярної біології та генетики; н. в Балтиморі, Мерил. Мед. студії розпочав в Ун-ті Джонс Гопкінса; згодом захистив д-рську дисертацію в Массачусетському Технологічному Ун-ті (1982), тут же спеціалізувався в галузі ракових хвороб. Працює проф. Ун-ту Принстона, завідує власною дослідною лабораторією.

В. Трощинський

ЛЕМКИ (Lemkos), географічно найзах. гілка укр. етносу, етн. суб-група українців, які здавна жили по обох схилах Сх. Бескидів (в Карпатах між р. Сяном і Попрадом та на зах. від Ужу). Регіон, заселений Л. – Лемківщина, включає у себе до 1947 територію між поль. і словц. етн. землями завдовжки в 140 і завширшки від 25 до 50 км. Внаслідок депортації Л. з півн. Лемківщини поль. ком. владою після 2 Світ. війни цей укр. регіон звузився й охоплює тепер лише півд. частину, розташовану на зах. Закарпатті – Пряшівщині (Слов.).

Вважається, що назва Л. походить, імовірно від діалектного слова "лем" (лише); ін. поширена назва, або радше самоназва Л., особливо на Пряшівщині, – "русини", також "руснаки". Особливості іст. розвитку перев. більшости Л. упродовж ст. в межах Поль. й кол. Верхньої Угор., в теперішній Слов., їхня боротьба за виживання як етн. групи в умовах поль. й словаць. оточення та відрубність від основного укр. етн. масиву відбилися на матеріальній та духовній культурі

Лемківська церква

й говірках українців цього регіону. Зокрема, для Л. більшою мірою ніж для ін. укр. регіональних груп, характерні плекання традиційних форм побуту й вірувань, а також досить ефективний спротив різним асиміляційним впливам. Усе це допомагало лемкам зберігати свою субетн. тотожність, в т.ч. в умовах діаспорного проживання.

Л. в США. З 1870-их рр. Л. (спочатку з Пряшівщини, пізніше з Гал.) разом із закарп. українцями були першими укр. емігрантами в США і переважали в заг.-укр. еміграційному потоці до цієї країни аж до кін. 19 ст. Першопричини лемк. еміграції за океан носили екон. характер: хронічна бідність селян, зумовлена маловрожайністю ґрунту, надлишок сіль.-госп. нас. й відсутність, за винятком Сянока в Гал. і Пряшева на Закарпатті, міст, де це нас. могло б працевлаштуватись, занепад традиційного тваринництва після скасування сервітутів та через брак пасовиськ тощо. До заохочення еміграції спричинилися агенти вугільних компаній з Пен., які вербували на Закарпатті та в Угор. робітників для копалень. В результаті тільки з Пряшівщини виїхало у 1870-1914, за деякими даними, бл. 150 тис. лемків-українців та мовно пословачених греко-католиків, гол. до Пен. Попри те, що частина Л. повернулася до дому, а також різкого зменшення в подальшому кількості емігрантів, передусім через суворість амер. імміграційного законодавства, загальна кількість Л., осілих в США і Кан., становить, за підрахунками В. Кубійовича (ЕУ), від 100 до 150 тис. чоловік, тобто 1/4 – 1/3 усіх Л. у світі. Основні лемк. діаспорні скупчення знаходяться в шт. Пен., у м. Клівленді, та в м. Йонкерсі, Н.Й.

Як перші українці на амер. землі, Л. дали початок укр. організованому життю в США, будучи співорганізаторами і чл. заг. орг-цій; щойно пізніше вони утворили свої установи регіонального характеру. Першими лемк. орг-ціями стали церк. братства, які ведуть свою історію від *Братства св. Миколая, засн. о. Іваном Волянським в Шенандоа (Shenandoah), Пен. (1885). 1892 організовано допомогово-забезпечене "Сосдиненіє Греко-Кат. Руських Братств в Сіверній Америці", до якого належали

емігранти з різних укр. земель. 1894 в результаті внутрішніх суперечностей у "Сосдиненіі" стався розкол. Частина чл. (галичани і пряшівщани) залишила цю орг-цію й заснувала Руський (з 1914 Укр.) Нар. Союз, що визначився на виразній укр. нац. платформі. У ході дальшого розмежування поряд з угрофільським "Сосдиненієм" та Руським Нар. Союзом 1900 постало русофільське "Общество Русских Братств". Упродовж рр. між цими об'єднаннями точилася запекла

Лемкиня

боротьба (на регіональному, політ. рел. та персональному тлі), що назагал відбивала протистояння трьох основних течій серед лемк. еміграції: т.зв. "рутенської", укр. і русофільської (пізніше радянофільської). Більшість Л. демонструвала свою прихильність до "рутенської" та русофільської течій, а відтак входила до відповідних гром. та рел. орг-цій.

Крім згаданих "Сосдиненія Греко-Кат. Руських Братств" з осідком в Гомстеді (на поч. – 160 тис. чл., 1928 – 120 тис., 1982 – 48 тис.) та "Общества Русских

Братств", Л. неукр. нац. орієнтації належать також до "Собранія Греко-Кат. Церковних Братств" з осідком в МекКіс Порт (McKees Port), Пен., "Русского Правос. Кат. Общества" та ін. Осібною регіональною гром.-допомоговою орг-цією Л. – емігрантів неукр. напрямку став *Лемко Союз, засн. 1929, з осідком тепер в Йонкерсі, Н.Й. Серед активних лемк. діячів цього напрямку – Дмитро Вислоцький, Симеон Пиж, Іван Адам'як, Петро Гардий, Теодор Рудавський, Василь Вархоляк, Т. Гороша та ін.: преса – друкарські органи Лемко Союзу часопис *Лемко (1929-39 у Філядельфії, Клівленді та в Нью-Йорку, ред. Дмитро Вислоцький, згодом спільно з Симеоном Пижом) та *Карп. Русь (з 1939 в Нью-Йорку, пізніше в Йонкерсі, ред. Степана Кічура), а також місячник "Lemko Journal" (1933-37 в Клівленді), "Lemko Youth Journal" (1960-64 в Йонкерсі), незалежний місячник "Голос Лемківщини" (з 1963 в Йонкерсі, ред. Степан Женецький), місячник "Лемковина" (1971-81 в Йонкерсі, ред. Степан Кічура після усунення з посади ред. "Карп. Русі" за критику політики рад. уряду), "Carpatho-Russian American" (1968-69 у Йонкерсі), "Carpaty" (1978-79 у Йонкерсі) та ін. З 1926 у Філядельфії (від 1931 у Клівленді, пізніше в Йонкерсі) лемк. говіркою почали виходити щорічні "Карпаторусські календарі" Лемко Союзу.

Л. укр. напрямку діяльно проявили себе як в заг.-укр. гром. орг-ціях, так і через

Лемківська Ватра в Елленвілі, Н.Й.

деякі об'єднання регіонального характеру та відповідну пресу. За підрахунками Ярослава Падохв (л. за походженням), від часу створення УНС (1894) й до кін. 1980-их рр. шість його гол. президентів (1 – Теодозій Талпаш, 2 – Іван Глова, 3 – Юрій Хил'як, 6 – Костянтин Кирчів, 7 – Дмитро Капітула і 8 – Семен Ядловський) з усіх 13 були Л.; також за той же період 8 заступників, 4 заступниці гол. президентів, 4 касири (з семи), 2 гол. секретарі УНС були Л. Серед засновників УРС (тепер УБС) у 1910 були Л. – Юрій Хил'як, Семен Митренко (Мітренко), Василь Гришко й Степан Сисвк. З поміж регіональних лемк. орг-цій укр. напрямку першою 1936 у Філадельфії постала *Організація Оборони Лемківщини (ООЛ) (1934 у Нью-Йорку утворено Комітет Допомоги Лемківщині, який 1935 там само провів нараду з ухвалою скликати установчий з'їзд ООЛ); ця орг-ція виникла як реакція на пляни поверсальської Поль. остаточно зденационалізувати й сколонізувати Лемківщину й намагалась протидіяти таким плянам шляхом екон. й культ. допомоги Л. у старому краї й проведення відповідних політ.-пропагандистських акцій за кордоном. Найбільший вклад у створення ООЛ внесли Михайло Дудра і Василь Левчик; серед пізніших активних діячів – Юліян Налісник, Юліян Тарнович, Іван Гвозда, Марія Дупляк, Зенон Галькович, Володимир Кікта та ін. Невдовзі ООЛ (при заснуванні 26 відділів в США) поширила свою мережу на Кан., але 1975 кан. відділи утворили окрему орг-цію Об'єднання Лемків Кан. Воно пов'язалося зі Світовою Федерацією Лемків (засн. 1973 в Нью-Йорку, гол. Іван Гвозда), але втримувало також дружні зв'язки з ООЛ. З поч. 2 Світ. війни активність ООЛ припинилась, її відновлено згодом 1958; на поч. 1990-их рр. ООЛ в США мала бл. 20 відділів; гол. крайової управи ООЛ в Америці –

Марія Дупляк (від 1983).

Преса лемк. орг-цій укр. напрямку: місячник "Лемківський Дзвін", орган ООЛ (1936-39, виходив у Філадельфії, потім у Пассейку, Н.Дж., ред. Михайло Дудра), кварталник "Лемківщина", спочатку орган ООЛ спільно з Об'єднанням Лемк. Кан. та Світ. Федерацією Лемків, згодом орган крайової управи ООЛ в Америці (з 1979 в Кліфтоні, Н.Дж.), замість гвз. "Лемківські Вісті", що припинила виходити того ж року в Кан.; ред. Улянів (Любович) Старосольська, потім Орест Питляр, Іван Лико, Марія Дупляк), неперіод. видання Світ. Федерації Лемків "Аннали Лемківщини" (спочатку "Аннали Світ. Федерації Лемків", від 1974, ред. Іван Гвозда). Коштом і заходами ООЛ в Нью-Йорку як том 206 "Записок НТШ" видано унікальну двотомну працю "Лемківщина. Земля, люди, історія, культура" (1988, ред. Богдан Струмінський). Кілька Вартісних розвідок, присвячених архітектурі Лемківщини, видала засн. 1977 в Нью-Йорку Фондація Дослідження Лемківщини. Як окрема одиниця при Музеї Стенфордської єпархії існує Лемк. Музей; кустос Марія Дупляк.

Л. греко-католики з Закарпаття (та невелика частина з Гал.) належать до Пітсбургської митрополії, Л. з Гал. до укр. кат. епархій, Л. правос. переважно до Рос. Правос. Церкви (тепер Правос. Церкви Америки) й Карпато-Руської Гр.-кат. Правос. Церкви в Америці (діцезія в Джонстоні, Пен.), що підлягає Константинопольському Патріархатові).

Павло Магочий і його прихильники з 1980-их рр. намагаються висувати концепцію єдності поль. Л. з закарп. Л., "русинами" Закарпаття, Югославії і Румунії як окремого "русинського" сх.-слов. народу.

Лит.: Струмінський Б., ред. Лемківщина. Земля, люди, історія, культура. "Записки НТШ", т. 206,

т. 1-2. Нью-Йорк, 1988;

Czajkowski Jerzy, ред. Lemkowie w historii i kulturze Karpat. 2 тт., Сянок, 1992-94;

Гошко Юрій, ред. Лемківщина. т.1, Львів, 1999.

В. Трошинський

"ЛЕМКІВСЬКИЙ ДЗВІН" (Lemkivsky Dzvyn), місячник, орган Орг-ції Оборони Лемківщини; виходив спочатку у Філадельфії, а потім у Пассейку (Passaic), Н.Дж. (1936-40). Ред. – Михайло Дудра. Формат журнальний, ілюстрований; друкувався укр. мовою. Матеріали на іст. і культ. теми, проза, відомості про життя лемків на еміграції. З'явилося бл. 60 чч.

В. Трошинський

ЛЕМКІВСЬКИЙ ДОПОМОГОВИЙ КОМІТЕТ (Lemko Relief Committee), благодійна орг-ція, створена 1946 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й., представниками Лемко-Союзу та Общества русских братств задля збору фін.-матеріальних засобів та надання допомоги лемкам в Поль., Слов., Україні та в таборах для біженців ДП в Нім. Ініціаторами заснування були Петро Гардий (перший гол. управи Л.Д.К.) й о. Йосиф Сімко. Для реалізації цілей комітету було зібрано кільканадцять тис. дол.; 1957 П. Гардий поїхав до Поль., Рос. й України, ознайомився з життям і долею лемків та роздав їм допомогу. П. Гардий зі своїми сподвижниками вірили в можливість порозуміння з ком. урядами країн, де проживали лемки. Ін. діячі Л.Д.К.: Микола Цісляк, Симеон Пиж, Віктор Гладик, Йосиф Федоренко. В 1960-их рр. припинив своє існування і допомогову акцію.

р.м.

ЛЕМКІВСЬКІ ФЕСТИВАЛІ (Lemko Festivals), культ. заходи; одна із форм збереження групової субетнічної ідентичності лемків на еміграції в США, їхньої регіональної мовно-культ. самобутності.

Проводились з 1969 на лемківській оселі (*Лемко-Парку) в Монро (Monroe), Н.Й., до початку 1990-их рр. Брала участь в Л.ф. також укр. ансамблі з Поль., Слов. і України. Тепер Л.ф. відбуваються щороку на оселі СУМ в Елленвілі (Ellenville), Н.Й., під назвою "Лемківська Ватра"; на ній виступають різні ансамблі з США, Кан. і України.

В. Трошинський

"ЛЕМКІВЩИНА" (Lemkivshchyna – The Lemko Land), кварталник; засн. 1979 в Кліфтоні (Clifton),

Н.Дж., замість газ. "Лемк. Вісті", вид. якої було припинено в Кан. того самого року. "Л." почала видавати Фондція Дослідження Лемківщини як орган усіх трьох

лемк. орг-цій: Орг-ції Оборони Лемківщини, Об'єднання Лемків Кан. та Світ. Федерації Лемків; від 1993 вид-во кварталника перебрала на себе крайова управа Орг-ції Оборони Лемківщини в Америці. Першим ред. була Уляна Старосольська; наступними – Орест Питляр (1980-84), Марія Дупляк (1985-90), Іван Ліско (1991-92), від 1993 знов Марія Дупляк. До складу ред. колегії та активних співроб. належали: Мирон і Катерина Мицьо, Юліян Котляр, Василь Скомський, Михайло Черешньовський, Володимир Кікта, Павло Лопата, Іван Гвозда та ін. "Л." – вид. журнального типу, ілюстроване, має 32 ст., в т.ч. англомовну частину; тираж бл. 1 тис. примірників. Друкує іст. розвідки, матеріали з літератури та мистецтва, дописи про організоване життя лемків в Польщі та в діаспорі, листи; багато місця присвячує ролі Лемківщини під час 2 Світ. війни та боротьбі УПА на лемк. теренах.

В. Трошинський

"ЛЕМКІВЩИНА" (Lemkivshchyna), гром. т-во в Детройті, засн. 1990, споч. мало 60 чл. тепер пол. цього (2005), з осідком у Воррені (Warren), Міч. для всесторонньої допомоги лемкам в Поль, гол. дитячим садкам, школам та установам. Фін. допомогу отримують зокрема садки в Команчу, Мокрому, Криничі і Сянку через о. Івана Піпку. Увесь час гол. є Ліда Колодчин, а активними діячами – Марія Дяків, Олег Цеплий, Іван Совірко, Іван Калимон й ін. Т-во "Л." є статутowo окреме і не належить до ніякої надбудови.

В.М.

"ЛЕМКО" (Lemko), пресовий орган Лемко-Союзу; засн. в Нью-Йорку (1928), виходив у Філадельфії (1929-31), Клівленді (1931-36) та в Нью-Йорку (1936-39), спочвтку як місячник (1929), потім як тижневик (до 1935) й півтижневик (до 1939). Ред. Дмитро Вислоцький; від 1934 спільно з Симеоном Пижом. Газетний формат, друкувався лемк. говіркою, тираж – 2 тис. примірників (1935); усього з'явилося понад 700 чч. Стояв на русофільських політ. позиціях й висвітлював історію лемків як окремого етносу; інформаційні матеріали, організаційні справи Лемко-Союзу, іст.-культ. дописи тощо. 1939 "Л." був замінений газ. *"Карп. Русь", що стала новим органом Лемко-Союзу.

В. Трошинський

ЛЕМКО СОЮЗ (Lemko Association of USA and Canada), сусп., братсько-допомогова і культ. орг-ція, створена в США і Кан. на регіональній основі з емігрантів з гал. Лемківщини, що прибули за океан кін. 19 і на поч. 20 ст. Ідея створення Л. С. виникла у Вінніпегу, Кан. 1929, де оформилася ініціативна група. Лемки спочатку з русофільськими симпатіями, згодом керівники Л. С. в більшості заступали концепцію окремої карпато-руської національності. Формально орг-ція прийняла

теперішню назву (Л. С. Америки і Кан.) в 1931 в Клівленді, де був і перший осідок гол. управи; створено кільканадцять відділів союзу, найбільше ч. чл. бл. 5 000 (1945) поступово зменшується до 500 (1990). Осідок гол. управи перенесено до Нью-Йорку, а згодом до Йонкерсу, Н.Й., де 1938 відкрито карпато-руський культ. центр лемків, в якому провадилася всебічна культ. та видавнича діяльність Л. С. в русофільському дусі, т.зв. "Lemko Hall". Л. С. видавав газ. "Лемко" (1929-39), *"Карп. Русь" (з 1939) штучною лемк. говіркою та англ. мовою, журн. "Carpathians", "Lemko Youth" (1936-39), "Lemko Youth Journal" (1960-64), "Carpatho-Russian American" (1968-69) та календарі і брошури. 1943-47 мав свою тижневу радіогодину. Відділ у Клівленді, у свій час найбільший, також придбав великий будинок, який 1980 перестав існувати. При союзі в Йонкерсі діяла фолкльорна група "Карпати". Л. С. був власником літньої оселі *Лемко-Парк в Монро (Monroe), Н.Й., де відбувалися фолкльорні фестивалі. Свого часу при Л. С. діяли молодіжні групи. Після 2 Світ. війни Л. С. співпрацював з поль. ком. колами та з офіційними чинниками УРСР. Разом з Лігою Амер. Українців належав до т.зв. прогресивних (советофільських) орг-цій в США і Кан. Діячі: Дмитро Вислоцький, Симеон Пиж, довголітній гол. Іван Адам'як, Петро Гардий, Стефан Кичура, Василь Вархоляк, Олександр Геренчак та ін. Впливи Л. С. за останній час значно зменшилися серед емігрантів з Лемківщини.

В.М.

ЛЕМКО ПАРК (Lemko Park), лемк. відпочинкова оселя в Монро (Monroe), Н.Й. Площа 126 акрів землі, оз., 4 будинки, капличка і музей. Закуплений 1958 через Фармерський комітет Лемко-Союзу, керований дирекцією. Місце зустрічей й осередок гром.-

культ. життя лемків на Зелени Свята або "Русилля" (доповіді, виставки, концерти, спорт, змагання тощо). Телергофські Дні (від 1964), Дні молоді, від 1969 тут проводились *Лемк. фестивалі. Л. П. користувався популярністю аж до поч. 1990-их рр., але фін. труднощі спричинилися до його банкрутства (1997).

В. Трощинський

"ЛЕМКОВИНА" (Lemkovina), газ. лемків в США, появлялася 1971-81 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й. Ред. Степан Кічура, який раніше редагував офіційно Лемко Союзу "Карп. Русь" і в ньому критично ставився до просов. орієнтації Лемко Союзу, за що його усунули. Кічура почав видавати власну газ. "Л." від ім. "Союзу Л." (1973-74) і намагався знайти спільну платформу з проукр. лемк. колами.

В.М.

"ЛЕМКОВЩИНА" (Lemkovshchyna), періодичне вид. лемків у Півн. Америці (1922-26) в Нью-Йорку. Засновник і ред. Віктор Гладик в штучній лемк. говірці, змішаний з русизмами. Появлявся регулярно перші 2 рр. як місячник, видано 33 чч., потім рідше. Згодом став вид. під назвою *"Лемко".

р.м.

ЛЕМЦЬО Євген (Eugene Lemcio), проф.-богослов, гром. і рел. діяч; н. 27.11.1954 в Честер (Chester), Па., амер. українець третьої генерації. Ступінь бакалара здобув у Сієтл Пасіфік (Seattle Pacific) Коледжі (1977), мгра бібліотечних наук на Ун-ті Чикаго (1986) та мгра (1983) і д-ра теології (1985) в Лютеранській Теологічній Школі в Чикаго. Від 1980-их рр. проф. Біблійних студій у Сієтл Пасіфік Ун-ті. Проф.-гість Кисво-

Могилянської Академії, Київ. Ун-ту ім. Шевченка, Львів. Ун-ту ім. Франка та ін. Засновник стипендійного фонду ім. Лемця-Філіпчука для укр. студентів, співзасновник Ін-ту Сх.-Європ. Студій у Сієтл Пасіфік Ун-ті та Фонду для запровадження посади проф. українознавства на Ун-ті Вашингтона, організатор та през. (з 1993) Укр.-Амер. Клубу шт. Вашингтон. Автор книжок "The Past of Jesus in the Gospels" (1991), ред. "The New Testament As Canon: A Reader in Canonical Criticism" (1992) та багатьох ст. в наук. журн. Чл. багатьох амер. проф. т-в та д.чл. УВАН.

Д.М.

ЛЕНЦИК Василь (Wasył Lencyk), історик, педагог і кат. мирянський діяч; н. 17.3.1912 в с. Мазурівці Жидачівського пов., Гал., п. 10.11.2002 в Стемфорді (Stamford), Кон., дохований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Студії в Укр. Богословській Академії у Львові (1934-39) завершив д-ратом в УВУ

у Мюнхені (1947), здобув також д-рський ступінь іст. студій у Фордгамському (Fordham) Ун-ті в Нью-Йорку (1961). Викладач у духовній семінарії у Львові (1942-44), пізніше в духовній семінарії у Гіршбергу, Нім. (1946-48) та в УВУ (1948-49). Співзасновник вид-ва "Христ. Голос" у Мюнхені. З 1949 в США; насамперед діяльний як працівник Укр. Кат. Допомогового Комітету в Стемфорді, Кон. Гол. Укр. Кат. Академічного Об'єднання "Обнова" (1954-58). З 1955 викладач історії в Колегії св. Василя в Стемфорді, згодом проф. Сітон Гол (Seton Hall) Ун-ту в Савт Орендж, Н.Дж. (1962-72), надзвич. проф. УКУ в Римі (з 1963), дир. Укр. Музею в Стемфорді (з 1964). Д.чл. НТШ (з 1966) та Укр.

Богословського Наук. Т-ва, був чл. управи НТШ в Америці та ген. секр. Гол. Ради НТШ (до 1992). Співроб. "New Catholic Encyclopedia", ЕУ2 та англomовного вид. ЕУ. Автор низки праць на іст. тематику, серед них: "Рим й Україна. Історія Укр. Церкви в датах" (1952), "Богословська Академія у Львові" (1958), "Московська церк. політика в часах Т. Шевченка" (1965), "The Eastern Catholic Church and Czar Nicholas I" (1966), "Ukrainian Rite" (1979), "Участь духовенства у відродженні Галичини" (1984), "Визначні постаті Укр. Церкви. Митр. А. Шептицький і Патріях Й. Сліпий" (2001).

В. Трощинський

ЛЕНЦИК-ПАВЛІЧКО Анна (Anna Lentsyk-Pavlichko {Lencyk-Pawliczko}), дочка Василя Ленцика, соціолог і демограф, осв. діячка; н. 14.8.1954 в Нью-Йорку. Студії соціології закінчила 1985 д-ратом в Ун-ті Фордгама (Fordham) в Нью-Йорку, працює дослідником у відділі населення Соц.-Екон. Ради ООН. Провела дослідну поїздку на Далекий Схід. З рамени Укр.

Центру Соціологічних Досліджень та НТШ в Америці працювала над ґрунтовним довідником про українців у діаспорі "Ukraine and Ukrainians Throughout the World, A Demographic and Sociological Guide to the Homeland and Its Diaspora" (Л. П. – ред. і співавторка, 1994). Крім цього Л. П. с авторкою розділу про українців у праці "The Immigration Experience in the United States" (ред. Mary G. Powers і John J. Macisco, 1994). Д.чл. НТШ (з 2000).

р.м.

ЛЕНЧИЦЬКИЙ Осип (Osyр Lenchytzky), емігрант-піонер, асекураційний агент, гром. діяч; н. 7.1.1889 в с. Кульчиці Самбірського пов., Гал., п. 16.1.1964 в МекКіс

Рокс (McKees Rocks), Пен. До США прибув 1910; довголітній чл. виконавчого комітету УРС, його протоколярний (1916-19) та фін. (1919-25) секр. В 1920-их рр. зводив завзяту боротьбу з просов. прихильниками в братській орг-ції.

В. Трошинський

ЛЕОНТОВИЧА СТРУННИЙ КВАРТЕТ (Leontovych String Quartet), камерний ансамбль класичної музики (дві скрипки, віола, віолончеля), засн. 1971 в Києві. Ансамбль вважали одним з найкращих квартетів у кол. Рад. Союзі. За 30 рр. діяльності квартет зазнав деяких змін у членстві, проте з незмінним успіхом виступав по всьому світові (включно із далеких Сх.), Від часу свого дебюту в США (1988) та з постійним осідком в Америці (з 1991) квартет виступав у гол. м. США, у всіх кращих залах Нью-Йорку, включно із Об'єднаними Націями. Його поява у щорічному муз. літньому фестивалі "Music Mountain" (шт. Кон.) викликала позитивний відгук у слухачів цього шт.

У репертуарі ансамблю – твори майстрів Зах. та Сх. Європи для струнного квартету або й складів, збільшених запрошеними піаністами чи ін. інструменталістами. Укр. елемент цього ансамблю – не лише у прізвищі патрона Миколи Леонтовича, ансамбль поєднує заг.-людські орієнтації із укр. В репертуарі квартету твори Мирослава Скорика, Валентина Сильвестрова, а також транскрипції із творчої спадщини самого Леонтовича. Ансамбль часто виступав в Укр. Ін-ті Америки, квартет складався із чл.: Олега і Петра Крисів (скрипки), Бориса Дев'ятова (віола), і Володимира Пантелєєва (віолончеля). Ансамбль записав ряд компакт-дисків; він лавреат Міжнар. конкурсу струнних квартетів (Leo Weiner Competition) в Будапешті; за поширення укр. камерної музики

Л. С. К. надано премію М. Лисенка в Україні (1989).

Р. Савицький, мол.

ЛЕПИКАШ Василь (правд. прізви.) див. *Лисюк Каленик*

ЛЕПКАЛЮК Мирослав Мирон (Myroslav Myron Lepkaliuk), інж.-будівельник, бізнесмен, гром. діяч; н. 4.4.1919 у Старому Косові Косівського пов., Гал., п. 12.6.2005 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив гімназію в Коломиї (1938). Студіював у політехніках в Данцігу, а потім у Штутгарті (Нім.), де здобув диплом інж.-будівельника мостів (1943). З 1947 на еміграції в США, працював у різних фірмах в Н.Й. і Н.Дж. Від 1953 у фірмі "Роберт В. Лорі" (з філіями в Н.Й., Пен. та на Фльор.), з 1954 співвласник і віце-през. цієї фірми. Тільки до кін. 1958 під керівництвом Л. було спроектовано 365 мостів та споруд для автомобільного й залізничного транспорту в США. Л. є зокрема проєктантом мостів через р. Міссісіпі в Люлінг (Luling), Луїзіяна, через р. Томтом у Фолл-Рівер (Fall River), Масс., через р. Монаннга Гілл в Браунсвіллі (Brownsville), Пен., та ін.; гідроелектростанції на Санта Рівер в Чіле. Як підприємець Л. сприяв працевлаштуванню в США, в т.ч. у власній фірмі, десяткам інж. укр. роду. Був активним у гром. житті: співорганізатор і гол. ТУІА (1950-51), Укр. Нар. Дому в Нью-Йорку (1952-54), Укр. Ін-ту Америки та ін.

В. Трошинський

ЛЕПКИЙ Лев (Lev Lerku), брат Богдана Лепкого., журналіст і ред. письм., композитор-піснетворець; н. 7.12.1888 в с. Поручин Бережанського пов., Гал., п. 28.10.1971 в Трентоні, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Після закінчення Бережанської гімназії студіював на теологічному й правничому у фак. Львівського Ун-ту (1909-12). З

поч. I Світ. війни один з організаторів УСС та чл. пресової квартири УСС, 1918-20 учасник визвольних змагань, старшина кавалерії УГА. Був на той час

вже відомим як автор мелодій і текстів низки стрілецьких пісень, в т.чл. "Гей, видно село", "Коби скорше з гір Карпатів", "Масва нічка", "Гей, там у Вільхівці" (спільно з Романом Купчинським), "І снилося зночі дівчині", "Бо війна війною", широкопопулярної "Журавлі" ("Чусш, брате мій"), слова брата Богдана Лепкого) та ін. 1920-39 працював у Львові: співзасн. і ред. вид-ва "Червона Калина", яке 1937 випустило "Великий співаник Червоної Калини"; видавець і ред. гумористичних часописів "Будяк" і "Зиз" (1924-28, автор у них фейлетонів під псевд. "Зиз", "Зазик", "Льоньо", "Леле" та ін.), засновник літ.-мист. групи "Співомовки" та лялькового мандрівного театру "Вертеп наших днів" (1926), з 1932 належав до літ. муз. об'єднання "Богема", співзасновник і дир. курорта "Черче" б. Рогатина (1928-39). Під час 2 Світ. війни був в ред. газ. "Краківські вісті" (1940-44), там же в Кракові упорядкував і видав пісенник "140 пісень з нотами" (1940). З 1944 на еміграції в Нім., від 1952 в США, де був діяльним при відновленні вид-ва "Червона Калина" в Нью-Йорку та при орг-ції укр. відпочинкової оселі "Черче" (на зразок гал. "Черче") в околиці Трентона, Н.Дж. Редакцією журн. "Тернопіль" в Україні 1992 встановлено літ.-мист. премію ім. братів Лепких. Автор зб. пісень "Журавлі" (посмертне вид. в Україні, 1999).

Лит.: Хо м'як М. Світлий пам'яті творця стрілецьких пісень. "Укр. вісті" (Едмонтон), 16.2.1971.

В. Трошинський

ЛЕПКОВА-ЯСТРЕМСЬКА Ольга (Olha Lepkova-Yastremska), справжнє прізвище Іванчук, оперна та камерна співачка (меццо-сопрано); н. 30.3.1906 в м-ху Борислав, Гал., п. 15.12.2002 в Н.Дж. Закінчила Вищий Муз. Ін-т ім. М. Лисенка у Львові (1935, кляса Адама Дідурі і Марії Сокол), солістка поль. Опері у Львові (1936-38), дипломантка міжн. конкурсу співаків у Відні. З 1938 на еміграції в США, де брала участь у виставах, організованих Антоном Рудницьким; зокрема, партії Оксани ("Запорожець за Дунаєм") і Катерини ("Катерина" Миколи Аркаса). У репертуарі Л. Я. також твори М. Лисенка, Нестора Нижанківського, Дениса Січинського, Михайла Гайворонського, Ярослава Ярославенка, Лева Лепкого. Була солісткою на концертах симфонічних оркестр на гастролях у різних містах США і Кан.; виступала на концертах у залі "Тавн Голл" у Нью-Йорку. Записані укр. пісні – "A Recital of Ukrainian Songs" (1966).

В. Трошинський

ЛЕСИК Роман (Roman Lesyk), військовик, дириг., учитель; н. 6.1.1896 в с. Малковичі, Перемиського пов., Гал., п. 8.4.1990 в Пармі, Ог. По закінченні Перемиської гімназії 1914 зголосився до УСС, учасник боїв під Маківкою; незабаром заст. капельмайстра і дириг. малої духової оркестри УСС. У ранзі підхорунжого УСС перейшов до УГА, згодом поручник армії УНР (1918-19). У 1920-их рр. студював в Муз. Ін-ті ім. Лисенка у Львові, коротко грав в оркестрі театру Йосипа Стадника, закінчив пед. курси; з 1929 вчителював і був інспектором шкіл в Гал. Від 1944 на еміграції в Нім., зокрема, організатор таборової оркестри в Мюнстері (1947). 1949 переїхав до США й оселився в Клівленді, де заснував духову оркестру "Трембіта" й був довголітнім дириг. (1954-75). Вчив у школі українознавства, гол. Братства УСС (від 1973).

В. Трошинський

ЛЕСИЧ Вадим (Vadym Lesych) правд. прізвище Володимир Кіршак, ін. псевд.: Ярослав Дригинич і Я.

Ярий, поет, перекладач, есеїст і мистецтвознавець; н. 24.4.1909 на Стрийщині, Гал., п. 24.8.1982 в Нью-Йорку. Студював славістику в Кракові, закінчив журна-

лістику в Варшавському Ун-ті, де опісля жив і працював журналістом в укр. та іноземній пресі. 1944 виїхав до Нім. і жив в таборах ДП (Новий Ульм і Цуффенгавзен). 1948 емігрував до США і поселився в Нью-Йорку. Публікував поезії від 1929 в таких журн. як "Літ.-наук. вісник", "Назустріч", "Ми" та ін. Зб. поезій: "Сонцеліски" (1930), "Відчиняю вікно" (1932), "Різьблю віддаль" (1935), "Ліричний зошит" (1953), "Поезії" (1954), "Розмова з батьком" (1957), "Крейдяне коло" (1960), поема "Напередодні" (1960), "Кам'яні луни" (1964), "Вибрані поезії" (1965), "Предметність незвідкіль" (1972). Публікував у пресі численні ст. на мист. теми, видав також монографічний нарис "Никифор з Крніци" (1971). Перекладав на укр. мову поезії Т.С. Еліота, Хуана Рамона Хіменеса та поль. поетів: К. Вежинського, Ю. Тувіма, М. Павліковську, Я. Івашкевича, А. Сломинського, Ю. Вітліна, Я. Лехоня, Ч. Мілоша, З. Герберта та багатьох ін.

Рання поезія Л. вкладається в нормативну поетику з гранями символізму й романтизму. Згодом елементи барокковості посилюються і єднаються з експресіоністичним драматизмом. Л. використовує гранчасті образи, колізії звуків та ламані рядки. В пізніших творах наголошує метафори, які тяжіють до сюрреалізму. Ці поезії пронизують також філософ. задумка та почуття трансцендентности. Чл. Об'єднання Укр. Письм. "Слово" та міжнар. "Пен-Клубу".

Літ.: Барагура В. Спогад про поета-мислителя в пошуках за істиною та глуздом життя. "Свобода", 10,11,12.12.1987.

Б. Бойчук

ЛЕСІВ (псевдо) див. *Нагірняк Ілля*

ЛЕСЬКІВ Мирон (Myron Leskiv), інженерний технік, гром.-політ. діяч; н. 11.11.1909 в с. Під'ярків, пов. Бібрка, Гал., п. 7.8.1997 в Ньюарку (Newark), Н.Дж. Від 1930 на еміграції в США, діяльний в УНС; один із засновників та оргційний референт ОДВУ (1933-40). Під час 2 Світ. війни в амер. армії (1942-45 в Китаю, Бірмі, Індії), 1946-47 співзасновник ООЧСУ, 1950-58 чл. гол. управи УККА. Від 1931 активіст республіканської партії США, по війні довголітній гол. стейтового комітету нац. меншин на підтримку цієї партії шт. Н.Дж., від імені якого брав участь в організуванні виборчих кампаній республіканців, прихильних до визвольної боротьби народів кол. СРСР, зокрема, виборів президентів Д. Айзенгавера та Р. Ніксона, сенаторів К. Кейса та Б. Голдвотера й ін.

В. Трошинський

ЛЕСЬКІВ Петро (Peter Leskiw), кат. свящ.; н. 11.11.1920 у Філядельфії, п. 12.2.2000 в Міннеаполісі, похований на цвинтарі св. Миколая в Чикаго. Вчився в Семінарії св. Василія в Стемфордї, Кон. (1935-39), в Канізіянумі в м. Сіон, Швайц. (1939-40), в Семінарії св. Марії в Балтиморі, Мерил. (1940-41) та в Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні, Д.К. (1941-45). Висвячений 1945, працював сотрудником в парафії св. Йосафата в Рочестері, Н.Й. (1945-46) та парохом церкви св. Константина в Міннеаполісі, Мінн. (1946-64), катедри св. Миколая в Чикаго (1964-81) та Різдва Пресв. Богородиці в Лос Анджелесі (1982-96). 1962 відзначений титулом папського шамбеляна. 1982 митрофорним протопресвітером. Також був деканом півн.-зах. деканату епархії

св. Миколая та її діючим ген. вікарієм.

Д.М

ЛЕТАВСЬКА Марія Таїда (Mary Taida Letavska), черниця-Службниця, учителька, осв. діячка; н. 1883 в с. Босири Копичинецького пов., Гал., п. 13.8.1974 у Філядельфії. Прибула до Кан. 1902 і поселилася в Едні, Альберта, згодом жила в Едмонтоні. 1903 вступила до чернечої спільноти сс. Службниця, 1908 стала настоятелькою монастиря в Мондері. Працювала учителькою в рідних школах Манітоби і Саскачевану. 1945 переселилася до США і проживала в Філядельфії.

В.М.

ЛЕТКЕВИЧ Віктор (Viktor Letkevych [Litkewycz]), інж., проф. боксер; н. 24.7.1939 у Харкові. Прибув до США 1951, оселився у

Філядельфії та упродовж 10 рр. тренувався й виступав на проф. рингу під ім'ям "Vic Diamond". Загалом провів 59 боїв, в яких здобув 53 перемоги; 1961-63 служив в амер. армії й рівночасно тренував з боксу армійських спортсменів, окремі з них потім стали олімпійськими чемпіонами і призерами. Також служив в армії в Кореї. З 1963, після здобуття фахової освіти, працював інж.; 1995 з ініціативи Асоціації боксерів-ветеранів ім'я Л. викарбовано в залі слави боксу (Hall of Fame) у Філядельфії.

В. Трошинський

ЛЕТЦ Юрій (правд. прізви.) див. *Монтгомері Джордж*

ЛЕХМАН Володимир (Volodymyr Lekhman), інж., гром. діяч; н. 1932 в Бережанах, Гал. На еміграції в Нім., де студіював в укр. гімназії в Берхтесгадені (1946-49); з 1949 в США. Здобув

диплом індустріального інж. в Ун-ті Коннектикату (1956), навчався також у Ворчестерському (Worcester) Політехн. Ін-ті (1964). Працював в компанії "Рекснорд", з 1983 през. компанії "Ферфілд" в Лафасті (Lafayette), Інд. 1994-95 през. Амер. Асоціації виробників зубчастих механізмів (American Gear Manufacturing Association). Активний в укр. гром. житті, зокрема, був гол. управи УККА в Мільвокі, Віск. Від 1991 організатор і спонсор програми студентського обміну між Ун-том Пурдю (Purdue) в Лафасті та Київ. Сіль. госп. Ун-том.

В. Трошинський

ЛЕШОК Мальвіна (Malvina Leshok [Leshock]), первісне прізвище Лесяк, піяністка і педагог; н. б. 1933 в Шамокін (Shamokin), Пен. Муз. освіту здобула в консерваторії Парижу з 1946; з 1953 в поль. піяніста Мечислава Горшовського; в майстерклясах П'єра Монто в шт. Мейн. Студіювала теж в Ун-ті Колумбія (Нью-Йорк) та Ун-ті Пенсильванії (Філядельфія). Її гру вдосконалював ще бразилійський композитор Віллія-Лобос. Під кін. 1950-их рр. Л. жила у Філядельфії, а дебютувала 1961 в Карнегі Голл (Нью-Йорк), де одержала схвальну амер. критику за виконання укр. музики В. Барвінського, Л. Ревуцького та Б. Лятошинського. Виступала в США й Кан., в Лондоні, Антверпені і Мадриді, також як солістка симфонічних концертів. В репертуарі Л. твори Бетговена, Баха, Ліста, Прокоф'єва.

Лит.: Бура, Л. "Із світу предків" "Наше життя", березень 1965.

Р. Савицький, мол.

ЛЕЩИШИН Дмитро (Dmytro Leshchyshyn), правос. свящ., церк. і осв. діяч; н. 1899 в с. Рожанівка Заліщицького пов., Гал., п. 30.7.1985 в Клівленді, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Прибув до Кан. 1924, спочатку працював учителем Рідної

Школи при "Просвіті" в Тандер Бей (Thunder Bay) та вів осв. працю. 1926 єп. Іоан Теодорович висвятив Л. і він був свящ. в Манітобі, з 1931 в Торонті та Віндзорі. 1937 переїхав до США, де служив у кількох парафіях УПЦ. 1939-50 був секр. консисторії УПЦ в США

В.М.

ЛИКО Іван (Ivan Lyko), учасник визвольного підпілля 1945-47 в Лемківщині, діяч ветеранських орг-цій на еміграції; н. 12.6.1927 в с. Босько Сянського пов., Гал., п. 1.12.2004 в Рочестері. З 1944 чл. ОУН й учасник збройного підпілля в надрайоні "Лемко", псевд. "Скала", "Богдан"; підчас рейду на Зах. попав в чехослов. полон і переданий та суджений в Поль. Після відбуття покарання, емігрував до США, поселився в Рочестері. Активний в Орг-ції Оборони Лемківщини, Світ. Федерації Лемків, Фундації Дослідження Лемківщини і гол. Об'єднання кол. вояків УПА США і Кан., автор і ред. кількох книг "Літопису УПА".

В.М.

ЛИКТЕЙ Ярослав (Yaroslav Lyktei [Jerry Lyktey]), учитель та ред.;

н. 29.12.1928 в с. Тростянець Бережанського пов., Гал. Сер. освіту здобув на еміграції в укр. гімназії в Байройті, Нім. (1949); тоді переїхав до США, де

закінчив Сиракюзький Ун-т, Н.Й., з двома ступенями мгра з англ. мови і літератури та славістики (1958-68). Працював викладачем вечірньої форми навчання в Коледжі Ютики (Utica) Сиракюзького Ун-ту та в Коледжі Могавк Веллі (Mohawk Valley Community College). Був довголітнім учителем школи українознавства в Ютиці, Н.Й. (1962-95) та гол. місцевого відділу УККА (1964-65). Автор кількох праць в наук. зб. та численних

ст. в амер. і укр. пресі, зокрема, "Utica's Ukrainians" (1994), гол. ред. та співавтор книги "Байройтські спомини 'З юних днів, днів весни' 1945-1950" (1995), а також "Пропам'ятної укр. кат. церкви св. Володимира Вел. в Ютиці" (1978).

В. Трошинський

ЛИМАН Леонід (Leonid Lyman), письменник і журналіст; н. 13.8.1922 в с. Малі Сорочинці Миргородського р-ну Полтавської обл., п. 31.10.2003 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку.

Студював в Гадацькому пед. технікумі, пізніше у Харківському учительському Ін-ті; під час 2 Світ. війни опинився спершу у Львові (1943-44), потім емігрував до Нім. 1949 переїхав до США і замешкав у Нью-Йорку. Як поет Л. почав друкуватися ще до війни в Харкові, в Нім. його вірші побачили світ в журн. "Арка", газ. "Неділя", альманаху "Світання", зб. "МУР", газ. "Укр. Вісті" (1946-48); добірку віршів 1946-91 під назвою "Ти знов живеш у Харкові тепер..." опублікував харківський журн. "Укр. Засів" (1994, ч.1); автор прозових творів "Колгоспники" (1957) та "A Tale about Kharkiv" (1958-59; передрук укр. мовою 1996 в журн. "Березіль"); ред. і засновник в Нью-Йорку громад.-культ. щомісячника "Нотатник" (у 1960-70-их рр.) та інформ. листка "Полтавське земляцтво" (1992-94); численні публіцистичні ст. в газ. "Укр. Вісті".

П. Ротач, В. Трошинський

ЛИМАР Зоя (Zoia Lyman), малярка; н. 1951 в Україні. В Ленінграді закінчила малярські студії та хореографічне училище ім. А. Ваганової, 1977 з сім'єю емігрувала до США і замешкала в Нью-Йорку. Для творчого стилю характерні модернізм та

символізм, які базуються на укр. нац. ґрунті; малює здебільшого оліями і пастелями; від 1980 мала кілька індивідуальних виставок та брала участь в групових виставках в галерії Об'єднання Мистців Українців Америки в Нью-Йорку. Ілюстрації до творів М. Гоголя і М. Коцюбинського.

В. Трошинський

ЛИМАРЕНКО Данило (Danylo Lymanenko), військ., діяч ветеранських орг-цій в діаспорі; н. 20.12.1894 в с. Карлівка Херсонської губ., п. 14.8.1968 у Філадельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку.

Закінчив учительську семінарію (1915), згодом Одеську військ. школу; учасник 1 Світ. війни в ранзі офіцера рос. армії, 1917 в Ревуцькому на півн. Херсонщині вступив до Укр. Вільного Козацтва, опісля учасник визвольних змагань в ранзі сотника Армії УНР (1918-20); 1919 очолював повстанський відділ у ребучанській волості. Перебував у таборі інтернованих у Вадовицях та Щалкові в Поль. (до 1922), звідки утік і поїхав на Волинь; пізніше у Варшаві здобув фах геодезиста (1932; 1938 склав іспит на ступінь присяжного інж.-геодезиста) і працював на укр. і білоруських землях під поль. владою. Від 1930 чл. Укр. Воєнного Іст. Т-ва у Варшаві, під час 2 Світ. війни співроб. УДК в Бересті та ред. газ. "Слово" на сх. Поділлі (1944). На еміграції в Нім. чл.-засновник Укр. Нац. Держ. Союзу в Авгзбурзі (1946) та Союзу Укр. Ветеранів в Ашаффенбурзі. Після переїзду на поч. 1950-их рр. до США тісно співпрацював з Укр. Воєнно-Іст. Ін-том під проводом ген. Михайла Садовського у Торонті, був гол. відділу УНДС у Філадельфії (з 1956), місцевого

осередку Союзу Укр. Ветеранів (від 1967) та діяч Т-ва Прихильників УНР; на еміграції піднесений екзильним урядом УНР до військ. ранги підполк. Нагороджений Орденом Симона Петлюри та пропам'ятними хрестами. Автор спогадів "У Херсонських степах", та іст. розвідки "Монгольська Імперія" (1978).

В. Трошинський

ЛИНДОРА див. *Батлер*

ЛИПЕЦЬКА Христіна (Khrystyna Lypetska [Christina Lypeckyj]), з дому Семанюк, дружина Любомира Липецького, оперна і концертна співачка (меццо-сопрано), дириг.

хорів і ансамблів; н. 20.2.1938 в Станіславові, Гал. У дитячому віці емігрувала з родиною до Нім. (1944), пізніше переїхала до США (1957) й оселилась в

Детройті; студіювала музику та спів у приватних педагогів й у Коледжі Макомб (Macomb) у Воррені, здобула ступінь бакаляра нім. мови в Мічиганському Ун-ті (1968). Л. мала контракти як солістка з Міч. Оперним Театром (з 1973) та Симфонічною оркестрою м. Воррен (1979, записала з нею платівку оперних арій та укр. класичних композицій). Була фіналісткою в регіональних конкурсах співаків Метрополітальної Опери в Нью-Йорку (1971 і 1972) і тим самим здобула стипендію компанії Гріннелл на муз. вдосконалення в Європі. Співроб. з видатним дириг. Борисом Голдовським. Основні партії в операх "Кармен" (Бізе), "Аїда" (Верді), "Весілля Фігара" (Моцарт), "Медіум" (Менотті), "Орлеанська діва" (Чайковського), Л. доповнювала концертним репертуаром із Шуберта, Шумана, Брамса, Сен-Санса, Лисенка, Барвінського, Січинського, Людкевича та ін. Визнана "артисткою року"

м. Воррен (1988), гастролювала з концертами в США, Кан. та Європі. 1992 виступила із концертом у Львів. Муз. Ін-ті ім. Лисенка та започаткувала ряд концертів-бенефісів в Муз.-меморіальному музею ім. Соломії Крушельницької у Львові. Л. представила "Вечір італ. опери" з участю Лівонської симфонічної оркестри, під кер. Володимира Щесюка (Детройт, 1996). Вчила музику в укр. кат. сер. школі Непорочного Зачаття у Воррені. Активна в укр. гром.-культ. житті, зокрема в Орг-ції Укр. Мистецтва, Укр. Муз. Ін-ті, АДУК, СУА та ін.

В. Трошинський

ЛИПЕЦЬКИЙ Любомир (Liubomyr Lypetsky {Lypetsky}), син Франца Липецького, юрист, індустрійний інж., гром. діяч; н. 12.9.1931 в Дрогобичі, Гал. Прибув по 2 Світ. війні до США і замешкав в Детройті; студіював право в Детройтському юридичному коледжі (1964-65), здобув ступінь бакаляра у Вейнському Стейтовому (Wayne State) Ун-ті (1968). Коротко працював в автомобільній компанії "Крайслер" (Chrysler, 1958-60) і тривало в автомобільній компанії "Дженерал Моторс" (General Motors, 1960-68). Активний в укр. громаді м. Детройта: гол. відділу ТУІА (1973) та станичної пласт. старшини (1960), дир. федеральної кредитної спілки "Самопоміч" (від 1964). Ред. кілька рр. "Вістей з Кредитівки" та "Вістей із Станиці – Бюлетень Пласт. Станиці в Детройті". Л. з 2001 ред. "Детройтських Новин".

В. Трошинський

ЛИПЕЦЬКИЙ Франц (Franc Lypetsky {Lypetsky}), правник; н. 10.10.1897 в м-ку Хирів Добромільського пов., Гал., п. 7.6.1984 у Воррені, Міч. Юридичну освіту здобув у Львівському Ун-ті (1932); під час 1 Світ. війни належав до УСС (1914-17), згодом був старшиною УГА, брав участь у визвольних змаганнях (1918-20), у 1930-их рр. працював за фахом в

Гал. По 2 Світ. війні через табори ДП прибув до США і поселився в Детройті, де був активним в укр. гром. житті: чл. Укр. Культ. Клубу, гол. відділу Об'єднання бувших Вояків Українців Америки (1956-59) та гол. відділу Братства УСС (1968-69), діяч федеральної кредитної спілки "Самопоміч" (1968-72) і місцевого осередку УККА, автор ст. на гром. теми в укр. пресі.

В. Трошинський

ЛИПИН Петро (Petro Lypyn), гр.-кат. свящ.; н. 4.4.1905 в с. Летня Дрогобицького пов., Гал., п. 19.10.1984 в Честері (Chester), Пен., похований на цвинтарі св. Марії Fax Chase. Пен. Сер. освіту здобув в укр. гімназії ім. І. Франка в Дрогобичі, богословську – в духовній семінарії в Перемишлі (1933); того ж року був висвячений і душпастирював у різних парафіях Гал. (до 1944). На еміграції спершу у Слов., опісля в Австр. та Нім., де був свящ. в таборах ДП. 1949 переїхав до США, де заснував і був душпастиром церкви Покрова Пресв. Богородиці в Філядельфії (1949-57), катедри Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії у Філядельфії (1957-62), парохом церкви Св. Духа в Честері (від 1962). Від 1977 шамбелян, 1980 найменований Іваном Павлом II папським шамбеляном.

В. Трошинський

ЛИПИНСЬКОГО ІМ. ІНСТИТУТ див *Східно-Європейський Дослідний Інститут ім. В. Липинського*

"ЛИС" (The Fox), ілюстрований журнал сатири та гумору. Редактор і головний ілюстратор: Едвард Козак, видавець: Я. Пастушенко. "Лис" виходив у Нью-Йорку на 8-ми сторінках, двічі в місяць, від березня 1950 до травня 1951 року. Останні два числа №8 (1 травня 1951) і №9 (15 травня 1951) позначені як "Лис (Микита)". Співоробітниками журналу були: Едвард Козак (ЕКО, Гриць Зозуля), Іван Керницький (Ікер, Кумів кум),

Остап Тарнавський (Гриней Верес), Іван Кедрин (Іван Краян), Ігор Шанковський (І.Ш-ий), та інші.

М.Т.

"ЛИС МИКИТА" (Lys Mykyta), гумористичне вид. журн., що виходило в Нью-Йорку 1928-29 в друкарні "Січового Базару" Мирона Сурмача під ред. Миколи Репена; усього видано 7 чч.

В. Трошинський

"ЛИС МИКИТА" (The Fox), ілюстрований журн. сатири і гумору, що виходив від 1947 до березня 1949 у Мюнхені, 1950 (п.з. "Лис") у Нью-Йорку, від 1951 до березня 1991 в Детройті; у Детройті з'являвся спершу як півмісячник (1951-56), пізніше як місячник

(1957-88), останньо як кварталник (1989-91). Засновником, видавцем, гол. ред. та ілюстратором "Л.М." упродовж усього часу існування був Едвард Козак. До співзасновників у Детройті належали Альфред Козак, Михайло Дужий, Богдан Нижанківський, Зенон Тарнавський, Осип Бойчук, Петро Габода, Ілля Малимука, Василь Кузьмин; співер. – Зенон Тарнавський, Лев Сенишин (Кан.), Богдан Нижанківський (1951-52); спіароб. та дописувачами в різні періоди були також Ігор Козак, Роман Кордуба, Іван Керницький, Микола Понеділок, Марія Голод, Остап Тарнавський, Микола Кавка, Зоя Когут, Уляна Старосольська та ін. Наклад: 3 тис. (1951-56), 3100 (1957-80), 2700 (1981-86), 2,5 тис. (1987-88), 1800 (1989-91); "Л.М." виходив на 8-10 стор., уміщував низку дотепних карикатур та порушував в жанрі сатири і гумору актуальні проблеми життя укр. еміграції і сусп.-політ. становища в Україні; усього побачило світ б. 480 чч.

М.Т.

ЛИСАК Леся (Lesia Lysak), з роду Руда, вдруге заміжня за Володимиром Тивонюка, письмен. і журналістка; н. 14.4.1927 в с. Вірлів Зборівського пов., Гал., п. 8.8.1981 б. Торонто (Кан.), похована в Боффало. Сер. освіту здобула в жін. ліцеї Укр. Дівочого Ін-ту в Перемишлі; навчалась в Драм. Студії у Львові під керівництвом А. Бендерського, Володимира Блавацького та Йосипа Гірняка (1943-44), згодом на еміграції в Австр. та Нім. акторка Театру-Студії Й. Гірняка (до 1949). По закінченні таборового періоду переїхала до США й замешкала в Боффало (з 1949), працювала в крамниці та була довголітньою кореспонденткою газ. "Свобода" (від 1963), дописувала також до журн. "Наше Життя", "Жін. Світ", "Промінь" та ін. Автор багатьох літ. творів сентиментального характеру, в яких художніми засобами відображені її спомини з дитячих рр. в Україні та життя на еміграції, серед них зб. нарисів, оп. та есеїв "Терпкі пахощі" (1969), "Срібна Мадонна" (1973), "Замок на вулиці Мейн" (1976), "Стежка до дому" (1978), посмертні зб. "Три букети зілля" (1983) та "Прийде весна" (1983).

В. Трошинський

ЛИСЕЙКО Іван (Ivan Lyseiko [Leseiko]), лікар-оптометрист, гром. і пласт. діяч; н. 2.7.1927 в с. Михновець пов. Турка, Гал., п. 29.6.2005 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Сер. освіту здобув в Ашаффенбургу, Нім., до США приїхав 1950. Студіював у Вейнському (Wayne State) Ун-ті в Детройті, оптометрію закінчив на Іллінойському Коледжі Оптометрії в 1956. В 1987 призначений до стейтової комісії для іспитів з оптометрії. Активний в Пласті, гол. станичної старшини. Гол. укр. видавничої спілки "Самостійна

Україна", заст. гол. дирекції кредитної каси "Самопоміч" в Чикаго, гол. місцевого Комітету гром. дії за Патріярхат УКЦ, чл. УЛТПА.

Д.М.

ЛИСИЙ Анатолій (Anatole Lysyj), лікар-гінеколог, журналіст, гром. і церк. діяч; н. 5.12.1925 в с. Підлипне

Сумської обл. Сер. освіту закінчив в таборі ДП в Нім. 1950 завершив мед. фак. в Ун-ті Людвіга Максиміліана в Мюнхені, захистивши дисертацію "Невральгія трьохпалого нерва". Тоді ж емігрував до США, поселився в Міннеаполісі. Л. відбув військ. службу в амер. армії (1955-57), яку закінчив як майор резерви. Спеціалізувався в гінекології та гінекологічній хірургії. З 1985 Л. є през. клініки "Oakdale" гінекології й акушерства, з 1975 надзвич. проф. мед. фак. Міннесотського Ун-ту. В укр. житті бере участь з студентських рр., в ОДУМ був засновником філії в Міннеаполісі, гол. крайової управи ОДУМ в США (1973-77). З 1978 був гол. видавничої спілки "Укр. вістей", гол. Фондації ім. Багряного (1982-2000). Був чл. церк. ради Митрополії УПЦ в США (з 1980), гол. Ювілейного комітету тисячоліття християнства в Україні при УПЦ в США, гол. Укр.-Амер. Проф. Т-ва Мінн. (з 1985), гол. відділу Т-ва Сприяння РУХ ові на Україні, з 1965 чл. ЦК УРДП і ген. секретаріату. Л. чл. редакційної колегії журн. "Молода Україна". Ст. в укр. газ. і журн. в діаспорі й Україні. З 1990-их рр. перебуває навперемін у США і в Україні. Нагороджений Патріярхом Філаретом орденом 2 ступеня св. Володимира Вел.

О. Коновал

ЛИСИЙ Володимир (Volodymyr Lysyj), адвокат, гром.-політ. діяч

і публіцист; н. 5.11.1893 в м-ку Копичинці, Гал., п. 26.12.1966 в Детройті. Сер. освіту здобув у Тернопільській гімназії (1911), студіював право у Львів. Ун-ті (від 1911), ступінь д-ра права одержав у Відні. В ранзі хорунжого служив в австр. армії, 1918 був зв'язковим її командування при УЦР; учасник визвольних змагань: співроб. держ. апарату секретаріату внутр. справ ЗУНР та співавтор виборчого правильного до союму Зах. Обл. УНР і коментара до нього (1919). Від 1923 вів адвокатську канцелярію в Тернополі та займався гром. діяльністю: заснував і очолив "Подільський Нар. Банк", був провідним чл. "Просвіти", Подільського Союзу Кооперативів, мол. орг-ції радикальної партії "Каменярі". З пол. 1920-их рр. активний учасник розбудови радикальної партії, 1929-39 заст. гол. Укр. Соц. Радикальної Партії Гал.; пізніше працював наук. співроб. у книжковому фонді філії АН УРСР у Львові (1939-41), а під час нім. окупації знову повернувся до адвокатської практики (до 1944). Від 1944 на еміграції в Австр., 1949 переїхав до США і поселився в Детройті, де був гол. Федерації Амер. Українців шт. Міч., секр. окружної ради УРС, співзасновником і юридичним дорадником кредитівки "Самопоміч", одним з керівників Укр. Вільної Громади в США та кількарічним ред. її органу "Вільна Україна". Автор ст. на сусп.-гром. теми в укр. періодиці і наук. праці "Держ. статус УРСР в 1917-1923 рр." (1963).

В. Трошинський

ЛИСИЙ Ігор (Igor Lysyj), брат Анатолія Лисого, вчений-хімік, гром. діяч; н. 1929 в с. Підлипне Сумської обл. Сер. освіту завершив на еміграції в Нім. в укр. таборових гімназіях в Берхтесгадені та Мюнхені (1946-47); в УТГІ в Мюнхені одержав ступінь мгра фармацевтичних наук (1951) і переїхав до США, де замешкав в Міннеаполісі. Довгий час працював

керівником наук. групи при будові ракет в рамках проєкту "Аполло", досліджував також довілля у р-нах від Півн. льодовитого океану до екватора; автор і співавтор понад 100 наук. ст. і патентів у ділянках мікрохемії і ракетної технології. Співзасновник і гол. головної управи ОДУМ в США (1953-54). Живе в Каліф.

В. Трошинський

ЛИСИНЕЦЬКИЙ Орест (Orest Lysynetsky {Lysynecky}), учитель, гром. діяч; н. 26.9.1908 в с. Гвізд Надвірнянського пов., Гал., п. 6.12.2007 в Юніон (Union), Н.Дж. Закінчив Ягеллонський Ун-т в Кракові зі ступенем мгра природничих наук та фіз. культури (1934); спершу учителював в сер. школах Гал., зокрема в укр. гімназії у Станиславові (до 1944), згодом на еміграції в Нім. – в укр. таборівій гімназії в Авгзбурзі (від 1945); був комендантом, пізніше гол. управи табору ДП в Авгзбурзі (1945-47). По переїзді до Бразилії працював учителем малої семінарії оо. Василіян в Прудентополісі (від 1948) і там же був гол. Укр.-Бразилійського Т-ва (1948-50). 1957 переселився до США – був керівником відділу гісто-патології лябораторії лікарні св. Марії в Оранджі (Orange), Н.Дж. Чл.-засновник кредитівки "Самопоміч" в Ньюарку, активізувався в укр. ветеранських орг-ціях та амер. республіканській партії. Л. був активний у Середовищі УГВР, Карпатському Лещетарському Клубі, Чорноморської Січі та ін.

В. Трошинський

ЛИСКО Олександр (Oleksander Lysko), інж.-будівельник, гром. діяч; н. 2.7.1916 в м-ку Городок, Гал., п. 30.12.1991 в Денвері, Кол. Сер. освіту здобув в гімназіях у Бродах та в Кам'янці Струмилівій (1935); студіював у Львів. Політехніці (1938-39) та в нім. політехніці в Празі (від 1941), де одержав диплом інж. в ділянці будови залізниць; одночасно

вивчав історію України в УВУ у Празі. Через табори ДП 1951 прибув до США і працював інж. у приватній фірмі в Денвері, пізніше в Сан Франсиско (1958-80); вже

пенсіонером повернувся 1984 до Денверу. Активний в укр. гром. житті: в Денвері був гол. укр.-амер. громади (1954-58) та ініціатором місцевої укр. радіопрограми (від 1958), вчителював у школі українознавства, підготував і видав власним коштом двомовний (укр.-англ.) підручник з історії України. Пізніше був секр. відділу Патріархального Т-ва, а від 1988 секр. парафіяльної ради в Денвері; в Сан Франсиско діяльний в УККА, гол. місцевого відділу (1958-66); меценат на церк. і гром. цілі, зокрема, на собор св. Софії в Римі.

В. Трошинський

ЛИСНЯК Володимир (Volodymyr Lysniak), чоловік Лярисы Кукрицької, театр. актор, режисер-постановник, сценічний оформлювач;

н. 6.9.1932 в с. Стецева Снятинського пов., Гал. Закінчив укр. таборову гімназію в Авгзбурзі (Нім.); навчався акторської і режисерської майстерности в Театрі-Студії Йосипа Гірняка та Олімпії Добровольської (Нім., США, 1948-51); студіював театр. мистецтво в Колюмбійському Ун-ті (бакаляр, 1956) і Сяльському Ун-ті (мгр, 1959). По прибутті з Нім. до США створив 1952 в Нью-Йорку з кол. чл. Театру-Студії Йосипа Гірняка укр. театр. трупу, яка в пол. 1960-их рр. переросла в колектив під назвою "Новий Театр", як режисер поставив з цими колективами "Боярину" та "Камінного господаря" Лесі Українки, політ. сатиру Миколи

Понеділка "За двома зайцями" (за Михайлом Старицьким), драми "Голод" і "Приречені" Богдана Бойчука та ін.; одночасно грав у цих та ін. п'єсах гол. ролі й був сценічним оформлювачем; працював як режисер-постановник і актор в амер. театрах.

В. Трошинський

ЛИСНЯК Лариса див. Кукрицька -Лисняк Лариса

ЛИСОГІР Йосиф (Joseph Lysohir {Lesawyer}), чоловік Марії Лисогір, гром. і політ. діяч; н. 25.5.1911 в Нортемптон (Northampton), Пен., п. 31.1.2006 в Орляндо (Orlando), Фльор., похований на Індіантаун

Гап Мілітері цвинтарі (Indiantown Gap Military Cemetery) в Пен. Сер. освіту здобув у Гадсоні (Hudson) (1929), а вищу освіту у Торг. Школі Нью-Йоркського

Ун-ту, де отримав ступінь бакаляра (1933). Л. працював в Нью-Йорку в корпорації "Танкус, Сміт" у відділі нерухомого майна (1933-41), а опісля був дир. такого ж відділу в кількох ін. корпораціях (1941-61). Був 17 рр. гол. председником УНС (1961-78); його заходами було споруджено репрезентативний будинок УНС в Джерзі Ситі. Опісля був дир. 1978-81 торговельного центру в пов. Кросс (Cross County). З 1941 Л. служив в амер. армії і закінчивши старшинську школу а ранзі 2 лейтенанта, був приписаний до панцерної дивізії в Європі; 1946 звільнений з армії. З молодого віку Л. брав участь в гром. житті, аступив до УНС. Пізніше став скарбником Ліги Укр. Молоді Півн. Америки, чл. Укр. Ун-тського Т-ва Нью-Йорку і през. Укр. Проф. Т-ва Півн. Америки. 1949 був обраний скарбником УККА, а пізніше ексекутивним заст. през. Л. був гол. організаційного комітету створення СКВУ у 1967, а пізніше був його

през. (1969-71). Був командиром Укр.-Амер. Ветеранів (станція 7) і командиром Амер. Легіону (станція 1247) в Нью-Йорку, през. Нац. Братського Конгресу (National Fraternal Congress), през. Комітету Американців Сх.-Європ. Походження, гол. Укр. Проф. Т-ва Америки, през. Братського Конгресу Н.Дж., гол. Житлової Корпорації "Павлос Гук". Л. був ексекутивним дир. Комітету будови пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, чл. Ради Менеджерів в Ощадному Банку "Провідент" у Джерзі Ситі, гол. Семінарійного Фонду Коледжу св. Василя, гол. Укр. Демократів в Америці та в шт. Н.Дж., уповноваженим Комісії Стейтового Парку, чл. фундації Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту, чл. Дорадчої Ради През. США Линдона Б. Джонсона з питань гром. зв'язків, чл. Ради Етн. Студій в Джерзі Ситі, чл. Ради директорів "Юнайтед Вей" в Джерзі Ситі і Нац. Комітету Поневолевих Націй у Вашингтоні, старшим віцепрез. Укр. Амер. Ветеранів, гол. Комітету відновлення дільниці в Джерзі Ситі. Далі був чл. ради директорів Укр. Ін-ту Америки та ін. орг-цій. Л. був відзначений бронзовою зіркою в 2 Світ. війні, Шевченківською Грамотою Волі УККА (1969) і медалею СКВУ (1992). На пенсії жив на Фльор., спершу в Норт Порт, а прикінці в Орляндю.

С. Івашків

ЛИСОГІР Марія (Mary Lysohir {Lesawyer}), з роду Полин'як, дружина Йосифа Лисогора, оперна співачка (ліричне сопрано); н. 8.10.1917 в Шамокіні (Shamokin), Пен., п. 13.6.2004 в Орляндю (Orlando), Фльор. Почала співати в мол. віці в церк. хорі в Шамокіні; від 1942 вивчала сольоспів у приватних проф. та в муз. школі Джуліярда (Juilliard) в Нью-

Йорку; з 1938 як ліричне сопрано була солісткою Міськ. опери в Нью-Йорку (понад 20 рр.); співала в таких операх: "Кармен", "Ла Травіята", "Ріголетто", "Мадам Батерфляй", "Весілля Фігаро", "Генсель і Гретель" та ін.; 1964 виступала разом з хором "Думка" (Нью-Йорк) з нагоди 70-ліття УНС в опері "Відьма" в Карнегі Голл. Її репертуар пропагував музику Василя Барвінського, Станіслава Людкевича, а також Михайла Гайворонського, Олександра Кошиця і Миколи Фоменка, з якими співпрацювала в Америці. Л. брала участь в концертах з нагоди 75-ліття УНС в Пен. і Кан. (1969), 200-ліття Америки і 100-ліття укр. поселення в США (1976), на пошану Патріярха Йосифа Сліпого у Ватикані, Тисячоліття Хрещення України спільно з симфонічною оркестрою у Веніс (Venice), Фльор., та ін.; виступала також в укр. операх "Катерина", "Запорожець за Дунаєм"; гастролювала в більших містах США, Кан., Аргентини та Європи.

Лім.: Рудницький А. Українська музика. Мюнхен, 1963.

В. Трошинський

ЛИСОГІР Михайло (Mikhailo Lysohir), учитель та гром. діяч; н. 20.11.1897 в с. Розношинці Збарзького пов., Гал., п. 5.12.1979 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Сер. освіту здобув в укр. гімназії в Тернополі (1921), студював славістику в Ун-тах в Граці (Австр., 1923-26) і в Познані (1926-27). Учасник визвольних змагань у лавах УГА (1918-20); від 1930 учительовав спершу в учительській семінарії в Коросні, потім в гімназіях у Коломій, Золочеві та Яворові (до 1944). На еміграції в Нім. працював учителем в укр. таборних гімназіях в Карлсфельді та Ельвангені (1945-47); згодом переїхав до США, де у 1950-60-их рр. був доволітнім дир. Школи

Українознавства Т-ва "Самопоміч" в Нью-Йорку, чл. Шкільної Ради УККА, заст. гол. головної управи Об'єднання Українців Америки "Самопоміч" й тривало гол. відділу "Самопоміч" в Нью-Йорку; входив до складу редколегії регіонального зб. "Яворівщина".

В. Трошинський

"ЛИСТИ ДО ДРУЗІВ" див. *Об'єднання Українців Революційно-Демократичних Переконань (ОУРДП)*

"ЛИСТИ ДО ПРИЯТЕЛІВ" (Letters to Friends), місячник в Нью-Йорку з березня 1953 за редакцією Миколи Шлемкевича; двомісячник з 1961, кварталник в 1965-68. Вийшло 176 ч. Після смерти ред.-основника 1966, журн. редагував Василь Рудко, згодом редколегія: Дмитро Кузик, Микола Степаненко, Остап Тарнавський. "Л.до П." зосереджений на історії, політиці, культурі, мемуаристиці, містив рецензії та огляди, не друкував красного письменства і не мав ілюстрацій. "Листи" – незалежного, критичного напрямку щодо панівних укр. ідеологій та політ. течій минулого й сучасного. Між співрб. "Л.до П." відомі публіцисти, науковці, письмен. і мистці з давнішої і новішої еміграції всіх земель України. Їх список поданий в останньому ч. журн. (поч. 1968). Помічник ред. – Роман Савицький, мол., уклав предметно-авторський покажчик журн. в 2 частинах (1964, 1969). 2002 вийшов "Листи до приятелів, книжки 1-176 (1953-68). Систематичний покажчик змісту" (Євдокія Бабич, Валентина Патока, Київ-Нью-Йорк: Нац. Парл. Бібл., НТШ 2002)

Лім.: Французенко М. Інтерв'ю з М. Шлемкевичем про його журн. Радіо "Свобода", 3.1.1964.

Р. Савицький, мол.
М.Т.

ЛИСЮК Каленик (Kalenyk Lysiuk {Kalenyk Lissiuik}), справжнє ім'я та прізвище – Василь Лепикаш, підприсмець, гром. діяч і меценат; н. 18.8.1887 в с. Велика Бубнівка

Подільської губ., п. 12.8.1980 в Алта Лома (Alta Loma), Каліф. На поч. 1900-их рр. проживав у дядька в Одесі, де вступив до підпільної організації соціалістів-революціонерів і незабаром був засуджений на 20 рр. заслання до Сибіру (1909); по 18 місяцях перебування на каторзі в Іркутську втік і змінив ім'я та прізвище на К.Л. 1916 закінчив школу прапорщиків у Петрограді; брав участь у визвольних змаганнях: 1917 один з організаторів Укр. Вільного Козацтва в Проскурові на Поділлі, 1918-20 старшина Армії УНР; на еміграції в Європі був дипломатичним-кур'єром при екзильному уряді УНР (1920-23). 1923 переїхав до США і відкрив власну крамницю поштових марок в Нью-Йорку, успішно торгував акціями на біржі, а також ювелірними виробами. 1927 заснував оселю "Нова Україна" в Нью Маркеті (New Market), Н.Дж., де займався приватним бізнесом; у 1930-их рр. подорожував до Європи, перебуваючи у Львові, Карп. Україні (тут, в Хусті, у березні 1939 загинув його син Петро, фільмовий репортер) та в гол. центрах укр. еміграції. Під час цих подорожей надав грошову допомогу Дому інвалідів у Львові, Музею визвольної боротьби у Празі, УГА в Подсбрадах, Укр. Наук. Ін-тові в Берліні та ін. По 2 Світ. війні Л. перебрався до місцевості Онтаріо б. Лос Анджелесу, де придбав дім (1954) і створив Укр. Нац. Музей та провадив його до 1958, коли музей сполучився з Укр. Нац. Музеєм в Чикаго; від 1958 був гол. заснованої ним Укр.-Амер. Фундації, дивіденди від вкладеного в неї

капіталу спрямовувались на укр. культ. установи. Л. був діяльний в загальноамер. гром. житті, зокрема, як довголітній чл. республіканської партії (від 1929); автор ряду ст. на гром. теми в укр. пресі, а також кількох політ. памфлетів, що з'явилися брошурами – "For Land and Freedom" (1930), "В обороні укр. правди" (1954), "Хто поповнив нац. злочин" (1961), "Народ хоче знати правди" (1967) та ін.; зредагував і видав кілька каталогів з ділянки філателії, ред. і видавець двомовного англо-укр. журн. "Our News" (1940), квартальника "На Слідах" (з 1955, вийшло 8 чч.), пізніше журн. "Музейні вісті" (вийшло 4 чч.), "Бюлетеню Укр.-Амер. Фундації" (1959-67, вийшло 3 чч.).

Лит.: Політ., культ. та гром. діяльність К. Лисюка (1887-1967), 1967.

В. Трошинський

ЛИСЯК Марія (Mariia Lysiak), з дому Ляскович, дружина Олега Лисяка, театр. акторка, співачка і декламаторка. На сцені виступала як Марія Ляскович і як Марія Крижанівська; н. 18.7.1916 в м-ку Манастирнська Бучацького пов., Гал., п. 24.9.2004 в Бандон (Bandon), Орегон, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі, Пен. 1933-39 працювала в мандрівних театрах Гал. – Яреми Стадника, Миколи Комаровського, Йосипа Стадника, Опанаса Карабіневича. На сцені виступала також під псевд.: Марія Ляскович і Марія Крижанівська. Під час 2 Світ. війни Л. спершу виступала в Театрі ім. Лесі Українки у Львові, згодом у Льваів. Оперному Театрі (до 1944). На еміграцію до Нім. виїхала в складі театру "Веселий Львів" З. Тарнавського, коротко виступала у складі укр. таборового театру в Ашаффенбургу (1946-47). Переїхала до США (1949); мешкала у Філядельфії, де була солісткою хору "Кобзар" під керівництвом Антона Рудницького, а з відновленням "Веселого Львова" вступила до його складу (1959-66).

Тоді ж і пізніше була акторкою заснованого у Філядельфії Володимиром Шашаровським "Театру у П'ятницю" (1963-73); довгий час працювала дикторкою в місцевій "Укр. радіогодині".

В. Трошинський

ЛИСЯК Олег (Oleh Lysiak), правник, журналіст, письмен., перекладач і театр. критик; н. 27.7.1912 у Львові, п. 18.8.1998 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі, Пен. Здобув ступінь мгра права у Львів. Ун-ті (1934), студював журналістику в Пенсильванському Ун-ті (1954-56). Змолоду Л. був провідним чл. ОУН, 1941 увійшов до складу Похідних Груп на Сх., 1943 зголосився до Дивізії "Галичина" й займав у ній становище пресового репортера; по звільненні з полону після 2 Світ. війни перебував епершу на еміграції в Нім., де працював у Мюнхені в редакціях газ. "Укр. Трибуна" (1946-48) та журн. "Укр. Самостійник" (1950-52), в тих же рр. видавав тут журн. "Вісті Братства кол. вояків 1 Укр. Дивізії УНА". Переїхав до США 1953 і поселився у Філядельфії, упродовж 4 рр. працював в газ. "Америка" (до 1957) та містив ст. і фейлетони в ін. періодичних вид., в т.ч. під псевд. "Салатка Руті" в журн. "Наше життя". Переклав п'єсу А. Іверса "Вулиця Паркова ч. 13" (1948). Автор художніх книг "За стрілецький звичай" (1953), "Люди такі, як ми" (1960), зб. ст., оп., нарисів і репортажів "Відламки 'Шибки у вікні'" (1996), низки п'єс, зокрема муз. комедій "Найкращі хлопці з Дивізії" та "О пів до другої години" (для "Театру у П'ятницю" у Філядельфії) й ін.; ред. зб. "Броди" (1951). Чл. багатьох укр. сусп.-гром. та культ. орг-цій. – Референт Об'єднання Мистців Української Сцени (1971-72), Спільки Укр. Журналістів Америки та ін.

В. Трошинський

ЛИСЯК Роман (Roman Lysiak), лікар-дерматолог і психіатр,

меценат укр. установ в США; н. 19.12.1909 в с. Ягольниця Чортківського пов., Гал., п. 5.9.1984 в Стоні Пойнт (Stony Point), Н.Й. Закінчив Снятинську гімназію (1928); медицину студіював у Ягеллонському Ун-ті (1929-35), лік. диплом отримав у Познанському Ун-ті (1936), 1939-41 працював у клініці Мед. ін-ту у Львові. Через табори ДП по 2 Світ. війні прибув до США, де тривалий час працював як лікар-психіатр в стейтській школі-лікарні Лечворт Вілледж (Letchworth Village State School) для розумово відсталих в м. Тіллс (Thiells), Н.Й. (від 1961). Належав до амер. та укр. проф. т-в, зокрема УЛТПА; автор ряду наук. праць. Заповів свій будинок та грошові заощадження НТШ і Укр. Ін-тові Америки в Нью-Йорку, а земельну ділянку б. Кергонксону, Н.Й., подарував УКЦ.

В. Трошинський

ЛИСЯНСЬКИЙ Юрій (Yurii Lysiansky), видатний мореплавець укр. роду; н. 13.8.1773 в м. Ніжин на Гетьманщині, п. 6.3.1837 в Петербурзі (Рос.); батько Фелір був коз. старшиною, засланий у Сибір після зруйнування Запор. Січі (1775). Юрій закінчив морський кадетський корпус у Кронштадті (1786), згодом став капітаном 1 рангу, командиром корабля "Нева"; 1803-06 відбув першу кругосвітню подорож з рамені Рос. імперії під заг. керівництвом німця І.Ф. Крузенштерна, капітана корабля "Надежда"; обидва кораблі досліджували одночасно півн. моря; Л. прибув 14.7.1804 до поселення Кодяк на Алясці, яке саме зруйнували місцеві індіанці і взявся відбудувати його; 20.8.1804 дістався до колонії Сітка та допоміг губернаторові А. Баранову присмирити напади автохтонів: зимував у Кодяку, а 1.6.1805 знову

прибув до Сітки, де збудував нові укріплення. 1.9.1805 відплив до Китаю. 1806 закінчив свою подорож попри Африканське побережжя аж в Англії.

На Алясці названо 6 геогр. пунктів прізвищем Л.: Lisianski Bay – затока, яку переназвано в 1950-их рр. на Барлінг Бей; Lisianski Inlet – маленька морська затока, довжиною 40 км на півн.-зах. побережжі остр. Чічагова; Lisianski Peninsula – півостр. Лисянського знаходиться 13 км на півн. від м. Сітка, і там ще і досі є рос. колонія; Lisianski Point – Ріг Лисянського на півостр. Лисянського; Lisianski River – Ріка Лисянського, довжина 11 км, на остр. Чічагова, впадає в протоку Лисянського; Lisianski Strait – Протока Лисянського між остр. Чічагова і Гуна, довжина 21 км.

1805, долаючи Тихий океан, Л. зупинився на одному з Гавайських островів на короткий відпочинок і придбання харчів; той остр. залога корабля назвала у честь свого улюбленого капітана: Lisianski Island, у групі Гавайських остр. (Hawaiian Islands), остр. Л. розположений між 175 і 171 ступенів геогр. довжини та між 25 і 26 ступенів ширини, на півн. захід від Гонолулу. У тій експедиції брали участь теж укр. козаки, на що вказують прізвища: Батурин, Чурин, Гайдукович та ін.; свою кругосвітню плавбу описав Л. у книжці "Путешествие вокруг света на корабле 'Нева' в 1803-06 годах" (1 вид. в Петербурзі 1812); праця Л. викликала надзвичайне зацікавлення в Європі та була перекладена англ. (1814), згодом франц. та нім. мовами. 1994 заходами проф. Ярослава Рудницького й Т-ва Плекання Рідної Мови в Оттаві видано "Гавайський словник Ю. Лисянського з 1804 р.", в якому опрацьовано бл. 200 слів, записаних Л. на Гавайських остр. Пошта України 1997 випустила марку на честь Л.

р.м.

ЛИСЬКО Зіновій (Zenowij Lysko), псевдо Е. Чабаненко, брат Константина Лиська етномузиколог, композитор, педагог; н. 11.11.1895 в с. Ракобовти, Кам'янка-Струмівського пов., Гал., п. 3.6.1969 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіював у Вищому Муз. Ін-ті ім. Лисенка у Львові, Львіа. Ун-ті (1913-15), Празькому Ун-ті (з 1923); закінчив Празьку консерваторію (1929) у класі Йосипа Сука (композиція). Учень Василя Барвінського, Федора Якименка, З. Несдлого. В УВУ, в Празі здобув д-рат музикології за дисертацію, присвячену опері Семена Гулака-Артемівського "Запорожець за Дунаєм" (1928). В лавах УСС та армії УНР брав участь у визвольних змаганнях, інтернований рос. військами (1915-17), перебував у поль. полоні (1920). З 1923 на еміграції в Празі, де був лектором Укр. Пед. Ін-ту ім. Михайла Драгоманова (1926-69). Після повернення 1929 до Львова став учителем Муз. Ін-ту ім. Лисенка та керівником його філії в Стрию (1930-39), згодом став проф. композиції Львів. Консерваторії (1939-44). Під егідою Союзу Укр. Проф. Музик та НТШ ред. журн. "Укр. Музика" (Стрий-Львів, 1937-39). По закінченні 2 Світ. війни на еміграції в Нім. (Міттенвальд); з 1960 проживав у США. У 1961-68 дир. Укр. Муз. Ін-ту в Нью-Йорку; співроб. БУ; д.чл. НТШ і УВАН (керівник музикологічної секції), провадив таку саму рубрику в журн. "Вісті", Мінеаполіс).

Л. належав до укр. композиторів модерного напрямку; його основні інструментальні твори: симфонічні поема "Тризна" (1929) та "Сюїта" (1938), струнний квартет (1928), фортепіанове тріо (1936); для фортепіана: Соната, "Хлопська сюїта" та ін. твори; "Ченчик" для 3-ох скрипок і 2-ох фортепіанів; три кантати та ін. оригінальні твори для хору, сольоспів та обробки нар. і стрілецьких пісень. Деякі з цих творів пропали

за нез'ясованих обставин. Як музикознавець Л. зредагував і видав термінологічний "Муз. словник" (1933), антологію хорової музики а капеля п.з. "Великий Співаик Червоної Калини" (1937), співавтор "Диригентського порадики" (1938). Серед ін. праць: "Піонери муз. мистецтва в Гал." (1932-37, перевидано Львів. Спілкою Композиторів за ред. В. Сивохіпа, 1994), "Муз. Львів"; біо-крит. ст.: "Іван Лаврівський", "Олександр Кошиць", "Порфір Бажанський", "Василь Барвінський", "Семен Артимовський", "Роман Придаткевич" та ін. Л. теж співроб. із передвосним нім. журн. "Die Musik" (Берлін). На еміграції зредагував рел. твори Олександра Кошиця (вид-во Маріяна Коця, 1970). Зібрав та упорядкував (1947-61) єдину в своєму роді зб. "Укр. нар. мелодій" (бл. 11.5 тис.). Ця монументальна праця вийшла в 11-ти тт. у вид-вах Маріяна Коця (тт. 1-6) та "Укр. муз. фестивалю" (тт. 7-11, Торонто, керівник Марта Барабаш) із допомогою брата Константина Лиська та ред. Зенона Лавришина. Зб. вийшла у 1964-96 в Нью-Йорку та Торонто під егідою УВАН у США та Кан., фінансував це вид. Маріян Коць. Архів Л. зберігається в Укр. Наук. Ін-ті Гарвардського Ун-ту.

Лит.: Каранович, Д. З. Лисько – композитор, музиколог, діяч. "Вісті", березень 1966;

Савицький, Р. Музикознавець – піонер. "Сучасність", вересень 1973;

Gregorovich, A. Zenowij Lysko. "Forum" (Scranton), no. 10, 1969;

Klymasz, Robert B. Ukrainian Folk Melodies. "Ethnomusicology" (USA), no. 3, September 1974.

Р. Савицький, мол.

ЛИСЬКО Константин (Konstantyn Lysko), брат Зиновія Лиська, кооператор, дириг. хорів, гром. діяч; н. 1900 в с. Ракобівці Кам'янка-Струмилівського пов., Гал., п. 26.2.1973 в Нью-Йорку. Брав

участь у визвольних змаганнях, закінчив право в Ягеллонському Ун-ті. Працював інспектором Ревізійного Союзу укр. кооператив. Також диригував хорами на Сокальщині. 1939 ув'язнений в Березі Картузькій; під час 2 Світ. війни активний в кооп. русі на Грубешівщині. В США з 1950, співзасновник хору "Думка" в Нью-Йорку та дир. церк. хору в Асторії, Н.Й. Після смерті брата Зиновія займався дальшим оформленням і виданням його "Укр. нар. мелодій".

В.М.

ЛИТВАКІВСЬКИЙ Микола (Mykola Lytvakivsky), військ., правос. свящ. протопресвітер; н. 12.6.1898 на Київщині, п. 17.7.1979 в Чикаго, похований на цвинтарі св.

Андрія в Савт Бавнд Бруку. Учасник визвольних змагань в ранзі сотника армії УНР тв коменданта штабу 3 Залізної Дивізії (1917-20); від 1921 на еміграції в Поль., спершу інтернований в таборі у Каліші, пізніше здобув теологічну освіту у Варшаві й під час перебування в таборах ДП в Нім. висвячений на свящ. (1949). По переїзді до США був настоятелем парафій св. Софії (від сер. 1950-их рр.) та Св. Трійці (в пол. 1970-их рр.) в Чикаго і св. Покрови в Детройті (1966-72), збудував тут церкву.

В. Троцинський

ЛИТВИНЕНКО Надія (Nadija Lytwypenko), з роду Дзерович, дружина Сергія Литвиненка, учителька сер. шкіл, біолог, пед. діячка; н. 30.6.1903 в Новім Санчі, зах. Гал., п. в березні 1981 в Нью-Йорку. Сер. освіту здобула в жін. гімназії в Новім Санчі (1923), Ун-т закінчила в Кракові й отримала кваліфікацію учителя біології в гімназії (1931). Вчила в гімназії

сс. Василянок, де була дир., та в учительській семінарії. 1939-41 працювала стар. асистенткою в Бактеріологічному Ін-ті при АН УРСР у Львові. На еміграції з 1944 в Нім., знов учитель біології і географії в таборових гімназіях в Карльсфелді (Karlsfeld) і Берхтесгадені. З 1949 в США. Викладала укр. мову і літературу в Школі св. Юра до 1972.

В.М.

ЛИТВИНЕНКО Сергій (Serhii Lytwypenko), скульптор, організатор мист. життя та гром. діяч; н. 5.10.1899 в м-ку Пирятин Полтавської губ., п. 20.6.1964 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі

св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Сер. освіту здобув 1917; учасник визвольних змагань в ранзі хорунжого армії УНР (1919-20). На еміграції в Поль., спершу у таборах інтернованих у Ланцуті й Вадовицях (1921-23), пізніше студіював у Краківській Академії Мистецтв у класі проф. К. Ляшки (1924-29), був гол. Спілки Укр. Студентів-Емігрантів цієї академії (1926-29). 1930 стажувався в Парижі і по кількох місяцях переїхав до Львова, де працював як скульптор, провадив майстерню мист. кераміки, а під час 2 Світ. війни займав посаду заст. ректора Укр. Вищої Образотворчої Студії у Львові (до 1944). Від 1945 в Нім., організатор і педагог у таборах ДП в Карльсфелді і Берхтесгадені. 1949 переїхав до США, де був ініціатором і довголітнім гол. Літ.-Мист. Клубу в Нью-Йорку (1949-59), також гол. Об'єднання Мистців Українців в Америці (ОМУА) (1952-57), провідним діячем Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, співзасновником і довголітнім гол. ловецько-рибальського т-ва "Тур" у Нью-Йорку (до 1964).

На творчості Л. відбився

Сергій Литвиненко. Втеча

вплив О. Родена та його школи імпресіоністів; у скульптурних портретах (А. Шептицький, С. Петлюра, П. Холодний, В. Кричевський, В. Барвінський, М. Колесса, І. Свенціцький, М. Бенцаль, О. Гаркавенко, І. Мазепа, Р. Купчинський, С. Маланюк, В. Блавацький, В. Кубійович, М. Шлемкевич та ін.) переважає імпресіоністичний підхід; у пам'ятниках (І. Франкові у Львові та в Глен Спей, Н.Й., Т. Шевченкові у Косові, поляглим героям у Базарі, Раві Руській, Яворові, С. Шухевичу в Амбергу, І. Раковському в Нью-Джерзі, В. Блавацькому в Філядельфії, І. Мазепі на Союзівці в Кергонксоні, Н.Й., та ін.) – монументальність у формах і клясицизм у вислові. Різьбар іконостасів у катедрі св. Миколая в Чикаго, свв. Володимира і Ольги у Вінніпегу та ін. Учасник багатьох міжнар. виставок, серед них: в "Salon des Tuilleries" у Парижі (1930), в Берліні (1934), на Всесвітній виставці в Чикаго (1936), в Мюнхені (1948), в Торонто (1957), в "Salon des Independants" в Парнжі (1956, 1959, 1960-61); брав участь в ряді загальноамер. виставок, в т.ч. відзначений Великою Амер. Нагородою за бронзовий портрет Гетьманівни на виставці Амер.

Ліги Професіоналістів (1961), а також в 11 виставках ОМУА та мав 5 індивідуальних виставок у Нью-Йорку й одну у Філядельфії. Вийшли друком монографія "С. Литвиненко – скульптор" (за ред. С. Гординського, 1956) та каталог його праць (1963).

Лит.: Гординський С. С. Литвиненко – людина і мистець. "Свобода", 28,29,30.7.1964.

В. Трошинський

ЛИТТЛ ФОЛС (Little Falls), м-ко в центр. частині шт. Нью-Йорку, 105 км на півн.-зах. від Албані (Albany). Нас. 5 тис. (2000), в тому 175 українців, які поселилися в Л.Ф. й околиці з поч. 20 ст., гол. з сх. Гвл. 1912 постала гр.-кат. парафія і збудована церква св. Миколая, до якої згодом влилися церкви в Геркімер (Herkimer) і Сент Джонсвіль (Saint Johnsville). На час заснування в парафії бл. 30 чл., 1936

Церква в Литтл Фолс, Н.Й.

– 260, 1985 – 100. Після депресії та 2 Світ. війни багато виїхало до ін. місцевостей. 1927-53 парафія перебувала в правос. юрисдикції і потім у висліді судового рішення повернулася до гр.-кат. ординаріату. Існували відділи УНС та УБС, в міжвоєнному періоді – нар. дім, укр. школа та мол. клуб. 1987-88 церкву відновлено з нагоди Тисячоліття Хрещення України.

В.М.

ЛИХОВИД Оксана (Oksana Lykhovyd), з роду Стецик, композитор, викладач, музикознавець, критик; н. 7.12.1944 а м-ку

Копичинці Гусятинського р-ну, Тернопільської обл. Студіувала в Київ. консерваторії, де здобула ступінь мгра музикології (1970). 1972-80 – викладач історії укр. музики в Київ. консерваторії; 1985-86 – ред. вид-ва "Укр. рад. енциклопедія" в Києві, 1986-92 – викладач і дир. муз. школи в м. Нерюнгрі (Якутія); 1992-95 викладач муз. шкіл в Мукачеві та Ужгороді. З 1976-86 була авторкою і ведучою цнклу радіопередач у Спілці композиторів України; з 1988 чл. цієї ж Спілнк. Друкувалась в журн. "Музика", "Советская музыка", газ. "Культура і життя" та ін. З 1996 у США, від 1999 викладач Укр. Муз. Ін-ту в Нью-Йорку. Між муз. творами: хорові композиції на тексти закарп. поетів, дитячі пісні; твори для хору та романси на власні тексти.

Р. Савицький, мол.

ЛИХОЛАЙ Тамара (Tamara Lykholai), оперна та концертна співачка (лірико-драм. сопрано), педагог і гром. діячка; н. 10.11.1922 в Україні. Муз. освіту (вокал, бандура) здобула в Київ. консерваторії ім. Лисенка. В час 2 Світ. війни

виступала в різних укр. операх і п'єсах. У пізніших 1940-их рр. співала в Братиславі, а потім в Нім., Швайц., Австр. Згодом понал 15 рр. виступала в Аргентині, де 1964 співала в театрі "Колон" (Буенос Айрес). В Аргентині Л. брала участь в укр. концертах, працювала теж педагогом, викладаючи теорію співу і музики, гру на бандурі. На поч. 1965 Л. переселилась до Нью-Йорку, де продовжувала виконавчо-пед. діяльність. Л. виконала партію Оксани в опері "Запорожець за Дунаєм" Гулака-Артемівського (Укр. оперний ансамбль Лена Рейнаровича в Нью-Йорку, 1965). 1980 переїхала до м. Глен Спей, Н.Й.

Голос і сценічність Л. відзначались принагідним відтінком сопрана та доброю школою для лірико-драм. репертуару: сольоспів та обробки Січинського, Людкевича, Степового, Гнатишина, Дремлюги, Лятошинського, як теж естрадний репертуар Веселовського та Кос-Анатольського. 1952-53 Л. записала ряд платівок укр. нар. пісень та сольоспів Лисенка, Гайворонського, Стеценка та ін. в Буенос Айресі (студію RCA Victor).

Р. Савицький, мол.

ЛИЧАКІВСЬКИЙ Р. (псевдо) див. *Маланчук Роман*

ЛИЧИК Святослав (Sviatoslav Lychuk), інж.-машинобудівельник, гром. і церк. діяч; н. 21.11.1927 в с. Лібанівка Дубенського пов. на Волині. Після навчання в гімназії в таборі ДП, прибув до США 1949, ветеран Корейської війни 1951-52, закінчив Чикагський Техн. Коледж (1956). Працював інж. в технології телекомунікаційних систем, одержав 6 патентів з ділянки телекомунікаційних механізмів і мікроелектроніки, керівник департаменту технології на протязом 37 рр. Чл. ради Митрополії підряд 12 рр., гол. управи правос. катедрального собору св. Володимира в Чикаго 13 рр., довголітній заст. гол. і гол. Чикагського Руху Допомоги Незалежній Україні та діяч-координатор комітету м. побратимів Чикаго-Київ. Ряд публікацій в проф. журн. Нагороджений грамотою Митр. УПЦ і урядом України.

В.М

ЛИБЕР Мирослав (Myroslav Liber), інж.-хемік, гром. діяч; н. 1.4.1915 в с. Черче Рогатинського пов., Гал., п. 18.12.1997 в Краун Пойнт (Crown Point), Інд. В 1935 закінчив Малу духовану семінарію в Рогатині, а в 1940 Хемічно-Гарбарську Школу в м. Радом, Поль. Диплом інж.-хеміка здобув у Політехніці в Дормштадті, Нім. (1947), а ступінь д-ра хемії в 1968 в УТПГ в Мюнхені. 1943-49

студіював і працював в Нім. 1950-58 перебував в Перті, Зах. Австрал., де був гол. будівельного комітету укр. нар. дому та укр. кат. церкви і заст. гол. Укр. Громади Зах. Австрал. 1958 переїхав до США і поселився в Манстері (Munster), Інд. Л. викладав хемію на півн.-зах. філії Ун-ту Індіяни. Гол. Укр. Патріархального Т-ва при церкві св. Йосафата і чл. ТУІА.

Д.М.

ЛИБЕР Юрій (George Liber), син Мирослава Либера, історик-проф., дослідник укр. культури під Советами; н. 12.3.1953 в Перті (Perth), Австрал. Переїхав з батьками до США, в Гері (Gary), Інд. 1958. Студії історії розпочав в Ун-ті Індіяни в Блумінгтоні (Bloomington), де здобув бакаляра (1975), мгр зі сов. студій у Гарвардському Ун-ті (1977), а д-рат з історії одержав в Колумбійському Ун-ті (1986). Проф. в Ун-ті Алябами в Бірмінггамі (Birmingham) з 1987, повний проф. з 2002, проф.-гість у Гарвардському Ун-ті (2004). Отримав кілька після-д-рських грантів. Ст. в наук. журн. Автор праці "Soviet Nationality Policy, Urban Growth and Identity Change in the Ukrainian SSR, 1923-34" (1992, передрук 2002) та "Alexander Dovzhenko: A Life in Soviet Film" (2002) та разом з Анною Мостович "Nonconformity and Dissent in the Ukrainian SSR, 1955-75: An Annotated Bibliography" (1978).

В.М.

ЛІВИЦЬКА Марія (Mariia Livytska), з дому Ткаченко, дружина през. УНР в екзилі Андрія Лівницького, гром. діячка; н. 28.3.1881 в с. Білилівка Київської губ., п. 16.8.1971 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й. Вчилася та працювала в Києві та Лубнях на Полтавщині, змолоду була чл. Рев. Укр. Партії, згодом (з 1905) – Укр. Соціал-Дем. Робітничої Партії. Після революції 1905 за справу т.зв. "Лубенської республіки" і "Гром. самооборони" проти жид. погромів була під судом. 1917 активна у

самоврядуванні на Полтавщині. На еміграції від листопада 1920 в Поль. (Тарнув і Варшава) та з 1944 в Нім. (Майнц-Кастель, Карлсруге, Мюнхен) і з 1950-их рр. в США. Написала книжку спогадів "На грані двох епох" (1972). Довголітня гол. Союзу Українок-Емігранток у Поль. (1927-39).

р.м.

ЛІВИЦЬКА-ХОЛОДНА Наталя (Natalia Livytska-Kholodna), дочка держ. діяча УНР Андрія і Марії Лівницьких, сестра Миколи Лівницького, одружена з мистцем

Петром Холодним, мол., поетка і перекладач; н. 15.6.1902 на хуторі б. Золотоноші на Полтавщині, п. 26.3.2005 в Торонті, (Кан.),

похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. В 1920 виїхала з родиною до Варшави, а 1922 переїхала до Подєбрад в Чех., де 1923 закінчила гімназію. Того самого р. вступила до Карлового Ун-ту в Празі, де студіювала романистику. Там з'єдналася з групою поетів Празької школи. В 1927 вернулася до Варшави і закінчила студії у Варшавському Ун-ті. Там була співорганізатором літ. групи "Танк". 1944 виїхала до Оффенбаху в Нім., перебувала в таборах ДП в Майнцкастелі (від 1946) і Етлінгені (від 1948), а 1950 емігрувала до США. Жила спершу в Нью-Йорку, потім в Йонкерсі, а прикінці дожила віку в старечому притулку в Торонті.

Почала друкуватися в журн.: "Літ.-наук. вісник", "Вісник", "Ми" та ін. Видала зб. поезії: "Вогонь і попіл" (1934), "Сім літер" (1937), "Поезії старі і нові" (1986). Оpubлікувала також біографічну розповідь про Тараса Шевченка "Шлях велетня" (1955). Перекладала з франц. та італ. мов. Поезія Л. Х. – це суцільна розповідь, своєрідний ліричний

нотатник станів душі жінки, від романтичної молодости до трагічної старости, коли приходить метафізичне вглиблення. Її раннім віршам притаманні витончена образність і легкість. У пізніх поезіях ускладнюється музичність, ламаються рядки, а образи стають модерніші й ваготіють драматизмом.

Лит.: Бойчук Б. Поезія як нотник станів душі й пережитого. "Наше Життя", чч. 1-2, 1986.

Б. Бойчук

ЛІВИЦЬКИЙ Микола (Mikołaj Liwicki), син през. УНР в екзилі Андрія та Марії Лівіцьких, брат Наталі Лівіцької-Холодної, політ. діяч і журналіст, през. УНР в екзилі; н. 9.1.1907 в Жмеринці Подільської губ., п. 8.12.1989 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Саут Бавнд Бруку. Сер. освіту здобув на матуральних курсах при УГА в Подєбрадах у Чехо-Слов. Студював у високих школах у Празі, Варшаві та Женеві, де закінчив Ун-т зі ступенем мгра економіки (1934). Був гол. Укр. Студентської Громади у Варшаві (1925-27); від 1931 в Женеві представник екзильного уряду УНР та Укр. Гол. Еміграційної Ради, а також акредитований кореспондент тижника "Тризуб" при Лізі Націй і керівник женеаської філії Укр. Пресовго Бюра (до 1939). Початок 2 Світ. війни застав Л. у Варшаві; 1942 коротко перебував у Києві, де був заарештований німцями й відправлений назад до Поль. З 1945 в Нім. радник ресорту закорд. справ екзильного уряду УНР, згодом один із засновників УНДС (1945-46), а від 1951 його гол.; 1948-51 гол. Спілки Укр. Журналістів в Нім. Від 1949 чл. Виконавчого органу УНРади, а з 1957 його гол. і керівник ресорту закорд. справ. 1967 обраний 6 сесією УНРади през. УНР в екзилі (1989 переобраний на цю посаду 10 сесією УНРади); від 1984 проживав у Філядельфії. Автор численних ст. в укр. пресі, в

т.ч. під псевд. – Богдан Войнарович, Тиміш Сотниченко, В. Ткач, М. Платковський, М. Євшанський та ін. Окремими вид. вийшли його праці: "Політика коекзистенції чи визвольна політика" (1958, також англ. мовою), "Відносини Захід-Схід і проблеми поневолених Москвою націй" (1975), "ДЦ УНР в екзилі між 1920 і 1940 роками" (1984).

Лит.: Держ. центр УНР в екзилі. Ст. і матеріали. 1993.

В. Трошинський

ЛІГАЙ ВЕЛЛІ (Lehigh Valley), Долина Лігай, сх. частина шт. Пенсильванії, положена над р. Лігай, яка пливе з півн. на півд. сх. через міста Лігайтон (Lehigh), Палмертон (Palmerton), *Аллентаун (Allentown), *Бетлерем (Bethlehem) та *Істон (Easton) і вливається до р. Делявер (Delaware); Л.В. знаходиться на території пов. Лігай та Нортгемптон (Northampton). Згадані міста мають укр. громади і церк. осередки з кін. 19 ст. Українці поселялися тут також протягом 20 ст. в більшості з Гал., але також з Лемківщини та Закарпаття. Працювали здебільшого у вугільній пром-сті та сталеварнях. Гром. співпрацювали між собою і тяготіли до Філядельфії, віддаленої 50-70 км на півд. Б. м-ка Лігайтон в 1950-их рр. створено укр. *Оселя ім. О. Ольжича, яка об'єднувала українців Л.В. та сх. побережжя США. Так постав спільний відділ УККА (довголітні гол. Іван Задворський, Петро Масіновський, Альберт Кіпа, Роман Гарас), створено 1948 чол. хор та в кін. 1980-их рр. Укр. Мілленійний Хор (дириг. Володимир Двораківський). Укр. осередки Л.В. влаштували спільно муз. фестивалі та маніфестації з приводу Тижня поневолених народів.

р.м.

ЛІГАЙТОН див. *Оселя ім. Ольжича - ОДВУ*

ЛІГА АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ (League of American Ukrainians), сусп.-політ. орг-ція укр. емігрантів в США просов., що співпрацювала з Ком. Партією США та із сов. чинниками. Постала 1924 в Нью-Йорку з ряду лівих місц. орг-цій і клубів, споч. як Союз Укр. Робітничих Орг-цій, а згодом як Союз Укр. Робітників; від 1932. Л.А.У. від початку захищала позиції УРСР та вела політ. й ідеологічну боротьбу з гол. масою укр. орг-цій в Америці антиком. наставлевих. Погляди Ліги представляла газ. "Укр. вісті" (до 1957 "Укр. щоденні вісті") та "Ukrainian American". Л.А.У. мала найбільший вплив у час 2 Світ. війни і амер.-сов. альянсу. З приїздом нової повосної еміграції та у висліді "холодної війни" орг-ція зменшилася чисельно, а ряд місц. відділів припинив діяльність. Ліга утримувала контакти з сов. місіями СРСР та УРСР і включилася була у співпрацю з київ. Т-вом "Україна" (Т-вом-культ. зв'язків з українцями за кордоном); діячі і симпатки Ліги часто їздили до СРСР і в Україну. Довголітнім гол. виконавчого комітету був Михайло Ханусяк (з 1971), а секр. Михайло Торченко (з 1969), а провідними діячами Михайло Ткач, Михайло Андрійчук, Михайло Тарновський, Василь Рибак. В 1990-их рр. орг-ція занепадала.

р.м.

ЛІГА АМЕРИКАНЦІВ УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ (League of Americans of Ukrainian Descent, Inc.), засн. 8.12.1940 в Чикаго з ініціативи Богдана Пелеховича, Романа Смука, Мирослава Сіменовича, Івана Смука, Івана Дужанського, Тараса Шпікули, Філіпа Васильовського, Григора Симочка та ін. В часі 2 Світ. війни Л.А.У.П. допомагала в продажі воєнних бондів-облігацій (продано на 6 млн. дол.), Амер. Червоному Хрестові, а після війни брала участь в допомогівій акції ЗУАДК у (добродійний концерт

15.5.1947 в Сивік Опера з фільмовим артистом І. Годьяком приніс за один день 15 тис. дол.). Поширена була висилка пачок до переселенчих таборів в Австр., Нім., а пізніше до Поль., Югославії та ін. країн. Л. неперіодично видавала "Чикагські Вісті" та опублікувала англ. мовою мапу України накладом 50 тис. прим.; організувала імпрези для відмічування нац. річниць. Довголітнім през. Л.А.У.П. був Іван Дужанський. Ліга діяла в заступстві УККА на терені Чикаго. Від 1959 при Л.А.У.П. була активна комісія Нар. Фонду УККА. Діяло також Бюро правних порад, яке провадив Володимир Ничай. Перестала де факто існувати із заснуванням сконсолідованого відділу УККА 1974.

Д.М.

ЛІГА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ (Ukrainian Youth League of North America), мол. орг-ція, засн. 1933 в Чикаго; об'єднала укр. молодь, здебільшого народжену вже в США, для культ., спорт. і товариської діяльності, а також з метою виховання нац. свідомости з врахуванням свого укр. походження та амер. громадянства. На федеративних засадах до Л.У.М.П.А. входили мол. орг-ції різних рел. і політ. переконань (за аннятком ком.), спорт. т-ва, студентські клуби, ветеранські відділи (після 1945), хори, танц. ансамблі та ін. Уяву про характер праці Л.У.М.П.А. дають теми, обговорені на її перших щорічних конвенціях: "Завдання українсько-амер. студентів" (1934), "Українець чи американець" (1934), "Спорт і наша молодь" (1935), "Питання змішаних подруж" (1936) та ін. Під час 2 Світ. війни Л.У.М.П.А. не діяла, бо багато її чл. були в амер. армії і загинули на фронтах; відновила діяльність шойно 1947. У повоєнний період було зроблено кілька спроб (зокрема, на конвенціях 1952 і 1959) інтегрувати в Л.У.М.П.А. укр. молодь, що прибула до США з таборів ДП

в Європі, але вони виявились безуспішними (молодь з повосної хвилі укр. еміграції залишилась у своїх власних орг-ціях – Пласт, СУМ та ін.). З пол. 1960-их рр. активність Л.У.М.П.А. пішла на спад. Гол.: Степан Шумейко (1933-35), Іван Панчук (1935-37), Іван Романишин (1937-39), Михайло Пізнак (1939-40), Іван Робертс (1940-41), Честер Монастирський (1941-42), Йосип Гурський (1942-46), Данило Слободян (1947-48), Михайло Задерецький (1948-49), Євген Волошин (1949-51), Василь Поливчак (1951-52), Василь Мураль (1952-53), Йосип Сміндяк (1953-54), Михайло Соломон (1954-55), Володимир Губчик (1955-56), Олекса Прончик (1956-57), Євген Драгінда (1957-58), Тарас Шмагала (1958-59), Володимир Боднар (1959-61), Олександр Данко (1961-63), Іван Кучмії (з 1963). З Л.У.М.П.А. вийшли такі керівні діячі УНС і укр. громади в США, як Йосип Лисогір, Іван Фліс, Михайло Пізнак, Марія Душник, Мирон Куропась, Петро Пуцило, Женев'св Зепко-Жеребняк, Василь Гусар, Рассел Гук, Іван Романишин, Антін Шумейко, Євген Ляхович, Іван Іванчук, Анна Чопик, Анна Василювська, Тарас Максимович, Тарас Шмагала, Гелена Олек-Скот та ін. Л.У.М.П.А. видавала журн. "Trend", циклостильний місячник "Trendette", а також книжки англ. мовою про укр. мистецтво (напр., "Ukrainian Arts", 1952), фолкльор тощо. Як перша генерація Л.У.М.П.А. ставала старшою, орг-ція припинила свою діяльність, бо їхні діти не бажали до неї належати. Більшість перших чл. Ліги були далі активними в УНС й ін. гром. орг-ціях.

В. Трошинський

ЛІГА УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ МОЛОДІ див. *Ліга Українців Католиків*

ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАТОЛИКІВ (League of Ukrainian Catholics), світоглядово-виховна орг-ція,

що розглядала себе допоміжним чинником в душпастирській місії Церкви; в перше двадцятиріччя своєї діяльності була зорієнтована винятково на укр. кат. молодь у США. Статут передбачав виховання молоді укр. походження на христ. моральних засадах, в дусі вірности УКЦ та лояльності до США, а також з метою плекання укр. мови, культури і традицій. Л.У.К. постала 1933 в Чикаго як "Ліга Укр. Кат. Молоді" (Л.У.К.М.). Ініціативний комітет для скликання 1 конгресу Л.У.К.М. (було 100 делегатів з різних місцевостей США і Кан.) очолила Віра Шпікула; першим гол. новоствореної орг-ції обрано Богдана Катамая (1933-35), до почесного проводу увійшли: сп. Константин Богачевський (США) та сп. Василій Ладика (Кан.), о. Андрій Трух, о. Василь Тремба та ін. Від 1934 в Чикаго почав виходити організаційний місячник "Укр. Молодь" (Ukrainian Youth), спершу укр. і англ. мовами, пізніше тільки англ.; ред. Богдан Катамай. На наступних конгресах Л.У.К.М. її гол. обирались: Ева Піддубчишин (1935-40), Іван Киселниця (з 1940); до найактивніших діячів в 1933-40 належали: Олена Багрій, Кость Скоропад, Стефанія Бліда, Іван Канюк, Анна Пишна, Павло Гиса, Василь Іваськів, Стефан Стефанів, Марія Лисяк, Розалія Олексии, Ірина Тарнавська та ін. Вибух 2 Світ. війни послабив активність Л.У.К.М. й унеможливив відбувати її річні конвенції. Вони відновилися шойно 1948 10 конгресом в Нью-Йорку; гол. став Едвард Орінкавич (до 1950, 1952-53); дальші гол.: Марія Барнич (1950-51), Михайло Паздрій (1951-52), Геррі Кани (1953-55), Юрій Мішталь (1955-58), Вільям Мигальський (1958-60), Доналд Білий (1960-62), Михайло Білон (з 1962) та ін.

З огляду на збільшення на поч. 1960-их рр. вікового цензусу членства (в той час – 2 тис. чл. і 13 регіональних відділів), 1963 назву змінено на Л.У.К., але наступні щорічні конвенції здержали давню

їх нумерацію; 1983 на 45-ій конвенції відзначено 50-літній ювілей орг-ції, тоді ж гол. обрано Геррі Макара (до 1985 і 1993-97); на 50 конвенції в Клівленді (1988) Л.У.К. очолила Марія Паньчак. Серед активних діячів Л.У.К. останнього часу – с. Гелена Пашкевич, с. Марина Бохневич, о. Степан Паливода, Гелена Лабінська, о. Іван Цюрпіта, Гіларі А. Кіналь, Теодор Стенько та ін. В кін. 1990-их рр. Л.У.К. мала 6500 чл. і 10 регіональних відділів; неперіодично з'являвся її бюлетень "LUC Action".

В. Трошинський

ЛІКАРІ див. *Українське Лікарське Товариство Північної Америки (УЛТПА)*

"ЛІКАРСЬКИЙ ВІСНИК" (Journal of the Ukrainian Medical Association of North America, Inc.), мед. наук. журн. УЛТПА. Виходив з 1954 в Нью-Йорку, спочатку 2 рази на рік, 1955-59 – 3 рази, з 1960 – щоквартально; з 1961 появляється в Чикаго. Ред. були: Роман Осінчук, Ярослав Восвідка, Тома Лапичак, Павло Джуль, Роман Воробець та Роксоляна Горбова (з 2008). Між співроб. були: Павло Пундій, Андрій Оларчик, Ахіль Хрептовський, Богдан Дзьоба, Андрій Сверстюк. Тираж: 1,000 прим., обсяг 64-72 ст., укр. мовою, резюме ст. – англ. мовою, а бібліографія – мовою оригіналу. "Л.В." містить наук. мед. праці, лік. новини, рецензії, огляди мед. літератури, біографії, некрологи та звіти діяльності УЛТПА. 1999 тираж збільшився до 2,500 прим., з яких 2,000 розсилається до мед. бібліотек та поодиноких лікарів в Україні. 2002 "Л.В." був затверджений Вищою атестаційною комісією України (ВАК). Найчастішими авторами наук. ст. були: Андрій Оларчик, Василь Зарічний, Павло Джуль, Богдан Дзьоба, Павло Пундій та ін. З 1999 друкується в Україні. Редакція залишається в Чикаго.

П. Джуль

ЛІНЕВИЧ Галина (Halyna Linevych), з дому Турович, дружина Костянтина Л., інж.-економіст, учителька; н. 24.4.1896 в Кам'янці-Подільському, п. 4.2.1963 у Феніксі (Phoenix), Аріз., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіювала в Кам'янець-Подільському Держ. Укр. Ун-ті (1918), учасниця визвольних змагань як сестра милосердя в армії УНР (1919-20); згодом на еміграції в Чехослов., де закінчила екон.-кооп. фак. УГА в Подсбрадах (1930). Працювала вчителькою нар. шкіл й вела культ.-осв. роботу на Закарпатті (1931-39). Під час 2 Світ. війни вчителювала в Торг. Школі в Ярославі, пізніше в таборах ДП в Нім.; 1951 переїхала до США й осіла споч. в Чикаго, від 1956 стало проживала у Феніксі, де була активною в парафії правос. церкви Стрітення Господнього.

В. Трошинський

ЛІНЕВИЧ Костянтин (Konstantyn Linevych), чоловік Галини Л., інж.-гідротехнік, військ. і правос. свящ.; н. 10.2.1890 в м-ку Оратів Київської губ., п. 25.3.1964 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Баанд Бруку. Учасник визвольних змагань в ранзі хорунжого армії УНР (1918-20), згодом на еміграції в Чехослов., випускник УГА в Подсбрадах з титулом інж.-гідротехніка (1929). У 1930-их рр. працював на Закарпатті, учасник збройного опору угор. армії в час нападу на Карп. Україну (1939), відтак в'язень угор., пізніше нім. в'язниць; по 2 Світ. війні на еміграції в Нім., свящ. УАПЦ, 1951 переїхав до США, був чл. ТУІА, Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, Об'єднання Прихильників УНР та ін.

В. Трошинський

ЛІНГАРТ Юрій (Yurii Linhart), правник, гром. діяч; н. 1900 в Україні, п. 4.10.1965 в Нью-Йорку. По закінченні класичної гімназії 1918 вступив на правничий фак. Київ. Ун-ту св. Володимира; пізніше працював в міськ. установах

Києва юрисконсультом; після 2 Світ. війни в Нім. був, зокрема, референтом ЦПУЕ. З переїздом на поч. 1950-их рр. до США брав участь в опрацюванні ідеологічно-політ. засад Гетьманського Руху (проекту конституційних основ майбутньої Укр. Держави), якийсь час очолював гетьманський осередок (відділ Укр. Гетьманської Орг-ції) в Нью-Йорку.

В. Трошинський

ЛІНКОЛЬН (Lincoln), м. столиця шт. Небраска, розташована в півд.-сх. частині шт.; нас. 225 тис. (2000), в тому бл. 795 українців, що прибули здебільша по 2 Світ. війні, працюють у пром-сті. Гр.-кат. парафія св. Юрія, засн. 1951, церкву збудовано 1962. Існує також укр. правос. парафія Трьох Святителів та відділ УНС.

В.М

ЛІНЧЕВСЬКИЙ Юрій (Yurii Linchewsky), псевд. Іван Левадний та Юрій Григорій, літературознавець і журналіст; н. 25.1.1911 в Києві, п. 6.7.1991 у Клівленді. Закінчив Київ. Ун-т ім. Т. Шевченка, згодом як доцент працював у ньому завідувачем катедри літератури. Під час 2 Світ. війни зблизився з укр. націоналістичною орг-цією в столиці; по війні на еміграції в Нім. (довший час жив у Мюнхені), від 1956 в США. Автор численних ст. на літ. й іст. теми в журн. "Укр. Самостійник", "Визвольний Шлях", "Вісник" (ООЧСУ), "Крилаті", "Наш Світ", газ. "Укр. Нар. Слово", "Нац. Трибуна" та ін. Окремими виданнями вийшли його праці "Леонід Полтава – майстер різноманітних жанрів" (1982), "Укр. література у боротьбі і жертви цієї боротьби" (як частина зб. УККА "Російщення України", 1984), "Історія столичного Києва" (1988); переклав лібретто до опери Джеймса Мейсона "Володимир Вел." (1988). Активний чл. АДУК, лавреат Фондації ім. Лариси й

Уляни Целевич-Стецюк при ОЖ ОЧСУ (1989).

В. Трощинський

ЛІСОВИЙ Р. (псевдо) див. *Рудко Василь*

ЛІСОВИК (псевдо) див. *Попович Лев*

"ЛІСОВІ МАВКИ" (Lisovi Mavky), жін. пласт. курінь, який 1947 zorganizували студентки Ерлянгенського Ун-ту, за ініціативою стар. пластунок Лесі Храпливої-Щур. Першими членами були: Леся Кисілевська-Ткач, Віра Бабій-Мотика, Стефа Зайферт-Стефанюк, Люба Шавала-Турянська, Наталка Москалів-Даниленко, Оля Пиндюк, Слава Слиж-Панчук, Іванна Ференцевич-Горчинська, Ірка Урбан-Стерчо, Дарка Городиська і Ака Клим-Перейма. Захоплюючись прикметами Лісової Мавки з твору Лесі Українки "Лісова пісня", якими є любов до людей і природи, ніжність, досконалість, духовність так і назвали її іменем свій курінь. Курінну пісню написала Леся Храплива-Щур, а музику скомпонував Іван Недільський. Першою курінною була Наталка Москалів-Даниленко.

З приїздом до США "Л.М." відродились, як курінь 1961, отримали порядкове число 20 і 1962 відбули свою першу курінну

раду і видбрали курінною Христю Мазуркевич з Торонто. 1968 відбулося урочисте посвячення курінного прапора. Курінною відзначкою є цвіт папороті. Відміністю в пласт. однострою є зелений (не бронзовий) киптар. "Л.М." працюють як виховниці в новацьких роях і юнацьких гуртках, влаштовуючи Андріївські вечори, весняні гагілки, мистецькі виставки, організують Свята Юрія чи Свята Весни, Свято Купала, є членами булав пласт. таборів. "Л.М." – курінь екстериторіальний, який має свої осередки в Торонто, Лос Анджелес, Чікаго, Філадельфії, Бостоні й Нью-Йорку. Сеніорський курінь був затверджений у 1980-их рр. і має порядкове число 38, сеніорський прапор посвячено 2007.

І. Горчинська

"ЛІСОВІ ЧОРТИ" (Lisovi Chorty), один з найстарших пласт. куренів – стар. пластунів і сеньйорів. "Л.Ч." створилися 22.7.1922 під час мандрівки 13-ох стар. пластунів під проводом Яреми Веселовського в Карпатах. Спочатку це був гурток, який скоро розрісся в курінь, а в діяспорі по 2 Світ. війні переріс у "Велике Плем'я Лісових Чортів". Ціллю "Л.Ч." є плекати дружбу, організувати пласт. мандрівки і табори та вести виховну працю серед молоді. 1920-30 "Л.Ч." керували

Пластом у Львові і на Львівщині, були чл. Верховної пласт. Команди. Поодинокі чл. були активними в проводі таємного Пласту. Курінь відновив діяльність 6.10.1945, під час 1 заг. пласт. з'їзду в Нім. Після розселення з Нім., "Л.Ч." діють в Австрал., Англ., Аргентині, Кан., Нім., США та від 1990 в Україні. Керівниками "Л.Ч." були: Ярема Веселовський, Петро П'ясецький, Юрій Старосольський, Мирослав Раковський, Роман Рогожа, Роман Барановський. Чисельність куренів: 1930 – 69, 1950 – 81, 1968 – 182, 1988 – 286, 1998 – 257. Перший осередок в США був створений 1949 в Нью-Йорку, а 1950 керівництво "Л.Ч." перенесено з Нім. до США. В 1999 чл. згруповані у 18 осередках, з яких 9 в США, де знаходиться більше пол. чл. Для внутр. зв'язку з чл. "Л.Ч." від 1947 видає неперіодичний журн. "Листи до Братів Фаміліянтів".

В діяспорі "Л.Ч." були активні, організуючи та проводячи Ювілейні Міжкrajові Пласт. Зустрічі в США, Кан. та Австрал.; організували участь пластунів в міжнар. скавтських Джемборі, створювали міжкrajовий вишкіл "Лісова Школа", провадили "Акцію Сарсель" для фін. підтримки ЕУ. Начальним пластуном в 1972-91 бую Юрій Старосольський, а ін. "Л.Ч." в різний час очолювали центр. установи Пласту: Володимир Врецьона (1931-32), Атанас Фіголь (1945-53), Осип Бойчук (1954-66), Василь Палієнко (1970-73), Роман Рогожа (1973-76), Василь Янішевський (1984-85), Петро Содоль 1985-88). "Л.Ч.", які очолювали крайові установи Пласту в США: Мирослав Раковський, Юрій Старосольський, Володимир Масюк, Павло Дорожинський, Андрій Мицьо, Юрій Савицький, Зенон Голубець. Окрім них, відомі такі чл. "Л.Ч.": літератор Богдан Кравців, ректор УВУ Володимир Янів, ген. Роман Шухевич, ген. секр. закорд. справ УГВР Микола Лебедь, митр. Степан Сулик, о. митрат Іван Гриньох, през. УНР в

Пластовий курінь "Лісові Мавки"

екзилі Миколь Плав'юк, дорадник През. України Богдан Гаврилишин, ген. Микола Кравців.

Лит.: Барановський Р. Дешо про "Велике плем'я Лісових Чортів".

П. Содоль

ЛІСКЕВИЧ Тарас (Taras Liskevych), економіст і пласт. діяч; н. 22.11.1912 в Яворові, Гал., п. 23.10.1974 в Чикаго. Гімназійну освіту здобув у Станіславові, а вищу екон. – в Познані; з пол. 1930-их рр. спершу співроб. станіславівського відділу Промбанку, згодом – його централі у Львові (до 1939). Під час 2 Світ. війни працював за фахом у Кракові та Відні; по війні на еміграції в Нім., де як урядовець УНРРА в таборі Функкасерне в Мюнхені сприяв переселенню українців за океан. 1951 сам переїхав до США і осягнув посаду чл. дирекції великої меблевої корпорації. Як пластун (від 1919) і пласт. діяч був вихованцем одного з основоположників Пласту, Івана Чмоли, був гол. пласт. станиці в Чикаго, чл. (діловод фінансів і госп ва) Гол. Пласт. Булави (1973-74). Нагороджений найвищим пласт. відзначенням – Орденем св. Юрія в золоті.

В. Трощинський

ЛІСКЕВИЧ Тарас, мол. (Taras "Terry" Liskevych, junior), син Тараса Ліскевича, тренер з волейболу; н. 14.10.1948 в Мюнхені, у дитячому віці переїхав з родиною до США (1951) й поселився в Чикаго. Після здобуття бакалярату в Лойола (Loyola) Ун-ті в Чикаго (1970) коротко студіював медицину, потім перейшов на фізкультуру; д-рат (спеціалізація – спорт. психологія та міжнар. спорт) отримав в Стейтовому Ун-ті Огайо (1976). Займатись волейболом розпочав у Пласті (з

1966). Тренував чол. волейбольну команду Стейтового Ун-ту Огайо та упродовж 9 рр. (з 1976) жін. волейбольну команду при Ун-ті Пасифік в Стоктон (Stockton), Каліф.; за успішну працю 1983 титулований званням "Тренера року" з волейболу Ун-тів США. Від 1985 гол. тренер жін. волейбольної збірної США; під його керівництвом амер. команда виграла ряд престижних змагань, а також здобула бронзові медалі на Іграх Доброї Волі (1986), на Панамериканських іграх (1987), в чемпіонаті світу та Олімпіаді в Барселоні (1992), Кубку Супер Чотирьох (1992); був тренером команди світ. зірок, яка виграла в чемпіонку світу-збірної СРСР (1991). Автор та співавтор праць зі спорт. тематики, зокрема – "A Pictorial Analysis of Power Volleyball" (1972), "Volleyball Is a Hit" та ін.

В. Трощинський

ЛІСЬКИЙ Богдан (Bohdan Liski), економіст і журналіст, гром. діяч; н. 14.7.1959 в Прняворі, Боснія і Герцеговіна. Закінчив Ун-т в Баня-Луці (Banja Luka), Югославія (бакаляр з бізнесу і фінансів, 1980). Брав участь в міськ. органах самоуправління м. Прнявор, секр. культ.-осв. Т-ва ім. Т. Шевченка (1983-90), емігрував до Нім., і 1995 до США, в Ноксвілі (Knoxville), Теннессі. Дописи у сербохорватській пресі про укр. життя, організатор зустрічі укр. молоді, виступав в укр. радіомовленні в Баня-Луці. Ст. про укр.-культ. життя в Боснії в емігрантській пресі.

В.М.

ЛІТЕРАТУРА. Початки. Перші емігранти з України до США були убогі жителі глухих сіл, далекі від літератури як мистецтва писаного слова, здебільша малограмотні або й зовсім неграмотні (див. Іміграція, Еміграція, Міграція). Вони почали творити своєрідні імпрізовані тексти усної словесности, в яких безпосередньо відгукувалися на

нове оточення. Були серед них навіть неписьменні поетн-барди, вірші яких записували слухачі. Однак з фолкльору раиних амер. імігрантів не збереглося майже нічого.

Перший доступ до друкованого слова укр. імігрантам дала укр. газ. *"Америка" (1886). Вона виходила 4 рр. і помітного сліду в історії діаспорної Л. не залишила. Цього не можна сказати про однойменний, але цілком окремий часопис *"Америка", який почав виходити 1912. Найважливішу роль в передвоснній діаспорній літературі відіграла газ. *"Свобода". Першим і, до речі, дуже плодотворним автором літ. текстів у США був її засновник о. Григорій *Грушка.

Спочатку єдиними авторами газ. були сам. о. Григорій Грушка і його приятель, гал. учитель Денис Пирч. Разом із ст.-"дописами", закликами й рел. проповідями, ред. вміщував у газ. власні вірші (що їх іноді вмонтовував у тексти) й оп. Свідомий конкретного профілю свого читача, з яким він провадив батьківські розмови, енергійний і людяний автор орієнтувався на щоденний побут імігрант-робітника та його безпосереднє оточення. Про це свідчать хоча б заголовки віршів: "Майнерська сирота", "Пісня руского майнера", "Поворот майнера на родину". В одному з оп. він змальовує тяжке життя молодого "русина", який працює прибиральником у ресторані тирана-китайця, а в ін. – пенсильванських гірників та ін. новоприбулих робітників. У його текстах мало туги за батьківщиною, зате постійно присутня надія на майбутнє українців в Америці й віра, що тяжкою працею й чесним життям імігрант здобуде місце під щедрим сонцем цієї благословенної країни.

Автуру "Свободи" скоро стали збагачувати письм. з Кан., які ще не мали власних часописів. Імігранти, шукаючи ліпшої долі, жили то в Кан., то в США, отже, постійне місце проживання того чи ін.

письм. не завжди легко встановити. Однак уже від поч. самотності тематичних профілів "амер." й "кан." Л. окреслювалася дуже виразно. Адже ранні імігрантські письм., на противагу пізнішим, черпали теми зі свого безпосереднього оточення, а хліборобський побут "канадійця" різко відрізнявся від індустріально-урбаністичного побуту "американця".

На поч. 20 ст. до Америки щораз частіше емігрували інтелігенти, зокрема свящ., які з більшим чи меншим успіхом пробували пера. У різних містах США появлялися нові часописи (перев. газ.), засновувалися читальні "Просвіти" з бібліотеками вид. із батьківщини, почалася дуже популярна практика гром.-патріотичних імпрез, в яких місцеві письм. читали свої твори, народжувалися самодіяльні драм. гуртки. Швидке поширення цих останніх орг-цій вимагало нового, актуального репертуару.

У 2 декаді 20 ст. розрослося видавництво газ. — одні зникали за кілька місяців, а інші — живуть і донині (див. *Преса). Ці газ. мали куди безпосередніший стосунок до літератури, ніж має газ. сьогодні. По перше, тут діяла народницька традиція літератури, як суспільно-осв. функції. А по друге, і з практичних причин — вони довго були єдиним шляхом автора до читача. У їхніх ред. працювала більшість письм., а ін. — гуртувалася навколо них.

Центр. функцію в літ. процесі — куди важливішу, ніж в Україні, де вони на зламі сторіч також мали велике значення — сповняли календарі-альманахи, які редагували ред. газет; особливо життєдатними були альманахи "Свободи", "Америци" й "Нар. волі". Багато літ. текстів або друкували, або ж передруковували з газ. саме в них.

Дуже мало літ. текстів виходило окремими книжками (див. Видавництва). Найбільше книжок видавали "Свобода" й УНС. За даними Богдана Кравцева, до поч. 2 Світ. війни "Свобода" й

УНС видала 165 різних книжок — серед них понад десяток п'єс, бл. десятка антологій та хрестоматій, 5 зб. оп. окремих авторів, одну зб. віршів і найбільше книжок у жанрі гумору. Там вийшло 40 календарів-альманахів. Певна річ, що таке співвідношення книжкових вид. було встановлене соціологічним профілем читача. Тривалий час тут виходили серійні книжкові вид. під маркою "Просвіти"; між 1914-18, к-сть вид. "Просвіти" в США перевищувала л'вів. "Просвіту". Але ці "метелики" трактували справді-таки просвітянську тематику, разом з корисними практичними порадами, і серед них літератури виходило мало. Книжки видавали ін. т-ва, рел. орг-цій і навіть більші *книгарні. З часом передруки літератури з України майже зовсім витіснили видавання оригінальних дієспорних творів.

Особливо популярною була драматична Л. Здебільша це були мелодрами й комедії, що мали розважати втомленого робітника. Дії п'єс відбувались не тільки в Україні, але передовсім в Америці ("Американець" і "Американський шляхтич", автор Степан Макар, тощо), іноді в досить специфічних умовах: Анастасія Рибак, напр., написала мелодраму "Сирота", яка мала популяризувати діяльність УНС. Драми писали також о. Степан Мусійчук, Сава Чернецький, Олександр Ф. Волпдський, Михайло Петрівський, о. Гісроним Луцик (який продукував п'єси на замовлення драм. гуртків), та багато ін. письм.

Гірше було в пов. і романами. Імігранти в Америці не спромоглися на хоч один значущий прозовий твір, навіть такий, як "Сини землі" "кан.-українця" Іллі Кириака. Пов. і романи писали о. Микола *Струтинський ("Прибитий дорозі") та амер.-кан. письм. Михайло Петрівський (т. 2) (роман "Магічне місто", що його дія відбувається гол. в США).

Про укр. велику прозу в Америці більш нічого сказати не доводиться,

проте вийшло чимало малої прози, яка вигідно вмішалася в газ. і календарі. Оп. про емігрантське життя писав уже о. Григорій Грушка (напр., оп. "Сила волі", про пригоди мол. хлопця в амер. місті, та низка ін.), а за ним і н. піонери: о. Нестор *Дмитрів (про зударення двох культур, в "Assimilation"), о. Степан Макар ("Баль", про мол. імігрантку в амер. середовищі), Павло *Тимкевич ("Святий вечір в Америці"), Михайло Петрівський ("По американському", "Пан на реліфі"), Юліян *Чупка (цикл "Образки з Америки", що друкувався в "Свободі", а потім вийшли книжкою), о. Микола Струтинський ("Розумний Данько") тощо. Своєрідним жанром короткої прози були мемуарні нариси про окремі епізоди з життя імігрантів, як ось ескізи Дениса Пирча про будні в копальнях Пен. Незвичайна тематика нарисів, безпосередність спостереження і вислову, зворушливість почуттів відчуженої мол. людини зацікавлюють донині. Подібне можна сказати про тогочасну імігрантську прозу взагалі: тодішні письм. були куди відкритіші до свого оточення, куди живіше його сприймали, ніж пізніша "закомплексована" політ. еміграція.

Серед "амер." авторів найбільше було поетів. Ранні поети були перев. селяни, і їхня творчість, часто коломийкового розміру, основана на фольклорі та ще іноді на їхньому сприйманні Тараса Шевченка. На поч., і навіть пізніше, вірші першої іміграції були призначені до газ. і календарів: це були вірші принагідні, іноді злободенні й цілковито безпретензійні. Принагідний характер цієї творчості засвідчений, напр., різними псевд. й криптонімами, що їх деякі поети мали по 3-4 і вживали безсистемно.

Вірші селян висловлювали особистий біль і жаль; вірші свящ., учителів, газетярів намагалися трохи поширювати тематичний обрій. Але назагал їхня тематика

була невивгливою: нарікання на емігрантську недолю, супровідна бадьорість в обличчі життєвих негод, туга за рідним краєм, романтичні, переживання, дещо пізніша поезія на патріотичні теми, вірші з нагод нац., а іноді й місцевих святкувань. Посилення цього "гром. патосу" позбавило імігрантську поезію дуже своєрідної і по-своєму винахідливої наївності, що причаровувала в найраніших імігрантських віршах, і заставило її конкурувати з куди кращими поетами в Україні.

Піонером емігрантської поезії у США був о. Григорій Грушка. З ранніх "кан." поетів, які друкувалися у "Свободі", – Іван Збур, Михайло Говда, а також Ф. Риболовський (мабуть псевд.), Василь Усачат й ін. Серед ранніх поетів – Сава Чернецький – імігрант, газетяр, організатор іміграційного життя й автор текстів, мабуть, усіх літ. жанрах. Під власним прізвищем і численними псевдонімами (Сава Чалий, Чалий, Аннин, Далешнівський, тощо) він писав вірші, оп. п'єси, нариси та зокрема віршовану сатиру й гумор. Тематика віршів Чернецького – від "замовлених" на патріотичні імпрези до глибоко зворушливих, своєрідно експресіоністських творів про трагедію іміграції, як ось два сонети "Жовніри", що в них автор порівнює імігрантів до вояків у бою. Хоч форма його віршів аж ніяк не досконала, він усе таки виходить поза коломийковий розмір, пробуючи сил у формах селяботонічного катрена, баляди чи навіть сонета.

Період між світ. війнами. Під час й одразу після I Світ. війни до США прибула хвиля ще новіших імігрантів, серед них і політ., отже, іноді високоосвічених. Між ними були й поети, які вже друкувалися в Україні. Найвідомішим серед них був Олександр *Неприцький-Грановський. Він постійно друкував вірші в імігрантській пресі, а після 2 віт. війни, включився у діяльність письм. нової еміграції,

видавав зб. поезій до кінця життя. Серед ін. поетів 2 декади сторіччя були Максим Тричук, Микола Величко, Дмитро Штогрин, Анастасія Рибак (згадана вище як драматург), Катерина Маланчук, Марія Сарабун, Микола Горішний. У 1930-их рр. на літ. обрії вийшов ще новіший гурт поетів – Петро Турчинський, Дмитро Захарчук, Іван Мулярчук, о. Степан Мусійчук (він же й драматург), з Кан. приїхав плодовитий Матвій Костишин, що лише в "Свободі" надрукував понад 200 віршів; 1929 прибув Іван *Кмета-Ічнянський, перший серед. письм. постійний імігрант із рад. України.

У передмові до зб. віршів "З весняних днів", Дмитро Захарчук не без гордоців заявляє: "Ці вірші я писав без довгого думання, не давав до них тих чутких естетичних красок, от що думав, то писав". Що більше поетів приїжджало з України, то екзотичнішими ставали такі зізиання. Нова інтелігенція привозила із собою дух модернізму – не тільки Олександра Олеся чи Петра Карманського (який сам тривалий час прожив у Кан.), але також мол. Павла Тичини й Максима Рильського. Що важливіше, вона привозила із собою дух нового націоналізму, який заставляв іміграційну Л. зосереджуватися на Україні й занебдувати безпосередніші зацікавлення еміграції. На думку Омеляна Рев'юка – єдиного хронікаря давнішої іміграційної Л. – наприкін. 1930-их рр. обидві обставини призвели до занепаду своєрідної етнографічної поезії, разом із неможливістю новішої "літ." поезії змагатися з куди сильнішими поетами України, Гвл. й еміграції в Чех. чи в Поль. Часописи обмежувалися передруками краєвих поетів, а завжди гром. настроєні поети в США не вважали, що варто писати вірші "для шухляди". Перед 2 Світ. війною імігрантська поезія у США майже зовсім зникла. Хоч в історії укр. Л. це втрата невелика,

та все таки в широкому розумінні культури затих цілком своєрідний, і часто по-своєму дуже цікавий голос.

Зважаючи на рецепцію еміграційної Л., не дивно, що особливо широкою популярністю і життєздатністю користувався жанр гумору. Відкривались і закривались десятки гумористичних часописів, а "серйозні" постійно вміщували сатиру й гумор. Серед багатьох виходили журн. "Іскра", "Шершень", "Батіг", "Оса", "Точило", "Молот", "Лис Микита" (не плутати з куди пізнішим журн. з тією ж назвою). Книгарня "Січковий базар" видавала серію книжечок "Найновіші монольоги" – здебільша анонімні віршовані й прозові тексти, мабуть призначені для комічних виступів на сцені. Сатирики висміювали "амер. босів" та емігрантів ін. національностей – "айришів" (ірландців), поляків, євреїв. Та найгостріші сатиричні леза були звернені таки проти самих своїх – проти ліннвства, нечесности, неосвічености, браку гром. свідомости, асиміляції. Отже, гумор був не тільки розваговим, але й виховним засобом.

Україна спорадично (але куди ретельніше, ніж коли-небудь згодом) стежила за розвитком укр. Л. у США. Вже в першому числі "Руско-амер. календаря" о. Григорій Грушка вмістив вірш Сильвестра Яричевського "Амер. русинам – не забудь". До своєї передчасної смерті в час I Світ. війни цей талановитий поет і прозаїк постійно співпрацював у амер. пресі. В оглядовій ст. про укр. Л. для рос. енциклопедичного словника Брокгауз і Єфрон (1904), Іван Франко звернув увагу на ранню "амер." Л. Він писав: "Свого вкладу в укр. літературу Америка не дала .... (еміграційна література) незважаючи на цікавий під культ. оглядом зміст (життя укр. колоністів в Америці), не вдовляє артистичних вимог". Тісні зв'язки з укр. пресою в США підтримував друг Франка Михайло

Павлик, який свого часу навіть був співроб. "Свободи". Видатний етнограф Володимир Гнатюк – також співроб. "Свободи" – заповідливо шукав матеріалів до десятирічного ювілейного ч. газети, і навіть залучав до цієї роботи Михайла Коцюбинського, який 13.10.1903 написав лист до "живого клясика" Панаса Мирного: "на мою думку, годило б ся допомогти американців". Мирний послав Гнатюкові вірші, а Коцюбинський – відоме тепер оп. "Хмари". Друг Ярчевського Богдан Лепкий був один із найвірніших приятелів амер. імміграції і постійний співроб. її преси. Серед ін. відомих письм. з України, в Америці в той період друкувалися Василь Щурат (автор гимну амер. українців), Сидір Воробкевич (Данило Млака), Петро Карманський, Дмитро Дорошенко, Остап Грицай, Улас Самчук, Олесь Бабій, Дмитро Донцов та багато ін. Перед революцією 1917 короткий час прожнвав у Сан Франсиско Олесь Досвітній (роман "Американці"), а в Чикаго – Іван Кулик (цікавий цикл поезій "Чорна Епопея" та переклад з амер. поезії), але на процес діаспорної Л. вони ніякого впливу не мали.

Після 2 Світ. війни. Укр. Л. в США по 2 Світ. війні слід уважати не за продовження, а за новий початок. Олександр Неприцький-Грановський та Іван Кмета-Ічнянський були серед тих рідкісних одиниць, які помітно включилися в новий рух письм., які масово переселялися до Америки і 1949 були вже сформовані, іноді широко відомі (старші в Україні, а наймолодші – у переселенських таборах). Буйне культ. життя в таборах ДП, а зокрема заснована в Нім. орг-ція МУР (Мист. Укр. Рух) вже встигло об'єднати й визначити письм., як емігрантів, і навіть надати їм духу певного місіонерства на Заході.

Отже, почуттєва лояльність цих письм., до нових країн поселення була і залишалася мінімальною, хоч їх деякі твори й численні переклади

засвідчують певне "теоретичне" зацікавлення культурою США. Вони створили своєрідну надтериторіальну, "державу слова" і таке, напр., явище як поділ на "кан." та "амер." письм. – дуже важливий для ранньої еміграційної Л. – тепер стало майже непомітним. Письменик із Філядельфії, напр., іноді волів посилати свої твори до торонтського журн. "Нові дні", аніж друкувати їх у місцевому філядельфійському журн. "Київ". Гурт молодих, вже в Америці сформованих поетів, які назвали себе "Нью-Йоркська Група" (НІГ), поміщував твори здебільша в журн., що виходив у Мюнхені. Тепер літ. орієнтація стала на перше місце, а в подальшому важила емігрантсько-політ. належність чи навіть територія походження ("східняк"/"галичанин"). Конкретне місце теперішнього постійного проживання було відсунене на найдавший плян.

Нові письм. у США мало цікавилися давнішою еміграційною Л. Гумореска Ікера (Івана Керницького) "Про старі й нові календарі (Розповідь старого емігранта)" надрукована 1952 в "Свободі" та 2-3 статейки про Олександра Неприцького-Грановського – це все що було в архівах поточної преси. Коли поет Богдан Кравців став чл. ред. "Свободи", він підготував декілька сумлінних розвідок про видавничу діяльність УНС. Інформацію про амер. літ. подає Улас Самчук у розділі "Слідами піонерів", що її видав УНС.

Укр. письм., зокрема з підрад. територій, були звикли до суворо організованого літ. побуту. До того, іммігранти перев. організують своє життя в непохитну структуру належностей, одержуючи в групах почуття безпеки перед загрозою "чужого" моря. Оселившись в Америці, письм. разом з ін. мистцями, одразу засновували "Літ.-мист. Т-во" у Філядельфії постало у вересні 1949. У середовищі філядельфійського

клубу народився єдиний в Америці літ. журн. "Київ". Літ.-мист. Клуб у Детройті засн. 1951. У ньому Богдан *Нижанківський та актор-письм. Зенон *Тарнавський створили студію молодих театралів "Укр. Драм. Т-во", що її згодом перейменовано на "Клуб Мист. Слова". Під маркою літ. клубу виходили книжки місцевих письм. Переїхавши з Аргентини до Детройту, Юрій Тис (Крохмалюк) почав видавати 1962 неперіодичний монотематичний журн. Л. й мистецтва "Терем", вийшло 10 ч. Літ.-мист. Клуб у Чикаго постав усередині 1950-их рр., у його середовищі, з ініціативи голови Теодора Курпіти, було засн. 1956 "Літ. Фонд ім. Івана Франка" під головуванням Адама Антоновича. Організувалися і закривалися епізодичні літ.-мист. гуртки в ін. осередках імміграції у США, але глибокого сліду вони не залишили.

Окрім згаданого Фонду ім. Івана Франка, літ. нагороди фундували часописи "Київ" та літ. с. газ. при "Свободі", Літ. Фонду Марусі Бек, засн. 1982 престижна "Фундація Омеляна й Тетяни Антоновичів", а також СФУЖО та ін. жін. орг-ції. У Нью-Йорку 29.4.1954 (установчі збори відбулися 29.1.1957) було організовано ініціативну групу заснування орг-ції укр. письм. на Зах. Ще 1954 відбулася ширша нарада письм., з імпозантним літ. вечером. Орг-цію назвали Об'єднання Укр. Письм. в екзилі "Слово". Одним із перших вид. "Слова" була книга травелогія по Америці Докії Гуменної "Багато неба" (1954), а 1955 відбулася літ. вечір із вступною доповіддю Юрія Шереха (Шевельов) про культ. профіль Америкки й амер. українців. Не менш характерно, що серед найраніших вид. "Слова" була книжка "Голубі диліжанси" (1954) – зб. листів "ваплітян" за ред. Юрія Луцького. Цей "трикутник" тем – Америка, імміграція, Україна – став постійним в усіх сферах діяльності укр. літератури в США.

У перші роки проживання в Америці, новоприбулі письменники друкувалися або в установлених старшою еміграцією часописах, або в тих європ. часописах, які залишилися з перших повоснних рр. Щоденник "Свобода", менше "Америка" і "Нар. воля" друкували вірші, опов. та навіть "підвалами", спогвди, пов. й довші критичні праці, як також вміщували матеріали з поточного літ. побуту амер. іміграції – огляди, повідомлення, рецензії, полеміку, звіти, листи. Літ. журналістика появлялася також у нових газ., зокрема в газ. "Укр. Прометей", що була перейменована на "Прометей" і виходила від 1951-58, недовго в Нью-Йорку, а постійно в Детройті. У раннях 1950-их рр у вид-ві газ. появлялися престижні книжкові вид. (роман "Рай" Василя Барки в "Свободі", зб. поезій Богдана Кравцева "Зимозелень" в "Америці" тощо). Але для творчих текстів та серйозної критики згодом відкривалися нові, цікавіші трибуни.

Єдиним тривалим літ. журн. в США був двомісячник "Київ", що виходив у Філадельфії від 1950-64 за постійною ред. Богдана Романенчука та з допомогою Святослава Гординського й Остапа Тарнавського. Від 1953 в секції "Наша антологія" досить систематично друкували добірки поезій, з короткими сльветками Миколи Філянського, усіх неоклясиків, Юрія Яновського, Олега Ольжича, Юрія Липи, Юрія Дарагана, Богдана Ігоря Антоновича та десятків ін. Поза цією рубрикою Антоновича передруковували в "Кисві" декілька разів, разом із Олексою Влизьком, Миколою Бажаном та ін. З ін. жанрів журн. передруковував уривки "Народного Малахія" й "Так згинув Гуска" Миколи Куліша, дещо з прози Юрія Яновського, Зінаїди Тулуб, Бориса Антоненка-Давидовича, Валер'яна Підмогильного та ін.

Газ. "Свобода" 1952 замінила свою щотижневу "літ. сторінку"

на окреме й ошатно оформлене недільне вид. газ. Л. й мистецтва призначивши ред. Василя Чапленка. Цей щотижневник друкував рецензії на емігранські вид., оп. про емігрантське життя-буття в Америці ("Підстаркувата дама" Марія Струтинської, "Химера" Галини Лашенко-Тетернікової тощо), вірші, багато перекладів з амер. поезії й короткої прози, повідомлення з поточного життя еміграційної, амер., світ. й укр. рад. літератури. Свідомо, навіть програмово, скерований на заг. читача найновішої іміграції цей добре редагований популярний часопис міг би був виконати дуже важливе завдання в літ. процесі іміграції, залучаючи масового читача.

Микола Денисюк 1956 перевіз своє активне книговид-во й щомісячний літ. журн. "Овид" з Аргентини до Чікаго. Юрій Косач почав 1951 видавати в Нью-Йорку щомісячну літ. газ. "Обрії". Цей часопис починався на досить високому рівні згуртувавши навколо себе таких талановитих письменників, як Ігор Костецький, Емма Андієвська, Леонід Лиман, не кажучи вже про самого ред. Вийшло тільки 5 ч., і сьогодні про нього майже ніхто не знає; 1958 Косач взявся видавати журн. "Зв синім океаном". Хоч цей часопис протривав 5 рр., його виразні симпатії до офіційного рад. режиму в Україні, презирливе висміювання іміграційної культури і навіть образливе ставлення до дисидентів не сприяли здобуванню ні співроб., ні читачів.

Декілька журн., які не були присвячені лише, чи навіть передовсім, літературі, зробили більше для підтримування високого рівня укр. літ. процесу в Америці, ніж деякі літ. часописи. Таким був передовсім журн. "Листи до приятелів". Хоча в ньому дуже нечасто друкували вірші й взагалі не було короткої прози, то деякі ст. й есеї на літ. теми досі не втратили актуальності. Будучи часописом однієї людини, помер зі смертю

самого ред. Миколи Шлемкевича. Молоді поети й прозаїки могли виявити себе в мол. часописах, зокрема в журн. СУМ "Крила" (1951-53, ред. В'ячеслав Давиденко) і пласт. "Молоде життя". Мол. журн. "Смолоскип" зосереджувався в мол. літературі в Україні, але іноді вміщав твори мол. поетів з Америки, інтерв'ю з ними та ст. про них таких цікавих мол. критиків, як Данило Струк чи Марко Цвинник.

Особливу роль у формуванні мол. літературі, які ставили перші кроки вже в Америці, відіграли студентські часописи. Студентська с. "Свободи" постійно друкувала твори майбутніх чл. "Нью-Йоркської Групи" і навіть мала декого з них за ред. Студентський (СУСТА) журн. "Горизонти" у своїй ранній і найцікавішій фазі, за редакцією Володимира Стойка, видавав літ.-мист. частину молодим експериментальним письменникам. Із заг. гром. часописів можна згадати ще щомісячник ООЧСУ "Вісник" (ред. Іван Вовчук), який до літ. процесу амер. українців спричинився тим, що тривалий час вміщував колонку Євгена Маланюка (Е.М. "З нотатника") і принагідніші ст. на літ. теми, як ось важливу статтю Вадима Лесича "На межі незавершеного покоління". Літ. твори зі специфічною тематикою постійно поміщує жін. журн. "Наше життя" та декілька рел. часописів.

Для світогляду повоснної еміграційної Л. цілком закономірним є факт, що ті літ. часописи, які з іст. перспективи виявилися центральними в літ. розвитку українців в Америці, виходили поза її межі. Це передовсім "Укр. літ. газета" (див. т. 5 ЕУД) і її нащадок – журн. "Сучасність", ред. якого з часом перенесено до Нью-Йорку.

Бібліографія книжкових вид. укр. еміграції в США поки що як слід не опрацьована. Тисячі книжок виходили в усіх літ. жанрах: зб. поезій, поеми, оп., пов. й романи, драма, гумор, літ. есеї, спогади,

критика, історія Л., нові вид. й передруки давнішої Л. (лише вид-во "Сучасність-Пролог" видало понад 300 книжок). В ході цієї ст. було вже згадано чимало книжкових видань укр. літератури в США. Тут додамо визначніші заголовки.

Поетія. Зб. поезій "Влада" Євгена Маланюка вийшла у вид-ві "Київ" уже 1951. Два рр. згодом у тому ж вид-ві появилася його поема "П'ята симфонія", а потім ще у різних вид-вах 4 зб. поезій. Вид-во "Слово" видало зб. малої лірики Василя Барки "Жайворонкові джерела" 1956, а цикл лірики "Океан" 1959. 1982 "Сучасність" видала чотиритомовий віршований роман Барки "Свідок сонця шестикрилий". 1954 у вид-ві УВАН вийшов вибір лірики й поема "Поет" Тодося Осьмачки під заг. назвою "Із-під світу". 1955 "Слово" видало друга, "амер.", вид зб. Оксани Лягурицької "Княжа емаль" (1 вид. вийшло в Празі). "Вибрані поезії" Вадима Лесича, що вийшли в "Слові" 1965, підсумовують його 8 зб. й одну поему, що 6 із них побачили світ в Америці, здебільшого в "Слові". 1972 НІГ випустила його зб. "Предметність нізвідкіль". Юрій Косач опублікував в Америці 2 зб. поезій – "Кубок Ганімеда", з дуже цікавими стилістичними й тематичними новаціями (1958), і "Золоті ворота" (1966). В Америці вийшли 3 зб. Богдана Кравцева – "Зимозелень" (1951), "Дзвеніслава" (1962), "Глосарій" (1974). До цього слід додати у свій час потрібні 4 антології поетів "Розстріляного відродження", поетів-дисидентів та молодих поетів в Україні, що їх впорядкував Богдан Кравців. Зб. лірики Богдана Нижанківського "Вагота" вийшла в Детройті 1953. Святослав Гординський в Америці зб. поезій не видавав – вийшла тільки зб. його перекладів. Численні вірші, що їх він написав в цій країні, зібрані в книзі "Поезії" (1989). Те саме можна сказати і про Наталю Ливицьку-Холодну та посмертно видані поезії Олексі

Стефановича (1975).

Із т. зв. "сер. генерації", яка дозріла в Л., здебільша в ДП таборах і за океаном, Олег Зуєвський провів молодість у США, брав участь у літ. житті Філадельфії, але видавав зб. у Нім. й Кан. Зб. поезій Олексі Веретенченка "Дим Вічності" (1951) й поема "Чорна Долина" (1953) вийшла в Детройті, а зб. "Заморські вина" видала "Сучасність" 1974. В Америці вийшла зб. поезій Діми "Третій берег" (1963) – 3 ін. були опубліковані в Європі. Подібне можна сказати й про Леоніда Полтаву, що його тільки одна, хоча найсильніша, зб. "Біла трава" (1963) вийшла в США. Яр Славутич прожив понад 10 рр. у Філадельфії, де був активним співорганізатором місцевого літ. життя, але з його обширного доробку жодна поетична зб. не вийшла в США. Тут вийшли тільки 2 його довідкові праці "Модерна укр. поезія" (1950) і "Розстріляна Муза" (1955). Амер. зб. Остапа Тарнавського "Життя" (1952), "Мости" (1956), "Самотнє дерево" (1960) та "Сотня сонетів" (1984), разом із попередніми зб. і незібраними віршами, перевидані в посмертній книжці "Зібрані вірші" (1992). Ірина (Шуварська) Шумилович видала зб. 2 зб. поезій (і книжку оп.) "Співуче світло" (1959) і "Прозорий семисвічник" (1968). 3 із 7 поетичним книжок Петра Карпенка-Криниці вийшло в США.

Перші зб. чл. НІГ Богдана Бойчука, Богдана Рубчака й Юрія Тарнавського вийшли під крилом Юрія Лавріненка в вид-ві "Слово". Їхні пізніші зб., і зб. ін. чл. Групи, виходили то у власному вид-ві НІГ (де за вид. платив сам автор), то у "Сучасності" (де за вид. платити вже не мусів). Тут слід згадати книжкові вид. декого з ін. поетів, що формувалися в Америці поза НІГ, і які заслужили на увагу. Єдина зб. Марини Приходько "Потойбіч мосту" вийшла в "Сучасності" 1967. Марта Тарнавська опублікувала 2 зб. – "Хвалю поезію" та "Землетрус"

(1972, 1981).

Проза. Зважаючи на умови іміграційного життя, в Америці вийшло на диво, багато книжок прози, хоч не всі вони високої літ. вартости. Тут слід згадати передовсім Галину Журбу, що її центральна пов.-спогад "Далекий світ" вийшла в Аргентині (1955), а 2 т. епічного роману "Тодір Сокір" появилася у "Слові" (1966, 1973). Її коротші прозові тексти публікувалися не часто, але були вони вартісними. Сьогодні майже забутий прозовий цикл Олексі Ізарського – своєрідний "роман-флев", що нагадує Пруста – вийшов у вид-ві "Пролог". Він складається з 7 окремих романів і пов. Ізарський також написав піонерну розвідку "Рільке на Україні" (1952). В Америці вийшло 3 романи Юрія Косача: "Сузір'я лебедя", "Чортівська скеля" (1983, 1988) та "Володарка Понтиди" (1987). Заслужений успіх у читача мали романи Василя Барки "Рай" (1953) і "Жовтий князь" (1963). До найкращої повоевненої укр. прози в США належать численні твори Василя Гайдарівського. В Америці друкувалася його лірична пов. "Заячий пастух" ("Слово", 1962; першодрук у першому зб. "Слово", 1961), а в Аргентині "А світ такий гарний" (1962). Осьмачині романи "Плян до двору" й "Ротонда душогубців" вийшли в Кан. (1951, 1956). Багатий доробок Докії Гуменної налічує бл. 30 книжок прози. Людмила Коваленко, більше відома як драматург, видала в Кан. трилогію "Наша не своя земля" (1964-1968), а в Америці – футурологічний роман "Рік 2245" і "Тиха вода" (1973). До талановитих прозаїків слід зарахувати Ігоря Смоля, що з його досить великого доробку опубліковані в Америці тільки пов. "У зеленому підгір'ї" (1960) та "Неспокійна осінь" (1981). Марію Струтинську (Віру Марську), що її роман про воєнну хуртовину "Буря над Львовом" вийшов у вид-ві "Київ" 1952 та декілька добрих оп. про українців в Америці,

друкованих у часописах і частинно зібраних у книжці "Помилка доктора Варецького" (1963).

Із уже на іміграції сформованих прозаїків варто відзначити екзистенціальний роман Юрія Тарнавського "Шляхи" (1961). Проза Тарнавського зібрана в окремому вид. "Не знаю: Вибрана проза" (2000); він також автор 2 опублікованих романів англ. мовою. Слід згадати й романи Емми Андівської, яка свого часу проживала в Нью-Йорку, - "Герострати" (1970), "Роман про добру людину" (1973). Прозу писали в Америці також Василь Чапленко, Юрій Тис, Павло Маляр, Софія Парфанович, Дарія (Ярославська) Столярчук, Ярослава Острук, Любов Коленська, Петро Балей, Уляна Старосольська та багато ін. Дехто з цих письм., серед ін. тем заторкував еміграційне життя в ДП таборах і в Америці. Напр. Зосим Дончук у трилогії "Гнат Кіндратович" (1957), "Море по коліна" (1961) й "Ясновидець Геррі" (1965) намагається зобразити героя-пікаро, який дотепними авантюрамн-пригодами здобуває вигідне місце під сонцем чужини, а Василь Чапленко в пов. "Загнбиль Перемітька" (1961) і "Сумна доля добродія Безорудька" (1975) зарисовує імміграційний побут у загальніших гумористичних рисах. Подібне трактування життя в переселенських таборах, втілює куди дотепніше і глибше Емма Андівська в творі "Роман про добру людину" (1973). Серйозніше й "по жіночому" сентиментальніше теми еміграції розкривали Софія Парфанович "На схрещених дорогах" (1963), Дарія Столярчук "Поміж берегами" (1953), "І Нью-Йорк" (1959), "Острів Ді Пі" (1969) і Ярослава Острук "Провалля" (1961), "Хуртовина гряде" (1967), Любов Коленська у численних оп., що вийшли двома зб. в вид-ві "Свобода", тощо.

Гумор та сатира. Гумор – це дуже важливий жанр у кожній Л. Загально беручи, в гумористичній

Л. куди яскравіше, ніж деінде, виявляється відображення буднів укр. емігранта в амер. оточенні. Мабуть найталановитіші гумористи повосної еміграції в Америці – це Богдан Нижанківський та Едвард *Козак. Нижанківський, також поет і прозаїк, досягнув найвищих успіхів свого доробку в тонких віршованих і прозових сатиричних творах, що їх від підписував псевд. "Бабай". Більшість цих текстів була друкована в довоглітньому гумористичному часописі **Лис Микита" та в книжкових вид. У власному гумористичному журн. "Лис Микита" Едвард Козак, під псевд. ЕКО, вмщував злободенні й, безумовно, талановиті "Листи Гриця Зозулі", писані бойківсько-амер. діалектом, разом із сотнями коротших гумористичних текстів і карикатур. "Листи" зібрані у 2 книжках, вийшли в Детройті, в імпровізованому вид-ві "Лис Микита" – "Гриць Зозуля" (1973) і "На хлопський розум" (1982).

Із 7 книжок Івана *Керницького, що підписував гумористичні тексти псевд. "Ікер", в Америці вийшли зб. "Перелетні птахи" (1952), "Будні і неділя" (1973) та пов. "Герой передмістя" (1958). В "Свободі" "Ікер" містив фейлетони нерівної літ. вартости, і також співпрацював у "Лисі Микиті". Дуже плідним письм. був Микола *Понеділок, що його 5 збірок серйозних та гумористичних оп. вийшло в Америці. Кілька томів гумористичних віршів, оп. та дотепних травелогів видала поетка Ганна *Черінь.

Драма. Із жанром драми повосній імміграції "пощастило" куди гірше, ніж давнішим іммігрантам, бо звичай організувати самодільні драм. гуртки в ній майже зовсім не прийнявся. У 1950-их рр. в Америці діяли 2 досвідчені трупи, що організувалися ще в таборах ДП – *Театр Ансамбль" Володимира Блавацького у Філадельфії, який після його смерті реформувався на **Театр у п'ятницю" під Володимира Шашаровського і

**Театр. Студія" Йосипа Гірняка й Олімпії Добровольської в Нью-Йорку, що деякий час вишколювала акторів з молоді, яка виростала вже в Америці. З цього середовища постала в Нью-Йорку театр. група молодих акторів *Нова Сцена та *Студія Лідії Крушельницької – довоглітньої учениці Гірняка й Добровольської. Тут варто назвати уже згадане "Театр. т-во" у Детройті, згодом перейменоване на "Клуб мист. слова". Ці групи деякий час давали стимул до писання й перекладання драм; після передчасної смерті їх усіх, окрім однієї, драматичні тексти з'являлися випадково й не часто.

Серед книжкових зб. п'єс помітні "Дві драми" Богдана Бойчука, які вийшли в вид-ві НІГ 1968. Експериментальні драми Юрія Тарнавського вийшли книжкою "6 x 0: Драм. твори" в квіт. вид-ві "Родовід" (1998). П'єса "Чотири проскти на укр. нац. прапор" була вперше надрукована в "Сучасності" (1973). "В часі й просторі" Людмили Коваленко (1956) містить 5 п'єс та короткий драм. діалог; 1990 вийшла зб. дуже оригінальних п'єс Іларіона *Чолгана "Дванадцять п'єс без однієї". Центром його драматургії є цикл 5 музичних комедій-водевілів про вічного героя Мамаю, який мандрує з трипільських селищ аж до Нью-Йорку 21 ст. У Нью-Йорку 1964 вийшла зб. п'єс Василя Чапленка. Автор 15 високоталановитих п'єс Юрій Косач в Америці не видав жодної. Його сповнений жовчі сценічний пашквіль "За синім океаном", що абсолютно нічим не вказує на його великий талант, був надрукований в одному з рад. журн. Драматичні твори Василя Барки в окремому книжку не зібрані. Серед них заслуговує на увагу довга п'єса "Господар міста", що була надрукована 1980 в журн. "Сучасність".

Приблизно 20 ін. п'єс "амер." авторів, було або видано окремими книжками, або друковано в періодиці, або ставлено на сцені, але не друковано. Сентиментальну

мелодраму Діми про імігрантів в Америці "Пересаджені квіти" ставила Студія Йосипа Гірняка 1955. П'єси про іміграційне життя писав також Іван Керницький – для Студії Гірняка "Тайна доктора Горошка" (1953), і "На ріках Вавилонських" (1948). Комедія-водевіль про імігрантів пера Зенона Тарнавського й Богдана Нижанківського "Чай у пана прем'єра" йшла у філадельфійському "Театрі у п'ятниці" Володимира Шашаровського 1954, і досі не надрукована. Марія Струтинська, що талановито втілювала теми імігрантів у США в оп. і пов., продовжує їх у трьох п'єсах. П'єса про еміграцію Анатолія Юриняка "На далеких шляхах" була надрукована в Детройті (1955). П'єси про емігрантів та на ін. теми писали Микола Понеділок ("Знедолені", "Ляйтенант Фляс", "А ми тую червону калину" – він також перекладав п'єси з франц. мови для Студії Гірняка), Леонід Полтв'єв ("Пам'ятник героєві", "Чужі вітри"; він також написав лібретта до опер "Анна Ярославна", "Ольга Київська", "Оксана" "Лис Микита"), Юрій Тис ("Не плач Рахиле"), Григорій Лужницький ("Сестра воротарка"), Павло Савчук та ін.

Як у випадку передвоєнної еміграційної Л., так і після війни, з плином часу в періодиці публікували шораз більше передруків з України, а на книжковому ринку наслідком притаманної імігрантам консолідації й консервації культури появлялися шораз солідніші й імповантніші, та безумовно потрібні, підсумкові вид. (зібрані твори Миколи Хвильового, Віктора Домонтовича, Кравцева, щоденники Володимира Винниченка тощо) і не менш важливі тексти з України. Цей останній процес посилюється з появою в Україні дисидентів, шістдесятників, "Київ. школи", що публікація їхніх творів і маніфестів на Зах. стала важливим політ. актом захисту людських прав.

Із проголошення незалежності

України, укр. Л. в Америці припинила своє існування. Але майже одночасно з'явилася дуже активна група письмен. вже не іміграції, а діаспори – американо-укр. походження, які пишуть англ. мовою та з амер. перспективи про цю укр. діаспору (де спостерігач екзотичних американців тепер став екзотичним імігрантом, що його спостерігає американець) і видають свої твори в амер. вид-вах. Аскольд Мельничук та Ірина Забитко з прозаїків, Дзвінка Орловська, Оленка Калитяк, Лариса Шпорлюк з поетів. Це тільки кілька імен з цієї шораз більшої й, на диво, енергійної творчої громади. У структурі розвитку й занепаду іміграційних суспільств, їх поява саме тепер – явище також цілком закономірне.

Б. Рубчак

ЛІТЕРАТУРНА КРИТИКА. Літ. критика у великій мірі зводилася до газ. та журн. рецензій. Перед тут вела "Свобода", де через довгі рр. Лука Луців систематично відзначував нові книжкові вид. і оцінював їх передовсім з морального та патріотичного огляду, не зважаючи на мист. рівень.

Широкий рецензійний доробок Луцева, тільки частинкою зібраний в майже 500-сторінковому томі "Література й життя" (вид-во "Свободи", 1981), сьогодні має хіба ще хронікарсько-бібліографічну вартість. Рецензії у "Свободі" поміщували вряди-годи майже всі критики амер. діаспори. Слід згадати передовсім мистецьки вимогливого й зрівноваженого Богдана Кравцева та Остапа Тарнавського, а також Василя Чапленка та Ігоря Смолія серед десятків інших імен, включно з Василем Баркою та Богданом Бойчуком. Поточні рецензії систематично друкувалися в короткотривалому "недільному виданні" "Свободи", передовсім пера його ред. Чапленка – досить примхливого критика, лицаря побутового реалізму,

зорієнтованого передовсім на вихідців із центр. та сх. України. Деякі з його численних рецензій у різних часописах передруковані в трьох книжках його статей: "Мій голос у пустелі" (1979), "Дещо про красне письменство і мистецтво взагалі" (1980), та "З історії укр. письменства" (1984). Тут же поміщували рецензії Лука Луців, Остап Тарнавський, Святослав Гординський та багато ін. авторів. "Нар. воля" публікувала передовсім добрі рецензії Ігоря Смолія. Жвавий відділ рецензій вела газ. "Прометей", в якому брали участь зокрема Василь Гришко, Марія Гарасевич і темпераментний захисник традиційного письма Вадим Сварог. Його полеміка з Ігорем Костецьким на шпальтах "Прометей" й "Укр. вістей" в Нім. – це цікавий епізод в історії діаспорної Л. "Америка" систематичного рецензійного відділу не вела, але поміщувала полемічні статті проти молодих "модерністів" і Об'єднання Укр. Письменників "Слово" пера ред. Михайла Кушніра та Миколи Пасіки.

Літ. журн. "Київ" мав постійний відділ рецензій, в якому центр. критиком був Святослав Гординський – апологет високої культури дуже своєрідного неоклясичного модернізму. Йому постійно допомагали ред. журналу Богдан Романенчук, Остап Тарнавський, Григорій Лужницький та ін. Рецензії на літ. твори також появлялися в неліт. журн., як ось у жін. "Наше життя" пера Марти Тарнавської, Уляни Старосольської й ін.

До вищезгаданих авторів рецензій слід додати наступні імена. Чільний критик і літературознавець Юрій Шевельов (Юрій Шерех) звичайно підписував свої рецензії псевд. й криптонімами Григорій Шевчук, Гр.Ш. та Ю.Ш. і публікував їх в "Нових днях", "Укр. вістях", "Укр. літературній газеті" й згодом у "Сучасності". Далеко не всі з цих рецензій увійшли в 3 тт. його статей "Не для дітей"

(“Пролог”, 1964), “Друга черга” (“Сучасність”, 1978), і “Третя сторожа” (“Смолоскип”, 1991), а ще менше в повторно пересіяному тритомнику “Пороги й запоріжжя” (Харків, “Фоліо”, 1998). Євген Маланюк поміщував рецензії й замітки на поточні вид. в колонці “З нотатника”, яка друкувалася в журн. “Вісник ООЧСУ”. Серед численних ін. авторів рецензій – Юрій Лавріненко, Олександра Ізарський, Іван Коровицький, Вадим Лесич, Іван Фізер, Анатолій Юрняк, Степан Риндик, Марія Струтинська, Данило Струк, Марко Царинник та ін.

В часописах і зб., що виходили в амер. діаспорі появлялося чимало ст. і есеїв, які виходили поза межі газетної рецензії. Деякі з них своєю обширністю та, що головніше, вищим рівнем дискурсу залишаються по нинішній день помітними, а то й необхідними. Чільним автором у цій категорії текстів є Шевельов, що його статті про Юрія Косача, Тодося Осьмачку, Василя Барку, Оксану Лятуринську, Наталю Лівницьку-Холодну, Олега Зуєвського, Олексу Веретенченка чи спогад-стаття про Юрія Лавріненка передрукованих в зб. його ст. Слід згадати статті Василя Барки про Оксану Лятуринську (напр. “Укр. літ. газета”, ч.12, 1955), Юрія Лавріненка про Оксану Лятуринську, Євгена Маланюка, Богдана Кравцева й Юрія Шереха передруковані в зб. “Зруб і парости” (1971), Григорія Костюка про Докію Гумеуну, Вадима Лесича й Святослава Гординського (передруковані в “У світі ідей і образів”, “Сучасність”, 1983), Івана Коровицького про Олексу Ізарського (декілька статей про окремі тт. циклу його романів, друковані в різних числах “Сучасности”) та Наталю Лівницьку-Холодну (зб. “Слово”, ч.10, 1983), диптих Оксани Лятуринської про Емму Андівську (“Київ”, ч.2, 1959; ч.1, 1964), Остана Тарнавського про Богдана Кравцева, Євгена Маланюка, Святослава Гординського та ряд

ін. письм., Богдана Рубчака про Патрицію Килину (“Сучасність”, чч.1,2, 1968), Богдана Кравцева (“Сучасність”, ч.1, 1975), Василя Барку (“Терем”, ч.6, 1979), Олега Зуєвського (“Світо-вид”, ч.1, 1991), Євгена Маланюка (“Світо-вид”, ч.4, 1997) та ін., Богдана Бойчука про Євгена Маланюка (зб. “Слово”, ч.3, 1968), Богдана Кравцева (“Сучасність”, ч.1, 1976) та кілька про Василя Барку (“Нові поезії”, ч.2, 1960 та в ін. часописах). В числах монографічного журн. “Терем”, присвячених літературі – про Нью-Йоркську Групу, Богдана Нижанківського, Васнля Барку, та Зенона Тарнавського – знаходимо цікаві та іноді важливі статті про даних письм. Тут подано майже випадковий вибір із численних ст. у цій категорії критичних текстів.

До вартісного критичного матеріалу слід зарахувати піджанр вступної ст. чи передмови до зб. творів окремих письм.: Івана Фізера в т. зібраних творів Олексі Стефановича (1975), Юрія Шевельова в “Зібраних творах” Оксани Лятуринської (1983), Богдана Бойчука в першому т. зібраних творів Богдана Кравцева (НИГ, 1978), Богдана Рубчака в книзі “Поезії старі й нові” Наталі Лівницької-Холодної (1986), Валеріяна Ревуцького в зб. “Одинадцять п'єс без однісі” драматурга Іларіона Чолгана (1990), з цікавими спогадами про театр-студію Йосипа Гірняка. В т. “Зібраних творів” Оксани Лятуринської, до речі, передруковані ст. про поезику пера Євгена Маланюка, Миколи Оглоблина-Глобенка, Юрія Лавріненка, Василя Барки, Миколи Битинського, Уласа Самчука, Яра Славутича й Галини Лашенко-Тетерікової.

Потенційно особливу історичну вартість могли б мати загально-оглядові статті, але їх появилася дуже мало, і вони досить випадкові. Слід передовсім згадати Григорія Костюка “З літопису літературного життя в діаспорі”, “Укр. еміграційна

проза за 1965 рік” та “На магістралі історії”, що її остання частина коротко підсумовує діаспорну Л. Ці ст. зібрані в книзі “У світі ідей і образів”. Також Богдан Кравців опублікував декілька важливих оглядових ст.: “Три роки укр. поезії у вільному світі”, “Укр. літ. продукція 1960 року” та “Літературознавство і літ. критика в діаспорі”. Ці ст. передруковані в 2 т. його “Зібраних творів”. Статтю Остапа Тарнавського про перші повесні пр. укр. письм. в Америці поміщено в зб. “Українці у вільному світі” (“Свобода”, 1954). Його звіти в зб. “Слово” про діяльність цього об'єднання також доповнюють заг. образ літ. життя в Америці. Вадим Лесич написав важливу ст. про поетів, які формувалися під час і відразу після війни “На межах незвершеного покоління”, повна версія якої була надрукована в 1 зб. “Слово” (1962), (первісна версія ст. появилася в журн. “Вісник ООЧСУ”, 1959). Іван Коровицький переглянув декого з прозаїків у ст. “Літ. силуети: З критичних нотаток про укр. белетристику” (зб. “Слово”, ч.1, 1962), а Юрій Лавріненко, познайомив читачів із творами тоді ще цілком мол. поетів НИГ у ст. “Повстання проти змори” (передрук у “Зруб і парости”) та “Літ. молодь нашого часу” (“Укр. літ. газ.”, ч.5, 1956). Ця остання згодом була розмонтована на поширені статті про окремих поетів (Емму Андівську, Патрицію Килину, Богдана Бойчука, Юрія Тарнавського й Богдана Рубчака), що були друковані спершу в “Листах до приятелів”, а потім зібрані в книзі “Зруб і парости”.

Накінець слід згадати дві антології поезії й одну драми. Йдеться передовсім про двотомну антологію поезії діаспори й західньої України “Координати” (впорядники Богдан Бойчук і Богдан Рубчак; “Сучасність”, 1969), з вступною ст. Івана Фізера, біографічно-критичними ст. впорядників про кожного з поетів. Антологія “Поza традиції”

(впорядники і ред. Богдан Бойчук, Ірина Макарик, Данило Струк та Іван Фізер, 1993). Що в ній найцінніше, це великий розділ поетів т.зв. близької діаспори з Поль., Рум., Слов. та ін. сателітних країн. Антологія діаспорної драматургії "Близнята ще зустрінуться" (Київ, 1997) відкривається солідною ст. з широким іст. тлом ред. Лариси Онишкевич.

Кожний з критиків і рецензентів, що названі вгорі, і з тих, що їх нам назвати не вдалося, мав свій окремий світогляд і погляд на природу й вимоги укр. літератури та місії діаспорного письм. Але все-таки їх можна поділити на дві заг. категорії – тих, хто хотів бачити укр. Л. свосрідною, але органічно спорідненою посестрою ін. нац. літератур і тих, хто хотів за всяку ціну зберегти ті вартості, які він вназіз із батьківщини і тим самим заморозити і мертвити їх розвиток.

Б. Рубчак

АНГЛОМОВНІ ПЕРЕКЛАДИ І КРИТИЧНІ ПРАЦІ. Переклади укр. белетристики (поezії, прози, драми) і критичні праці про укр. Л. появлялися англ. мовою не тільки у США, а й у Кан., Англії, Австрал., Україні, та Рос. У цьому огляді увага буде зосереджена тільки на вид., створених на території США.

Переклади. Кілька рядків Шевченкового "Кавказу" у прозовому перекладі о. Агапія Гончаренка надруковані 1.3.1868 у часописі "Alaska Herald", що виходив у Сан Франсиско, були, ймовірно, першим перекладом з укр. літератури англ. мовою на території США. Першою антологією укр. поezії треба, мвбуть, вважати видану 1916 рівночасно у Лондоні та Нью-Йорку книжку Флоренс Лайвсей (Florence Randal Livesay) "Songs of Ukraina with Ruthenian Poems", яка, окрім перекладів фолкльору, містила також кілька віршів Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Степана Руданського,

Осипа-Юрія Федьковича, Сидора Воробкевича. Перша зб. укр. прози – це "Cossack Fairy Tales and Folk Tales" (1916) – вибрані з колекцій Пантелеймона Куліша, Івана Рудченка і Михайла Драгоманова казки і нар. оп. у перекладі Роберта Нізбета Бейна (Robert Nisbet Bain), передрук книжки, яка двічі виходила у Лондоні (1894, 1902). Це був, правдоподібно, перший прозовий переклад безпосередньо з укр. мови. Перед тим у Нью-Йорку побачили світ два різні вид. "Марусі" Марка Вовчка, перекладачі Сара Герік Кіддер (Sarah Herrick Kidder), 1887, і Корнелія В. Сир (Corenlia W. Cyr), 1890, але це були переклади з франц. мови, автором на цих книжках зазначений франц. співроб. Марка Вовчка П.Ж. Сталь (P.J. Stahl). Переклади укр. поezії і прози в перших десятиріччях 20 ст. друкувалися перев. на англословних сторінках укр. преси або в англомовного додатку "Свободи" "Ukrainian Weekly" появилася чимала к-сть перекладів укр. Л. таких авторів, як Іван Багряний, Володимир Винниченко, Марко Вовчок, Іван Франко, Іван Керницький, Юрій Клен, Ольга Кобилянська, Михайло Коцюбинський, Людмила Коваленко, Пантелеймон Куліш, Анатоль Курдидик, Григорій Квітка-Основ'яненко, Богдан Лепкий, Модест Левицький, Олег Лисяк, Аркадій Любченко, Ольга Мак, Осип Маковей, Лесь Мартович, Леонід Мосендз, Богдан Нижанківський, Улас Самчук, Василь Стефаник, Олекса Стороженко, Марія Струтинська, Остап Тарнавський, Осип Турянський, Леся Українка, Микола Хвильовий, Тврас Шевченко. Найактивнішими перекладачами в "Ukrainian Weekly" були: Володимир Семенина, Степан Шумейко, Адам Гнідь, Костянтин-Геирі Андрусин, Персівал Канді (Percival Cundy), Андрій Микитяк. Прибл. тоді друкувалися літ. переклади і в таких укр. англомовних журн., як "Ukrainian

Quarterly" (Михайло Драй-Хмара, Іван Франко, Анатоль Курдидик, Василь Стефаник, Леся Українка, Микола Зеров), "Ukrainian Life" (Богдан Лепкий, М. Левицький, Михайло Коцюбинський, Василь Стефаник, Іван Франко, Тарас Шевченко), "Horizons" (Євген Маланюк, Тодось Осьмачка, Павло Тичина, Юрій Тарнавський, Павло Филипович, Іван Франко, Тарас Шевченко), "The Trident" (Микола Хвильовий, Михайло Коцюбинський, Григорій Косинка, Богдан Лепкий, Олександр Олесь, Богдан Рубчак). У цих журн. друкували свої переклади Оксана Ашер, Г. Любач, Яр Славутич, Марія Гамбал, Й. Іванів, Теодісія Бореська, Богдан Рубчак, Женя Васильківська, Патриція Килина, Юрій Тарнавський, Віра Річ, Кларенс А. Меннінг. У першій пол. 20 ст. рідко траплялося, щоб твір укр. літератури був вміщений до якоїсь книжки неукр. вид-ва. Серед винятків – "Вавилонський полон" Лесі Українки. Цей твір увійшов до книжки "Five Russian Plays with one from the Ukrainian", перекладачем якої був Ц.Е. Бехгофер (C.E. Bechhofer), яка вийшла у Нью-Йорку 1916, а також драма "Фронт" Олександра Корнійчука, у книжці "Seven Soviet Plays", яка вийшла у Нью-Йорку 1946. Перед 1960 вийшло дуже небагато книжок-перекладів з укр. літератури. З класиків – це вибрані поezії Шевченка у перекладах Кларенса Меннінга (1945); вибрані поezії Івана Франка у перекладах Персівала Канді (1948); Франків "Мойсей" у перекладі Володимира Семенини (1938) і "Захар Беркут" у перекладі Теодісії Бореської (1944); переклад "Марусі" Григорія Квітки-Основ'яненка (перекладач Флоренс Лайвсей, 1940); зб. поетичних творів Лесі Українки ("Spirit of Flame", 1950), а також – із сучасним письм. – "Ротонда душоубців" Тодося Осьмачки ("Red Assassins", 1959), "Тигролови" Івана Багряного ("The Hunters and the Hunted", 1957), зб. поezій

репресованих комуністами поетів у перекладах Яра Славутича ("The Muse in Prison", 1956) і Славутичева власна зб. – "Oasis" (1959), та одне з найраніших і найцікавіших вид. – роман Осипа Турянського "По за межами болю" у перекладі Андрія Микитяка ("Lost Shadows", 1935).

Нову добу в англомовних перекладах укр. Л. відкрили 1960-ті рр. У вид-ві "Свобода" вийшла антологія укр. оп. "Their Land" (1964) і вибрані Шевченкові поезії "Shevchenko's Thoughts and Lyrics" (1961); в амер. вид-вах побачили світ невеличка зб. чотирьох поетів шістдесятників "Four Ukrainian Poets: Drach, Korotych, Kostenko, Symonenko" переклади Марти Богачевської-Хом'як і Данила Струка (1969); укр. нар. казки у перекладах Марії Галун-Блок (Marie Halun Bloch) "Ukrainian Folk Tales" (1964); були перевидані повторно твори Івана Франка і Лесі Українки (1968, 1971). У 1970-их рр. вид-во "Ukrainian Academic Press" почало видавати серію "Ukrainian Classics in Translation". У цій серії вийшли переклади "Невеличкої драми" Валер'яна Підмогильного ("A Little Touch of Drama", 1972), "Чорної Ради" Пантелеймона Куліша ("The Black Council", 1973), "Патетичної сонати" Миколи Куліша ("Sonata Pathétique", 1975) – усі переклади Юрія та Мойри Луцьких. Поза серією це вид-во видало антологію модерного оп. "Modern Ukrainian Short Stories" (1973), перекладачі Юрій і Мойра Луцькі, Данило Струк, Юрій Тарнавський, Патриція Килина, Аня Севидж (Anna Savage), і переклади Василя Стефаника, включені до монографії Данила Струка "A Study of Vasyl Stefanyk: The Pain at the Heart of Existence" (1973). У вид-ві "Свобода" вийшла зб. перекладів поезій Василя Симоненка "Granite Obelisks", перекладач Андрій Чировський (1975); у вид-ві "Смолоскип" – зб. поезій Олени Теліги "Boundaries of Flame" у перекладах Ориси Прокопів (1977). НТШ Америки видало переклад Роман Татчина Франкових

"Панських жартів" ("The Master's Jest", 1979) і Франкового "Мойсея" у перекладі Віри Річ, разом з ін. поезіями у перекладах Персівала Канді ("Moses and other poems", 1973). Проте важливішим є факт, що в амер. вид-вах вийшли "Більмо" Михайла Осадчого ("Cataract", переклад Марка Царинника, 1976); зб. віршів Богдана І. Антонича "Square of Angels" (1977), перекладачі Марк Рудман (Mark Rudman), Пол Немсер (Paul Nemser), у співпраці з Богданом Бойчуком; зб. поезій Івана Драча "Orchard Lamps" (1978), перекладачі – амер. поети Даніель Гальперн (Daniel Halpern), Стенлі Куніц (Stanley Kunitz), П. Немсер, М. Рудман, Пауля Шварц (Paula Schwartz) і щоденники Олександра Довженка у перекладі Марка Царинника "The Poet as Filmmaker" (1973). Розпочав свою видавничу діяльність також Укр. Наук. Ін-т Гарвардського Ун-ту, який здійснив паралельне вид. текстів 33 укр. дум (переклади Юрія Тарнавського і Патриції Килини, "Ukrainian Dumy", 1979). У 1980-90-их рр. помітне якісне і кількісне зростання: вийшли такі важливі вид., як антологія укр. прози доби "розстріляного відродження" у перекладах Юрія Ткача "Before the Storm" (1986), яку зредагував Юрій Луцький, і одна з найцікавіших англомовних книжок укр. літератури взагалі, що заслуговує на повторні вид. – "Тіні забутих предків" Коцюбинського у перекладі Марка Царинника, з коментарями і критичною ст. Богдана Рубчака ("Shadows of Forgotten Ancestors", 1981). Побачили світ такі книжки, як "Moses and other poems" (1987), переклади А. Гніда великих Франкових поем "Іван Вишенський", "Мойсей", "Панські жарты" та "Лис Микита"; роман Олеся Гончара "Собор" – переклад Леоніда Рудницького і Юрія Ткача ("The Cathedral", 1989), поезії Василя Стуса у перекладі Ярополка Ласовського ("Selected Poems", 1987). НТШ Америки видало поеми "Іван Вишенський" Франка у

перекладі Р. Татчина (1983), вид-во "Свобода" видало гуморески й оп. Миколи Понеділка ("Funny Tears", 1982, перекладач Юрій Ткач), у вид-ві "Мости" появилися гуморески Івана Керницького у перекладі Максима Тарнавського ("Weekdays and Sunday", 1999); повторним вид. вийшли новелі Миколи Хвильового (1984); в амер. вид-ві побачила світ книжка поезій Богдана Бойчука ("Memories of Love", 1989). Найважливішим вид. останнього десятиріччя, одиаче, треба, мабуть, вважати антологію сучасної укр. поезії і прози "From Three Worlds" (1996), до якої увійшли такі сучасні укр. письмен., як Володимир Діброва, Костянтин Москалець, Євгенія Кононенко, Євген Пашковський, Валерій Шевчук, Василь Голобородько, Наталка Білоцерківець, Оксана Забужко, Віктор Неборак, Олег Лишега, Юрій Андрухович, Богдан Жолдак, Юрій Винничук, Олександр Ірванець, Галина Пагутяк. На жаль книжка вийшла у рос. серії "Glas: New Russian Writing".

До важливих вид. належать також книжки поезій Ліни Костенко у перекладі Михайла Найдана ("Selected Poetry: Wanderings of the Heart", 1990) і Олега Лишеги ("Selected Poems of Oleh Lysheha", 1999). Книжка Лишеги та її амер. перекладач Джеймс Бресфілд (James Brasfield) удостоїлись престижної премії амер. ПЕН Клубу ("The 2000 PEN Award for Poetry in Translation"). Важливим перекладом сучасної прози була книжка Володимира Діброви ("Peltse and Pentameron", 1996, перекладач Галина Гринь). Варто також згадати, що в англ. перекладі Марії Попович-Семенюк і Джона Вудсворта (John Woodsworth) вийшла драма Миколи Куліша "Зона" ("Zona=Blight", 1996), а вид-во "Hippocrene Books" видало популярну зб. укр. любовної лірики в перекладі Гелени Туркевич-Санко "Treasury of Ukrainian Love" (1997). Вперше в англ. перекладі появилася роман Володимира

Винниченка "Записки кирпатого Мефістофеля" ("Notes of Pug-Nosed Mephistopheles") та вибрані Винниченкові оп. ("Selected Short Stories", 2001, перекладач Теодор Прокопов).

З 2000 виходять переклади романів Юрія Андруховича "Perversion" (2005, перекладач Михайло Найдан), "Moscoviad" (2008, перекладач Віталій Чернецький), новий переклад новели Олександра Довженка "The Enchanted Desna" (2006, перекладач Дзвінія Орловська {Dzvinia Orłowsky}), оповідання Оксани Забужко "Girls" (2005, перекладач Аскольд Мельничук), повісті Ф. Одрача "Wave of Terror" (2008, перекладач Ерма Одрач), переклади поезій Василя Махна "Thread and Selected New York Poems" (2009, перекладач Орест Попович), "Winter Letters and Other Poems" (2011, перекладач Орест Попович). Чимало перекладів зроблених укр. перекладачами із США (Михайло Найдан, Вірляна Ткач, Юрій Тарнавський та ін.) появляються у видавництвах України. Започаткований НТШ-А виходить періодичний збірник англійських перекладів укр. літератури за ред. Максима Тарнавського: "Ukrainian Literature – a Journal of Translations", т.1 (2004) і т.2 (2007) (також інтернетне видання).

Дуже позитивним явищем є те, що в останні десятиріччя почали появлятися, хоч і рідко, завдяки ініціативі таких перекладачів, як Михайло Найдан, Лариса Онишкевич, Богдан Бойчук, Аскольд Мельничук, Вірляна Ткач, Віра Качмарська, Ася Гумецька, М. Стефанюк, Дзвінка Орловська та ін. переклади укр. поезії (рідше прози) в загальноамер. літ. журн. "Agni", "Boundary 2", "Pequod", "Translation", "Confrontation", "International Portland Review", "Denver Quarterly", "Nimrod". Присутність укр. літ. в заг. чи слов. літ. антологіях досі була великою рідкістю. Тому радісним явищем є добірка укр. поезії в антології "Shifting Borders:

East European Poetries of the Eighties" (1993), яку зредагувала Лариса Онишкевич.

Історія і Критика. Найранішою ст. про укр. Л. була анонімна ст.-рецензія на зб. укр. нар. пісень, які видав у Москві Михайло Максимович. Ця ст. – передрук з лондонського "Foreign Quarterly Review" – вийшла в амер. журн. "American Eclectic", в березні 1841 ("The History and Literature of the Cossacks – Songs of the Ukraine"). Помітною була ст. Джона Австіна Стівенса (John Austin Stevens) про Шевченка в журн. "Galaxy" в жовтні 1876, яка також була не оригінальним дослідженням, а переробленим варіантом франц. ст. із паризького журн. "Revue des deux mondes" ("Chevchenko – the national poet of Little Russia"). В наступних сто роках, однак, ст. про укр. Л. появлялися в амер. журн. дуже рідко та обмежувались, звичайно, до коротких інформативних, бібліографічних заміток, та й найчастіше друкувалися в англійських укр. вид., таких, як "Ukrainian Life", "Ukrainian Quarterly", "Horizons", "Trident", "Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences". Такі печі як ст. Юрія Луцького в "Harvard Slavic Studies", "Comparative Literature Studies", "Slavic Review" і "Books Abroad", Юрія Шевельова в "American Slavic and East European Review" і "Harvard Slavic Studies" були справжніми білими круками. Серед окремих вид. того часу переважали пропагандивні брошури і тільки такі книжки, як Юрія Луцького "Literary Politics in the Soviet Ukraine" (1956), Кларенса Меннінга "Ukrainian Literature: Studies of the Leading Authors" (1944) і Шевченківський симпозиум УВАН, зредагований Володимиром Міяковським і Юрієм Шевельовим ("Taras Shevchenko, 1814-1861", 1962) робили справжній внесок у літературознавство. У 1970-их рр. відбувся помітний поступ. Появилася перша англійська історія укр. літ.

Дмитра Чижевського ("A History of Ukrainian Literature", 1975), яка своїм новаторським підходом до періодизації цієї історії вносить нові критерії у літературознавство і провокує цілу літературознавчу дискусію. Історія Чижевського стимулює до полемічної критики Григорія Грабовича, який написав ст.-рецензію в "Harvard Ukrainian Studies" (1977), що згодом вийшла окремою книжкою, заперечуючи деякі постулати Чижевського ("Toward a History of Ukrainian Literature", 1981). У гарвардській серії появляється важлива книжка Юрія Луцького "Між Гоголем і Шевченком" ("Between Gogol and Shevchenko", 1971). Повторним вид. 1971 вийшла його книжка про літ. політику в Рад. Україні. У цій серії вийшли також критичні есеї Євгена Сверстюка ("Clandestine Essays", 1976). У 1980-их рр. вийшли такі важливі літературознавчі вид., як "Поет-міфотворець" Григорія Грабовича ("The Poet and Mythmaker", 1982), монографія про Потебню Івана Фізера ("Alexander Potebnja's Psycholinguistic Theory of Literature", 1987), біографія Пантелеймона Куліша пера Юрія Луцького ("Panteleimon Kulish: A Sketch of His Life and Times", 1983), дослідження Мирослави Мудрак про авангард 1920-их рр. в Україні ("The New Generation and Artistic Modernism in the Ukraine", 1986), окремий том Анналів УВАН, що його зредагував Богдан Рубчак ("Studies in Ukrainian Literature", 1986), а також видана амер. НТШ, хоч і друкowana в Кан., перша англійська біографія Шевченка пера Павла Зайцева ("Taras Shevchenko: A Life", 1988). У 1990-их рр. появилось друге доповнене вид. історії літератури Чижевського (1997); літературознавчі монографії, що виростили з гарвардських д-рських дисертацій – Максима Тарнавського про Валер'яна Підмогильного ("Between Reason and Irrationality: The Prose of Valerijan Pidmohyl'nyj", 1994) та Олега Ільницького про укр. футуризм ("Ukrainian Futurism,

1914-1930", 1997). Як окремий том *Анналів УВАН* вийшла книжка семи біографічних нарисів Юрія Луцького про укр. письмен. ("Seven Lives: Vignettes of Ukrainian Writers in the Nineteenth Century", 1999), а в серії *Гарріман Ін-ту Колумбійського Ун-ту* появляється вже втретє його "Літ. політика в Рад. Україні". До важніших літ.-критичних првць, виданих у США з 2000 належить книжка Мирослава Шкандрія "Jews in Ukrainian Literature: Representation and Identity" (2009). Ін. книжки цього автора, як теж дослідження деяких ін. літературознавців із США (напр. Віталія Чернецького, Юрія Лібера) появилися у видавництвах Кан. або Англ. Не тільки в "Ukrainian Quarterly" і в "Harvard Ukrainian Studies", але і в славістичних або літературних журн. США ("Slavic Review", "Slavic and East European Journal", "World Literature Today" та ін.), як також у заг. і літ. амер. енциклопедіях і монографічних вид. починають появлятися серйозні літературознавчі, критичні й бібліографічно-інформативні ст. про сучасну укр. Літ. таких авторів, як Григорій Грабович, Марко Павлишин, Іван Фізер, Лариса Онншкевич, Леонід Рудницький, Ярослав Розумний, Данило Струк, Олег Ільницький, Наталя Кононенко, Михайло Найдан, Максим Тарнавський, Мирослав Шкандрій, Соломія Павличко, Володимир Жила, Віталій Чернецький, Дмитро Штогрин, Альберт Кіпа та ін. Гарвардський Ін-т з 1987 видає серію давньої укр. літератури, а література Київ. Руси, зокрема, "Слово о полку Ігоревім", викликають зацікавлення амер. дослідників-славістів, напр. таких як Генрі Купер (Henry R. Cooper), Роберт Манн (Robert Mann), Дейвд Кірк Престел (David Kirk Prestel), К.Д. Сіманн (K.D. Seemann), Гейл Ленгоф (Gail Lenhoff), Генрік Бірнбаум (Henrik Birnbaum), Норман Інґем (Norman W. Ingham), Карил Емерсон (Caryl Emerson), Горас Лант (Horace G. Lunt), Дін Ворґ (Dean S. Worth), Едвард Кінен

(Edward L. Keenan) та ін.

Лит.: Lewanski R.C. *Ukrainian Literature. "The Literatures of the World in English Translation: a bibliography". Vol.2. The Slavic Literatures.* New York, 1967; Tarnawsky M. "Ukrainian Literature in English. Books and Pamphlets, 1890-1965". Edmonton, 1988 (Research report no.19); "Ukrainian Literature in English: Articles in Journals and Collections, 1840-1965". Edmonton, 1992. (Research report no.51); "Ukrainian Literature in English: 1980-1989". Edmonton, 1999. (Research report no.62).

М.Тарнавська

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА. Зацікавлення Д.Л. серед укр. імігрантів в США пов'язується з постановням укр. шкіл в 1890-их рр. та потребою підручників пристосованих до амер. обставин, до яких діти мали безпосереднє відношення і які тим самим викликали у дітей зацікавлення читати. Перші два укр. букварі видані в США 1907, один приготовлений Денисом Салеймом, другий Іваном Боруком, не відповідали цим вимогам. Більш успішним були спеціалізовані додатки до часописів. "Америка" в 1912 впровадила кварталний додаток "Дяковчитель", а 1913 місячний додаток для молоді "Зірка", а 1914-18 УНС видавав під редакцією Дмитра Андрійка (Дядька Дмитра) журн. "Цвітка", який містив здебільшого матеріали із видань з України, але теж і місцеві, укр.-амер. авторів.

В 1930-их рр. почали появлятися англномовні вид. для молоді – при газ. "Америка" сторінка "Junior America", при "Свободі" – "Ukrainian Weekly". Головним джерелом Д.Л. між війнами були вид. з Гал.

Справжній розвиток Д.Л. почався в США після 2 Світ. війни, із припливом третьої хвилі емігрантів. З початком 1950-их рр. Об'єднання Працівників Дитячої Літератури

(ОПДЛ, засн. в Нім. 1946, презване пізніше на Укр. Працівників Літератури для Дітей і Молоді – УПЛДМ) під проводом Богдана Гошовського, перенесло свій осідок із Мюнхену до кан. Торонта і там розпочало незвичайно інтенсивну творчу та видавничу діяльність. Тому що важко розділити видавничу діяльність УПЛДМ у Кан. і США, поскільки зв'язки понад ледве-помітний кордон були дуже оживлені, чимало книжечок виходило просто із зазначенням місця вид. – "Торонто-Нью Йорк", ст. базована на засаді місця проживання й творчості авторів у США.

У 1965 помітно оживило діяльність ОПДЛ в США, з осідком у Нью-Йорку, де створено висилкову станицю, яка мала бл. 20 представництв у різних містах. Для пропаганди влаштовувано Двомісячники Укр. Дитячої Книжки з участю великої к-сти укр. виховних тв. гром. чинників та преси. У 1970 гол. ОПДЛ став Леонід Полтава, а висилкову станицю провадив курінь пластунок-сеньйорок "Верховинки" із Нью-Йорку.

Із авторів Д.Л. того часу в незвичайно плідним був Роман Завадович із Чікаго, (псевд. Мнхайло Маморський, Володимир Переяславець, Роляник), почесний гол. ОПДЛ, якого поетичні, прозові тв. драм. твори відзначалися не лиш вдалим пед. підходом до дітей різного віку, але й високими нац. і ред.-стичними вартостями ("Хлопці з зеленого бору", "Богута-Багатир", "Перший бій", "Чародійні музики", "Пригоди гнома-Ромтомтомика", "Медовий Телесик", "Дзвінки саятого Миколая" та ін.).

Ін. автори із старшого покоління, із іменами вже закріпленими в Д.Л. в Україні, які переїхали до США: Юрій Тищенко-Сірий, Леонід Бачинський ("Вуйко Квак", "Прижмурене око", гутірки з природи), Володимир Радзикович ("Вуйко Влодко", автор віршів для дітей та іст. повістей для молоді,

як "Ніч проминула"), Олена Цегельська ("Петрусєва повість" з часів 2 Світ. війни, "Напровесні", "Весняні бурі"), Володимир Мацьків (ст. з українознавства, "Медуня"), Софія Парфанович із її оп. про природу й звірят, Іванна Савицька ("Золоті дзвіночки", "Денник Ромця", "Серце"), Ірина Винницька-Пеленська ("Камінна сокира"), Марія Юркевич (ред. серії зв. виховних матеріалів для дошкільнят, вид СУА), Катерина Перелісна ("Ой хто там", "Для малят про звірят", "Три правди", "Котикова пригода"), Текля Білецька ("Бабунині казки", "Квітка щастя"), Микола Погідний-Угорчак ("Дніпрові дзвони", "Срібна гривна", "Гетьманська булава", "Мандрівка лялі Мелі"), Юрій Тис-Крохмалюк ("К-7", "Казка про лицаря Добриню"), Оліян Тарнович-Бескид ("Свята рідна земля"), Влентина Юрченко ("Українські діти"), Наталя Ливицька-Холодна ("Шлях велетня" про Тараса Шевченка), Володимир Барагура ("Меч і книга"), Олексій Варрава-Кобець ("Сходить сонце"), Марія Головінська ("Горбатенька", "Зарваниця"), Василь Дубина ("Блакитні хмаринки").

До молодшого покоління творців Д.Л. належать: Ганна Черінь ("Братчик і сестричка", "Листування"), Діма ("Іжак", "М'ячик – Скачик", "Кіт-Музика"), Микола Щербак ("Абетка", патріотичні декламатори), Василь Гайдарівський ("Заячий пастух"), Алла Коссовська-Давиденко ("Гірський вовк"), Ніна Мудрик-Мриц жила деякий час у США ("Намистечко", "Пригоди горішка", "Насвітанку", "Дитячий куток", "Вогник"), Леся Храплива-Щур (доаший час жила в США) і незвичайно многогранний Л. Полтава-Єнзен ("Абетка з історії України", "Лебеді", "Маленький дзвонар з Конотопу", "Жучок-Щербачок", "Чи завтра зійде сонце?", "Подорожі Миклухи-Маклая", лібретта: "Лісова царівна" та "Лис Микита" до муз. Василь

Овчаренка, "Мавп'ячий король" муз. Василя Сидоренка, "Червона Шапочка", муз. Володимира Безкорвайного).

Крім оригінальних творів живих письмен. Д.Л., в США передруковували теж такі твори укр. дитячої класики, як "Марусю" Марка Вовчка, "Харитю" Михайла Коцюбинського, пов. про малого розвідника УПА Марії Дмитренко ("Світлик", "Михайлик"). Видавець Микола Сидор-Чарторийський перевидавав давню укр. класику для дітей і молоді, хоч дуже скромного зовнішнього вигляду, але вона вживалась масово в укр. школах.

Вид., зокрема УПЛДМ, були багатотомно-мистецьки ілюстровані. Тут працювали визначні малярі-графіки, Мирон Левицький, Петро Холодний мол., Петро Андрусів, Михайло Михалевич, Михайло Дмитренко, Ніна Мудрик-Мриц, а зокрема Едвард Козак "ЕКО", який не лиш творив знамениті ілюстрації, але й вірші, незвичайно цікаві вигадки, як "Чап-Чалап". Між композиторами, які озвучували твори для дітей, були: Микола Фоменко, який створив особливо популярну мініатюрну оперу до слів Катерини Перелісної "Листоноша", Ігор Соневицький та ін.

Дитячих журн. виходило в США два: "Веселка" при УНС в Джерзі Ситі – від 1954, під ред. Богдана Гошовського, Романа Завадовича та Володимира Барагури, стояла на особливо високому, як мист., так і виховному рівні, притягаючи мол. авторів та ілюстраторів (Іван Брикович, Богдан Певний, Зенон Онишкевич) та передруковуючи і зберігаючи від забуття давнішу укр. дитячу класику ("Ховська дорога" Марка Вовчка, твори Константини Малицької, Марійки Підгірянки і т.д.). Правдоподібно для конкуренції їй, київський "Дитвидав" перейменувався приблизно в час її появи теж на "Веселку". Другий журн. був "Готуйсь" для пласт. новацтва,

шкільного віку. Виходив у Нью-Йорку 1954-70, опісля під редакцією Антоніни Горохович у Торонті. Журн. "Крилаті" для дітей і мол. юнацтва при СУМ деякий час редагувався в США, в більшості в Бельгії, а опісля в Україні, але в Америці знаходив широке читачке коло. Також появлялися дитячі сторінки в різних газ. та журн., з них найбільш послідовно в "Нашому Житті" СУА.

Д.Л. торкається і слухово-зорової модерної продукції, хоч би в тому сенсі, що вимагає тексту. Як зразок, платівка "Послухайте діти", муз. садочка Галини Мирошніченко-Кузьми (Нью-Йорк, 1970), деякі дитячі казки у платівках Ірини Лаврівської та "Найкраще місце в світі" до слів Іванни Савицької, у виконанні муз. садочка Христі Шлемкевич-Савицької, як теж звукові ленти із творів Леоніда Полтави ("Лисячий базар", муз. Кіра Кукловського) та численні ленти із піснями, головн. рел. та патріотичним, у виконанні учнів укр. шкіл. 2000 Ольга Галабурда заснувала компанію Ukrainian Power Videos, Inc., яка до 2002 видала 4 відео-фільми для дітей дошкільного віку, гри-складанки та комп'ютерні гри на інтернеті.

Укр. тематика в англomовних виданнях для дітей включає оригінальні праці й переклади укр. казок та нар. оповідань. З укр. авторів в цій ділянці найбільше знає Марія Галун-Блок. Її збірку укр. нар. казок ("Ukrainian Folk Tales", 1961) ілюстрував Яків Гніздовський. Найпопулярнішою казкою в англomовній Д.Л. була "Рукавичка" – "The Mitten" в переказі Джан Брет (Jan Brett), Івон Полок (Yvonne Pollock), Алвін Треселт (Alvin Tresselt), ілюстраціями Ярослави Сурмач-Міллс, Лоек Купманс (Loek Koormans), а теж казка Івана Малковича про котика на даху (переклад Мотрі Онишкевич), про Сірка та Вовка Еріка Кімеля (Eric A. Kimmel, "Sirko and the Wolf: A Ukrainian Tale", 1999), який також

має оповідання про укр. писанку, як і Жорж Стенлі (George Stanley, "Ukrainian Egg Mystery"). Укр. казки часто знаходяться в зб. рос. казок. Є ще проміжна між укр. та англ. мовами Д.Л. скерована на вивчення укр. мови англомовних дітей, яка включає аудіо- та відео-касети, напр. Марії Клішук-Гілберт "Укр. мова для дітей: Лариса та Андрійко" ("Ukrainian for Children: Larisa & Andrijko", 1995) і т.п. Хоча Д.Л. з України даліше становить важливе джерело для читачів в діаспорі, все таки є потреба укр. Д.Л. достосованої до безпосереднього оточення в якому виростає дитина.

Лит.: Зб. "Ми і наші діти", вид. ОПДЛ ім. Л. Глібова, Торонто-Нью-Йорк, 1965; Бюлетені УПЛДМ.

Л. Храплива-Щур

ЛІТЕРАТУРНИЙ ФОНД ІМ. ІВАНА ФРАНКА в Чикаго (Ukrainian Literary Fund of Ivan Franko), засн. 20.11.1955 з метою допомоги укр. письм. Ініціатором був Теодор Курпіта. До 1990 спонсоровано 8 літ. конкурсів з участю 165 письм. і поетів; нагороджено 82 осіб в діаспорі, 10 в Україні. Гол. літ. журі 1956 був Володимир Радзикович, а від того часу Григорій Лужницький. Фондація допомогла також при спорудженні могильних пам'ятників для призабутих письменниць Галини Журби та Олени Звичайної. Відбулося разом 8 конкурсів (1956, 1966, 1970, 1973, 1979, 1981, 1984, 1988). Нагороджувано за всі роди літ. творчості: поезія, проза, драма, есеї і публіцистика, наук. українознавчі праці, переклади. Для кожного конкурсу діяло окреме журі. Серед нагороджених були: Галина Журба, Олена Звичайна, Микола Понеділок, Володимир Яніа, Віра Вовк, Богдан Рубчак, Іван Смолій, Василь Сокіл, Валентин Мороз, Василь Симоненко, Василь Стус, Микола Руденко, Михайло Осадчий,

Ігор Калинець та ін. Обдаровувано прибулими письм. з України. На всі ті цілі в 1956-90 видано 800 тис. дол. Гол. Фондації спочатку був Адам Антонович (1955-92), пізніше Роман Кобилецький. Між активними чл. Фондації були Теодор Курпіта, Олесь Бабій, Микола Денисюк, Омелян Плешкевич, Рома Турянська, Роман Мицик, Мирослав Турянський, Федір Ткачук та ін. Крім літ. конкурсів, Л.Ф.Ф. влаштував літ. вечори, зустрічі з письм. тощо.

Д.М.

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ КЛЮБ див. *Українські Літературно-Мистецькі Клуби*

ЛІТКЕВИЧ Віктор див. *Леткевич Віктор*

"ЛІТОПИС БОЙКІВЩИНИ" (Annals of Boiko Region), орган Т-ва "Бойківщина", вид. журнального типу, присвячене історії, етнографії, культ. та рел. життю українців-бойків на батьківщині і в діаспорі; засн. 1969 у Філядельфії як продовження однойменного вид., що з'являлося в Самборі 1931-39; відновлений "Л.Б." спершу виходив як квартальник офсетом накладом 550 прим., від 1970 як піврічник друком у збільшеному форматі (на 80 стор.) накладом 700-750 прим., від 1995 як річник у такому ж форматі. Ред.: Олександр Бережницький (1969-79), Мирон Утриско (1979-89); від 1989 випускався редколегією, у складі якої від того часу працювали: Ліда Бурачницька, о. Семен Їжик, Квітослава М. Кушнір, Богдан Стебельський, Леся Шпиталь, Йосип Тереля, Лука Костелина, Галина Утриско, Василь Семчишин, Ірина Дибко-Филипчак; 2001 ред. передано назад до Самбора, гол. ред. Ярослав Радевич-Виницький, і виходить двічі на рік. До 2010 вийшло 78 чч. (з врахуванням старого самбірського періоду – 89 чч.); видання має передплатників.

В. Трошинський

ЛІТОПИС ОДУМ див. *Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ)*

ЛІХТЕН Йосиф (Joseph Lichten), правник, єврейський гром. діяч, прихильник укр.-єврейського зближення; н. 1905 у Варшаві, п. 14.12.1987 в Римі. Здобув вищу юридичну освіту і д-рат права у Варшаві (в 1930-их рр.); з 1940 на еміграції в США, де отримав почесний д-рат Ун-ту св. Франціска (St. Francis) в Нью-Йорку. Довголітній (упродовж 30 рр.) керівник відділу культури у найбільшій та найстарішій єврейській орг-ції "Anti-Defamation League of B'Nai Brith" в США, останньо був її представником у Ватикані й проф. Півн.-Амер. Колегії в Римі; з кін. 1930-их рр. співпрацював з прометеївським рухом у Варшаві, згодом в Нью-Йорку був гол. укр.-єврейської секції УВАН, співорганізатор (спільно з Євгеном Стаховим) в Нью-Йорку трьох англомовних укр.-єврейських симпозиумів (1961-64), автор низки ст. на укр.-євр. теми в пресі, доповідач, чл. Укр.-Єврейського Т-ва. Д.чл. УВАН.

В. Трошинський

ЛІЩИНЕЦЬКИЙ Василь (Wasył Lishchynetsky {Liscynesky}), економіст, програміст комп'ютерних систем, гром. діяч; н. 11.4.1925 в с. Мизолівка Підгасцького пов.,

Гал. Закінчив сер. торг. освіту в Гал., юнаком приєднався до підпілля ОУН (розвідник), згодом з 1944 в Дивізії "Галичина", перебував у її рядах в Югославії й Австр., був таборі полонених у Риміні, Італ, згодом в Нім. Закінчив Укр. Високу Екон. Школу у Мюнхені. Працював у провіді Юнацтва ОУН в Нім. (фінансовим). Був одні з основних чл. ТУСМ, СУМ. 1950 прибув до

США, оселився в Клівленді, згодом в Пармі. Брав участь в Корейській війні в армії США, відтак доповнив студії в Кейс Вестерн Різерв (Case Western Reserve) Ун-ті у Клівленді (мгр з бізнесового управління). Власник Data Management Services (комп'ютерне обслуговування). Л. став активним в кредитній кооперативі "Самопоміч" в Клівленді-Пармі, якої був през. 11 рр., довголітній чл. дирекції; гол. Укр. Злучених Орг-цій м. Клівленду (відділ УККА) 28 рр., чл. управи та ради УККА; гол. хору св. Йосафата і чл. управи Укр. Америк. Ветеранів понад 10 рр. Був активним в гол. комітеті Підгасчан (екзекутивний дир.); очолював довгі рр. окружний комітет УНС та був гол. та радним (1990-94). Був гол. Клівлендських комітетів допомоги Україні, Могилянської та Острозької Академій та УКУ. Діяльний в ін. укр. і міжнац. орг-ціях, почесним мером Клівленду. Зредагував зб. "Підгасчани в боротьбі за волю" (2000). Дістав призначення "Українця року" (1988), нагороджений Папським хрестом (1991) і Хрестом Володимира Великого УПЦ-КП.

В.М.

ЛІЦИНСЬКИЙ Лев (Lev Lishchynsky), гр.-кат. свящ.; н. 15.9.1898 в с. Біле Перемишлянського пов., Гал., п. 11.2.1975 в Амстердамі, Н.Й. Студіював у гімназіях у Львові та Станіславові, духовну освіту здобув у Львів. гр.-кат. семінарії (1928). Під час I Світ. війни служив в австр. армії, в УСС, пізніше в лавах УГА брав участь у визвольних змаганнях (1918-20). Після висвячення на свящ. (1928) душпастирював у різних с. Гал. (до 1944), відтак виїхав на еміграцію й через Угор. та Австр. дістався до Нім., де став парохом в Розенгаймі (Баварія). 1949 переселився до США й душпастирював у Сейлемі (Salem), Масс., а від 1951 працював парохом церкви св. Миколая в Амстердамі (Amsterdam); пізніше йому було ще додано адміністрування церкви св.

Василія в Бродалбіні (Broadalbin), Н.Й.

В. Трошинський

ЛОБАЙ Галина (Halyna Lobay), дочка кубанського діяча Петра Макаренка, сестра Бориса Макаренка, дружина Івана Лобая, економіст, бібліотекар, кераміст і маляр; н. 1.9.1919 в Катеринодарі на Кубані, п. 15.3.2007 в Нью-Гейвені, Конн. З батьками на еміграції в Чех. Студіювала

у Високій Торг. Школі і нім. Ун-ті в Празі. Паралельно вчилася на УВУ (1938-42), мгр історії (1975) і здобула ступінь мгра бібліотекарства в Півд. Стейтовому Ун-ті Коннектикат (Southern Connecticut). Брала участь в укр. громад. житті в Празі, а після 1945 в Регенсбургу. 1949-61 в Каракасі, Венесуеля, потім в США, оселилася в Орандж (Orange), Конн. Працювала архіварем і бібліотекарем в Сільському Ун-ті. Займалася кермікою і виставляла кераміку і картини. Праця: "The Zdenek Newecek Papers", опубліковано в "The Yale University Library Gazette", ч.1-2, 1989.

В.М.

ЛОБАЙ Іван (Ivan Lobay), інж., проф., громад. і політ. діяч; н. 4.10.1911 в м-ку Залізці Зборівського пов., Гал. 1922-31 здобув сер. освіту в гімназіях Тернополя і Тарнова,

Поль. Техн. студії закінчив кількома інженерними дипломами в м. Брно (Brno) на Моравії (1940), в Каракасі, Венесуеля (1956), та в Ун-ті Нью-Гейвена (New Haven), Конн. (1965). Працював у пром-сті, у високих школах, в різних мін-вах та армії. Викладав у Львів. Політехніці (1942-43),

нім. Політехніці в Брні (1943-45), Центр. Ун-ті Венесуелі (1956-62), Ун-ті Санта Марія в Каракасі (1957-60), Ун-ті Нью-Гейвена (1963-77, 1983-84) та в Альжирському Ін-ті Нафти в Бумердесі (1977-82). Автор підручників і ст. у фахових журн. укр., англ., та еспанською мовами, чл. кількох громад., політ., проф. і наук. орг-цій, зокрема Академії Інженерних Наук України (1996). Брав активну участь в націоналістичному русі. Чл. ТУІА і багатьох амер. й іноземних проф. т-в. Отримав грамоту держ. центру УНР в екзилі та грамоту з хрестом заслуги Буковинського куреня.

В.М.

ЛОБАЧЕВСЬКИЙ Анатоль (Anatol Lobachevsky), військовик, громад. діяч; н. 18.2.1897 в с. Кримно Ковельського пов. Вол. губ., п. 1.7.1977 в Чикаго. Закінчив гімназію в Луцьку та військ. школу; учасник визвольних змагань, старшина армії УНР (1918-20); у 1920-их-30-их рр. учителював на Волині, згодом працював у системі укр. кооперації. По II Світ. війні прибув до США, де в Чикаго був співорганізатором укр. кредитної кооперативи "Самопоміч" й укр. правос. парафії св. Софії.

В. Трошинський

ЛОБОДИЧ Роман (Roman Lobodych), кат. свящ., громад., політ. і церк. діяч; н. 8.1.1893 в с. Сороки Бучацького пов., Гал., п. 22.8.1969 в Філадельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі, Пен. Вчився в гімназіях в Стрию і Станіславові

(закінчив 1911). Студіював право, потім теологію у Львів. Ун-ті, висвячений 1917. Був військ. капеляном в австр. армії, полонений в Італ. 1917, 1918-20 капелян в УГА. Працював катехитом в м. Галич та парохом в Залукві на Станіславівщині. 1930-35 соборний крилошанин у

Станиславові і ректор духовної семінарії у Львові, 1938-39, 1941-44 соборний крилошанин Львів. архієпархії і парох св. Юра у Львові. 1935-38 обраний від Укр. Кат. Партії сенатором до Варшавського сенату. Чл. надзирних рад Земельного банку та Т-ва "Дністер". 1939-41 перебував у Кракові, потім знов у Львові. Капелян дивізії "Галичина", 1945-46 на еміграції в Празі, через Бельгію 1947 виїхав до США, де заснував парафію Різдва Богородиці в Лос Анджелесі та був її парохом до 1951. 1952-53 ректор духовної семінарії у Вашингтоні, Д.К., згодом духовник сс. Василіянок у сиротинці в Філядельфії (1953-69). Був також архієпархіяльним цензором та співпрацював у кат. пресі. 1957-59 очолював Союз Українців Католиків "Провидіння". Папський шамбелян і мітраг.

В.М.

ЛОВЕЛЛ Антоні М. див. *Лотович Антін Мирослав*

ЛОГАЗА Марія (Maria Lohaza), з дому Головка, вперше заміжня Шафранська, дружина Михайлв Логази, правник, гром. і осв. діячка, зокрема пласт.; н. 14.12.1912 в Коломиї, Гал., п. 27.9.2008 в м. Сиракюз, Н.Й., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіювала право у Львів. та Люблинському Ун-тах. Активна в легальному і нелегальному Пласті та в ОУН, 1941 учасниця похідних груп. В'язень польської тюрми Бригідки у Львові і концтабору Береза Картузька. На еміграції в Нім., 1945-51 керівник допомогового відділу Укр. Червоного Хреста в Мюнхені. 1951 переїхала до США і поселилася в Сиракюз, Н.Й. Тут zorganizувала і була керівником школи українознавства, виховницею станиці Пласту та коменданткою пласт. таборів. Ред. зб. у 10-ліття школи "Цвіт України" (1965). Нагороджена пласт. Орденами св. Юрія в сріблі і золоті.

В.М.

ЛОГАЗА Михайло (Mykhailo Lohaza), лікар-психіатр, журналіст і літератор; н. 9.10.1906 в с. Підпечари Станиславівського пов., Гал., п. 11.1.1989 в Сиракюз, Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Сер. освіту здобув в укр. гімназії у Станиславові (1926), вищу мед. – у Львів. Ун-ті (1932); працював в мед. закладах Львова (до 1940), потім у Лодзі (Поль., 1940-45). Від 1945 на еміграції в Нім. виконував лік. працю у Мюнхені, а після переїзду до США (1951) одержав посаду лікаря-психіатра в установі для розумово відсталих в Сиракюз (1952-76). У Львові належав до Укр. Лік. Т-ва (1935-39), в США був чл. управ УЛТПА спершу Півн., а далі Сер. Н.Й. (від 1952), чл. Спільки Укр. Журналістів та ряду ін. орг-цій. Автор бл. 30 фахових ст. у "Лік. Віснику" та чл. його редколегії, дописував на гром. і культ. теми до різних укр. газ. та журналів. Довголітній чл. управи Комітету Станиславівщини, упорядник ювілейного зб. орг-цій Укр. Визвольного Фронту в Сиракюз "Живи Україно" (1978), автор книжки спогадів, есеїв, коментарів та вибраних праць на мед. теми "Таке то в нас життя" (1985).

В. Трошинський

ЛОГУШ Омелян (Omelian Logusch), інж., підпільний діяч; н.4.8.1912 в Гал., п. в лютому 1982 в Сент Люїс (Saint Louis), Міз. В час студій – студентській діяч у Львові. Арештований поль. владою 1939. Чл. похідних груп, референт пропаганди в провіді ОУН (С. Бандери) півд.-сх. земель України в Дніпропетровську, учасник 3 Вел. Збору ОУН (1943), чл.-засновник УГВР (1944), політ. референт УПА-Північ. Автор ст. в підпільній пресі під псевд. "Іванів". Разом з дружиною Катериною Мешко, теж чл. УГВР, емігрував в Зах. Нім., потім в США. Чл. Закард. Представництва УГВР. Згодом припинив активну діяльність.

В.М.

ЛОЗА Михайло (Mykhailo Loza), педагог, журналіст і гром. діяч; н. 26.4.1915 в с. Підберізіці Львівського пов., Гал., п. 23.12.1993 в Боффало, похований на цвинтарі Мавнт Кальварія в Чіктовага (Cheektowaga), Н.Й. Сер. освіту здобув у філії Укр. Акад. Гімназії у Львові (1933), у Львів. Ун-ті закінчив студії слов. філології зі ступенем м'гра (1939), д-рат здобув в УВУ у Мюнхені (1948). Працював учителем в сер. школі у Косові, згодом у Винниках на Львівщині, у міськ. управі, делегатурі УЦК та викладав у сіль.-госп. школі (до 1944). На еміграції в Нім. (з 1945), опісля в США (з 1950); замешкав в Боффало, де спершу був на фізичній праці, пізніше коротко викладав в Д'Ювіл (D'Youville) коледжі (1960-62) й нім. та лат. мови в сер. школі (1964-73). Активний в гром. житті: вчитель (1951-73) і дир. (1963-67) "Рідної Школи" в Боффало, шкільний інспектор у Рочестері і Сиракузах (1961-68). Довголітній чл. управи Укр. Патріярхального Т-ва в Боффало, співпрацював у місцевих укр. радіопрограмах, автор численних ст. на літ. й гром. теми в укр. пресі, альманахах та регіональних зб. Чл.-кор. НТШ у філол. секції.

В. Трошинський

ЛОЗА-МАКОВСЬКА Марія (правд. прізви.) див. *Остромира Марія*

ЛОЗИНСЬКИЙ Аскольд (Askold Lozynsky), син Євгена Лозинського, адвокат, сусп.-політ. діяч; н. 8.2.1952 в Нью-Йорку. Закінчив сер. школу Ріджеса (Regis), випускник школи українознавства при осередку СУМ в Нью-Йорку. Прааничі студії закінчив в кат. Ун-ті Фордгама в Нью-Йорку. Л. був активним чл. СУМ та включився в працю Т-ва Укр. Студіюючої Молоді ім. Міхновського (ТУСМ). Працює адвокатом в Нью-Йорку. Увесь час активним в укр. громаді США та займав різні посади: кількакратний гол. крайової управи

ТУСМ, а в 1980-89 гол. крайової управи СУМ; активний чл. ЗЧ ОУН. З 1970-их рр. займав різні посади в УККА, 1990 ексективний заст. през. УККА, а в 1992

обраний през. УККА; переобраний 1996. З постановням укр. незалежної держави Л. активізувався у зв'язках з амер. урядом на користь України. Як през. УККА займав посаду заст. през. СКУ і в Укр. Всесвітній Координаційній Раді в Києві. 1999 обраний гол. СКУ, з рамені якого Л. відбув поїздки до укр. громад на всіх континентах. Часто буває з різних нагод в Україні. През. України нагородив Л. Орденом "За заслуги" II ступеня (2006).

Є. Івашків

ЛОЗИНСЬКИЙ Євген (Yevhen Lozynsky), адвокат, сусп.-політ. і гром. діяч; н. 18.5.1909 в Тисьмениці Станиславівського пов., Гвл., п. 17.12.1977 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Гімназію закінчив у Станиславові (1928). Був пластуном

56 куреня ім. Петра Дорошенка (курінний). Ще в гімназійних рр. став чл. УВО, а пізніше чл. ОУН. Студіював право в Ягеллонському Ун-ті в Кракові (мгр права). За

працю в ОУН був кількакратно арештований поль. владою. З 1939 працював у районному фін. відділі в Товмачі, а опісля – в обл. споживчій спілці в Станиславові. За участь у проголошенні відновлення укр. держави в 1941 німці арештували Л. Сидів у в'язниці Монтелюпіх у Кракові, в концентраційному таборі в Авшвіці і Мавтгазені та Ебензее. З 1945 жив у Мюнхені, де виконував обов'язки сусп. референта теренового проводу

ЗЧ ОУН. В Нім. розбудував Лігу Укр. Політ. В'язнів і Червоний Хрест, пізніше Укр. Санітарно-Харитативну Службу. Відігравав важливу роль у віднові УНРади і у створенні ЦПУЕН. Від перших днів у США включився в гром. првцю і став провідним чл. центр. орг-цій, як ООЧСУ, УККА, Союз Українців Католиків "Провидіння", Об'єднання Українців Америки "Самопоміч", та займав провідні посади в орг-ціях Укр. Визвольного Фронту. Л. був чл. проводу ЗЧ ОУН-та гол. організаційного суду. Його заходами придбано й розбудовано Дім Укр. Визвольного Руху в Н.Й. В Нью-Йорку був власником крамниці взуття "Карпати".

Є. Івашків

ЛОКОТЬ Антін (Antin Lokot), гром. діяч, один з піонерів укр. поселення в США; н. 29.11.1885 в с. Тростянець Великий Зборівського пов., Гал., п. 16.2.1980 в Гартфорді, Конн. Закінчив нар. школу та дяківський курс при церкві св. Юрія у Львові й упродовж 5 рр. (від 1897) був дяком у рідному селі. 1904 емігрував до США й поселився в Гартфорді, де спершу працював у фермера, а пізніше відкрив власну кузню. Був одним з організаторів укр. гром. та церк. життя в Гартфорді: ініціатор заснування (1906) гр.-кат. парафії та її пізнішого відновлення після розв'язання на вимогу поль. ксьондза (офіційно парафія й церква св. Архистратига Михаїла постала 1910), діяльний у творенні місцевого відділу УНС (1906-10), "Гром. клубу" та ін. орг-цій.

В. Трошинський

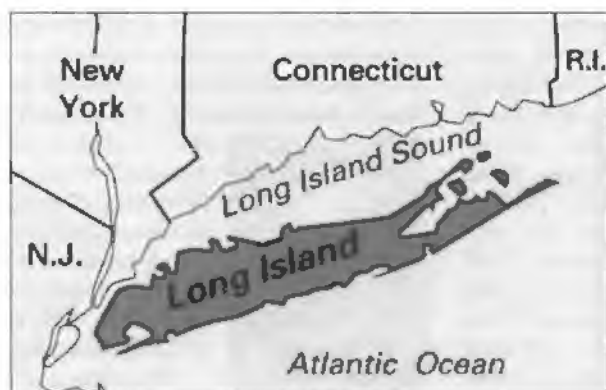
ЛОМАЦЬКИЙ Олександр (Alex Lomatsky), інж.-будівельник; н. 29.12.1932 в м. Кошиці (Koşice), Слов. Через табори ДП в Нім. 1949 прибув до США. Студіював інженерію в Ситі Коледжі в Нью-Йорку, закінчив Джорджтаунський Ун-т у Вашингтоні, Д.К. (1963) і там же пізніше здобув д-рат за дисертацію на тему "Аналіза тонких еластично-пластичних

оболонок" (1968). Працював у фірмах в Нью-Йорку і Вашингтоні, довголітній співроб. (від 1963) лабораторії "Naval Ship Research and Development Center" у Вашингтоні, де досліджував проблеми посилення міцности стін підводних човнів. Активний в укр. гром. житті: був секр. управи Об'єднання Українців Вашингтону, провідний чл. укр. правос. парафії св. Андрія в Сілвер Спрінг (Silver Spring), Мерил.; чл. УВАН, ряду проф. т-в.

В. Трошинський

ЛОНГ-АЙЛЕНД (Long Island), острів на сх. побережжі США, частина шт. Нью-Йорк, розташована на сх. від м. Нью-Йорку, адміністративно складається з пов. Квінс (Queens), Кінг (King), Нассав (Nassau) і Саффолк (Suffolk). Довжина Л.А. 190 км, ширина 20-32 км. Площа 4 356 кв. км, нас. 7,514 тис. (2000), українців 6360. Розвинена легка пром-сть, городництво і рибальство, частина острова стала відпочинковими оселями для мешканців Нью-Йорку. Українці поселялися від поч. 20 ст., а по 2 Світ. війні заснували свої осередки на Л.А. і поза Квінсом. В 1920-их рр. відомий ввіяконструктор Ігор Сікорський створив на Л.А. на фармі Рузвельтфілд (Rooseveltfield) фабрику гелікоптерів. Перед і в час 2 Світ. війни ін. укр. підприємці і винахідник Володимир Джус в м. Вест-Айсліп (West Islip) мав фабрику й компанію, яка продукувала закріплювачі для літаків і складних машин.

Місцевостями укр. присутности на Л.А. були та с: Рівергед (Riverhead), один з перших осередків, де українці поселялися від поч. 20 ст., перев. фермери, бл. 60 родин; 1924 створили гр.-кат. парафію св. Івана Хрестителя, I відділ УНС. Айсліп (Islip, зах., сх. і центр.), разом з м. Бабилен (Babylon), віддаленим 56 км від Мангеттену був осідком гр.-кат. парафії св. Петра і Павла (створена 1924), церква придбана 1946 і

Лонг-Айленд

перейменована на Св. Родини (1985 – понад 100 парафіян). У Вест Айсліпу діє укр. правос. церква св. Петра і Павла. Ін. правос. церкви існують в Джамейка (Jamaica) св. Андрія, що була осідком УПЦ в юрисдикції Константинопільського патріархату, та в Юніондейл (Uniondale) – церква св. Михаїла, тепер в юрисдикції Київ. патріархату. 1935 в Джамейка жило 25 укр. родин, були відділи УНС та СУА. В м. Гіксвіль (Hicksville) існує парафія св. Покрови УПЦ. Греко-католики мають ще кілька церков на Л.А., а саме Благовіщення в Фреш Медовс (Fresh Meadows), засн. 1957 з 290 парафіянами в 1985 та Свято-Покровську в Озон Парку (Ozone Park), засн. 1954, 225 парафіян (1985). Найближче до Нью-Йорку в пов. Квінс в Лонг-Айленд Ситі (Long Island City) діє гр.-кат. парафія Чесного Хреста, що її обслуговують оо. Василияни, засн. 1944, має тепер 880 парафіян, що в більшості прибули після 2 Світ. війни. В міжвоєнному періоді укр. життя концентрувалося в Асторії (Astoria), тут діяла активна громада: 1 відділ УНС (засн. 1915), відділ ОДВУ, жін. і мол. т-ва, укр. школа. З 1958 в Асторії був чинним закритий (т.зв. клявзура) жін. монастир ЧСВВ Найсвятішого Серця, перенесений в 1990-их рр. до Міддлтауну (Middletown), Н.І. В м-ку Глен Ков (Glen Cove) над Лонг Айлендською Протокою (L.I.Sound) зивходить чол.

монастир оо. ЧСВВ з новіціятим (див. *Василіяни). На Л.А. діють ще дві закарп. гр.-кат. церкви – у Вестбурі (Westbury) церква св. Андрія та в Сміттовні (Smithtown) – Воскресення. Деякі імігранти та їх нащадки укр. походження належать до рос. та закарп. правос. церков на Л.А. На території Л.А. в парку ім. Айнзенавера 1983 відкрито пам'ятник жертвам голоду в Україні.

Сьогодні гол. укр. культ. і гром. осередком Л.А. є громада в Гемпстеді (Hempstead) в пов. Нассав, де 1944 постала гр.-кат. парафія св. Володимира (1985 було 650 парафіян), а 1972 збудовано парафіяльний культ. центр. Діють відділи УККА, братських союзів, ООЧСУ, СУА, Пласт, СУМ, школа українознавства, кредитна спілка "Самопоміч". Осттнім часом поселюються на Л.А. укр. емігранти з "четвертої хвилі".

В.М.

ЛОНЧИНА Богдан (Bohdan Lonchyna), педагог-романіст, визначний кат. та гром. діяч; н. 2.1.1917 у Львові, п. 27.9.1985 у Детройті й похований на цвинтарі "Воскресіння". Після закінчення філії Академічної гімназії у Львові (1935) студював романську філологію у Львів. Ун-ті (до 1939), коротко стажувався в Діжонському

(Dijon) Ун-ті у Франц. (1937), здобув д-рат у Віденському Ун-ті (1942). Як гол. Т-ва Укр. Студентів Католиків "Обнова" (1938-39) брав участь у міжнар. конгресах кат. студентів "Паке Романа" у Франц.

(1937), Югославії (1938) та США (1939); останній вибраний гол. студентського Укр. Академічного Т-ва "Січ" у Відні. Був референтом студентських справ та секр. президії Укр. Допомогового Комітету у Львові (1942-44), пізніше коротко працював в УЦК в Кракові; на еміграції в Нім. (з 1945) працював як перекладач і викладав романські та англ. мови в укр. сер. та високих школах, зокрема, в УВУ у Мюнхені (1946-48). Після переїзду до США (1948) упродовж 10 рр. (до 1959) був проф. чужих мов в Коледжі в Стюбенвіллі (Steubenville), Ог., опісля в Детройтському Ун-ті (1959-75); працював також як проф. (від 1972), продекан (від 1974) філос.-гуманістичного фак. УКУ в Римі та організатор літніх курсів (до 1984). Гол. Укр. Патріархального Т-ва в США (1979-83) та гол. Укр. Патріархального Світ. Об'єднання (від 1982), довголітній дир. Школи Українознавства (від 1960) та філії Муз. Ін-ту в Детройті, ред. газ. "Детройтські Новини" (від 1968) і кат. журналу "Дзвони" (1977-80). Д.чл. НТШ (від 1973). Автор багатьох наук. та публіцистичних праць і перекладів, серед них: підручник еспанської мови "Estudiamos el Espanol" (1948), "Укр. культура" (1971), "Пісня про мого Сіда" (переклад із староеспанської, 1972), "Пісня про Ролянда" (переклад зі старофранц. мови, 1977), та ін. Вийшла посмертно "Божественна комедія. Пекло" (переклад поеми Данте Аліг'єрі, 2008).

В. Трошинський

ЛОНЧИНА Василь (Vasyl Lonchyna), син Богдана і Ориси Лончинів, лікар-хірург, доцент Мед. Школи Ун-ту Лойоли; н. 6.10.1949 в м. Стюбенвіл (Steubenville), Ог. Сер. освіту здобув в укр. школі Непорочного Зачаття в Детройті, а ступінь бакаляра біології здобув в Кат. Ун-ті Детройту (1971). Мед. студії закінчив у Вейнському (Wayne) Ун-ті в 1975. Спеціалізувався в заг. хірургії в

Мед. Центрі Ун-ту Дюк (Duke) в Норт Каролайна та Мед. Школи Ун-ту Лойоли в Чикаго. Відбув 4-річну службу в амер. армії, де був гол. хірургом у військ. лікарнях. Опісля став працювати хірургом у Ветеранському шпиталі Гайнс (Hines) і шпиталі Доброго Самаритянина (Good Samaritan). Викладав грудну й серцево-судинну хірургію в Ун-ті Лойоли. З юнацьких рр. активний в Пласті, під час студій гол. Мед. Громади при УЛТПА в Детройті, гол. Іллінойського Відділу УЛТПА в Чикаго (1990-92). Л. автор кільканадцяти наук. праць і доповідей.

П.П.

ЛОНЧИНА Ірина (Орися) (Iryna {Orysia} Lonchyna), з дому Чайковська, дружина Богдана Лончини, учителька сер. шкіл і гром. діячка; н. 14.1.1923 в с. Підбуж Дрогобицького пов., Гал. Сер. освіту здобула в Сокалі і Львові (1935-41), була студенткою Техн. Ун-ту у Львові (1942-44), закінчила високі студії в Детройтському Ун-ті (1964). Через Нім. 1948 прибула до США й поселилась спершу в Стюбенвиллі (Steubenville), Ог., опісля стало в Детройті (від 1959), де викладала в сер. школі математику. Активна в укр. гром. житті, зокрема, в СУА – гол. 63 відділу (1972-75), чл. гол. управи і виховна референтка (1975-81), гол. окружної управи (1984-91), гол. 45 відділу (1994-97); секр. управи Укр. Патріархального Т-ва в США (1980-97), пресова референтка Т-ва "Рідна Школа" в Детройті (1992-95). Дописувала на виховні теми до укр. часописів.

В. Трощинський

ЛОНЧИНА Тарас (Taras Lonchyna), кат. свящ., гром. діяч; син Богдана і Ориси Лончинів; н. 21.1.1957 в

Стюбенвіль (Steubenville), Ог. Закінчив сер. школу Непорочно-го Зачаття в Детройті. З 1971 на духовних студіях – Ун-т Урбана

та Сх. Ін-ті. Одержав 1982 ступінь мгра в Центрі сх.-христ. студій. 1977 висвячений. Служив в Сілвер Спрінг (Silver Spring), Мерил. та ін. парафіях

Вірдж. З 1981 працював парохом укр. кат. собору Пресв. Родини в Сілвер Спрінг та парохом Пресв. Трійці. Його зусиллям збудовано дерев'яну церкву Пресв. Трійці в Сілвер Спрінг в гуцульському стилі. Л. був капеляном філій УКУ в Філядельфії та Вашингтоні, Д.К., співред. з Осипом Зінкевичем 2 т. "Мартирологія Укр. Церков" (1985). Нагороджений пласт. Орденем "Вічного Вогню" в сріблі (2010).

В.М.

ЛОПАТИНСЬКИЙ Дем'ян (Demian Lopatynsky), церк. і гром. діяч; н. 12.3.1866 у Львові, п. 8.2.1950 в Ньюарку, Н.Дж. Після виконання свящ. обов'язків в різних місцевостях Гал., став свящ.-адміністратором Успенської церкви у Львові (1932-33) і у великій мірі причинився до її мист. відновлення, був почесним крилошанином гр.-кат. митрополії у Львові, катехитом сер. шкіл, від 1910 до 1939 був гол. вид-ва "Діло" у Львові, чл. Міськ. ради Львова, чл. керівних органів Укр. Дем. Партії, згодом УНДО, чл. дирекції "Нар. торговлі", засновником школи для глухо-німих, належав до кола провідних гром. діячів своєї доби. У 1944 виїхав зі Львова і жив спочатку в Мюнхені, згодом в Лондоні (декан гр.-кат. вікаріату в Лондоні) і знову в Мюнхені, виконуючи в тих містах священнічі обов'язки, а також в Ньюарку (1949-50).

М. Прокоп

ЛОПАТИНСЬКИЙ Юрій (Yurii Lopatynsky), революційний псевд. Калина, Шейк, син о. Дем'яна Лопатинського, військ. і політ. діяч,

підхорунжий поль. армії, поручник "Карп. Січі", чл. Закорд. Представництва УГВР і Середовища УГВР в США; н. 12.4.1906 в Тернополі, п. 16.11.1982 в

Гантері (Hunter), Н.Й., похований на ділянці кол. вояків УПА на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Сер. освіту здобув в Академічній гімназії у Львові, студював право у Львові, медицину у Франц. й Австр., чл. ОУН від заснування. Учасник держ. відродження Карп. України, чл. штабу "Карп. Січі" і командир підстаршинської школи в Хусті, старшина в легіоні "Нахтігаль". Учасник боротьби проти нім. і більш. окупантів України. Арештований Гестапом у квітні 1943, був ув'язнений в концтаборі в Саксенгаузені до листопада 1944. 1945 добровольцем повернувся в Україну, з доручення гол. командування УПА вів переговори з представниками поль. протинім. і протиком. підпілля Крайової Армії (АК) в справі перемир'я і визначення демаркаційної лінії дій. Замешкавши в Мюнхені, від 1946 заст. керівника Місії УПА і гол. військ. центру при ЗП УГВР, вів акції допомоги рейдуючим частинам УПА на Зах. і організував зв'язки з Україною; відзначений Золотим Хрестом Заслуги і підвищений до ступеня підполк. УПА. Від 1952 в Нью-Йорку, був чл. управи Дослідно-Видавничого Об'єднання "Пролог" і в 1961-82 представником журн. "Сучасність" в Америці. Довгі рр. був гол. Об'єднання кол. вояків УПА і чл. управи Об'єднання бувших Вояків Українців Америки (ОбВУА). Після виходу на пенсію, придбав готель в Гантері, Н.Й., і там мешкав до кінця свого життя.

М. Прокоп

ЛОПУХ Василь (Vasyl Lopukh), економіст, гром. діяч; н. 2.3.1956 в Заліщиках, Тернопільської обл. Закінчив Тернопільський Держ. Пед. Ін-т (1981), аспірантуру при Раді з вивчення продуктивних сил України НАН України (1987-90), кандидат екон. наук (1990), доцент (1994). Викладав в Ун-ті ім. В. Гнатюка (1981-97). До США переїхав 1998, поселився в Нью-Йорку. З 2000

директор адміністрації НТШ-А. Автор посібника "Основи підприємницької діяльності" (1997) і наук. ст. у фахових журн. з проблем зайнятості населення та ринку праці в Україні, чл. редколегії "Бюлетеня" НТШ-А, чл. редколегії журн. "Наш Голос", з 2001 голова Асоціації Українців Америки. Д.чл. НТШ (з 2008); чл. управи НТШ А і гол. комісії преси (з 2006). Співзасновник (з Олегом Воловиною) створеного при НТШ-А Центру Демографічних та Соціально-економічних Досліджень Українців у США (2010). Чл. Нью-Йоркської Академії Наук. В молодіжні рр. активний в укр. танцювальних ансамблях, гол. в Нар. ансамблі пісні і танцю "Дністер" Заліщицького будинку культури, як соліст ансамблю учасник Міжнар. фолкльорних фестивалів у Москві (1973), Франц. і Англ. (1974). Також, був учасником Міжнар. фестивалів у Молдавії (1977), Білорусії (1978) і Болгарії (1979).

М. Трофименко

ЛОРЕЙН (Lorain), м. над оз. Ірі (Erie) в шт. Огайо, віддалене 40 км на зах. від Клівленду; нас. 69 тис. (2000), в т.ч. понад 440 українців. Почали поселятися в Л. поч. 20 ст., перев. з сянницького і самбірського пов., Гал., та з Закарпаття, працювали у фабриках заліза і сталеварнях. 1922 заснували гр.-

кат. парафію св. Івана Хрестителя, яка спочатку мала 85, а 1985 – 180 парафіян. Довголітніми свящ. були: Володимир Пеліх, Лев Тимків, Ісидор Нагасвський. Діє також закарп. гр.-кат. парафія св. Миколая та укр. правос. Успенська парафія. З гром. орг-цій: відділи УККА, УНС (засн. 1905), УБС, СУА, мол. орг-ції, школа українознавства, укр. нар. дім. В 1970-80-их рр. до міськ. ради були обрані Віктор Власин та Іван Черкас.

В.М.

ЛОС АНДЖЕЛЕС (Los Angeles), найбільше м. в Каліфорнії та друге за числом нас. в США, розташоване на зах. побережжі країни над Тихим Океаном в півд. частині шт. Каліф. 3700 км на зах. від Вашингтону, Д.К. Площа 1270 кв. км., нас. 3,792,621 (2010), в тому понад 22,5 тис. українців у Л.А. й околиці. Місто є великим пром., торг., фін. та культ. центром Зах. США; Л.А. відоме як центр амер. фільмової продукції в передмісті *Голлівуд, де живуть і працюють також укр. артисти.

Українці почали поселяватися в Л.А. з кін. 19 ст. з ін. частин США та Кан. Першими укр. поселенцями 1900 були родини Павлюків, Паславських і Бабинцевих. Більший вплив українців відбувся

по I Світ. війні, 1938 вже було 150, 1948 – бл. 500 родин. 1924 створено укр. нар. дім, переіменований на т-во "Просвіта" ім. Шевченка. 1929 засн. Укр. Гром. Центр (Ukrainian Civic Center), а 1930 – Укр.-Амер. Клуб. Цей клуб започаткував курси укр. мови при амер. сер. школах. 1943 з ініціативи Григорія Скегара постала "Укр. хата", гол. якої став Роман Гонсет. Існували також дрібні прорад. орг-ції, здебільшого під "слов. плащиком". 1944 створено Укр. Централю з діячів попередніх орг-цій (гол. Микола Новак), яка згодом стала *Укр. Культ. Центром. У співпраці з свящ. Петром Масвським з Кан. 1947 постала перша правос. парафія св. Володимира. Майже одночасно створили греко-католики свою парафію Різдва Богородниці, яку швидко доповнили новоприбулі імігранти з Європи. В час заснування парафія мала бл. 100 парафіян, 1985 було їх вже 520 осіб. Довголітніми свящ. були: Константин Бердар, Йосиф Чайковський, Михайло Колтуцький, Петро Леськів. 1951 постала друга правос. парафія св. Андрія, яка 1953 придбала власну церкву; до неї належали перев. емігранти зі Сх. України (оо. Ананій Мірощенко, Артемій Селепина, Василь Уманець,

Учасники самодіяльного театрального гуртка.
Перший театральний виступ: Тарас Шевченко "Назар Стодоля".
Лос Анджелес. 1926

Олександр Довгаль, Степан Галик-Голутяк та ін.). З 1963 існує в Л.А. Укр. Євангельсько-Баптистська Церква.

Серед новоприбулих по 2 Світ. війні було багато творчої інтелігенції та гром. діячів. Почали творитися різні орг-ції – жін., мол., ветеранські, церк., мист., проф. і політ. Довший чи коротший час діяли і ще деякі діють відділи: УККА, братських союзів УНС, УБС та Укр. Нар. Помочі, ОДВУ, ООЧСУ, СУА, ТУІА, Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, спорт. т-во "Україна", Пласт, СУМ (перед ним Орг-ція Укр. Молоді), хор "Кобзар" Володимира Божики і церк. хори, квартет "Полтавчанка", Т-во Акторів Укр. Сцени, танцювальний ансамбль "Калина", школа танців Ергліса Смальцева. Діє з 1974 "Рідна школа" та школи при парафіїх. 1964 засн. кредитну спілку "Самопоміч". Укр. гром. структуру завершує Укр. Культ. Осередок, репрезентативний будинок якого відкрито 1959. Пам'ятник жертвам Голодомору-Геноциду України 1932-33 рр. побудовано 1986 на площі центру

Пам'ятник жертвам Голодомору.
Архітектор та скульптор
Тарас Козбур
Свік Центр. Лос Анджелес, 2006

управління району Л.А. (проект укр. архітекта Тараса Козбура).

В Л.А. появлялася укр. преса, але здебільшого ці вид. були ефемерні: "На слідах" (місячник Укр. Нац. Музею в Онтаріо, 1955-58), "Наше слово" (бюлетень парафії св. Андрія), "Інформаційний листок укр. нар. дому", "Вісті УКО": до їх редагування мав відношення Амброзій Вусик. А далі – "Українці над Пацифіком" та "Вільний світ" (1967-69) – сторінки "Укр. фермера" у Вінніпегу; ред. цих видань був Іван Овечко. Коротко також діяло радіомовлення "Гомін України" (1966).

Л.А. за останнє півстоліття відвідали ряд видатних укр. постатей США й з ін. країн та з України: Митр. УПЦ Іоан Теодорович і Патріярх Мстислав Скрипник, Патріярх УКЦ Йосиф Сліпний, Ярослав Стецько, Осип Бойдуник, о. Василь Кушнір, Михайло Ветухів, дириг. Олександр Кошиць, багато письм. і мистців. З гол. подій, які тут відбувалися, гідні згадки: Укр. дні, відзначення Тижня поневолених націй, Тисячоліття Хрещення України, тощо.

Літ.: Овечко І., ред. Ювілейна Книга УКО. Лос Анджелес, 1969.

В.М.

ЛОСТЕН Василь (Basil Losten), укр. кат. сп., епарх Стемфордський, церк. діяч; н. 11.5.1930 в Чесапек Ситі (Chesapeake City), Мерил.

Вчився в коле-гії св. Василія в Стемфорді, Конн. (бакалярат 1953) та студіював богословіє в Кат. Ун-ті у Вашингтоні, Д.К. (ліценціят 1957).

В і с в я ч е н и й 1957, обслуговував різні парафії Філадельфійської архієпархії, також катедральну, керував будівництвом комплексу дому для старших осіб "Вознесіння", 1962-71 особистий секр. митр.

Амброзія Сенишина. 1971 призначений сп.-помічником. 1976-77 був адміністратором філадельфійської архієпархії, згодом сп. Стемфордської епархії; став чл. Синоду єпископів УКЦ, його скарбником, чл. амер. конференції кат. єпископів, очолював амер. єпископську конференцію Нової Англії. Звснував двотижневик "Сівач", сприяв розвиткові колегії св. Василія та Укр. Музею в Стемфорді. Активний в екуменічному русі та в студійній групі Київ. християнства. 2005 вийшла книжка-альбом світлин про життя сп. Л. "Дорога Самопосвяти" (ред. Мирослава Роздольська). З 2006 сп.-емерит. Одержав почесні д-рати від амер. ун-ту Sacred Heart в Бріджпорті (Bridgeport), Конн., та УВУ в Мюнхені, нагороджений почесною медалею Ellis Island, 2004 одержав Шевченківську премію УККА. Президент України нагородив сп. Л. орденом "За заслуги" III ступеня (2007).

В. Ленцик

ЛОТОВИЧ Антін (Antin Lotovych), брат Володимира Лотовича, гр.-кат. свящ. і церк.-гром. діяч; н. 29.10.1882 в с. Гаї Шляхтинецькі Тернопільського пов., п. 13.12.1949 у Брукліні, Н.Й. Закінчив Тернопільську гімназію (1903), а

потім теологічні студії у Львові; висвячений 1907, коротко душпастирював на Бережанщині, 1911 виїхав до США. Працював душпастирем-місіонером у громадах шт. Пен., Р.Айл. та Н.Й. (усього в 11 громадах); побудував 5 церков; найдовше був парохом церкви Св. Духа в Брукліні (1926-49); займав посади декана Нью-Йорку, ген. вікарія (від 1943) і радника (від 1926) УГКЦ в США. Іменованний (1948) протонотарем Апостольського Престола та мітратом-монсеніором; гол.

Союзу Українців Католиків "Провидіння" (1930-41).

В. Трошинський

ЛОТОВИЧ Антін Мирослав (Antin Myroslav Lotovych), син о. Антона Лотовича, статистик і фахівець у галузі нар. здоров'я та фізіятрії, відомий під американізованим прізвищем Антоні М. Ловелл (Anthony M. Lowell); н. 22.7.1908 на Тернопільщині, п. 24.7.1978 в Атланті (Atlanta), Джорджія. Прибув з родиною до США 1911, студіював статистику й адміністрацію нар. здоров'я в Ун-тах Альфреда (Alfred) і Рочестеру (1932-34), ступінь мгра здобув у Массачусетському Ін-ті Технології (1935); працював асистентом-статистиком в закладах нар. здоров'я в Нью-Йорку та у Філядельфії (1935-43), у складі амер. армії брав участь у 2 Світ. війні в Європі (від 1943), а по демобілізації був гол. статистиком, згодом завідувачем відділу статистики й аналізу програм при Центрі Контролі Недуг в Атланті (1953-62). Автор понад 50 наук. праць англ. мовою.

В. Трошинський

ЛОТОВИЧ Володимир (Volodymyr Lotovych), брат Антона Лотовича, гр.-кат. свящ. і рел.-гром. діяч; н. 13.9.1880 в с. Гаї Шляхтинські Тернопільського пов., п. 23.4.1955 в Джерзі Ситі, Н.Дж. Закінчив Тернопільську гімназію (1900) і теологічні студії у Львові; висвячений 1910 і тоді ж виїхав до США. Душпастирював у парафіях в шт. Пен. (до 1914), а потім був довголітнім парохом в Брукліні, Н.Й. (1914-25) та в Джерзі Ситі (1925-55). Заст. верховного покровителя "Провидіння" (1944-53), спричинився до постановня Об'єднання Укр. Орг-цій в Америці (1922), був касиром Укр. Нар. Комітету та епархіяльним радником і деканом Нью-Йорку; активний в розбудові укр. шкільництва в США.

В. Трошинський

ЛОТОЦЬКА Олена (Olena [Helen] Lototska), з роду Фолис, вперше одружена з Василем Добушовським, друге з Володимиром Лотоцьким,

визначна діячка жін. руху; н. 23.5.1894 в с. Рождалові, пов. Рава Руська, Гал., п. 2.12.1975 у м. Вест Санд Лейк (West Sand Lake), Н.Й., похована в Кембрідж

Спрінгс (Cambridge Springs), Н.Й. Сер. освіту здобула в Перемиському Ін-ті, після чого коротко вчителювала в селі. Одружилася 1912 з Василем Добушовським, і після його висвячення переїхала з ним до Америки на парафію б. Пітсбургу в Барнсборо (Barnesboro), Пен., де допомагала бідним шахтарям. По смерті чоловіка працювала в банку. 1923 одружилася з Володимиром Лотоцьким, ред. "Свободи", який впровадив її в гром. життя. Л. мала добрі ораторські здібності і стала журналісткою. В укр. жін. русі почала працювати від 1925 і взяла участь у конгресі Міжнар. Жін. Ради, де супроводила представницю Укр. Жін. Ради Ганну Чикаленко-Келлер. Того самого р. стала співзасновницею СУА, була секр. СУА. Вона теж була співаїніціаторкою різних починів, напр. Мед. фонду для Нар. Лічниці у Львові 1930. Л. була гол. СУА (1931-34), була співорганізватором I Конгресу СУА, протестної акції серед амер. конгресменів проти голодомору в Україні. На Світ. Виставці в Чикаго 1933 успішно провела "Жін. день", де було виставлено зб. укр. нар. мистецтва. 1943-65 вдруге була гол. СУА. Співзасновниця журн. СУА "Наше Життя", його ред. до 1951. В 1948 Л. стала співзасновницею СФУЖО на Конгресі укр. жіноцтва у Філядельфії і заст. його гол., а 1969-72 гол. СФУЖО. Л. – почесна гол. СУА від 1965, представниця СУА в УККА, заст. гол. ЗУАДК.

Л. брала участь у міжнар. жін. конгресах (Гельсінкі 1954, Монреаль 1957, Париж 1958). Її старанням закуплено дім СУА в Філядельфії. Вона зуміла втримати незалежність СУА, вірила в розвиток укр. жін. руху власними зусиллями, спричинилася до вид. тому перекладів творів Лесі Українки на англ. мову (1950).

Н. Пазуняк

ЛОТОЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr Lototsky), чоловік Олени Лотоцької, журналіст і гром. діяч;

н. 15.5.1883 в с. Шепанів Березанського пов., Гал., п. 17.3.1958 у Філядельфії. В Гал. належав до активних чл. Укр. Нац.-Дем. Партії, був співред. "Діла"

та гол. ред. "Свободи" (1910-13) у Львові. 1913 емігрував до США, де продовжив журналістську діяльність: співред. (1913-18) і гол. ред. (1919-26) газ. "Свобода" в Джерзі Ситі, гол. ред. газ. "Америка" (1927-43) у Філядельфії, гол. ред. (1943-46) газ. "Нар. Воля" у Скрантоні. Поряд з редакторською працею був діяльним як скарбник просвітньої комісії УНС (з 1914), чл. створеного на Першому укр. соймі (1915) Заг. Укр. Комітету, секр. Укр. Нар. Комітету (1918) та один із його делегатів до Вашингтону (1919), секр. "Ліги чотирьох народів" (1919), представник "Провидіння" в УККА (1940) та ін. Редагував кілька вид. УНС.

В. Трошинський

ЛОТОЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr Lototsky), учитель, пед. діяч; н. 1904 в Гал., п. 12.7.1986 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі, Пен. Закінчив учительські курси й вчителював у нар. школах Гал.; з 1952 на еміграції в США став активним в укр. шкільництві: гол. Учительської Громади у Філядельфії, дир. школи

українознавства (1954-64) та Рідної Школи (1964-72), де вчив історію України, був заст. гол. Шкільної Ради УККА в Нью-Йорку. 1963 співзасновник Сх.-Європ. Дослідного Ін-ту ім. В'ячеслава Липинського у Філадельфії, довголітній секр. його дирекції та один із його меценатів.

В. Трошинський

ЛОТОЦЬКИЙ Іннокентій (Innokentii Lototsky (Innocent Lotocky)), сп. УКЦ, церк. діяч; н. 3.11.1915 в с. Петликівці Старі Бучацького пов., Гал. Вчився у школах оо. Василіян у Лаврові, Добромилі, Кристинополі та

в семінарії в Оломовці, Моравія. Богословський фак. у Відні закінчив зі ступенем д-ра (1944). До чину оо. Василіян вступив 1932, рукоположений на свящ. 1940, на сп. 1981. На еміграції в Чехо-Слов. (1939-41), в Австр. (1941-46) та США від 1946. Протоігумен (1951-53), mgr новіціату (1946-51, 1958-61), парох церкви св. Миколая в Чикаго (1961-62), парох церкви Непорочного Зачаття в Гемтремк, Міч. (1962-81), у 1981-92 сп. епархії св. о. Миколая в Чикаго. Учасник синодів УГКЦ і конференцій амер. сп. В 1990-их рр. часто був в Україні, відвідував монастирі та давав реколекції. З'явилися книжки проповідей "Скеля спасіння мого" (2000) і "Хваліте Господа" (2002).

Д.М.

ЛУБСЬКА Ольга (Olha Lubska), поетеса, гром. діячка; н. 1925 на Київщині. Студювала у фін.-екон. технікумі у Кисві, 1942 вивезена на примусові роботи до Нім., де по війні залишилась та закінчила курси журналістики в УТГІ у Мюнхені; пізніше переїхала до Бельгії і працювала в системі СУМ та жін. орг-цій. Прибула до США

1950-их рр. і замешкала в Гартфорді, Конн. Як поетеса дебютувала 1943 в газ. "Українсьць" (Нім.); авторка численних поетичних творів, репортажів, нарисів, що публікувались у "Визвольному Шляху", "Авангарді", "Нових днях", "Свободі", "Укр. Нар. Слові" та ін. Окремими зб. вийшли її поезії "Колосся шелестить" (1955), для дітей спільно з дочкою (псевд. Оксана Киянка) "Каруселя" (1975); деякі її твори покладені на музику, зокрема "Ти слухась, Дніпре" (Григорій Китаистий); чл. АДУК.

В. Трошинський

ЛУГОВИЙ Ігор (Igor Luhovyi), лікар, спеціаліст в галузі імунології, алергії і внутр. медицини; н. 15.1.1940 в м-ку Броди, Гал., п. 3.10.1997 в Толедо (Toledo), Ог., похований в Монтреалі (Кан.). Через Австр., Нім. та Бельгію 1950 прибув з родиною до Кан. і замешкав в Монтреалі. Закінчив мед. студії в Монреальському Ун-ті (1964), працював лікарем, був засновником і дир. центру імунології й алергії в лікарні "Saint Mary's" та доцентом на мед. фак. МекГілл Ун-ту (McGill) в Монтреалі; студював також в Морській Академії, де здобув рангу лейтенанта-командира Кан. королівської фльоти та упродовж 7 рр. служив лікарем на військових кораблях. В Монтреалі був активним чл. Пласту, займався лік. опікою над молоддю в літніх таборах. 1981 переїхав до США, де в Манчестері (Manchester), Н.Гемп., провадив приватну лік. практику, а від 1994 був на посаді дир. департаменту внутр. медицини в Толедо, Ог.

В. Трошинський

ЛУДЛОВ (Ludlow), м. в шт. Массачусетс, 120 км на зах. від Бостону; нас. 22 тис. (2000), з них 135 українців. Почали поселятися перед I Світ. війною зі Стрийського пов., Гал., працювали перев. на текстильних фабриках. 1923 засн. відділ УНС. Гр.-кат. парафія св. Петра і Павла постанала 1924, теперішню церкву збудовано 1959.

В 1930-их рр. існував клуб молоді; тоді в Л. жило понад 45 укр. родин. Тут жив і помер видатний укр. історик Олександр Оглоблин.

В.М

ЛУЖНИЦЬКА Ніна (Nina Luznysky), з дому Конашинська, дружина Григора Лужницького, акторка, інженю укр. мандрівних театрів Волині і Гал.; н. 8.2.1902 в с. Сестратин Дубнівського пов., на Волині, п. 9.3.1984 у

Філадельфії, похована на цвинтарі св. Марії у Фокс Чейсі, Пен. Студювала у жін. ліцеї в Житомирі, разом з армією УНР перейшла Збруч й перебувала у

таборах інтернованих в Ландгуті, згодом в Александрові Куявським у Поль. (1920-23), де була чл. "Коз. театру" під режисурою Йосипа Мандзенка-Сірого. 1923 переїхала до Львова й стала артисткою мандрівних театрів – "Укр. Бесіди" (під керівництвом Олександра Загарова, пізніше Йосипа Стадника), трупи "Укр. драм. школа" при Вищому Муз. Ін-ті ім. Лисенка у Львові (керівники Микола Вороний та Олександр Загаров), Укр. нар. театру ім. І. Тобілевича в Станіславові (від 1929, керівники Михайло Бенцаль та Володимир Блавацький), Укр. молодого театру "Заграва", де виступала також під псевд. Ніна Блавацька, (від 1933, керівник Володимир Блавацький) та ін.; в цих театрах Л. працювала до 1939 й водночас вела театр. гуртки в Укр. Академічній Гімназії та її Філії у Львові; від 1941-44 виступала у Львів. Оперному Театрі (під керівництвом Володимира Блавацького); від 1945 на еміграції в Австр., від 1949 – в США. Чл. Союзу Укр. Діячів Театр. Мистецтва (від 1926), чл. Об'єднання Мистців Укр. Сцени (від 1971), культ.-освітний референт СУА (1957-65). Організувала і

провадила мист. гуртки при СУМ і Пласті; виготовляла фелони для сваящ. Деякі гол. ролі: Леді "Інтрига і кохання" Ф. Шіллера, Гедда – "Будівничий Сольнес" Генріка Ібсена, Соня – "Царевич" Г. Запольської, Лігія – "Камо грядеши" – Л. Нигрицького, Директорова – "Муравлі" Григора Меріяма-Лужницького, Кітті – "Тарас Шевченко" Зенона Тарнавського, Мати – "Несподіванка" К. Розтворовського.

Н. Пазунок, Ю. Левицький

ЛУЖНИЦЬКИЙ Григор (Gregory Luznysky), псевд. Л. Негрицький, Меріям, Б. Полянч, Ордівський та ін., історик Церкви, письм., літературознавець, драматург, журналіст; н. 27.8.1903 у Львові, п. 3.3.1990 в м-ку Сіннамінсон (Cinnaminson), Н.Дж., похований на цвинтарі св.

Марії у Фокс Чейсі, Пен. Сер. освіту здобув в Укр. Академічній Гімназії у Львові (1921), високу – в Карловому Ун-ті в Празі зі ступенем д-ра слов. філології (1926), пізніше (1946) габілітувався в Ун-ті ім. Карла Франца у Граці, Австр. Від 1927 редагував у Львові літ. місячник "Поступ", був також співред. щоденника "Новий час" (до 1939) та ред. серії "Укр. бібліотека" (вид-во Івана Тиктора); коротко працював в АН УРСР у Львові (1940-41), а під час нім. окупації – як літературознавець у відділі драми Львів. оперного театру. 1945-49 на еміграції в Австр. асистент, згодом доцент Ун-ту в Граці. 1949 переїхав до США й оселився у Філядельфії, де був співред., а потім гол. ред. щоденника "Америка" (1950-59, далі з перервами до 1963). Проф. укр. літературн в Пенсильванському Ун-ті (1958-67), проф.-гість УКУ в Римі. Д.чл. НТШ, співзасновник його осередку у Філядельфії та заст. гол. Філол. Секції НТШ (у 1950-60-их рр.),

співзасновник і гол. Асоціації Укр. Кат. Преси у Вільному Світі, секр. гол. управи УККА (1952-55).

Автор численних праць з проблем іст. Церкви та культури: "Укр. церква між Сх. і Зах." (1954), "Сп. Сотер Ортинський" (1963), "Ukrainian Literature Within the Framework of World Literature" (1961), "Persecution and Destruction of the Ukrainian Church by the Russian Bolsheviks" (1964), ред. книжки про діячів укр. театру (1975) гол. ред. двотомного вид. "Наш Театр" (1975, 1992), та ін.; зб. поезій "Вечірні смутки" (1924) та ін.; зб. оп. "Чорний сніг" (1928) та ін.; пригодницьких повістей "Перша ніч" (1928), "Кімната з одним входом" (1930), "Годинник з надбитим склом" (1933), "Стріл уночі" (1934, 2 вид. 1974), "О – 313" (1950), "Генерал W" (1951) та ін.; іст. пов. "Вершники смерті" (1958), "Замок янгола смерті" (1963), "Сім золотих чаш" (1963) та ін.; драм. творів "Посол до Бога", "Голгота", "Камо грядеши", "Ой Морозе, Морозенку", "Дума про Нечая" та ін. (переважна більшість п'єс була написана в 1930-их і тоді же ставилася в Гал. проф. та аматорськими театрами); автор багатьох рецензій на літ. і театр. теми. Літературний збірник "Терен" №9 (Детройт). Посмертно видано "Укр. театр. Наукові праці, ст., рецензії: Збірник праць у двох томах" (Львів, 2004).

Лит.: Яшун В., Рудницький Л. Коротка біографія Г. Лужницького.

В. Троцинський

ЛУЖНИЦЬКИЙ Олександр (Alexander Lushnysky), син Григора та Ніни Лужницьких, педагог, ред., гром. і осв. діяч; н. 28.9.1940 у Львові. У дитячому віці через Австр. прибув з родиною до США й оселився у Філядельфії (1949). Закінчив Ла Саль (La Salle) Коледж (1961), де вивчав амер. історію; здобув ступінь мгра зі сх.-європ. історії в Пенсильванському Ун-ті (1964) та ступінь д-ра в

УВУ у Мюнхені (1968). Від 1959 вчителював в школах українознавства у Філядельфії, згодом там же став дир. "Нашої Укр. Школи" (1964-76 та директор Нашої Української Рідної Школи 1990-2003), паралельно був учителем амер. сер. шкіл в Філ.Пен. Екзекутивний заступник Шкільної Ради (2001-2010), інспектор українських шкіл в Америці. Автор ряду наук. праць з історії укр. поселення в США, серед них "Ukrainians in Pennsylvania" (1976), "Українці в Честері" (1978), "Українці в Перт Амбої" (1980) та ін.; співакладач довідника "A Guide to Ukrainian American Newspapers in Microform" (1998, 2005), ред. альманахів "Провидіння" (1982-85), ред. "50 ліття шкіл українознавства в Філядельфії" (2000). Автор "Ukrainians in Philadelphia" (2007), "Ukrainians in Delaware Vally" (2009) в серії "Images of America", та кількох ювілейних книг укр. кат. парохій в Пен., чл. багатьох амер. та укр. істор. та пед. т-в. Голова ред.кол. ЕУД округу Філядельфії. Дійсний член НТШ (2009).

В. Троцинський

ЛУЗАНОВ Віктор (Viktor Luzanov {Loosanoff}), вчений в ділянці морської біології; н. 3.10.1899 у Києві як нащадок давнього укр. козацького роду, п. 25.6.1987 в Мерин (Merin), Каліф. Вчився у кадетському корпусі; 1922 через Владивосток (Рос.) прибув до США, оселився в м. Сістл (Seattle), Ваш. Закінчив Вашингтонський Стейтовий Ун-т (Washington State) (1927) й залишився у ньому асистентом катедри морської біології (до 1932); ступінь д-ра здобув в Єйльському Ун-ті (1936). Від 1932 був дир. Лябораторії морської біології при відомстві рибного та морського госп-ва США в Мільфорді (Millford), Конн., яку

Віктор Лузанов з вилловою
"морських зірок". 1931

перетворив на наук.-дослідний центр світ. слави; пізніше працював в Тихоокеанській Морській станції у Диллон Біч (Dillon Beach), Каліф. Л. виступав з доповідями в багатьох Ун-тах США і Європи; автор понад 300 наук. праць з морської біології, його ім'ям названо відкриту ним губку (*Haliclona Loosanoff*).

В. Трошинський

ЛУЙКХ Боніфатій (Boniface Luukx), архимандрит, проф., кат. свящ., н. 6.2.1915 в Бельгії, п. 11.4.2004 в Бельгії, похований на цвинтарі монастиря св. Преображення в Редвуд Веллі (Redwood Valley), Каліф. Студіював в Семінарії Norbertijner Abdil Postel (1935-41) і в Кат. Ун-ті в Лювені, де одержав д-рат з теології (1947). Вступив до Норбертинського монастиря в Постель 1934, висвячений 1940. Викладав теологію і літургію в багатьох ун-тах, м.ін. ДеПоль у Чикаго, Ун-ті Нотр Дейм, Ун-ті Сан Франціско. Після 2 Світ. війни в США. Перейшов на сх. обряд Кат. Церкви. 1972 заснував Маунт Табор монастир у Редвуд Веллі в Каліф., який підлягає укр. єпархії у Чикаго. Тісно співпрацював з Ін-том А. Шептицького при Сейнт Пол. Ун-ті в Оттаві, викладаючи курси про Східній обряд і літургію. Деякі літні курси Ін-ту відбувалися в Маунт Табор монастирі. Ав. численних ст. і книг, м.ін. *Eastern Monasticism and the Future of the Church*.

М.Р.

ЛУКАВСЬКА Євгенія (Yevheniia Lukavska), малярка; н. 8.6.1914

на Лемківщині, п. в грудні 1984 в Філадельфії. Малярські студії та студії з прикладного мистецтва закінчила в Перемішлі в Олени та Ольги Кульчицьких. 1949 прибула до США й осіла у Філадельфії, де від 1973 продовжувала опановувати образотворче мистецтво в Укр. Мист. Студії і там же як учителька провадила лекції кераміки. Малювала пастеллю, олією й темперою. Брала участь у виставках у Філадельфії, Нью-Йорку, ін. м. США та у світ. виставці Укр. Мистців в Торонто (1982).

В. Трошинський

ЛУКАШ Василь (Vasyl (William) Lucash), лікар-гастроентеролог, адмірал морської фльоти США; н. 1931 у Детройті, п. 3.2.1998 в Дел Мар (Del Mar), Каліф. Одержав ступінь д-ра медицини в Мічиганському Ун-ті (1956), стажувався в ряді амер. клінік. Служив лікарем в морському мед. корпусі США (з 1957), був керівником департаменту гастроентерології в морському шпиталі в Бетезда (Bethesda), Мерил. (1966-67), від 1974 адмірал (Rear Admiral). Довголітній особистий лікар амер. през. Ліндона Джонсона, Річарда Ніксона, Джеральда Форда та Джімі Картера (1966-81) і проф. мед. школи при Ун-ті Джорджа Вашингтона. Від 1981 очолював департамент профілактичної медицини в Сан Дієго, Каліф., належав до багатьох професійних т-в та орг-цій.

В. Трошинський

ЛУКАШЕВИЧ Йосиф (Yosyf Lukashevych), гр.-кат. свящ.; н. 27.2.1907 в с. Задубрівці Снятинського пов., Гал., п. 25.11.1987 в Пен Ян (Penn Yan), Н.Й. Сер. освіту здобув в Академічній гімназії у Львові (1928), теологічну – у Львівській Богословській Академії (1934); після висвячення (1935) душпастирював в Гал. (до 1944), а потім на еміграції в Австр. (1944-50), декан Форальбергу (Voralberg). 1950 переїхав до США і як свящ.

спершу обслуговував укр. громади в шт.: Н.Дак., Міч. та Пен., пізніше був доволітнім парохом в Литл Фолс (Little Falls) і Сент Джонсвіл (St. Johnsville), Н.Й. (1954-70). Активний в гром. житті, зокрема, як заст. гол. відділу УККА в Ютиці (Utica), Н.Й.

В. Трошинський

ЛУКАШЕВИЧ-ПОЛОН Оксана (Oksana Lukashevych-Polon), дочка Йосифа Лукашевича, малярка, педагог; н. 20.2.1944 в м-ку Ходорів пов. Бібрка, Гал. Разом з батьками через Австр. прибула 1950 до США. Фахову освіту здобула в Ун-ті в Сіракузах (1964) та в Академії Мистецтв у Фльоренції (Італ.), де одержала ступінь мгра образотворчого мистецтва (1965). Працює в ділянці малярства й графіки та викладає мистецтво в школах шт. Н.Й., відкрила власну студію в Пен Ян (Penn Yan), Н.Й. (від 1971). Малює перев. олією краєвиди, фігуральні картини та портрети, позначені імпресіонізмом. Мала ряд індивідуальних виставок та бере участь у групових виставках в Америці й Європі. Малює олією в імпресіоністичному стилі, займається також дереворитамі і в ділянці батік. Одержала кілька нагород.

р.м.

ЛУКАЩУК Юрій (Yurii Lukashchuk), військ.-гром. діяч; н. 8.1.1900 в с. Стрільці Грубшівського пов., Холмщина, п. 20.11.1966 в Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Під час I Світ. війни служив в рос. армії, за гетьмана Павла Скоропадського – у держ. варті; учасник визвольних змагань в ранзі сотника армії УНР (1919), згодом на Холмщині працював асекураційним агентом, лісничим у маєтках графа Замойського (1928-37), в англ. фірмі експлуатації лісів (1938). 1939 коротко був війтом Білопільської волости на Грубешівщині, пізніше заст. коменданта та комендантом військ. формації "Самооборона",

що співпрацювала з УПА й протистояла боївкам поль. Армії Крайової (1942-44), 1945 на чолі "Самооборони" приєднався до дивізії "Галичина". На еміграції в Нім. (від 1945) та в США (від 1950).

В. Трошинський

ЛУКІВ Теодозія (Teodoziia Lukiv), монахиня-василіянка, педагог; н. 1.11.1930 у Філадельфії. Закінчила Ун-т Фордгана (Fordham) в Нью-Йорку (1960) і там же Гантер Коледж (Hunter), де одержала ступінь мгра англ. мови (1975); теологічну освіту здобула в Об'єднаній Кат. Теологічній Школі в Чикаго (1986). Вчителювала й була дир. сер. школи св. Юра в Нью-Йорку, пізніше дир. сер. школи св. Василія в Стемфордї, Конн. (1975) та дир. сер. школи Непорочного Зачаття в Детройті (1986-94). Настоятелька провінції Христа-Чоловіколюбця ЧСВВ (1975-85); академічний декан Катехитично-Пед. Ін-ту в Івано-Франківську (1995-97).

В. Трошинський

ЛУКІЯНОВИЧ Філярет (Filaret Lukianovich), учитель, гром. діяч; н. 19.2.1913 в с. Виженка б. Вижниці на Буковині, п. 2.2.1991 у Філадельфії. Фах учителя фізкультури здобув в Букарешті. Належав до студентських академічних т-в "Запороже" (Чернівці) та "Буковина" (Букарешт), виступав в збірній дружині Рум. з футболу; у 1930-их рр. працював учителем фізкультури в гімназіях Хотина (Бесарабія), Чорткова (Гал.), пізніше в Криниці (Лемківщина). Під час 2 Світ. війни за приналежність до ОУН (А. Мельника) був заарештований німцями й перебував в концтаборі в Авшвіці (Освенцім). Через табори ДП в Австр., на поч. 1950-их рр. емігрував до США, де був активний в гром. житті: адміністратор видава "Зелена Буковина", один із засновників і чл. управи Центр. Об'єднання Буковинських Українців у США в Нью-Йорку (з 1955), чл.-засновник відновленого на

еміграції Т-ва "Запороже" та діяч ОДВУ. Автор багатьох ст. на гром. і спорт. теми в пресі.

В. Трошинський

ЛУППО Анатолій (Anatolii Luppo), дириг., гром. діяч; н. 8.4.1925 в с. Охромівце на Чернігівщині, п. 21.2.1995 в Чикаго. Сер. освіту здобув в м-ку Щорс, 1943 виїхав з родиною на Зах., студіював у Мюнхенському УВУ. 1949 прибув до США й замешкав в Чикаго, належав до діячів місц. осередку УРДП, спричинився до створення філії ОДУМ в Чикаго та був дириг. її струнного квартету (1963-71), струнної оркестри (1966-71) й упродовж 10 рр. ансамблю бандуристів (від 1967).

В. Трошинський

ЛУЦИК Іван (Iwan Lucyk), пастор, власник нерухомостей, визначний меценат; н. 17.1.1905 в с. Любницях Стрийського пов., Гал., п. 28.6.1982 в Брукліні і похований на цвинтарі Мавнт Олівет в Маспет, Н.Й. 2 Світ. війну перебув в Австр., а 1950 переїхав до США. Тут став власником житлових будинків в дільницях Мангетену і Брукліну м. Нью-Йорку і був пастором місійної станиці церкви Адвентистів Сьомого Дня в Мангетені, яка після його смерті перестала існувати. Щедро жертвував на нар. цілі, зокрема на науку. Його дві найбільші пожертви: понад мільйон дол. на Фонд Катедри Українознавства і 70 тис. дол. на Фундацію УВУ.

С. Хемич

ЛУЦИК Степан (Stepan Lutsyk), маляр; н. 10.10.1906 у Львові, п. 10.10.1963 в Сент Пол (St. Paul), Мінн. Сер. освіту здобув у філії Укр. Академічній Гімназії у Львові, мист. – у школі Олекси Новаківського

(1926-30); стажувався в Парижі в Модерній Академії під керівництвом франц. мистців Ф. Лсже та Амеді Озанфана (1931). Після повернення до Львова співзасновник об'єднання мол. мистців-малярів "Руб", співорганізатор та учасник першої виставки "Руб" у Львові (1932) та співавтор альманаху цього об'єднання "Карби" (1933); виявив себе також як публіцист і мист. критик у "Вістнику". 1941 співзасновник Укр. Спілки Образотворчих Мистців (УСОМ) у Львові та секр. її управи (до 1942); від 1944 на еміграції в Нім., де взяв участь у відновленні УСОМ з осідком в Мюнхені, там таки співред. журн. "Укр. Мистецтво" та видав альбом кольорових репродукцій "Укр. Малярство", від 1947 чл. Спілки проф. ім. мистців у Мюнхені. 1950 переїхав до США й поселився в Сент Пол; мав виставки в Ун-ті Міннесоти (1951), в Ін-ті Мистецтв в Міннеаполісі, на Стейтовому Ярмарку Мінн. та ін., посмертні виставки: в церкві св. Константина у Міннеаполісі (1963), в галерії Літ.-Мист. Клубу в Нью-Йорку (1966), в Чикаго (1974); заходами УВУ видано альбом-монографію "С. Луцик – мистець" (1973).

В. Трошинський, Б. Титла

ЛУЦИШИН Оксана (Oksana Lutsyshyn), концертна піаністка; н. 22.7.1964 в Сокалі, Гал. Муз. освіту здобула в Муз. школі-інтернаті ім. Соломії Крушельницької, продовжувала студії у Московській консерваторії, яку завершила д-ратом з музики (1991). Виступала солісткою із Філармонічною оркестрою Чернівців, та давала концерти в Москві, Ленінграді, Львові та ін. м. кол. СРСР. Після 1991 переїхала до США, працювала музикологом в Муз. школі Ун-ту Індіяни. Виступала як солістка та у складі ансамблів в Нім., США й Кан. Мист. керівник концертної серії "Prince of Peace Concert Series" у Вірджинія Біч (Virginia Beach), Мерил. Її Нью-Йоркський дебют

пройшов у "Weil Recital Hall" біля залі Карнегі Голл (1990). Здобула нагороди у конкурсах у Відні та в Мерил. В репертуарі Л. – композитори класики Європи та сучасна музика. У своїх концертах в Гантері у культ. центрі "Гражда" (1990, 2002) Л. представила твори Шумана, Брамса, Скрябіна, Равеля, Лева Ревуцького, Валерія Кікти і Андрія Каспарова. Її записи випущені фірмами "Vienna Modern Masters" та "Contemporary Record Society".

Р. Савицький, мол.

ЛУЦИШИНА Оксана (Oksana Lutsyshyna), поет, прозаїк, перекладач, літературознавець; н. 10.10.1974 у м. Ужгород, Закарп. обл. Закінчила Ужгородський Держ. Ун-т (1995) (спеціальність

англ. мова), здобула мгра з французької мови і літератури та мгра гендерних студій на Ун-ті Півд. Флориди (2006). З 2008 продовжує студії на д-рат в Ун-ті

Джорджія (Georgia). Викладала в Ужгородському Держ. Ун-ті (1996-98), в Ужгородському Ін-ті Економіки і Права (1998-2001). Приїхала до США (2001) на програму академічного обміну Фулбрайта. Автор зб. поезій: "Усвідомлена ніч" (1997), "Орфей Великий" (2000), "Я слухаю пісню Америки" (2010); зб. оповідань "Не червоніючи" (2007) та роману "Сонце так рідко заходить" (2007). Переклала на англ. мову кн. Зірки Мензатюк "Київські казки" (2006), окремі есеї Василя Махна, поезії Маріанни Кіяновської, Богдани Матіяш, Богдана-Олега Горобчука. Окремі вірші Л. перекладені португальською та слов. мовами, новелі – угор., чесь., поль. Лавреат премії "Гранослов" (1996), "Благовіст" (1998), "Привітання життя" (2000), Фонду Лесі і Петра Ковалевих (2010).

р.м.

ЛУЦІВ Андрій (правд. прізви.) див. Драган Антін

ЛУЦІВ Лука (Luka Lutsiv), псевд. Лука Граничка, літературознавець, критик і педагог; н. 30.10.1895 в с. Грушова Дрогобицького пов., Гал., п. 1.12.1984 у Філядельфії,

похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Під час 1 Світ. війни служив в австр. армії, пізніше в УСС; як старшина УГА брав участь у визвольних змаганнях (1918-20). Студював в УВУ у Празі (1921-26), одержав ступінь д-ра в ділянці слов. філології в Карловому Ун-ті у Празі (1926). Від 1927 працював учителем в гімназіях Гал. (до 1944), пізніше на емігравції в Нім. в укр. таборних гімназіях в Бамбергу та в Байройті. 1949 переїхав до США і був довголітнім спіаред. гвз. "Свобода" (1952-70); мешкав спершу в Нью-Йорку, останньо у Філядельфії. Літературознавчу працю розпочав ще під час Ун-тських студій; в Гал. дописував до журн. та газ., співпрацював у вид. Укр. Наук. Ін-том у Варшаві 15 тт. повного зібрання творів Тараса Шевченка. Літературознавча спадщина включає низку праць, що з'явилися перев. у вид-ві "Свобода", а також нариси, огляди, ст., рецензії, присвячені творчості визначних укр. письмен. Серед монографічних праць: "Іван Франко – життя і творчість" (1956), "Маркіян Шашкевич" (1961), "Ольга Кобилянська" (1963), "Тарас Шевченко – співець укр. слави і волі" (1964), "Іван Франко – борець за нац. і соціальну справедливість" (1967), "Василь Стефаник – співець укр. землі" (1971) та ін.; 1982 вийшла друком його остання книжка "Література і життя", де уміщена частина коротших праць автора за період 1925-75, подана повна бібліографія та автобіографія Л. Д.чл. НТШ, зредагував зб.

"Дрогобиччина – Земля Івана Франка" (2 тт., 1973, 1978).

Лит.: Лев, В. Д-р Л. Луців – літературознавець і літ. критик. "Свобода", 27,28.2.1985.

В. Трошинський

ЛУЦІВ (ЛУЧУФ) Михайло (Michael Lutsiv (Luchuf)), офіцер міськ. поліції, укр.-амер. гром. і кат. діяч; н. 22.4.1918 в Нью-Йорку, п. 25.7.1987 там само. Закінчив Коледж Баруха (Baruch College) в Нью-Йорку (1967), розпочав працю в поліції 1941, одержав рангу капітана (1968), в часі 2 Світ. війни закінчив амер. розвідувальну школу і в складі амер. армії служив у Європі (до 1946). Активний в амер. ветеранських орг-ціях, зокрема, у відділі кат. ветеранів св. Юрія в Нью-Йорку, де був гол. (1947-49, 1963-83), допомагав в полагодженні та репрезентивції укр. гром. справ перед урядовими чинниками Нью-Йорку. Лицар св. Георгія.

В. Трошинський

ЛУЦІВ Теодор (Theodore Lutsiv [Luciow]), учитель, дослідник діяльності о. Агапія Гончаренка в США; н. 4.9.1909 в с. Нагірянка Бучацького пов., Гал., п. 7.8.1969 в Міннеаполісі. Прибув до США 1930; студював теологію в Нью-Йорку (від 1931), закінчив коледж в м. Дубюк (Dubuque), Айова (1935) та одержав ступінь мгра з історії в Міннесотському Ун-ті (1947). Працював учителем сер. шкіл в Лос Анджелесі (1937-39), був співроб. держ. департаменту цензури в Нью-Йорку (1940-44), служив діяконом в УПЦ в Америці (сп. Б. Шпильки). Пізніше тривалий час викладав іноземні мови в сер. та проф. школах в Міннеаполісі (від 1946). У 1960-их рр. зробив обширне дослідження про першого укр. правос. свящ. в Америці Агапія Гончаренка, заснував у Міннеаполісі комітет його імені, посмертно заходами УККА в Нью-Йорку вийшла книжка Л. "Father Agapius

Honcharenko the First Ukrainian Priest in America" (1970).

В. Трощинський

ЛУЦЬКА Оксана (Oksana Lutska {Lutzky}), з роду Лемеха, гром. діяч; н. 14.11.1913 в Станиславові (тепер Івано-Франківськ), Гал. п. 22.10.2011 в НІ. Навчалася в Укр.

дівочій гімназії "Рідна Школа" в Станиславові, завершила іспитом зрілості (1931). Закінчивши педагогічні курси дошкілля (1932), провадила передшкільні дитячі садки в підміських с. та включилася в гром. працю Станиславівщини: чл. Молодої Громади, Студентської Секції, чл. гуртка жін. молоді ім. Уляни Кравченко, його хору, чл. управи Філії Союзу Українок (1931-34), чл. Пласту, підпільної орг-ції УВО, а згодом – ОУН. За приналежність в ОУН була заарештована поль. владою (1934) з присудом 3 рр. в'язниці. 1939 вдруге ув'язнена у станиславівській тюрмі, з якої разом із сотнями укр. політ. в'язнів-патріотів звільнилася, розбивши двері в'язничних камер. З приходом більшовиків (1939) і за нім. окупації (1941) знову арештована, перебуваючи у львів. тюрмі. 1943 емігрувала на Захід, перше в Слов., а Аавстр. в таборі біженців "Штрасгоф" в м. Грос-Зіггарт, згодом в таборі Д.П. в Ляндсгуті, Нім. Тут Л. була учителькою укр. гімназії (1947-50), і виховувала молодь при Пласті. 1950 емігрувала з родиною до США, і поселилася в Нью-Йорку. Активна в укр. гром. житті: чл. СУА, Комітеті Об'єднаних Укр. Амер. Орг-цій м. Нью-Йорку, довголітний секр. і гол. Нью-Йоркської округи Союзу Українців-Католиків Америки "Провидіння" (1960-94), гол. батьківського кружка Укр. Муз. Ін-ту (1956-98), чл. управи Фундації УВУ (1954-

2002). Проводила пласт. новацькі табори на "Вовчий Тропі" (1958-61) і табори дівчат на "Союзівці" (1963). Чл. Комітету земляків Станиславівщини і редколегії зб. "Альманах Станиславівської Землі" (1975). Автор книжки "Спогади: статті, рецензії, публіцистика" (Тернопіль, 2005).

Н. Заяць

ЛУЧАКОВСЬКА-АРМСТРОНГ

Роксоляна (Roxolana Luczakowsky-Armstrong), дочка Богдана Лучаковського, малярка; н. 23.6.1938 в Станиславові, Гал. Через табори ДП у Нім. разом з батьками прибула 1951 до США і поселилася

у Філядельфії. Тут від 1954 вчилася в Укр. Мист. Студії, 1957 одержала стипендію в Пенсильванській Академії Мистецтв, де студіювала малярство і графіку, а одночасно була студенткою Пенсильванського Ун-ту, здобувши в ньому ступінь бакаляра мистецтв (1961); 1964 разом із чоловіком, амер. скульптором Рідом Армстронгом (Н. Reed Armstrong), переїхала до Маяги, Еспанія, де брала активну участь у мист. житті: одна з фундаторок відділення Допомогового Фонду Дітям при ООН (UNICEF) у Маязі, чл. Клубу приятелів пейзажів і парків на Costa del Sol і чл. групи "Sociedad d'Artistas" та ін. 1985 переклала з есп. мови на англ. "Mythology of Modern Art" Альберта Бойксада; співавтор серійного англ. шкільного підручника "Art for Catholics" (1987). Мист. дир. в Овкрест Школі (Oakcrest School) у Вашингтоні, Д.К. (1985-99). Л. А., окрім малярства й графіки, працювала в ділянці мозаїки та вітражу. Брала участь у виставках в Еспанії та США, мала індивідуальні виставки: в Укр. Ін-ті Америки в Нью-Йорку (1970, 1979); в галеріях у м. Торремолінос

(1972), в Леон (1973), в Альмунекар (1974), в Маязі (1979), у св. Софії у Вашингтоні, Д.К. (1979, 1984), у сс. Василіянок у Філядельфії (1981), у виставках святого мистецтва у Вашингтоні (2000, 2007) та ін. Праці Л. А. знаходяться в Марійському Центрі в Дейтоні (Dayton), Ог.; в Нац. Марійському Ін-ті в Синсиннаті (Cincinnati), Ог.; Культ. Центр Івана Павла II у Вашингтоні, Д.К.; ікони в церквах в Маязі (Malaga), Еспанія; та в приватних колекціях. 1980-99 Р. Л. А. сезонно чергували своє проживання в Маязі (Malaga), Еспанія, та у Фронт Роял (Front Royal), Вірдж.

В. Трощинський

ЛУЧАКОВСЬКИЙ Богдан (Bogdan Luchakovsky {Luczakowsky}), інж.-лісник, гром. діяч; н. 19.11.1900 на Станиславівщині, Гал., п. 11.8.1971 в Маязі (Malaga), Еспанія. Випускник Політехніки в Празі (1925). На еміграції в Нім. засновник та кількаразовий гол. (від 1946) і почесний чл. Об'єднання Укр. Лісників і Деревників; 1948-51 читав лекції з лісництва в УТГІ в Мюнхені, співроб. ЕУ; 1951 переїхав до США і поселився у Філядельфії, де був активним у місц. відділі ТУІА; від 1970 жив в Еспанії у дочки. Автор "З галицьких ловиш. Мисливські спогади" Мюнхен (1973), та багатьох ст. про лісові справи та мисливство в укр. пресі, а також книжки мисливських спогадів, виданої посмертно (1973).

В. Трощинський

ЛУЧЕЧКО Іван (Ivan Luchechko), бібліотекар, історик, гром. діяч; н. 22.10.1928 в с. Горущько Дрогобицького пов., Гал. Через

твбір ДП в Гайденаві (Heidenau) в Нім. (з 1945) прибув до США (1950) і поселився в Джерзі Сіті, Н.Дж. Служив у амер. повітряних силах підчас Кореїської

війни. Здобув ступені мгра з бібліотекарства в Колумбійському Ун-ті (1961) та з політ. наук в Хантер (Hunter) Коледжі в Нью-Йорку (1969). Був заст. дир. бібліотеки і викладав історію Сх. Європи в Стейтовому Коледжі у Джерзі Ситі (1962-94). Активний в громад. житті: гол. (1996-2000) управи Укр. Музею в Нью-Йорку, провідний чл. Пласту в Джерзі Ситі (станічний) і чл. пласт. загону "Червона Калина", чл. дирекції кредитівки "Самопоміч" в Джерзі Ситі, чл. хору "Думка" і церк. хору св. Юра в Нью-Йорку. Багаторазовий провідник туристичних маршрутів по світі для нью-йоркської агенції Кобаснюк. Автор ряду наук. праць про укр. поселення в Югославії, Рум., Рос. (з метою збору матеріалів у 1990-их рр. їздив на Зелений Клин, до Мурманська, Архангельська, Магадану, Владивостоку, на Соловечкі острови та в ін. місцевості Рос.), а також написав бібліографічну монографію "The Russo-Ukrainian Problem, 1917-1921: A Classified and Annotated Guide to Soviet Reportage in Pravda" (1981).

В. Трощинський

ЛУЧКАНЬ Ярослав (Yaroslav Luchkan), інж. з авіонавтики, пласт. діяч; н. 11.8.1936 у Радивиліві

на Волині, трагічно загинув в авіокатастрофі 22.9.1973 б. Бекетту (Beckett), Масс., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. До США прибув 1949, закінчив Ун-т Коннектикат (1962); після

служби у ранзі офіцера в амер. армії (1958-60) працював в компанії "United Technologies" (1962-73), в останній час в програмі "Apollo" як експерт з безпеки полетів ракет на місяць. Активний у Пласті

під псевд. "Вихор"; був крайовим командантом пластунів в США, організатором і командантом летунсько-морських таборів, чл.-засновником куреня "Чорноморці" в США, а також чл. президії Гол. Пласт. Ради (1970-73), нагороджений пласт. Орденом св. Юрія в сріблї і посмертно в золоті. Провідний чл. укр. громади в Гартфордї, Конн., довголітній виховник і кошовий місц. пласт. станиці та гол. місц. відділу УККА, чл. ТУІА, чл. танц. групи "Тирса".

В. Трощинський

ЛУЧКІВ Василь (Vasyl Luchkiv), педагог, бібліотекар і громад. діяч; н. 29.10.1929 на Станіславщині, Гал., п. 18.3.2009 в Н.Дж. Студіював слов. філологію в Мінесотському та Оттавському Ун-тах, де здобув ступінь мгра (1958); закінчив бібліотекарство (1960), одержав д-рат в УВУ в Мюнхені (1970). Працював учителем в сер. школі у провінції Квебек (Кан.), пізніше був куратором слов. відділу бібліотеки Ун-ту Айови; 1966 заст. дир. бібліотеки Стейтового Ун-ту в Брокпорті (Brookport), Н.Й., де одночасно викладав рос. мову; від 1968 дир. бібліотеки і викладач, згодом (від 1973) звич. проф. Рокленд Комюніті (Rockland Community) Коледжу, Н.Й., також викладав (1972) в Міськ. Коледжі в Нью-Йорку. Був през. Ради дир. бібліографічно-дослідного осередку шт. Сх. Н.Й. Активний в громад. житті: належав до багатьох укр. орг-цій; був чл. ексекутивн УККА; радним УНС та гол. управи Округи Нью-Йорку УНС (від 1991); чл. гол. управи Укр. Амер. Ветеранів, був крайовий командир; колишній гол. Укр. Бібліотечного Т-ва Америки; чл. Ради Фундації УВУ.

В. Трощинський

ЛУЧУФ Михайло див. *Луців Михайло*

ЛУШНЯ (псевдо) див. *Козак Едвард*

ЛУШНЯК Авеніт (псевдо) див. *Козак Едвард*

ЛЮБІНЕЦЬКА-КУЛЬЧИЦЬКА Фалина (Falyna Liubinetska-Kulchytska), дружина Євгена Кульчицького-Гута, учителька та громад. діячка; н. 5.10.1904 в с. Чесники Рогатинського пов., Гал., п. 19.10.1988 в Детройті. Сер. освіту здобула в Рогатинській гімназії та гімназії

сс. Василянку у Львові. Від 1925 студіювала слов. філологію у Львів. Ун-ті, який закінчила зі ступенем мгра. Працювала учителькою сер.

шкіл в Тернополі, Станіславові і Львові (1929-39), пізніше викладала у Львів. Пед. Ін-ті (1939-41). Під час 2 Світ. війни у Львові співроб. відділу сусп. опіки при УЦК, 1944 виїхала на еміграцію й через Слов. та Австр. дісталася до Нім., де вчителювала в таборівій гімназії у Берхтесгадені. Згодом була прийнята на роботу в кан. консульстві в Мюнхені (1946-49). 1949 переїхала до США і після короткого перебування в Сиракузах, Н.Й., на постійно поселилася в Детройті, де працювала рентгенологом в лікарні (від 1955). Активна в укр. громад. житті: від 1922 чл. Пласту, на поч. 1950-их рр. одна з організаторів та провідників пласт. станиці в Детройті, згодом чл. Крайового Пласт. Проводу в США. Співорганізатор в Детройті школи українознавства та пед. курсів, викладала в них, була інспектором Шкільної Ради УККА. Авторка низки ст. на виховні теми в укр. пресі, меценат на громад. і культ. цілі. Нагороджена найвищим пласт. відзначенням – Орденом св. Юрія в золоті.

В. Трощинський

ЛЮБОВИЧ Уляна (псевдо) див. *Старосольська Уляна*

"ЛЮБОВЬ" (Liubov), орган допомогово-асекраційного т-ва русофільського спрямування "Русская Правос. Любовь"; засн. 1912 в Мейфільд (Mayfield), Пен., як тижневик, пізніше перетворений на місячник, довголітній ред. Стефан Телеп (1925-57). Виходив до 1957 включно. "Л." була речником РПЦ в Америці (т.зв. митрополії). "Л." видавалося язичієм – мішанною лемк. говірок та рос. мови.

В. Трощинський

"ЛЮБОВЬ" - РУССКАЯ ПРАВОСЛАВНАЯ ЛЮБОВЬ (Russian Orthodox Brotherhood Liubov), допомогове братське т-во русофільського спрямування, засн. 1912 в Мейфілді (Mayfield), Пен., лемк. імігрантами. Його чл. виступили з Правос. Общества Взаимопомощи, в якому верховодили російські правос. свящ. Гол. організатором був Олексій Шлянта (1865-1923). "Л." зросла до 70 відділів, в 1930-их рр. ще мала понад 1 тис. чл. Довголітніми гол. були: Митрофан Гамбаль (1912-25), Іван Бадвак (1925-34), Іван Губик (1934-57). Орг-ція заступала ідеологію єдності лемків з рос. народом та підтримувала рос. православа'я серед лемків. Р.П.Л. видавала від серпня 1913 свій орган місячник, потім двомісячник "Любовь", ред. якого були серед ін. Степан Бендасюк (1923-25) та Стефан Телеп (1925-57); журн. появлявся рос. мовою з елементами зах.-укр. говірок. Після 1957 т-во і журн. "Л." припинили існування.

р.м.

ЛЮБОМИРСЬКИЙ Степан (псевдо) див. *Рихтицький Любомир*

ЛЮБЧАК Осип (Osyp Liubchak), лікар; н. 19.10.1904 у Львові, п. 19.8.1978 в Берген (Bergen), Н.Дж. Сер. освіту здобув в Укр. Акад. гімназії (1922), диплом д-ра медицини (спеціалізація: гінекологія та акушерство) – в Львів. Держ. Ун-ті (1931); у 1930-их рр. працював у лікарні у

Львові, згодом в його передмісті (Замарстинові) займався приватною лік. практикою, 1940-45 – гінеколог клініки в Лодзі (Поль.), 1945-49 лікар в лікарні для біженців в Зах. Нім. та чл. управи табору ДП в Регенсбурзі. 1949 переїхав до США, де до кінця життя працював анестезіологом. Був чл. Укр. Лік. Т-ва у Львові (від 1931), чл.-засновником УЛТПА, чл. Укр. Червоного Хреста під час 2 Світ. війни та на еміграції.

В. Трощинський

ЛЮБЧАК-ШУХЕВИЧ Ірина (Iryna Liubchak-Shukhevych), з роду Шухевич, дружина Осипа Любчака, меценат на укр. гром. цілі; н. 12.9.1913 у Львові в род. Степана Шухевича, п. 6.12.1982 в Берген (Bergen), Н.Дж. Закінчила гімназію сс. Василіянок у Львові (1931), студіювала право у Львів. Держ. Ун-ті, пізніше працювала в Центросоюзі у Львові. Під час 2 Світ. війни – у Поль., від 1945 – у Зах. Нім. (в таборі ДП в Регенсбурзі), 1949 переїхала до США. З гімназійних рр. активна в Пласті, в США на поч. 1950-их рр. організатор пласт. таборів в оселі оо. Василіян в Неровсбургу (Narrowsburg), Н.Й., комендантка пласт. табору в Іст Чегемі (East Chatham), Н.Й. Разом з чоловіком Осипом Любчаком були щедрими жертводавцями на укр. гром. цілі, зокрема для Укр. Музею в Нью-Йорку; цінна бібліотека після її смерті також перейшла у власність Укр. Музею.

В. Трощинський

ЛЮЇЗІЯНА (Louisiana), півд. шт. США, розташований над Мексиканській протоці (Gulf of Mexico), межує на півн. із шт. Арквнзас, на сх. Міссісіппі та Техас на зах.; нас. 4,470 тис. (2000), в тому числі українців 1,700. Українці знаходяться найбільше в пов. Джеферсон (Jefferson) – 390, Орлінс (Orleans) – 282, Іст Батон Руж (East Baton Rouge) – 230, Сент Таммані (Saint Tammany) – 159,

Лафает (Lafayette) – 115. Ще в 1865 засн. першу Грецьку Правос. Церкву Св. Тройці в Нью Орлінс (New Orleans), в якій укр. о. Агапій *Гончаренко був першим пастором. Перші відомості про українців були з 1910, тоді 12 осіб укр. роду приїхали на час жнив працювати. З того часу живуть поодинокі в шт. зокрема в м. Нью Орлінс. Організованого життя немає. Діє лише парафія св. Миколая візант. обряду. В м-ку Аббевіль (Abbeville) в півд. частині шт. Л. жив і працював ветеринарний лікар Олександр *Сас-Яворський.

В.М.

ЛЮЗЕРНСЬКИЙ ПОВІТ (Luzerne county), пов. в півн. сх. частині шт. Пенсильванії, з центром у Вілкс-Беррі (Wilkes-Barre), що творить із Скрентоном й околицею (Лакавана пов. Lackawana county) найдавніший регіон поселення українців. Нас. 320 тис. (2000), а українцями зголосилось у переписі 4,740. Коли врахувати, що своє походження як рос. визначили 9,300 і карп.-руське 110, то осіб укр. роду буде бл. 15 тис., бо росіяни сюди не приїжджали. Гол. міста їх перебування *Вілкс-Беррі, *Гейзелтон (Hazleton) і *Нантікков (Nanticoke). Решта живе по менших містечках як Ганновер (Hannover) – 350, Плейнс (Plains) – 320, Кінгстон (Kingston) – 290, Даллас (Dallas) – 230, Плимут (Plymouth) – 177,

Перша Грецька Православна Церква св. Тройці. Засн. 1895. Нью-Орлінс, Люїзіана

Сейлем (Salem) – 145, Ферв'ю (Fairview) – 135, та ін; разом в 75 місцевостях Л.п. живуть люди укр. походження.

Сюди імігрували українці з Лемківщини, сх. Гал. і Закарпаття. Свящ. Іввіа Волянський дав поч. церк.-гром. життя кін. 19 ст. Були засн. перші укр. гр.-кат. парафії. 2000 було 7 укр. кат. парафій (Аллен Стейшин – Allen Station, Вілкс-Беррі, Глен Ласн – Glen Lyon, Едвардсвіль – Edwardsville, Гейзелтон, Нантіковк, Плимут та одна укр. правос. – Фріленд (Freeland), жодної гр.-кат. кілька рос. правос. Вілкс-Беррі був осередком діяльності і впливів РПЦ в Америці. Тут діяли в міжвоєнному періоді спорт. орг-ції та мол. групи, як Ліга Укр. Квт. Молоді, танц. школа Василя Авраменка, існував хор, окрестра, Дем. клуб, укр. літ. асоціація, пізніше Культ. асоціація. Українці брали участь в заг. амер. святкуваннях і парадах (200-ліття Америки 1976), Тисячоліття християнства України 1988, Тісніше між собою співпрацювали громади у Вайомінг Веллі (Wyoming Valley). Після 2 Світ. війни укр. організоване життя скоротилося, бо багато українців сер. і мол. генерації відійшли з Л.п. в пошуках праці.

З пов. був обраний до стейтрової легіслатури Расель Ковалишин (1966-64), який служив в багатьох комісіях легіслатури. З Л.п. походять відомі спортсмени, укр. свящ. і монахині та фільмові зірки (Джек Пеленс і Ник Адамчук) і піаніст Тома Гриньків.

В.М. ЛЮТИЙ-ЛЮТЕНКО Іван (Ivan Liuty-Liutenko), отаман повстанського загону в Холодному Ярі б. Чигирина; н. 24.6.1897 на Київщині, п. 19.3.1989 в Савт Бавнд Бруку (South Bound Brook), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія. Закінчив комерційну школу в Москві і школу прапорщиків в Омську (Росія); учасник 1 Світ. війни та визвольних змагань у складі армії УНР; під псевд. Гонга

один з керівників холодноярських повстанців проти рад. влади (до 1924). На еміграції в Поль., зокрема, кооператор в Холмі (до 1944), від 1945 в Нім., пізніше (з 1950) в Рабаті (Марокко); 1956 переїхав до США. Автор спогадів "Вогонь з Холодного Яру" (1987). Нагороджений залізним Хрестом Зимового Походу і Хрестом Симона Петлюри.

В. Трошинський

ЛЮШНЯК Борис (Boris Lushniak), лікар, контр-адмірал, заступник генерального лікаря США; н. 19.6.1959 в Чикаго у родині укр. емігрантів. Закінчив матуру в "Рідній Школі" в Чикаго. Студіював у Нортвестерн

Ун-ті, де отримав бакаляра (1981) і д-рат (1983), мгра санітарного здоров'я здобув на Гарвардському Ун-ті (1984). Резидентуру пробув з дерматології в Сінсінатському Ун-ті. 16 рр. працював у Центрі для контролю недуг та профілактики (Centers for Disease Control and Prevention) і Нац. ін-т для професійної безпеки і здоров'я (National Institute for Professional Safety and Health), де стажувався як старший Офіцер медицини. Л. поступив на службу при Адміністрації харчів і медицини. В підрозділі розвідки епідемій при Службі санітарного здоров'я США, Л. стажувався у Бангладеші, Ст. Крої, Рос., Україні та Косово, також після 11.9.2001 був в команді допомоги на руїнах Світового торговельного центру в Нью-Йорку. 2006 Л. став помічником Начальника Мед. управління і контр-адмірал у Службі санітарного здоров'я США (Assistant Surgeon

General in the Commissioned Corps of the U.S. Public Health Service), 2010 рангу піднесено до контр-адмірала 2 зірок (rear admiral – upper half). Л. виконував обов'язки Помічника Комісаря з питань контр-терористичної політики та плянування при Адміністрації харчів і медицини (Food and Drug Administration) і очолював Бюро з питань контр-тероризму та других виникаючих загроз. Л. відповідальний за формулювання і координацію здійснювання політики задля сприяння наявності надійних і ефективних мед. засобів проти хемічних, біологічних та ядерних факторів як також і пандемічних загроз. 2010 Л. підвищений до посту Заступника генерального лікаря США (Deputy Surgeon General of the United States), виконус обов'язки гол. дорадника Генерального Лікаря та гол. керівника й завідуючий директор Служби санітарного здоров'я (Chief Operating Officer of the U.S. Public Health Service). Нагороджений багатьма медалями, зокрема від Секретаря Департаменту здоров'я і людських послуг відзначення за героїзм. Чл. проф. мед. орг-цій: УЛТПА, Амер. Мед. Асоціації, Амер. Академії Дерматології Член НТШ-А та ін. У мол. рр. активний в Пласті, зокрема на таборах і в курені "Орден Хрестоносців". Живе в Мерилі.

С. Олійник

ЛЯЛИК Лаврентія, світське ім'я Ольга (Laurence Lalyk), черниця Василянка, педагог, церк. діячка; н. 1917 в Клівленді, п. 31.1.2001 в Пармі (Parma), Ог. До ЧСВВ вступила 1932, працювала і вчилася в монастирі у Філядельфії. Закінчила Ун-т Вілліанова (Villanova), Пен., а далі працювала вчителькою та дир. укр. цілоденних шкіл в кількох парафіях. Викладала англ. мову в Академії св. Юра в Нью-Йорку та Менор Коледжі в Дженкінтавіні (Jenkintown), Пен. З 1984 була секр. в єпископській канцелярії в Пармі.

В.М.

ЛЯНГЕВИЧ Олена (Helen Langevych), монахиня ЧСВВ, педагог, церк. діячка; н. 24.1.1879 в Жовкві, Гал., п. 7.5.1916 в Філядельфії. Новіціят і чернечі обіти відбула в монастирях Жовкви, Яворова і Словіги в Гал. 1911 на прохання єп. Сотера Ортинського, митр. А. Шептицький вислав до США групу Василіянок, очолену Л., для місійної праці серед укр. імігрантів (див. *Василіянки). Як перша провідна Василіянка-українка Л. заснувала в Філядельфії монастир, сиротинець, вечірню та денну школу українознавства й катехизації. Була їх настоятелькою, а також фактичною засновницею провінції сс. Василіянок Пресв. Серця Христового в США із званням "матері". Зорганізувала там само книгарню, друкарню та різницю.

В.М.

ЛЯТРОБ (Latrobe), м-ко в зах. Пенсильванії, 52 кн на півд. сх. від Пітсбургу, нас. 9,2 тис. (2000), українців 110. Почали приїжджати кін. 19 ст. переважно з пов. Лісько, Гал., працювали у сталеварнях. 1910 засн. гр.-кат. церкву Успення Богородиці, теперішню церкву збудовано 1964. До Л. належить дочерна церква Різдва Богородиці в Нью Александрії (New Alexandria), засн. 1906. Найдовше були свящ. Петро Соловій, Василь Зацерковний, Володимир Терещук, Володимир Качмар. Діяли відділи УНС (засн. 1916) та Укр. Нар. Помочі.

В.М.

ЛЯТУРИНСЬКА Оксана (Oksana Liaturynska), псевд. Роксана Вишневецька, Оксана Печеніг, Сроним та ін., поетеса, скульптор і малярка; н. 1.2.1902 на хуторі б. Катербургу Крем'янецького пов. Вол. губ., п. 13.6.1970 в Міннеаполісі, урна з її попелом захоронена на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Сер. освіту здобула в гімназії ім. Стешенка в Крем'янці та укр. реальній гімназії

у Празі (1926), куди емігрувала 1924; там же в Празі студіювала гуманітарні науки в Карловім Ун-ті (1929-30), закінчила Чеську Вищу Мист.-Пром. Школу (1933). З 1945 на еміграції в Нім. (у таборі ДП в Ашаффенбурзі), від 1949 у США; осіла спочатку у Вашингтоні, згодом переселилась до Міннеаполісу. Належала до празької поетичної школи "вісниківців", заснованої Юрієм Дараганом, Євгеном Маланюком та Леонідом Мосендзом; поет-символіст, авторка майстерної лірики та короткої поетизованої прози. Серед її творів зб. поезій "Гусла" (1938), "Княжа емаль" (1941, 2 вид. 1956), прозова зб. "Материнки" (1946), зб. дитячих поезій "Бедрик" (1956); посмертні вид. – зб. "Ягілка" (1971), "Вибрані твори" (т.1, 1971), "Зібрані твори" (1983), мист. альбом "Вел. передзвін. Писанки і поезії О. Лятуринської" (1986). Як скульптор і малярка працювала в широкому діапазоні жанрів і стилів: гіпсові й теракотові погруддя надприродної величини і малі, настільні (Т. Масарик, Т. Шевченко, С. Петлюра, С. Коновалець, Ю. Головінський, А. Мельник та ін.), іст. портрети, скульптурні композиції з різних матеріалів та різною технікою ("Китайка", "Танок", "Виноградари", "Чорношличник", "Мати Божа", "Материнство", "Сокіл" та ін.); пам'ятники полеглим (Пардубиці, 1932), нагробки (Єагенові Коновальцеві, Ротердам, 1939; Іллі Біликові, Мільвазанки, 1941; Аркадієві Животкові, Ашаффенбург, 1949 та ін.). В США створила низку моделей ляльок, працювала в галузі кераміки та писанкарства, мало займалася скульптурою і малюванням через недугу. Архів Л. зберігається в УВАН в Нью-Йорку.

Лит.: Шевельов Ю. Купка

попелу, що була Лятуринською (в "Зібраних творах О. Лятуринської", ред. Б. Гошовський та С. Кузьменко, 1983);

Голенда Й. Дажбожа внучка. "Дукля", ч.4, 1995;

Соловей О. О. Лятуринська. Канва життя і творчости. "Віра", ч.1(105), 2002;

Лопата П. Мист. діяльність О. Лятуринської в Празі. "Дукля", ч.3.2002.

В. Трощинський

ЛЯХОВИЧ Євген (Yevhen Liakhovych {Eugene Lachowitch}), інж., журналіст і гром.-політ. діяч; н. 4.6.1900 в с. Ушня Золочівського пов., Гал., п. 16.10.1976 в Дірфілді (Deerfield), Фльор., похований в Бока Ратон (Boca Raton), Фльор. Гімназистом зголосився до УГА й брав участь у визвольних змаганнях (1918-20). Згодом розпочав політехн. студії в Данцігу і був активним в укр. студентському русі та у творенні організаційної мережі УВО (1922-23). 1923 переїхав до США, де продовжив навчання в Політехн. Ун-ті в Брукліні, Н.Й., та включився в укр. сусп. життя як речник УВО, пізніше ОУН; 1929 допомагав Є. Коновальцеві під час його поїздки по укр. поселеннях в Америці. 1933-35 представник ОУН в Лондоні й там же керівник її пресового бюро. По поверненні до США один з провідників ОДВУ, співред. газ. "Свобода" (1936-42) та співорганізатор Укр.-Амер. Комітету для Допомоги Альянтам (1940). З 1942 працював інж. у машинобудівельній фірмі в Брукліні; після війни засновник та перший гол. ООЧСУ в Нью-Йорку і перший ред. її органу – "Вісник ООЧСУ" (1946-48). Автор ряду публіцистичних праць, серед них: "The Ukrainian Question", "Перевірка наших позицій" (1954), "Форма і зміст укр. визвольного руху" (1960), "Укр. визвольний рух на роздоріжжі" (1969), спогади про діяльність в Лондоні 1933-35 (в зб. "Євген Коновалець та його доба", 1974) та ін.; був кореспондентом

багатьох укр. журн. і газ. – Львів. "Вісника", "Сурми" та "Розбудови нації" у 1920-1930-их рр., тоді ж і пізніше "Свободи", "Америку" та ін.

В. Трошинський

ЛЯХОВИЧ Зенон (Zenon Liakhovych), другий гр.-кат. свящ.-емігрант в США і перший, що тут помер; н. 1859 в Гал., п. 4.11.1887 в Кінгстон Пен., похований в Шенандоа (Shenandoah), Пен. Студіював богослов'я у Львові і там же 1886 висвячений на свящ.; в березні 1887 на прохання о. Івана Волянського прибув до США і пів р. працював його сотрудником в Шенандоа, відтак дуже коротко був парохом укр. поселенців в Кінгстоні (Kingston), де став засновником та одним з керівників Т-ва "Людари Праці".

В. Трошинський

ЛЯЩЕНКО Костянтин (Konstantyn Liashchenko), біохемік-дослідник; н. 1949 в Україні. Кандидат біологічних наук, працював в Україні в Ін-ті біохемії НАН України під керівництвом академіка Сергія Комісаренка. До США прибув з родиною 1995 і працював в Дослідному Ін-ті Нар. Здоров'я (Public Health Research Institute), а від 2001 в діагностичній установі "Chem-bio Diagnostics Systems" в Нью-Йорку. Він досліджує новий швидкий тест на туберкульозу. Одночасно займається також проблемою СНІДу (Синдрому Набутого Імуно-Дефіциту). Працюючи в лабораторіях США, утримує контакти з Ін-том біохемії в Києві.

В.М.

"ЛЬВІВ", укр.-амер. спорт. т-во в Клівленді (Lviv), засн. 1949 як футбольна ланка "Українці" при відділі ООЧСУ. 1.4.1950 відбулися заг. збори і оформлено окрему орг-цію укр. спорт. клуб "Орлик". 1954 змінено назву на "Л.". Здобуто чашу Ог. з футболу. 1965 поширено ланку футболу на 6

юніорських дружин, які в 1968-74 шість разів підряд були чемпіоном в Огайській юніорській лізі. 1977 "Л." збудував власну спорт. площу. 1983 відбиванкова дружина жінок стала чемпіоном у турнірі УСЦАК в Торонто. Брала участь спортовці "Л." у різних турнірах в Елленвіль та Торонто. 1989-91 відбула зустрічі з Львівськими "Карпатами". 1993 знов перше місце з футболу Ог. здобули сеньйори "Л." Упродовж 50 річної історії 3 змагуни "Л." увійшли до Клівлендського ун-тського "Hall of Fame"; ряд чл. "Л." стали проф. змагунами. Осип Росул став дир. суддівських інструкцій проф. футболу США, Осип Новицький спорт. журналіст був душею Клівленського "Л.". У 1967 і 1969 "Л" гостив чемпіонат УСЦАК з шахів.

В. Ліщинецький

ЛЬОНЬО (псевдо) див. *Лепкий Лев*

М

МАВНТ КАРМЕЛЬ (Mount Carmel), м-ко в центр. сх. частині шт. Пенсильванії, розташоване на півн. сх. від Геррісбургу (70 км), на півд. зах. від Скрентону (93 км) і на півн. зах. від Філядельфії (140 км). Нас. 6390 (2000), українців 340 і 190 росіян, між якими більшість українці. 1891 тут постала парафія св. Петра і Павла, засн. о. Степаном Макарем, який також тут редагував "Свободу". Нову муровану церкву збудовано 1914, яка згоріла 1991, 1994 збудовано нову церкву. В М.К. відділ УНС – Братство св. Димитрія, засн. 1895, існували також в пол. 1930-их рр. відділи УРС, "Провидіння" і Укр.

УК Церква св. Петра і Павла.
Мавнт Кармель. Пен.

Нар. Помочі, укр. вечірня школа, укр. клуб, школа танців, хори. Із занепадом вугільної пром-сти к-сть українців зменшилося; 1985 було 430 парафіян в церкві св. Петра і Павла.

В.М.

МАВНТ ТАБОР монастир див. *Преображенський Монастир*

МАГАНОЙ СИТИ (Mahanoey City), м-ко в центр.-сх. Пенсильванії, розташоване 100 км на півн. сх. від столиці шт. Геррісбургу (Harrisburg). Нас 4,6 тис. (2000), в

тому понад 100 укр. походження. Почали поселятися з кін. 19 ст., перев. з зах.-гал. повітів, згодом із Заліщицького пов. М.С.; пізніше там поселилися закарп.. Українці працювали у вугільній пром-сті. Споч. мали спільне гром. і рел. життя з громадою в Шенандоа (Shenandoah). Згодом закарпатці створили свою церкву Богородиці 1890, а гал. українці заснували церкву св. Миколая 1923, яка мала в тому часі понад 100 родин; парафія мала власний цвинтар, парафія існувала до 2009. в М.С. існували відділи "Сосдиненія", УНС та УРС. В 1930-их рр. існував укр. мол. клуб. Після закриття шахт укр. організоване життя занепало.

В.М.

МАГАЛІЯС Семен (Semen Magalias), правник, військ. і культ.-осв. діяч; н. 17.5.1885 в м-ку Винники Львівського пов., Гал., п. в травні 1978 в Ньюарку, Н.Дж. Сер. освіти здобув в Академічній Гімназії у Львові (1906), студіював право у Львів. Ун-ті, коротко учителював у госп. школі в Милованні б. Товмача та був інспектором-організатором у Крайовому Т-ві "Сіль. Господар". Брав участь в I світ. війні, яку закінчив сотником австр. армії (1914-18), учасник визвольних змагань – сотник УГА та референт озброєння Держ. Військ. Секретаряту ЗУНР, а 1920 спершу як начальник відділу закорд. зв'язків, а потім як начальник мобілізаційного відділу гол. управління Ген. Штабу Армії УНР. Після повернення до Львова (1921) один із засновників УВО, також діяльний в "Молодій Громаді", відтак дир. канцелярії гол. т-ва "Просвіта" у Львові (1922-39), автор численних ст. на

гром. та культ.-осв. теми; окрема праця "Порадник для освітників" (1935) та ін. Пізніше працював у Шкільній Кураторії на Львівську обл., начальником постачання в Політехніці у Львові (1939-41), за нім. окупації коротко був секр. міськ. управи Львова (1941). Від 1944 на еміграції в Поль. і Нім., від 1949 в США, де був активний у ветеранських орг-ціях.

В. Трошинський

МАГУН-ГУРИН Лариса (Laryssa Magun-Huryn), фармацевт, оперна співачка (драм. сопрано); н. 27.3.1954 в Нью-Йорку. Закінчила фармацевтичні студії в Ун-ті Сейнт Джонс (St. John's) в м. Джамайка (Jamaica), Н.Й. (1977); муз. освіту набула в Укр. Муз. Ін-ті в Нью-Йорку (фортепіан і спів) та в сер. школі виконавчого мистецтва (High School of the Performing Arts, 1972) у Нью-Йорку та у приватних викладачів. Виступала кількаразово із оперним ансамблем "Verdi Opera Co.", співала в Катедрі св. Патрика (Нью-Йорк) з нагоди візиту Папи Івана Павла II. Брала участь в укр. муз. фестивалях та імпрезах (напр. на Союзівці) та в ін. осередках США й Кан. Восени 1992 М.-Г. провела успішне турне у Львові, Тернополі та Івано-Франківську.

В. Трошинський

МАДАЙ Андрій (Andrii Maday {Andriy Maday}), мистець-маляр, графік й іконописець; н. 26.11.1953 у Філядельфії. Закінчив Пенсильванську Академію Мистецтв у Філядельфії (1971-75), рівночасно в літні семестри 1972 і 1973 студіював в УКУ в Римі; вивчав іконопис у Ювеналія Мокрицького в монастирі Студитів в Кастель Гандольфо, Італ. (1979-81).

Створив низку праць: дереворізів (серед них портрети Томаса Гарді, Олеса Бердника, Михайла Грушевського, Патріярха Йосифа Сліпого та ін.; два

дереворізи М. є офіційним лого Академії Мистецтв у Філадельфії), лінорізів, офортів та літографій. У дереворитах виявляє потяг до психологічного розв'язання образу. В іконописанні його праці ювелірно опрацьовані, близьких до графічних творів виконані малярськими засобами. М. розмальовував укр. кат. церкви св. Йосифа в Чикаго (1978), Благовіщення Пречистої Диви Марії у Мелровз Парку (Melrose Park), Пен. (1985), укр. правос. церкву св. Володимира в Калгарі (Calgary), Кан. (1994-95), Коледж св. Чедс, Дургам Ун-ту, Дургам (Durham), Англ. (2004), Собор св. Нектаріос в Сістл (Seattle), Ваш. (2010) та ін. Мав понад 32 самостійних і брав участь у багатьох групових виставках в США, Канаді й Європі. Одержав ряд нагород за дереворити та рисунки, між ними Lewis Comfort Tiffany Foundation Grant (1974). Постійний лектор по США і Кан. та викладач у Вірджинія Марті Коледжі Мистецтва і Дизайн (Virginia Marti College of Art and Design) в Лейквуд (Lakewood), Ог. (з 2006). Його твори знаходяться в приватних колекціях в США, Кан. Європі та в Австрал. Живе в Клівленді.

В. Трошинський

МАДЗЕЛЯН Василь (Vasyl Madzeliyan), проф. мистецтва, маляр; н. 22.6.1917 в Монессен (Monessen), Пен., п. 3.6.2005 в Сакраменто, Каліф. Батьки М. повернулися на Лемківщину в 1920. Закінчив гімназію в Тернополі (1937) і повернувся до США. Служив в амер. армії (1938-61). Студіював в Мерил. Ун-ті та Каліф. Стейтовому Ун-ті в Сакраменто (мгр прикладного

мистецтва, 1964). Викладав теорію живопису, графіку, кераміку й фотографію. Від 1979 – незалежний мистець. Виставлявся в США та серед лемк. громад у Поль. і в Україні. Автор м.ін. циклу 33 рисунків п.з. "Лемк. іконостас". Його брат Семен написав про нього книжку "Лемківщина у творчості Василя Мадзеляна" (1993).

М.Р.

МАЄВСЬКИЙ Петро (Petro Maievsky), правос. свящ.-протопресвітер, рел. і гром.-культ. діяч; н. 25.6.1893 в м-ку Комарно, пов. Рудки, Гал., п. 3.6.1982 в Лос Анджелесі, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіював філософію у Львів. Ун-ті (1913-14), в часі I Світ. війни вивезений вглиб Рос. як заручник (1915), пізніше повернувся до Києва, де продовжив студії на іст.-філол. фак. Ун-ту св. Володимира (1917-21), паралельно закінчив теологію і 1921 був висвячений на свящ. УАПЦ митр. В. Липківським. Настоятель церкви св. Єлисавети на Труханівському остр. в Києві (1922-27), 1928 залишив Київ і повернувся до Львова, невдовзі емігрував до Кан., де був довголітнім настоятелем правос. Собору св. Покрови у Вінніпегу (1932-46). 1946 переїхав до США й осів в Лос Анджелесі, тут став ініціатором заснування, будівничим та настоятелем правос. церкви св. Володимира (від 1947), юридично незалежної, керуючись засадами УАПЦ короткий час (1952-57) підлягав митр. Григорієві Огійчукові з УАПЦ (Соборноправної). Дириг. хору в Комарно, в Кан. та США, організував понад 130 аматорських вистав і концертів та був дир. церк. хору "Боян". Продовжив культ.-осв. діяльність також в США. Автор праць "45-ліття відродження Церкви в Україні" (1966), "20

ліття парафії св. Володимира в Лос Анджелесі" (1966), ред. та впорядник зб. "Проповіді Митр. Василя Липківського на неділі і свята" (1969) та "Листи Митр. Василя Липківського часів 1933-1937" (1980) та ін.; деякий час був заст. гол. Укр. Правос. Братства ім. митр. Василя Липківського та співроб. його органу "Церква й Життя".

В. Трошинський

МАЗЕПИНЦІ (Knights of Mazepa), політ. орг-ція молоді, засн. в Чикаго 21.6.1930 (9 чл. засновників). Визнаючи гетьмансько-монархістську ідеологію з деякими відхиленнями від доктрини В'ячеслава Липинського, М. ставили собі за завдання провадити політ. вишкіл молоді та допомагати молодим закінчити високу фахову освіту, щоб відтак укр. молодь могла зайняти впливове становище в амер. житті. Для популяризування своїх ідей М. видавали з січня 1931 журн. "Голос Мазепинців" (появилось 5 чч.). До проводу т-ва входили Богдан Катамай, Тарас Шпікула, Володимир Засадний, Осип Саск. Орг-ція проіснувала 2 рр.

Р. Залуцький

МАЗЕПА (Mazepa), назва кількох геогр. місцевостей США, що має стосунок до іст. імені укр. гетьмана Івана Мазепи (1640-1709).

М. - м. в шт. Міннесота, розташоване 110 км на півд. сх. від Міннеаполісу, нас. бл. 785 (2000), українців немає. Назву оселі надав в пол. 19 ст. перший поселенець М. англієць Айра Сілій (Ira Seeley) під впливом поеми Байрона. Укр. громада в Міннеаполісі нав'язала контакт в міських чинниках М. та в 1980-их рр., провела відвідини міста. М. – сіль. оселя в півн. зах. частині шт. Норт Каролайна на півн. від м. Шарльотт (Charlotte). Нас. бл. 50 душ, українців немає. На поч. 20 ст. там була поштова станція під тою самою назвою. Там є також дорога М. (Mazepa Road). Генеза назви подібна, як і в попередньому

випадку, хоч дехто пов'язує її з локомотивою "Мазепа", що туди проїздила.

М. – с. в Пенсильванії, бл. 80 км на півн. від Геррісбургу недалеко від регіону антрацитного вугілля, де поселилося багато перших укр. імігрантів. Нас. бл. 4000 (2000), невідомо, чи між ними є українці. Первісна назва оселі Босертвн (Boyertown), яку в 1870 их рр. змінено на М. під впливом популярної тоді драматизації акторкою Адою Менкен (Adah Menken) поеми Байрона.

Назву М. мали в 19 ст. кілька пожежних станиць в США, в тому і в Нью-Йорку. В 19 ст. амер. компанії й інж. були пов'язані з будівництвом залізниць в Рос. Імперії. Деякі після повернення (Thomas Vinans і George Gillingham) збудували окремі серії локомотив, яким надали назву "М.", так само нагадуючи степовий гін верхом легендарного Мазепи. Завод залізнодорожних локомотив Болдвіна (Baldwin Locomotive Works) у 1830-их рр. будував локомотиви "М."

Лит.: Holutiak-Hallick Jr. S.P. Mazepa: What's in a Name? "Ukrainian Weekly", 9.5.1982.

В.М.

МАЗУР Володимир (Wolodymyr Masur), справжнє прізвище Микитенко, організаційний псевд. Дніпровий, гром. діяч і журналіст; н. 5.8.1921 в с. Салогубівка на Сумщині, п. 24.3.1997 в Чикаго, похований на цвинтарі в Елмвуді (Elmwood), Ілл. Вчився в сер. школі в Ічні на Чернігівщині. Перед наступом Червоної Армії 1943 під час 2 Світ. війни подався до Зах. України, де увійшов у контакт з підпіллям ОУН, з яким пов'язує свою дальшу долю. Після 1945 опинився в Нім., студіював в УТПГ та був активним у системі ЗЧ ОУН як обл. провідник. 1951 переїхав до США, жив у Клівленді, Пітсбургу і Чикаго. Діяч ООЧСУ, чл. її гол. управи, чл. президії УККА, його віцепрез., 1966-97 гол. Укр. Нар.

Помочі, чл. секретаріату СКВУ. 18 рр. був безперервно провідником ОУН Степана Бандери в США, а від осені 1987 заст. гол. її проводу та гол. Світ. Укр. Державницького Фронту. Як гол. Укр. Нар. Помочі переніс її осідок з Пітсбургу до Чикаго. Діяч АБН та УПЦ в США. Під час незалежної України їздив кілька разів на батьківщину. Співред. "Укр. нар. слова" (1959-61), а з 1974 його ред. Автор зб. ст. "Ми плакали віру у визволення України" (2000), співавтор з Леонідом Полтавою "Історія Укр. Нар. Помочі в Америці і Кан." (1977).

В.М.

МАЗУРКЕВИЧ Зенон (Zenon Mazurkevich), чоловік Уляни Мазуркевич, архітект, гром. діяч; н.

31.8.1939 в м-ку Рожнятів Долинського пов., Гал. Емігрував з батьками до Нім., згодом до Кан. Студіював архітектуру в Торонтоському Ун-ті (бакаляр, 1966) та в Пенсильванському Ун-ті в Філядельфії (диплом мгра з архітектури і міського планування 1968-72). Працював у ряді архітекторських корпорацій, м.ін. гол. архітектором "Ford Motor Land Development Co." в Детройті. 1974 створив власну компанію "Zen Architects" в Філядельфії та є її керівником. Просектував торг. й індустріальні об'єкти, житлові будинки, готелі та сакральні споруди, серед ін.: бюровий будинок "Fairview Plaza" в Дженкінтавні (Jenkintown), Пен., банк "Самопомочі" в Філядельфії, монастир ЧСВВ в Глен Кові (Glen Cove), Н.Й., Менор Коледж в Дженкінтавні, церкву св. Йосифа в Чикаго та ін., останньо підготував супермодерністичний проєкт Преображенського катедрального собору в Коломиї.

В.М.

МАЗУРКЕВИЧ Михайло (правд. прізви.) див. Мазуркі Майк.

МАЗУРКЕВИЧ Уляна (Ułana Mazurkevich), з роду Балух, дружина Зенона Мазуркевича, підприсмець, правозахисна діячка; н. 17.5.1944 в Криниці Новосанчського пов.,

Зах. Гал. З батьками виїхала на еміграцію, перебувала спочатку в Нім., згодом в США. Студіювала історію в Іллінойському Ун-ті в Урбана-

Шампейн (бакаляр, 1966) та в Ун-ті Темпл (Temple) у Філядельфії (мгр, 1968). Брала активну участь у правозахисній діяльності політ. в'язнів в СРСР; гол. Комітету оборонн Валентина Мороза (з 1974), згодом Комітету оборони людських і нац. прав України, ініціювала в Філядельфії "Дні солідарности" з політв'язнями, брала участь у кількох слуханнях в Конгресі США у справах порушення людських прав в СРСР та дослідження й засудження Голодомору як чл. Комісії Дослідження Голодомору в Україні. Зорганізувала протестні акції перед ООН та співпрацювала з емігранцією балтійських народів. В 1990-их рр. організувала харитативну й ін. допомогу Україні, була спостерігачем на виборах в Україні, чл. правління Координаційного Комітету Допомогн Україні. Власниця і менеджер ресторану-клубу "Ułana's" в Філядельфії. Київ. Патріярх Філарет нагородив М. Білим Хрестом Ордена св. Михаїла Архистратига (2001), і нагороджена през. України Віктором Ющенком Орденом Княгині Ольги III ступеня (2008).

Н. Пазуняк

МАЗУРКІ Майк (Mike Mazurki), фільмовий актор, атлет-борець, спортсмен амер. футболу й баскетболу; н. 25.12.1909 в

Тернополі в родині коваля Мазуркевича, п. 9.12.1990 в м. Глендейл (Glendale), Каліф. Дитиною прибув з батьками до США, закінчив Мангеттенський

коледж та студював право в Ун-ті Фордгама в Нью-Йорку, працював контролером фінансів на Волл Стріт (Wall Street). Водночас займався проф. спортом, зокрема як борець. Брав участь в понад 4,000 змаганнях, згодом був суддею в протиборстві. 1941 Ван Стернберг запросив М. на роль борця у фільмі "The Shanghai Gesture". З того часу переселився до Голлівуду та брав участь в понад 100 фільмах і 200 телевізійних серійних програмах, зокрема як боксер і борець. Гол. його ролі в: "Murder, My Sweet" (1944), "Some Like It Hot" (1958), "It's a Mad, Mad, Mad, Mad World" (1963), "Requiem for a Gun Fighter" (1963), "Challenge to Be Free" (1976), "It's About Time" (телевізійна серія, 1966), "Guys and Dolls" (на сцені) та ін. Брав участь в укр. гром. і культ. житті.

Лит.: Gregorovich, A. Hollywood Ukrainians. "Forum", ч.35, весна 1977; Sawycky, R. Ukrainian Film Guide. Cranford, 1980.

В.М.

МАЗЯР Люба (Luba Maziar), маляр, графік; н. у Венесуелі в 1950-их рр., в 1965 переїхала до США. Вчилася в Академії св. Василя в Фокс Чейсі, Пен., а ун-тські студії закінчила в Ін-ті Пратта (Pratt) в Брукліні, Н.Й. Малює натюрморти, красвиди, портрети, абстрактні поняття-символи, найчастіше з укр. тематикою, літ. постаті, сюжети мітичного світу та іст. у нейтральних сіро-бронзових кольорах. Виставлялася в Філадельфії та Нью-Йорку.

В.М.

МАЙК Чічка (псевдо) див. *Козак Едвард*

МАЙДАНСЬКИЙ (псевдо) див. *Нагірняк Ілля*

МАЙНЕРСВІЛЬ (Minersville), м-ко в р-ні кам'яного вугілля Пен., розташоване у віддалі 70 км на півн. сх. від Геррісбургу. Нас. 4,5 тис. (2000), з чого 260 українців. Почали поселятися в 1890-их рр. з Зах. Гал. і Закарпаття. Перша дерев'яна церква св. Миколая засн.

УП Церква св. Миколая у Майнерсвілі, Пен.

1896, відновлена 1913, згоріла 1919, теперішня церква збудована 1938; парафіян 900 (1985) з М. і околиці, цілоденна школа (відкрита 1944, школа збудована 1958), власний цвинтар. Закарп. греко-католики заснували 1909 окрему парафію св. Петра і Павла. 1920 засн. укр. правос. церкву св. Юрія Переможця. Деякі особи укр. походження належали до рос. правос. церкви або були поза церквами (просов. елементи). Крім церк. орг-цій, діяли відділи "Сосдиненія", УНС, УРС, "Провидіння", "Общества Русских Братств". З М. походить дружина сина останнього принца Кореї Ун Лі, внука останнього Корейського короля-імператора Коджонг (Gojong), дочка укр. імігрантів – Юлія Муляк-Лі.

В.М.

МАЙНОШ Михайло (Mykhailo Mainosh), гром. діяч; н. 18.9.1906 в Пітсбургу, п. 12.1.1981 там само. Від 1941 активний в "Провидінні", зокрема, як гол. окружної ради, секр. 23 відділу у Пітсбургу (20 рр.) та чл. гол. управи (1966-77); тривалий час був дяком і дир. церк. хору парафії св. Івана Христителя в Пітсбургу, гол. Укр. Допомогового Союзу в півд. Пітсбургу. 1971 Укр. Технолог. Т-во вибрало М. "Українцем року".

В. Трошинський

МАЙОРЧАК Володимир (Volodymyr Maiorchak), маляр і графік, реставратор; н. 1958 в Україні. Мист. освіту здобув у Львові: в Ліцеї ім. Івана Труша та у Львів. Поліграфічному Ін-ті ім. Івана Федорова. В 1990-их рр. прибув до США і поселився в Дірборні б. Детройту, де продовжував займатись малярською працею, особливо рел. мистецтвом; виконав реставраційні праці у багатьох церквах, включно з катедрою у Луцьку, Преображенською церквою у Львові, церквою Вознесіння у Прияворі (Боснія), церквою Непорочного Зачаття Матері Божої у Гемтремку, Міч., та ін.; брав участь та мав індивідуальні виставки у Львові, Ризі та ін. м. Європи й Америки. З мистцем Богданом Чернецьким М. реставрував Детройтську Оперу.

В. Трошинський

МАЙСТРЕНКО Лев (Lev Maistrenko), син укр. політ. діяча Івана Майстренка, інж. залізобетонних конструкцій, мистецтвознавець; н. 15.12.1926 в Харкові, п. 20.6.2010 в Нью-Йорку,

похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Від 1936 жив у Словаґянську на Донбасі, підчас окупації України німцями навчався у Рівному

в електро-техн. школі, пізніше в гімназії у Львові; по 2 Світ. війні продовжив навчання в Нім. у Байройтській укр. гімназії, коротко студював архітектуру в Ун-ті УНРРА в Мюнхені та Академії Мистецтв в Штутгарті, закінчив школу перекладачів (англ. і нім. мови) в Регенсбурзі. 1949 переїхав до США, де здобув ступінь бакаляра техн. наук в Ун-ті Пратта, Н.Й., та працював інж. в адміністрації портів шт. Н.Й. та Н.Дж. (1967-94). Автор підручника "Nonresidential Membrane Roofing Systems", низки ст. в укр. журн., про архітектуру доби Гетьманщини (17-18 ст.), ілюстратор книжок, карикатурист, фотограф; чл. ТУІА.

В. Трощинський

МАЙСЮРА Петро (Petro Maisiura), друкар-підприсмець, гром. діяч; н. 15.6.1915 в м-ку Димер на Київщині. З розкуркуленими батьками подався на Сибір 1929, а потім жив і працював в Ленінграді. Був у Червоній Армії. Від 1941 в Києві, співроб. газ. "Укр. слово" і УНРади, в Нім. – співзасновник УРДП, чл. ЦК 1949-55 і 1979-85, обраний почесним чл. УРДП (1995). Гол. вид-ва "Прометей" в Детройті, чл. вид. спілки "Укр. Вісті" в Новому Ульмі і Детройті, чл. управи Фондації ім. І. Багряного. Власник і працівник укр. друкарні в Детройті, в якій появилися гас. "Укр. газета", "Прометей" і "Укр. Вісті".

В.М.

МАК (псевдо) див. *Гошовський Юліан*

МАК Богдан (Bohdan Mak), інж.-механік, адміністратор; н. 11.6.1926 в Чортківському пов., Гал. Сер. освіту здобув в Чорткові (1943); від 1939 чл. Юнацтва ОУН, згодом окружний (з 1943) та крайовий (1947-48) провідник Юнацтва ОУН Карп. Краю, закінчив старшинську школу УПА в Карпатах (1943-44), старшина при штабі УПА-Зах. до поч. 1948, опісля виїхав на Зах. Студював

в Краківській Політехніці (1948), Фрайбургському Ун-ті (Нім., 1949), УТП в Регенсбурзі (Нім., 1951). На поч. 1950-их рр. переїхав до США, де одержав в Ун-ті Маямі ступінь мгра механічної інженерії та мгра бізнесової адміністрації (1959). Працював інж.-інструктором в амер. армії, пізніше в департаменті оборони (до 1969), в компанії "Modern Product Corporation" (1969-73), віце-през. компанії "Valiant Metal Product Corporation" (1973-79), гол. інж. Коледжу медицини і дантистики в Н.Дж. (від 1980), деканом Dutchess Community College в Повкіпсі (Poughkeepsie), Н.Й. (1982-89). Автор низки наук. праць; опублікував життєпис провідника УПА полк. Шелеста – Василя Сидора (1966) та ін. матеріали до історії УПА; активний в Т-ві кол. Вояків УПА, УККА, Пластприяті, Рідній Школі, чл. ТУІА.

В. Трощинський

МАКАР Степан (Stepan Makar), псевд. Степан Хлопів, гр.-кат. саящ., ред., гром. діяч; н. 1870 в с. Бушковичі Перемиського пов.,

Гал., п. 2.1.1915 в Клівленді. Закінчив теологічні студії у Львові і як гр.-кат. свящ. – чл. "Амер. Кружка" (об'єднував студентів-богословів, що готувались

обслуговувати укр. емігрантів). 1897 прибув до США, де спершу перейняв душпастирські обов'язки в Мавнт Кармел (Mount Carmel), Пен., та ін. парафіях; став одним із провідних діячів Руського Нар. Союзу, зокрема, гол. його контрольної комісії, духовним опікуном та ред. друк. органу газ. "Свобода" (1897-1900). Автор багатьох ст. і нарисів, розмішуваних на сторінках "Свободи", з історії та життя укр. еміграції в США; в серії книжкових популярних вид., що виходили при "Свободі", були надруковані його "Оповідання",

п'єси "Амер. шляхтич" та "Скупар", "Русько-англ. провідник", "Русько-англ. словарець" (1901). Співзасновник та один з трьох керівників окремого від "Свободи" просв. вид-ва ім. А. Бончевського * "Слово" (1904-06), перекладач, ред. та популяризатор серед укр. емігрантів низки англословних творів в ділянках художньої літератури, природознавства, підприємництва тощо.

В. Трощинський

МАКАРЕВИЧ Богдан (Bohdan Makarevych), син Івана Макаревича, лікар-отоляринголог; н. 7.12.1944 в Карлових Варах, Чех. 1949 емігрував з родиною до США та замешкав у Нью-Йорку. Вищі студії з біології закінчив в Єйльському Ун-ті (1966), ступінь мгра із зоології здобув у Мічиганському Ун-ті в Анн Арборі (1967), а диплом д-ра медицини у Вейнському (Wayne) Ун-ті в Детройті (1971). Спеціалізувався з отолярингології при мед. центрі в Сан Антоніо (San Antonio), Текс. (1973-77); у 1970-их рр. служив в амер. армії, мав рангу підполк., пізніше працював начальником травматологічного шпиталю на летунській базі "Travis" в Каліф. (1983-84). Активний в гром. житті як чл. УЛТПА та гол. Комітету Допомоги Україні у Півн. Каліф., від 1990-их рр. неодноразово бував в Україні, де виступав з доповідями і проводив показові операції в Києві та у Львові, автор наук. ст. у фахових вид.

В. Трощинський

МАКАРЕВИЧ Іван (Ivan Makarevych), лікар-хірург, гром. і церк. діяч та меценат; н. 8.5.1914 в с.

Покрівці Стрийського пов., Гал., п. 10.7.1999 в Асторії, Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Сер. освіту здобув в гімназії

в Станиславові (1932), студював медицину в Ун-ті Карла Франца а Граці (Австр.), де здобув диплом лікаря-хірурга (1940). Служив лікарем в Дружині Укр. Націоналістів "Ролянд" (1941), був організатором і керівником хірургічного відділу шпиталю УНРРА ІРО в Ашаффенбургу, Нім. (1945-49), з переїздом 1949 до США відбув нострифікацію диплому і займався приватною лік. практикою у Нью-Йорку та в Асторії (1954-88); чл. УЛТПА, кількох амер. лік. т-в, а також Міжнар. Колегії Хірургів (від 1962). Активний в укр. гром. і церк. житті: ініціатор будови і гол. будівельного комітету церкви і комплексу св. Івана Хрестителя в Хантері (Hunter), Н.Й.; ктитор-фундатор цієї церкви (1960-84), а згодом її почесний муж довір'я; чл.-прихильник і жертводавець на цілі НТШ, УВАН, Укр. Музею в Нью-Йорку та ін.; нагороджений Золотим Хрестом Заслуги від Папи Івана Павла II (1984).

В. Трошинський

МАКАРЕНКО Андрій (Andrii Makarenko), інж.-залізничник і гром.-політ. діяч під час визвольних змагань та на еміграції; н. 17.7.1886 в м-ку Гадяч Полтавської губ., п. 28.9.1963 в Гюстоні (Houston),

Текс. Випускник залізничного ін-ту, М. займав високі посади в управлінні півд. залізницями на Україні; з поч. революції 1917 організатор

укр. залізничників і гол. їхньої проф. спілки, влітку 1917 створив полк залізничників, що пізніше став однією з найбосдатніших частин армії УНР; за гетьманату дир. департаменту а мін-ві залізничного транспорту, в кін. 1918 співорганізатор повстання проти гетьм. Павла Скоропадського і чл. Директорії УНР як кандидат залізничників. Відповідно до рішення Директорії (15.11.1919 в

Кам'янці), виїхав у держ. справах за кордон і вже не повертався в Україну; на еміграції (з 1920) в Австр., Нім. та найдовше у Чехослов., де здобув д-рат в Укр. Вис. Пед. Ін-ті ім. М. Драгоманова в Празі й брав активну участь в укр. гром. житті. З 1945 знов у Нім. очолював укр. правос. громаду поза табором в Регенсбурзі, діяльний в акціях проти примусової репатріації українців до СРСР; 1951 переїхав до США.

В. Жнла, В. Трошинський

МАКАРЕНКО Борис (Borys Makarenko), син кубанського діяча Петра Макаренка, брат Галини Макаренко-Лобай, правник,

політолог і гром. діяч; н. 6.8.1921 в Празі, п. 16.12.1970 в Патерсоні (Paterson), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку.

Здобув ступені мгра права в Карловому Ун-ті в Празі (1945) й мгра політ. наук та дипломатії в Лювенському Ун-ті, Бельгія (1948), також закінчив право в УВУ у Празі (1945). В Празі займав посаду секр. (1940-43) та виконував обов'язки гол. (1944-45) Укр. Академічної Громади, був діячем Націоналістичної Орг-ції Укр. Студентів (1941-45); в складі Похідних Груп ОУН Андрія Мельника побував на Україні (1941). Продовжив активну гром. діяльність на еміграції в Нім., зокрема як гол. Клубу укр. студентів в Регенсбурзі (1945-46), та в Бельгії: перший заст. през. ЦЕСУС (1947-49) і його делегат на міжнар. конгресах (1949-53), заст. гол. Об'єднання Українців у Бельгії (1949-51), ген. секр. ради Укр. Орг-ції в Бельгії (1950-51), чл. виконавчої ради Міжнар. Союзу Греко-Правос. Молоді (1950-52) та ін. 1954 переїхав до США і проживав у Пассейку, Н.Дж. Автор низки ст. з проблем укр. студентства в

пресі та окремої розвідки "Історія укр. держави: короткий перегляд періоду 1917-1919, спертий на документах" (1951).

В. Трошинський

МАКАРЕНКО Борис (Borys Makarenko), маляр, фахівець в ділянці рел. мистецтва; н. 1.8.1923 в Полтаві, п. 28.4.2008 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Через табори ДП в Нім. з 1944 спершу переїхав до Австрал., згодом (1950) до США; студював прикладне мистецтво в Клягенфурт (Klagenfurt), Австр. й закінчив комерційне мистецтво в Америці. Від 1960 спеціалізувався в розмальовуванні укр. церков, серед них в Чикаго розмалював катедру св. Миколая (1976) та оформив мозаїкою собор св. Володимира і Ольги, розписав укр. кат. катедру св. Петра і Павла в Мельборні, Австрал. (1987-91), розмалював два великі Василіянські монастирі у Ванкувері, Квн. (св. Покрови) і в Асторії, Н.Й. (Св. Духа), церкву-пам'ятник в Савт Бавнд Бруку (разом з Петром Холодним) та ін. 1976 набув у власність мист. студію в Йонкерсі, Н.Й., в якій працював спільно з синами Святославом та Ігорем.

В. Трошинський

МАКАРЕНКО Сергій (Serhii Makarenko), маляр, чоловік Надії Сомко; н. 10.1.1904 на Чернігівщині, п. 6.5.1979 в Лос Анджелесі де й похований. Сер. освіту здобув в гімназії у Конотопі (1913-18) та в соц.-екон. школі (1921-23), вищу мист. – в Київ. Художньому Ін-ті (1925-30), з 1928 чл. Об'єднання Сучасних Мистців України; у 1930-их рр. був керівником художньої майстерні в Харкові та завідувачем катедри мистецтвознавства в Харківському Пед. Ін-ті, одночасно працював в галузі малярства і графіки, як ілюстратор книжок. Під час 2 Світ. війни в Києві, згодом в Конотопі займався перев. церк. малярством (1941-43), від 1943 на еміграції

спершу в Югославії, пізніше в Італ. (до 1949) та Аргентині (до 1960) і США. М. відомий насамперед своїми портретами – як з живої натури, так і створеними уявою мистця на підставі іст. матеріалів: Черногорського короля Миколи (1946), през. США Джона Кеннеді (власність Укр. Ін-ту Америки в Нью-Йорку, 1962), гетьмана Івана Мазепи (знаходиться в Амер. Нац. Музеї в Клівленді, 1966), Тараса Шевченка (1961, 1964), Маркіяна Шашкевича (1961), Антона Лотоцького (1962), Олександра Архимовича (1965), Романа Смаль-Стоцького (1967), В'ячеслава Липинського (1967) та ін. Поряд з портретним малюванням продовжив на еміграції працю у ділянці рел. мистецтва, зокрема, здобув високу оцінку фахівців за будову та оформлення іконостасів укр. церков у Нью-Йорку, Бостоні, Клівленді, Трентоні, Пармі та ін.; значне місце в його творчості займало також художнє оформлення книжок укр. письменників в діаспорі.

Лит.: N. Somko, S. Makarenko. New York, 1971.

В. Трошинський

МАКАРУШКА Богдан (Bohdan Makarushka), син Євгенії Макарушки, лікар-уролог і гром. діяч; н. 1901 в Коломиї, Гал., п. 16.11.1992 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку.

Закінчив гімназію у Львові; як вояк УГА брав участь у визвольних змаганнях (1918-20); мед. студії розпочав у Загребі (Хорватія), продовжив у Відні, а закінчив у Львові (1930). Працював лікарем-урологом у лікарнях Львова та Чорткова (1930-39); 1936-39 був керівником урологічної амбулаторії Нар. Лічниці. Активний в Укр. Лік. Т-ві у Львові (від 1930); з кін. 2 Світ. війни на еміграції в Нім., організаційний референт та лікар

Укр. Мед. Харитативної Служби в Мюнхені. 1950 переїхав до США і після нострифікації диплома відкрив приватну лік. практику в Брукліні, Н.Й.; як третій гол. головної управн УЛТПА (1959-61), спричинився до об'єднання в цій орг-ції усіх укр. лік. т-в, що діяли в різних містах США й Кан. (1961).

В. Трошинський

МАКАРУШКА Євгенія (Yevheniia Makarushka), з дому Мулик, визначна діячка жін. руху; н. 4.8.1880 в Львові, п. 6.7.1977 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі св.

Андрія в Савт Бавнд Бруку. Активна в сусп.-гром. праці серед укр. жіноцтва, перша гол. (1917-21) та довголітній чл. управи Союзу Українок в Гал., також тривало очолювала його львів. філію, була гол. ділового комітету підготовки Укр. Жін. Конгресу в Станіславові і його відкривала (1934). Упродовж 25 рр. займала посаду гол. надзірної ради кооперативи "Труд" у Львові, де набули кравецького фаху сотні укр. дівчат; діяльна як чл. УНДО, по 2 Світ. війні в Нім., звідки емігрувала до США.

В. Трошинський

МАКАРУШКА Ярослав (Yaroslav Makarushka), син Євгенії Макарушки, лікар-психіатр; н. 24.6.1908 в с. Сівка Войнилівська Калуського пов., Гал., п. 13.3.1998 у Мейплвуді (Maplewood), Н.Дж. Сер. освіти здобув в Академічній Гімназії у Львові (1926); мед. студії розпочав у Львові, а закінчив в Берлінському Ун-ті (1941). У студентські рр. активний чл. УВО, згодом ОУН, за підпільну діяльність відбув 5 рр. ув'язнення в поль. тюрмі (1933-38), від 1918 належав до Пласту, 1927-28 командант юнаків. при Верховній Пласт. Команді. Під час нім. окупації працював лікарем,

пізніше дир. лікарні у Бібрці б. Львова, допомагав підпільникам; 1944 виїхав на еміграцію і через Відень дістався до Нім., де працював лікарем у таборах ДП. 1947 переїхав до США і після нострифікації диплома займався лік. практикою в Нью-Йорку та в м. Еванс-Міллс (Evans Mills), Н.Й. (до 1988); діяльний в УЛТПА, автор ст. на мед. термінологічні теми у "Лік. Віснику" і меценат гром. установ.

В. Трошинський

МАКІЧУК Джім (Jim Makichuk), сценарист, режисер, фільмовий і телевізійний продюсер, журналіст; н. 25.9.1946 у Сван Рівер (Swan

River), Манітоба, Кан. Студіював у Мічигенському Ун-ті, пізніше студіював у фільмовій школі у Саймон Фрейзер (Simon Fraser) Ун-ті у Банф (Banff), Кан.,

і Детройтському (Detroit) Ун-ті. Фільмову кар'єру розпочав бл. 1975 (Кан., згодом США – Голівуд) як автор-сценарист, оператор, монтажер; М. заснував компанію Rocky Mountain Films. Як режисер-продюсер підготував сотні телереклям, а також зробив один документальний фільм "Cooperage", що був номінований на нагороду Оскара (за 1976). М. 1979 заснував Badland Pictures; автор сценаріїв до теле-фільмів студії "Paramount" та ін. незалежних продюсерів. Його перу належать теле-картини: "Betrayal of Silence" (1988), "Roswell: The Aliens Attack" (1999), "Dream House" (1998), "Gentle Bel" (2002) та ін. М. теж ред. і сценарист телесерії "Highlander" (1992). Він також працював як фільмар (автор і режисер, в Бритійській Колумбії та Саскачевані, Кан. М. викладав в Ун-ті Каліфорнії Лос Анджелес (UCLA). Як чл. Голіаудської групи "Тризуб", М. представив її у спеціальному виступі (2000) історію своєї кар'єри, описав укр.

впливи на власне життя, та ранні випадки етнічної дискримінації супроти нього в Кан.

Р. Савицький, мол

МАКОГІН Яків (Yakiv Makohin), гром.-політ. діяч і меценат; н. 1880 в Україні як один з нащадків роду гетьмана Кирила Розумовського, п. 13.1.1956 в Бостоні, похований на

військ. цвинтарі в Арлінгтоні (Arlington), Вірдж. Прибув до США в молодому віці і тривалий час служив в амср. армії (1905-21), досягнувши рангу полк.; у

1930-их рр. виявив зацікавлення укр. справами в Європі, між ін., поїхав до Гал. під час "паціфікації" та інформував про цю карвльну акцію поль. влади англ. парламентарів і журналістів (1930), заснував 1931 в Лондоні, згодом у Женеві і Празі укр. інформаційні бюро й утримував їх при фін. допомозі дружини Сузанни (з відомого бостонського роду Фаллонів). Завданням цих бюро було подавати "всякі інформації про укр. справи, відомості про Україну, про укр. наряд, про його культ., екон., рел. та політ. стремління". М. спільно з дружиною неодноразово жертвували значні суми на діяльність Музею Визвольної Боротьби у Празі, на культ. і наук. заходи (зокрема, проведення 2 Укр. Наук. З'їзду в Празі, 1932), закордонні відрядження укр. вчених в Зах. Україні і на еміграції, видавничу справу тощо. По смерті Я. і Сузанни (12.3.1976) їхня цінна колекція творів мистецтва (понад 30 портретів князів і гетьманів, написаних мистцем Василем Дядиноюком, що творять цикл "Володарі Укр. Землі", ікони, Євангеліс та Псалтир з 16-17 ст., гуцульські різьби Семена Корпанюка, художні альбоми, різні архівні матеріали та ін.), згідно з заповітом М., перейшли у власність

Укр. Ін-ту Америки в Нью-Йорку.

В. Трощинський

МАКОГОН Іван (Iwan Macohon (I. Mac Ohon)), один з найдавніших емігрантів українців у США. М. родом із с. Залісся, Гал. Прибув до США на поч 1860-их рр., втікаючи від австр. військ. служби, найнявся на роботу у фермера в шт. Текс. З групою "шукачів золота" опинився в Кол. Заробиаши 6 тис. дол., поїхав до м. Денвер, Кол., і тут працював в готелі. Одружився з дочкою власника та далі провадив це підприємство, відоме як "Occidental Hotel – I. Mac Ohon, Proprietor". Дальша доля невідома. Про М. згадує Юліян Чупка в книзі "Образки з Америки" (1896).

р.м.

МАКРИНИ СВ.ГОРА в Юніонтавні (Mount Saint Macrina in Uniontown), осідок сс. Василянок (провінція Пресв. Богородиці Неустанної Помочі), первісно посілисть і палата вугільного магната Джосая Ван Кірк Томпсона (Josiah Van Kirk Thompson), що їх Василянки придбали від Union Forest Company в Пітсбургу. 1934 оригінально Дубова Гора (Oak Hill) стала називатися М.Г. в пам'яті сестри Василя Вел. з 4 ст. та на пошану матері Макрини Мельничук, засн. закарп. вітки Василянок. Забудови і вільні поля мають 79 га. землі, на яких приміщено в старих і нових будівлях: матірний дім сестер, новіціят, кол. сер. дівочу школу, будинок для похилих віком жінок, бібліотеку, майстерні, каплицю та цвинтар. Тут сс. розвинули свою діяльність: реколекційний дім, редакцію "Небесної Цариці", річні паломництва (в серпні), які стали гол. подією українських католиків із закарп. (Гол. подіями, що мали тут місце, були: 3.9.1934 – святкове відкриття М.Г., відвідини малобарського патріярха Бенедикта Мара Грегоріуса, перша Св. Літургія англ. мовою, відслужена сп. Фултоном Шіном (Fulton Sheen) і 1979 візита апостольського

делегата архисп. Егідія Вагноцці (Egidio Vagnozzi). 1999 Департамент Внутрішніх Справ США додав М.Г. до нац. реєстру історичних місць.

В.М

МАКС (псевдо) див. *Скорупський Максим*

МАКСИМ Степан (Stephen Maxum), музикант (фаготист) і педагог; н. 17.7.1915 в Нью-Йорку, п. 12.10.2002 в м. Лагуна Вудс (Laguna Woods), Калиф. Фахову освіту здобув в Муз. Школі Джуліярда (Juilliard, 1933-37); виконував партії соліста у Пітсбургській симфонічній оркестрі (1937-39) та в оркестрі Метрополітальної Опери (1940-76). Виступав на камерних фестивалях "Marlboro", теж брав участь в "Newport Chamber Music Festivals" у Конн. Як провідний інструменталіст, М. записував у фірмах "RCA Victor" та "Columbia" і виступав солістом під керівництвом видатних дириг. його покоління. М. викладав фагот та оркестрову диригентуру в школі Джуліярда (1956-92); гру на фаготі навчав теж в Мангетенській Муз. Школі в Нью-Йорку, а Колумбійському та Єйльському ун-тах, а з 1974 в Консерваторії Нової Англії. М. друкував ст. у пед. журналах; деякі його кол. учні грають у відомих симфонічних оркестрах США, Кан., Нім., Ізраїлю, а ін. викладають у високих школах США. 2001 М. удостоївся відзначення за досяги мистця і педагога, яке надало т-во "International Double Reed Society". З 2002 школа Джуліярда адмініструє спеціальну Стипендію гри на фаготі у пам'ять С. Максима.

Р. Савицький, мол

МАКСИМЕНКО Віталій, в мирі Василь (Vitalii Maksymenko), правос. свящ., архисп. РПЦ (зарубіжної) в США, церк. діяч; н. 8.8.1870 в с. Липки Рівненського пов. Вол. губ., п. 21.3.1960 в Джорданвіллі (Jordanville), Н.Й., похований в св. Володимира церкви в Джексон

(Jackson), Н.Дж. По завершенні студій в Катеринославській духовій семінарії рік навчався у Київ. Духовній Академії, відтак пізніше одержав ступінь кандидата богословія в Казанській Духовній Академії; 1899 склав монаший обіт, прийняв ім'я Віталій і тоді ж став сродияконом. Упродовж 3 рр. працював в місіонерській Александрівській Духовній Академії на Кавказі, 1902 був йменований архимандритом і переїхав до Почаєва на Волині, де, м.ін., відновив і провадив найкращу в Рос. церк. друкарню. Під час I Світ. війни відбув восьмимісячне ув'язнення в поль. тюрмі, згодом на еміграції в Югославії. 1923 прибув до м. Свидник на Пряшівщині й переїхав до с. Ладомирова, де заснував чол. правос. монастир, був його настоятелем та організатором рел. і культ. життя в регіоні у москвофільському дусі (до 1934). По прибутті до США, став архиеп. РПЦ (зарубіжної) Півн. Америки і Кан. (1934), був довголітнім настоятелем монастиря Св. Тройці в Джорданвіллі.

В. Трошинський

МАКСИМІВ Михайло (Michael Maksymiw), інж.-агроном, торгівець, учитель і визначний меценат; н. 25.10.1919 в Остап'є Скалатського пов., Гал., п. 8.10.1984 в м. Менвіль (Manville), Н.Дж., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Сер. освіту здобув в поль. гімназії в Тернополі, відтак вчився в агроном. школі в с. Пісочна Жидачівського пов. За участь в ОУН арештований німцями і відправлений до концентраційного табору Дахав. Після 1945 студіював на агроном.-лісовому фак. УТГІ в Регенсбурзі. 1949 емігрував до США, займався бізнесом та вчив у школі українознавства в Ньюарку. Пожертвував у пам'ять батьків бл.

1,4 млн дол. на фонд укр. студій при Гарвардському Ун-ті.

С. Хемич

МАКСИМОВИЧ Анна (Анна Maksymovych), з роду Головінська, дружина Романа Максимовича, псевд. Подолянка, бібліотекар, поетеса та гром. діячка; н. 7.6.1928 в с. Зарваниця, Підгірського пов., Гал. На еміграції в Австр. (1945-49), матуру здала в Зальцбурзі (1947), тут розпочала студії на ун-ті, а 1948 в Інсбруку. В США (від 1949) у Філадельфії. Здобула ступені бакаляра (1980) і мгра (1983) з бібліотекарства в Ун-ті Вілліана (Villanova), Пен. Тривалий час працювала бібліотекарем-перекладачем Студійного Осередку Укр. Культури при Менор Джуніор Коледжі (1976-99) і в публічній бібліотеці Віссагикон Валеї Блю Бел (від 1982). Активна в гром. житті як засновниця (1957) й курінна пласт. племени "Чортополохи" (1977-86), гол. 43 відділу СУА (від 1984) і пресова референтка гол. управи СУА (1984-87) та ін. Почала писати в ранньому віці, у 1960-70-их рр. брала участь в літ. конкурсах СФУЖО, на яких була відзначена за етюд "Материнство" і оп. "Баба Варлампа" та "Крайка", авторка зб. поезій "Розгублене намисто" (1990); численні дописи в "Нашому Житті", "Правди" та пресі. Нагороджена пласт. грамотами та Орденом Вічного Вогню в сріблі за гром. працю (1999).

В. Трошинський

МАКСИМОВИЧ Борис (Borys Maksymovych {Maksimovich}), піаніст і педагог; н. 18.6.1906 в Кисві, п. 3.1.1994 в Детройті.

Закінчив Київ. консерваторію (1928) в класі піаністів-віртуозів Симона Бьєрре та Г. Беклемішева. Згодом викладав там само. Під час 2 Світ. війни на примусових

роботах в Нім., потім концертував для амер. та франц. армій, виступав у гол. містах Зах. Європи. З 1950 в Детройті, де продовжував концертну діяльність і пед. зайняття. В США дебютував 23.5.1951 в Тави Голл (Нью-Йорк), пізніше виступав в Нью-Йорку під фірмою Укр. Муз. Ін-ту (УМІ). В репертуарі М. твори Скарлатті, Бетговена, Шопена, Шумана, Ліста, Стравінського; популяризував на Зах. музику Лева Ревуцького. Перший виконавець фортепіанового концерту Віктора Косенка та видатний інтерпретатор концерту ч.1 П. Чайковського, якого грав в Європі та з Детройтською симфонічною оркестрою під диригентурою Пола Паре. М. був викладачем муз. факультету Вейн Стейт (Wayne State) Ун-ту, а також довголітнім проф. УМІ в Детройті.

Р. Савицький, мол.

МАКСИМОВИЧ Вероніка (Veronica Maksymovych {Maksimovich}), з дому Богаченко, дружина Бориса Максимовича, оперна співачка (меццо-сопрано); н. 2.5.1910 в Кисві, п. 12.10.1999 в Окленд (Oakland), Міч. Закінчила Київ. Консерваторію й розпочала виступати на сцені Київ. Оперного Театру. По 2 Світ. війні співпрацювала з Віденською Оперою, разом з чоловіком давала концерти в більших містах Австр. та Нім., була солісткою симфонічних оркестрів в Зах. Європі, мала записи в радіоконцертах; виконувала ролі в операх Вагнера, Річарда Штрауса, Бізе, Чайковського, Мусоргського, Пуччіні та ін. Продовжила концертну діяльність після переїзду 1950 до США, в Детройті, в тому ч. на радіо і телевізії; блискуче виявила себе в опері "Катерина" Миколи Аркаса, поставленій, зокрема, в Чикаго (1961).

В. Трошинський

МАКСИМОВИЧ Роман (Roman Maksymovych), дослідник-біолог; н. 15.10.1924 в Кам'янці Струмиловій, Гал., п. 7.4.2010 Віллов Гров

(Willow Grove), Пен., похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі, Пен. Сер. освіту закінчив на еміграції в Інсбруку (Австр., 1946) і там само розпочав студіювати біологію. 1949 переїхав до США, де в Пенсильванському Ун-ті у Філядельфії одержав дипломи мгра (1956) і д-ра біологічних наук (1959). Від 1959 викладач, з 1966-97 проф. біології в Ун-ті Вілліанова (Villanova), Пен., організатор і керівник наук. лабораторії з рослинництва; гість кількох Ун-тів Півн. Америки, Європи та Австрал. Відомий дослідник диференціації клітин листя та процесів біосинтезу ядерної кислоти під час розвитку листя, автор низки наук. праць в цих ділянках, в т.ч. монографій "Analysis of Leaf Development" (1973) та "Analysis of Growth and Development of Xanthium" (1990). Д.чл. НТШ, гол. осередку НТШ у Філядельфії (1969-79), чл. дорадничої ради Менор Коледжу (1964-72), пласт. діяч, станичний у Філядельфії (1968-69).

В. Трощинський

МАКСИМОВИЧ Тарас (Taras Maksymovych), учитель, гром.-культ. діяч; н. 13.3.1926 в Нью-Йорку, п. 30.4.1990 в Маямі, Флор. Пед. освіту здобув в Нью-Йорку і від 1966 працював учителем сусп. дисциплін в сер. школах у Маямі, займав посаду (1976-90) віце-през. Об'єднання вчителів пов. Дейд (Dade); один з організаторів та керівників укр. гром.-культ. життя в Маямі: співзасновник і довголітній співдир. танц. * "Ансамблю Укр. Танцюристи Маямі" (від 1950), дириг. хору укр. кат. церкви Успення Пресв. Богородиці (від 1958), през. Укр. Амер. Клубу, гол. 368 відділу та гол. радний УНС (1982-90), крайовий дорадник Ліги Укр. Молоді Півн. Америки і

предсідник її конвенції 1962, касир Фундації Укр. Спадщини та ін.

В. Трощинський

МАКСИМЧУК Юліян (Yulian Maksymchuk), правник, філателіст; н. 30.8.1890 в Стрию, Гал., п. 13.12.1980 в Чикаго, похований

на цвинтарі св. Миколая. Гімназію закінчив у Стрию, у Відні закінчив Торг. Академію та розпочав правничі студії, які увірвала I Світ. війна. М. служив в австр. армії (1914-18), опісля старшиною в УГА в 1918-19. По війні працював в управі м. Борислава, а право закінчив у Львів. Ун-ті (1937). В час війни став посадинком Борислава (1941-44). В Нім. в таборах переселенців в Регенсбурзі та Ульмі. Від 1951 в США, де в Чикаго був на фіз. праці. М. філателіст, власник великої колекції поштових марок. В Нім. був керівником поштового ресорту УНРади, яка видала його розвідку "Поштові марки України" (3 тт. 1949). Ілюстрований "Каталог укр. недерж. поштових марок" появився 1950, а опісля ще 4 великі його доповнення (до 1975). Крім цього, вийшов "Бібліографічний показник укр. філателії, гербових марок і банкнотів" та ін. каталоги і зб. Разом 12 піонерських фахових праць на 1000 ст. з понад 3 тис. ілюстрацій. В Чикаго заснував вид-во "Укр. Філателістична Бібліотека". М. почесний чл. Союзу Укр. Філателістів і Нумізматиків в США. Він також автор численних ст. і розвідок про укр. поштові марки в укр. газ. і журн.

Д.М.

МАКСИМ'ЮК Данило (Daniel Maksymiuk {Махутиук}), адвокат, учитель, гром. діяч; н. 13.8.1930 в Атлантик Ситі (Atlantic City), Н.Дж., п. 10.5.1998 в Монтгомері (Montgomery), Пен., похований на

цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Здобув пед. освіту в Темпл (Temple) Ун-ті в Філядельфії та вчителював в публічних школах. 1961 закінчив правничі студії в тому самому Ун-ті та працював адвокатом. М. був правним дорадником багатьох укр. гром. і харитативних орг-цій, в тому Укр. Культ.-Осв. Центру. 1985 призначений губернатором Пен. представником до Пен. Дорадчої Комісії у справах Культ. Спадщини (Heritage Affairs Advisory Commission), чл. правління багатьох місц. амер. орг-цій.

В.М.

МАКСИМ'ЮК Степан (Stefan Maksymjuk), радіопродюсер-журналіст, дискограф і колекціонер укр. платівок та звукозаписів; н. 16.6.1927 в Ужгороді. Сер. освіту здобув в гімназії Ужгорода,

Модржан (Чех.) та Міттенвальда (Нім., 1946); ступені бакаляра (1960) і мгра (1964) в ділянці міжнар. відносин, історії Сх. Європи й СРСР одержав в Амер.

Ун-ті у Вашингтоні, Д.К. 1945-49 на еміграції в Нім., від 1949 в США, працював продюсером міжнар. радіомовлення "Голосу Америки" (1955-87). Власник найбільшої у зах. світі колекції укр. платівок (б. 5 тис. давніх короткограйних, довгограйних та компакт-дисків із вокальними та інструментальними записами укр. клясичної, церк., нар. музики, поезії, прози, гумору та ін.) – випуски від 1900 з України, Рос., Австро-Угор., Поль., Нім., Англ., Аргентини, США і Кан.; теж понад 500 магнетних записів (на катушках і касетах) укр. концертів, конференцій, доповідей, інтерв'ю у США.

З 1960-их рр. доповідач та автор ряду фахових студій, напр. про платівки сопрана Соломії Крушельницької (1965), дириг. Олександра Кошиця (1966-67)

та записів Шевченкіяни (1990), вокалістів Олександра Нижанковського (1999), Олександри Гвоздецької (2000). М. займався вид. діяльністю, м.ін. спричинився до вид. довгограйного альбому та касети бандуриста Зеновія Штокалка "О, думи мої" (1970, 1985), укр. записів в "Антології нар. музнки в Америці" вид. Бібліотекою Конгресу (1976), "Бібліографія укр. звукозаписів" (1995) та ін. Активний в укр. гром. житті, зокрема як гол. відділу УАКР у Вашингтоні та чл. її Красвої Ради, теж чл. УВАН та НТШ й ін.

В. Трошинський,
Р. Савицький, мол.

МАКУХ Василь (Vasyl Makukh), кат. свящ., педагог; н. 25.2.1916 в с. Піддубці пов. Рава Руська, п. 26.9.1993 в Трентоні, Н.Дж. Сер. освіту здобув в Академічній Гімназії у Львові (1927-35); студіював в Колегії св. Йосафата в Римі, одержав в Папському Ун-ті Урбаніанум ступені д-ра теології (1943) та д-ра філософії (1948), а в Папському Ун-ті Грегоріанум ліценціят з історії церкви (1946); асвятий в Римі 1946. 1949 емігрував до США і спершу був душпастирем в катедральному храмі Непорочного Зачаття у Філядельфії (до 1953), упродовж 24 рр. з перервою займав посаду ректора семінарії св. Йосафата у Вашингтоні (1953-65, 1967-79), коротко працював настоятелем церков св. Покрови в Картерет (Carteret), Н.Дж. (1965-67) та Благовіщення в Мелровз Парку (Melrose Park), Пен. (1979-81) і тривалий час був парохом церкви св. Йосафата в Трентоні (від 1981). 1968 М. одержав титул монсенйора від Папи Павла VI і митрофорного протоєрея від Патріярха Йосифа Сліпого.

В. Трошинський

МАКУХ Ілля (Ilyia Makukh), адвокат, гром. діяч в Гал. і США; н. 17.8.1882 в м-ку Поморяни Зборівського пов., Гал., п. 28.10.1970 в Філядельфії. Гімназію закінчив

у Золочеві, а правничі студії у Львові. Підчас I Світ. війни в австр. врмії на рос. фронті, полон провів в Красноярьську, в Сибірі. Повернувся до Гал. 1922, відкрив адвокатську кнцелярію. Очолював "Просвіту", "Рідну школу", був також гол. повітового союзу укр. кооператив. В час нім. окупації гол. Укр. Допомогового Комітету Зборівщини. За укр. гром. діяльність переслідуваний поль. владою, а 1943 ув'язнений німцями як заручник за вбивство гестапівця в Поморянах. На еміграції перебував в Австр., а з 1950 в Філядельфії.

В.М.

МАЛА СЕМІНАРІЯ див. *Василія св. ім. Мала Семінарія*

МАЛА СЕМІНАРІЯ у Філядельфії (Павла св. Інститут) див. *Павла св. Інститут*

МАЛАНЧУК Антін (Anthony Malanchuk), гром. діяч; н. 1.11.1883 в с. Смолянка Тернопільського пов., п. 18.12.1963 в Нью-Гейвені (New Haven), Конн., похований на укр. цвинтарі в Нью-Бритені (New Britain). До Нью-Йорку прибув перед I Світ. війною, де 1914 опублікував драму в 5 діяч "Січинський-Потоцький" в друкарні "Гайдамаки". Згодом переїхав до Кан., де був фермером. 1935 у Валлінгфордї б. Нью-Гейвену zorganizував т-во "Січ" як 54 відділ УНС і став постійним організатором, а також довголітнім секр. та гол., проводив інтенсивну організаційну діяльність у кількох шт. 1947 став чл. ради директорів ЗУАДК. Був засновник і кількарзовим гол. відділу УККА та гол. Укр. Нар. Дому в Нью-Гейвені.

Д.М.

МАЛАНЧУК Осип (Osyp Malanchuk), кооператор і гром. діяч; н. 11.1.1897 в с. Кабарівці Зборівського пов., Гал., п. 22.5.1965 в Нью-Йорку. Сер. освіту здобув у гімназії в Золочеві, студіював в Таємному

Укр. Ун-ті у Львові та у Віденському Ун-ті; гол. студентського т-ва ім. М. Драгоманова і звет. гол. Студентської Громади у Львові (1926-27); у 1920-1930-их рр. один із засновників і керівників низки кооператив на Зборівщині: Укр. Кооп. Бвнку, Укр. Книгарні й Антикварні, Районної Молочарні та ін.; від 1923 активний в Укр. Радикальній Партії, (гол., згодом секр., її пов. упрви у Зборові та чл. гол. управи у Львові); за нім. окупації був посадником Зборова. Від 1944 на еміграції в Австр., де в Зальцбургу займав посаду секр. укр. гімназії. 1949 переїхав до США, оселився в Нью-Йорку та включився в місц. гром. життя; довголітній секр. Зборівського Допомогового Комітету й ініціатор регіонального зб. "Зборівщина" (1985), чл. управ Укр. Вільної Громади та Орг-ції Укр. Соціалістів в США.

В. Трошинський

МАЛАНЧУК Роман (Roman Malanchuk), псевд. Р. Личаківський, Вадим Стельмашенко, Андрій Криlach, Л. Щербатюк, В. Мирош та ін., бібліотекар, бібліограф, журналіст і письм.; н. 21.5.1912 у Львові, п. 7.6.1988 у Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавид Бруксу. Сер. освіту здобув у Академічній Гімназії у Львові, в 1930-их рр. студіював право у Львів. Ун-ті, у 1950-их рр. одержав диплом мгра бібліотекарства в Оттавському Ун-ті (Квн.). Журналістську првцю розпочав у молодому віці як ред. юнацького місячника "Сокільські Вісті", з 1935 співроб. львів. щоденника "Новий Час", на еміграції в Австр. активно співпрацював з укр. пресовими органами, що виходили в цій крвіні та в Нім. (1945-48); видав окремою книжкою оп. "Любовна історія" (1947). 1948-64 мешкав в Кан., спершу у Вінніпегу ред. газ. "Новий Шлях", а від 1951 в Торонто працював в центр. бібліотеці міста. Став чл. Об'єднання Укр. Письм. "Слово", одним із засновників

і керівників укр. літ.-мист. т-ва "Козуб", мовно-літ. дорадником театр. ансамблю "Заграда" та ін. Від 1964 співроб., пізніше заст. гол. славістичного відділу Нью-Йоркської Публічної Бібліотеки, в якій упорядкував і каталогізував фонд україніки; був довголітнім діяльним чл. Винниченківської комісії, першим заст. її гол., керівником Винниченківського архіву при УВАН і Колумбійському Ун-ті та автором бібліографічної праці "Володимир Винниченко. Анотована бібліографія" (під псевд. В. Стельмашенко, 1989). Чл. кор. УВАН в США та довголітній чл. президії ОУП "Слово"; автор численних ст., нарисів, рецензій, репортажів, оп., фейлетонів та перекладів зарубіжної художньої прози в укр. журн. і газ. Європи, Кан. і США.

Лит.: Костюк Г. Слово про Друга і помічника (Пам'яті Р. Маланчука). "Свобода", 13,14,15.12.1988.

В. Троцинський

МАЛАНЮК Євген (Yevhen Malaniuk), визначний поет, публіцист; інж., н. 20.1.1897 в Новоархангельську на Херсонщині, п. 15.2.1968 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд

Бруку. Вчвся у Петербурзькому Політехн. Ін-ті, закінчив Київ. Військ. Школу 1917. Служив сотником в армії УНР, і цей досвід вплинув на його пізніший

світогляд і літ. творчість. 1921 був інтернований у поль. творі в Каліші. Звідти переїхав до Чехо-Слов. й тут, у Подєбрадах, закінчив УГА дипломом інж.-гідротехніка; відтак виїхав до Варшави, де жив і працював. Під час 2 Світ. війни жив у Нім. в Регенсбурзі, в після війни був учителем математики в укр. таборівій гімназії у цьому

м. Згодом емігрував до США й постійно проживав у Нью-Йорку.

Вірші почав писати в таборі інтернованих і є автором зб.: "Стилет і стилос" (Подєбради, 1925), "Гербарій" (Гамбург, 1926), "Земля й залізо" (Париж, 1930), "Земна Мадонна" (Львів, 1934), "Перстень Полікрата" (Львів, 1939), "Вибрані поезії" (Львів-Краків, 1943), "Влада" (Філядельфія, 1951), довша поема "П'ята симфонія" (Філядельфія, 1953), "Поезії в одному томі" (Нью-Йорк, 1954; це вид. включає збірку "Проща"), "Остання весна" (1959), "Серпень" (1964) і посмертно видана зб. "Перстень і посох" (Мюнхен, 1972). Він автор есеїв "Нариси з історії нвшої культури" (Нью-Йорк, 1954), "До проблеми большевизму" (1956), "Малоросійство" (1959), "Illustrissimus Dominus Mazepa" (1961), "Книга спостережень" у двох частинах (Торонто, 1962 і 1966) та посмертне вид. вибраних творів "Земна Мадонна" (Пряшів, 1991) і "Поезії" (Львів, 1992). Його поезії були перекладені на нім., чесь., поль., рос., англ. і франц. мови.

Між двома світ. війнами він оформився у визначного майстра слова, який звернув на себе увагу літ. критики поза Україною та в УРСР, де він попав у категорію ворогів усього рвд. Співпрацював у різних журн., у "Літ.-Наук. Віснику" й деякий час у журн. "Ми", аж до розриву з його ред. Друкував свої ст. у іншомовних журн., зокрема поль. – "Marcholt" і "Wschód". Писав на різні теми літ. проблематики й реагував на нові появи в укр. літературі на еміграції і в УРСР. Він один з найвизначніших поетів минулого ст., майстер вірша і творення характерів, що часто є типізованими відображеннями епохи з великою в них присутністю автобіографічності. Вони, як і персонажі переваги поетів-емігрантів після I Світ. війни, є шуканням причин укр. політ. невдач того періоду й відзеркаленням особистих і людських травм воєнним досвідом та погромами

укр. інтелігенції в УРСР.

І так поетичний доробок М. можна поділити на два періоди. Перший зосереджується на оскарженнях гол. спрчинника укр. невдачі в закріпленні Укр. Нар. Республіки (1918-20) – Росії; на протиставленнях мужности й вольовости в укр. психіці всьому слабкому й добротливому в ній; та на ролі поета в формуванні народу в самосвідому націю. Ці мотиви – формування, державобудування і концептуалізація укр. історії та укр. політ. думки проходять крізь усю його творчість, а найгостріше в першій її пол., коли поет "завжди напружено" й завжди йде "проти течії". Все це вбране в форму героїки й вольовости, характерної багатьом тодішнім "вісниківцям".

У другій частині посилюється в нього лірично-особисте, що випливає з чутливої особистости М., а найбільше з його емігрантського досвіду – стану безгрунтяства, відсутности власного дому – гомогенного довкілля-середовища, що спричинило в поета почуття осамотніння і сумнівів щодо політ. перспективности його нації. Поет знайшовся "без шляху, без батька, без предтечі", в його поетичний дім слова ставав щораз порожнішим, бо тих, що мали ключ до нього, було щораз менше. З плином часу він щораз більше повертався до себе й у себе, бо до землі, що стала його другим домом він не міг наблизитися, бачив і малював її бврвами чорної зневіри. Йому, "на пісках емігрантських Сагар", продовжував, "фата морганою", ввижатись край його молодости, "краса землі несказанна" – Херсонщина. У глибині його свідомости далі був присутній форматор і реформатор та "кривавих шляхів апостол", але він був уже втомлений, без почуття самовпевнености та позбавлений мети. Щораз частіше він говорить про свою гордовитість, "самоту й покору", про свос "знекрилене тіло" і про невтручання Бога в людське горе, або й заперечення Бога – "в

цім неби Бога немає”.

Його вірш не надто емоційний, він керований розумом і “воєцькою” самодисципліною. Цей вірш, у першій мірі, спрямований на роздуми читача, роздуми про свою батьківщину, яку він бачить у різних іст. і політ. іпостасях – України-Скитії та України-Степової Еллади. Цій скитсько-еллінській оздобі він протиставить свою прагнення – власного законного Риму. Його Україна також в образах героїні, до якої він постійно тяжіє і яку зображує, та рабині, від якої він відвертається.

У 1950-60-их рр. М. медитує над подіями свого часу і свого світу з певною дозою огірчення. Його три зб.: “П’ята симфонія” (1954), “Остання весна” (1959) і “Серпень” (1964), стали наче завершенням його поетичної дороги. В них він висказав свою стурбованість байдужістю сучасної людини до вартостей та зматеріалізованістю і дрібничковістю своїх “еміграційних земляків”. Особиста доля М. – поета й людини, вирваної з рідного ґрунту, була подібна долям численних його колег-емігрантів між двома світ. війнами, яких творчість, крім своєї естетичної вартості, стала матеріалом для істориків, психологів та соціологів, що вивчають і аیاчатимуть цю драм. добу.

Літ.: Неврлий Мікулаш. Євген Маланюк: воскресіння // Україна. — 1989. — 19 листопада (№ 47).

Куценко Л. Співець степової Еллади // Дзвін. — 1991. — № 7.

Дорошенко Д. Коментар до перекладацької праці Євгена Маланюка // Березіль. — 1992. — № 11—12.

Лавриненко Ю. Поет своєї епохи; Мислитель-спостережник; Плід дозрілості; «Серпень», остання книжка поета; В енциклопедичному підсумку // Українське слово. — Книга 2. — К., 1994.

Білокінь С. Вояк української

культури // Маланюк Є. Книга спостережень. — К., 1995.

Я. Розумний

МАЛАНЯК Мирослав (Miroslav Malaniak), військ., підполк. Армії США (Резерва), гром. діяч; н. 6.3.1942 у Станиславові. Емігрував з батьками до Нім. (1944), 1951 прибув до США в Боффало, Н.Й., де закінчив сер. школу. Студював на Нью-Йоркському Стейтовому Ун-ті в Боффало (бакаляра, 1967). Закінчивши Кандидатську Офіцерську Школу, одержав ступінь мол. лейтенанта у військ. поліції в Армії США, згодом, закінчив серію проф. військ. курсів, М. прогресував на службі як офіцер Резерви Армії США до ранги підполковника (lieutenant colonel). М. активний у гром. житті в Боффало: чл. управн УККА, Укр. Амер. Ветеранів, де зайняв пост Красового Командира (1991-93). Нагороджений медалями за службу в Армії США та відзначеннями від супс. орг-цій.

С. Олійник

МАЛАХОВ Володимир (Vladimir Malakhov), балетмайстер та хореограф; н. 7.1.1968 в Кривому Розі. Там розпочав балетне навчання, продовжував в Балетній Школі Большого Театру в Москві, а після закінчення (1986) вступив до Клясичного Балету Москви як наймолодший гол. танцюрист.

1992 М. став гол. солістом Віденського Держ. Оперного Балету, з 1994 гість-танцюрист в Нац. Балеті Кан. і гол. гість-танцюрист в Штутгартському Балеті, Нім. З 1995 М. гол. танцюрист Амер. Балетного Театру (American Ballet Theatre) в Нью-Йорку, виступає з різними балетними компаніями світу. 1999 М. дебютував як хореограф в “La Bayadere” у Віденському

Держв. Балеті, а 2001 у балеті Верді “Ein Maskenball”. Виконував спеціально створені для М. ролі відомими хореографами (Uwe Scholz, Jean Christophe Blavier та ін.). М. здобув ряд нагород: золота медаля та нагорода Сергія Ліфаря в міжнар. балетнім конкурсі в Москві (1989), нагорода Ардані та ін. Про М. вийшло три фільми: “Bravo Malakhov” (1991), “Narcisse, The Dancer Malakhov” (1993), і “The True Prince” (1996). М. виступав у ролях: Базиля і Гамає в “Дон Кіхоті”, гол. роля в “Наталі”, Ромео в “Ромео і Джулієті”, Оберона в “Сні літньої ночі”, Царя Зігфріда в “Лебединому Озері”, Альбрехта в “Жізелі”, Царя Бажання в “Сплячій Царівні” та ін., гол. ролі в “Теми і Варіяції” Балашіна, “Нарциса” Голезовського, “Па де ди” (Pas de deux) Чайковського, “Варіяції” Брамса/Гайдена та ін.

Н. Заяць

МАЛЕВИЧ Степан (Steven Malevich), інж.-будівничий, військ.; н. 1.1.1911 в Пітсбургу, п. а березні 1969, похований на Нац. Цвинтарі в Арлінгтон, Вірдж. Син гром. діячів Володимира та Марії Малевичів. Закінчив інж. студії (будівничий) при Карнегі Технологічній Школі (Carnegie Technology School) в Пітсбургу. Паралельно зі студіями закінчив офіцерський кадетський курс і став молодшим лейтенантом Армії США (резерва). Спочатку працював при будівельній компанії, а згодом на державній посаді в Балтиморі на воєнно-підготовчих проєктах. Під час 2 Світ. війни 1941 в активній службі і відправлений як військ. інж. на Філіпінах. Ставши капітаном, М. командував військ. інж. підрозділом на будівництві шляхів для сприяння рухомості військ США під проводом ген. МекАртура на Філіпінах. Зокрема військ. інженери під командою М. відремонтували міст (Carmen Bridge), через який змогли вийти з ворожого оточення рештки амер. армії, за що він М. підвищений до

ранги майора. Попавши в японський полон на острові Батан у лютому 1942, М. брав участь у горезвісному батанському смертному поході (Bataan Death March), та згодом 3 рр. був інтернований у японському таборі для полонених в Манджурії. По звільненні залишився в збройних силах США до 1964, займаючи пости в Форт Мід (Fort Mead) б. Вашингтону, де між ін., командував головною Квартирою 540-ої Військ. Інженерної Групи (1957). Підвищений до ранги полковника (colonel) Армії США. М. нагороджений багатьма медалями, зокрема за відвагу.

В. Маркус, С. Олійник

МАЛЕЦЬ Володимир (Volodymyr Malets), в мирі Василь, правос. архисп., церк. діяч; н. 23.4.1890 на Херсонщині, п. 23.7.1967 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Після закінчення іст.-філол. фак. Київ. Ун-ту (1915) тривалий час викладав у високих школах і займався наук. діяльністю. 1942 висвячений в Кисві на свящ. і в тому ж році – на сп. черкаського УАПЦ. Від 1944 на еміграції в Поль., згодом у Нім., де керував правос. єпархією в окрузі Байройт - Нюрнберг - Регенсбург, був чл. Укр. Наук. Правос. Ін-ту (з 1946) і куратором Богословської Академії УАПЦ в Мюнхені (1948-49). 1951 переїхав до США, 1956 одержав титул архисп. детройтського, займав посаду чл. і секр. Собору єпископів УПЦ в США та чл. церк. ради Митрополії (до 1967). Автор низки праць на теологічні теми, серед них ст. в "Укр. Правос. Календарі" (вид. УПЦ в США): "Христ. виховання дітей та молоді" (1954), "Шанування Святих і Божої Матері Правос. Церквою" (1955), "Значення й сила христ. молитви" (1956), "Джерела Богопізнання як основи христ. життя" (1959), "Мета життя людського – слава Божа" (1961), "Христ. моральний закон" (1965) та ін.; працював над

уточненням текстів богослужбових книг.

В. Трошинський

МАЛИНОВСЬКИЙ Григорій (Harry Malynowsky), підприсмець-будівельник, філіантроп; н. 21.9.1919 в с. Лип'я, пов. Турка, Гал. До США прибув 1949, поселився спочатку в Детройті. З 1959 жив в м. Говелл (Howell), Міч. З 1991 надав наук. закладам України багатогранну мільйонову гуманітарну допомогу, передусім у справі видавання мед. підручників укр. мовою. М. меценатом на потреби НАН України, Академії Мед. Наук України, мед. ун-тів: Одеського й Дніпропетровського, Київ. Наук.-Досл. Ін-ту Отоларингології, Харківського Наук.-Досл. Ін-ту Мед. Радиології, Ун-ту "Києво-Могилянська Академія", НТШ у Львові та багатьох ін. Співпрацював зі СФУЛТ, ЗУАДК, УККА та ін. През. України Леонід Кучма нагородив М. Орденом "За заслуги" III ступеня (2001).

П. Джуль

МАЛИЦЬКИЙ Остап (Ostap Malytsky {Malesky}), відомий також під ім'ям та прізвищем "Omer Emil Miles", правник і гром.

діяч; н. 1.10.1899 в с. Дітківці, пов. Броди, Гал., п. 1974 в Клівленді. Спершу прибув з родиною до Кан. (1910); правничі студії розпочав в Манітобському Ун-ті (1919-21), а закінчив в Ун-ті Лойоли в Чикаго (1926). Тривалий час займався адвокатською практикою в Клівленді (1930-66) та був активним у місцевому укр. гром. житті: гол. Укр. Гром. Ліги шт. Ог. в 1930-1940-их рр., чл.-засновник та гол. Т-ва Укр. Професіоналістів США (1934-35), діяльний в клівлендському відділі УККА (1944-66), обирався гол. радним УНС (1937-41).

В. Трошинський

"МАЛІ КАРПАТИ" ("Little Carpathia"), горбкувата околиця на півд. сх. від Денверу, Кол., 55 км на півн. сх. від Колорадо Спрінгс (Colorado Springs), в пов. Ел Пасо (El Paso) і Ельберт (Elbert), між м-ками Калган (Calhan) і Рамаг (Ramah). Сюди прибули 40 родин укр. імігрантів з Гал. і засн. фермерську громаду "М.К." кін. 19 ст. Тваринництво було також їхнім заняттям. Імігранти організували свою церкву в Калган 1905 (Успення Богородиці) і в Рамаг 1916 (Св. Духа) в юрисдикції рос. правос. спархії.

В.М.

МАЛІ РОБИТНИЦІ ПРЕ-СВЯТОГО СЕРЦЯ ІСУСА І МАРІЇ, СЕСТРИ (Little Workers of the Sacred Hearts of Jesus and Mary), група латинських монахинь, які 1948 прибули з Італії до Коледжу св. Василя в Стемфорді, Конн., і працювали в укр. семінарії як допоміжний персонал, тоді прибуло 10 монахині. Сьогодні є бл. 20 сс. в США, які, крім Стемфорду працюють ще в Мерил., Філядельфії і Вашингтоні, Д.К., як виховниці дитячих садків та в духовних семінаріях. Настоятелькою С.М.Р.П.С.І.М є мати Гженсуїна Гженкареллі (Gensuina Gencarelli).

В.М.

МАЛКОВСЬКА Христофора (Christopher Malcovsky), хресне ім'я Розмарі, монахиня-василіянка; н. 19.6.1930. Вступила до ЧСВВ 1948; настоятелька укр. провінції Матері Божої Неустанної Помочі в Юніонтанні (Uniontown), Пен. (1970-75) та мати протоархимандрії ЧСВВ в Римі (1983-89). Тепер перебуває в монастирі св. Стефана в Феніксі (Phoenix), Аріз.

В. Трошинський

МАЛЮЦА Антін (Antin Maliutsa {Anton Maluca}), брат Степана Малюци, маляр-графік і мистецтвознавець; н. 2.2.1908 в с. Токи Збарзького пов., Гал., п. 17.6.1970 в Асторії, Н.Й., похова-

ний на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Гімназійну освіту здобув в Тернополі 1926 і тоді ж вступив до мист. школн Олекси Новаківського у Львові (1926-30); пізніше пройшов курс графіки у Людвіга Тировича й закінчив Держ. Ін-т Пластичного Мистецтва у Львові (1939). Належав до мист. гуртка "РУБ" (1935-39), працював декоратором в театрах, малював пейзажі, виконав поліхромію в кількох церквах Гал. Від 1941 викладав у Мист.-Пром. Школі у Львові; по 2 Світ. війні через Нім. 1950 прибув до США, де став активним чл. і входив до складу управи Об'єднання Мистців Українців Америки (ОМУА), його почесний гол., та Літ.-Мист. Клубу в Нью-Йорку. Автор картин, виконаних в олії, акварелей, гравюр, рисунків та низки проєктів; поряд з пейзажами, об'єктом його мист. зацікавлення була людина, гротеск і фантазії; експериментував в різній графічній техніці, зокрема, цикли "Страховища", "Мандрівка в темряві"; виставлявся у Львові, Нім. та США, 1972 заходами ОМУА в залах Літ.-Мист. Клубу в Нью-Йорку була влаштована посмертна виставка образів М.; автор численних ст. і доповідей на мист. темн, а твкож рецензій на виставки в пресі.

В. Трошинський

МАЛЮЦА Степан (Stepan Maluca), псевд. Пальчинецький, брат Антона Мвлюци, фармацевт, маляр і бандурист; н. 19.11.1915 в с. Пальчинці Збараського пов., Гал. Сер. освіту здобув в Малій Семінарії у Львові (1935), відтак студював у Вищому Муз. Ін-ті ім. М. Лисенка у Львові, вчився грати на бандурі в Костянтина Місевича (від нього і навчився робити бандури), пізніше одержав диплом маляра в Ін-ті

Пластичного Мистецтва у Львові (1942) та фармацевта в УТГІ в Мюнхені (1948). З мол. рр. чл. ОУН, 1944 вступив в лави УПА і грав на бандурі та склав слова і мелодію популярної повстайської пісні "Гей, степами"; на еміграції в Нім. (з 1945) виступав з концертами як соліст-бандурист і в складі груп бандуристів. Видав в Мюнхені "Співаник УПА". Невдовзі переїхав до США і в Боффало провадив школу гри на бандурі та продовжив концертну діяльність, пізніше переселився до Клівленду.

В. Трошинський

МАЛЯР Павло (Pavlo Maliar), псевд. Павло Миргородський, педагог, журналіст і письм.; н. 16.2.1910 в Миргороді на Полтавщині, п. 9.3.2005 в Детройті. Сер. освіту здобув у Харкові,

1934 закінчив пед. курси, а 1941 філол. фак. Харківського Ун-ту. Учителював в сер. школах до 1941. Дебютував у "Новій Україні" (Харків, 1941) новелею "Перший сніг". Переїхав 1943 на Зах., жив і працював в Австр., Нім. та в США (з 1950), був учителем в укр. гімназіях та школах українознавства. 1967 здобув ще диплом мгра славистики в Сіракузькому Ун-ті. Належав до чл.-засновників УРДП, чл. її ЦК, ред. газ. "Укр. вісті" в Ульмі, Нім., згодом "Укр. Прометей" в Детройті (1951-54). Автор літ. творів: зб. новель "Щастя" (1947), "Хліб" (у 2 част., 1954), трилогія "Золотий дош" ("Чайка", "Перевесники", "Поема про Улянку", 1965-75), "Книжка про те, як живуть легенди" (1978) та публіцистичних праць "Голод на Україні в 1932-33" (1951). Спільно з Єагеном Федоренком уклав "Хрестоматію укр. літератури ХХ стол." (1978). Посмертно видано у Миргороді автобіографічну розвідку "Павло

Маляр" (ред. Людмила Розсоха, Володимир Джунь, 2010).

О. Коновал

МАЛЬ-МАЛЮТА Теодор (Teodor Mal-Maliuta), військ. і гром., зокрема комбатантський діяч; н. 5.5.1894 в м-ку Тульчин Подільської губ.; п. 16.8.1966 в Сомерсет (Somerset), Н.Дж. Сер. освіту здобував у Брацлаві, закінчив старшинську школу й у складі рос. армії брав участь в I Світ. війні, згодом як сотник армії УНР став учасником визвольних змагань (1918-20). На еміграції в Поль. (від 1920), спершу був інтернований в Каліші. Після виходу з табору працював на розробках лісу, пізніше відкрив власну будівельну фірму з обсягом дії на Берестейщині та Підляшші; був активний у місцевому укр. гром. і церк. житті. 1945 через Чех. прибув до Нім., де входив до управ. таборів у Карлсфельді, Старому Ульмі й Гіссені, управи окружного представництва ЦПУЕН на Вюртемберг-Баден, став провідним чл. Союзу Укр. Ветеранів, Укр. Нац. Гвардії та Укр. Нац.-Держ. Союзу; 1949 переїхав до США й спершу активізувався в Нью-Йорку в Об'єднанні бувших Вояків Українців Америки та як діяч відновленого УНДС в США, згодом в Сомерсет (від 1959) належав до керівних органів установ місцевого осередку УПЦ.

В. Трошинський

МАЛЬКО Микола (Nicolai Malko), відомий дириг. та організатор симфонічних оркестр; н. 4.5.1883

в м-ку Браїлів Подільської губ., п. 23.6.1961 в Сідней, Австрал. Випускник Петербурзької Консерваторії, учень Николая Римського-Корсакова, Анатолія Лядова, Александра Глазунова, Николая Черепніна та Миколи Лисенка в Києві, пізніше Філікса

Моттла в Мюнхені, М. вже у молодому віці став гол. дириг. Петербурзької Опери (1909-18); згодом диригував оркестрами у Вітебську, Москві, Кисві і Харкові (1921-24), відтак знов повернувся до Ленінграду як викладач консерваторії та дириг. філармонії; від 1928 на гастрольях в Зах. Європі і невдовзі (1930) вже як мистець зі світ. іменем назавжди залишився на еміграції; був засновником Данської Нац. Оркестри в Копенгагені (тепер оркестра ім. М. Малька). Після переїзду 1940 до США викладав диригентуру в Міллс Коледжі в Овкленді (Oakland), Каліф., згодом зайняв посаду постійного дириг. симфонічної оркестри Грент Парку в Чикаго (1945-57), у той же період під час творчих подорожей диригував оркестрами в Англ., Франц., Італ. та ін. країнах. Від 1957 працював як дириг. симфонічної оркестри в Сідней. М. був одним з найвизначніших виконавців та інтерпретаторів творів Петра Чайковського, Николая М'яковського, Сергія Прокоф'єва, Бориса Лятошинського, Дмитрія Шостаковича, твори декотрих прем'єрував; частина його репертуару записана на платівках (гол. з Лондонською Симфонічною Оркестрою). Автор праці "The Conductor and His Baton" (1950), спогадів про своїх педагогів "A Certain Age" (1966), низки ст. на муз. теми, в т.ч. про зв'язки рос. композиторів з Україною ("Чайковський і Україна" та ін.); 1972 зб. робіт М. видано рос. мовою в Ленінграді. Нагороджений 1939 данським королем Фредеріком IV лицарським хрестом Ордену Даннеброг (Dannebrog).

Р. Савицький, мол.

МАЛЬЧЕНКО Олекса (правд. прізви.) див. *Ізарський Олекса*

МАМАЙ (псевдо) див. *Козак Едвард*

МАМОРСЬКИЙ М. (псевдо) див. *Завадович Роман*

МАМЧУР Степан (Stephen Matchur), вчений-соціолог; н. 12.8.1910 в м. Кридор (Krydor),

Саск., Кан., п. 16.2.1993 в Детройті. Вчився в Бедфорд Ровд Коледжі (Bedford Road Collegiate Institute) у Саскатуні, Саскачеванському Ун-ті, в МекГілл (McGill) Ун-ті в Монреалі (мгр). Д-рат здобув за дисертацію "Націоналізм, релігія і проблеми асиміляції українців в США" в Єйльському Ун-ті (1942). Від 1932 працював дослідником в МекГілл Ун-ті, пізніше у Єйльському Ун-ті, а з 1936 став завідувачем катедри соціології в Сейнт Томас Коледжі (College of St. Thomas) у Сент Пол (St. Paul), Мінн. Від 1946 викладач, згодом проф. соціології в Вейнському Стейтовому (Wayne State) Ун-ті у Детройті (до 1978). Досліджував асиміляційні процеси в середовищі укр. етн. групи в США (у 1930-их рр. на ці теми містив також ст. в "Ukrainian Weekly" під псевд. Virginia Carelin) та проблеми подружнього й родинного життя. М. відкрив і вів приватну практику як дорадник у справах подруж. був чл. ради здоров'я шт. Міч. (1963-66); активний в укр. громад. житті Детройту, чл. проф. орг-цій, деякий час очолював Т-во Укр. Градуантів в Детройті. Д.чл. НТШ.

В. Трошинський

МАНАСТИР оо. **ВАСИЛІАН** В **ГЛЕН** **КОВ** див. *Глен Ков*

МАНАСТИРСЬКИЙ Еміліян (Emilian Manastyrsky), кат. свящ.; н. 25.8.1919 в Жанет (Jeannette), Пен., п. 22.10.1995 у Фреш Медовс, Флашинг (Fresh Meadows, Flushing), Н.Й. Сер. освіти здобув у Духовній Семінарії в Стемфорді, Кон. Філософ. і богословські студії провів в Ун-ті Пропаганди в Римі, теологічні студії закінчив в Кат. Ун-ті у Вашингтоні, Д.К. Висвячений на

свящ. 1943 у Філядельфії. Першим його призначенням була праця в Духовній Семінарії в Стемфорді. В Кат. Ун-ті одержав ступінь мгра з бібліотекарства і працював бібліотекарем при Коледжі св. Василія в Стемфорді. Доповнив студії філософії в Ун-ті Фордгама (Fordham) і викладав філософію в цьому ж коледжі св. Василія. В Стемфордській епархії був ген. вікарієм та душпастирем в кількох парафіях. М. був чл. Амер. Філософ. Т-ва, амер. і укр. бібліотекарських т-в, Кат. Т-ва Педагогів тощо. Наділений різними відзначеннями, з 1968 монсеньйор. 1979 єп. Василь Лостен надав М. звання митрата.

В. Ленцик

МАНАСТИРСЬКИЙ Честер (Chester Manasterski), учитель і гром. діяч; н. 26.2.1914 в Алікваппі (Aliquippa), Пен., п. 19.4.1980 в Пітсбургу. Закінчив Дженева Коледж (Geneva College), Пен. (1936), ступінь мгра педагогіки здобув в Пітсбурзькому Ун-ті (1946); багато рр. працював учителем і дир. (від 1960) сер. школи в Алікваппі, рівночасно дорадник у шкільній адміністрації шт. Пен. Замолоду діяльний в студентському русі, між ін., гол. Укр. Ун-тського Клубу Півн. Америки та гол. Ліги Укр. Молоді Півн. Америки (1941). Під час 2 Світ. війни в складі амер. армії в Австрал., Новій Гвінеї і на Філіппінах, закінчив військ. службу в ранзі майора. Займав посаду ексекютивного дир. ЗУАДК (1947), обирався гол. Т-ва Укр. Професіоналістів Півн. Америки (1957-58); чл.-засновник Т-ва "Самопоміч" в Зах. Пен. і чл. дирекції кредитної спілки "Самопоміч", активний в УНС в Пітсбургу та в церк. житті місцевої укр. громади, сприяв Рідній Школі.

В. Трошинський

МАНАЦЬКИЙ Свєстакій (Evstakhii Manatsky), підприсмець і гром. діяч; н. 1901 в с. Біше Бережанського пов., Гал., п. 22.3.1982 в Нью-Йорку.

Учасник визвольних змагань (1918-20), пізніше за політ. діяльність відбув ув'язнення в польс. тюрмі; у 1930-их рр. активний в купецькому русі на Бережанщині, між ін., заст. гол. (від 1938), згодом (від 1941) гол. філії "Союзу Укр. Купців". Від 1944 на еміграції. Через табори ДП прибув до США і замешкав у Нью-Йорку, де входив до гол. управи Т-ва "Самопоміч", був секр. 194 віддлу УНС, займав посаду заст. гол. (від 1963), пізніше (від 1965) доволітнього гол. регіонального комітету зб. "Бережанська Земля".

В. Трошинський

МАНДЗЕНКО Йосип (Josef Mandzenko), літ. псевд. Йосип Сірний, брат Константина Мандзенка, військ., драматург та організатор театр. життя на еміграції; н. в 4.10.1890 в Балтському пов. на Поділлі, п. в грудні 1970 в Кол. Закінчив гімназію, лісничі студії та старшинську школу; в кін. 1 Світ. війни вступив до Сірої дивізії, сформованої з укр. полонених рос. армії в Австр. (1918). У складі цієї та ін. військ. частин Армії УНР брав участь на різних командних постах у визвольних змаганнях. 1920 коротко був начальником політ. відділу штабу Гол. Отамана Симона Петлюри, згодом в таборах інтернованих в Польс. По звільненні з таборів і військ. перевишколу – контрактний старшина польс. армії, на цьому становищі з поч. 2 Світ. війни опинився в нім. полоні, айшли на волю переїхав до Львова, де, між ін., працював у військ. управі Дивізії "Галичина". Організатор укр. театр. гуртків в австр. полоні та в таборах інтернованих в Польс., на еміграції в Нім. (з 1945) керував укр. таборним театром "Розвага" в Новому Ульмі. Після переїзду до США замешкав в спершу в Пітсбургу, де був одним з основоположників театр. т-ва "Світанок", згодом у Мільвокі, Віск., створив Драм. Студію ім. Лесі Українки. Автор ряду п'єс, кількох зб. оп., ст. на мист. теми в укр.

пресі; чл. Об'єднання Мистців Укр. Сцени та Об'єднання Укр. Письм. "Слово".

В. Трошинський

МАНДЗЕНКО Константин (Konstantyn Mandzenko), брат Йосипа Мандзенка, військ. і гром. політ. діяч; н. 1894 в м-ку Бар на Поділлі, п. 16.1.1983 в Чикаго, похований на правос. цвинтарі у Мільвокі (Milwaukee), Віск. В мол. віці покликаний до рос. армії і служив в лейб-гвардійському полку в Катеринославі, 1917 організатор та заст. командира укр. батальйону в тім полку, делегат Укр. Військ. З'їзді в Києві; учасник визвольних змагань у складі Армії УНР спершу як старшина Запор. Корпусу, а відтак як командир окремого куреня при Ставці Гол. Отамана Симона Петлюри (1918-20). На еміграції в Польс. (з 1920), після виходу з таборів інтернованих студіював у Варшавському Ун-ті, де здобув диплом мірника. 1945 в ранзі підполк. був першим командиром парашутного відділу Укр. Нац. Армії. По закінченні 2 Світ. війни у таборах ДП в Нім., між ін., гол. Об'єднання Укр. Комбатантів (1948-50). На поч. 1950-их рр. переїхав до США й замешкав спершу в Мільвокі, пізніше в Чикаго. Піднесений в Америці екзильним урядом УНР до ранги ген.-поручника, був доволітнім керівником його ресорту військ. справ та доволітнім гол. Головної Орденської Ради Хреста Симона Петлюри, чл. Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, почесний чл. Союзу Укр. Ветеранів Америки; діяльний в укр. гром. житті, зокрема, в Мільвокі засновник і гол. осередку СУМ ім. Ярослава Мудрого, чл.-засновник місцевих відділів УККА та кредитівки "Самопоміч", організатор і керівник драм. гуртка та ін.

В. Трошинський

МАНДЗІЙ Адріян (Adrian Mandzy), археолог і антрополог,

проф. історії; н. 1966 в Рочестері, Н.Й. Студіював в Сейнт Джон Фішер Коледжі (St. John Fisher College) в Рочестері, 1987 провів один семестер в Атенах, здобув ступінь мгра в Мічеганському Ун-ті та 1998 д-рат в Ун-т Йорку (York), Кан. (дисертація про розкопки в Кам'янці-Подільському). Дальші розкопки провадив в Україні під Зборовим на місці бою 1639 Б. Хмельницького з польс. королем Яном II Казимором та в Молдавії. Усі знахідки групи М. залишаються в Україні. Про них доповідав в Польс., Англ., Китаю та Україні. М. є чл. Львів Ін-ту українознавства НАН України і проф. в Стейтовому Ун-ті Моргед (Morguehead), Кентакі, та засн. Кентакської Академії вивчення Центр. та Сх. Європи. Дир. Кам'янець-Подільської Фундації. Автор праці "Along Europe's Eastern Frontier: an Urban History of Early Modern Kamianets-Podilsky" (2004) та ін. наук. ст. та рецензій.

В.М.

МАНЕВИЧ Абрам (Abram Manevych), маляр єврейського роду; н. 25.11.1881 в м-ку Мстиславль Могилівської губ., Білорусь, п. 30.6.1942 в Нью-Йорку. Закінчив Київське художнє училище (1904), згодом 3 рр. студіював малярство в Мюнхені, потім жив у Швейцарії, Італ., Англ. та Франц. (1910-15); від 1915 знов у Києві, від 1917 проф. Київ. Академії Мистецтв. 1921 через Варшаву емігрував до США, мешкав і працював у Нью-Йорку; у своїй ранній творчості М. був прихильником інтимного пейзажу та послідовником І. Левітана, в тематиці його картин переважало життя євр. містечок в Рос.: "Гетто", "Синагога в містечку", "Місто просинається", "Моя холодна батьківщина" та ін. Перебування за кордоном означилося на малярській манері М. – м'який, інтимний характер пейзажів змінився на бурхливу життєрадісну палітру та широкий мазок. У США малював здебільшого пейзажі тихих куточків амер. провінції, напр.,

серія картин "Прозаїчна Америка"; виставлявся в Києві, Петербурзі, Москві, Мінську, багатьох м. Зах. Європи, в тому ч. у паризьких салонах. В час проживання в США мав вел. індивідуальні виставки в Нью-Йорку (1927, 1932, 1936, 1941), Балтиморі (1928), Монреалі (1930), Бостоні (1934), Торонто (1938).

В. Трощинський

МАНИЛО Іван (Ivan Manlylo), псевд. І. Дніпряк, поет-байкар; н. 14.3.1918 в с. Юрківці б. Запоріжжя, п. 26.12.1976 у Мілвіллі (Millville), Н.Дж. Вчився у Запорізькому пед. ін-ті і на літ. курсах при Спілці Письм. у Києві (1939). Пізніше був остарбайтером у Нім. та робітником після приїзду до США. Видав 10 книжок, був видавцем і ред. літ.-мист. популярного альманаху *"Волосожар" (1957-1972). Публікувався в журн. "Пугу" та ін. діяспорних вид. Книжкові вид: "Колючий сміх: байки" (1946), "Постріли з пера: дружне" (1947), "Січ і відсіч: байки" (1948), "Байкар: книга для всіх і для нікого" (1953), "Грім за зорею: лірика, гумор, сатира" (1963), "Меч Святослава: поезії, байки, гуморески" (1973), "Феномен: поезії, гуморески, епіграми, байки, дружні жарти" (1976) та ін.

М. Тарнавська

МАНСТЕР див. *Геммонд*

МАНЧЕСТЕР (Manchester), найбільше м. в півд. частині шт. Нью-Гемпшир, 78 км на півн. зах. від Бостону та 330 км на півн. від

УК Церква Покрови
Пресвятої Богородиці, Н.Гемп.

Нью-Йорку. Нас 107 тис (2000), в тому 580 українців. Українці приїжджали до М. від поч. 20 ст. з Гал., працювали в текстильній та взуттєвій пром-сті. 1908 заснували гр.-кат. церкву Покрови Пресв. Богородиці, в 1930-их рр. в парафії було бл. 60 родин, 1985 – 86 парафіян, довголітний парох Йосиф Лазор, а теперішній Роберт Смолій. 1915 частина парафіян заснували і збудували церкву РПЦ св. Петра і Павла. Існували 2 відділи УНС, клуб молоді. В 1990-их рр. створено укр. баптистську рел. громаду.

В.М.

МАР (псевдо) див. *Голяш Степан*

МАДАРАШ Юлії (Julius Madarász) (псевдо) див. *Марина Юлії*

МАРАЗ Роман (Roman Maraz), маляр; н. 28.8.1911 в м. Бучач, Гал., п. у серпні 1979 у Вейн (Wayne), Міч. У мол. віці прибув до Кан. (1924), де закінчив Мист. Коледж в Онтаріо (1929-33), пізніше Мист. Академію "Кренбрук" (Cranbrook) в Детройті (1939-41). Працював малярем, проєктантом-рисовником, декоратором для фірми "Columbia Pictures", Фондації Форда, останньо у департаменті виставок фірми "Chevrolet" у Детройті. Чл. Міч. Академії Мистецтв і Т-ва Акварелістів шт. Міч. Твори М. виконані різною технікою: темперою, олією, рисунком; значну увагу приділяв рел. мистецтву (напр., цикл рисунків "Христос із дванадцятьма апостолами"), брав участь у виставках в США і Кан.

В. Трощинський

МАРГОЛІН Арнольд (Arnold Margolin), адвокат, вчений-правник та свр.-укр. гром.-політ. діяч; н. 17.11.1877 в Києві, п. 29.10.1956 у Вашингтоні, Д.К. Випускник юридичного фак. Київ. Ун-ту, згодом студював право за кордоном (до 1900); відкрив адвокатську практику в Києві; особливий розголос здобув як оборонець у відомому процесі Бейліса, який

Арнольд Марголін з дружиною

виграв (1913); гол. Єврейського Територіального Т-ва (1906-18) та чл. ЦК рос. партії Нар. Соціалістів, з 1918 належав до Укр. Партії Соціалістів-Федералістів. Під час визвольних змагань діяч УНР: чл. Ген. Суду (пізніше із званням сенатора), заст. мін. закорд. справ в уряді Володимира Чехівського, чл. укр. делегації на переговорах з франц. військ. командуванням в Одесі, чл. укр. дипломатичної місії на Мірній Конференції в Парижі (1918-20), згодом посол УНР в Лондоні. З 1922 на еміграції в США, де викладав історію Сх. Європи в Пенсильванському, Нью-Йоркському, Колумбійському та ін. ун-тах й провадив адвокатську практику у Вашингтоні. Як журналіст співпрацював і дописував до найвпливовіших амер. газ.; був щирим прихильником укр.-свр. порозуміння, виступав в обороні чести Симона Петлюри, проти безпідставних звинувачень його в антисемітизмі (напр., меморандуми М. в цій справі до Амер. Єврейського Комітету в Нью-Йорку 1926-27), обстоював право укр. народу на самостійну державу. Чл. кор. УВАН в США, почесний д-р УВУ в Мюнхені, проф. Укр. Техн. Ін-ту в Нью-Йорку, прихильник УБС та спіароб. тижневка "Нар. Воля"; серед численних публіцистичних і правничих праць: "Україна и

политика Антанти" (1922, англ. 1977), "The Jews of Eastern Europe" (1926), "From a Political Diary: Russia, the Ukraine, and America, 1905-1945" (1946) та ін. Бюро Фулбрайта оголосило у 2000 р створення спеціальної річної стипендії ім. Фулбрайта і М. для дослідників і авторів праць з укр. проблематики. 2003 вийшов фільм "Арнольд Марголін – видатний українець та єврей" (режисер Олександр Муратов).

Лит.: Ліхтен Й. А. Марголін. Його життя і праця. "Сучасність", ч.5, 1977.

В. Трошинський

МАРГОЛІНА-ГАНСЕН Любов (Lubow Margolina-Hansen), дочка Арнольда Марголіна, одружена з Арном Гансеном (Arne Hansen), бактеріолог і генетик, укр. і євр. діячка; н. 1.4.1902 в Кисві, п. 9.10.1988 у Вашингтоні, Д.К. 1919 закінчила в Кисві сер. школу, з батьками виїхала на еміграцію. 1923 закінчила в Берліні Сіль.-Госп. Ін-т. Працювала дослідником в амер. високих школах – Колумбійському, Арізонському та Корнельському ун-тах. 1935-40 була асистенткою проф. О. Єнсена в Копенгагені. 1941 повернулася до США і працювала в Конгресовій Бібліотеці перекладачем. 1944-49 працювала в Ун-ті Гемптона (Hampton), Вірдж., та Наук.-Досл. Ін-ті Тваринництва в Белтсвіллі (Beltsville), Мерил. (1949-65). Активна в укр. соціалістичних орг-ціях, дописувала до укр. газ. і журн., зокрема на укр.-євр. теми. У ст. в "Ukrainian Life" (1941) виразно зайняла самостійницькі і дем. позиції щодо України, яка має бути незалежною державою, а не "постійною колонією". За цю ст. втратила працю в Конгресовій Бібліотеці. М. Г. була д.чл. УВАН і заст. гол. Вашингтонської групи УВАН.

В.М.

МАРЕНЕЦЬ Павло (Pavlo Marenets), інж.-хімік, журналіст; н. 22.1.1911 на Чернігівщині, п. 17.3.1999 в Пітсбургу, Пен. По закінченні сер. школи здобув диплом інж.-хіміка в Одесі й тривалий час працював на Донбасі. Від 1945 на еміграції в Австр. та Нім., де був, між ін., чл. "Театру малих форм" під керівництвом Клеановського і кореспондентом укр. преси. 1949 переїхав до Аргентини: актор Театр. Студії ім. Леся Курбаса, діяльний в укр. культ.-осв. орг-ціях в Буенос Айресі та дописував до місцевих укр. часописів. Від 1965 в США, замешкав спершу в Клівленді, невдовзі в Пітсбургу, став ред. органу Укр. Нар. Помочі газ. "Укр. Нар. Слово" (до 1974), засновник і чл. АДУК у Пітсбургу.

В. Трошинський

МАРИНА Юлій (Gyula Maryna), псевд. Julius Madarász, гр.-кат. свящ., церк. і осв. діяч, адміністратор і закарп. проугор. політ. діяч; н. 26.5.1901 в с. Луг Марамороського ком. на Закарпатті, п. 20.7.1983 в Перріюполісі (Perryopolis), Пен. Гімназію закінчив в Сиготі, Рум., а духовну освіту в семінарії – в Ужгороді та в Рнімі (1927-29), одержавши д-рат з канонічного права. Викладав в ужгородській семінарії та був її віце-ректором (1930-39). Був активним в час чехослов. режиму в проугор. Автономному Земледільському Союзі. Після угор. окупації Закарпаття 1939 призначений угор. урядом радником регентського комісара, відповідальним за шкільництво. Вів антиукр. політику (чистка учителів), склав "Граматику угро-руського язика" (1940), що кодифікувала "язичіє" в закарп. школах. Перед захопленням Закарпаття Червоною Армією в жовтні М. втік до Угор., з 1949 до США. Тут його прийнято до юрисдикції Пітсбурзького екзархату, де був парафіяльним свящ. Написав угор. мовою спогади "Rutén sors – Kárpátalja végzete" (Рутенська доля – кінець

Закарпаття) (1977), які появилися також англ. мовою.

р.м.

МАРИНОВИЧ Роман (Roman Marynowych), радіо- і телепродюсер, бібліотекар, н. 21.4.1919 в м. Любачів, Гал., п. 10.11.2005 у Вашингтоні, Д.К., похований у Люрді (Франц.). Здобув богословську

освіту в духовній семінарії в Пермишлі й у Фрайбурзькому (Freiburg) Ун-ті (Нім.), бібліотекарську в Колумбійському та Кат. Ун-ті у Вашингтоні, Д.К. Працював концертмайстром, співпрацював з укр. і польс. газ. На еміграції в Чехослов. (1944), Нім. (з 1945), США (з 1950). В 1950-их рр. активний в орг-ції амер. скавтів. З 1952 організатор і продюсер радіопроему "Година укр. мелодій", а з 1955 і однойменної телепрограми (до 2005 вийшло понад 3000 телепередач), трансльованих у багатьох шт. США і з 1994 у Львові. Активний в міжнар. скавтському русі. 1995 Галицька Січ у Львові нагородила М. почесним орденом Січовим Хрестом.

В. Дудко

МАРИЩУК-КЕНДЕЛ Ольга (Olha Maryshchuk [Maryschuk-Kandel]), мистець-графік; н. 21.7.1928 в Грінвічі (Greenwich), Кон. 1979 закінчила мист. школу Купер Юніон (Cooper Union) в Нью-Йорку зі ступенем бакаляра. Дальші студії мистецтва продовжувала в Ін-ті Пратта в Нью-Йорку, спеціалізуючись в графіці. На запрошення т-ва "Україна" в 1971 приїхала до Кисва і вступила до Київ. Художнього Ін-ту, в якому перебула півтора р. Під керівництвом художника України Василя Касіяна проілюструвала для дитячого вид-ва укр. народну казку "Пан Коцький". М. працювала

довголітнім куратором при І.М. Пей в Нью-Йорку, та співпрацювала з театр. групою "Яра" та Укр. Музеєм в Нью-Йорку. М. є графіком-модерністом і в працях її домінує кольор і форма. Праці поділені на два своєрідні розділи як за тематикою так за технікою виконання. Перша група – картини ботанічного циклу, мальовані олійними пастелями. Друга – урбаністичні пейзажі в різних техніках (монотипи, лінорити та гравюри). Стиль її праць імпресіоністичний. Влаштувала б. 8 особистих виставок в укр. і амер. середовищі, 2 виставки в Україні. Брала участь у численних групових виставках, а також групових виставках Об'єднання Мистців Українців Америки в Нью-Йорку.

Б. Титла

МАРІЙЧУК Дмитро (Dmytro Marijchuk), баптистський пастор, рел. діяч; н. 24.2.1915 в с. Стецева Снятинського пов., Гал., п. 11.3.2009 в Даллас, Техас, похований в Клівленді. Освіту здобув у школах в Лодзі (Lodz), Поль. та в Гамбурзі, Нім. 1942-46 вчився в баптистській семінарії в Нім. Рукоположений на пастора в Мюнхені, 1950 емігрував до США. Доповнив духовні студії в Канзас Ситі (Kansas City), де отримав ступінь мгра теології. Служив пастором у Вінніпегу, Кан., 1962 повернувся до США та служив у баптистській громаді в Гартфорді, Конн., а потім в Клівленді. Переобирався гол. Об'єднання Укр. Євангельсько-Баптистських Церков в США та був секр. цього братства. Підготував програму недільних шкіл та перекладав на укр. рел. літературу. Переклав на укр. мову ряд книжок, включно дві свого авторства. Писав ст. до газ. і журналів, був одним з ред. "Післанець Правди". В Україні перевидана праця М. "Пізнання Бога". 2001 отримав від Міжнар. Баптистської Семінарії в Одесі ступінь д-ра "служіння" (ministry).

В.М.

МАРИТЧАК Олександр (Oleksander Maritchak), псевдо О. Орлич, правник, проф. гром.-політ. діяч, дипломат; н. 18.9.1887 в Стрию, Гал., п. 2.10.1981 в Детройті,

похований там само на цвинтарі "Mount Olivet". Гімназію закінчив в м-ку Ясло, Зах. Гал. Студював право у Львові та Граці, Австр., де 1910 став д-р

права. Працював адвокатом та в адміністрації у Львові. 1916 відкрив власну вдвокатську практику в м. Рудки на Львівщині. 1918 став пов. комісарем та був обраний чл. Укр. Нац. Ради в Станиславові. З урядом ЗУНР емігрував до Відня, де був радником військ.-санітарної комісії в посольстві УНР, а 1921 перейшов на працю до екзильного уряду ЗУНР в держ. секретаріаті внутр. справ. Співзасн. і секр. Зах.-Укр. Т-ва Ліги Націй, в тій ролі брав участь в багатьох міжнар. конференціях. У Відні поглибив студії міжнар. права та історії Сх. Європи. 1923 повернувся до Львова, де відкрив адвокатську канцелярію та був проф. міжнар. права в Укр. Тасмному Ун-ті й активізувався в укр. політ. житті, чл. ЦК Укр. Трудової Партії та УНДО. Став відомим захисником укр. політ. в'язнів, зокрема Біласа і Данилишина. 1939-41 викладав міжнар. право й очолював катедру в Львів. Держ. Ун-ті ім. Франка (1939-41). Брав участь в діяльності тимчасового правління у Львові 30.6.1941 як заст. мін. звкорд. справ. До кін. 1941 був гол. Львів. обласного правління. На еміграції з 1944 в Мюнхені, викладав міжнар. право в Укр. Високій Екон. Школі та був захисником в карних справах ДП перед амер. військ. судами. 1949 емігрував до США і поселився в Детройті, де був ще активним в гром. житті; гол. місц. кредитної спілки, ред. "Укр. Детройтських вістей". М. автор багатьох газетних

і журнальних ст. та спогадів. Д.чл. НТШ (1918).

В.М.

МАРІЧКА (псевдо) див. *Лампіка Марія*

МАРІЧКА (псевдо) див. *Пискір Марія*

МАРКЕВИЧ Йосафат, світське ім'я Іван (Yosafat Markevych), еромонах-Василіянин, рел. діяч; н. 9.5.1887 в с. Каньчуга (Kanczuga) Пшеворського пов., Зах. Гал., п. 31.1.1959 в Чикаго. 1900 вступив до ЧСВВ, перебував у кількох гал. монастирях. 1918-39 був співзасновником і духовником Марійських конгрегацій, ред. журналів для молоді "Поступ" і "Наш приятель" у Львові. Після 2 Світ. війни переїхав до США, працював душпастирем в Чикаго при церкві св. Миколая.

В.М.

МАРКІВ Богдан (Bohdan Markiw), скрипаль, дириг., педагог, муз. критик; н. 7.10.1928 в м-ку Вольштин (Wolsztyn) на Познанщині, Поль. Кін. 2 Світ. війни з батьками виїхав до Нім., 1949 закінчив гімназію

в таборі ДП в Берхтесгадені. Студював музичну консерваторію Генделя (Hendel Conservatorium München) та з 1953 в Королівській Консерваторії в Мадриді, де

1955-60 працював педагогом, скрипалем і дириг. 1960 емігрував до США і поселився в Нью Гейвені (New Haven), Конн. Тут виступав як соліст і дириг. оркестр, диригував хорами при Євільському Ун-ті та при укр. кат. церкві св. Михаїла. Виконував твори укр. класичних та діяпорних церк. композиторів, теж ред. творів Михайла Гайворонського та Івана Недільського. Як скрипаль прем'єрував твори Миколи Фоменка, Михайла Гайворонського, Хозея Віляра, Кармена Аріяс та ін. Вів

власну муз. студію в Нью Гейвені та був проф. Укр. Муз. Ін-ту. Створив та був дириг. струнного квартету "Markiw-Lewini", з яким виконував також твори укр. композиторів. 1980 створив та був дириг. "Whitney Chamber Orchestra". Керував укр. ансамблями дуєтом "Незабудьки" та тріо "Ромашки". Видав власні композиції "Вибрані пісні" (1970). Автор різних композицій: літургії, рел. твори, пісні для хорів та ансамблів, матеріал для мандолінової оркестри та ін. М. автор багатьох рецензій та оглядових ст. в пресі з укр. муз. життя. Також діяч "Провидіння".

р.м.

МАРКІВ Віктор (Victor Markiw), муз. педагог, піаніст; н. 1968 в Гартфорді (Hartford), Конн. Студіював музику в Ун-ті Гартфорду (бакалярат, 1993), мгра закінчив (1996) у

Стейтовому Ун-ті Нью-Йорку в Пурчес (State University of New York at Purchase), а здобув д-рат з теорії та історії музики в Стейтовому Ун-ті Коннектикут в Сторс (Storrs) (1999). Його дисертація "The Life and Solo Piano Works of the Ukrainian Composer Myroslav Skoryk" вийшла друком (2000). З 1993 почав виступати піаністом для амер. та укр. публіки. З 1995 викладає на муз. відділі Ун-ту Нью Гейвен (кляси теорії та історії та гри фортепіяна). При ун-ті організував серію концертів "Музика для публіки різного віку" за участі відомих артистів. Програми звичайно мають означену тему: "Слов'янські композитори ХХ ст.", присвячений "Помаранчевій Революції", "Вокальна музика" за участі баритона Олега Чмира та ін. М. як піаніст засн. Літвін-Марків дует разом з Дженіфер Літвін (сопрано). Видали компакт-диск (2009). М. є фаховим критиком муз.

рецензій в англ. муз. журн. Проф-гість в ун-ті м. Севілла в Іспанії (2011). Чл. НТШ-А.

р.м.

МАРКІВ Максим (Maksym Markiv), в мирі Михайло, сромонах-Василіянин, місіонер, церк. діяч; н. 22.10.1899 в с. Тинів Дрогобицького пов., Гал., п. 27.5.1988 в Глен Кові (Glen Cove), Н.Й., похований на

цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. 1918 зголосився до УСС, а потім служив в УГА. Інтернований в поль. таборі у Вадовицях б. Кракова. 1921 вступив до монастиря ЧСВВ в Крехові, Гал., богословські студії закінчив у Крестинополі, 1929 висвячений на свящ. Був префектом і проф. в Ін-ті св. Йосафата в Бучачі. 1933 прибув до США, душпастирював у Чикаго (1933-42) та займався місіонерською діяльністю. 1942 став парохом св. Юра в Нью-Йорку та ігуменом монастиря. Причинився до створення в шт. Н.Й. нових гр.-кат. парафій, придбав нар. дім, шкільний будинок, заснував рел. вид-во "Добрий пастир" та збирався будувати нову церкву. Його заслугою створено 1948 окрему Василіянську провінцію Успення Божої Матері в США. В Нью-Йорку став жертвою фінансового скандалу і парафія св. Юра втратила бл. 250 тис. дол., за що М. взяв вину на себе. Працював свящ.-місіонером в Аргентині (1952-55) та згодом серед укр. емігрантів в Кан. й Англ. 1973 переїхав на відпочинок до монастиря в Глен Кові.

В.М.

МАРКІВ Михайло (Michael Markiw), імігрант-піонер, робітник, підприємець-власник харчової крамниці, гром. діяч; н. 27.10.1890 в Білій Церкві на Київщині, п. 11.6.1979 в Батлері (Butler), Пен.

Емігрував до США 1907 і повторно 1911, жив і працював у Ліндорі (Lyn-dora), згодом в Пітсбургу, займався малими підприємствами – спочатку пекарнею, потім харчовою крамницею і "Markiw's Lunch". В 1920-их рр. активізувався в Укр. Нар. Помочі, де став заст. гол. (1926) та гол. предсідником (1934-42), також очолював відділ. УККА. 1958-63 жив у Феніксі (Phoenix), Аріз. Тут був співзасновником і гол. парафіяльної ради правос. церкви Пресв. Богородиці. Збирав і продавав укр. книги серед імігрантів. 1964 повернувся до Батлеру.

В.М.

МАРКІВ Тереза (Theresa Markiw), заміжна Кортум (Kortum), мистець-маляр; н. 29.5.1957 в Монтреалі, Кан. Закінчила Ун-т Конкордії в Монтреалі (бакалярат 1979), вивчала мистецтво в кількох приватних школах і у мистців. Малює акварелі та олії, гол. квіти, природу і натюрморти в реалістичному дусі та жанрі. Працювала 10 рр. в графіці для рекламних агенцій, потім жила у Вашингтоні, Д.К., де працювала для Національного Обдаровання Мистецтва (National Endowment for the Arts), Голосу Америки, Інформаційного Бюро США. Працювала як офіцер Культурно-Гром. Справ при Амер. Амбасадах у Ваш., Д.К. (1990-2000). М. працювала з амер. амбасадами в Монголії (2000-02) та Азербайджані

Тереза Марків.
Українська писанка

(2002-05). Довірна особа (1986-88), през. (1988-89), заст. през. (1989-90) Гільди Мистців і Ремісників Півд. Н.Дж. Брала участь у низці індивідуальних та збірних виставок в США, Кан., Україні та й Азербайджані. Заснувала Мист. Радю Монголії, в якій є почесним чл. З 2006 повернулася до США, до Теннесі, де займається мистецтвом – головно акварелями. Її картини знаходяться в багатьох приватних колекціях в США, Кан., Англ., Україні та Азербайджані.

В.М.

МАРКО, архиспископ див. *Гундяк Марко* (ур. Іван)

МАРКО (псевдо) див. *Чехут Богдан*

МАРКО В. (псевдо) див. *Струтинська Марія*

МАРКОВИЧ Зоя (Zoya Markovych), з роду Ліницькв, піаніст, муз. педагог; н. 19.1.1919 в Києві, п. 22.11.1997 в Філядельфії, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Закінчила Київ. Держ. Консерваторію, працювала концертмайстром в опері та вчила в Київ. консерваторії, згодом в Станіславові, Гал. (1943). На еміграції по 2 Світ. війні була дир. муз. школи в таборі ДП в Ляндеку (Landeck), Австр., де написала музику до балету "Морське дно". 1949 переїхала до США і поселилася в Філядельфії, де працювала муз. педагогом. Відкрила власну муз. студію, вчила в цілоденній школі св. Йосафата (1987-90), була ініціатором і провадила жіноче тріо "Соловейки" при осередку СУМ (1967-85). Видала 2 зб. обробок укр. нар. пісень "Співають Соловейки" (1971, 1974), видала дві платівки (обробки) її композиції (1976).

В.М.

МАРКУСЬ Василь (Vasyl Markus), проф.-політолог, журналіст, ред. і гром. діяч; н. 27.12.1922 в с. Бедевля Тячівської округи на Закарпатті.

Гімназію закінчив в Хусті та 1943 почав студію в а т и славістику й лат. мову в Будапештському Ун-ті. 1942 арештований угор. владою і суджений за приналежність до Юнацтва ОУН. 1944-45 вчив в гімназії в Берегові. Влітку 1945 залишив Україну, у Мюнхені продовжував студії славістики й педагогіки, які закінчив в УВУ д-ратом з укр. діалектології та дипломом учителя сер. шкіл (1948). 1949-51 вивчав політологію в Фрібурзькому Ун-ті (Fribourg), Швайц., де здобув ліценціят права і політ. наук. З 1952 в Сарселі

(Sarcelles), Франц. Працював в НТШ, зокрема в редакції ЕУ, й одночасно студіював міжнар. відносини та право в Паризькому Ун-ті (д-р права 1956). Активний у гром. житті – гол. ЦЕСУС (1952-54), спіароб. "Укр. самостійника" та ін. вид., діяч ЗЧ ОУН, згодом ОУНз (заст. гол. політ. ради), чл. Закорд. Представництва УГВР. Співзасновник Т-ва Укр. Студіюючої Молоді ім. Міхновського і ред. журн. "Фенікс" до 1954. 1959 емігрував до США. Працював у "Пролозі" та 1959-62 викладав рос. мову в Ун-ті Нотр Дам (Notre Dame) в Саут Бенді (South Bend), Инд. Від 1962 був проф. політології в Ун-ті ім. Лойоли (Loyola) в Чикаго. Викладав кілька рр. в римському центрі цього Ун-ту, тоді ж був проф. УКУ в Римі, дир. літніх курсів (1983-86). В Чикаго активний у гром. житті – співзасновник і гол. Академічного

Клубу, брав участь у мирянському і патріархальному русі УКЦ та у творенні укр. кат. старокалендарної парафії св. Володимира і Ольги в Чикаго, ред. "Церк. вісника" і календарів-альманахів. Писав ст. і коментарі про рел. і політ. ситуацію в Україні, зокрема до радіо "Свобода". Виступав з доповідями на укр., амер. і міжнар. форумах. Чл. президії НТШ в Америці і дир. Іст.-Філософ. секції НТШ. 1980-86 заст. ред. 1-2 тт. "Encyclopedia of Ukraine". Д.чл. НТШ і УВАН та ін. наук. орг-цій. Автор "L'incorporation de l'Ukraine subcarpathique a l'Ukraine soviétique" (1956, укр. вид. 1992), "Relations extérieures de l'Ukraine soviétique et son statut en droit international 1917-1923" (1959), "Нац. питання СРСР і УРСР" (у співавторстві, 1959). Автор численних ст., ред. зб. і книг з історії України, релігії та культури. Гол. ред. ЕУД. 1990 співзасновник і гол. (до 2002) Комісії зв'язку й інформації закарп. українців у діаспорі (КоЗІ), ред. її "Інформаційного листка" (60 чч.). З 1990 нав'язав ділові зв'язки і співпрацю з установами в Україні; іноземний чл. НАН України, співред. журн. "Укр. діаспора", співорганізатор карпатознавчих конференцій та заст. гол. Укр. Нар. Радн Закарпаття в Ужгороді. Літ. спроби 1940-их рр. появились 1995 в Ужгороді в зб. "Спомин" (псевд. В. Марко). Ред. зб. "Закарпаття під Угорщиною 1938-44" (1999), "Закарпаття в ЕУ" (2003). През. України нагородив М. орденом "За заслуги" III ступеня (2008).

р.м.

МАРКУСЬ Дарія (Daria Markus), з роду Гасюк, дружина Василя Маркуся, педагог, дослідник еміграції, гром. діячка; н. 15.1.1935 в с. Батятичі Кам'янка-Струмилівського пов., Гал., п. 17.11.2008 в Чикаго, похована на цвинтарі св. Андрія в Саут Баннд Бруку. Сер. освіту здобула на еміграції в Нім. та від 1948 в Кан. Студіювала в Торонтонському Ун-

ті (бакалярт, 1955) та в Лювені (Leuven), Бельгії. (1957 ліценціят з міжнар. відносин). З 1957 в США; 1975 захистила в Ун-ті ім. Лойоли в Чикаго д-рську дисертацію з пед. філософії "Формування етн. еліти; приклад укр. етн. групи". Викладала в коледжах й ун-тах Чикаго й околиці, дир. проєкту етн. студій при Іллінойським Ун-ті (1974-75). Була гол. відділу та округи й чл. гол. управи СУА (1978-81). В 1990-их рр. очолювала в Чикаго акції й установи допомоги Україні, зокрема "Клуб 500", 1993-95 керувала Бюром Міжнар. зв'язків

(International Research and Exchanges Board) в Києві, згодом заст. ред. ЕУД в Чикаго. Автор "Ethnic Heritage in America: Greeks, Jews, Lithuanians and Ukrainians" (1976), "Ucrainians in Italy" – "Укр. слідами по Римі й Італії" (1988), ред. праці "Україні в Чикаго й Ілліной" (1989). Д.чл. НТШ, ст. в журн. і пресі.

р.м.

МАРКУСЬ Устина (Ustina Markus), дочка Василя і Дарії Маркусів, історик, політолог, аналітик; н. 7.4.1962 в м. Савт Бенд (South Bend), Інд. Студіювала історію та мистецтво в Ун-ті ім. Лойоли в Чикаго, Парижі та в Іллінойському Ун-ті в Шампейн-Урбана. Д-рат здобула 1991 в Лондонській Школі Економіки й Політ. Наук, захистивши дисертацію на тему "Soviet Counter-Insurgency in Baltics and Ukraine 1943-53". Працювала як дослідник та аналітик в Радіо

"Вільна Європа-Свобода" в Мюнхені та в ред. журн. "Transition" в Првзі, 1998-2000 у відомстві безпеки департаменту оборони у Вашингтоні. 2001-02 – далі вналітиком в міжнар. орг-ції дослідження конфліктів у Сер. Азії, перебувала в Киргизстані. М. є автором понад 20 аналітичних ст. з ділянки безпеки і сучасної політики в порад. країнах в журн. "Transition", "Current History", "Janes Intelligence Review". Співред. з Данієлом Нелсоном двох тт. та автор ряду розділів зб. "Brasley's East European Security Yearbook" (2000 та 2001) з проблем безпеки й політики України, Білорусі, Молдови та кавказьких країн. Чл.-кор. НТШ.

р.м.

МАРЛЕНІ Роналд (Ronald Marleene), амер. політ. діяч укр. походження; н. 8.8.1935 в Скобі (Scobey), Монтана. Його дідо і баба з перших імігрантів у Манітобі, Кан. Студіював у Стейтовому Ун-ті Монтани (Montana State) в Бозман (Bozeman), і в Ун-ті Монтанн в Мізула (Missoula), та Райш Школі Авкціоністів (Reisch School of Auctioneering) в Масон Ситі (Mason City), Айова. М. був фермер і скотар. 1975-75 був чл. комітету 2 конгресового дистрикту Монтани з республіканської партії. Обраний до конгресу США (1977-93). Живе в Скобі, Монтана.

Н. Звяць

МАРСЬКА Віра (псевдо) див. *Струтинська Марія*

МАРТИН Вільям (William Martin), амер. політ. діяч укр. роду; н. 1916 в м. Байон (Bayonne), Н.Дж., п. 1.2.1965 в Трентоні, Н.Дж. Активний в укр. громаді Байону, обирався до міськ. ради, гол. міської дем. партійної орг-ції. Чл. стейтової легіслятури, згодом жив і працював у пром-сті в Трентоні.

В.М.

МАРТИН Іван (John Martin), правос. єп.; н. 5.1.1931 в Пітсбургу,

п. 30.9.1984 в Джонставні (Johnstown), Пен., похований при Катедральному храмі Христа Спасителя. Як греко-кат. здобув духовну освіту в св. Кирила і Методія візант. кат. семінарії в Пітсбургу, здобув бакаляра у Дюкейн (Duquesne) Ун-ті. Висвячений на свящ. 1955. Дальші студії продовжував з філософії в Ун-ті Станфорду (Stanford) у Каліф. Працював канцлером в гр.-кат. закарп. єпархії, у висліді конфлікту з ієрархією перейшов до Амер. Карп.-Руської Правос. Греко-Кат. Церкви, де був спочатку канцлером митр. Ореста Чернока (Чорняка) і єп. помічником (з 1966) з титулом єп. Ниси (Nyssa) синодом Екуменого Патріярхату. По смерті митр. Чернока (1977) став правлячим єп. з осідком в Джонставні. Заснував табір Назарет (Camp Nazareth) в Мерсер (Mercer), Пен., і духовну освітню програму для дияконів.

р.м.

МАРТИНЕНКО Зоя (правд. прізви.) див. *Мельниченко Зоя*

МАРТИНЕНКО Олександр (Alexander Martynenko), оперний і концертно-камерний співак (драм. баритон), муз. педагог; н. 26.10.1895 в Полтаві, п. 24.6.1983 у Міннеаполісі. Закінчив Полтавську гімназію. Вокальну освіту здобув у Полтавській муз. школі (1914-18) та Київ. консерваторії (1920-25). Артистичну діяльність розпочав хористом полтавського "Бояна", брав участь у концертах в Укр. клубі в Полтаві (1911). У 1925-43 соліст Харківського, Одеського, Київ. театрів опери і балету, Вінницького, Донецького муз.-драм. театрів. Гол. ролі: Остап в "Тарасі Бульбі" Миколи Лисенка, Кармелюк в "Кармелюкові" Віктора Косенка, Мазепа в однойменній опері Петра Чайковського, Борис в "Борисі Годунові" Модеста Мусоргського, в "Ріголетто", "Аїді", "Лоенгрін" та ін. З 1944 на еміграції, виступав в оперних ансамблях та концертах у Відні, Берліні,

Мюнхені. З 1950 у Міннеаполісі, де займався концертною і приватною муз.-пед. діяльністю.

В. Дудко

МАРТИНЕЦЬ Володимир (Volodymyr Martynets), дядько Мирослава Мартинця, політ. в'язень, гром. діяч; н. 16.4.1904 в м-ку Богородчани Станіславівського пов., Гал., п. 5.6.1993 в Глен Спей (Glen Sprey), Н.Й., де і похований. Закінчив гімназію в Станіславові, студіював в Укр. Таємному Ун-ті у Львові. Закінчив поль. підстаршинську школу, з юнацьких рр. належав до УВО, згодом ОУН, політ. в'язень поль. і нім. тюрем та концтаборів. 1941 учасник похідної групи "Південь". Перебував у таборі в Авшвіці (сьогодні Освенцім, Поль.). По закінченні війни в Мюнхені, керівник гуртожитку політв'язнів і студентів у "Фіріхшуле". В 1950-их рр. переїхав до США, жив і працював в Ньюарку. Був гол. кредитної спілки, активний в УККА та в ООЧСУ. Останні рр. життя провів в Глен Спей.

В.М.

МАРТИНЕЦЬ Іванна (Ivanna Martynets {Martynets}), дружина Мирослава Мартинця, жін. і гром. діячка; н. 1924 в Зах. Україні. В США з 1956, жила в Рочестер, Н.Й., з 1999 в Ньюарку, Н.Дж. Активна в багатьох гром. орг-ціях, гол. 47 Відділу СУА і гол. Округи СУА Півн. Н.Й. З її ініціативи засн. 120 Відділ СУА в Рочестері. У 2002 очолила 86 Відділ СУА в Ньюарку. За вклад у гром. працю Т-во Професіоналістів Рочестеру надало їй звання Жінки року (1995), а СУА нагородило Почесним гол. 47 Відділу СУА і Почесним гол. Округи Півн. Н.Й.

р.м.

МАРТИНЕЦЬ Мирослав (Myroslav Martynets {Martynets}), племінник Володимира Мартинця, військ., гром. діяч, журналіст; н. 26.9.1911 в м-ку Богородчани Станіславівського пов., Гал., п.

27.12.1993 в Рочестері. Закінчив право у Львів. Ун-ті, служив у поль. армії старшиною. 1941 вступив до Дружини Укр. Націоналістів "Нахтігаль", потім до Дивізії "Галичина", де був сотником. Після 1945 в Нім., ред. журн. "До зброї" та співпрацював у газ. "Сучасна Україна". 1956 емігрував до США та поселився в Рочестері. Діяч Братства кол. Дивізійників та меценат укр. орг-цій і установ. Ст. на військ. теми та з міжнар. політики.

В.М.

МАРТИНЮК Лариса (Larysa Martyniuk), заміжня Гладка, маляр, н. 1953 у США. Студії розпочала в Корнельському Ун-ті (бакаляра), мгра з мистецтва здобула в Стейтовому Монтклер (Montclair), Н.Дж., дальші мист. студії в Гарвардському Ун-ті, Савтерн Коннектикат (Southern Connecticut) Коледжі та Мист. школі у Вудстоку (Woodstock), Н.Й. Працює в олії, акриліку, графіці. Виставки в Галереї 2 (Монтклер), Лінкольн центр (Нью-Йорк, 1980), в Сістлі, Ваш., в Галереї Заріка (Фармінгтон, Кон.), Музеї Стенфорду, Галереї Вудстоку, Аспен Галереї та ін. Твори знаходяться в постійній зб. сучасного мистецтва Ун-ту Коннектикат, Карнегі Меллон Ун-ті, Бетесда Корпорації та ін. Живе в Колорадо Спрінгс (Colorado Springs), Кол.

В. Дудко

МАРТИНЮК Микола (Nicholas Martyniuk), дириг., гром. діяч, н. 20.12.1909 в Тадані, пов. Кам'янка-Струмилова, Гал., п. 22.12.2000 в Оберліні (Oberlin), Ог. Студіював право у Львів. Ун-ті, закінчив Львів. Богословську Академію (1938). Виступав як актор, співак, працював учителем, радіодиктором. З 1944 на еміграції, з 1945 у таборі ДП у Ляндеку (Landeck), Австр., де організував укр. хор "Сурма" і став його дириг. У 1948 у складі хору "Ватра" концертував в Австр., Нім., Швайц. З 1949 у США, жив у

Філядельфії, Елмаїрі (Elmira), Н.Й., Рочестері, Оліфанті (Olyphant), Пен. (з 1954), де керував укр. кат. церк. хорами. 1971-1976 провадив щотижневу радіопрограму, з 1977 – щотижневе радіовисилання св. Літургії. Був діячем УНС (секр. відділу в Оліфанті).

В. Дудко

МАРТИНЮК Микола (Mykola Martyniuk), до 1945 Марцинюк, у 1945-84 виступав під прізвищем Кравчук, н. 16.12.1915 в с. Боб'ятин Сокальського пов., Гал., п. 11.1.1994 в Блюмінгтоні (Bloomington), Інд. На еміграції з 1944 в Австр., 1945-52 в Мюнхені, до США прибув 1952. Студіював право 1947-52 в УВУ в Мюнхені, ступінь мгр. бібліотекарства одержав 1961 в Мічіганському Ун-ті в Анн Арборі, Міч. Працював бібліотекарем в Ун-ті Індіяни в Блюмінгтоні. В Нім. був організаційним та культ.-осв. референтом ЦК СУМ (1947-51), співзасновник Т-ва Укр. Студіюючої Молоді ім. Міхновського, його гол. (1955-61), чл. управи Укр. Бібліотекарського Т-ва та ред. його вид. (1979-82) і журн. "Феніке" (1959-61), чл. редколегії журн. "Укр. книга" (1971-82), ред. регіональних зб. "Надбужанщина" (1986, 1989, 1994), автор ст. з бібліографії укр. преси гол. у "Визвольному шляху". Мемуари про похідні групи ОУН на центр.-сх. укр. землі в 1941-43 п.з. "Спогади з підпілля" (2000). Показчик укр. преси 1914-39 на Буковині, Карп. Україні, Гал., та европ. країнах, виданий у Львові 1999.

В. Дудко

МАРТИНЮК Нуся (Nusha Martyniuk), донька дириг. Миколи Мартинюка, хореограф; н. 1950 в

Елмаїра Гайтс (Elmira Heights), Н.Й. Здобула ступінь мгра хореографії в Ун-ті Темпл (Temple) в Філядельфії (1976), де згодом

вкладала. Була солісткою у театрі модерного танцю Адвіна Ніколайса (Нью-Йорк), брала участь у багатьох міжнар. турне. 1982 разом з чоловіком Картером МекАдамсом створила ансамбль "Мартинюк-МекАдвмс". Від 1988 викладає хореографію в Оберлін Коледжі (Oberlin), Ог. У 1999 дістала мист. нагороду Клівленду за вагомий внесок у розвиток балету.

В. Дудко

МАРТИНЮК Осип (Osyp Martyniuk), архітект, педагог, н. 17.7.1931 в с. Ценів Бережанського пов., Гал. Здобув освіту в Ун-ті Оклагоми (бакаляр, 1956) та Академії Мистецтв у Кренбруку (мгр., 1978). Д-р філософії УВУ (1978). У 1965-96 проф. архітектури Ун-ту Кент, Ог. За проєктами М. збудовано низку церков (зокрема, катедральний храм св. Йосафата в Пармі, Ог.) та ін. споруди. Автор низки праць з питань архітектури. Чл.-кор. УВАН, секр. Наук. Ради СКУ.

В. Дудко

МАРТИНЮК-НАГОРНИЙ Юрій
див. *Нагорний Юрій*

МАРТОС Борис (Borys Martos), визначний укр. гром.-політ. і держ. діяч, економіст, кооператор, педагог; н. 1.6.1879 в с. Городище Лохвицького пов. Полтавської губ., п. 19.9.1977 в м.

Юніон (Union), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія у Савт Бавнд Бруку. Закінчив Лубенську класичну гімназію (1897) та Харківський Ун-т (1908). Під час навчання в Ун-ті брав активну участь в укр. нац.-дем. русі, належав до Револьюційної Укр. Партії, згодом до Укр. Соціал-Дем. Робітничої Партії. У 1910-14 працював у кооп. орг-ціях на Волині, Полтавщині і Кубані. З березня 1917 – чл. УЦР

тв Малої Ради, у червні-серпні 1917 ген. секр. земельних справ УЦР. У період Гетьманату відійшов від політ. життя, займався проблемами кооп. руху, викладав у Київ. комерційному ін-ті. У 1918 мін. продовольчих справ в уряді Володимира Чехівського, від 9.4 до 27.8.1919 мін. фінансів і гол. Ради нар. мін. УНР. З 1920 в еміграції в Нім., згодом у Чехо-Слов. Один з організаторів УГА в Подсбрадах (проф., 1924-35), УТГІ (дир., 1936-38). Після 2 Світ. війни переїхав до Мюнхена, де став одним із засновників і ректором Укр. Високої Екон. Школи (1945-49). Працював в Ін-ті вивчення СРСР: през. (1954-56), віце-през. (1956-57), секр. (1957-58) наук. ради. З 1958 у США. М. викладав екон. науки в коротко існуючій Укр. Технічній Ін-ті в Нью-Йорку. Автор праць "Теорія кооперації" (1924), "Кооп. ревізія" (1926), "Les limites du developpement de la Coopération des Consommateurs" (1935), "La classification des Sociétés Cooper." (1936), "Гроші Укр. держави" (1972, у співавторстві) та ін. Автор мемуарів "Перші кроки Центр. Ради" (1973), "Визвольний здвиг України" (1989). Д.чл. НТШ та УВАН (з 1946).

Лит.: Мартос Б. Автобіографія. "Вільна Україна", ч. 62, 1970;

Гриценко А. Прем'єр-міністри України часів Директорії (кінець 1918-20 рр.). "Київська старовина", ч. 5, 2001.

В.Дудко

МАРТЯК Гавриіл (Gabriel Martyak), гр. кат. свящ., церк. діяч; н. 1859 на Пряшівщині, п. 17.4.1934 в м. Ландсфорд (Landsford), Пен. Духовну освіту здобув в Пряшеві, 1885 висвячений, був кілька разів у США, щоб надавати дух. обслугову імігрантам, м.ін. в 1898 в МекАду (McAdoo), Пен., останньо прибув 1908. Був обраний гол. духовником "Сосдиненія". 1916-24 Апостольська Столиця призначила М. адміністратором закарп. парафії в США (для "угор. русинів")

і це завдання М. виконував в Ландсфордї до 1924, себто до утворення окремого пітсбургського екзархату.

В.М.

МАРУСЕВИЧ Степан (Stepan Marusevych), дириг. і вчитель; н. 24.3.1913 в Нью-Йорку, п. 26.10.1984 там само. Вихованець М. Гайворонського та випускник Муз. Школи Нью-Йоркського Ун-ту. 1935 хористи М. з Нью-Йорку злучилися із хором молодіжного гуртка Ньюарку (Ukrainian Social Club), заснованого Степаном Шумейком. З того часу почалась співпраця молоді збірному хорі п.з. "Ukrainian Youth Chorus of New York & New Jersey" під кер. М. (1939-49). Ансамбль виступав в Нью-Йорку, Нью Джерзі, Філядельфії, Детройті, по радіо, напр. на нац. мережі NBC. Ін. виступи в Нью-Йорку мали місце в Radio City Music Hall, в амер. концертах, спонсорованих щоденником "The Daily Mirror" та на Світ. Виставці (1939, Флашінг, Н.Й.), коли менеджером хору був Степан Шумейко. В 1930-их рр. М. працював чл. та дириг. камерної оркестри Михайла Гайворонського, був теж дириг. та вчителем музики в публічній школі "Franklin Square", на Лонг Айленді. Перед 2 Світ. війною М. керував катедральним хором у Філядельфії. 1946-54 М. диригував "Фестивальним хором", який виступав тоді на молодіжних фестивалях в Нью-Йорку: "The Taras Shevchenko Pageant" (1948), "Гомін України" (Карнегі Голл, 1949) та на ювілейному фестивалі в 60 ліття УНС (Карнегі Голл, 1954). Писав ст. на муз. теми.

Р. Савицький, мол.

МАРЦІНКО Патрик (Patrick Marcinko), композитор, муз. педагог і діяч; н. в Оліфанті (Olyphant), Пен. Студіював чужі мови і музику в Ун-ті Маямі. Працював у симфонічній оркестрі. Скомпонував Св. Літургію (1985) та її виконував у церкві св. Кирила і Методія в Оліфанті та ін. містах. З нагоди 1000-ліття

Хрещення України уклав ювілейну літургію та ораторію "Пасха" (1988), яку виконав екуменічний хор та філармонічна оркестра під його диригентурою.

В.М.

МАРЦИНЮК Микола (правд. прізви. до 1945) див. *Матринюк Микола*

МАРЧУК Василь (Basil Marchuk), лікар-хірург, гром. діяч; н. 20.8.1922 в с. Олеськ Володимирського пов. на Волині. Сер. освіту розпочав у Володимирі Вол., а матуру склав у Рівному 1942. Студіював на мед. фак. Львів. Ун-ту, закінчив Мюнхенський Ун-т д-ратом 1950. Тоді само переселився до США, де відбув спеціалізацію в заг. хірургії. 1953 служив в амер. армії спершу в Японії, потім в Кореї як батальйонний хірург. Повернувшись до Чикаго, М. відкрив приватну практику. М. – чл. кількох амер. проф. орг-цій та УЛТПА. Був гол. Ілл. відділу (1973-75) та гол. головної управи УЛТПА 1987-89. М. автор кількох наук. праць, які друкувалися в "Лік. Віснику". Відомий як меценат на церк. і культ. цілі.

П.Пундій

МАСИК Григорій (Hryhorij Masyk), лікар, гром. діяч; н. 29.11.1897 в с. Сем'янівка на Чернігівщині, п. 21.1.1978 м. Толедо (Toledo), Ог. Після закінчення гімназії в Конотопі мобілізований до рос. армії, 1917 вступив до Сірої Дивізії Армії УНР, брав участь у визвольних змаганнях, попав у поль. полон. Переїхав до Чех., закінчив мед. фак. Празького Ун-ту. Був чл. Спілки Укр. Лікарів, працював за фахом. У Младій Болеславі (Mlada Boleslava) очолював Чесь.-Укр. Т-во, а в час нім. окупації був гол. Укр. Нац. Об'єднання півн.-чесь. краю. Вивезений на працю до Нім., фабричний лікар у Ганновері, де залишився працювати по війні. 1954 емігрував до США, працював

в шт. Р.Айл. тв в м. Толедо в Мед. центрі психічних недуг.

В.М.

МАСЛІВЕЦЬ Григорій (Hryhorij Maslivets), інж.-лісівник, військ.-сотник Армії УНР, гром. і церк. діяч; н. 12.3.1898 в Сорочинцях на Полтавщині, п. 21.7.1971 в Лос Анджелесі, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бвнд Бруку. Закінчив рос. старшинську школу і 1917 брав участь в Армії УНР як сотник в поході на Крим, в першому і другому Зимових походах, служив в Гордієвському кінному полку Запор. дивізії. На еміграції в Чехослов. закінчив лісовий відділу Високої Техн. Школу в Празі, працював лісничим в Чех. В Нім. 1945-49, а потім в США. Був активний в парафії св. Андрія в Лос Анджелесі і ветеранських орг-ціях.

В.М.

МАСЛЯНКО Іван (Ivan Maslianko), учитель, гром. діяч; н. 31.1.1902 в Снятині, Гал., п. 30.11.1968 в Чикаго. Закінчив учительський ін-т, чл. УВО та ОУН, з 1944 на еміграції в Нім. у таборі ДП на Фраймані. Діяч ЗЧ ОУН й ін. орг-цій. По переїзді до Америки, організатор станиці Приятелів АБН, засновник відділу Укр. Нар. Помочі, співпрацював з радіопрограмою Визвольного Фронту, чл. управи Ліги Американців Укр. Походження та ін. Дописував до газ. і співроб. дитячого журн. "Веселка".

В.М.

МАСНИК Ігор (Ihor Masnyk), науковець, хемік, дослідник ракових хвороб, н. 17.9.1930 у м. Мостиська, Гал. На еміграції з 1944:

Австр., Нім., США (з 1949). Освіту здобув у Чикагському Ун-ті, де здобув ступені бакаляра (1953), mgr. (1958) і д-ра (1962) з хемії. Служив в Армії США в

ранзі полк. резерви, випускник Школи Командирів Ген. Штабу Армії США. Працював у Нац. Ін-ті рака науковцем (автор низки фахових публікацій) та адміністратором (очолював відділ міжнар. зв'язків ін-ту, керував амер.-укр. та амер.-білор. проєктами з дослідження і лікування рака шитовидної залози у дітей, опромінених внаслідок Чорнобильської катастрофи, та її ліквідаторів). Д.чл. НТШ і УВАН. 1983-88 гол. парафіяльної ради св. апостола Андрія Первозванного у Сілвер Спрінг (Silver Spring), Мерил. Дириг. церк. хору, керівник мол. і чол. ансамблів бандуристів. Автор і співавтор багатьох праць про ракову недугу.

В. Дудко

МАССАЧУСЕТС (Massachusetts), шт. на півн. сх. США, розташований над Атлантичним океаном; межує на півн. з Н.Гемп. і Вермонтом, на зах. з Н.Й. на півд. з Конн. і Р.Айл. та на сх. з Массачусетською затокою. Площа – 21,4 тис. кв. км, нас. 6,350 тис. (2000), з чого 84,5% білих, 6,8% латино-американців, 5,4% чорних і 3,8% азіатів. М. назагал пром. шт., переробна індустрія працює на довізній сировині, розвинені рибальство і туризм. Столиця шт. і найбільше м. – *Бостон. Осіб укр. походження бл. 22,6 тис., у всіх пов. живуть українці. Понад 500 осіб укр. походження живе в пов.: Мідлсекс (Middlesex) – 6025, Нампден (Hampden) – 2945, Норфолк (Norfolk) – 2745, Суффолк (Suffolk) – 2510, Ессекс (Essex) – 2375, Ворчестер (Worcester) –

УП Церква Св. Андрія в Бостоні, Джамайка Плейнс, Масс.

1505, Гампшайр (Hampshire) – 980, Плимут (Plymouth) – 845, Брістол (Bristol) – 790, Беркшайр (Berkshire) – 780, Барнстейбл (Barnstable) – 555, Франклін (Franklin) – 515. Почали поселюватися з кін. 19 ст. до пром. міст, деякі на ферми в Савт Дірфілді (South Deerfield) та Голійок (Holyoke), в останньому м. поселилися імігранти перев. із Закарпаття, де мали свою церкву. Крім Бостону, постали такі укр. осередки: в Фолл Рівер (Fall River) гр. кат. церква Івана Хрестителя засн. 1913, в Пітсфілді (Pittsfield) – Івана Хрестителя (1916), в Сейлемі (Salem) – Івана Хрестителя (1920), в Савт Дірфілді – Сошествія Св. Духа (1920), в Лудлові (Ludlow) – св. Петра і Павла (1924); в 1950-60 их рр. діяла ще церква св. Йосифа в Лоренсі (Lawrence), яка була дочернюю парафії в Сейлемі. У самому Бостоні існувало кілька гр.-кат. парафій, перша Св. Трійці (засн. 1913), 1926 стала правос.; теперішня гр. кат. Царя Христа постанала 1968 із злиття Пресв. Серця і св. Юрія. Теперішня церква УПЦ носить назву св. Андрія і знаходиться в Бостоні - Джамайка Плейнс (Jamaica Plains). Закарп. гр. кат. церква св. Михаїла існувала в Савт Гедлі (South Hadley). Деякі люди укр. походження належать до рос. правос. церков. Крім церков, розвинулися подекуди ще братські та ін. орг-ції. В 1930-их рр. існував Союз Укр. Орг-цій М. (United Ukrainian Organization of Massachusetts). В м. Кембрідж (Cambridge) при Гарвардському Ун-ті діє з 1970-их рр. *Укр. Наук. Ін-т Гарвардського Ун-ту. З 2007 зорганізовано нову орг-цію М.: Укр. Амер. Культурний Центр Бостону в передмісті Дедгам (Dedham).

В.Маркусь

МАТІЇВ-МЕЛЬНИК Микола (Mykola Matiiw-Melnyk), письм., поет, педагог; н. 11.12.1890 в с. Яблонів Коломийського пов., Гал., п. 28.9.1947 в Нью Гейвені (New Haven), Конн., перепохований у Пармі, Ог. Гімназію закінчив

у Коломиї, а славістичні й українознавчі студії в ун-тах Чернівців, Львова і Відня. 1918-20 служив в УГА. Вчив в укр. приватних гімназіях в Городенці, Коломиї та Львові, а по 2 Світ. війні в Зальцбурзі, Австр. 1947 приїхав до США. Письменницька спадщина М. М. доволі багата: перша зб. поезій появилася – 1920, далі поема "На ріках Вавилонських" (1921), зб. оп. "По той бік греблі" (1922), "За рідне гніздо" (1927), "Крізь дим і згар" (1928), "На чорній дорозі" (1930) та ін. Відомий його переспів "Слова о полку Ігореві" (1930). Посмертно видана зб. поезій "Горить мій світ" (1951). В ліриці переважають патріотичні та моральні мотиви. В Україні видано його "Твори" (1996) в українознавчій бібліотеці НТШ у Львові за редакцією Миколи Ільницького. Дослідженням спадщини М. М. займається його земляк Василь Курншук. В рідному с. Яблоневі на подвір'ї сер. школи 1991 споруджено пам'ятник М. М. В.М.

МАТІЙЦІВ Прокіп (Prokip Matiiwiv [Matijciw]), кооператор, гром. діяч; н. 20.5.1900 в с. Белеїв Долинського пов., Гал., п. 12.1.1986 в Чикаго. Сер. освіту розпочав в м. Долина, від 1917 р. в УСС, де пройшов старшинський вишкіл і став хорунжим. Опісля в рядах УГА брав участь у визвольних змаганнях. Закінчив учительську семінарію та кооп. курси. Працював ревізором кооператив у Гал., а потім став дир. Окружного Союзу Укр. Кооператив в Долині. Був активним чл. УВО, а потім ОУН, арештований поль. владою. В час нім. окупації продовжував працювати в укр. кооперації та активно співпрацював з ОУН (С. Бандери). 1942-44 в нім. тюрмі, з якої вийшов із закінченням війни. Від 1944 на

еміграції в Нім.; гол. таборової ради в Фраймані б. Мюнхену, активний далі в кооперації. З 1948 в США, в Чикаго. Брав участь в гром. і церк. житті. Діяч парафії св. Володимира і Ольги, засновник і перший гол. 8 відділу ООЧСУ.

О. Роздольська

МАТІЯШЕК Ліда (Чорна) див. *Чорна Матіяшек Ліда*

МАТІЯШЕК Петро (Petro Matiaszek), юрист, гром. діяч; н. 3.6.1965 в Патерсоні (Paterson), Н.Дж. Високу освіту здобув в Ун-ті Сітон Голл (Seton Hall) в Савт Орандж (South Orange), Н.Дж., та в Держ. Ун-ті шт. Н.Й., та Нью-Йоркській Правничій школі, де захистив д-рську дисертацію "Міжнар.-правові аспекти успадкування Україною ядерної зброї СРСР" (1994). 1992-95 секр. управи УККА, чл. ред. колегії "Ukrainian Quarterly" (1984-2000), діяч СУМ і Т-ва Укр. Студіюючої Молоді ім. Міхновського. 1994 переїхав в Україну, консультант з юридичних питань Верховної Ради, згодом виконавчий дир. тієї ж консультативної-дорадчої ради (1994-97), дир. програми США "Верховенство права" в Україні (1999), дир. програми Британського Фонду "Know How", дир. Центру комерційного права, ген. дир. Фондації "Ініціатива співпраці: Поль.-Америка-Україна" (1999-2000), співроб. міжнар. юридичної фірми Baker McKenzie (2002-06). Консультант з правових, інвестиційних питань (з 2006). Чл. робочих груп кабінету мін. та мін-ва юстиції України з реформи адміністративних кодексів (1997-99). Активний в Пласті в Україні: заст. гол. Крайової Пласт. Старшини (2002-04). Чл.-кор. НТШ. Живе в Києві.

В.М.

МАТКІВСЬКА Надя (Nadia Matkiwsky), з роду Желехівська, дружина Зенона Матківського, медик, гром. діячка-філантроп;

н. 26.7.1942 в с. Брошнів Долинського пов., Гал. З батьками прибула 1948 до США. Сер. освіту здобула в колегії св. Василя у Фокс Чейсі, Пен., а вищу в Менор Коледжі і в Коледжі Брин Мор (Bryn Mawr) в школі мед. технології Пенсильванського шпиталю. Працювала в кількох філантропічних орг-ціях, гол. для допомоги жертвам Чорнобильської катастрофи, особливо дітям. 1989 спізасновник і дир. *Фонду Допомоги і Розвитку Дітям Чорнобиля (Children of Chernobyl Relief Fund), який провів допомоги лікарням в Україні ліками й праладдям на суму понад 40 млн дол. До цієї акції залучила мед. та філантропічні кола Америки. Отримала ряд нагород і визнань: парламентська грамота Верх. Радн України (1990), гром. нагорода губернатора Н.Дж. (1995), медалю през. України (1996), Орден Княгині Ольги III ступеня (2009).

В.М.

МАТКІВСЬКИЙ Зенон (Zenon Matkiwsky), лікар-остеопат, хірург, гром. діяч, спортсмен, філантроп; н. 1.11.1932 в с. Бережниця

Стрийського пов., Гал. Емігрував до США з Нім. кін. 1940-их рр. Студіював у Військ. коледжі в Честері (Chester), Пен., та в Філядельфійському коледжі остеопатії, служив в мед. корпусі амер. армії в Японії (1953-55). Працював у хірургічному відділенні шпиталю в Юніоні (Union), Н.Дж. (з 1972) та в шпиталі св. Єлизавети в Джерзі Ситі (з 1991), одночасно викладач Коледжу Медицини і дантистики в Джерзі Ситі. 1983 очолив Фондацію Мазепи з амбітною метою випустити фільм про Івана Мазепу,

що не здійснилося. Займався з успіхом разом з дружиною Надею Матківською філантропічною діяльністю допомогти дітям Чорнобиля, був засновником і гол. Фонду Допомоги і Розвитку Дітям Чорнобиля (з 1989), супроводжав кілька разів допомогі місії на Україну, брав участь у сенатських слуханнях у справі Чорнобиля, в екологічних конференціях ООН (1994, 1996) і в регіональній конференції з питань онкології в Кисві (1995). Нагороджений медалю през. України Леоніда Кучми (1996), губернатором Н.Дж. (1995) та Укр. Ін-том Америки як "Людина року". Активний у спорт. т-ві "Чорноморська Січ".

В.М.

МАТЛА Зенон (Zenon Matla), революційні псевд. Дніпровий, Святослав Вовк, сусп. і політ. діяч; н. 26.11.1910 в с. Містки

Львівського пов., Гал., п. 23.9.1993 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі, Пен. Навчався в Академічній гімназії у Львові, студіював у Львів.

Ун-ті. Змолоду активний в ОУН, її провідний чл.: як надобласний провідник теренів Перемішль-Львів-Бережани-Тернопіль (1933-34) арештований поль. поліцією і засуджений до кари смерті у зв'язку з вбивством поліційного агента в Жовкві, яку змінено на досмертне у'язнення (1935). Після вибуху 2 Світ. війни вийшов на волю і жна у Кракові. М. учасник похідних груп ОУН Степана Бандери на півд. України, крайовий провідник ОУН Півд. України з штаб-квартирою в Кривому Розі (1941). Після повернення до Львова став чл. проводу ОУН, а з 1943 – один з трьох чл. бюро проводу ОУН. Арештований Гестапом, був засланий до концтабору, звідки в листопаді 1944 М. звільнено.

Після 1945 перебував на Слов., в Австр. та Нім. – чл. проводу ЗЧ ОУН. 1952 призначений тереновим провідником у Франц., жив у Парижі. 1953 уповноважений крайовою ОУН (Леміш) – Ребет-Матла-Бандера – для полагодження конфлікту ЗЧ ОУН – УГВР. Вийшов із ЗЧ ОУН і з Левом Ребетом створив ОУНз (т.зв. двійкарів). 1955 зрезигнував з уповноваження "краю" і відійшов від політ. життя. Тоді ж емігрував до США, поселився в Філядельфії і працював у редакції щоденника "Америка", 1971-81 її гол. ред. Автор багатьох ст. і споминів, зокрема "Півд. похідна група" (1952).

І. Скальчук

МАТУЛКО Ілля (Iliia Matulko), техник-кресляр, гром. і церк. діяч; н. 1912 в м. Володимирі Волинському, п. 2.6.1991 в Чикаго. Вчився в духовній семінарії, але її не закінчив; активний в молодіжних та культ. орг-ціях в рідному місті. Ще за Поль. перейав до Гал., працював у мандрівному тевтрі Степана Крижанівського, а в час війни в укр. кооперації в Сяноку. На еміграції в Нім. та з 1950 в США. Зокрема активний в правос. катедральній парафії св. кн. Володимира в Чикаго, де був довголітнім чл. управи, культ.-осв. референтом та гол. (1978). Продавив рел. радіопрограму. Також брав участь в постановках укр. театру "Нова сцена" в Чикаго.

В.М.

МАТУШЕВСЬКИЙ Юрій (Yurii Matushevsky), син видатного гром. діяча Федора Матушевського (1869-1919), інж.-гідротехнік, мистець-маляр і графік, карикатурист; н. 9.5.1905 в Харкові, п. 21.4.1977 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Навчався в Атенах, де батько був послом УНР, в Австр. та Чехо-Слов. Диплом інж. здобув в УГА в Подсбрадах (1928). Рівночасно вчився малярства. Ілюстрував гумористичні журн. "Подсбрадка"

Юрій Матушевський.
Пейзаж. Олія

і "Єней" (1924-27). Якийсь час жив у Поль. та працював у міському інженерному відділенні у Варшаві. Малювати почав у таборах ДП в Нім. по 2 Світ. війні та в США, куди переїхав в 1950-их рр. з Кан., працював у інженерно-будівельних фірмах, ілюстрував книжки та малював ікони. Виставлявся в Об'єднанні Мистців Українців Америки.

В.М.

МАХИНЯ Гаврило (Havrylo Makhynia), музикант, бандурист, один з найдавніших чл. Укр. Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка; н. 1.3.1915 в с. Добра Криниця на Миколаївщині, п. 25.9.1999 в Детройті. По закінченні Одеської консерваторії (1938) був запрошений як віртуоз до Укр. Держ. Зразкової Капелі Бандуристів УРСР в Києві; 1941 мобілізований до Червоної Армії, попав в нім. полон, згодом повернувся до Києва. 1941-42 бас-бандурист новоствореної Капелі Бандуристів ім. Шевченка під керівництвом спершу Григорія Назаренка, пізніше Григорія Китастого. 1942 вивезений німцями у складі капелі до Нім. і приміщений до концтабору в Гамбурзі; після звільнення виступав як чл. капелі в таборах "остарбайтерів", таборах ДП, а 1949 переїхав до США, де продовжив концертну діяльність в складі Укр. Капелі Бандуристів ім. Шевченка.

В. Трощинський

МАХІВ Григорій (Hryhorii Makhiv), визначний учений-грунтознавець;

н. 23.8.1887 в Києві; п. 22.8.1952 в Бірмінггам (Birmingham), Міч. По закінченні Київ. Ун-ту (1913) працював в Київ. земстві, з 1920 – доц. Київ. Ун-ту, з 1924 – проф. Харківського Сіль.-Госп. Ін-ту, рівночасно очолював ґрунтознавчу секцію в Сіль.-Госп. Наук. Комітеті

України, згодом у Всеукр.АН (1924-27). На підставі політ. звинувачень в кін. 1920-их рр. був звільнений з викладацької роботи та усунутий з ВУАН,

з того часу працював переважно як самостійний дослідник та консультант в ділянці ґрунтознавства в Києві, Одесі й Харкові. Від 1944 на еміграції в Нім., де був проф. УТГІ в Регенсбурзі (1947-49); в кін. 1940-их рр. коротко проводив геологічні і ґрунтознавчі дослідження в Марокко (Африка), опрацювавши низку геологічних та геодезійних карт цієї країни. Пізніше переїхав до США. Наук. спадщина включає бл. 100 праць, найцінніші з яких – "Четвертинні поклади України" (1924), підручник "Ґрунтознавство" (1925), "Матеріали дослідження ґрунтів України" (вип. 1-7; 1924-28; ред.), "Ґрунти України" (1930), "Ґрунти зони бавовносіяння України" (1937), "Природне та агрикультурне районування укр. земель" (1948), "The Nature of Ukraine and its influence on the Material Culture of the Ukrainian People in Prehistoric Times" (1951), "A New Soil Map of the Ukraine" (1951). Ці праці в більшості підготовлені на матеріалах 12 наук.-дослідних експедицій з метою вивчення ґрунтів України. Під час цих експедицій (Киїщина, Степ, Зах. Україна та ін.) гол. увагу приділяв дослідженню солонцевих ґрунтів і засобам їх меліорації, вивчав проблеми дегенерації ґрунтів, лісонасаджування в степах, боротьби з посухою, окремо проводив досліди з акліматизації і

вищівання бавовника та рижу, склав першу детальну карту ґрунтів України (в кольоровому виконанні та з укр. і англ. текстами, 1927). Д.чл. НТШ (від 1948) й один із засновників та д.чл. УВАН в США.

В. Трощинський

МАХЛАЙ Олег (Oleh Mahlay), дириг. і мист. керівник, бандурист, правник; н. 21.3.1969 у Клівленді. Вивчав муз. теорію, скрипку та фортепіано в Клівлендській

муз. школі "Settlement" і в Муз. консерваторії Балдуїна Воллеса (Baldwin Wallace), одержав диплом бакаляра з історії музики та літератури в Кейс Вестерн

Різерв (Case Western Reserve) Ун-ті; стажувався також в Італії у Муз. Ін-ті в Больцано (1988). Був помічним дириг. у В. Колесника в Едмонтоні (Кан.), керував правос. церк. хором у Пармі, Ог. Від 1987 чл. Укр. Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка в Детройті, 1996-2008 її мист. керівник і дириг. (наймолодший мист. керівник Капелі за всю її історію); провадив літні школи для молодих бандуристів. Викл. в школі бандури ім. Г. Китастого у Пармі, Ог. Куратор муз. в Укр. Муз. в Клівленді, Ог. Закінчив теж студії права і працює адвокатом в Клівленді.

В. Трощинський

МАХНО Василь (Vasyl Makhno), поет, есеїст, перекладач, драматург; н. 8.10.1964 в м. Чорткові Тернопільської обл. Закінчив Тернопільський Держ.

Пед. Ін-т (1985) і аспірантуру (1993), викладав у Тернопільському Ун-ті 1991-2000 (доц. іст. укр. літератури), Ягеллонському (Поль.) 1996-97.

Приїхав до США у 2000. Працює стар. наук. співроб. в НТШ в Нью-Йорку, гол. видавничої комісії. Чл. поетичної групи "Західний вітер". Автор зб. поезій "Схима" (1993), "Самотність Цезаря" (1994), "Книга пагорбів та годин" (1996), "Лютневі елегії та ін. вірші" (1998), "Плавник риби" (2002), "38 віршів про Нью-Йорк та дещо інше" (2004), "Cornelia Street Café: нові та вибрані вірші 1991-2006" (2007), "Зимові листи" (2011), книжок есеїв "Парк культури та відпочинку ім. Гертруди Стайн" (2006), "Котилася торба" (2011), зб. перекладів Збігнєва Герберта "Струна світла" (1996) та Януша Шубера "Спійманий у сіль" (2007), упорядник поетичної антології "Дев'яностатники" (1998), літературознавчого дослідження "Художній світ Богдана Ігоря Антонича" (1999), п'єс "Coney Island", "Bitch/Beach Generation". М. перекладав сучасну поль., амер., сербську поезію. Вірші, есеї та драми М. перекладено поль., англ., нім., серб., вірменською, литовською, португальською та ін. мовами. Окремими виданням виходили вибрані вірші у Поль. "Wędrowcy" (2003), "34 wiersze o Nowym Jorku i nie tylko" (2005), Рум. "Fiecare obiect își are locul său" (2009), США "Thread and Selected New York Poems" (2009) і "Winter Letters and Other Poems" (2011) (переклади Ореста Поповича). Лавреат премії ім. С. Будного (1994), Фонду Лесі і Петра Ковалевих (2009). Учасник багатьох міжнар. письм. форумів. Д.чл. НТШ і чл. Асоціації Укр. Письм. През. України нагородив М. орденом "За заслуги" III ступеня (2008).

Л. Онишкевич

МАЦО Емма (правд. прізви.) див. *Скотт Лизабет*

МАЦЮК-ГРИЦАЙ Ія (Іуа Масіук-Нгусаї), з роду Хомайко, одружена з Любомиром Мацюком, вдруге з Тарасом Грицаєм, солістка лірично-драм. сопрано; н. 3.3.1920 в м. Балта, нині Одеської обл., п. 29.9.2008

в Сарасота, Фльор., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Вивчала спів у Муз. Ін-ті ім. Лисенка у Львові (1936-39, кляса О. Бандрівської), удосконалювалась у Відні. Виступала в муз. драм. театрах у Кам'янці та в Проскуріві. На еміграції в Австр. й Нім., з 1947 в Бразилії. Успішні концерти в Курітібі, Сан Пауло, Ріо де Жанейро та в Аргентині, деякі разом з чоловіком Любомиром Мацюком. 1957 переїхала до США і поселилася в Чикаго, пізніше жила на Фльор. М. дала низку індивідуальних концертів в США (м.ін. під фірмою Укр. Муз. Ін-ту), Кан. й Австрал. та часто виступала з ін. виконавцями. Репертуар: твори та обробки Миколи Лисенка, Кирила Стеценка, Василя Барвінського, Бориев Лятошинського, Олександра Даргомижського, Петра Чайковського, Сергія Рахманінова, Бетговена, Шуберта, Брамса, Верді, Пуччіні, а також укр. нар. пісні. В укр. та амер. фірмах здійснила чимало записів, самостійно і разом із чоловіком Любомиром Мацюком.

В.М.

МАЦЬКІВ Володимир (Volodymyr Mackiw), педагог, гром. діяч; н. 26.7.1899 в м-ку Гаї Великі на Тернопільщині, п. 26.8.1992 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Брав участь у визвольних змаганнях у ранзі підстаршини УГА. 1922 закінчив учительську семінарію в Тернополі, спочатку вчив в укр. гімназії в с. Лука Тернопільського пов., а з 1924 був на учительській посаді в корінній Польщі, був там також дир. заг.-осв. школи. 1939 переїхав до Гал., до 1944 дир. укр. школи в Гаях. Переїхав на еміграцію, працював педагогом в укр. школах в таборах ДП в Нім. 1949 емігрував до США, поселився в Філядельфії, де учителював в укр. школах, очолював "Молоду Проєвіту" (1960-72), місцева Учителська Громада (1950) та був дир. школи українознавства (1961-63), 1966

опублікував працю "Наші діти і їх виховання" і вів пед. курси в Філядельфії (1956-64), автор ст. на пед. теми в гал. та еміграційних вид.

В.М

МАЦЬКІВ Теодор (Theodore Matskiv {Mackiw}), проф.-історик, дослідник коз. доби історії України; н. 30.5.1918 в с. Струтин Золочівського пов., Гал., п. 8.8.2011 в Албакиркі (Albuquerque), Нью-Мексико. 1939 закінчив Академічну гімназію у Львові, де розпочав ун-тські студії, які закінчив у Франкфуртському ун-ті, Нім. д-ратом з історії (1950). По переїзді до США що доповнював студії в різних установах, м.ін. одержав стипендію для пост-д-рських студій в Сільському Ун-ті (1959). Викладав нім. і слов. мови та історію Сх. Європи в кількох коледжах й ун-тах, а 1962-84 проф. в Акрон Ун-ті (Акрон) в Ог.; тут вів курс історії України (1963-68) та був дир. совітознавчих студій. З 1984 викладав як проф.-гість історію України в Гайдельберзькому ун-ті, Нім. Організував разом з УВУ, де був також проф.-гостем, кілька іст. конференцій. М. автор 4 монографій, м.ін. "Mazepa im Lichte der zitegenossischen deutschen Quellen" (1963), "Князь Мазепа – Гетьман України в тогочасних англ. публікаціях" (1967), "English Reports on Mazepa 1687-1709" (1983), "Гетьман Іван Мазепа в зах.-європ. джерелах 1687-1709" (1988), ст. і рецензій в наук. журн., зокрема в "Annals of Ukrainian Academy in the U.S.A.", "Nationalities Papers", "Укр. Історик" та ін. Д.чл. НТШ й УВАН, довголітнім чл. управи Укр. Іст. Т-ва та чл. ред. колегії "Укр. Історика".

В.М.

МАЧКОВ Петро (Peter Maczkov), ред., гром. діяч; н. 6.7.1880 в с. Лівов Шариського комітату на Пряшівщині, п. 22.11.1965 в Бінгемтоні (Binghamton), Н.Й. Вісімнадцятилітнім прибув до США (1898) і включився в розбудову гром.

життя закарп. емігрантів; упродовж 12 рр. працював дяковчителем в різних місцевостях США, від 1908 активний діяч братсько-допомогової орг-ції "Сосдиненіє Гр.-Кат. Руських Братств", співзасновник сокільського відділення цієї орг-ції, пізніше заст. ред. органу "Сосдиненія" – "Американській Русській Вѣстникъ" та його ред. (1918-36) й ред. сокільської газ. "Американській Русській Сокол", також започаткував й був ред. дитячого журн. "Свѣт Дѣтей" (1917-32); крім того, зредагував русько-англ. довідник "The Citizen" (1916), перший щорічний альманах "Амер. Русского Сокола" (1919), автор закарп. говіркою читанки "Новий буквар" (1921), книжки "Вѣнец набожних стихов" (1958) та ін.

В. Трошинський

МАЧУК Юрій (Yurii Machuk), проф. фізики, гром. діяч; н. 17.10.1900 в с. Шербівці на Буковині, п. 16.7.1982 в Чикаго, похований на цвинтарі Елмвуд (Elmwood), Ілл. Закінчив гімназію в Чернівцях 1921. 1927

одержав диплом з фізики на Чернівецькому Ун-ті ім. Карла Другого, а 1934 д-рат там само. 1929-39 був асистентом, а згодом асистент-проф. експериментальної фізики в Румунському Ун-ті (Чернівцях), 1940 проф. фізики на Укр. Держ. Ун-ті в Чернівцях. 1943-44 викладав фізику в Мед. Ін-ті у Львові. По 2 Світ. війні перебував у Зальцбурзі, Австр., де був співорганізатором і викладачем Укр. Нар. Ун-ту та засновник і гол. Спільки Укр. Науковців, Літераторів і Мистців (1946-49). Чл. ред. колегії журн. "Дзвін", "Керми", "Літаври". Дир. Радіо-Електротехнічної Школи та ректор Нар. Ун-ту (1949). До США прибув 1949 і поселився у Філадельфії. В Пенсильванському Ун-ті був асистентом, опісля – наук.

співроб. фізики (1951-57), очолював Учительську Громаду (1950-54, 1960-62). Співзасновник Шкільної Ради, УККА в Нью-Йорку, гол. шкільного відділу при УККА (1956-63) та гол. Округи Шкільної Ради (1958-61). Ініціатор викладів україністики на Пенсильванському Ун-ті (1958-65). З 1968 в Чикаго, де включився в гром. життя; тут став гол. місц. відділу ОДВУ, вчитель дир. школи українознавства (1971-74), гол. осередку НТШ, почесний чл. Укр.-Амер. Асоціації Ун-тських Проф. та ін. М. автор багатьох наук. праць з ділянки електричних розрядів у газах при низьких атмосферичних тисках, із фотопровідності металевих плівок та з прикладної фізики. Працював над визначенням енергії та потужності рубінових лазерів при допомозі експериментального фотоелектричного півпровідника (монокристалк силіція). М. автор "Культурно-освітні праці укр. студентства в ЗДА" (1960). Д.чл. НТШ.

П. П.

МАШИР Марія (Maria Mashyr), оперна та концертна співачка (сопрано); н. 1892 в Посухівці під Уманем, п. 31.10.1944 в Чикаго. Вокальну освіту здобула в Муз.-драм. школі Миколи Лисенка в Києві (1909-12, кляса вокалу О. Муравйової, кляса фортепіяна Миколи Лисенка). В Ялті виступала з особливим успіхом перед царською родиною у партії Антоніни "Жизнь за царя" Михайла Глінки. Співала основні партії на оперних сценах Києва (до 1916), Казані (1916-18), згодом на Зеленому Клині (Владивосток, Хабаровськ та ін. м.), де М. зорганізувала разом із Миколою Карлашем укр. театр враз. 1921 через Японію і Сан Франциско переїхала до Нью-Йорку, де брала участь у концертах. На поч. 1920-их рр. гастролювала як солістка з Укр. нац. хором Олександра Кошиця по Півд. та Центр. Америці. Остаточою стала мист. керівником

театру Укр. нар. дому в Нью-Йорку (1927-28) під режисурою теж Володимира Кедровського; її власна участь і провід запевнили театрові поважний артистичний успіх. 1929 М. переїхала до Чикаго, де одружилася із тенором Юрієм Бенецьким, згодом відомим дириг. укр. хорів цього м.; деякий час вела власну школу мист. співу (Чикаго).

Партії: Одарка ("Запорожець за Дунаєм" Артемовського), Наталка ("Наталка Полтавка" Котляревського-Лисенка), Марія ("Мазепа" Чайковського), Оксана ("Черевички" Гоголя-Чайковського), Хівря ("Сорочинський ярмарок" Гоголя-Мусоргського), Галька ("Галька" Моноюшка), Аїда, Леонора, Віолетта ("Аїда", "Трубадур", "Травіята" Верді), та чимало ін. Перша виконала партію Панночки в опері "Ноктюрн" Миколи Лисенка (1912), спеціально написаної для М. Платівки М. у амер. фірмах "Okeh" (1927) і "Brunswick" (1928) належать сьогодні до рідкісної її спадщини.

Лит.: Цегельський, Л. Пам'яті М. Машир. "Календар Провидіння" на 1946".

Р. Савицький, мол.

МАЯМІ (Miami), м. в півд. частині шт. Флориди над Атлантичним океаном. Економіка М. – легка пром-сть, туризм, порт, торг., транспортний і фін. центр півд. США. Нас. 362 тис. (2000), в більшості еспаномовні (кубинці), афро-американці і меншість білих; українців у М. і суміжних

УП Церква св. Миколая.
Маямі, Флор.

Союз Українок Америки. Маямі

муніципалітетах 725. Українців нараховується бл. 8.5 тис. (2000) у т.зв. Вел. М., що включас ряд м. на узбережжі між Гомстедом (Homestead) і Пальм Біч (Palm Beach) на віддалі бл. 160 км, у яких живе понад 4 млн. людей. Крім гол. м. М., у таких м. і м-ках живуть українці: Форт Лодердейл (Fort Lauderdale), Голлівуд (Hollywood), Маямі Біч (Miami Beach). Одиниці поселялися вже перед 2 Світ. війною, але більшість прибула з ін. шт. та з Кан. за останні 30 рр. В міру інтенсивного поселення перев. літніх людей на відпочинок з уваги на клімат ("соняшна Флоріда") розвинулося тут рел., гром. та культ. життя. Першим постав 1946 Укр.-Амер. Клуб (організатор і довголітній гол. Тарас Максимович).

Першу церкву в М. св. Миколая заснували 1951 укр. правос. в Голлівуді, яку перенесли до Купер Ситі (Cooper City), її довголітній настоятель з 1984 був сп. УПЦ Київ. Патріархату Степан Біляк (2002 церква стала катедральною). Укр. кат. церква Успення Богородиці створена 1953, з бл. 500 парафіянами (2000), відомі свящ.: Мирон Созанський, Павло Смаль, Семен Миліянич, Інокентій Ричкун, Степан Зарічний, Іван Чировський. Теперішня церква збудована 1957, дочерна церква Пресв. Євхаристії у Вест Палм Біч (West Palm Beach). Закарп. гр.-кат. мають свої окремі церкви св. Василія та монастир Василіянок в М. і св. Апостолів в Лейк Вурт (Lake Worth). Крім церк. орг-цій, існують також світські: відділи УККА, СУА, ООЧСУ,

братських союзів, Т-во сеньйорів, кредитна спілка "Самопоміч", діють хори, танц. група. 1977 створено Укр. Культ. Центр в Голлівуді, де приміщується більшість укр. орг-цій. З 1981 існує Об'єднання Укр. Орг-цій Вел. М. (United Ukrainian Organizations of Greater Miami) з метою координування їх діяльності. Визначні діячі, крім згаданих: Микола і Вероніка Ракуші, Дмитро Чутро (хореограф), Микола Чировський, Юрій Цегельський, Михайло Яремко та ін. До М. деякі українці приїжджають сезонно, тільки взимку та весною. Дехто з постійних мешканців є власниками пенсіонатів, найбільший в Маямі Біч – "Укр. Село" (Ukrainian Village).

В.М.

МЕГИК Петро (Petro Mehyk), маляр, графік, видавець, педагог, н. 24.6.1899 в с. Бошківці на Буковині, п. 26.8.1992 у Філадельфії. Здобув фахову освіту в Академії мистецтв у Варшаві (1928).

Працював мол. асистентом-рисівником в Ін-ті гістології й ембріології мед. фак. Варшавського Ун-ту (1923-39), викладав у сер. мист.-пром. і будівельних навчальних закладах Варшави (1928-44). Заснував у Варшаві укр. мист. гурток "Спокій", виставлявся в укр. мист. виставках у Львові, Варшаві, Празі, Берліні. З 1944 на еміграції в Нім. (учасник укр. виставок в Ансбаху, Мюнхені, Нюрнберзі), з 1949 у Філадельфії, де очолював відділ Об'єднання Мистців Українців Америки. Засновник і керівник Укр. Мист. Студії (1952-84), ініціатор і ред. журн. "Нотатки з мистецтва" (1963-1990) та "Книги творчості укр.

мистців поза Батьківщиною" (1981). Малював олією, темперою, виступав як графік (основні жанрові форми: портрет, натюрморт, пейзаж), проєктував інтер'єри. Індивідуальні виставки у Філадельфії (1955, 1979), Нью-Йорку (1979), Кисві, Львові, Чернівцях (всі 1991) та ін. Твори репродуковано в авторському альбомі "Рисунки" (1962), ретроспективному каталозі (1979), у вид. за ред. Святослава Гординського "Петро Мегик: монографія мистця і альбом" (1992) та ін. Д.чл. НТШ і УВАН.

В. Дудко

МЕЙЗВІЛЬ (Maizeville), м-ко в антрацитному р-ні Пенсильванії бл. ін. шахтарських осель – Фреквіль (Frackville), Маганой Плейн (Mahanoey Plane), розташоване 85 км на півд. сх. від Скрантону (Scranton) і 80 км на півн. зах. від Геррісбургу (Harrisburg), нас. 4,360 (2000), українців 390. З кін. 19 ст. тут поселялися укр. емігранти з Гал. і Закарпаття. 1908 створили спільну гр.-кат. парафію Івана Хрестителя разом із громадою в Фреквілі, яка створила 1921 церкву св. Михаїла. В час заснування було бл. 300 родин, в 1930-их рр. – 150. Довголітніми свящ. були: Лев Левицький, Іван Фекула, Володимир Обушкевич, Симеон Мілянич, Юрій Дубицький, Степан Готра. Парафія має свій цвинтар (засн. 1909). 1915 частина парафіян відійшла і створила рос. правос. парафію Вознесення. В 1930-их рр. були 2 відділи УНС і Укр. Нар. Помочі та Клуб Молоді.

В.М.

МЕЙН (Maine), півн.-сх. шт. США, майже 90% площі М. покривають ліси. На півн. сх. і зах. М. межує з канад. провінціями Квебек і Нью Брансвік, на зах. з шт. Н.Гемп. і на півд. сх. з Атлантичним океаном. Столиця – Авгаста (Augusta), нас. 1,275 тис. (2000), в т.ч. 2,060 українців, які проживають у всіх пов. шт. Найбільше скупчення українців у півд. сх. шт., в пов. Камберленд (Cumberland) та

Йорк (York), де проживає майже пол. укр. населення (990). Укр. організованого життя немає, але в Лізбон Фолс (Lisbon Falls) існує церква св. Кирила і Методія, яку розмалював Володимир Мошинський. Цю церкву 1977 оголошено іст. п'ям'яткою шт. Мейн. У Гарденер (Gardener) помер історик Микола Аркас. Мейн Ун-т з пол. 1990-их рр. ангажований в навчальному обміні з Україною (особливо з Харківським Держ. Ун-ом). Мейн Ун-т у Форт Кент (Fort Kent) 2005 гостив групу шкільних адміністраторів із Запоріжжя і Запорізької обл.

р.м.

МЕЙПЛВУД (Maplewood), м. в шт. Нью-Джерзі, розташоване 10 км на зах. від Ньюарку (Newark), звідки саме українці поселялися в М. Нас. 23,9 тис. (2000), в тому 280 українців, перев. поселенців в Ньюарку та Нью-Йорку по 2 Світ. війні. Першою організованою одиницею в М. була церква Вознесіння УПЦ, засн. 1918, яка певний час була центром укр. православ'я в США. Церква кілька разів змінювала приміщення в Ньюарку, а 1970 здвигнено новий храм саме в М. Свято-Воздвиженська парафія була підсилена новими поселенцями після 2 Світ. війни. Церква зазнала гарного розвитку за о. Івана Наконечного і голівства Всеволода Луцкевича, теперішній парох о. Олег Гуцул. При церкві існує хор, сестрицтво і недільна школа. Греко-католики не мають

УП Церква Вознесіння в Мейплвуді, Н.Дж.

окремої церкви в М., а належать до церкви св. Івана Хрестителя в Ньюарку. 1935 засн. відділ УНС – т во "Згода". Українці М. беруть участь у житті більших сусідніх осередків Ньюарку-Ірвінгтону. В М. відбувалися в повоснних рр. річні відзначення січневих роковин на рівні міськ. ради.

В.М.

МЕЙС Джеймс (James Mace), амер. історик; н. 18.2.1952 в Мускогі (Muskegee), Оклагома, п. 3.5.2004 в Києві, похований на Байковому кладовищі. Основні студії закінчив в Оклагомському Стейтовому Ун-ті (1973); магістерський (1978) та д-рський (1981) ступені з історії одержав в Мічиганському Ун-ті, в якому недовго викладав (1978-80). Від 1981 був наук. співроб. Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського

Ун-ту, де спільно з Робертом Конквестом працював над проєктом про голод в Україні 1932-33 (до 1986). Займав у Вашингтоні посаду дир. персоналу урядової комісії США з розлидування Голодомору в Україні (US Commission on Ukraine Famine, 1986-90), яка підготувала і опублікувала зб. свідчень про голод "Report to Congress" (1988). З 1990 працював старш. наук. дослідником в "Harriman Institute for Advanced Study of the Soviet Union" при Колумбійському Ун-ті, від 1992 дослідник історії голоду в Україні 1932-33 в Іллінойському Ун-ті в Урбана-Шампейн. 1993 переїхав в Україну і поселився в Києві, де продовжував займатись наук. діяльністю, проф. Нац. Ун-ту "Києво-Могилянська Академія". Д.чл. УВАН, чл. НТШ-А. Автор багатьох праць з історії, серед них: "Communism and the Dilemmas of National Liberation: National Communism in Soviet Ukraine, 1918-33" (1983), співред. тритомної праці про голод "Oral History

Project" (1990), "Національний комунізм: трагічні ілюзії" (у співавторстві, 1997), автор багатьох журналістичних ст., зокрема в англомовному щоденнику "The Day" та в укр. журн. і газ. в Києві. 2005 През. України посмертно нагородив М. Орденом Ярослава Мудрого II ступеня. 2008 в Україні вийшов документальний фільм "Свіча Джеймса Мейса" (продюсерське агентство "Стожари").

В. Трошинський

МЕЙФІЛД (Mayfield), м-ко в півн. сх. частині Пенсильванії, 25 км на півн. сх. від Скрантону, засн. 1840. Центр видобутку твердого вугілля, тепер текст. пром-ти й виробу електричного приладдя. Нас. 1750 (2000), з чого 40 українців, Українці прибули сюди у 1880 их рр. з Гал. Гр. кат. церкву св. Івана Хрестителя побудовано бл. 1896. При церкві діяли хор, драмгурток, оркестра. 1896 придбали шкільний будинок, в якому вели вечірнє навчання англ. мови при читальні ім. Качковського, з 1898 заснували школу для дітей. 8.6.1897 відбулася в М. конвенція УНС. 1902 парох о. Іван Ольшевський перевів парафію на рос. православ'я. Від 1912 тут існувала допомогова братська організація "Русская правос. любовь", яка видавала від 1913 газ. "Любовь". Тепер в М. існує один відділ УНС (засн. 1919).

О. Кравченко

МЕКАДУ (McAdoo), м-ко в сх. частині Пенсильванії, розташоване 60 км на півд. зах. від Скрантону, нас. 2245 (2000), з чого 165 українців. Первісні назви м. Sailor's Hill та Pleasant Hill, змінені на пошану мін. закорд. справ в кабінеті Вудро Вільсона – Вільяма МекАду (William McAdoo). Люди укр. походження, що приїхали працювати у вугільних шахтах. 1891 заснували гр.-кат. церкву Покрова Пресв. Богородиці, 1907 збудували нову муровану церкву. Парафія мала на поч. бл. 1 тис. душ, в 1985 – понад 500. Першою

світською орг-цією було Братство св. Володимира, пізніше відділ УНС – Братство Св. Духа. Існували ще відділи "Провидіння" та Укр. Нар. Помочі. Найдовше свящ. був о. Богдан Левицький (1966-87), який зумів зорганізувати третє і четверте покоління в рел. і культ. орг-ціях. Активною була танц. група "Волошки". Частина українців приєдналися до РПЦ, а закарпатці створили свою гр.-кат. парафію св. Михаїла. В.М. діяли вечірня школа, хор, клуб молоді. Видатними діячами громади були – Дмитро Капітула укр. спрямування (1908-17 гол. всього УНС) та Іван Секерак – закарп.-лемк. орієнтації. Перший був начальником місцевої поліції, гол. шкільної управи. Українці були вибраними або призначеними міськ. урядовцями.

О. Кравченко

МЕККІС ПОРТ (McKees Port), приміський р-н Пітсбурга 15 км віддалена на півд. сх. від центру м. в шт. Пенсильванії, нас. 24 тис. (2000), з яких 100 укр. походження, де факто значно більше з Гал. і Закарпаття, 1930-их рр. було 180 укр. родин. Почали поселятися з кін. 19 ст., працювали гол. в сталеварнях. Першу гр.-кат. церкву Івана Хрестителя заснували 1901, кілька разів перебудовували, останньо 1960. Ще поставили 3 ін. гр.-кат. церквн. Пітсбургської митрополії, св. Миколая і Преображенська (угор.), та св. Марії (рум.). 2 відділи УНС та ін. орг-ції, чл. яких беруть участь в організованому житті укр. громади *Пітсбургу. З 1920 М. є осідком закарп. братської орг-ції "Собраніє" та тут виходила його газ. *"Просвіта". Укр. громада зменшується, як і заг. нас., у зв'язку із занепадом основних пром-стей.

В.М.

МЕККІС РОКС (McKees Rocks), приміський р-н Пітсбургу, розташований 8 км на півн. зах. від центру м. в шт. Пенсильванії. Нас. 6,620 (2000), в тому 400 українців,

які поселялися тут з поч. 20 ст., зокрема з Лемківщини. Працювали в заводах залізобробної пром-сти. Першу гр.-кат. церкву Успення Богородиці створено 1906, яка згодом стала укр. правос. Греко-католики створили 1939 нову парафію Івана Хрестителя, а теперішню церкву збудували 1960. Існує ще закарп. гр.-кат. церква Св. Духа. В пол. 20 ст. існувало кілька братських і гром. орг-цій: 2 відділи УНС, найстарше – Братство св. Дмитрія (засн. 1901), 4 УРС, 5 Укр. Нар. Помочі, 1 "Провидіння", працював нар. дім, орг-ції молоді; серед закарпатців успішно ще діє муз.-танц. ансамбль "Слав'яни". Також в М.Р. виходила закарп. газ. "Вістник" (1936-55), що її видавав о. Стефан Варзалій.

В.М.

МЕКМУРИН Мет (Matthew McMurrin), син Роджера МекМурина, амер. дириг. Київ. Молодіжної Оркестри і Хору, пресвітеріанський діяч; н. 1977 в США. З батьками переселився до Києва 1993, де провадив мол. програму в місійній церкві. Повернувся до США студіювати в Монтріт Коледжі (Montreat) в Норт Каролайна, яку закінчив бакаляратом музики (2000). Повернувся до Києва і диригував хором в Церкві Св. Трійці (пресвітеріанська), згодом став заст. дир. музики цієї церкви. М. заснував Київ. Молодіжну Оркестру і Хор. Цей ансамбль виступав у різних концертах в Україні, та 2003 провів турне по м. США. Продовжує місійну діяльність в Києві.

Н. Заяць

МЕКМУРИН Роджер (Roger McMurrin), амер. дириг. Київ. Симфонічної Оркестри і Хору, пресвітеріанський діяч; н. 1939 в США. Студіював у Олівет Назарін Ун-ті (Olivet Nazarene) бакалярат 1961, а мгра музики у Стейтовому Ун-ті Огайо. Почесні д-рати надано М. від Нокс Теологічної Семінарії (Клох Theological Seminary) в Фльор. та Монтріт Коледж (Montreat) в

Норт Каролайна. Вчив музику в Оттербайн Коледжі (Otterbein) в Ог. та в Стейтовому Ун-ті Огайо, згодом в 1970-их рр. дир. музики в Пресвітеріанській Церкві в Фльор. де виробив велику хорову програму. Його хори провели турне в Європі, Азії, Кан. та США. 1992 М. переїхав до Києва, де 1993 разом з дружиною Діяною (веде адміністрацію та написала 2 книжки спогадів своїх місій) створили "Music Mission Kyiv" (фонд підтримки музики в Україні). М. засновник і дириг. Київської Симфонічної Оркестри і Хору (єдиної приватної оркестри в Україні). З цією оркестрою і хором концертус по м. України, на телевізії та звукозаписи на компакт-дисках. Двічі оркестра провела турне по м. США і Кан. М. висвячений на пасторську працю в пресвітеріанській Церкві Святої Трійці в Києві, веде христинівну працю. Нагороджений Патріярхом Філаретом (УПЦ – Київ. Патріярхату) Орденом св. Володимира (2007).

Н. Заяць

МЕЛЕХ Петро (Peter Melech), правос. свящ., митрофорний протоієрей, н. 1922 в с. Мізов Ковельського пов., Волинь, п. 21.8.1979 в Картереті (Carteret), Н.Дж. Висвячений 1943. Свящ. у парафіях св. Андрія Первозванного в Києві, св. Афанасія Лубенського в Ельвангені, Нім. З 1949 в США, свящ. у парафіях св. Володимира в Нью-Йорку і св. Володимира в Гартфорді, Конн. 1966-1979 сотрудник парафії св. Великомученика Дмитрія в Картереті. Гол. епархіяльної комісії церк. шкіл, заст. гол. церк. ради митрополії, чл. Укр. Наук.-Богословського Ін-ту, 1978-79 чл. консисторії УПЦ в США.

В. Дудко

МЕЛЕШКО Фотій (Fotiy Meleshko), письм., н. 25.8.1889 в с. Глосоди Єлисаветградського пов. Херсонської губ., п. 6.12.1970 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі

св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Учасник визвольних змагань в Україні, учасник I зимового походу. 1921 емігрував до Чехо-Слов., де студіював у Празі в Карловому Ун-ті та УВУ. Згодом перебував у Нім., з 1951 у Нью-Йорку. Автор п'єс "Понад Дніпром" (1921), "Трьома шляхами" (1922), роман "Три покоління" (т. 1, 1943; т. 2, 1959) та ін. Спогади і ст. в пресі.

В. Дудко

МЕЛОДИЯ (псевдо) див. *Крук Богдан*

МЕЛЬНИК Андрій (Andrii Melnyk), гр.-кат. свящ., педагог, н. 7.12. 1888 в с. Стратин Рогатинського пов., Гал., п. 2.8.1967 у Філядельфії. Здобув богословську освіту у Львів. Ун-ті (1918). Викладав у Рогатинській гімназії, 1919 висвячений, з 1933 крилошанин, згодом радник митрополичої консисторії у Львові, свящ. на Львівщині. З 1944 на еміграції в Австр. й Нім., з 1950 у США, духовник катедри в Філядельфії. 1950-их рр. викладав релігію та історію церкви в школі українознавства Учительської Громади. Адміністратор журн. "Шлях" (1951-67), виступав як журналіст, богослов і публіцист. Автор праць "Що говорять учні про віру" (1953), "Появи Богоматері у Люрді і в Україні та її чуда і ласки" (1954) і "Мати Божа в укр. літературі" (1955).

В. Дудко

МЕЛЬНИК Зиновій Лев (Zynoviy Lev Melnyk), економіст, педагог; н. 7.10.1928 в с. Яблонів, Гал. Студіював в УТГІ в Нім. (1947-50), здобув ступінь мігра в Мічигенському Ун-ті (1953) в

Анн Арбор, д-ра в Мічигенському Стейтовому Ун-ті (1961). Викладав і працював дослідником в різних ун-тах США. З 1967 проф., з 1972

гол. департаменту фінансів Ун-ту Сінсиннаті (Cincinnati), Ог. Автор книжки "Soviet Capital Formation: Ukraine, 1928/29-1932" (1965), співавтор "Financial Handbook" (1964), "Theory of Managerial Finance: Selected Readings" (1967), "Cases of Business Finance" (1971), "The Soviet Economy in Regional Perspective" (1973). Активний у співпраці Ун-ту Сінсиннаті й амер. ділових кіл з Україною, гол. міст-побратим Сінсиннаті-Харків, гол. Укр. Марійної Фундації (1989-94). Дир. дослідної Фундації ім. Олега Ольжича. Д.чл. НТШ і УВАН. 2008 През. України Віктор Ющенко нагородив М. Орденем "За заслуги" III ступеня.

Лит.: Сікора В. Д. З.Л. Мельнику 75 років. Визначний вчений – економіст, фінансист, громадський діяч. 2003.

В. Дудко

МЕЛЬНИК Костянтин (Kostiantyn Melnyk), діяч ОУН та активний в гром.-осв. житті; н. 24.6.1907 в с. Береги Самбірського пов., Гал., п. 17.3.1984 в Колумбусі (Columbus), Ог. Закінчив гімназію в Самборі і виїхав на еміграцію. Під час студій у Празі й Відні активний в Академічній громаді та в Проводі Укр. Націоналістів – ПУН (співпрацював з культ.-осв. референтурою). 1938-39 був зв'язковим ПУН з Карп. Україною. Арештований німцями, сидів в концтаборі в Саксенгаузені. В 1950-их рр. в США, в Клівленді і м. Колумбус. Працював у "Рідній Школі". Збирав матеріали до історії ОУН, був діячем ОДВУ.

В.М.

МЕЛЬНИК Мирослав (Myroslav Melnyk), економіст, педагог, н. 2.6.1920 в с. Бірча Добромільського пов., Гал. Студіював в ун-тах Фрідріха-Вільгельма у Берліні (1941-42, 1944-45) та в Ерлангені (1945-47). У Лювенському Ун-ті здобув ступінь ліценціята (1948) та д-ра економіки (1951), у 1952-53

надзвич. слухач д-рської програми у Гарвардському Ун-ті. Викладач Півд. Іллінойського (Southern Illinois) Ун-ту (1956-57), Ун-ту Джона Карола (John Carroll) (1957-59, з 1959 доц.), 1961-67 доц., з 1967 надзвич. проф. Ун-ту Кент Стейт (Kent State). Автор праць "Les ouvriers étrangers en Belgique" (1951), "Long Fluctuations in Real Series of American Economy" (1968), "Principles of Statistics" (1974). Автор публіцистичних та аналітичних ст. (зб. "Укр. проблеми", 1999, газ. "Свобода"). Організатор і гол. Т-ва Укр.-Амер. Професорів.

В. Дудко

МЕЛЬНИКОВИЧ Юрій (Yurii {George Melnykovych}), мікробіолог, педагог, н. 14.10.1924 в м. Галич, Гал. Студіював медицину в ун-тах Ерлангену і Мюнхена. В Міннесотському Ун-ті здобув ступінь мігра (1953) і д-ра мікробіології (1956). Працював дослідником в ун-тах Тексасу та Каліфорнії (1956-58), у фірмі "Lederle" (1958-63). У 1963-94 викладав в Ун-ті Канзасу (з 1971 проф.), керував лабораторією для дослідження ракових клітин у шпиталі для амер. ветеранів. Сприяв в цьому Ун-ті стажуванню вчених з України. Живе в Тусон (Tucson), Аріз.

р.м.

МЕЛЬНИЧЕНКО Зоя, справжнє прізвище Мартиненко (Zoya {Martynenko} Melnychenko), дочка співака Олександра Мартиненка, концертно-камерна співачка (сопрано) та піаністка; н. 14.1.1921 в с. Рубліака Чигиринського р-ну Черкаської обл. Після початкової муз. освіти навчалась в Київ. консерваторії (кляса вокалу Є. Колесникової, фортепіяна Я. Фастовського) та Берлінській "Hochschule Für Musik" (кляса фортепіяна Г. Гоппе, 1944-45). У Берхтесгадені (Баварія) вчилася у Ф. Вагнера (кляса фортепіяна). Закінчила вищу муз. освіту в Міннеапольському Ун-ті (1955-

57, кляса вокалу Д. Вестри, кляса фортепіяна Б. Вейсера). Мист. діяльність почала власними концертами в Києві 1942; 1942-43 – акомпаньюторка Київ. опери. З 1943 zatrudнена в концертному бюрі у Львові, теж виступала як співачка і піяністка в концертах по Гал. Після війни концертувала у Відні, Мюнхені, Зальцбурзі та ін. містах Нім. та Австр. З 1950 – у США, де виступала на радіо і телевізії. Брала теж участь у публічних концертах, в т.ч. як солістка симфонічної оркестри, зокрема в Мінеаполісі, Чикаго, Нью-Йорку, Вінніпегу та ін. В її репертуарі – твори Лисенка, Степового, Людкевича, Лятошинського, Чайковського, Моцарта, Шумана, Шуберта, Пуччіні, Масканьї, Верді, Гуно, Массне та ін. Живе в Мінеаполісі.

Р. Савицький, мол.

МЕЛЬНИЧИН Василь (Vasyl Melnychyn), концертний та оперний співак (тенор), н. 2.8.1922 в с. Угресько Стрийського пов., Гал., п. 14.7.1992 у Норт Порті (North Port), Фльор. 1944 разом з батьками емігрував до Нім., з 1949 у США.

Співу навчався приватно в Мюнхені, потім у Чикагівському муз. коледжі (1952-56). Удосконалювався в Г. Рінгель та Дж. Вольмута (Чикаго), а також у Т. Скїпа (Рим, 1957). Мист. діяльність почав в Чикаго (1955), виступав з концертами у США, Італ. та Австр. В його концертному репертуарі були твори Лисенка, Січинського, Лопатинського, Матюка, Воробкевича, Степового, Гнатишина, Китастого, Фоменка, Соневницького, а теж Доніцетті, Вольфа, Страделлі, Шуберта, Легара, Верді, Пуччіні та ін. Виступав епізодично на оперних сценах США, Кан. та ін. країн. Серед партій: Андрій ("Запорожець

за Дунаєм" Артемовського), Андрій ("Катерина" Аркаса), Альфред, Герцог ("Травіата", "Ріголетто" Верді), Турідду ("Сільська честь" Масканьї), Каварадоссі, Рудольф ("Тоска", "Богема" Пуччіні). М. мав красивий, теплий голос, добре поставлений і рівний у всіх регістрах; його виконання відзначалось музикальністю, глибиною інтерпретації, артистичною стриманістю. Записав платівку із укр. та ін. репертуаром.

Р. Савицький, мол.

МЕЛЬНИЧУК Аскольд (Askold Melnychuk), амер. письм. укр. роду; н. 12.12.1954 в Ірвінгтоні, Н.Дж., в

родині імігрантів. Студіював в Антіохському коледжі, Ратгерському (бакалар, 1976) і Бостонському (мгр., 1978) ун-тах. Викладач Ун-тів Гарвардського, Емерсона, Бостонського, Масачусетського. Автор романів "What is Told" (1994, укр. переклад "Що сказано", 1996), "Ambassador of the Dead" (2001), "The House of Widows" (2008), в яких художньо досліджуються долі укр. імігрантів у США; обидва твори дістали прихильні відгуки амер. і укр. критики. Також виступає як поет, новеліст, перекладач. 1972-2002 ред.-засновник поважаного літ. журн. "Agni", в якому широко вміщуються переклади творів укр. письм. Ініціатор та співупорядник антології "From Three Worlds: New Writing from Ukraine" (1996). 1985-95 чл. ради директорів Поетичного клубу Нової Англії, 1996-99 віце-гол. ПЕН клубу Нової Англії.

В. Дудко

МЕЛЬНИЧУК Махрина (Macrina Melnychuk), монахиня з титулом матері ЧСВВ, церк. діячка; н. 3.5.1879 в Чернівцях, п. в травні 1949 в Чикаго, похована в Юніонтавні (Uniontown), Пен. 1895 вступила

до монастиря в Яворові, Гал. 1903 призначена дир. Дівочого Ін-ту в Перемишлі. 1913 на прохання сп. Сотера Ортинського приїхала до Філядельфії. Спочатку була гол. настоятелькою сс. Василянок в США (1916-20). 1921 переселилася до Клівленду, де започаткувала окрему вітку Василянок для закарп. ексзархату. Тут провадила сиротинець, який перенісся до Факторівіля (Factoryville), Пен., згодом до Елмгиресту (Elmhurst), Пен. Була настоятелькою монастиря і керівником новіціату. За допомогою сп. Василя Такача та свящ. Томи Долиная придбала велику посідість з будинками в *Юніонтавні, де розбудовано матірний дім закарп. провінції Сестер Василянок Пресв. Богородиці Неустанної Помочі, цю чудову посідість названо в її пошану Горюю св. *Маркини (див. також *Василіянки).

В.М.

МЕЛЬНИЧУК Петро (Petro Melnychuk), свящ.; н. 18.6.1904 в с. Любківці Снятинського пов., Гал., п. 30.3.1985 у Філядельфії. Вчився в Коломийській гімназії, вступив до легіону УСС. Після війни закінчив духовну семінарію у Станіславові (1928) парох і катехит у Гал. (Станіславів, Залішки, Бучач). На еміграції в Австр., з 1949 у США. Сотрудник у філядельфійській катедрі й капелян сс. Службниць та довголітній парох церкви св. Михайла у Балтиморі (1956-75), консултор архиспархії, шамбелян. Автор книжок на ред. теми: "Моя Небесна Ненька", "Християнська родина: батьки і діти" (1954), "Якої молоді потребує Бог і Батьківщина" (1954), "Владика Григорій Хомишин" (1979) та ін. Співред. в ін. часах "Місіонару", "Шляху" і "Америку".

р.м.

МЕНВІЛЬ (Manville), м-ко в шт. Нью Джерзі, розташоване 55 км на півд.-зах. від Нью-Йорку. Нас. 10 300 (2000), українців бл. 320

осіб. Перші українці прибули сюди перед 1 Світ. війною перев. зі шт. Пен. 1926 засн. Т-во ім. Шевченка, в 1930-их рр. було їх бл. 120 душ. Включилися в гром.-рел. життя громади в Ньюарку, віддаленого 40 км та ближчого Нью Брансвіку (New Brunswick). З прибуттям повосинних емігрантів засн. 1951 гр. кат. церкву св. Михаїла; нову церкву у лемківському стилі збудовано 1988 в сусідній місцевості Гілсборо (Hillsborough), де 1996 також збудовано культ. осередок. Крім цього, в М. існує закарп. гр. кат. церква св. Марії та баптистський дім молитви "Emmanuel". Діють ще відділи УККА, СУА, ООЧСУ та "Провидіння".

В.М.

МЕННІНГ Клеренс (Clarence Augustus Manning), амер. славіст, публіцист, історик, педагог, популяризатор знання про Україну в амер. світі; н. 1.4.1893 в Нью-Йорку, п. 4.10.1972 в Плезантвілі (Pleasantville), Н.Й. Студював в Колюмбійському Ун-ті в Нью-Йорку (д-рат, 1915), працював перекладачем в амер. армії під час I Світ. війни; розмовляв всіма слов. та деякими ін. сх.-європ. мовами. Викладав у слов. відділі Колюмбійського Ун-ту (1917-58), його гол. (1940). М. Ініціатор вивчення українознавства в амер. академічних колах. М. написав англ. мовою працю про Івана Франка (1938) та ін. книжки: "Ukrainian Literature" (1944), "Taras Shevchenko: Selected Poems" (1945), "The History of Ukraine" (1947), "Outline of Ukrainian History" (1949), "Spirit of Ukraine: Lesia Ukrainka" (1950). Ряд праць М. присвячено новітній історії України: "Twentieth Century Ukraine" (1951), "Ukraine under the Soviets" (1953). 1957 видав фундаментальну працю "Hetman of Ukraine: Ivan Mazepa". Помістив

сотні ст., рецензій, коментарів на культ., іст. та актуальні політ. проблеми України в амер. та укр. пресі і журн., зокрема в "Ukrainian Weekly" та "Ukrainian Quarterly". М. належав до ініціаторів та співред. "Ukraine: A Concise Encyclopedia" (1963, 1970). Ці та ін. праці викликали гостру критику сов. чинників, які оголосили М. "негідником" і "палієм війни". Але для українців, зокрема в діаспорі, він був одним з небагатьох прихильників і друзів. Д.чл. НТШ, почесний д-р УВУ в Мюнхені. Нагороджений медалею Тараса Шевченка та лавреат премії "Волі" від УККА.

Лит.: Lew W. C.A. Manning and Ukrainian Literature. "Svoboda", 3,10,17.8.1969.

В.М.

МЕНОР ДЖУНІОР КОЛЕДЖ (Manor Junior College, тепер Manor College), приватний, коєдукаційний (хлоп'ячий і дівочий) кат. коледж; засн. іціянтивою ностоятельки с. Йосафати Теодорович, ЧСВВ та сс. ЧСВВ 1947. Знаходиться в перемісті Філядельфії у Дженкінтанні (Jenkintown), Пен. М.Дж.К. має дворічні програми ступеня "associate" і можливість вибору кар'єрн та переносні програми з наміром продовжувати студії в ін. коледжах до ступення бакаляра у трьох відділах: галузі здоров'я, точних наук, торгівлі (бизнесу). М.Дж.К. пишається співвідношенням студентів і учителів 8:1, дозволяючи студентам користуватися із дійсно індивідуалізованого навчання. Пересічно із 700 студентів, вписаних на повний чи неповний час студій, при бл. 60% переходять до чотирірічних навчальних закладів, в той час як 40% одержують ступінь "асошієт", знаходять працю у своїх ділянках. Понадпрограмові активності включають почесні т-ва, чол. та жін. міжколегійний футбол і баскетбол. На 35-ти акрах посілостей М.Дж.К.

знаходиться окрім викладових заль, гуртожиток, їдальня, модерна бібліотека, каплиця, крамниця, гімнастична зала/авдиторія, Студійний Осередок Укр. Культури (засн. 1977) і Дантистичний Центр. М.Дж.К. є повністю акредитований Асоціяцією Сер. Штатів для коледжів і шкіл. 1999 офіційно змінено назву на Менор Коледж.

В програму М.Дж.К. входили також українознавчі предмети. 1956-68 викладала укр. предмети – мову і культуру Наталя Пазуняк. Наголос був на літературу в контексті світ. літератури.

М. Борецький

МЕНЦІНСЬКИЙ Юрій (Yurii Mencinskyj), гр.-кат. свящ.-крилошанин, церк.-гром. діяч; н. 11.1885 в с. Фельштин Самбірського пов., Гал., п. 14.6.1974 в Чикаго. Студював богослов'я у Львів. Ун-ті й духовній семінарії в Перемишлі. Свящ. (з 1911) в Гал. 1916-18 – капеляном вояцтва на італійському фронті, тричі відзначений хрестами заслуг. З 1918 в Зах. Поль. Його заходами збудовано церкву у Волі Петровій, згодом парохом у Ваневі, Гал., активний в читальні "Просвіта". В'язень Явожна, звільнений 1948 відправляв в латинській парафії. 1957 переїхав до США і став капеляном пласт. молоді на "Вовчі Тропи" в Іст Четремі (East Chatham), Н.Й. 16 рр. виконував цей обов'язок, будучи популярним і любленим молоддю, допомагав в парафіях в Брукліні, Озон Парку, та останньо св. Миколая в Чикаго.

В.М.

МЕРЕЩАК Володимир (Volodymyr Mereshchak [Walter Mereszczak]), письм., н. 2.8.1914 в с. Лисичинці Збарзького пов., Гал., п. 6.7.2000 в Норт Порті (North Port), Фльор. На еміграції в Нім. і США. Студював у торговельній школі в Авгсбурзі, УВУ, техн. коледжі в Чикаго. Автор поетичної зб. "Жевріюча ватра" (1979), пов. "Така вона була" (1982),

"Дівчина з Америки" (1987), "Як марно зів'яв той первоцвіт" (1987). р.м.

МЕРИЛЕНД (Maryland), один з первісних 13 шт. США, розташований на узбережжі Чесапекської (Chesapeake) затоки Атлантичного океану, межує на сх. з шт. Дел., на півн. з Пен., на півд.-зах. і півд. в Вест Вірджинією та Вірджинією, де кордон творить р. Потомак. Енклавою на території М. і Вірджинії є столичний округ *Вашінгтон. Столиця шт. м. Аннаполіс (Annapolis), а найбільшим м. є *Балтимор. Площа 24,7 тис. кв. км, нас. 5,296 тис. (2000), 70% європейського (білого) походження, ¼ чорних та понад 5% латино-американців і орієнталів; людей укр. походження бл. 20 тис., переважно ч. росіян (70 тис.) між ними частина укр. походження. У всіх пов. М. живуть українці. Пов. з понад 500 українців: Монтгомері (Montgomery) – 5,010, Балтимор (Baltimore) – 4,600, Анн Арундел (Anne Arundel) – 1,730, м. Балтимор – 1570, Говард (Howard) – 1,330, Принц Джордж'с (Prince George's) – 1,200, Гарфорд (Harford) – 980, Фредерік (Frederick) – 650, Сісил (Cecil) – 540, Керол (Carroll) – 520. Економіка змішана: пром., зокрема металургійна, нафтопереробна, суднобудування, сіль. госп.-во.

УК Церква св. Трійці у Сільвер Спрінг, Мерил.

Балтимор – великий порт.

Українці почали поселятися в М. в останній чверті 19 ст. з Гал. і Лемківщини. Частина українців поселилася в М. з сусіднього шт. Пен., де були важкі умови праці у вугільних шахтах. Поселялися гол. в Балтиморі, де розбудували, починаючи з 20 ст., церк. і гром. життя. Крім укр. кат. церкви св. Михаїла у Балтиморі, в М. існують ще укр. кат. церкви св. Петра і Павла в Куртис Бей (Curtis Bay), св. Василя в Чесапек Ситі (Chesapeake City), розташоване 75 км на півн. сх. від Балтимору, засн. 1920; тут живуть укр. імігранти на фермах, особливо успішна молочна ферма сім'ї Лостенів, де родився єп. УКЦ Василь Лостен. Діє ще місія в Салісбурі (Salisbury) на півд. сх. М., засн. 1950. Ін. церкви, до яких ходять українці на території М.: правос. св. Михаїла в Балтиморі, закарп. гр.-кат. св. Покроаи також в Балтиморі та св. Григорія в Ніцеї у Бельтсвіль (Beltsville). Повоєнна еміграція створила окремі парафії – кат. Св. Трійці в Сільвер Спрінг (Silver Spring) та правос. собор св. Андрія там таки, які входять до метрополітального Вашингтону. Також з 1958 є правос. церква Св. Трійці у Вейлівілі (Whaleyville), розташоване 150 км на півд. сх. від Балтимору. З 2002 діє в Бел Ер (Bel Air) правос. місія Четверо Євангелістів.

Лім.: Basarab S., Fenchak P., Sushko W., eds. The Ukrainians in Maryland. Baltimore, 1977. Fenchak P. Ukrainian Experience in Maryland. Commemorative Journal of the 32 Convention of UNA. 1990.

В. Маркусъ

МЕРІОН ГАЙТС (Marion Heights), м-ко в сх. частині Пенсильванії, кол. назва Кайзер (Keiser), розташоване 70 км на півн. від Геррісбургу і 145 км на півн. зах. від Філядельфії. Нас. 735 (2000), в тому понад 110 осіб укр. походження. Поселялися тут в атрактивному регіоні з поч. 20 ст. 1912 заснували гр.-кат. церкву

Покрова Пресв. Богородиці, яка нараховувала в М.Г. і околиці понад 1000 парафіян; 1935 збудували нову велику церкву для бл. 150 родин. Найдовше свящ. були Володимир Сполітакевич, Михайло Капець, Володимир Білінський, Василь Тремба, Іван Стевенський, Антін Радчук та ін. Діяли прицерк. орг-ції, школа. У висліді депресії та закриття шахт в 1950-их рр. багато українців з молодших генерацій переселилися до ін. міст. і шт.

В.М.

МЕРІАМ (псевдо) див. *Лужницький Григорій*

МЕРКЕЛО Геннадій (Henry Merkelo), інж.-фізик, науковець; н. 12.6.1939 в с. Бірки Харківської обл. Інженерну фізику студіював в Іллінойському Ун-ті в Урбані (ступінь бакаляра 1960, мгра 1961, д-ра 1966). Проф. електричної інженерії в Іллінойському Ун-ті, з 1972 дир. дослідної лабораторії квантової електроніки. Активний в Укр. Студентському Т-ві і його гол. 1961-63. М. чл. амер. т-в, автор і співавтор наук. ст. в амер. проф. журн. з ультрашвидкодійючих електронних пристроїв, фемто-секундного перемикачів та квантової електроніки. Д.чл. УВАН.

Д.М.

"МЕТА" – Центральне Бюро Українських Подруж (Meta), гром. установа, що займалася сприянням укр. подруж з метою зменшити серед молодих українців нац. змішані подружжя. Засн. 1973 у Філядельфії з ініціативи Омеляна Тишовницького, Олександра Татомира та ін. ентузіастів справи поширення укр. подруж. Діяльність бюро мала харитативний характер та знайшла моральну підтримку церк. і гром. чинників. Гол. "М." був Володимир Ценко, а керівники бюро в Філядельфії, яке було центр., Володимир і Наталія Масюк. Бюро мало свої територіальні відділення у Лос Анджелесі, Воррені, Міч.,

Торонті, Англії, Австрал., Франц. і Голл. Допомогло десяткам бажаючим знайти контакти з метою одруження. На "Союзівці" щорічно проводили "Вечори незаміжніх українців та українок". В 1990-их рр. припинило діяльність через брак ентузіастів і добровільних працівників на гром. основі.

В.М.

"МЕТА" (The Goal), місячник в Філядельфії, появлявся 1982-92, його попередником був журнал з подібною назвою "М.", що виходив у Мюнхені як орган УНДС (1953-82). Відновлений в Філядельфії Укр. Інформаційним Бюром ствв півофіціозом УНРади і екзильного уряду УНР. Крім вісток з діяльності екзильного центру УНР, містив публіцистичні ст. та документи УНРади й екзильного уряду. Ред. Павло Лимаренко і Володимир Біляїв.

В.М.

МЕТРИНКО Михайло (Michael Metrinko), амер. дипломат укр. походження, н. 12.11.1946 в Оліфанті (Olyphant), Пен. Студіював в ун-тах Джорджтавнському (бакаляр міжнар. відносин 1968) та Гарвардському (мгр. держ. адміністрування 1982), Вищому військ. коледжі у Форт МакНейр, Ваш., Д.К. (1988). Доброволець Корпусу Миру в Туреччині (1968-70) й Ірані (1970-73). З 1974 в дипломатичних представництвах США у Туреччині, Сирії, з 1977 в Ірані (листопад 1989-січня 1991 один із закладників іранських терористів, які звхопили посольство США), 1983-86 у Поль. (ген. консул у Кракові), Ізраїлі (ген. консул у Тель-Авіві), Афганістані (керівник політ., екон. і консульського відділення посольства), пізніше в апараті Держ. департаменту (серпень 1986-липень 1988,

заст. дир. відділення у справах Перської затоки; в 1990-их рр. дир. відділення для втікачів і мігрантів з Чечні, Боснії, країн Сер. Сх.). З 2001 працював в регіональних реконструкційних групах НАТО в Ємені, Іраку та в Афганістані. Останно був консультант в Парляментарних Справах Амбасаді США в Кабулі. М. консультант мінва реформи в U.S. Army Peacekeeping and Stability Operations Institute в Пен.

О. Кравченко

МЕТРИНКО-РОЛЛІНС Мішель (Michele Metrinko-Rollins), внучка укр. емігранта-піонера з Лемківщини Якова Метрінка, юрист, урядовець, підприємець, гром. діячка; н. 23.3.1945 у Нью-Йорку. Здобула освіту у Школі закорд. справ і юридичному центрі Джорджтавнського Ун-ту (д-р права 1968, ліценціят з оподаткування 1970). Працювала повіреним у відділі корпоративного регулювання Комісії безпеки і обміну (1968-70), провадила справи відділу оподаткування департаменту юстиції в Апеляційному суді США (1971-72), була асистентом адміністратора Агенства збереження довкілля (1972-74), радником з питань збереження довкілля в Департаменті внутр. справ (1974-77), радником і корпоративним секр. у компанії "Sun" (1977-80). През. голдингової компанії "Rollins Jamaica". Чл. консультативної ради Деляверського Ун-ту. "Miss USA" 1963.

В. Дудко

МИГАЛИК Еміль (Emil Mihalik), гр.-кат. сп., церк. діяч; н. 7.2.1920 в Пітсбургу, п. 27.1.1984 у Пармі, Ог. Студіював філософію і теологію в Св. Прокопія коледжі та в семінарії Бенедиктів. Висвячений

1945 у Трентоні, Н.Дж. Виконував пастирські й адміністр. обов'язки у стейтсх Н.Дж., Н.Й., Ог., Пен. Інтронізований на сп. престіл 12.6.1969 митр. Степаном Коціском і призначив М. сп. новоствореної епархії у Пармі для закарпатців (1969-84).

р.м.

МИГАСЮК Ярослав (Yaroslav Mygasiuk {Jaro Megasiuk}), скрипаль, педагог; н. 21.4.1913 на Буковині, п. 27.3.1987 в Баден-Бадені, Нім. Закінчив муз. студії в Чернівцеській і Берлінській консерваторіях у педагогів-віртуозів Яна Дагмена та Георга Куленкампа. М. концертував у Нім., Австр., теж у США, де він дебютував 1957 в Нью-Йорку (Карнегі Ресайтал Голл) з рамени агенції "Columbia Artists", при акомпаньяменті піяніста Романв Савицького, де вперше виконав вимогливу сонату відомого амер. композитора Вінцента Першікетті. В Америці М. часто концертував у 1950-их рр. під егідою Укр. Муз. Ін-ту та ін. орг-цій. Теж відомий із радіопрограм Австр. та США (Філядельфія). В 1950-их рр. М. являвся провідним укр. скрипалям свого покоління у США і брав участь у заг.-гром. академіях.

Р. Савицький, мол.

МИГОЦЬКИЙ Дмитро (Dmytro Mygotzky), гр.-кат. свящ.; н. 21.3.1878 в с. Ішкові, пов. Пільгайці, Гал., п. 22.5.1968 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Реймонда, на Бронксі (Bronx), Н.Й. Нар. школу закінчив в Ішкові, а гімназію в Тернополі. Студіював на Львівському Ун-ті, закінчив 1906 богословські студії. Срейські свячення прийняв з рук Митр. Андрея Шептицького в храмі св. Юра в Львові. 38 рр. душпастирював в Гал. – в Струсові, до якого належали Різдваїни, Бернадівці й Заздрість, Лукавця Нижня, Манастирці, Старе Село, Каториці, Токи, Кальне, де застав його вибух I Світ. війни, а після

війни в Шибалині, б. Бережан, яке було дуже бідне й знущане війною. М. все відбудував і заложив читальню "Просвіти", Кружок "Рідна школа", кооперативу, Т-во "Сільський Господар", шадничко-позичкову кооперативу, Т-во "Луг", господарську школу. 1944 переїхав до Нім. і жив у таборах ДП, а в 1949 емігрував до США й осів в метрополії Нью-Йорку і упродовж 19 рр. виконував свої священні обов'язки, допомагаючи священикам у Нью-Йорку, Брукліні, Озон Парку. М. був почесним крилошанином Львів. Митрополичної Консисторії.

І. Горчинська

МИДЛОВСЬКИЙ Лев (Lev Mydlovsky), журналіст; н. 1.3.1903 в с. Росохач Коломийського пов., Гал., п. 29.11.1981 у Філадельфії. Студії в Укр. Тасмному Ун-ті у Львові, з 1924 у Празі на філос. фак. Карлового Ун-ту і в Укр. Пед. Ін-ті завершив 1930 д-ратом з іст.-філол. наук. Постійний пражський кореспондент концерну "Укр. преса" у Львові. У роки 2 Світ. війни за дорученням Укр. Нац. Об'єднання в Нім. опікувався укр. робітниками у Сх. Судетах. З 1945 в Австр., де видавав інформаційний бюлетень про УКЦ нім., англ. і франц. мовами. З 1949 в Чикаго (співзасновник кат. академічного об'єднання "Обнова"), з 1951 в Філадельфії, де працював у кат. газ. "Америка", а з 1954 у тижневику "Шлях" (1962-80 гол. ред.). 1949-81 автор щотижневих передач Укр. редакції Ватиканського радіо. 1953 ініціатор, співзасновник, гол. (з каденції) Укр. Асоціації Кат. Преси.

В. Дудко

МИКИТА Андрій (Andrew Mykuta), гр.-кат. свящ., крилошанин; н. 9.9.1916 в с. Пикуличі Перемиського пов., Гал., п. 11.3.2001 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі, Пен. Студіював у Перемиській духовній семінарії (закінчив 1938) і в Папському Ун-

ті "Propaganda Fide" (д-рат 1948). Висвячений 1948. Під час 2 Світ. війни служив у 1 Укр. дивізії, після війни перебував у таборі для полонених у Ріміні, Італ. З 1950 у США. Служив у парафіях Чикаго, Янгставну (Youngstown), Ог. і при катедрі в Філадельфії. 1957-82, 1984-86 у Сан Франсиско (парох парафії Непорочного Зачаття), 1982-85 у Фініксі і Тусоні (Tucson), Аріз., з 1985 до виходу на пенсію парох парафії Пресв. Богородиці Неустанної Помочі у Сан Дієго, Каліф. Декан з 1973. Піднесений до ранги митрофорного архипресвітера.

В. Дудко

МИКИТЯК Андрій (Andrii Mykytiak), педагог, гром. діяч., журналіст; н. 1880 в с. Озимина Самбірського пов., Гал., п. бл. 1970 в Стемфорді, Конн. Матуру здав

в Академічній гімназії у Львові і там само розпочав студії в Ун-ті. В час сецесії переїхав до Відня. В часі студій надрукував ст. в "Rutenische Revue" ст. "Українці у світлі антропологічних дослідів", а також про укр. проблему, яка була надрукована в газ. "Gross Österreich". По закінченні студій учителював у гімназії в Стрию. В час проголошення Зах. України провадив пресове бюро в Стрию. В 1919 був делегований до Будапешту на конференцію з амер. майором Гудвіном (Goodwyn), чл. амер. мирової делегації у Версалі в справі приналежності Закарпаття. Справа йшла про кордони Чехослов. Опісля М. працював в міністерстві УНР в Кам'янці-Подільському, а після переїзду Петлюри до Варшави, М. переїхав до Відня як секр. Директорії. В 1923 М. виїхав до США. Тут дописував до амер. газ. і справляв хибні відомості про Україну в "The New York Times", "Herald Tribune" та ін. М. переклав

повість Осипа Тузянського "По за межами болю", яка вийшла друком в 1935 п. з. "Lost Shadows". Від 1935 М. викладав у семінарії в Стемфорді, де від 1939 була відкрита Колегія св. Василія. Він дописував до амер. преси і журн., в також в укр. пресі поміщував свої і переклади з англ. З 1950 рр. вийшов на пенсію.

В. Ленцик

МИКОЛАСВИЧ Роман (Roman Mykolajewycz), науковець-фізик, гром. діяч; н. 30.5.1904 в Тернополі, п. 29.5.1991 в Гайд Парку (Hyde Park), Масс. Студії в Геттінгенському Ун-ті, Нім. (1922-28) завершив д-ратом з природничих наук. 1929-39 викладач Тернопільської гімназії "Рідної школи". З 1940 у Бравншвайгу, Нім.: асистент в лябораторії фіз. хемії Політехн. Ін-ту, з 1945 у таборі ДП. З 1949 у США, де працював за фахом у Нью-Гейвені, Конн., а згодом у лябораторії електричних дослідів Массачусетського Ін-ту Технолоґії (Кембрідж). Співавтор кількох наук. праць. Заст. гол. комісії регіональних дослідів і публікацій НТШ. З 1957 активіст земляцького об'єднання "Тернопільщина", гол. ред. зб. "Шляхами Золотого Поділля" (1983, т. 3). Чл. ТУІА і чл.-кор. НТШ.

В. Дудко

МИКОЛАЙ, митрополит див. *Смішко Миколай*

МИКОЛАЙЧАК Чарльз (Charles Mikolajczak), ілюстратор і дизайнер; н. 26.1.1937 від поль.-укр. батьків у Скрантоні, Пен., п. 25.6.1993 у Нью-Йорку. Студіював книжкову

ілюстрацію в Ін-ті Пратта (бакалавр 1958), книжковий дизайн в Нью-Йоркському Ун-ті. Розпочав мист. кар'єру як ілюстратор журн. "Seventeen", "Calling All Girls" та ін., протягом 13 рр. дизайнер у книжковому підрозділі "Time Life". Викладав

курс книжкової ілюстрації в Сіракузькому Ун-ті. Ілюстрував понад 60 дитячих книжок, створив кількості книжкових обкладинок. Віддавав перевагу ілюструванню творів фолкльорної і біблійної тематики. Ілюстратор укр. казки "The Rumor of Pavel and Paali" (1975), укр. нар. мотиви використано також у багатьох ін. його роботах. Одержав відзнаки Амер. Бібліотечарської Асоціації (1975, 1980), Амер. Т-ва Ілюстраторів (1982) і "The New York Times" (1984) за кращі ілюстровані дитячі книжки р., Міннесотського Ун-ту за внесок у розвиток дитячої літератури (1987) та ін. Твори зберігаються в Амер. Ін-ті Графічного Мистецтва.

В. Дудко

МИКОЛАЯ СВ. УКРАЇНЬСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЕПАРХІЯ В ЧІКАГО (Ukrainian Catholic Eparchy of St. Nicholas), встановлена 1961, обіймає територію на зах. від шт. Ог., Кентакі, Теннесі, та Міссісіпі. 2000 епархія налічувала біля 10 тис. вірних, 44 свящ., 10 монахинь з чинів сс. Василіянок і сс. Службениць. До епархії св. М. належить чол. Свято-Преображенський монастир в Редвуд Веллі (Redwood Valley), Каліф., та Ігел Гарбор (Eagle Harbor), Міч., та музей в Нокс (Клох), Інд. Крім катедр в Чікаго є 35 парафій та дві місійні станиці. Парафії розпорознені по різних шт.: Ілл. (6 та катедр), Аріз. (2), Віск. (1), Гаваї (1), Інд. (2), Каліф. (4), Кол. (1), Міч. (7), Мінн. (2), Міз.

Католицька катедр
св. Отця Миколая в Чікаго, Ілл.

(2), Небр. (2), Н.Дак. (3), Орегон (1) та Текс. (1). Першим сп. став Ярослав Габро, після його смерті в 1981-93 Іннокентій Лотоцький (до виходу на пенсію), 1993-2003 – Михайл Вівчар, а від 2003 Річард Степан Семенюк. На території епархії знаходяться дві початкові цілоденні школи (в Чікаго і Детройті), та одна сер. школа в Детройті. З 1965 появляється епархіяльна газ. "Нова Зоря – New Star" та недовго появлявся журн. "Назарет".

Д.М.

МИКОЛАЯ СВ. ОТЦЯ УКРАЇНЬСЬКА КАТОЛИЦЬКА КАТЕДРА В ЧІКАГО (St. Nicholas Ukrainian Catholic Cathedral in Chicago), катедральний храм епархії св. Миколая в Чікаго, до 1961 парафіяльна церква. Парафія св. Отця Миколая є найстаршою діючою укр. кат. парафією в Чікаго. Перша дерев'яна церква св. о. Миколая була куплена 1906 при вулицях Бікердак і Суперіор. Її обслуговував о. Віктор Ковалицький, а 1907-21 парохом був о. Микола Струтинський. Будова сьогоднішнього тринадцятикупольного храму при Овклей Бульвар і Райс почалася в 1913 (контрактор М. Расн, архітект Штайнбах). Також в той час парафія закупила землю під цвинтар біля вул. Гінсдейл, недалеко теперішнього летовища О'Гера (O'Hare). Розмалювання церкви проєктував о. Гліб Верховський, а виконував маляр Теодор Катамай. 1932-62 церква була під керівництвом оо. Василіян. 1935-36 вибудовано б. церкви першу укр. цілоденну школу, а другий шкільний будинок – в 1954. 1968 поставлено нові будинки приходства і монастиря сс. Василіянок. 1970 проведено основний ремонт катедр за проєктом архітекта Зенона Мазуркевича, а церкву розмалювала "Макаренка Студія". 1986 розмалювано святилище, а 1988 поставлено новий іконостас.

1961 церква св. Миколая зачислена до архітектурно найкращих церков м. Чікаго, стала осідком новоствореної укр. кат. епархії св. М., і тим самим була піднесена до ранги катедр. Визначними подіями в житті парафії були відвідини митр. Андрея Шептицького (1923), Євхаристійний Конгрес сх. обрядів (1941), відвідини Блаженнішого Первоієрарха Кард. Йосифа Сліпого в 1968, 1973 і 1976. В 1964-68, з приводу зміни календаря з юліанського на григоріанський, велика частина вірних відійшла, створюючи для себе т.зв. "старокалендарну" парафію св. *Володимира і Ольги.

Після о. Миколи Струтинського парохами церкви були: Василь Стецюк (1922-23), Филімон Тарнавський (1923-33), Епіфаній Теодорович (1933-34), Сильвестер Журавецький (1934-41 і 1943-48), Амврозій Сенишин, пізніший філадельфійський митр. (1942-43), Виссаріон Андрійчук (1948-51), Володимир Гавліч (1951-56), Сотер Голик (1956-58), Михайло Ваврик (1958-60), Анастасій Пекар (1960-61), Іннокентій Лотоцький, пізніший еп. (1961-62), Степан Кнап (1962-64), Петро Леськів (1964-81), Володимир Климчук (1981-94), Ярослав Свищук (1998-2000), Богдан Налісник (з 2000). Першим еп. був Ярослав Габро (1962-81), потім Іннокентій Лотоцький (1981-93), Михайл Вівчар (1993-2003), Річард Степан Семенюк (з 2003). Парафія св. Миколая, яка при своєму заснуванні налічувала 51 парафіянина, в 1985 мала 4,800 осіб. Крім парафіяльної радн, 1985 існувало 12 прицерковних оргцій, три хори (хор ім. Лисенка з 1909), а в цілоденній школі було вписано 185 дітей (в 1960-их рр. – понад 1,200). Від 1951 появляється тижневий бюлетень "Вісті".

І. Горчинська, Д. Маркус

МИКОЛАЯ СВ. сиротинець див.
Сиротинці

МИКОЛАЯ СВ. О. УКРАЇНЬСЬКА КАТОЛИЦЬКА ШКОЛА в Чикаго (St. Nicholas Ukrainian Catholic School) зорганізована і збудована в 1936 р. До того часу укр. діти ходили до публічних шкіл, з в пополудневих годинах вчилися в українознавчій школі, яку започаткували піонери парафії св. о. Миколая на початку її існування. Число учнів, з початкових 89 в чотирьох класах, постійно зростало, а перша градуація відбулася 22.6.1940. В рр. після 2 Світ. війни, з масовим напливом емігрантів, число учнів збільшилося так, що з ініціативи тодішнього пароха, о. Володимира Гавліча, ЧСВВ, приступлено до будови нового шкільного будинку, посвячення якого відбулося 2.5.1954.

Спочатку школу провадили тільки сс. Чину св. Василія Великого, а від 1951, заангажовано до праці світських учителів. Найбільше число учнів (1225) було в 1960 р. Першою директоркою школи була с. Марія Єроніма (Роман) (1936-41), а парохом в тому часі був о. Епіфанім Теодорович, ЧСВВ.

Упродовж 70 рр. існування (до 2006) школу провадили такі сс. Василіянки: с. М. Єремія (Роман); с. А. Дарія (Рошко); с. М. Ореста (Дублянця); с. Неоніла (Маланчин); с. Ангелина (Стур); с. Емелія (Прокопик); с. Вернарда (Аркадин); с. Бенігна (Вовчак); с. Юдита (Пішик); с. Марія (Розмаринович); с. Герарда (Єсеп); с. Соломія (Бердар); с. Атанасія (Галець); с. Іриней (Ганкевич). З 2006 директоркою школи є вчителька Марія Клиш-Фіняк.

Школа св. о. М. є в системі католицьких шкіл римо-кат. Архідієцезії Чикаго, отримує признання, як одна із найкращих, бере участь у різних міжшкільних конкурсах, часто здобуваючи перші місця. У час її найбільшого розквіту школа мала великий хор і оркестру, ставили навіть дитячі оперетки. Тепер (2006) хор старших учнів співає св. Літургію, а хор молодших

виступає на різних святах. Крім загально-освітньої програмн обов'язуючої в школах Чикаго, діти вивчають українознавчі предмети і мають нагоди відвідувати курси писання писанок, вишивання, різьби. Школа відзначає українські національні річниці (Листопадовий Зрив, Січневі Акти, Шевченківські роковини тощо). Школа має велику українську бібліотеку й заохочує учнів читати українські книжки. При школі існує Батьківський комітет, який співпрацює з учительським збором і старастяє придбати потрібні фонди.

Від часу створення Епархії св. о. Миколая (1961), школа має назву: Українська католицька катедральна школа св. о. Миколая.

І. Горчинська

МИКОЛЕНКО Петро (Petro Mykolenko), правдиве ім'я Микола Савченко, псевдо "Байда", інж., військ. майор УПА, гром. діяч; н. 20.2.1921 в с. Березова Лука

Гадяцького р-ну Полтавської обл., п. 1.1.1979 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив десятирічку та керамічний технікум у Миргороді Полтавської обл., працював на Волині. 1941 лейтенант Червоної Армії, під час її відступу залишився на Полтавщині. 1942 був мобілізований до допоміжної частини Вермахту. 1943 перейшов у ряди УПА на Самбірщині, був призначений командиром підрозділу "Маківка" на Дрогобиччині, який у липні 1944 охороняв Великий Збір УГВР. 1944 очолив т.зв. "Сотню Східняків", в якій служили колишні червоноармійці, уродженці центральних та східніх обл. України. У вересні 1944 сотня М. ввійшла в склад Лемківського загону "Сян" під командою Василя Мартина Мізерного

"Рена". Після зміни лінії нім.-сов. фронту сотня М. залишалася в Лемківському курені і продовж жовтня-листопада рейдувала по Станіславщині та Дрогобиччині. В поворотному рейді на Закерзоння його сотня мала 16-17 листопада 1944 завзятий оборонний бій з спецвідділами НКВД в околиці с. Сторонна Дрогобицького р-ну, відбиваючи численні атаки ворога. 1945 сотня, згідно з наказом Гол. штабу УПА, перейшла на півн. сх. Тернопільщину вже без М., який тяжко захворів. Однак, восени М. був покликаний на посаду курінного ад'ютанта й підвищений до ранги старшого булавного (1946). М. став заступником командира 26 куреня "Лемко" та командиром Перемиського куреня в лютому 1946. До 1947 діяв зі своїми сотнями на Перемищині (Закерзоння), тоді удостоївся звання хорунжого. Під його керівництвом успішно пішов рейдом до Зах. Нім. (Баварії). 1948 М. старшинським збором був обраний командиром частин, що пробілися на Захід і згодом був призначений заступником шефа Місії УПА за кордоном та членом Закордонного Представництва УГВР (1948-50); а 1949 підвищений до майора УПА. У Нім. від продовжував свої політехнічні студії в Регенсбурзі.

1950 М. емігрував до США, де закінчив студії механічного інженерства на Вейнському Унті (Wayne University) (бакалярат, 1960) в Детройті, опісля працював за фахом у автомобільній компанії "Дженерал Мотор". У цій фірмі зробив ряд нових винаходів, за які одержав ряд патентів. М. активний в церк. й гром. житті й комбатантських орг-ціях: ініціатор створення, чл. управи, кілька разів гол. Об'єднання кол. вояків УПА у США і Кан. 1973 М. був один з ініціаторів та співзасновників видавничого комітету "Літопис УПА", чл. та співробітник ред. колегії.

Лит.: Панченко, О. "Полтавець

‘Один з командирів УПА’,
‘Свобода’, 16.4.2010;
‘Петро Миколенко – ‘Байда’
‘Літопис УПА’, Торонто, т.42.
С. Олійник

МИКУЛА Володимир (Volodymyr Mukula), журналіст, гром. діяч; н. 24.1.1926 в с. Михайлівці Рудківського пов., Гал. 1943-45 в 1 Укр. дивізії Укр. Нац. Армії, 1945-47 у таборі полонених в Риміні, Італ. З 1947 у Великобританії. 1951-55 студіював у Школі слов'янознавства Лондонського Ун-ту (бакаляр з рос.

регіональних студій), 1955-57 в коледжі св. Антонія Оксфордського Ун-ту (1960 бакаляр з супс. наук). Секр. Укр. Студентської Громади у Великобританії, чл. управи ЦЕСУС, чл. крайового комітету і ЦК СУМ, співсекр. Англо-Укр. Т-ва. 1954-71 ред. кварталника ‘The Ukrainian Review’ (під псевд. В. Богданюк), також працював 1959-65 у радіокомпанії ‘BBC’, 1965-71 в Укр. вид-ві в Лондоні, Укр. інформаційній службі. З 1971 у США, живе в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й. 1973-95 ред. у вид-ві ‘Engineering Information, Inc.’, перекладач. З 1994 гол. відділу УККА, з 1995 дир. школи українознавства в Йонкерсі. Автор брошури ‘The Gun and the Faith. Religion and Church in Ukraine under the Russian Communist Rule’ (1969), численних ст. на теми укр. історії, перекладів з укр. і англ. поезії, ред. зб. ‘Russian Oppression in Ukraine’ (1962), ‘The Real Face of Russia’ (1967).

В. Дудко

МИНДЮК Дарія (Daria Myndiuk), з роду Рожанковська, дружина Ярослава Миндюка, дантист, мирянська діячка; н. 23.6.1914 в м. Пола (Pola), Італ. Студіювала в Стоматологічній Академії у

Варшаві, практикувала в Гал. і Нім. Жила на еміграції: Нім. (1944-52), з 1952 в США в Н.Дж. Активна в Сх. Європ. Дослідному Ін-ті та у мирянсько-патріархальному русі, гол. збираючи для них фонди. З чоловіком співпрацювала у мирянському бюлетені ‘Листок’ (1979-84) та містила ст. на гром.-церк. теми в заг. укр. пресі. Збрала поважну суму на Патріарший фонд.

В.М.

МИНДЮК Ярослав (Yaroslav Myndiuk), лікар, мирянський діяч за патріархат УКЦ; н. 19.4.1910 в с. Негівці Калуського пов., Гал., п. 7.10.1991 в Ньюарку, Н.Дж. похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив студії медицини в Познані, Поль. (1938). Чл. управ. відділу УЛТПА в Нью-Йорку та Укр. Патріархального Т-ва, видавав неперіодичний ‘Листок’ (1979-84) Комітету оборони традицій, обрядів і мови в УКЦ. Разом з дружиною Дарією меценат на цілі Патріархату УКЦ, бл. співпрацював з Патріархом Йосифом Сліпим.

В.М.

МИНИК Теодор (Theodore Mynyk), гром. діяч; н. 3.10.1896 в с. Тершів Старосамбірського пов., Гал., п. 10.7.1975 у Скрентоні, Пен. До США емігрував 1912 й працював на шахті в Скрентоні, Пен.; пізніше переїхав до Бінггамтону (Binghamton), Н.Й. Один з піонерів укр. робітничого руху на амер. континенті; з 1919 – чл. гол. ради, з 1925 – чл. контрольної комісії, у 1927-74 – гол. секр. УРС. Належав також до співзасновників Ліги Молоді Півн. Америки і ЗУАДК. Був першим

віце-през. УККА (1952-55, 1959-62). Його іменем названо один зі стипендійних фондів УБС.

В.Т.

МИРГОРОДСЬКИЙ (псевдо) див. *Маляр Павло*

МИРОНЮК Галина (Halyna Myroniuk), архівіст-бібліотекар; н. 9.2.1944 в с. Гостинне в Україні. З батьками емігрувала до Австрії, а 1950 до США. Студіювала в Міннесотському Ун-ті (бакаляр рос. мови, 1968), де працює в Іміграційно-Дослідному Центрі: 1969-74

бібліотекар, 1974-99 наук. співроб. (1989-90 і 2002-10 – куратор), з 1999 стар. наук. співроб.; 1987-89 бібліограф-славіст у бібліотеці ‘O. Meridith Wilson’ Міннесотського Ун-ту. Чл. AAASS (American Association for the Advancement of Slavic Studies) і Т-ва Укр. Бібліотекарів Америки. Довідники (у співавторстві) ‘Ukrainians in North America. A Bibliography’ (1981), ‘A Guide to Ukrainian American newspapers in microfilm’ (1998), ‘A Research Guide to Ukrainian and Carpatho-Rusyn American Newspapers, Periodicals, and Calendar-Almanacs On Microfilm, 1886-1976 (2005). Співроб. англійської версії ЕУ, ст. з історії укр. еміграції у США в укр. і амер. наук. журн.

р.м.

МИРОШ В. (псевдо) див. *Маричук Роман*

МИРОШ Михайло (Mykhailo Myrosh), маляр; н. 24.12.1893 в Гал., п. 25.3.1976 в Джексон Гайтс (Jackson Heights), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіював малярство у Львові, Італ., Нім. і Франц. З 1922 у США. Працював перев. в церк. малярстві і як

театр. декоратор, в доробку також портрети, композиції з укр. життя, квіти, краєвиди, натюрморти. Мав індивідуальні виставки у Нью-Йорку. Активний діяч Об'єднання Мистців Українців Америки.

р.м.

МИРОШНИЧЕНКО-КУЗЬМА

Галина (Halyna Myroshnychenko-Kuzma), дружина маляра Любомира Кузьми, учителька фортепіяна і малярка; н. 30.4.1920 у м. Проскурів

на Поділлі, п. 19.3.2009 в Гантері, Н.Й., похована на цвинтарі в Елка Парк, Н.Й. Музику студіювала у Вищому Муз. Ін-ті ім. Лисенка у Львові. Від

1945-49 перебувала в Нім. в таборах Карльсфельду, Берхтесгадену, де продовжувала муз. навчання в Муз. школі (кляса фортепіяна у дир. Романа Савицького); приватні студії теж у проф. Вагнера (Нім.). З 1949 М. проживала в Нью-Йорку, де 1954 в Укр. Муз. Ін-ті здобула диплом; диплом фортепіянової педагогіки і методології від "University Extension Conservatory" (Чикаго, 1955). Пед. праця: асистент (1952-53), з 1954 вчителька фортепіяна в Укр. Муз. Ін-ті в Нью-Йорку, ініціаторка (1955) і вчителька *Муз. Садків в Нью-Йорку, згодом в Ньюарку та Філадельфії. Придбала для Муз. Садка 3 опери-мініатюри, написані Миколою Фоменком та Іваном Недільським: "Листонош", "Котик Кікі" і "Чарівний перстень" (1957-60). Приготовила зі своїми учнями платівку "Послухайте, діти" для дошкільнят (1970). Теж працювала вчителькою муз. і співу в Академії св. Юра (Нью-Йорк, 1972-74).

М. – чл. амер. пед. орг-цій "National Guild of Piano Teachers", "The Music Educational League in New York" та "The American Music Scholarship Association". За осяги в ділянці фортепіянової педагогіки отримала ряд почесних

грамот і відзначення членством в "Пантеоні слави" від "National Guild of Piano Teachers" (1970). Після окремих студій проявлялась теж в малярстві різних жанрів, була д.чл. Об'єднання Мистців Українців Америки (ОМУА) в Нью-Йорку, брала участь у збірних виставках ОМУА і СУА. Жила б. Гантеру, Н.Й.

Р. Савицький, мол.

МИТРОПОЛИТ (Metropolitan), церк. достойник правос. і кат. церкви, що очолює її структуру в певній країні, де вона вже набула ієрархічного завершення. М. став первоієрарх (1924) УПЦ в США архисп. Іоан *Теодорович і його наступники архисп. Мстислав *Скрипник та архисп. Константин *Баган. Також від (1937) глава УПЦ Америки (підпорядкований Константинопільському Патріярхові) Богдан *Шпилька мав титул М. Карп.-Руська Правос. Церква очолена М., ним є архисп. Миколай *Смішко. РПЦ Америки (тепер Правос. Церква Америки), в якій переважна к-сть правос. українців очолена М., її популярно називало "Митрополією". Греко-католики з Гал. отримали (1958) М., коли створено ще одну єпархію. Сьогодні мають 1 М. архисп. Степана *Сороку (попередники архисп. Константин *Богачевський, Амвросій *Сенишин, Йосиф *Шмондюк, Мирослав Любачівський, Степан *Сулик). Закарп. греко-католики мають від (1969) свою М. з М. – Стефаном *Коціском, та наступниками Томою *Долинасм, Джадсоном *Проциком, і Василем *Шоттом. Закарп. (т.зв. Пітсбурзька) митрополія складається з одної архиспархії та 3 єпархій. Див. Укр. Правос. Церква в США, Укр. Правос. Церква Америки, Правос. Церква Америки, Карп.-Руська Правос. Церква, Укр. Кат. Церква та Візантійсько-Русько Кат. Церква в Америці.

В.М.

МИТРУСЬ С. (псевдо) див. *Соловей Дмитро*

МИХАЙЛИШИН Семен (Semen Mikhailyshyn), гром. діяч, пед. в Гал. і на еміграції; н. 6.11.1910 в с. Тадань Кам'янка-Струмилівського пов., Гал., п. 17.6.1988 в Балтиморі. Після закінчення Львівського Ун-ту викладав укр. мову і літ. в гімназії Кам'янці-Струмилівській, опікувався і був керівником бурси та активістом в різних місц. орг-ціях. На еміграції 1944 в Нім., 1949 приїхав до США. Поселився в Балтиморі, де був активним в "Самопомочі" та Патріярхальному Т-ві. Секр. центр. комітету Надбужанців.

В.М.

МИХАЙЛІВ Володимир (Volodymyr Mikhailiv), гром. і політ. діяч; н. 15.8.1898 в с. Купче Кам'янка-Струмилівського пов., Гал., п. 11.2.1991 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студії в Карловому Ун-ті у Празі завершив 1932 д-ратом з права і політ. наук. 1914 в легіоні УСС, 1915-18 в австр. армії. 1918-20 старшина УГА, учасник Листопадового зриву 1.11.1918 у Львові. 1932-39 адвокат у Золочеві, гром. діяч в Гал. Співтворець УВО і згодом ОУН, довірителі чл. Проводу Укр. Націоналістів і Уряду УНР в екзилі. 1950-63 секр., заст. гол. і ген. секр. управи ОДВУ і саїт. координаційної ради Ідеологічно Споріднених Націоналістичних Орг-цій, протягом 25 рр. гол. Укр. Визвольного Фонду у США. Чл. політради УККА і з 1968 виконавчого органу УНРади, з 1954 заст. гол. Укр. Спорт. Клубу в Нью-Йорку.

В. Дудко

МИХАЙЛІВ О. (псевдо) див. *Питляр Орест*

МИХАЛЕВИЧ Михайло (Mikhailo Mikhalevych), маляр, графік, гром. діяч; н. 22.7.1906 у Києві, п. 9.2.1984 у Філадельфії, похований

на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студював у Київ. Мист. Ін-ті (1924-28), у Мист.-пром. школі (1934-36) і Держ. Академії Мистецтв (1937-38) у Празі, де перебував з 1932. Очолював образотворчу секцію культ.

референтури проводу ОУН (1934-42), співроб. Олега Ольжича, 1939 – мист. майстерню гол. команди Карп. Січі в Хусті. На Закарпатті бере участь у гром. житті – оформлював нац. імпрези, малював портрети значних постатей. 1941-42 у Києві у складі похідної групи ОУН, 1942-44 у Львові у культ. відділі УЦК, керівник мист. кабінету в Ін-ті нвр. творчости. 1944-50 у Нім. Викладав прикладне мистецтво у таборах ДП, розмальовував іконостасн. З 1947 культ. референт проводу ОУН (Андрія Мельника), з 1950 після переїзду до Міннеаполіса – керівник і діяч ОУН у США. Один з ініціаторів та організаторів правос. церкви св. Володимира і Ольги в Сент Пол, Мінн. (тепер св. Квтерини в Арден Гіллс). М. розмальовував іконостас. Як маляр виступав перев. у книжковій графіці, ілюстрував дитячі вид. в т.ч. у "Веселці". Брав участь у мист. виставках у Львові, Неаполі, Кан. й США. Темою творчости М. були портретні зображення гетьманів та визначних постатей новітньої укр. історії.

В. Дудко, Б. Титла

МИЦИК Омелян (Omelian Mytsyk), правос. свящ., протопресвітер, гром. діяч; н. 1.2.1907 в с. Синевидсько Вижнє Стрийського пов., Гал., п. 3.11.1976 в МекКіс Рокс (McKees Rocks), Пен. Сер. освіту здобув у Стрию і Львові. З 1931 у США, де студював теологію. Висвячений свящ. УПЦ у 1932. Парох в Амбриджі (Ambridge), Пен. (1932-34), у парафіях Успіння Пресвятої Богородиці в Честері (Chester), Пен.

(1934-46, 1957-75), св. Володимира в Чікаго (1946-57), Успіння Пресвятої Диви Марії в МекКіс Рокс (1975-76). Секр. консисторії, гол. контрольної комісії і довголітній чл. митрополичої ради УПЦ в США. Засновник школи українознавства, радіопередачі і парафіяльного бюлетеня у Честері. Декан Чікагського і Філядельфійського декантів.

В. Дудко

МИЦИК Роман (Roman Mytsyk {Мусук}), кооп. і гром. діяч; н. 10.4.1909 в с. Синевидсько Вижис Стрийського пов., Гал., п. 15.2.1996

в Чікаго. Студював право у Львів. Ун-ті. Як активний чл. УВО і ОУН був зсуджений поль. владою і відбув 7 рр. ув'язнення. Згодом співорганізатор, чл. дирекції (до 2 Світ. війни) Пром. банку у Львові, також працював у банку "Дністер". 1939-41 у Кракові, 1941-44 у Львові. Згодом у Нім., де закінчив УВУ (мгр економіки), і США. Довголітній през. Укр. Фед. Кооп. Кредитівки "Самопоміч" у Чікаго, чл. комісії зв'язку ЕУ в Чікаго. Гол. гром. комітету для відзначення в Чікаго Тисячоліття хрещення Руси-України. Активний пласт. діяч, чл. куреня "Лісові Чорти".

В. Дудко

МИЦЬО Андрій (Andriy Mytsio), брат Мирона Миця, пласт. і гром. діяч; н. 5.11.1922 в с. Полонна Сянницького пов., Гал., п. 3.1.1979 у Ньюарку, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. 1945-47 районий провідник ОУН-УПА на Закарзонні, старшина УПА, псевд. Верниволя. 1947 в рейді УПА на Зах. у сотні Громенка дістався до Нім. Перебував у таборі ДП в Міттенвальді, згодом у США. Чл. пласт. куреня "Лісові Чорти", керівник "Лісової Школи"

(вишкіл інструкторів), гол. пласт. станиці в Ньюарку, діловод, згодом гол. Крайової Пласт. Старшини в США (1975-79). Заст. гол., чл. контрольної комісії гол. управи Т-ва кол. Вояків УПА в Америці.

В. Дудко

МИЦЬО Мирон (Myron Mytsio), брат Андрія Миця, бухгалтер, підпільний і гром. діяч, чл. УПА на Лемківщині; н. 1926 в с. Полонна Сянницького пов., Гал. Як учасник УПА пробивався рейдом на Зах. 1947 підчас сутинки з рад. військовими попав у полон в Австр. Арештований НКВД, суджений на 15 рр. примусових праць на Воркуті і Колимі. Опісля звільнений як поль. громадянин і 1961 переїхав до США. Тут вчився у Адельфі (Adelphi) Ун-ті і працював книговодом. Суспільно активний в лемк. ор-ціях (з 1977) през. Фондації Дослідів Лемківщини. 1981 – гол. головної управи Орг-ції Оборони Лемківщини.

В.М.

МИЧКОВСЬКИЙ Мйрослав (Myrosław Muchkovsky), ветеринар, гром. діяч; н. 1.9.1909 в Чернівцях, п. 20.7.1997 в Клівленді. Студії в Букарештському Ун-ті завершив д-ратом. Чл. укр. т-ва "Буковина" в Букарешті, 1932-33 гол. ветеринар в Аккермані (Бессарабія), з 1940 в Косові, Гал., 1941-44 у Вижниці на Буковині, де також очолював Тимчасовий Укр. Комітет, який координував діяльність усіх гром. орг-цій. 1944-45 в Дивізії "Галичина", з 1945 в Нім. З 1949 в США. Ветеринар у Гелені (Helena), Монтана, з 1955 в Порт Клінтоні (Port Clinton), Ог., з 1962 в Клівленді, де протягом 11 рр. чл. управи (4 рр. гол.) "Рідної Школи". Діяч укр. кат. мирянського руху.

В. Дудко

МИШУГА Лука (Luka Myshuha), журналіст, відомий гром. і політ. діяч; н. 30.10.1887 в с. Новий Витків Радеківського пов., Гал., п. 8.2.1955 в Нью-Йорку, похований

на цвинтарі Евергрін у Гилсайді (Hillside), Н.Дж. 1911 закінчив фак. права Віденського Ун-ту. У 1915-18 працював як чл. УСС у Володимирі-Волинському, після розвалу Австр.-Угор. імперії організував там місц. адміністрацію. Згодом комісар ЗУНР у Радехові й у ген. штабі

Гол. Отамана Симона Петлюри в Кам'янці-Подільському. З грудня 1919 на дипломатичній службі у Відні, 1921 секр. місії ЗУНР у Ризі, 1921-23 керівник

місії ЗУНР у Вашингтоні, де організував широку акцію Позики нац. оборони з метою утворення фондів на потреби уряду ЗУНР. Ініціатор створення (1923) і ген. секр. (до 1940) Об'єднання Укр. Орг-цій Америки, співорганізатор УККА (1940) і чл. його політ. ради, 1944 співорганізатор ЗУАДК, 1953-55 його гол. 1926-33 співред., 1933-55 гол. ред. газ. "Свобода". Численні ст. на політ., іст. та літ. темн (зокрема, про формування світогляду укр. іммігрантів, історію укр. гром. інституцій у США), брошури "Які тепер суди на Україні?" (1919), "Ukraine and American Democracy" (1939), "Shevchenko and Women" (1940) та ін. Автор споминів "На Волині" (1919), "Підкарп. Русь – Сучасний стан" (1921 ч.2 вид.1993). Ред. "Пропам'ятної книги УНС" (1936), співред. зб. "Українці у вільному світі. Ювілейна книга УНС, 1894-1954" (1954), численних календарів-альманахів "Свободи" та УНС. Ініціатор і організатор підготовки низки англійських вид. про Україну, в т.ч. "Ukraine. A Concise Encyclopedia" (1963) та ін. В рідному с. Новому Витковому споруджено пам'ятник М. (2009).

Лит.: Драган А., ред. Лука Мишуга. Зб. Джерзі Ситі, Н.Дж., 1973.

В. Дудко

МИЩИШИН Мирослав Іван (Myrosław Ivan Myshchyn), гр. кат. свящ.-папський шамбелян; н. 26.11.1913 в Детройті, п. 23.2.1980 у Стемфорді, Конн. З 1920 у Гал., де здобув сер. освіту і закінчив духовну семінарію в Перемишлі. Висвячений 1939. 1941-45 катехит у Любачеві. 1946 повернувся до США. Сотрудник катедри Непорочного Зачаття у Філадельфії (1946-47), парох в Амстердамі (Amsterdam), Н.Й. (1947-49), в Наягарі Фолс (Niagara Falls), Н.Й. (1950-55), у Стемфорді (1955-59), в Ельмайра Гайтс (Elmira Heights), Н.Й. (1959-72), у Нью-Гейвені (New Haven), Конн. (1972-77), 1977-80 заст. канцлера Стемфордської єпархії.

В. Дудко

МІГАЙЧУК Ярослав (Jaroslav Mihajchuk), лікар-дантист, гром. діяч, філантроп; н. 18.2.1924 в с. Брідок на Буковині. Вчився в Чернівецькій гімназії, студіював дантистику в Геттінгені, Нім., і закінчив в Пітсбургу, куди емігрував 1951. В час 2 Світ. війни брав участь в поході буковинського куреня на Київ. Служив в амер. армії в ранзі капітана, відкрив дантистичну практику в Пармі, Ог. В 1990-их рр. активний в орг-ції мед. допомоги лікарням в Україні у вигляді устаткування для стоматологічних кабінетів та ліків в Чернігові, Луганську, Миколасві, Львові, Чернівцях та ін. м.; провадив семінари в Україні. Крім цього, меценат на укр. наук. і культ. цілі, зокрема Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту (понад 150 тис. дол.).

В.М.

МІГАЛИК Кора Анн (Cora Ann Mihalik), тележурналістка; н. 1955 у м. Елмвуд Парк (Elmwood Park),

Н.Дж., батьки емігранти з Лемківщини. Студіювала у коледжі Вільяма Петерсона (William Peter-

son), Н.Дж., еспанську мову та засоби масової комунікації (1976). Працювала перекладачем в ООН, телерепортером і ведучою телепрограм у Спрінгфілді (Springfield), Масс., Геррісбургу (Harrisburg), Пен., Клівленді, Мінеаполісі, Чікаго, зокрема 1987-94 на телемережі "Fox Television Network" в Нью-Йорку. З 1998 працює в WWOR TV (Нью-Йорку - Нью-Джерзі) як телерепортером для "My9 News". Відзначена кількома нагородами "Емпу" та ін. Активна в різних філантропічних заходах.

р.м.

МІГРАЦІЯ днв. Іміграція, Еміграція, Міграція

МІЗУРІ (Missouri), шт. в центр. частині США, на півн. межах з шт. Айова, на сх. з Ілл., Кентакі і Теннессі, на півд. з Аркансас, на зах. з Оклахома, Кансас і Небр. Р. Міссісіппі створює більшість сх. кордону, а р. Мізурі творить кордон на півн. зах. Столиця – Джефферсон Ситі (Jefferson City), найбільше м. – Кансас Ситі (Kansas City). Нас. 5,595 тис. (2000), в т.ч. 6,230 українців. Найбільше українців знаходиться в Сейнт Люїс (St. Louis) пов. – 2,750, та в пов. Сейнт Чарлс (St. Charles) і Джефферсон (Jefferson) – 450; в самому м. Ст. Люїс – 425. Скупчення українців знаходяться також б. столиці в пов. Бун (Boone), Морган (Morgan), Петтіс (Pettis), та Кол (Cole) – 520, також б. м. Кансас Ситі в пов. Джексон (Jackson) – 540, Клей (Clay), Платт (Platte), та

УК Церква Св. Йосифа Сейнт Джозеф, Міз.

Бюканан (Buchanan) – 445. 68 пов. з 115 має укр. поселення. В Ст. Люїс діють укр. кат. церква Успення Пречистої Диви, укр. автокефальна правос. церква, закарп. гр.-кат. місія, та Укр. Нар. Дім. Укр. громади знаходяться рівно ж в Сейнт Джозеф (St. Joseph), Делож (Desloge) і Медісон (Madison). В Сейнт Джозеф знаходиться ще одна укр. кат. церква св. Йосифа.

р.м.

МІЖКОМБАТАНТСЬКИЙ КОМІТЕТ див. *Український Міжкомбатантський Комітет*

МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНІСТІВ див. *Американська Асоціація Українців*

МІЛЛС Ярослава Ольга див. *Сурмач Ярослава Ольга Міллс*

МІЛОНАДІС Костянтин (Konstantin Milonadis), скульптор, педагог; н. 5.6.1926 б. м. Кременчук Полтавської обл. У США з 1951. Провів військ. службу в Корей, згодом здобув мист. освіту в Ін-ті Мистецтв у Чикаго (1953-57) та Ун-ті Тулейн (Tulane) в Нью-Орлінс (New Orleans) (1959). Викладав в ун-тах США, зокрема, проф.-мистець "in residence" Ун-ту Нотр Дейм в Савт Бенді (South Bend), Інд. Працює у бронзі, дереві, камені, створює т.зв. кінетичні скульптури з дроту. Індивідуальні виставки у Чикаго, Урбані, Форт Вейні, Вальпараїсо, Бінгамтоні, Савт Бенді та ін. Організатор і член мист. групи "Моноліт" у Чикаго, співорганізатор Укр. Ін-ту Модерного Мистецтва в Чикаго.

В. Дудко

МІЛЬВІЛЬ (Millville), м. в півд. частині шт. Нью Джерзі, розташоване над р. Моріс (Maurice river) у віддалі 30 км від Делявер

Бей (Delaware Bay) і 125 км на півд. від Трентону. М. відоме скляною індустрією, а також сіль. госп-во в околиці. Нас. 27 тис. (2000), з них 400 укр. походження. Прибули укр. імігранти на поч. 20 ст. з місць видобутку вугілля в сусідній Пен., зайняті споч. на фермах, але також у виробництві скла і бавовни. Гр.-кат. парафію св. Миколая засн. 1916, церкву збудовано 1918; дочерна церква св. Петра і Павла у Вільямствані (Williamstown). Укр. правос. церква св. Петра і Павла також веде початок з 1917. В тому ж часі постали відділи братських союзів, першим – "Запорізька Січ" (засн. 1912) в УНС, а також відділи УРС та "Провидіння". "Стоварищенє Амер.-Руських Горожан" збудовало нар. дім (1925), в якому діяла укр. школа. Діяли т-во Просвіти та Молодечий клуб.

В.М.

МІЛЬВОКІ (Milwaukee), найбільше м. у шт. Вісконсин, розташоване на зах. побережжі Мічіганського оз., 120 км на півн. від Чикаго, засн. франц.-кан. поселенцями на поч. 19 ст. Від 1840-их рр. посилювалася іміграція з Європи гол. німців та поляків. Нас. 597 тис. (2000), з багатоетн. складом. Людей укр. походження є 2250, в тому і прибулих по 2 Світ. війні. Більшість прибула з Пен. в час 1 Світ. війни. Постали 2 відділи УНС, 1 "Провидіння" та 1 Укр. Нар. Помочі. Греко-католики мали від поч. свою місійну церкву св. Михаїла, яка була дочерною такої ж церкви в Чикаго. Окрему парафію

Театр-студія ім. Лесі Українки

під тією самою назвою оформлено 1950, яка 1985 нараховувала бл. 300 родин. Довголітніми свящ. були о. Іван Олексюк (1953-83) і Тома Гайдош. Укр. правос. церква св. Покрови засн. 1970. Частина людей укр. походження попала до рос. правос. парафії. Постали нові орг-ції – відділи УККА, СУА, СУМ, Кредитна спілка "Самопоміч", танц. групи "Дніпро" і дитяча "Калина"; 1952-67 діяла театр. студія ім. Лесі Українки, укр. радіопрограма. Замітною подією укр. громади було врочисте відзначення Тисячоліття Хрещення України (1988) виставкою укр. нар. мистецтва в публічному музею М. В ун-тах М. працювали укр. проф. Роман Смаль-Стоцький, Василь Шимоняк і Роман Дразньовський. Серед активних гром. діячів Олекса Цибрівський, Йосип Мандзенко, Константин Мандзенко, Володимир і Марія Пискір, Іванна Річардсон та ін.

В.М.

МІЛЯНИЧ Атанас (Athanas Milianych {Milanytch}), економіст, інж.-будівельник, гром., зокрема пласт. діяч; н. 24.11.1902 в с. Старе Місто Підгасцького повіту, Гал., п. 30.4.1987 у Нью-Йорку, похований на цвинтарі са. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Здобув ступінь мгра інженерії

та економії в Технологічному Ун-ті Данцігу (1930), сертифікувався в шт. Міч. (1960). Дир. Торг.-пром. кооп. банку у Львові (1936-39), керівник госп. (1940-42) і фін. відділів (1944-45) УЦК у Кракові, заст. гол. і керівник фін. відділу Цукроуправління України в Кисві (1942-43). З 1945 у Нім.: госп. референт ЦПУЕ (1945-48), співзасновник Укр. Пласту в Нім., чл. управи вид-ва "Молоде життя" (1948-50). З 1950 у США, спершу оселився в Детройті, а з 1962 в Нью-Йорку. Активіст укр. кооп. та гром.

орг-цій, діяч Пласту. Ініціатор і през. кредитової кооперативи "Самопоміч" в Детройті (1952-61), чл. дир. Т-ва Укр. Кооператив в ЗСА (1957-66), співзасновник, през. Укр. Соціологічного Ін-ту в Нью-Йорку (1969-78), співавтор і ред. довідника "Укр. поселення" (1980). Ст. в укр. пресі. Нагороджений пласт. Орденами св. Юрія в сріблі і золоті.

В. Дудко

МІНКОВИЧ Володимир (Voldymyr Minkovych {Minkowycz}), проф. механічної інженерії, гром. діяч; н. 21.10.1937 в с. Лихобора Стрийського пов., Гал. Після війни приїхав до США. Студював в Мінесотському Ун-ті, де 1965 здобув ступінь д-ра механічної інженерії. З 1966 викладає в Іллінойському Ун-ті в Чикаго. Від 1972 ред. журн. "Numerical Heat Transfer: An International Journal of Computation and Methodology". Співавтор "A Laboratory Manual for Fluid Mechanics". Автор наук. ст. у проф. журн., учасник міжнар. наук. конференцій, зокрема в СРСР. Нагороджений "Silver Circle Award" (1975) та стипендіями Амер. Нац. Наук. Фундації. Чл. ТУІА, д.чл. НТШ, УВАН, активний гром. діяч.

Д.М.

МІННЕАПОЛІС (Minneapolis), найбільше м. в шт. Мінесота, розташоване в півд. сх. частині шт. на р. Міссісіппі бл. кордону Віск. Разом з сусіднім м., столицею Мінн. Сент Пол (Saint Paul), творить т.зв. "Міста-близнята" (Twin Cities). Центр багатого сіль. госп. регіону США, транспортний, пром., торг., фін., та культ. осередок країни. Відкритий франц. місіонерами на поч. 19 ст., М. розбудувався в 19 ст. Нас. М. 382,5 тис. (2000), разом з Сент Пол (260 тис.) й ін. підміськ. районами метрополітальний регіон М.-Сент Пол нараховує 2,465 мешканців, в тому 78% білого нас., серед них багато скандинавського походження, 13% чорних, решта азіяти та еспанськомовні. Людей

укр. походження в 2000 жило в М. і Сент Пол 2,200, а у передмістях 4,840. Почали поселятися в 1880-их рр. з Лемківщини та Закарпаття; заснували 1887 гр.-кат. парафію св. Марії, яка під проводом свящ. Олексія *Тота 1891 перейшла до юрисдикції рос. правос. сп. в Сан Франсиско і стала зародком православ'я серед укр. імігрантів. Греко-католики з Гал. створили 1911 ін. гр.-кат. парафію св. Константина і Олени. Теперішня церква збудована 1971, при церкві школа, бібліотека, монастир і музейна колекція. Серед свящ. помітними були: Лев Чапельський, Мирон Данилович, Михайло Мартинюк, Іван Велигорський, Петро Леськів, Степан Кнап та Михайло Стельмах. Дочерна парафія св. Стефана в Сент Полі, засн. 1950. Укр. правос. церков в М. є кілька: 1925 засн. парафію св. Михаїла, повоснна еміграція створила в М. парафію Юрія Переможця (1950) та св. Володимира й Ольги в Сент Пол (1960). В підміськ. р-ні М. Арден Гілс (Arden Hills) побудовано в 1990-их рр. церк.-культ. комплекс св. Катерини, який притягнув укр. правос. з різних частин М. та проводить активне рел. і культ. життя. Існує також закарп. правос. парафія св. Миколая, укр. свангелики-баптисти мають свій молитовний дім.

Поряд з церк. осередками поставали від поч. братські, гром. і культ. орг-ції – відділи УНС, УБС, "Провидіння" (засн. 1918), УККА, СУА, Т-во Сприяння УНРаді, ОДВУ,

УП Церква св. Катерини в Арден Гілс, Мінн.

ООЧСУ, Пласт, СУМ, ОДУМ, кредитівка "Самопоміч" (1969), Укр.-Амер. Гром. Осередок (1982), Т-во Сприяння Укр. Нац. Рухові та ін. По 2 Світ. війні прибуло до М. відносно багато творчої інтелігенції з Європи, засн. хори ("Дніпро", "Євшан зілля"), танц. ансамблі (під керівництвом Ярослава Білого в Сент Полі та "Черемшина" засн. 1953). Видавався муз. журн. *"Вісті", нар. дім "Просвіти" існує з 1964. В Мінесотському Ун-ті в М. довгі рр. викладав ентомологію та зоологію видатний гром. діяч і поет Олександр Грановський-Неприцький. Він також був засновником укр. відділу *Іміграційного Іст.-Дослідного Центру Мінесотського Ун-ту. Серед. відомих українців в М. жили: правос. сп. Олександр Новицький, Паісій Івашук, свящ. Микола Антохій, Андрій Кістя, Володимир Левицький, мистці Микола Анастасівський, Олекса Булавицький, Михайло Михалевич, архітектор Ярослав Корсунський, акторка Олена Бенцаль-Карп'як, літератори Олександра Костюк, Оксана Лятуринська, Катерина Перелісна, Оксана Соловей, археолог Неоніля Кордиш-Головка, мікробіолог Олександр Корсунський, військ. Сергій Єфремов, Василь Филонович, гром. діячі Михайло Козак, Анатолій Лисий, Микола Мегец та ін. Астронавтка Гайді Стефанишин-Пайпер походить з М.

В.М.

МІННЕСОТА (Minnesota), шт. на півн. Сер. Зах. регіону США (Midwest). Межує на півн. з Кан. (провінції Онтаріо і Манітоба), на зах. в Норт і Савт Дакотою, на півд. з шт. Айова, а на сх. оз. Суперіор і шт. Віск. Площа 206,2 тис. кв. км. Шт. має понад 10 тис. озер; розвинуте сіль. госп-во, видобуток залізної руди, харчева тв переробна пром-сть. Нас. 4,920 тис. (2000), з чого 89% білих, 3,5% чорних, 3% еспаномовних, стільки ж азійського походження та 1%

амер. індіан. В т.ч. людей укр. роду 14350. Понад 500 українців живуть в таких пов.: Геннелін (Hennepin) – 4725, Анока (Anoka) – 1985, Дакота (Dakota) – 1690, Ремзей (Ramsey) – 1290, Сент Луїс (St. Louis) – 645. Українці знаходяться в майже всіх пов. шт., але більшість українців є в центр сх. частині М. довкола м. Міннеаполіс і Сент Пол. Піонери приїхали із сх. шт. до Міннеаполіса та до р-ну видобутку заліза (Iron Range) в околиці м. Чісгольм (Chisholm) на півн. шт., тут укр. піонери збудували 1917 дерев'яну церкву св. Петра і Павла, яка стала дочерньою св. Константина і Олени в Міннеаполісі. Одиниці з Квн. та сусідних шт. Дакот поселилися як фермери в півн. зах. частині М. Столиця М. Сент Пол (Saint Paul), найбільше м. *Міннеаполіс, де концентрується життя укр. громади шт. В півд. сх. частині М. знаходиться місцевість *Мазепа, де не живуть українці, але місц. мешканці назвали м. іменем видатного гетьмана України. Від 2002 відбувається в серпні-вересні з ініціативи т-ва новоприбулих "Укр. Хвиля" Укр. Фестиваль М., на якому виступають різні орг-ції, установи, церкви з муз., танц. та співочою культурою.

В.М.

МІНЬО Микола (Nicholas Mince), служив рядовим в Америк. армії; н. 1900 (?) в Зах. Україні, п. 28.4.1943 в Тунісі під час змагань на півн.-африканському фронті 2 Світ. війни, похований на амер. цвинтарі (АВМС) в м. Тунісі. Емігрував з батьками до США перед 1 Світ. війною і поселився в Картерет (Carteret), Н.Дж. 1944 відзначений почесною Почесною конгресовою медаллю (Congressional Medal of Honor) за відвагу й героїзм в боротьбі з ворогом. В Картерет, Н.Дж. діє школа названа його іменем.

р.м

МІРКО (псевдо) див. *Пилишенко Володимир*

МІРОЩЕНКО Ананій (Ananiy Miroschenko), правос. свящ., протосрей; н. 1.10.1892 в Києві, п. 23.9.1971 в Лос Анджелесі. Учасник визвольних змагань 1919-21. З 1944 на еміграції в Нім., згодом у США. Висвячений 1949. 1954-65 настоятель церкви св. Апостола Андрія Первозванного в Лос Анджелесі, 1965-70 – церкви Покрови Пресв. Богородиці в Сан Дієго, Каліф.

р.м.

МІРЧУК Іванна див. *Ратич Іванна*

МІРЧУК Надія (Nadiya Mirchuk), церк.-мирянська діячка; н. 5.3.1925 в м. Ромни Сумської обл. 1943-49 в Нім., 1950 прибула до США. Секр. Сестрицтва св. Покрови при Троїцькій церкві в Ірвінгтоні, Н.Дж., 1996-2009 гол. Об'єднання Укр. Правос. Сестрицтв у США, та чл. ради Митрополії УПЦ у США.

В.М.

МІРЧУК Петро (Petro Mirchuk), революційне псевдо Залізник, гром. і політ. діяч, історик, юрист, педагог; н. 26.6.1913 в с. Добровляни Стрийського пов., Гал., п. 16.5.1999

у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Студіював право у Львів. Ун-ті (1932-33, 1937-39), Карловому Ун-ті в Празі та УВУ (д-рат, 1941), бібліотекарство в Ун-ті Дрекслея (Drexel) у Філядельфії (мгр, 1960). Д-р філософії в ділянці історії в УВУ (1969). З молодих літ активний діяч ОУН, референт її крайової ексекютиви, ред. періодичних вид. "Молоде село", "Наш світогляд". Кілька разів арештований поль. поліцією за участь у націоналістичному русі. З 1939 на еміграції в Чех., 1941 повернувся до Гал., де у вересні

знову був зварештований, до 1945 знаходився у нім. тюрмах і концентраційних таборах (Мелькі Ебензе та Авшвіці {Освенцім}). З 1945 у Нім., де працював як адвокат і журналіст. 1945-47 гол. ЦЕСУС, 1948-52 чл. проводу ЗЧ ОУН, співред. ряду націоналістичних вид. З 1950 у США. Працював бібліотекарем в Ун-ті Делявера (1960-61), коледжах Ля Салля (La Salle) у Філядельфії (1963-67), св. Петра у Джерзі Сіті, викладав політ. науки у коледжі Флеглера (Flagler), Фльор. Автор понад 20 книжок, в т.ч. "Укр. повстанська армія. 1941-1952" (1953), "У нім. млинах смерті" (1957, англ. переклад "In the German Mills of Death. 1941-1945", 1976), "Нарис історії ОУН" (1968, друге вид. 2008), "Ген. Чупринка-Шухевич" (1970) та ін., кореспондент укр. діявочної преси. Був виховник СУМА, гол. Союзу Укр. Політ. В'язнів у США, чл. крайової ради УККА та гол. управи ООЧСУ, чл. Т-ва Укр. Бібліотекарів Америки, чл. Єврейського т-ва, чл. єврейсько-укр. т-ва співпраці в Ізраїлі. Д.чл. НТШ і УВАН.

р.м.

МІРШУК Данило (Danylo Mirshuk), псевд. Степаи Федорівський, педагог, літератор; н. 30.12.1911 в с. Брицьке в Україні, п. 13.4.1988 в Палм Спрінгс (Palm Springs), Каліф. Студіював на філол. фак. Вінницького пед. ін-ту (закінчив 1939), в УВУ (1949) і Норвіцькому (Norwich) Ун-ті (1969). 1938-39 дир. сер. школи, 1941-43 інспектор шкіл на Вінничині. 1944-45 офіцер, інструктор політ. виховання 4 військ. округу УПА-Захід. Після 2 Світ. війни в Нім. і США. 1971-74 викладач літератури в школі українознавства у Детройті. Белетризовані мемуари "Нотатки повстанця" (1962), "Молоді паростки" (1968), "У смертельному колі" (1978), ст. в укр. пресі.

В. Дудко

"МІСІОНАР" (The Missionary), щомісячний рел. журн., вид. сс. Василіянок. Виходив з січня 1917 до червня 1990 у Філадельфії як дієцезальний провідник Апостольства Молитви, який продовжував традицію, розпочату на рідних землях. "М." закріплював

рел. і нац. свідомість серед укр. населення поза Україною. 1917-19 виходив як місячник Апостольської Молитви і Братств Найсвятіших Тайн, який видавав дієцезальний

провідник, опісля дієцезальний провідник відповідав лише за "М." З 1950-их рр. виходив в укр. і англ. мовах. Пересічний зміст "М.": календар, місячні намірення, молитви, короткі рел. науки, рел. оп., місіонарські вісті з світу та УКЦ в Америці, подяки та просьбні молитви, поезії, ілюстрації та важніші некрологи. Ред.: оо. Захарій Орун (1917-18), Йосиф Чаплинський (1918-19), д.про до 1929, Іван Гундяк (1919-20), Стефан Склепкович (1920), Максим Кінаш (1920-25), Константин Курило (1925), сс. Василіянки (1926-30), Михайло Кузьмак (1930), Володимир Довгович (1930-34), а потім д.про до 1939 сс. Василіянки (1934-49), д.про були в цей час оо. Амвроз Редкевич (1940-41), Мирон Ліщинський (1942-44), Володимир Білінський (1944-49), ред.: Василь Макух (1950-54), Ізидор Нагасвський (1955-64), Константин Бердар (1965-68), с. Модеста Школьник (1969-90). С. Евфрозина Гавечка була адміністратором "М." (1948-90). Після продажу посілости сс. Василіянок при Lindley Ave. (1990), припинили своє існування сиротинець, школа, друкарня і книгарня, а журн. "М." перестав виходити.

О. Лужницький

МІСІОНЕРКИ ПОКРОВА МАТЕРІ БОЖОЇ (Missionary Sisters of the Mother of God), укр. кат. жін. монашій чин, засн. 1944 у Стемфорді, Конн. архиеп. Константином Богачевським і єп. Амврозієм Сенишиним. Чин був затверджений Ватиканом у 1963. Єп. Богачевський і Сенишин відкрили 1945 кат. сер. школу *Дівочу Академію "Покрова Божої Матері" (Mother of God Academy in Stamford) і довірили керування школою М.П.М.Б. Школа проіснувала до сер. 1990-их рр. 1963 сс. заснували також укр. початкову школу (The Ukrainian Assumption School) в Перт Амбой (Perth Amboy), яка діє дотепер. Сс. М. відкрили дитячі садочки у Стемфорді й Філадельфії. Крім осв. діяльності, сс. очолили новостворений митр. Степаном Сорокою Архиепархіяльний Музей у Наук. Центрі ім. Андрея Шептицького у Філадельфії. Ген. Настоятелька Мати Надія Бараник.

р.м.

МІСІЯ УКРАЇНИ див. *Організація Об'єднаних Націй*

МІСІЯ УНР У ВАШІНГТОНІ див. *Посольство України в США*

МІССІСІПІ (Mississippi), шт. в півд.-центр. частині США, на півн. межує з шт. Теннессі, на сх. з шт. Алябама, на півд. з Мексиканською затокою, на зах. р. Міссіссіпі є природним кордоном від шт. Арканзас і Луїзіяна, столиця М. – Джексон (Jackson); нас. 2,845 тис. (2000), в т.ч. 723 українців. Організованих укр. громад немає. Найбільше скупчення українців знаходиться на півд. (245) над Мексиканською затокою, в пов. Геррісон (Harrison), Генкок (Hancock) та Джексон (Jackson). 125 українці проживає в центр. частині шт. бл. столиці, в пов. Гайндс (Hinds), Медісон (Madison) та Ренкін (Rankin). Баптистські орг-ції з шт. М. проводять місіонерську та гуманітарну діяльність в Україні, гол. на півд. України, в селах

Миколаївської обл., над Чорним морем. 1996 Міссіссіпі Стейтвий Ун-т спонзорував виступи посла України до США, Юрія Щербака, в кількох містах М.

р.м.

МІХНОВСЬКОГО УКРАЇНСЬКЕ АКАДЕМІЧНЕ І ПРОФЕСІЙНЕ ТОВАРИСТВО див. *Українське Академічне і Професійне Товариство ім. М. Міхновського*

МІЧІГАН (Michigan), сіль.-госп. та пром. шт. на Сер. Зах. Америки (Midwest), над вел. озерами: оточений зі сх. оз. Ері, Сент Клер, Гюрон (Lake Erie, Lake St. Clair, Lake Huron), з півн. оз. Суперіор (Lake Superior) і зах. – шт. Вісконсин, оз. Мічиган (Lake Michigan), з півд. шт. Інд. і Ог.; площа 251 тис. кв. км і 9,938 тис. нас. (2000), з них 46,350 українців; в дійсності – бл. 65-70 тис. Українці живуть у всіх пов. шт., навіть в Горішньому М. (Upper Peninsula). Понад 500 укр. мешканців є в пов.: Вейн (Wayne) – 10,985, Окланд (Oakland) – 9,775, Макомб (Macomb) – 8,230, Ваштенав (Washtenaw) – 2,070, Дженесі (Genesee) – 1,400, Кент (Kent) – 1,190, Інтем (Ingham) – 1,070, Лівінгстон (Livingston) – 1,055, Сент Клер (St. Clair) – 865, Каламазу (Kalamazoo) – 595, Оттава (Ottawa) – 585, Мускіган (Muskegon) – 520. Столиця – Лансінг (Lansing). Українці почали поселюватися з кін. 19 ст. до найбільшого м. М. *Детройту, а меншими групами з поч. 20 ст. в місцевостях Гранд Репідс (Grand Rapids), Саґінав (Saginaw), Джексон (Jackson), Флінт (Flint), Понтіак (Pontiac), Лансінг (Lansing), *Анн Арбор (Ann Arbor) і Мускіган Гайте (Muskegon Heights). У самому Детройті з ростом укр. імміграції постали окремі громади в *Гемтремку (Hamtramck), *Ворпен (Warren) та в *Дірборні (Dearborn) і Дірборн Гайте (Dearborn Heights). Менші укр. скупчення виникли у міжвоєнному періоді, а деякі щойно з припливом повоєнної еміграції. Такі, як Дірборн і Дірборн Гайте, хоч мають свої церкви, у

гром. і культ. пляні належать до Детройту. В Дірборні в 1930-их рр. жило бл. 2000 українців, діяв Укр. Горожанський Клуб, а при нім школа, відділ УНС; 1952 засн. укр. гр.-кат. парафію св. Михаїла (засновник і довголітній парох Іван Прокопович). В Дірборн Гайтс гр.-кат. парафія Пресв. Діви Неустанної Помочі постала 1963, обслуговувана спочатку парохом з церкви св. Івана Хрестителя в Детройті (Михайло Бохневич). В 1980-их рр. парафія мала бл. 800 вірих. В зах. М. бл. Мічіганського оз. існують 2 укр. громади: в Мускігон Гайтс вже в 1930-их рр. було бл. 55 укр. родин, відділ УНС і церква. Парафія св. Отця Миколая засн. 1947, включена 1970 до церкви св. Михаїла в Гранд Репидс, що діє від 1949; остання парафія в 1995 мала бл. 30 родин. В Джексоні й околиці живе кількадесять укр. родин, серед них кілька фермерів; існували малі відділи укр. братських союзів. Укр. церкви немає, лише діє рос. правос. в близькому Альбіоні, куди ходять і деякі українці. У Лансінгу (сх. – East Lansing) існувала в міжвоєнному періоді активна укр. громада; мали нар. дім, який продано і громада перестала існувати. На території великого Детройту ще створено громаду на зах. в Савтфілді (Southfield) з укр. правос. катедральним храмом (тут діяв архієп. Володимир Малець). Є ще дві церкви УПЦ Св. Трійці в Дірборні та в Сагінав; обидві належали до Константинопільського Вселенського патріархату. З 1951 існує в Гемтремку парафія св. Андрія в юрисдикції УАПЦ (Соборноправної), теперішній єп. Олександр Биковець, тепер в юрисдикції Київ. патріархату. В 1990 у шт. М. діяли 8 парафій візант. кат. єпархії, які належали до єпархії в Пармі, Ог. На території М. діє укр. літня оселя *Діброва б. м. Брайтон (Brighton), 60 км на зах. від Детройту.

в Детройті і в Мічігані. Детройт, 1988.

В.М.

МІШАВАКА (Mishawaka), м. в півн. Індіяни над р. Сейнт Джосеф, 5 км на схід від Савт Бенд (South Bend) і 210 км від Індіанapolis (Indianapolis). Нас. 46,796 (2000), в т.ч. 238 українців. У М. діє Укр. кат. церква св. Миколая, засн. 1962, яка притягає у свої ряди навіть парафіян неукр. походження. Церкву збудовано ще в 1912, приходство в 1919. Парафія до 1962 була в юрисдикції Карпаторуської Правос. Церкви. Денис Джінс, бувший баптист, запросив для церкви баню візантійського стилю, яку поставлено 1989. Найдовше душпастирем в М. був о. Симеон Громіш (1975-85). При церкві зорганізовано суботню школу, яка також відкрита для дітей неукр. походження. Церква знаходиться бл. Нотр Дейм (Notre Dame) Ун-ту й іноді проводить зустрічі зі студентами й викладачами, що бажають довідатися про укр. спадщину й віросповідання. До св. Михаїла належить укр. кат. місійна станиця Неустанної Помочі Божої Матері у Форт Вейні (Fort Wayne), Інд.

р.м.

МІЩЕНКО Микола (Nicholas Mischenko), інж., гром. діяч; н. 23.12.1934 в с. Малі Будища Гадяцького р-ну Полтавської обл. На еміграції в Австр. з 1945,

Бразилії (1947-58), США з 1958. Здобув фахову освіту в інженерному коледжі Белтон (Belton) (1962-65) та Техн. Коледжі Чикаго (1966-71). Працював інж.-конструктором у компаніях "Zenith", "Bell & Howell", з 1984 гол. інж., наук-техн. радник компанії "Motorola". Автор понад 40 винаходів у галузі виробництва

кінознімальної апаратури і засобів стільникового зв'язку. Гол. управи катедрального правос. собору св. Володимира в Чикаго (1991-93), засновник і гол. Фондації Укр. Геноциду – США (з 1998), отаман Укр. Вільного Козацтва в Чикаго (2000-04). Активний в Русі Допомоги Україні. Кілька разів перебував в Україні в справі нав'язання екон. зв'язків. Отримав різні грамоти та нагороди в США та Україні за гром., культ. та церк. працю, 2008 През. України Віктор Ющенко нагородив М. Орденем "За заслуги" III ступеня.

В. Дудко

МІЩЕНКО Михайло (Mykhailo Mishchenko), психіатр, неврофізіолог; н. 24.5.1896 у Харкові, п. 20.5.1974 в Міннеаполісі. Служив в армії УНР. Після завершення

фахової освіти працівник наук.-досл. Ін-тів, Укр. Психоневрологічної Академії (1930-41), доцент ІНО (1928-36), мед. ін-ту (1934-41) і проф. Ун-ту у Харкові (1941-43), проф. Львів. Ун-ту (1943). На еміграції проф. УВУ (1945-49). В часі визвольних змагань Учасник Армії УНР в ранзі майора, старшина I Дивізії Укр. Нац. Армії. 1949 після переїзду до США працював у держ. психіатричних лікарнях. Автор наук. понад 60 праць, засновані перев. на особисто здобутому експериментальному матеріалі та присвячені проблемам гіпнозу і сну, лікуванню шизофренії, психіатричним аспектам серцевих хвороб. Д.чл. НТШ (з 1947) та УВАН. Нагороджений орденем Симона Петлюри.

В. Дудко

МІЩЕНКО Михайло (Mykhailo Mishchenko), фізик, педагог; н. 1959 в Сімферополі. Закінчив Московський фізико-техн. ін-т (1983) і аспірантуру в Гол. астрономічній

обсерваторії АН УРСР (кандидат фізико-математичних наук, 1987), де згодом працював до переїзду до США у 1992. Науковець в Ін-ті космічних досліджень Нац. Астронавтичного Управління (NASA), проф. Стейвового Ун-ту Нью-Йорку у Стівні Бруку (Stony Brook). Фахівець у галузі фізики атмосфери, чл. редколегії журн. "Quantitative Spectroscopy and Radiative Transfer". Ст. у фахових журн. Д.чл. УВАН.

В. Дудко

МІЯКОВСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Myakovsky), літературознавець, історик-архівист; н. 18.7.1888 в м. Ковель Волинської губ., п. 23.3.1972 у Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія

в Савт Бавнд Бруку. Закінчив І Київ. гімназію і Петербурзький ун-т (1913). Вчителював у Петербурзі, де розпочав наукові дослідження з іст. рос. літера-

тури. У грудні 1917 повернувся в Україну. З 1918 працював в архівно-бібліотечному відділі Гол. управління мистецтв і нац. культури, з 1919 в Архівному управлінні. Друкував свої наук. праці в журн. "Україна", "Наше минуле", "Книгар", "Літ.-наук. вістник". У 1920-25 завідувач Київ. губ. архівного управління, з 1925 дир. Київ. Центр. Іст. Архіву (КЦІА). У 1919-29 співроб. іст.-філол. відділу Всеукр. АН. З 1927 керівник кабінету біографії Шевченка і рукописного відділу Ін-ту Тараса Шевченка, організатор меморіального музею Тараса Шевченка у Києві (1928). 1929-33 на засланні в Карелії, згодом статистик у київ. наук.-досл. мед. закладах. 1941-43 знову працював у КЦІА. З 1944 на еміграції у Чехо-Слов., д.чл. НТШ, секр. Іст.-філол. т-ва, з 1945 у Нім. (Авгсбург). Ініціатор створення УВАН,

вчений секр. (1945-52), засновник і керівник її Музею-Архіву ім. Дмитра Антоновича, з якого згодом виокремилася бібліотека (нині ім. М.). Проф. УВУ (1948-50). З 1950 у США. Дослідник соціально-політ. та інтелектуального рухів XIX ст. в Україні (декабристи, Кирило-Методіївське Т-во, громади), укр. і рос. літератур XIX ст. Автор праць "Радишев. Биографический очерк" (1918), "З просвітньої діяльності Пантелеймона О. Куліша" (1919), "Рев. відозви до укр. народу 1850-1870-их рр." (1920), "Костомаров у Рівному" (1925), "Ювілей цензурного акту 1876 р." (1926), "Опанас Маркович у Кирило-Методіївському братстві" (1927), "Bakunin and the Russian Jacobins and Blanquists as Evaluated by Soviet Historiography" (1955), "Дмитро Антонович" (1967), "Павло Зайцев. Спогади і спостереження" (1968) та ін. Автор і співред. зб. "Декабристи на Україні" (1926). Один з коментаторів 3 і 4 тт. "Повного зібрання творів Тараса Шевченка" за ред. Сергія Єфремова (1927, 1929), автор і ред. річника "Шевченко" (1951-1964), автор і співред. зб. "Taras Ševčenko, 1814-1861: A Symposium" (1962). Вибрані ст. і бібліографія праць увійшли до зб. М. "Недруковане й забуте" (1984). Д.чл. НТШ з 1947, УВАН з 1948. Писав під псевд. Володимир Варламов, В. Порський, В. Світлицький, Б. Янівський, В. С-кий, Б. Стохід та ін.

Літ.: Антонович М. Ін-темогіат. В. Міяковський. "Укр. Історик", ч.1-2, 1972.

В. Дудко

МЛАКОВИЙ Михайло (псевдо) див. *Джувль Михайло*

МОВНА ПРАКТИКА (Language practice). Основу укр. громади, що почала виникати в США в 1870-их рр., становили вихідці з західньоукр. земель: Лемківщини, Галичини, Буковини та Закарпаття,

Спочатку в емігрантів, носіїв різних льокальних говірок, не було єдиної нац. і мовної свідомості. У старому краї питання ідентичності для багатьох зводилося до розмірів села, а щодо мови вживалося означення "говорити по нашому". Більшість не мала уявлення про якийсь заг. укр. мовний стандарт. Різноманітні асимілятори прагнули втягнути цю ще аморфну масу у сферу свого культ. впливу. Особливою активними були прихильники промоск., прополь., прословаць. і проугор. напрямків.

Еволюція мовної свідомості. Завдяки діяльності укр. преси, нац. орг-цій та культ.-осв. закладів сформувалася нац. спільнота. Давня самоназва для зах. українців русин на поч. 20 ст. поступилася новішій українець, а "руська мова" стала називатися українською. Поняття "рідна мова" вийшло за межі льокальної говірки і стало асоціюватися з мовою багатомільйонного укр. народу ("від Сяну до Дону"). Проте частина етн. українців-русинів, перев. за походженням із Закарпаття та Пряшівщини, виступила за визнання їх окремим слов. народом і продовжувала користуватися в побуті та вид. діяльності льокальними говірками. Спроби виробити й кодифікувати на їхній основі єдину "русинську" мову тривають донині в середовищі т.зв. русинського руху.

Порівняно з ін. країнами, в США було мало обмежень на гром. й приватне застосування нац. мов. Асиміляцію нац. меншин пришвидшила ідеологія "плавильного казана" (melting pot), що набула поширення в першій пол. 20 ст. Її вплив на етнокульт. та лінгвістичну льоальність відчутний і сьогодні. У другому й наступних поколіннях поняття "рідна мова" не для всіх означає мову дитинства (першу мову). З опитаних у 1994 уродженців США, що говорять по укр., рідною мовою назвали укр. 53%, укр. й вгл. (водночас) – 35%, англ. – 12%.

Функціональні різновиди. За сферою використання та ступенем відмінності від мовної норми, усталеної в Україні, в мові українців США можна виділити такі функціональні різновиди: 1) писемна мова – мова перев. більшості книжок та періодичних вид., що відрізняється від літ. стандарту сучасної України лише деякими особливостями правопису та незначними відмінностями нормативної лексики; 2) розмовна мова із вкрапленнями діалектизмів, американізмів, польонізмів, русизмів тощо; 3) просторіччя (деякі автори з діаспори називають його "діалектом"), у якому багато фонетичних, граматичних, лексичних помилок та недоречностей, зумовлених впливом англословного довілля, а також плутанням слів і граматичних форм нормативної укр. мови зі специфічними діалектними формами, польонізмами та русизмами.

Мову деяких газ. і журн., що орієнтовані на масового читача, можна назвати розмовно-писемною. Дописувачі з різних міст і навіть різних країн, надсилаючи свої матеріали, сподіваються на їх опублікування з якнайменшим втручанням в авторський текст, тому певна строкатість мови є загалом сподіваною. Словниковий склад, деякі фонетичні та граматичні особливості писемної і особливо розмовної мови та просторіччя мають виразне західньоукр. забарвлення з відтінком архаїчності, зумовленої тривалою відірваністю заокеанської громади від іст. батьківщини.

Носіями просторіччя є перев. представники другого й пізніших поколінь. У художній літературі та публіцистиці просторіччя використовується для стилізації авторської розповіді чи змалювання мовного портрета персонажа. Широку палітру мовних шаржів і карикатур подав Едвард Козак (ЕКо) на сторінках гумористичного журн. "Лис Микита". Попри критичне

ставлення до просторіччя, яке іноді вважають амер. різновидом суржику, не слід ігнорувати його важливу функціональну роль. Для багатьох це засіб подолання страху перед мовою. Тому, хто не досить добре знає укр., доводиться вибирати одне з двох: або розмовляти так, як він уміє, або ж не спілкуватися цією мовою зовсім, остерігаючись критики (чи самокритики) за її недостатню чистоту.

Статистика. Під час перепису 1990 514 тис. громадян США вказали на своє укр. походження як єдине чи основне. Укр. мовою володіє 116 тис. осіб, це 23,6% від тих, кому виповнилося 5 рр. Найімовірніше, сюди не ввійшли ті, що мають обмежене знання укр. мови (розуміють, але не розмовляють чи говорять просторіччям). Поза цією статистикою опинилися й амер. громадяни, що ідентифікують себе як русини, карпато-русини, русняки, лемки тощо і користуються льокальними укр. говірками (перев. лемк. чи закарп.). Тому зазначене ч. слід сприймати як щонайменше 116 тис. осіб.

Двомовність. Більшість українських мешканців США володіє також англ. мовою, щоправда деякі з них (46 тис. осіб – 9,5%) – в обмеженому обсязі (do not speak English very well – перепис 1990). Психолінгвістичною опорою укр.-англ. двомовності є укр. одномовність, якої діти зазнають в укр. родинях, насамперед у ранньому віці. Спілкування з англословними ровесниками і активна пізнавальна діяльність англ. мовою за короткий час не лише перетворюють одномовну дитину на двомовну, а й змінюють співвідношення в активному користуванні мовами. Для багатьох дітей, завдяки спілкуванню зі старшими братами й сестрами шкільного віку, навіть в укр.-укр. сім'ях родинна двомовність починається настільки рано, що вони майже не знають у

дитинстві укр. одномовності. Мова меншини зберігає шанси на тривале виживання доти, доки існують комунікативні ситуації одномовності, тобто доки є можливість спілкування з тими, хто не знає чи свідомо уникає англійської мови. Цьому сприяє й підтримання зв'язків з іст. батьківщиною (листування, особисті зустрічі, поїздки в Україну, користування укр. пресою й літературою тощо).

Зміна поколінь, зростання кількості змішаних шлюбів, геогр. мобільність населення ведуть до зменшення участі покоління батьків (і дідів) у мовному формуванні дітей, стає помітною тенденція перекладати відповідальність за нього на школу. Змінюється сам підхід до навчання укр. мови: ставиться питання про те, чи діти мають опанувати її в обсязі, необхідному для повсякденного спілкування, чи лише в обмеженому обсязі як символ своєї етн. належності, оскільки саме користування мовою стає принагідним.

У повсякденному спілкуванні за участю двомовних співрозмовників поширеним явищем є перемикання в потоці мовлення з однієї мови на ін. (code switching). Воно відбувається не тільки на межі окремих фраз, а й усередині речення, наприклад: "Ви самі будете здивовані, what the consequences will be"; "Ми робимо це consciously." Поширеними англословними вкрапленнями є вставні слова та конструкції, на зразок: come on; you know; let me see тощо.

Інтерференція. Двомовність створює сприяливі умови для інтерференції – впливу граматичних, фонетичних та лексико-семантичних явищ англ. мови на укр. Фонетична інтерференція притаманна насамперед представникам другого й наступних поколінь. Вона найчастіше виявляється в заміні укр. гортанного [g] англ. фарингальним [h], укр. сонорного

дрижачого [p] англ. сонантом [ŋ], укр. передньоязикових проривних [t] [d] англ. альвеолярними [t] [d], у пом'якшенні укр. африката [дж] та енергійнішої вимові приголосних перед голосними.

Грамматична інтерференція помітна насамперед у просторіччі й у розмовній мові. У писемній мові, де її значно менше, вона перев. позначається на відмінюванні іншомовних слів, особливо власних назв, що часто вживаються без відмінкових закінчень: *зустріч в Елізабет, табір СУМ в Елленвіл, поза Лос Анджелес, злет молоді в Лос Анджелес тощо.*

В усному мовленні граматична інтерференція частіше спостерігається в представників другого й пізніших поколінь. Ідеться, насамперед, про помилки, викликані нехтуванням укр. граматичними категоріями й формами, що відсутні в англ. мові. Вплив англ. синтаксиса виявляється в поширеному вживанні форм пасивного стану: *гонка озброєнь має бути запобіжена, адміністрація с атакована з двох боків; у використанні словосполучень іменник + іменник під впливом англ. конструкцій з герундієм: зробив пропозицію покінчення страйку, у використанні безприйменникових сполучень замість прийменникових: президентський кандидат "кандидат у президенти", у заміні одного прийменника іншим: вони є на списку "вони є в списку" тощо.*

Показником лексико-семантичної інтерференції є наявність у всіх функціональних різновидах мови помітної кількості американізмів (дива *Американізми).

Особливості правопису. Більшість видань діяспори орієнтується на норми т.зв. "харківського" правопису, чинного в Україні в 1928-33 рр., і на орфографічний словник Григорія Голоскевича. Ця ознака відрізняє діяспорні вид. від більшості вид. в Україні, що дотримуються т.зв. "кнїв." правопису.

Через суб'єктивні вподобання

видавців і слабку обізнаність авторів та ред. з харківським правописом (укр. мови не часто вивчають у сер. та вищих школах) уніфікованість правописної практики в діяспорі невисока. На сторінках різних вид., а іноді й у тому самому вид., трапляються дублетні форми: *газета й газета, гімназія й гімназія, Чикаго, Чикаго й Шикаго, Дитройт, Дитройт і Детройт, Льос Анджелес і Лос Анджелес* тощо. Невідмінювані (за Г. Голоскевичем) іншомовні назви на -о, нерідко отримують відмінкові закінчення: *переговори з Сан Франсиском, люди з Чикага, відбулося в Чикагу, для Шикага*; з ними співіснують (часто в тому самому вид.) і невідмінювані форми: *зустріч в Чикаго, конгрес у Сан Франсиско* тощо. Передрук у діяспорній пресі газетних матеріалів з України, написаних за кнїв. правописом, збільшує орфографічну строкатість і сприяє усталенню (звиканню читацького загалу до) альтернативних лексико-граматичних форм.

Діяспора й Україна. З кінця 1980-их рр. в Україні стали приступними діяспорні вид. та періодика, почастішали особисті зустрічі з заокеанськими українцями. Мовна практика діяспори стала справляти вплив на мовну ситуацію в Україні. Це виявляється в дискусії з питань правопису, позначається на орфографії деяких вид., що віддають перевагу словоформам, характерним для діяспори: етнографія, катедра, матеріал, тощо. Знайомство журналістів з мовною практикою діяспори сприяє популяризації слів, що донедавна були мало відомі широкому загалові: імпреза, лєтованше, мапа, речник, світлина, слухавка тощо. Контакти науковців діяспори та України позначилися на лексиконі галузевих термінологічних словників, насамперед тих, що опубліковані в зах. Україні. Зі свого боку, літ. мова України також справляє вплив на усне й писемне мовлення українців діяспори, адже ред. і авторами деяких діяспорних

вид. стали недавні емігранти з України.

Лит.: Жлуктенко, Ю. Укр.-англ. міжмовні відносини. Укр. мова у США і Канаді. Київ, 1964; Ажнюк, Б. Мовна єдність нації: діяспора й Україна. Київ, 1999; Одарченко, П. Укр. мова в Америці. "Нові дні", 1978-82; Nahirny, V.C., Fishman, J.A. Ukrainian Language Maintenance Efforts in the United States. Language Loyalty in the United States. The Maintenance and Perpetuation of Non-English Mother Tongues by American Ethnic and Eligious Groups. The Hague: Mouton, 1966. Struminskyj, B. The Ukrainian Language in Emigration. The Ukrainian Experience in the United States. Cambridge, Mass., 1979.

Б. Ажнюк

МОВЧАН Юліян (Julian Movchan), лікар, журналіст, письмен.; н. 19.2.1913 в с. Зороків Волинської губ., п. 6.1.2002 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіював у Харкові в Укр. ком. Ін-ті журналістики (водночас

працюючи журналістом) і Мед. Ін-ті (1937-41), у Львів. Мед. Ін-ті (1941-43). З 1944 на еміграції в Слов., Австр., з 1945 у Нім., де працював в Укр. Мед.-Харитативній службі. З 1949 в США, лікар у Н.Дж., 1952-86 в Ог. Чл. кількох амер. мед. т-в, та УЛТПА і Об'єднання Укр. Письм. "Слово". Автор практичного порадника "Як лікувати себе та ін. у наглих випадках" (1946), публіцистичних творів і спогадів "Що варто б знати" (1966), "Записки лікаря" (1970), "Незабутнє і непростене" (1982), "Мої подорожі довкола світу" (1985), а також "Збірки оповідань" (1988), праці про проблеми антисемітизму, виданої англ. та еспан. мовами, численних

ст. в укр. та амер. пресі. Писав також під псевд.: С. Мурашка, Ю. Польовий та Ю. Соняшний.

Лит.: Сорока П. Юліян Мовчан. Нарис життя і творчості. Тернопіль, 1998.

В. Дудко

МОГИЛЯНСЬКЕ АКАДЕМІЧНЕ ТОВАРИСТВО (The Mohyla Academic Society), добродійна допомогова орг-ція Кисво-Могилянській Академії (К. М.А.), раніше "Приятелі Ун-ту К. М.А." під патронатом Дослідної Фундації ім. Олега Ольжича (1992-93). Засн. 1992-93 Іваном Фізером, Ларисою Онишкевич, Всеволодом Онишкевич, Лідією Цайнінгер, Володимиром Бандерою і Юрієм Фаріоном. Гол. були: Іван Фізер, Всеволод Онишкевич й Ігор Вислоцький. М.А.Т. систематично збирає фонди для розбудови і розвитку Нац. Ун-ту Київ.-Могилянської Академії в Україні.

В.М.

МОДРИЧ (псевдо) див. *Вергун Василь*

МОКРІВСЬКИЙ Іван (Ivan Mokriwskyj), інж.-електрик, гром. діяч; н. 10.4.1924 в с. Добрівляни Дрогобицького пов., Гал., п. 3.7.2008 в Реґо Парк (Rego Park), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. 1943-45 в 1 Укр. дивізії УНА, учасник її відступу на Зах. 1945-47 в таборах військовополонених у Белярії і Ріміні, Італ., 1947-48 в Англ. 1948-51 на сіль.-госп. роботах в Англ., з 1952 в Нью-Йорку. Студював у Політехн. Ін-ті Брукліна (бакаляр, 1960), працював за фахом. З 1960 чл. ТУІА, 1962 чл. гол. управи, 1974-75 гол. Чл. управи Братства кол. вояків 1 Укр. дивізії Укр. Нац. Армії (станція Нью-Йорк), чл. засновник Братства "Броди-Лев" (1952). Активний в ін. гром. орг-ціях.

В. Дудко

"МОЛОДА ДУМКА" (хор) див. *Хори*

"МОЛОДА ПРОСВІТА" ім. МИТРОПОЛИТА А. ШЕПТИЦЬКОГО (Metropolitan Sheptytsky's Library of Ukrainian Youth), читальня укр. молоді у Філядельфії. Засн. Комітетом співпраці т-в укр. молоді 1954 з метою рел.-морального і нац. виховання молоді. Читальня була найбільшою укр. бібліотекою у Філядельфії (1978 мала понад 4500 вид.), влаштувала численні наук.-культ. заходи, зокрема академії для відзначення 90-ліття "Просвіти" (1958), 25-ліття священства сп. Йосифа Шмондюка (1961), вистави мол. драм. гуртка під кер. Ольги Селезінки, концерти, дитячі імпрези. Коштом "М.П." видано книжку Володимира Дорошенка "Просвіта" – її заснування й праця" (1959). Гол. "М.П." Володимир Татомир (1954-61), Володимир Мацьків (1962-78), Іван Скальчук (1978-1998). 1998 орг-ція припинила існування. Книжки передано до "Рідної Школи" у Філядельфії та переслано в Україну (Запоріжжя, Коломия, Львів та ін.).

І. Скальчук

"МОЛОДЕ ЖИТТЯ" (Molode Zhytтя), журн. для пласт. юнацтва. Засн. 1921 в Львові старанням Верховної Пласт. Команди, ред. Степан Тисовський, брат основника Пласту Олександра Тисовського. "М.Ж." виходив до поч. 1959 (чч. 1 – 145) хоч і з більшими і меншими перервами. Після заборони Пласту поль. владою в Україні, "М.Ж." появляється в Празі (1932-33). Після 2 Світ. війни, коли Пласт відновився в діаспорі, журн. виходив в Нім. (1946-50), а від липня в США (1950-59). Гол. ред. в Америці були Євген Кульчицький (1950-52), Ольга Кузьмович (1953-54) і Богдан Кравція (1954-58). В журн. друкувалися дописи про різні види пластування, хроніки пласт. діяльності, ст. з різних ділянок українознавства. В рубриці "Молоде

Перо" поміщувалися вірші та творчі літ. спроби пласт. молоді.

Н. Соневицька

МОЛОДІ УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ (МУН) (Young Ukrainian Nationalists, пізніше The Youth of Ukrainian Nationality – MUN), орг-ція молоді в США і Кан., що постала під ідейним впливом ОУН, також відома в США як Молодь ОДВУ (Ukrainian American Youth for the Rebirth of Ukraine). Постала в Нью-Йорку 1933, засновники: Олександр Грановський, Теодор Свистун, Роман Ляпіка, Володимир Душник, Іван Попович, Володимир Різник. В 1930-их рр. орг-ція мала 10 місц. відділів і бл. 500 чл. Метою МУН було залучити вроджену в США молодь до укр. ідеї і визвольного руху. Також проводила парамілітарну підготовку і мала свої однострої. Видавав коротко "The Trident News" з 1935 (ред. Володимир Дідик, Володимир Душник), а згодом відновлено як кварталник "Trident" (1960-61), "MUN Moods" і додаток до газ. "Свобода" – "Промінь" (1955-). Гол. МУН були в міжвоєнному періоді Теодор Свистун, Степан Дроботій, Павлина Мигаль-Різник, Микола Миронюк, Іван Савчин, Ольга Задорецька, Роман Ляпіка, Олександр Яремко, і по 2 Світ. війні – Василь і Маруся Поповичі, Роман Шраменко, Мирон Куропась, Олег Бак-Бойчук і Олег Різник. Ще існувало кілька відділів, в 1970-их рр. МУН перестала діяти в США, а в Кан. продовжувалася.

Лит.: Куропас М. The Senior MUN Manual. A Guide to Action. Chicago, 1961.

В. Дудко

"МОЛОТ" (The Hammer), ілюстрований сатирично-гумористичний двотижневик; видано спілкою Молот в Нью-Йорку. "М." започаткований на третьому з'їзді Укр. Фед. Соц. Партії (1919). Від поділу партії

в 1920 журнал опинився в руках укр. ком. партії, репрезентуючи в своїй тематиці обі течії себто, Ком. Партію та Ком. Робітничу Партію. Гостро антирелігійний, антинаціоналістичний, антикапіталістичний (гол. карикатури). Від 1922 просоветський. Тематика та мова вулична та робітнича. Через політичні обставини в США, ред. анонімні та автори виступали під псевд. (Хведір, Щпичка, Шило, Бум-бум, Таран Шершень, Панько Лушня та ін.). Виходив 15.9.1919 – 15.5.1924; тираж в 1921: 16,000. "М." знаходився поза США та Кан. в Австр., Італ., Франц., Чехослов. та ін. Вид-во "М." зліквідовано амер. урядом в 1924.

р.м.

"МОЛОТЬ" (The Hammer), гумористично-сатиричний часопис, оголошений як двотижневик, насправді появилася лиш кілька чисел 1909 в Нью-Йорку. Ред. Віктор Гладик, який аів гостру акцію проти гр.-кат. церкви та поміркованих ліберальних укр. орг-цій на користь рос. православ'я та лівих радикалів. Тематика "М." соціалістично-народовча та москвофільська. Появлявся укр. мовою етимологічним правописом.

р.м.

МОНАСТИРЕЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr Monastyretsky), маляр, реставратор; н. 5.9.1949 в с. Котлярка Попільнянського р-ну Житомирської обл. Здобув освіту в Київ. художньому Ін-ті (1972-

1978). Працював реставратором у київ. творчо-виробничому об'єднанні "Художник": керівник живописного цеху (1985-88), гол. художник (1988-91). З 1991 на еміграції в Поль., з 1996 у США (Чикаго). Малює портрети, пейзажі, натюрморти, тематичні картини, а також реставрує ікони та цілі іконостаси. Індивідуальні виставки у галереях Києва, Кракова, Тарновських Гір, Нового Санчу (Поль.), Шверте (Нім.), Воррена, Міч., Сан Франсиско, Ставтон (Stoughton), Віск., Чикаго та ін. Чл. Спільки Художників України та Асоціації мистців-живописців Америки.

В. Дудко

МОНАСТИРСЬКИЙ ЧЕСТЕР

див. *Монастирський Честер*

МОНЕССЕН (Monessen), м-ко, розташоване в зах. Пенсильванії, 35 км на півд. від Пітсбургу. Нас. 8,670 (2000), 315 українців. Поселились тут з Лемківщини і Закарпаття кін. 19 – поч. 20 ст. Споч. зорганізували спільну гр. кат. парафію, потім відокремилися закарпатці, створивши парафію Успення Богородиці, а решта стала укр. правос. громадою св. Миколая. Існує також з 1914 рос. правос. парафія. Споч. розвивалося успішно гром. життя – відділи УНС (засн. 1912), УРС, нар. дім, клуби молоді, вечірня школа, читальня, кооперація.

В.М.

"МОНОЛІТ" (Monolith), літ.-мист. об'єднання в 1950-60-их рр. в Чикаго, до якого належало формально 10 чл. з поміж молоді, гол. образотворчі мистці й літератори. Гол. Анатоль Коломиєць (1955-65). Серед активніших чл. котрі згодом виявилися а культ. житті, були Костянтин Мілонадіс, Богдан Рубчак, Юрій Коломиєць, Михайло Урбан та ін. Коротко в пол. 1960-их рр. група "М." прийняла нову назву "Vasar", а згодом припинила

існування. Дехто з чл. "М." пізніше належав до Нью-Йоркської Групи. Д.М.

МОНТАНА (Montana), 41 шт. США з 1877, площа 380,850 кв км, розташована між Бритійською Колумбією, Альбертою Саскачеваном (Кан.) на півн., Н.Дак. на сх., Вайомінг і частково Айдаго на півд. і Айдаго на зах. Нас. 902 тис. (2000) з того 1990 українців розпорошених по всьому шт. Живуть понад 100 українців в пов.: Єллоустон (Yellowstone) – 410, Галлатин (Gallatin) – 222, Каскейд (Cascade) – 163, Міссула (Missoula) – 160, Флетгед (Flathead) – 159, Луїс анд Кларк (Lewis and Clark) – 100. М. шт. гористий на зах., рівнинний на сх., клімат суворий, континентальний. Гол. індустрія М. це сіль. госп-во, природні копальні і тваринництво. Столиця – м. Гелена (Helena). Українці оселялися тут з Кан. Спроби організувати життя були в м-ку Віда (Vida) церк. порядку. З М. був вибраний до палати репрезентантів конгресмен укр.-походження Рональд Марлені (Marlenee) 1977-93 з республіканської партії. Також з М. походить фільмовий артист укр. роду Джордж Монтгомері (Юрій Летц).

В.М.

МОНТГОМЕРІ Джордж (George Montgomery), справжнє прізвище – Юрій М. Летц, кіноактор, режисер, мистець; н. 27.8.1916 в м. Брейді

(Brady), Монтана, п. 12.12.2000 у Ранчо Міражі (Rancho Mirage), Каліф. Після одного р. студій архітектури переїхав до Голлівуду (1935), де почав кар'єру в студію "Republic Pictures". Його молодість та ранні виступи боксера (важка вага) в Монтані підготували М. до пізніших ковбойських ролей, в яких цінувалась боротьба

Пам'ятник
Джорджеві Монтгомери.
Катедрал Сіті. Каліф.

навулачки, їзда верхи, ковальські роботи тощо. Спершу М. виступав під справжнім прізвищем Летц (Letz) в епізодичних ролях. З 1940 перейшов на студію "20th Century Fox", та почав грати гол. ролі поруч славних актрис Морін О'Гара (Maureen O'Hara), Джінджер Роджерс (Ginger Rogers), Бетті Грейбл (Betty Grable) у фільмах "Riders of the Purple Sage" (1941) та "Coney Island" (1943). В 1943 М. вступив до амер. летунства і одружився із співачкою-актрисою Дайною Шор (Dinah Shore). Крім ролі ковбоїв М., зіграв також детектива Філіпа Марлов (Philip Marlowe, 1947), а в 1960-их рр. поширив фільмову діяльність на писання сценаріїв та режисуру "From Hell to Borneo" (1966). Із закінченням фільму "Blood, Money and Tears" (1989) М. зійшов з екрану. Після 87 кінокартин та численних телепрограм (ведуча роля Мета Рокфорда у серії "Cimarron City" на мережі NBC, 1958-60) взявся за ін. жанри себевияву. З 1970-их рр. М. проєктував, будував житлові будинки, мист. меблі, виступав як маляр, скульптор і колектор мистецтва. Про М. є чимала література, м.ін. автобіографії "The Years of George Montgomery" (1981).

Р. Савицький, мол.

МОРАЛЕВИЧ Яків (Yakiv Moralevych), економіст, гром. діяч; н. 30.4.1878 на сх. Поділлі, п. 1.12.1961 в Денвері, Кол. Студіював у Кам'янець-Подільській духовній семінарії, Петербурзькому психоневрологічному ін-ті, Київ. комерційному ін-ті. Вчителював, працював у "Союзі земств і міст" у Кисві. В уряді УНР гол. бухгалтер мін-ва праці і промисловости, згодом дир. департаменту мін-ва фінансів і гол. департаменту мін-ва економіки. З 1920 на еміграції, викладав комерційно-торг. дисципліни в таборах для інтернованих вояків Армії УНР в Поль. і Чех., в УГА (1922-35) та УТГІ (1932-44) в Подсбрадах. Діяч Ліги укр. націоналістів і кооп. руху на Закарпатті, з 1929 гол. фін. референт ОУН. Після 2 Світ. війни у Нім., проф. УТГІ у Регенсбурзі. З 1949 в США, викладав в Укр. Техн. Ін-ті в Нью-Йорку (1954-56). Автор підручників з рахівництва і фінансів.

В. Дудко

МОРАЧЕВСЬКА Марія (Maria Morachevska), маляр, педагог; н. 10.4.1897 в с. Соколівка Золочівського пов., Гал., п. 3.11.1960 в Ель Кампо (El Campo), Текс. Закінчила у Львові торг. школу (1914) і філос. фак. Ун-ту (1929). Студіювала малярство у мист. школі Олекси Новаківського, малярство і різьбу в держ. пром. школі у Львові. З 1922 викладала малювання у Львові в навчальних закладах для жінок – гімназії сс. Василіянок, приватній учительській семінарії і гуманістичній гімназії "Рідної Школи", а також у мист.-пром. школі. У 1930-их рр. належала до Асоціації Незалежних Укр. Мистців, брала участь у її виставках. На еміграції в Австр. у 1944-45 працювала в укр. гімназії у Відні, з 1948 у Ляндеку в Тіролі. З 1950 у США, викладала в парафіяльній школі при церкві св. Миколая у Філядельфії. М. виступала як маляр (портрети, пейзажі, натюрморти, ікони),

графік, проєктувала укр. одяг, в т.ч. для театру. У США роботи експонувалися на виставках укр. мистців у Нью-Йорку, там відбулася і посмертна виставка (1963).

В. Дудко

МОРОЗ Богдан (Bohdan Moroz), гром. діяч; н. 22.7.1922 в с. Пліхів Бережанського пов., Гал., п. 14.6.1997 в Боффало. Закінчив сіль.-госп. школу в Миловані на Прикарпатті і УТГІ в Регенсбурзі. Підрайонний провідник ОУН на Бережанщині. З 1945 на еміграції в Австр., згодом у Нім. і США, спочатку в Нью-Йорку, а з 1951 в Боффало. Довголітній гол. відділу, чл. гол. управи ООЧСУ, чл. гол. управи, був один із заст. гол. УККА. Учасник відновлення СУМ на чужині (в Авгсбурзі), її активний діяч у США. Співорганізатор вид-ва "Нац. Трибуна" в Нью-Йорку.

В. Дудко

МОРОЗ Михайло (Mychajlo Moroz), маляр; н. 7.7.1904 в с. Пліхів Бережанського пов., Гал., п. 27.9.1992 на Стетен Айленді (Staten Island), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіював у мист. школі Олекси Новаківського у Львові (1923-27) і, завдяки

стипендії митр. Андрея Шептицького, в Парижі – у Консерваторії мистецтв і художнього промислу Жуліяна (1928-30). У Львові працював асистентом Олекси Новаківського, брав активну участь у мист. житті, з 1939 проф. мистецтва Богословської Академії. Після 2 Світ. війни у Нім., з 1949 у США. Активний діяч, учасник виставок Об'єднання Мистців Українців в Америці. Індивідуальні виставки у Нью-Йорку (5 у галерії "Панорас", 1959-63; в Укр. Ін-ті Америки, 1981, 1995; в Укр. Музеї, 1990), Торонто (галерея "Ми і Світ",

1964) та ін. Працював перев. в олійній техніці. Найвищі творчі досягнення М. – портрети (в т. ч. патріярха Йосифа Сліпого, митр. Андрея Шептицького) і пейзажі (перев. експресіоністичні). Ілюстрований каталог "Михайло Мороз у Римі" (1994), двомовна монографія М. (1995; 224 репродукції творів, статті Володимира Овсійчука, Святослава Гординського, Михайла Островерхи, Богдана Стебельського). Твори зберігаються в галереях і музеях Львова, Кисва, Риму, Торонто та ін. 1980 М. обрали почесним членом Академії Мистецтв у Римі.

Лит.: Гординський С. М. Мороз (у 40-ий день смерті). "Свобода", 5,6.11.1992.

В. Дудко

МОРОЗ Осип (Осур Mogoз), економіст, публіцист; н. 12.12.1926

в м. Підгайці, Гал. На еміграції в Нім. з 1944, у США з 1949. Студював у Нью-Йоркському Ун-ті (1953-

63, мгр ділового адміністрування 1957), у Новій школі соціальних досліджень в Нью-Йорку (1966-72), УВУ (1972-74, д-р економіки). Працював керівником фін. відділу Об'єднаних мед. послуг у Нью-Йорку (1957-68), дир. бюджету в Ін-ті міжнар. освіти в Нью-Йорку (1970-77), проректором з адміністративних питань місц. коледжу Массачусетс Бей (Massachusetts Bay) у Велслі (Wellsley), Масс. (1977-82), дир. бізнесових справ у коледжі Стейтовому Ун-ті Нью-Йорку (SUNY) в Пурчесі (Purchase), 1982-89. Організатор і учасник співпраці діаспори з Україною після проголошення її незалежності: чл. Ради дир. Координаційного Комітету Допомоги Україні в США, консультант Верховної Ради і Кабінету мін. України, ректорів Київ. політехніки і Нац. аграрної академії. Автор монографій

"Модерна нація: українець у часі і просторі" (2001) та (у співавторстві) "Укр. селянство першої половини ХХ ст.: трагедія і героїзм" (1997), "Час інтелекту: сукупний укр. розум" (2002), ст. у "Вістях укр. інженерів" та ін. укр. виданнях. Д.чл. НТШ. Почесний д-р Київ. політехніки.

В. Дудко

МОРОЗОВА Людмила (Liudmyla Mogoзova), маляр; н. 6.7.1907 в Києві, п. 1.3.1997 в Гантері (Hunter), Н.Й., похована на цвинтарі Берківці в Кисві. Закінчила в Кисві 1927

Художно-пром. профшколу і 1931 Художний Ін-т (навчалася у проф. Михайла Козика і Федора Кричевського та ін.). З 1944 на еміграції в Нім., з 1951 у США, де

з 1952 керувала студією мист. т-ва Квінсборо (Queensboro). Від 1962 мешкала в Гантері, Н.Й. Активний діяч Об'єднання Мистців Українців в Америці. Індивідуальні виставки в Нью-Йорку (1956, 1964, 1965, 1968), Тирі, Греція (готель "Атлантик", 1967), Філядельфії (1977, 1990), Чикаго (1978), Воррені, Міч. (1983), Києві (Бібліотека укр. діаспори, 1995; Нац. художній музей, 1995) та ін. Малювала перев. олією портрети, пейзажі, в т.ч. з Греції, позначені впливами імпресіонізму.

Лит.: Гавур І. Л. Морозова – мистець і прекрасна людина. "Свобода", 15,16.7.1997.

В. Дудко

МОРТИК (псевдо) див. *Вергун Василь*

МОСІЄНКО Білл (Bill Mosienko), гокеїст; н. 2.11.1921 у родині укр. емігрантів у Вінніпегу, Кан., п. 9.7.1994 там само. 1940-41 розпочав спорт. кар'єру в клубах "Kansas City Americans" і "Providence Reds". 1941-55 грав у команді "Chica-

go Blackhawks" (Нац. гокейна ліга), де досяг найбільших успіхів (711 ігор, 258 голів, 282 результативні передачі). У сезонах 1944-45 і 1945-46

входив до команди всіх зірок Нац. гокейної ліги (National Hockey League), 1944-45 володар нагороди Лейді Бінг за коректну гру. 1952 у Нью-Йорку в матчі з командою "New York Rangers" встановив досі неперевершений рекорд, забивши 3 голи протягом 21 секунди. 1955-59 в команді "Winnipeg Warriors" (Зах. гокейна ліга). 1965 занесено до гокейної зали слави (Hall of Fame) у Вінніпегу. Після завершення спорт. кар'єри власник бовлінг-клубу "Five Pins" (П'ять кеглів) у Вінніпегу.

В. Дудко

МОСІЙЧУК Аскольд (Askold Mosiichuk {Mosijczuk}), військ., полк. мед. корпусу Армії США, лік., гром. діяч; н. 26.7.1945 в

Інсбруку, Австр. 1948-54 переселився з батьками до Тунісу, 1954 емігрував до США. Середню освіту здобув в Боффало, Н.Й., студював у Канісіус Коледжі

в Боффало (бакалар, 1967), д-рат з медицини здобув в Нью-Йоркському Стейтовому Ун-ті (1971). Працював професійно у дитячій лікарні м. Боффало до 1974. Вступив до Армії США, де згодом здобув рангу полк. Працював у військ. мед. закладах в Оклагома і Кол., останньо у Вашингтоні, Д.К. при Військовому Мед. Центрі ім. Валтера Ріда (U.S. Army Walter Reed Medical Center), де очолював відділ педіатричної гематології-онкології (1991-2004). У проміжках брав участь як військ. лікар у

кількох аварійних та кризових ситуаціях у США та на морській базі Гвантанамо, служив як укр. перекладач та мед. радник при кількох амер. військ. мед. місіях до України (з 1993). Чл. проф. орг-цій: Амер. Асоціації Клінічної Онкології, Амер. Академії Педіатрії, УЛТПА, гол. відділу у Вашингтоні (1996-99). Чл. укр. орг-цій у Вашингтоні. Автор ст. на мед. теми. Нагороджений медалями Армії США.

С. Олійник

МОСІЙЧУК Іван (Ivan Mosiichuk), лікар, гром. діяч; н. 22.12.1908 в с. Корчівка на Волині, п. 12.5.1979 в Бофало. Після закінчення Одеського Мед. Ін-ту працював лікарем у Херсоні і Києві. 1939-44 у Львові: асистент проф. Мар'яна Панчишина у клініці внутр. хвороб, завідувач пед. частини фельдшерсько-акушерської школи, ординатор клініки інфекційних хвороб. З 1944 на еміграції в Австр., згодом у Нім., де працював в амбулаторії ІРО. 1948-54 лікар групи укр. робітників, які будували гідроелектростанцію в Тунісі. З 1954 у США, лікар шпиталю Колюмбуса в Бофало. Чл. управи відділу УЛТПА.

В. Дудко

МОСКАЛЬ Роберт Михайло (Robert Michael Moskal), гр.-кат. сп., церк. діяч; н. 24.10.1937 в Карнегі (Carnegie), Пен. Студіював у коледжі св. Василя Вел. у Стемфордї, Конн. (1955-59), Укр. семінарії св. Йосафата і Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні (1959-63), Муз. академії у Філядельфії (1963-66). Висвячений 1963, шамбелян з 1974. Секр. канцелярії митрополичого Ординаріату (1963-67), засновник і душпастир парафії св. Анни у Воррінгтоні (Warrington), Пен. (1963-72), ред. англомовного вид.

тижневика "Шлях – The Way" (1966-68), 1967-74 віце-канцлер митрополії у Філядельфії, 1972-74 душпастир парафії Благовіщення Пречистої Діви Марії у Мелроз Парку (Melrose Park), Пен., 1974-83 парох собору Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії, канцлер Архиепархії у Філядельфії (1974-81), ген. вікарій. 1981 хіротонізований на сп., 1981-83 сп.-помічник у Філядельфії, 1983-2009 керував єпархією св. Йосафата в Пармі (Parma), Ог. 2009 перейшов на емеритуру. Активний гром. діяч. Очолював Союз Українців Католиків Америки "Провидіння" (1977-81). Проводив радіопрोगрами "З нами Бог" (1972-77), "Христос між нами" (1975-81). Організатор святкувань Тисячоліття Хрещення Русь-України, активний чл. Синоду УГКЦ. Як гол. літургійної комісії видав в англ. мові Св. Літургію через цілий рік з нотами для співу "The Sacrifice of Praise" (1996).

В. Дудко

МОСКВОФІЛЬСТВО (Russo-philism), концепція і рух серед тих укр. емігрантів в США, котрі вважали себе частиною рос. народу і культури та змагали до єдності з рос. народом. Заперечували достатні етн. культ. відмінності і самотність українців, щоб вважати себе окремим народом. Цей рух покликується на іст. та культ.-мовну і рел. спільність сх. слов'ян. Він зродився на зах.-укр. землях в протигагу до ідеї відродження нац. руху й змагання стверджувати самостійне становлення укр. свідомості і буття. М. була чужою думка про існування окремого укр. народу і воно поборювало зусилля окремих одиниць і груп відродити культ. та політ. підметність України та українців.

Початки М. зв'язані з Рос. Імперією й поступовою ліквідацією укр. автономної держави й Церкви. Коли під рос. панування Москва реалізувала прямо і використовувуючи місц. еліту, то на землях не під безпосередньою

моск. владою політ. і церк. чинники вдавалися до більше софістикованих прийомів: агітація серед місц. інтелігенції в дусі рос. панславізму, представлення укр. руху як чужої ідеології з метою послаблення слов'янства, як культу нерозвиненою спільноти, при цьому вихвалюючи вищість всього рос. Сприяла москвофілам і їх менторам і термінологічна неясність – Русь, русин, руський – Росія, русский і общерусский. Коли на зах.-укр. землях і за коз. доби на Вел. Україні, ці терміни вживалися для самовизначення двох народів – укр. і рос., рос. пропаганда і наука їх змішували і уважали синонімами. В Гал. і на Буковині, а теж на Закарпатті "русин" і "руський" означали одне, а "русский" – друге. На цьому розігравали прихильники єдиного рос. народу, ще іноді допускаючи регіональні відміни карпато-руського чи малоруського говору і племені. Натомість, закликали до поборювання укр. "сепаратизму", представляючи його як винахід німців і поляків.

Від поч. нац. відродження зокрема на зах.-укр. землях протистояли дві течії: нар. і дем., що знаходила коріння серед простого люду, який зберіг коз. традиції, і аристократично-консервативна, притаманна деяким духовним і освіченим колам нас.

М. знаходило підтримку сили в цій групі населення, до якої знаходили доступ в Австро-Угорщині різні агенти. Відень, Львів, Чернівці й Пряшів, Ужгород були містами, де Михайл Погодін, Владімір Бобринський, Михайл Равський, Богдан Дідицький, Іван Раковський, Адольф Добрянський, Іван Наумович, Григорій Купчанко, Василь Продан й ін. шукали опору і орг-цій у формі Общества ім. Качковського, Общества Василя Великого, споч. "Руська Бесіда", Общества Олександра Духновича, і т.д. Вони проникли в усі сфери культ.-гром. життя. Мали вплив на пресу, виховання молоді, кооп. рух, на політику, науку та церкву.

В другій пол. 19 ст. М. майже на половину в Гал. опанувало ці ділянки життя в протиположності до т.зв. "народовецького" руху, який пізніше став відомий як укр. Одночасно цей рух мав оборонний характер-протиполь, протиугор. чи пізніше й протиавстр., оскільки цей останній толерував укр. сторону.

М. в США було привезене з укр. земель самими імігрантами, але воно розвивалося і під безпосереднім впливом з Москви чи Санкт-Петербургу, маючи меншу чи більшу підтримку рос. влади. Основним джерелом і агентом М. була Рос. Правос. Церква (РПЦ), речники якої були важливими чинниками в його поширенні. На поч. іміграції М. навіязувало до панславизму, як його розуміли політ. і церк. діячі і протиставилось польс. впливам, угрофільству, а зокрема спробам відродження укр. нац. свідомости серед імігрантів. Щодо укр. нац. руху, то М. знаходило союзників між прихильниками угрофільства. Особливо знаходило воно сприятливий ґрунт серед ще несвідомих зах.-укр. мас (закарпатців і лемків), але також провідними діячами були його гал. і буковинські русофіли з консервативного ментальністю. Вони поборювали укр. нац. рух, як поступовий і дем. Паралельно до орг-ції москвофільської орієнтації поставали подібні орг-ції за океаном (Общество ім. Качковського) або на тій основі творилися нові, їх гол. діячами були Владімір Бобринський, Єкатеріна Брешко-Брешковская, Димитрій Вергун, Петро Коханик, Євгеній Надзельський, Павло Жаткович, Александр Попов, Юрій Годобай, Алексій Геровський, Кирил Коханій-Горальчук, Петро Гаталак, Федор Аристов й ін. Вирішальною була позиція РПЦ в США в поширенні М. і тих, які до неї пристали, оо. Олексій Товт, Олександр Дзюбай, Теофан Обушкевич, Ісронім Луцик, Віктор Гладик. Вони заініціювали конкурентні братські орг-ції – Общество Русских Братств, Русское

Правос. Общество Взаємодопомощи, Русская Правос. Любовь та ін. як опозиційні до укр. чи "русинських" орг-цій ("Сосдиненіє"). Вони в певний час мали менший чи більший вплив на "Сосдиненіє", але його не опанували, воно лишилось "русинським" і "американізованим".

Виникнення серед укр. еміграції РПЦ, було основним чинником, що підживляв антиукр. М. Цю церкву обслуговувало в більшості надіслане рос. духовництво, вони користувались рос. шовіністичною літературою і політ. підтримували рос. уряд, споч. царський, а згодом частково і сов. Також русофільські тенденції проявлялися в Карп.-Руській Правос. Церкві. Під час 2 Світ. війни ця політ. і рел. симбіоза М. стала актуальною. Новітнє М. знайшло підтримку рос. політ. еміграції, у якій переважали кол. військ. політ. чинники, як також і наук. кола. Москвофіли укр. походження переходили на рос. бік, окремі зорістовані на укр. рух особи серед них стали їх провідниками, в тому і повоєнній еміграції. Колишні М. ще збереглося в середовищі *лемків, хоча і тут послабилася їхня сусп. роля. Серед закарп. еміграції "русинів" (оскільки такими ще дехто вважається) також зникає М. Могіканами М. є напр. Михайло Туряниця з його ефемерним вид. "Свободное слово Карп. Руси" в 1960-их рр.

Окремий варіант М. представляє рух укр. *прогресистів (советофільський); він не заперечує існування окремої мови і культури, але вкладає її у спільне політ. радянофільство. Це також зникаюча сусп. група, яка з розпадом СРСР втратила рацію існування.

Лім.: Маркова, Д. Русская й укр. идея в Австрии. Львів, 1915; Ваврик, К. Я.Ф. Головацький: его деятельность и значение в гал. русской словесности. Львів, 1925; Мяколаєвич, М. Москвофільство, його батьки і діти. Львів,

1936;

Андрусак, М. Нариси з іст. гал. москвофільства. Львів, 1957; Коханик, П. Начало истории Американской Руси. 1970; Байцур, Т. Закарп. укр. интеллигенция в России в первой пол. 19 в. Братислава-Пряшів, 1971.

В. Маркусъ

МОСКО Леонтій (Leon A. Mosko, прізвище батька Мощар), кат. свящ., церк. діяч; н. 19.11.1929 в Перт Амбой (Perth Amboy), Н.Дж. Високу освіту здобув у кількох колегіях та ун-тах: Ратгерс (Rutgers) (бакалярт, 1952), Ферфілд (Fairfield) (мрга, 1962), та кандидат на д-рат в Ст. Джон (St. John) і Кат. Ун-ті у Вашингтоні. Висвячений 1956, учителював в сер. школі св. Василія в Стемфорді (1958-62), дир. 1964-71. Ректор малої семінарії в Стемфорді (1969-61). Душпастирював у парафіях Спрінг Валі (Spring Valley), Н.Й., Нью-Брітен (New Britain), Конн., а найдовше в Ансонії (Ansonia), Конн., Вашингтоні, Д.К., та в Стемфорді, Конн. Був ректором семінарії св. Йосафата у Вашингтоні і там же викладачем в Кат. Ун-ті (1976-78, 1981-84, 1987-93). В Стемфордській епархії М. був консультором, віце-канцлером (1971-82), чл. комісії перекладу літургічних книг англ. мовою, а від 1996 – канцлером епархії, ред. англ. частини газ. "Сівач – Sower" (1986-2008). Відзначений титулом папського шамбеляна 1978, а 1992 – папського прелата.

В. Ленцик

"МОСТИ" ("MOSTY"), приватне вид-во з осідком у Філядельфії. Засновниками (1997) і власниками є Марта і Максим Тарнавські. Під фірмою вид-ва появилися книжки: Вілліама Шекспіра "Сонети", двомовне вид., укр. переклад Остапа Тарнавського (1997); Марта Тарнавська "Автобібліографія" (1998); її ж "Тихі розмови з вічністю", зібрані поезії (1999); Іван Керницький "Weekdays and

Sunday", переклад на англ. Максима Тарнавського книжки "Будні і неділя" (1999) та ін.

М. Тарнавська

МОСТОВИЧ Леонід (Leonid Mostovych), брат Миколи Мостовича, лікар-радіолог, педагог, гром.-політ. діяч; н. 4.10.1919 в м. Березне на Волині. Замолоду активіст укр. визвольного руху на Поліссі, Волині, Холмщині і Підляшші, в'язень поль. і нім.

тюрем та концтаборів (1937-45). Студіював в Ун-ті Інсбрука (д-р медицини, 1951). З 1957 у США, де 1966 після спеціалізаційного іспиту дістав диплом з радіології. Викладав у Мед. школі Ун-ту Кентакі в Лексінгтоні з 1965 (звич. проф. 1978-94), керував відділом радіології ветеранського мед. центру Ун-ту. Чл. УЛТПА, колегії радіологів Америки, ін. мед. т-в. Автор ст. у наук. вид., виступів з укр. проблематики на амер. телебаченні, в амер. і укр. пресі. Ініціатор і учасник співпраці радіологів США й України. Співзасновник і чл. редколегії "Радіологічного журналу" (Харків). Почесний громадянин Лексінгтона. Д.чл. НТШ з 1986.

В. Дудко

МОСТОВИЧ Марко (Mark Mostovych), син Леоніда Мостовича, лікар, хірург-кардіолог; н. 24.7.1960 в Лювіль (Louisville), Кентакі. Студіював біологію в Ун-ті Кентакі і медицину в Ун-ті у Лювілі (д-р медицини, 1986), спеціалізувався в заг. хірургії на Гарвардському Ун-ті (1994). Працював у Сіднею 1988-90, викладав мед. предмети в Гарварді. Співавтор підручника з хірургії "Lung Cancer" (1994). Один із гол. хірургів у Джексонвілі (Jacksonville), Флор. Переводить операції серцево-судинних аномалій

над дітьми з України. Чл. УЛТПА і Пласту.

В.М

МОСТОВИЧ Микола (Nikolas Mostovych), брат Леоніда Мостовича, фізик, гром.-політ. діяч; н. 9.2.1915 в м. Березне на Волині, п. 19.1.1968 в автокатастрофі б. м. Шелбівілл (Shelbyville), Кентакі, похований в Лювіль (Louisville), Кентакі. Студіював у Львів. Ун-ті (мгр математики, 1937). У 1939-41 організатор гімназій у Холмі і Володаві (Підляшшя). Активіст укр. гром.-політ. життя на Волині, Холмщині і Підляшші. З 1945 у Франц., здобув д-рат з фізики в Ун-ті Сорбонни (1948), де згодом викладав до переїзду у США 1952. Працював в алюмінієвій фірмі "Рейнолдс Метел", з 1958 звич. проф. фізики Ун-ту Лювілля, Кентакі. Дир. дослідної лабораторії Ун-ту з проблем міжпросторних польотів (вплив високих і низьких температур на метали). 10 патентів, публікацій з металургійної фізики та фіз. хемії. Д.чл. НТШ.

В. Дудко

МОСТОВИЧ Оксана (Oksana Mostovych), зроду Іваноючка, дружина Леоніда Мостовича, учителька мов і письм.; н. 7.12.1923 в с. Поточище

Городенського пов., Гал. З України виїхала 1944, перебувала в Австр. 1945-57, працювала в міжнар. та кат. місіях біженців. 1957 емігрувала до США. Закінчила нім. філологію в Ун-ті Кентакі (мгр, 1977), студіювала мед. технологію, працювала в ун-тських лабораторіях. Оpubлікувала зб. новель п.з. "Загублений самоцвіт" в Харкові (1999).

В.М.

МОТИКА Гриць (псевдо) див. *Солтисик Олекса*

МОТИЛЬ Олександр (Alexander Motyl), політолог, мистець-маляр, письменник; н. 21.10.1953 в Нью-Йорку. Студіював у Колумбійському Ун-ті

(бакаляр історії 1975, мгр міжнародних відносин 1979 і політ. наук 1983, д-рат з політ. наук 1984). У 1985-92 викладав там само політ.

науки (доц., з 1990 надзвич. проф.), з 1988 також працював в Ін-ті Гаррімана (Harriman), дир. програми нац. і сибірських досліджень, 1992-98 заст. дир. Ін-ту. З 1999 проф. Ратгерського (Rutgers) Ун-ту і заст. дир. Центру глобальних змін і управління. Монографії "The Turn to the Right. The Ideological Origins and Development of Ukrainian Nationalism, 1919-1929" (1980), "Will the Non-Russians Rebel? State, Ethnicity and Stability in the USSR" (1987), "Sovietology, Rationality, Nationality. Coming to Grips with Nationalism in the USSR" (1990), "Dilemmas of Independence: Ukraine after Totalitarianism" (1993), "Revolutions, Nations, Empires: Conceptual Limits and Theoretical Possibilities" (1999), "Imperial Ends: The Decline, Collapse and Revival of Empires" (2001). Автор романів "Whiskey Priest" (2005), "Who Killed Andrei Warhol" (2007), "The Jew Who Was Ukrainian" (2011). Ред. укр. студентського журн. "Нові напрями" (1972-75), "Soviet Nationality Survey" (1983-86), "Encyclopedia of Nationalism" (2000) та ін., співред. "Щоденника Володимира Винниченка" (т.2, 1983; т.3, 2010), "Nations in Transit" (з 1997). Ст. в амер., канад., австр., укр., рос. фахових журналах. Д.чл. НТШ і УВАН. Відомий як маляр; індивідуальні виставки в Нью-Йорку, Філадельфії, Торонті (Канада), Мальверн (Malvern), Пен. та ін.

В. Дудко

МОХНАТИЙ (псевдо) див. *Ямняк Петро*

МОХНАЦЬКА Наталія (Natalia Mochnasky), з роду Мелешкевич, дружина о. Степана Мохнацького, вчителька, гром. діячка; н. 1882 в с. Вікно Скалатського пов., Гал., п. 23.3.1968 в Честері (Chester), Пен. Закінчила учительську семінарію і працювала коротко вчителькою. Вивчала гру на фортепіані у Львів. консерваторії. Належала до "Клубу русноок". Від 1908 в Теревовлі, де очолювала "Жін. громаду" (1910), захоронку (1912) та належала до дирекції крамниці "Жін. базар" (1927). Під час I Світ. війни організувала кухню для укр. вояків-поворотців з полону. В 1922-39 очолювала місц. Союз українок і репрезентувала його на Конгресі у Станіславові 1934. На еміграції від 1944, перебувала у Відні і Мюнхені, в 1950 прибула до США. Проживала в Елізабеті, Н.Дж., та в Честері, де була від 1952 гол. місц. відділу СУА.

О. Кравченко

МОХНАЦЬКИЙ Степан (Stepan Mochnatsky {Mochnasky}), гр.-кат. сваяш., гром. діяч на Теревовельщині; н. 21.4.1876 в с. Саджавка Скалатського пов., Гал., п. 20.1.1955 в Елізабеті, Н.Дж. Висвячений 1900. Парох у Теревовлі (1910-32), почесний крилошанин Львів. капітули. З 1945 в Мюнхені, 1950 в США. Парох в Честері, Пен. (1950-53), сотрудник в Елізабеті (1953-55). Почесний чл. Т-ва "Просвіта". Автор праці "Історія укр. церкви".

В. Дудко

МОЦЮК Петро (Petro Mociuk), брат Ярослава Моцюка, лікар-рентгенолог, меценат на цілі НТШ; н. 27.5.1920 в с. Милованя Товмацького пов., Гал., п. 11.9.1994 в Чикаго. Фахові студії розпочав у Львові, а закінчив дипломом д-ра медицини в Ерлянгенському Ун-ті, Нім. (1949); студіював також право в УВУ у Мюнхені. Працював

у Маріанській лікарні у Штутгарті і в таборних лікарнях ДП в Нім. (Райтерсайх, Цуфенгавзен і Бабмінген). До США приїхав 1950, де пройшовши спеціалізацію в радіології, працював 1956-89 в шпиталях шт. Ілл. – в св. Антонія (Чикаго) та св. Йосифа (Джоліст). В час гімназійних студій – чл. ОУН, в 1938-39 – в Карп. Січі на Закарпатті, під час 2 Світ. війни – в УПА. Після прибуття до США один з керівних діячів УЛТПА; гол. Ілл. відділу (1954-55), пізніше гол. головної управи в Чикаго (1981-83), почесний чл. (1991). Разом з дружиною лікаркою Ольгою 1983 пожертвував на видавничий фонд НТШ 100 тис. дол. Автор ст. в амер. мед. журналах, "Лік. Віснику", популярної книжки "Звичаї і приписи доброї поведінки" (1994) та споминів "Пройдений шлях" (1994).

П. Пундій

МОЦЮК Ярослав (Yar {Jerry} Mociuk), брат Петра Моцюка, винахідник, фільмар, бізнесмен; н. 26.1.1927 в с. Милованя Товмацького пов., Гал., п. 18.7.2007 в Бронквілі (Bronxville), Н.Й.,

похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. З 1945 на еміграції в Нім. Студіював в Ун-ті Ерлянгену (1946-47) та УВУ (1947-50), після переїзду 1950 до США продовжував студії в міськ. Коледжі (City College) у Нью-Йорку. Д-рат з кінематографії 1972. През. "Filmtreat International Corporation" на Лонг Айленді, Н.Й. Одержав нагороду "Емтлу", найвищу нагороду Амер. Нац. академії мистецтв і наук (1998) за винайдення технології відновлення пошкоджених кіноплівок. Як техн. дорадник і керівник фірми співробітничав із кіно і телевізійними студіями "Disney", "Paramount", "Columbia", "MGM", "Warner Bros." та ін.,

працював м.ін. над недавніми фільмами "Titanic", "Saving Private Ryan" та ін. Активний учасник укр. гром. орг-цій, довголітній фін. референт Фондації УВУ у США, чл. управи Укр. Музею в Нью-Йорку, жертводавець на укр. культ. та наук. інституції. Праця: "Укр. кінематографія в Україні і поза межами України" (1972).

В. Дудко

МОШИНСЬКА Оксана (Xenia Moshinsky), дочка Володимира Мошинського, маляр, бандуристка; н. 26.11.1924 в м. Ізмаїл, Рум. Студіювала архітектуру і малярство в Ун-ті Інсбрука (1946-49), в Ун-ті Джорджа Вільямса в Мон-реалі (1949-53). 1945-49 жила в Австр., 1949-64 у Мон-реалі, Кан., з 1960 в Індіаннаполісі, Інд., згодом у Денвері, Кол. Працювала у вітражній майстерні Гвідо Нінкієрі в Мон-реалі, у малярсько-декораційних фірмах США. Виступас як текстильний дизайнер (нагорода на міжнар. виставці в Парижі), книжковий ілюстратор, художник реклами, пейзажі, портрети (олія). Альбоми укр. вишивок (1959, 1980). З 1988 щороку виступас на фестивалі "Ренесанс" у Колорадо як бандуристка. Гол. відділу СУА в Денвері (1980-87).

В. Дудко

МОШИНСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Moshinsky), маляр; н. 18.6.1895 в с. Турбів Київ. губ., п. 12.9.1988 в Денвері, Кол. Студіював у малярській школі В.

Мешкова (1910-14) у Москві, Олексіївському військ. училищі (1914-15), Театр. студії ім. Пана Сакаганського в Одесі (1918-20). Під час I Світ. війни служив офіцером рос. армії, у 1917-20 учасник укр. визвольних змагань як сотник Армії УНР, у складі надзвичайної місії УНР на чолі

з Сергієм Дельвігом, перебував у Румунії. Після ліквідації місії залишився у Букарешті. 1922-41 в Рум., з 1940-44 в Україні, 1945-49 в Австр., 1950-64 в Монреалі, Кан., з 1964 у Денвері. Працював перев. у галузі монументального живопису: розмалював 32 церкви в Рум., Нім., Кан., зокрема церкву св. Кирила і Методія в Лізбон Фолс (Lisbon Falls), яку 1977 оголошено іст. пам'яткою шт. Мейн. У творчій спадщині також ікони, портрети (зокрема визначних діячів різних народів), пейзажі, тематичні картини (зокрема "Хрещення України"). 1976-80 спільно з дітьми Оксаною Мошинською і Юрієм Мошинським виконав серію картин на сюжети з історії шт. Колорадо, які експоновано в галереї Мошинських у Денвері, в резиденції губернатора. 1986 нагорода "The American by Choice Award".

В. Дудко

МОШИНСЬКИЙ Юрій (George Moshinsky), син Володимира Мошинського, маляр, скульптор; н. 28.1.1929 в Ізмаїлі, Рум. Студіював в Ун-ті Інсбруку (1946-49), Ін-ті Св. Томаса Мора у Монреалі (1955-63), мист. школі Гарольда Бімонта (1960-64). 1945-49 в Австр., 1949-64 у Монреалі, Кан., з 1964 у Денвері. Монументальний живопис (розпис церков), книжкові ілюстрації, різьблені іконостаси. Керівник галерії Мошинських у Денвері, засн. 1970 спільно з батьком і сестрою Оксаною. Вид. "У світі мист. чарів: Враження з подорожі [по Зах. Європі]" (1963), "Computerized Anatomical Model Man" (1967), переклав книжку Оксани Мешко "Between Life and Death" (1980). 1970-74 провадив радіопрограму "Роздуми про мистецтво". 1976 визнаний "людиною року" шт. Кол.

В. Дудко

МРЕД (псевдо) див. *Дачинин Євген*

МСТИСЛАВ, ПАТРІАРХ див. *Скрипник Мстислав (ур. Степан)*

МУДРА Олександра (Aleksandra Mudra), з роду Кравчук, поетеса, письмен.; н. 1.1.1938 в м. Броди, Гал. З 1945 в Поль., де здобула філол. освіту в Ягеллонському Ун-ті в Кракові. З 1960 у Чикаго. Вчила в школі українознавства "Рідна Школа" в Чикаго, вихователь дитячого садка "Дзвіночок" при парафії св. Володимира і Ольги, була чл. редакції газ. "Час і Події". Зб. лірики "З тобою, мій краю" (1995), книжки для дітей "Створення світу" (1991, 1995), "Ковчег Ноя", "Неопалима купина" (обидві 1991), "Чари Свят-Миколаївської Ночі" (1994), "А я собі співаю" (1995), "І стану я, мов ця сосна" (2000) та ін. Чл. Нац. Спільки Письм. України (2002).

р.м.

МУДРАК Мирослава (Myroslava Mudrak), мистецтвознавець; н. 19.7.1950 у Клівленді. Студіювала в Кейс Вестерн Резерв (Case Western Reserve) Ун-ті, Колумбійському (мрп, 1973) і Тексаському (д-рат, 1980) ун-тах. Проф. в Огайському

Стейтовому Ун-ті. Монографії "Contemporary Art from the Ukraine. An Exhibition of Paintings, Drawings, Sculpture" (1979), в якій відкрила дисидентські течії в укр. мистецтві радянської доби; "The New Generation and Artistic Modernism in Ukraine" (1986), де з'ясовані причинки для розвитку укр. авангарду 1910-20-их рр.; "Понад кордонами: Модерна укр. книжкова графіка 1914-1945" (Київ, 2009), яка передає активне творче життя укр. мистців поза межами Батьківщини, та численні ст. про укр. мист. модернізм ХХ ст. в амер. і укр. вид. Одержала стипендію Фулбрайта для дослідів сучасного

мистецтва в Сх. Європі. Д.чл. УВАН та НТШ.

р.м.

МУДРАК Юліан (Yulian Mudrak), економіст, гром. діяч; н. 18.4.1878 в с. Скопів Перемиського пов., Гал., п. 27.5.1950 у Нью-Йорку. Студіював у Чех. і Австр. 1901-34 працював інж. поштово-телеграфної служби. Співзасновник красзнавчо-туристичного т-ва "Плай", през. т-ва "Сіль, господар", чл. ради директорів банку "Дністер" і споживчої кооперативи "Нар. торговля", дир. будівельної компанії І. Левинського, чл. видавничої корпорації "Діло". Видавець місячника "Політика" (1926-28), чл. керівник органів НТШ, "Просвіти", Укр. Техн. Т-ва. З 1944 на еміграції в Нім., з 1949 у США. Д.чл. НТШ.

В. Дудко

МУДРИЙ Василь (Vasyl Mudry), політ. і гром. діяч, журналіст; н. 19.3.1893 в с. Вікно Скалатського пов., Гал., п. 19.3.1966 в Йонкерсі

(Yonkers), Н.Й. З 1912 студіював на філософ. фак. Львів. Ун-ту, належав до пров. Академічної Громади і Укр. Студентського Союзу. З 1917 у Проскурові:

керівник курсів українознавства, завідувач шкільного відділу в земській управі, пов. комісар освіти. 1920 у Залізній дивізії ген. Олександра Удовиченка, начальник Проскурівського пов. З 1921 знову у Львові. Співзасновник, 1921-25 квестор, секр. Укр. Тасмного Ун-ту, в якому завершив студії. З 1921 чл. управи, 1925-31 ген. секр., І заст. гол. "Просвіти" 1932-39. З 1923 чл. редакції, з 1926 чл. редколегії, 1927-35 гол. ред. газ. "Діло". 1925 співзасновник, 1926 автор програми УНДО, 1928-35 – І заст. гол., 1935-35 гол. З 1935

депутат польс. Сейму, керівник укр. парламентської репрезентації, віце-маршал, один з ініціаторів і розробників політики нормалізації польс.-укр. стосунків у Гал. У 1939-41 у Кракові; 1941-44 у Львові, секр. Укр. нар. комітету. 1944-49 в Нім., де відновив діяльність УНДО. Віце-през. УГВР (1944-47), співзасновник і виконавчий гол. УНРади, перший гол. ЦПУЕН (1945-49). З 1949 у США. Чл. політ. ради, 1953-66 виконавчий дир. УККА, активний діяч ЗУАДК. Д.чл. НТШ, чл. ради. Численні ст. на сусп.-політ. і літ. теми у пресі й альманахах-календарях, брошури "Роля 'Просвіти' в укр. житті" (1928), "Укр. нац.-дем. об'єднання і його нац. середовище" (1929), "Лихоліття України" [про голод на Наддніпрянській Україні] (1933), автор розвідки про боротьбу за українізацію Ун-ту у Львові "Боротьба за вогнище укр. культури в зах. землях України" (1923), праця "Укр. ун-т у Львові. 1921-25" (1948), "Іван Франко як гром. діяч" (1957) та ін.

Лит.: Голят Р. Ювілей В. Мудрого. "Свобода", 27.11.1962.

В. Дудко

МУДРИЙ Любомир (Liubomyr Mudry), гр.-кат. свящ.-крилошанин, церк. діяч; н. 17.4.1923 в Золочеві, Гал. Студював у Львів. Богословській Академії, духовних семінаріях у Бамбергу та Гіршбергу, Нім., а після переїзду до США в Кат. Ун-ті Америки і Укр. семінарії у Вашингтоні, Д.К. Висвячений 1951. Сотрудник у парафіях в Бостоні, Детройті, Філадельфії, Ансонії, Конн., Боффало, Йонкерсі, Н.Й. Парох парафій св. Івана Хрестителя у Сейлемі (Salem), Масс. (1960-62), Покрови Божої Матері в Озон Парку (Ozone Park), Н.Й. (1962-84), катедри св. Володимиря у Стемфорді (1984-87), церкви Св. Трійці на Стетен Айленді, Н.Й. (1987-2000), епархіяльний консультор (1970-73), канцлер Стемфордської епархії.

Активний в Т-ві священник ім. св. Андрія.

В. Дудко

МУЗЕЇ (Museums), установи, гром. або приватні, засн. для збирання і зберігання рідких пам'яток побуту й культури минулого і сучасного з метою їх іст. вивчення та для консервації. Існують різні М.: іст. (археологічні), регіональні та заг., етнографічні, церк. військ. М. книги, преси, мистецтва, природознавчі і т.д. М. серед укр. діаспори почалися з приватних невеликих колекцій нар. мистецтва – писанок, вишивок і одягу, рідше нар. знаряддя й інструментів, кераміки, дерев'яних виробів, що привезли з собою імігранти та зберігалися і виставлялися як вартості нар. культури. Найдавніше відомою були такі колекції родини Кочанів в Чикаго та збірки окремих жін. діячок і орг-цій між двома війнами. Це ще далеко не були М., в дослівному розумінні, лиш тимчасові колекції. Саме вони (остання – США) стали основою *укр. павільону на Світ. Виставці в Чикаго 1933, разом з експонатами з України, що було першим в Америці нац. і міжнар. показом укр. культури.

Ця подія спонукала укр. суспільство, зокрема жін. світ займатися укр. М. Великий стимул до цього дала нова повоєнна іміграція, серед якої було багато інтелігенції та яка перевезла з

собою чимало експонатів. Споч. показано ці речі на місцевому рівні для ознайомлення з нар. культурою як власного громадянства, так і чужинців. В цьому неабияку заслугу мають місц. відділи США. Разом з тим були спроби зібрати й предмети культури, письменства, малярства, а то й архівні матеріали вже понад-сторічної минувшини самої діаспори. Майже в кожному більшому осередку були такі колекції, що доповнювалися виробами *нар. мистецтва, а також архівного порядку, зокрема церк. архівів в Америці (див. *Архіви). З цих матеріалів багато пропало не лиш у зв'язку з переїздом свящ., але також із занедбання.

Першим таким М. став *Музей-Архів УВАН у, який засн. в Нім. в м. Авгсбурзі, а потім перенісся до Нью-Йорку; його профіль – більш літ. і книжковий, він скорше є бібліотекою й архівом. В 1950-их рр. постав у Савт Бавнд Бруку укр. правос. *Музей Церкви-Пам'ятника св. Андрія Первозванного, де були зібрані, крім архівних матеріалів, також іст. пам'ятки, привезені з України коз. доби та церк. експонати. Подібно організовано *Укр. Музей і Бібліотеку в Стемфорді, Конн. (1935) при УКЦ. В Клівленді створено *Укр. Музей-Архів (1952) і Детройті (1958) *Укр. Амер. Музей-Архів і Бібліотека, так само заг. характер з тим, що Клівлендський мав спеціальний пласт. відділ, а Детройтський –

Експозиція "На перехресті: Модернізм в Україні 1910-1930" Український Музей в Нью-Йорку, 2006

бібліотеку. 1952 створено в Чикаго *Укр. Нац. Музей також заг. типу, який об'єднався з коротко існуючим Укр. Музеєм в Онтаріо, Каліф. (засн. 1954) К. Лисюком), а по його смерті частина колекцій перейшла до Чикаго.

*Укр. Музей в Нью-Йорку засн. 1976 США, пізніше на заг. гром. базі, став найбільше репрезентивним і провадиться фах. силами пізніше в модерному власному будинку (з 2005), відкритий для широкої публіки. В Філядельфії постав Архиепархіяльний Музей 2002 в будинку кол. школи Непорочного Зачаття як "М. рел. і церк. речей", який провадять Сестри Місіонерки Покрова Матері Божої; цей музей зберігає літургійні речі – церк. утвар, ікони, іконостаси, антимінси, які передають М. сп, свящ., монастирі церков, що перестали діяти. Сестри Василіянки утримують в Філядельфії при Менор Коледжі *Студійний Осередок Укр. Культури; подібно існує при парафії св. Йосафата в Рочестері *Осередок Укр. Спадщини "Мозаїка" (засн. 1979) та *Осередок Спадщини при церкві св. Михаїла (засн. 1984) в Нью-Гейвені, Конн. Регіональний характер мають колекції Лемківського Музею (засн. 1969) та Закарп. Музей-кімната, які приміщуються в Музею-Бібліотеці в Стемфорді, Конн.

Лит.: СФУЖО (внд.) Укр. Музеї, Галерії й Збірки в Зах. Діяспорі. 1996.

В. Маркуєв

МУЗЕЙ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ див. *Український Музей і Бібліотека в Стемфорді*

МУЗЕЙ ЦЕРКВИ ПАМ'ЯТНИКА СВ. АНДРІЯ ПЕРВОЗВАННОГО (Memorial Museum of Ukrainian Orthodox Church of the USA) в Савт Бавнд Бруку, Н.Дж засн. з ініціативи Патріярха Мстислава 1961. Метою М. є зберігання та виставляння експонатів церк. рел., іст. та етнографічного характеру, і

пропагування укр. культури поза межами України. Основою М. стала приватна збірка Патріярха Мстислава, яка згодом збагатилася ін. цінними здобутками. У фонді М. знаходяться м.ін. ковчежець і спитрахиль Петра Могили, рідкісна збірка хрестів XIII-XVII ст., антимінси XVI-XX ст., старовинні ікони, стародавні вишивки, рукописні книги та першодруки, особисті речі Симона Петлюри та документи періоду визвольних змагань. Дир. М. були Іван Паливода (1965-78); Ірина Петренко-Федишин (1978-83) та Ірина Цегельська (1983-). Через збільшення фондів і турботу за відповідний температурно-вологовий режим фондосховищ, збірку М. перевезено в Будинок укр. культури комплексу Укр. Православної Церкви у США. Збірки розміщено у відділах: іст., церк., нар. образотворчого мистецтва, скульптури, музичних інструментів та архівних матеріалів. Тривають заходи збудувати нове приміщення для М. ім. Патріярха Мстислава. М. діє під патронатом Архiep. Укр. Православної Церкви Владики Антонія.

Лит.: Петренко-Федишин, Ірина. Історичний огляд музейних колекцій в Бавнд Бруку. "Українське Православне Слово", ч. 8, 1988; Захарчук-Чугай, Раїса. Новини в житті Музею. "Віра", ч. 1 (101), 2001.

М. Ревакович

МУЗИЧЕНКО Олег (Oleh Muzychenko), музикознавець, фолкльорист, піаніст, педагог; н. 17.4.1908 в Одесі, п. 21.4.1993 в Сан Антоніо, Текс. Випускник Муз. Ін-ту ім. Лисенка (Київ, 1930) та Московської консерваторії (1936). Кандидат філол. наук у галузі фолкльористики (1936) і завідувач відділу муз. фолкльору АН УРСР (1936-38). Завідувач Всесоюзного радіо (Москва) та муз. кер. Київ. радіо (програмування,

1938-43); в тому ж часі проф. Муз. Академії (Київ). Після 2 Світ. війни працював в Нім.; 1948-60 кер. Муз. консерваторії в Блуменау (Blumenau), Бразилія, теж у м. Сао Паоло, там само. З 1960 у США, викладач Укр. Муз. Ін-ту в Нью-Йорку (фортепіано, 1960-64); викладач та керівник Мовного ін-ту департаменту оборони (Language Institute of Dept. of Defense, Вашингтон, Д.К., 1967-75) та ін. мовних шкіл. Принагідно виступав як піаніст (напр. в інтерпретації сонат Бетговена в Літ. Мист. Клубі, Нью-Йорк, 1963), брав участь у концертах як піаніст (1930-64). Автор монографії "Фолкльор як процес" (1936), ред. серії "Праці Ін-ту укр. фолкльору" АН УРСР (1936-38), численні ст. на муз. теми.

В. Дудко, Р. Свницький, мол.

МУЗИЧКА Григорій (Hrygorij Muzyczka), гр.-кат. свящ.-крилошанин, гром. діяч; н. 26.6.1889 в с. Доброводи Збарзького пов., Гал., п. 12.12.1978 в Пармі, Ог. Сер. школу закінчив в Тернопільській гімназії, а богослов'є у Львівській семінарії. 1916 висвячений став катехитом в м-ку Журавно Жидачівського пов. Брав участь у проголошення укр. влади і 1918-19 був комісаром м. Ув'язнений поляками в таборі Домб'є. Опісля був свящ. в Ляховичах і Чертіжі, потім деканом Журавенщини. Працював в "Просвіті", кооперації. З 1944 на еміграції в Нім. і Бельгії (1949-61). 1961 переїхав до США, на пенсії в Пармі.

В.М.

МУЗИЧНЕ ДОШКІЛЛЯ (Pre School Music, або "Music and Me"), пед. програма збірних лекцій для дітей віком від 2,5 до 5 рр., засн. 1972 при Укр. Муз. Ін-ті Америкн піаністкою Мартою Шлемкевич-Савицькою. Споч. програма діяла на терені Ньюарку-Ірвінгтону в Н.Дж., згодом теж в м. Йонкерс, Н.Й., а недавно поширилась на м. Нью-Йорк. За 35 рр. праці школа діяла від двох до п'ятьох днів на

*Музичне дошкілля
Українського Музичного
Інституту Америки, Н.Й.*

тиждень з участю до 50 дітей (шкільний р. 1991-92). Програма дитини розрахована на 2 рр.; лекції тривають 2 години.

Основна ціль програми – навчити дітей слухати музику і реагувати на неї цілим тілом (поняття "евритмія", із застосуванням швейцарської методи Жака Далькроза). Лекції теж впроваджують дітей у світ симфонічної оркестри з нагодою спробувати різні її муз. інструменти. До звершень школи належить участь дітей у постановках амер. театру "State Repertory Opera" в Н.Дж. Марта Савицька хореографувала і керувала дитячими ролями в п'яти операх клясичного репертуару у 1988-92 рр., на які позитивно реагувала амер. критика. 1987 появилася відео-казка "Найкраще місце в світі" (режисер Ігор Волянський, муз. і текст Марта Савицька, ред. Святослав Гординський) – перша професійна, ігрова, повнометражна укр. відеопродукція в США (укр. та англ. варіанти).

Р. Савицький, мол.

МУЗИЧНЕ ЖИТТЯ (Musical life).

Першим виявом муз. життя укр. громади в Америці були церк. хори. Церк. спів – невід'ємна частина сх. літургічного обряду. 1887 Володимир Сіменович заснував перший мішаний хор при парафії в Шенандоа (Shenandoah), Пен., а 1889 дяк Іван Гапій zorganizував хор в Шамокіні (Shamokin), Пен. Хорову діяльність поширив на ін. м. з 1890 любитель музики о. Теофан Обушкевич, який закладав теж духові оркестри. Першу таку

оркестру (т. зв. "банду") утворив у Шамокіні, з допомогою чеха Йосифа Валіша. В репертуарі були пісні та марші різних народів. Цю оркестру ангажували теж поляки, чехи і словаки на весілля і походи. Подібна оркестра діяла згодом у Шенандоа та Пітсбургу. Наприкінці 1890-их рр. та на початку 20 ст. маршеві оркестри діяли, часто в пишних одностроях, в кількох місцевостях Пен. та в Клівленді. Коли по I Світ. війні "банди" вийшли з моди, поширилися мандолінові оркестри.

На переломі 20-го ст. хори поставали теж як співочі т-ва під назвою "Боян", "Родина", "Укр. муза", які крім церк. співів, виконували світські пісні на муз.-декляматорських вечірках. Хоч укр. нас. ентузіастично підтримувало такі почини, вишколення голосів рідко доходили до справності. Помимо недоліків з 1894 такі муз.-декляматорські вечори відігравали поважну культ.-осв. ролю. В програмі були відчити, виступи хорів, оркестр, згодом драм. гуртків. Таким вечером перший раз в Америці врочисто спом'янули Тараса Шевченка (Шамокін, 30 травня 1900).

Після 1900 рівень хорів почав кращати і з поч. I Світ. війни хорові виступи поширились на Пітсбург, Філадельфію, Ньюарк, Нью-Йорк, Чикаго та ін. м. Підчас I Світ. війни хор "Укр. Бесіда" в Нью-Йорку під керівництвом Мирона Корикора виконав масштабну кантату "Б'ють пороги" Шевченка-Лисенка. (Докладніше про діяльність хорів див. *Хори).

Музичний театр. Перші вистави мали принагідний характер. Диригент Мирон Гундич із хором церкви св. Юра (Нью-Йорк) 1907 поставив "Вечерниці" Петра Нішинського, і того ж р. відділ УНС "Запорізька Січ" дав виставу "Невольник".

Із постановам в Нью-Йорку Драм. кружка ім. Котляревського муз. театр діяв частіше: бл. 1908 поставлено "Наталку Полтавку",

6.1.1910 (теж вперше в Америці) – "Запорожця за Дунаєм" Гулака-Артемовського (дириг. А. Стисловський). 1917-28 діяв регулярно театр при Укр. Нар. Домі в Нью-Йорку, у проводі якого були Микола Карлаш, Василь Лазута, Володимир Кедровський, Марія Машир. Між виконавцями: Марія Гребінецька та Михайло Швець. Поставлено ряд творів чи обробок Миколи Лисенка: "Наталку Полтавку", "Чорноморці", "Ноктюрн", а також повторено роботи Артемовського та Нішинського. Сценографом був Михайло Мирош. Після I Світ. війни виставлено в кількох містах оперу "Катерина" Миколи Аркаса заходом трупи "Укр. Бесіда" (Нью-Йорк).

В розвитку муз. театру помітну ролю відіграли свреї з України – виконавці, режисери, менеджери. "Оце театральне українофільство було ширим, нераз ентузіастичним вислідом їх глибокого сентименту й прив'язання до укр. стихії..." (Льонгін Цегельський). На поч. століття діяли їхні ансамблі в Нью-Йорку, Філадельфії; працював теж і мандрівний театр. Дириг. Мирон Гундич влаштував перший укр. концерт в залі "Карнегі Голл" (Нью-Йорк, 19.1.1915) силами укр. емігрантів. В 1917 укр. хори виступили вперше у відомій залі "Academy of Music" в Філадельфії. У концерті в пам'ять сп. Сотера Ортинського диригували Андрій Гела, Е. Якубович. З того часу укр. ансамблі виступали у тій залі частіше. Між провідними солістами-вокалістами того часу був Адам Дідур, поль. оперний співак укр. роду, який 1908-32 виступав у Метрополітальній опері (Нью-Йорку), де брав участь в амер. прем'єрі "Бориса Годунова" Модеста Мусоргського (гол. роля царя, 1913) і "Князя Ігоря" Олександра Бородіна (роля князя, 1915).

Розмах муз. життя, починаючи з 1920-их рр., треба завдячувати приїздові до Америки (1922) Укр. Нац. Хору під керівництвом

Олександра Кошиця. Велике турне по Півн., а теж Півд. Америці викликало "моду" на укр. пісню навіть в американців та піднесло цю пісню в очах самих амер.-українців. Мист. обробки у виконанні геніяльного дириг. стали зразком муз. культури.

Вслід за Кошицем почали прибувати з Європи ін. проф. дириг., композитори, муз. діячі: Павло Печеніга-Углицький (1922), Михайло Гайворонський та Роман Придаткевич (1923). Під їхнім керівництвом М.ж. не лише поживавилось, але почало перехід від гром.-самодіяльного до мист.-проф. рівня. З ініціативи Гайворонського та Придаткевича в 1923-38 рр. в Нью-Йорку діяла "Укр. консерваторія" (диви *Муз. школи), виступало "Укр. тріо" (Марія Гребінецька – сопрано, А. Корчак-фортепіано, Роман Придаткевич – скрипка). Також заживувалося Т-во Приятелів Укр. Музики (1935-38), яке утверджувало концертну діяльність на проф. основах, поширювало зв'язки з амер. публікою.

Між провідними солістами-вокалістами того часу були Марія Гребінецька, Марія Машир, Лідія Корецька, П. Ординський, В. Бажан, Михайло Швець, Юрій Бенецький, М. Осадчук. Дириг. виступали: Григорій Павловський, Леонтій Сорочинський, Павло Корсуновський, Юрій Кириченко, Юрій Бенецький та ін. Видатні амер. фірми грамофонних платівок, як "Колумбія" та "Віктор" щедро тиражували укр. випуски перед 2 Світ. війною (див. *Звукозаписи).

Між видатними проявами М.ж. були імпрези в Нью-Йорку, такі як "Свято укр. музики" з участю злучених хорів під керівництвом Михайла Гайворонського, концерт згаданого "Укр. тріо" у престижній залі "Тавн Голл" (1931) та великий концерт укр. церк. музики (там же, 1935) з участю злучених хорів метрополітальної округи під керівництвом Олександра Кошиця. Об'єднання Укр. Орг-цій в Америці

влаштувало перший конкурс на муз. твори (1932) з належним резонансом з боку композиторів. 10-ліття Школи укр. танцю Василя Авраменка відзначено великим фестивалем пісні й танцю у Метрополітальній Опері (Нью-Йорк, 25.4.1931) при співпраці Олександра Кошиця. Фестиваль включив понад 500 учасників і мав поважний резонанс в пресі Нью-Йорку; його зафіксовано на фільмовій стрічці. Незважаючи на дошкульну економічну депресію країни, цей мист. тріумф скріпив укр. громаду та вказав шлях до дальших імпрез подібного масштабу.

У ранніх 1930-их рр. муз. театр робить спроби піднятися на вищий рівень заходами Марії Машир та Юрія Бенецького в Чикаго та Дмитра Чутра в Нью-Йорку. Укр. Хор в Чикаго (дириг. Юрій Бенецький) одержав перші місця в заг. міжстейтових (не укр.) конкурсах. Дмитра Чутра працював при допомозі дириг. Павла Печеніги-Углицького, поставивши укр. мовою на Бродвею оперу "Мазепа" Петра Чайковського, яку повторено в гол. містах США при добрих вокальних та інструментальних виконавцях й стилевих костюмах. Та кошти на подібні проєкти показалися завеликі. Метрополітанська опера в Нью-Йорку в роках 2 Світ. війни мусіла відмовитись від свого задуму виставити оперу на коз. тему п.з. "Відьма" Павла Углицького. За ініціативою Дмитра Чутра поставлено, правда, в іншій залі "Тараса Бульбу" Миколи Лисенка, але на прем'єрі цей епічний твір показавсь надто масштабним на тодішні спроможності еміграційних кіл.

Незважаючи на поодинокі невдачі, Кошиць, Углицький, Придаткевич, згодом Антін Рудницький встановляли зв'язки з амер. муз. колами для ширшого пропагування укр. музики. Окрасою тодішніх концертів були вокалісти: Соломія Крушельницька (концертувала

1928), Михайло Зазуляк, Іван Стещенко, Марія Сокіл-Рудницька, Михайло Голинський, бандурист - Василь Ємець, скрипаль Филип Дубас. Крім платівок, деякої популярності зазнали механічні піаніна (на валки, тобто перфострічки), аж поки грамофонні платівки не почали віддавати більш вірне звучання наприкінці 1930-их рр. Такі валки, як і одну з перших радіопрограм, пропагував підприсець Мирон Сурмач в Нью-Йорку.

Коментуючи в 1936 М.ж. в Америці Михайло Гайворонський твердив, що в концертах далі домінували вокальні твори, і що інструментальних композицій було тоді замало. Укр. психіка взагалі сприймала спів як щось рідне, ближче для душі, легко зрозуміле. Для того, щоби краще збалансувати програми та притягнути американців влаштовано цілий цикл концертів заходом Т-ва Приятелів Укр. Музики в Нью-Йорку (1935-38), якого чл. були теж амер. музики з голосними іменами, як Вальтер Дамрош, Павло Галліко, Ліліян Літлегейз та ін. Концерти того часу запізнали слухачів з новими творами Барвінського, Гайворонського, Коляди, Козицького, Костенка, Кудрика, Лятошинського, Лиська, Печеніги-Углицького, Придаткевича, Лева Ревуцького, Федора Якименка та ін.

Побіч концертів класичної музики з участю проф. виконавців, великого поширення з 1920-их рр. зазнало нар. музикування в усіх його варіантах. У шт. Ог. і Пен. популярними були щорічні Карпато-руські фестивалі з виступами нар. хорів і танцюристів, т.зв. "Rusin Days". Між публікою було чимало американців. Ін. нар. оркестри й скрипалі, як Павло Гуменюк та Йосиф Пізьо появлялися на фонодисках масово тиражованих амер. компаніями "Колумбія" та ін. Записування відбувалося в Кемден, Н.Дж., або в Нью-Йорку, при сприянні

того ж Мирона Сурмача. Крім Лемк. фестивалів у 1950-их рр., у Філадельфії відомі були теж гуцульські покази танцю й пісні місц. силами.

При скріпленні фахових виконавців з 1939 здійснено ряд великих імпрез у залі "Карнегі Голл" в Нью-Йорку. Того ж року в січні Павло Печеніга-Углицький продиригував першим "Укр. симфонічним концертом", на програму якого складалися його оркестровані та вокально-симфонічні твори, гол. на Шевченківські теми. Після 2 Світ. війни молоде покоління околиць Нью-Йорку закривалося помітними проєктами, як "The Taras Shevchenko Pageant" (1948), з участю солістів Марії Лисогір, Євгена Крука, танцюристів та укр. метрополітального хору під керівництвом Степана Марусевича.

1949 знову ж в "Карнегі Голл" відбувся мол. концерт п.з. "Гомін України", присвячений 300-літтю в'їзду Богдана Хмельницького до Кисва, під керівництвом Ольги Дмитрів та Степана Марусевича. В тій же залі 1959 проведено під тою самою назвою велику імпрезу, присвячену пам'яті гетьмана Івана Мазепи та повторно деякі твори Павла Печеніги-Углицького під диригентурою Івана Задорожного.

Після 2 Світ. війни високий рівень хорової музики втримували провідні хори Нью-Йорку ("Думка"), Філадельфії ("Кобзар", "Прометей"), Детройту ("Трембіта"), Клівленду ("Дніпро", Хор ім. Тараса Шевченка), Чикаго ("Сурма"), Лос Анджелесу ("Кобзар") та ін. Найбільш відомим ансамблем з 1949 була і залишилась *Укр. Капелья Бандуристів ім. Тараса Шевченка з осідком в Детройті. (див. теж *Хори).

Заходом ряду фахових педагогів 1952 в Нью-Йорку зорганізовано Укр. Муз. Ін-т Америки (згодом заінкорпорований), який під керівництвом піяніста Романа Савицького розвинувся і з часом став центр. установою муз. життя.

Укр. Муз. Ін-т поширився на гол. міста півн. сх. шт. США.

Починаючи з 1960-их рр. у нац. свідомості амер.-українців відродилась бандура в нових ансамблях молоді обох статей, а також у виступах таких солістів, як Зиновій Штокалко, Григорій Китастих, Віктор Мішалов, Ольга Герасименко-Олійник, Роман Левицький, Тома Гриньків та ін. (див. *Бандуристи).

Естрада – молодь. В другій пол. 20 ст. викристалізувалась музика легкого жанру в численних молодіжних ансамблях, які перейняли й по своєму розвинули стиль своїх старших колег. Діяльні в перших рр. поселення в Америці танц. оркестри Б. Гірняка чи Ігоря Раковського, напр. "Амор" при використанні танг Івана Весоловського, нав'язували ностальгією ще до європ. традицій, особливо до Львова. Знову ж популярна оркестра Йосипа ("Джо") Снігура в Елізабеті, Н.Дж., спеціалізувалась у польках, коломийках, з платівки цієї оркестри використовували згодом ін. етн. групи, зокрема поль. радіо шт. Н.Дж.

Танц. оркестра "Темпо" Іриней Ковалю з 1959 особливо популярна для всіх поколінь різностилевим репертуаром, платівкою. Технічно завансована оркестра "Веселі Часи" (з 1974) застосовувала синтезатори, хоч у тому новому звуку ще було щось із музики "Веселого Львова" 1940-их рр. До більш традиційних чол. квартетів належали "Веселі волокити" (з участю Івана Задорожного, Андрія Добрянського та піяніста Богдана Перфецького) та "Каравана" (Богдан Бемко, Роман Канюка, Іриней Коваль). В естраднім жанрі працювали теж піяніст-композитор Володимир Кассараба, співак Іван Рудавський (Чикаго) та актор-співак Юрій Лаарівський (радіопроект у м. Бостона).

Друга, наступна група ансамблів черпала з укр. фолкльору (чол. квартет "Рушничок" з Монреалю,

від 1969; за ним пішли "Сини степів"). До найбільш поступової третьої групи належить ансамбль "Ізмарагд" (Оксана Кордуба, Юрій Гірняк) – стилістично нове звено муз. поколінь. З 1977 ансамбль "Іскра" та оркестра "Луна" (керівник Олесь Кузишин) успішно черпали зі всіх трьох естрадних груп. Окреме місце в поширенні естрадної музики займає композитор Володимир Івасюк. Хоч він сам ніколи не приїздив до США, його пісні мали тут сильний вплив як символи нац. свідомості серед всіх поколінь.

Із ансамблів недавніх рр. вирізнялись "Лідан" (шт. Іллі), особливо муз. дует 1980-их рр.; "Дарка і Славко" (Нью-Йорк 1980-90-ті рр. вокальне джаз-дует Дарки Конопади та Славка Галатина, яке видало три диски); "Іка" – тріо в Н.Дж. 1990-ті рр. (Ксенія Кизик, Іня Бонакорса, Андрій Вовк); нар. хор СУМ "Жайворонки" (Нью-Йорк, керівник Лев Стругацький) та ін. До визначних співачок належали Джой Бриттан і Квітка Цісик. На початку 2003 по гол. містах США гастролювала львів. співачка Оксана Білозір із ансамблем музикантів та танцюристів; в репертуарі улюблені пісні її пок. чоловіка Ігоря Білозора та ін. сучасних естрадних композиторів України.

Персоналії. Між композиторами 2 пол. 20 ст., які творчо оформилися ще на рідних землях, вирізнялись: Ярослав Барнич, Василь Безкорований, Ігор Білогруд, І. Вовк, Василь Витвицький, Володимир Грудин, Осип Залеський, Григорій Китастих, Кір Кукловський, Зиновій Лисько, Іван Недільський, Микола Недзведський, Василь Овчаренко, Андрій Ольховський, Роман Придаткевич, Антін Рудницький, Володимир Тритяк, Мирон Федорів, Микола Фоменко, Євген Форостина, Василь Шуть. Крім композиції, дехто теж працював піяністом-акомпаньйотом, педагогом. Із молодших, які освіту та творчі риси набули вже на Заході, проявлялись: Ярополк

Ласовський, Юрій Олійник, Ігор Соневицький; ще новіші напрямки представляли Олесь Кузишин (естрада), Вірко Балей, Леонід Грабовський ("авангард"), Дарія Семенген (електронна музика), Орест Гарасимчук.

До визначніших солістів-вокалістів 1950-их і 60-их рр. належали: Юрій Богачевський, Євгенія Винниченко-Мозгова, Іван Гош, Андрій Добрянський, Марта Кокольська, Ольга Лепкова-Ястремська, Ія Мацюк-Грицай, Любомир Мацюк, Михайло Мінський, Галина Минаїв-Андреадіс, Наталка Носенко, Ольга Павлова, Марія Полин'як-Лисогір, Лев Рейнарівч, Осип Стецура, О. Сов'як, Теодор Терен-Юськів, І. Фоменко (Курдидик), Ганна Шерей, Мрія Ясінська-Мурована. З Європи гостювали: Орест Руснак (1957), Мирослава Скала-Старицький (1955, 1959), Євгенія Зарицька (1958, 1970), Ірина Маланюк (1972), Ю. Луців. З 1970-их рр. виступали Василь Мельничин, Ігор Кравців (Даріян), М. Андрюк, Надія Багрій, Оріся Бала, Ніна Боднар-Гортон, Олена Геймур, Богдан Чаплинський, С. П'ятничко, Стефан Шафаровський, Олександра Грабова. З Кан. гостювали: Леся Волянська, Іванка Мигаль, Й. Гошуляк, Ед Іванко, Алексіс Кохан, а з України в 1990-их рр. Дмитро Гнатюк, Володимир Гришко, Анатолій Солов'яненко, Марія Гулегіна.

Між концертуючими піаністами середини 20 ст.: Дарія Гордінська-Каранович, Вадим Кіпа, Борис Максимович, Роман Савицький; з Кан. гостювала Любка Колесса (1948-50). З 1960-их рр. прийшла зміна, вихована в повосній Європі, в Укр. Муз. Ін-ті (США) та в амер. школах – Лідія Артими́в, Вірко Балей, Таїса Богданська, Тома Гриньків, Клявдія Гоца, Ляріса Крупа, Люба Лішинська, Марія Лончина, Юліяна Осінчук, Х. Петровська, Роман Рудницький, Юрій Олійник. З 1970-их рр. виступали новоприбулі з України – Олександр Слободяник, Алекс

Слободяник, мол., Володимир Винницький, Микола Сук, В. Купрій, Оксана Луцишин, О. Михайлюк; з Кан. гостинні виступи мали Любомир Мельник, Люба й Іриней Жук (кількакратно) та джазовий піаніст Іван (Джон) Стець. Деякі з піаністів були теж акомпаньйорами солістів чи хорів; в такій ролі виступали ще Лідія Бульба, Ольга Дмитрів, Галина Клим, Богдан Перфецький, Осип Стецура, Ольга Сушко-Наконечна, М. Стембер, Юрій Цибрівський, Євгенія Чапельська, Марія Цісик та низка молодших. З 1990-их рр. 5 концертних турне перевів органіст Володимир Кошуба з Кісаа.

Між скрипачами сер. ст. вирізнялись: Ярослав Мигасюк, Роман Придаткевич, Оксана Сімович, Володимир Цісик, а також Тарас Губицький (віоля, скрипка). Згодом виступали молодші скрипалі: Рафаїл Венке, Андрій Заплатинський, Олег Криса, Анатолій Лисий, Богдан Маркіа, Ярополк Ласовський, Юрій Мазуркевич, Соломія Сорока та віолісти Юрій Вожаківський, Галина Колесса. Майстрами скрипки (фахівці виробу) працювали Дмитро Дідченко, Богдан Мигасюк, Зенон Петеш. Віолончелістами виступали Михайло Дуда, Зоя Полевська, а Христя Колесса-Герич приїздила з концертами з Кан. (1955, 1958); в 1990-их рр. вирізнялися віолончелістки Н. Хома і М. Чайківська. Клясичну гітару представляли Василь Гураль та Лев Вітошинський (з Відня). Нар. муз. представляли м.ін. Маріянна Садовська, актриса і виконавець старинних укр. пісень, і цимбаліст Олександр Федорюк (із ансамблем).

Оперні ансамблі. Ініціатором і дир. *Укр. Оперного Ансамблю в Нью-Йорку в Лев Рейнарівч. Завдяки його зусиллям і гурту ентузіастів оперного мистецтва "Ансамбль" проіснував 30 рр. (1957-87) і поставив низку укр. опер і нар. оперет. Одночасно з існуванням Укр. Оперного Ансамблю в Нью-

Йорку з 1962 провадив працю Молодіжний Оперний Ансамбль під муз. керівництвом Ігоря Соневицького.

При відділі Укр. Муз. Ін-ту у Філядельфії розгорнув діяльність дириг.-музикознавець Юрій Оранський, розпочавши молодіжний хор в 1954, а в 1960-их рр. – оркестру та оперний ансамбль. З участю дітей-солістів, запрошених співаків поставив дві опери-мініатюри Миколи Фоменка, дитячі опери Миколи Лисенка "Коза Дереза" та "Пан Коцький". З останньої "оперки" постав першим запис на платівці. 1970 на сцену вийшов "Лис Микита" Івана Франка з музикою Василя Овчаренка, а 1975 – "мюзикл" під назвою "Дейзя" Ярополка Ласовського.

Крім. того, різні орг-ції, т-ва чи окремі особи ставили опери, оперети, балети тощо. Напр., у ранніх 1950-их рр. Дмитро Чутро поставив оперу Петра Чайковського "Мазепа", а пізніше балет Павла Печеніги-Углицького "Легінь"; УНС спонсорував оперу Антона Рудницького "Анна Ярославна" (1969) і оперу Павла Печеніги-Углицького "Відьма" (1964); Укр. Муз. Ін-т в Нью-Йорку поставив дитячу оперу Зиновія Лиська "Золоте весілля". Балетна школа Роми Прийми-Богачевської – балет "Попелюшка" Ігоря Соневицького і "Пригоди Пер Гінта" (1973) з музики Едварда Гріга. Чисельна участь молоді у цьому балеті причинилася до рідкісного мист. розмаху цього твору у постанові студії Роми Прийми-Богачевської. Студія Мист. Слова під керівництвом Лідії Крушельницької дала бл. 35 вистав з муз. оформленням Ігоря Соневицького; Оперний Ансамбль ім. Миколи Лисенка в Нью-Йорку під диригентурою Адріана Бриттана виставив оперу Пуччіні "Мадам Баттерфляй".

Камерні ансамблі й оркестри. Ще 1912 у Рочестері, Н.Й., виникла духова оркестра "Боян" (Ukrainian Band "Boyan") під керівництвом Михайла Юркова, Петра Климцева

і Теодора Кв'ятковського, теж дириг. місц. поль. оркестри. Під керівництвом Михайла Юркова "Боян" здобув чимало успіхів у раних 1920-их рр. Також в 1920-их рр. Павло Келчава керував Симфонічною оркестрою в м. Аллентаун (Allentown), Пен.

У Філядельфії (1950-их рр.) виступало тріо в складі Роман Савицький (фортепіан), Оксана Сімович (скрипка), Михайло Дуда (віолончеля), виконуючи твори Бетговена й Барвінського. Довшу діяльність провели фортепіанове тріо "Калина" (Тома Гриньків – фортепіано, Г. Стрілець – скрипка, Нестор Цибрівський – віолончеля), а також тріо під керівництвом Томи Гринькова (оба ансамблі відомі в Нью-Йорку в 1980-их рр.). Ансамбль "Нова" (The Nova Chamber Ensemble) під керівництвом Ляиси Крупи з участю амер. інструменталістів зіграв низку творів Барвінського, Гумеля та ін. З подібним складом діяв струнний квартет під керівництвом Тараса Губицького (Детройт). В Філядельфії "Ukrainian-American String Band" (з 1947 до б. 1988) активний, особливо між амер. публікою, щорічно відзначався на новорічних парадах міста (т.зв. "Mummer's Parade"). З 1990-их рр. успішно виступає перед міжнар. публікою (теж по радіо) Струнний квартет ім. Миколи Леонтовича.

В Чикаго діяла в 1950-их рр. струнна і окремо духова оркестра, організатором і дириг. якої був Іван Барабаш. Тарас Губицький керував Детройтською струнною оркестрою (частина відомої Симфонічної оркестри Детройту). Престижними амер. симфонічними оркестрами керували Павло Печеніга-Углицький, Антін Рудницький. 1953 Богдан П'юрко диригував концертом укр. симфонічної музики у виконанні Детройтської оркестри, яка виступила знову (1960), але з ін. укр. програмою під керівництвом Тараса Губицького. Мист. керівником "Grant Park" оркестри в Чикаго працював у 1954-57 відомий Микола Малько,

в репертуарі якого була музика Бориса Лятошинського. В 1970-их рр. композитор-дириг. Вірко Балей перебрав провід симфонічної оркестри Ляс Вегас, з якою поставив ряд прем'єр творів модерністів України. Як дириг. симфонічної музики деякий час проявлявся Ярослав Ліщинський (скрипаль-віолончеліст) м. ін. в укр. репертуарі (Веніс, Фльор., 1989). Скрипаль Володимир Чижик диригував "All-City High School Orchestra" в Чикаго, а Михайло Голіян провадив декілька літ струнну оркестру при СУМ і, з 1990-их рр. диригує оркестрою "Northwest Symphony" в Чикаго, а також провадить і грає в камернім квартеті виступаючи в укр. середовищі на концертах та ін. З 1997 амер. Молодіжною симфонічною оркестрою Н.Дж. (New Jersey Youth Orchestra) керує Адріян Бриттан. З 1991 б. Детройту Володимир Щесюк дириг. симфонічної оркестри "Лівонія", де часто укр. композиції с в репертуарі.

З 1997 в Чикаго, діє Камерна оркестра (основник-дириг., Леонід Модрицький). В її репертуарі сучасні і складні твори Леоніда Грабовського (низка транскрипцій із Миколи Леонтовича), Мирослава Скорика та ін. Оркестра складається з українців (нової еміграції), але втримує зв'язки із амер. муз. колами. З 1998 теж в Чикаго виступає Укр. духова оркестра "Беркут" під керівництвом Богдана Скавінського, лавреата Всеукр. конкурсу виконавців. Ансамбль був одних із перших проєктів нової хвилі еміграції, підтриманий укр. установами Чикаго. В колективі бл. 30 музикантів, в репертуарі стрілецькі, повстанські, сучасні пісні і танці в перекладі на оркестру. Ансамбль видав компакт-диск та має позитивний резонанс. Наприкінці 1990-их рр. у Чикаго теж виникає Джаз-оркестра під керівництвом Михайла Вачка.

Укр. симфонічну музику виконували оркестри

Метрополітальної опери (Нью-Йорк), оркестра м. Сакраменто та ін. Спроби організувати укр. симфонічні оркестри не мали успіху. Ініціативи хорів "Думка" (Нью-Йорк, 1953) та "Кобзаря" (Філядельфія, 1953) під керівництвом Антона Рудницького, тобто зародки таких оркестр, не могли розвинути через брак укр. виконавців духових інструментів. Краше діяв від 1957 до 1960-их рр. Струнний ансамбль ім. Нестора Нижанківського, зорганізований при Укр. Муз. Ін-ті Володимиром Цісіком та Ігорем Соневицьким. Подібну оркестру створив і провадив Михайло Гайворонський ще в 1930-их рр.

Музикознавці – журнали і видавництва. Чимало вагомих праць вийшло з-під пера фахівців кількох поколінь: Вірка Балая, Тамари Булат, Михайла Гайворонського, Василя Витвицького, Осипа Залеського, Олександра Кошиця, Зиновія Лиська, Андрія Ольховського, Юліяни Осінчук, Романа Придаткевича, Антона Рудницького, Ігоря Соневицького, Романа Савицького мол., Тараса Філенка, Євгена Цегельського, які писали теж англ. мовою. Дехто з названих виступав теж критиком імпрез чн видань; до таких належали ще Леонід Грабовський, Володимир Грудин, Дарія Каранович, Галина Колесса, Богдан Марків, Роман Мац, Теодор Терен-Юськів.

Музикознавчі секції діяли з 1960-их рр. в наук. т-вах УВАН (завідуючий І. Соневицький), ін. музикологи гуртувались ще від передвоєнних часів при НТШ. Музикознавчі конференції в пошану музиколога Василя Витвицького (2001) та композитора Дмитра Бортнянського (2002) зорганізовано в НТШ із участю доповідачів Богдана Витвицького (сина), Василя Гречинського, Ярополка Ласовського, Л. Лехника (Коломия), Степана Максим'юка, Романа Савицького мол. та Андрія Шуля.

Квартальник **"Вісті"*, журн. муз. та мист. життя, видавав хор *"Дніпро"* в Міннеаполісі (1962-70), а Маріян Коць проловжив це вид. в 1971 під назвою *"Музичні вісті"*. Квартальник **"Бандура"*, єдиний того роду муз.-літ. журн. в укр. та англ. мовах, видає з 1981 Школа Кобзарського Мистецтва в Нью-Йорку. Деякі хори та муз. школи видавали спорадично бюлетені. Крім відомих шоденників, чимало муз. матеріялу виходило в журн. *"Київ"* (Філядельфія), *"Листи до Приятелів"* (Нью-Йорк), *"Сучасність"* (Мюнхен - Нью-Йорк), *"Наше життя"* (Філядельфія) та ін.

Перед 2 Світ. війною в Нью-Йорку працювали нотні вид-ва Укр. муз. накладня, із класичним матеріялом за редакцією Михайла Гайворонського (з 1927), теж *"Сурма"* (Мірона Сурмача) та продуктивний Г. Смоленський із більш популярними випусками. З 1950-их рр. видавничу діяльність (ноти, книжки), розвинув Укр. Муз. Ін-т Америки та його пізніша посестра – Укр. Муз. Фондація (Н.Дж., з 1970-их рр.); УВАН в США та НТШ. Чимало творів І. Вовка, Володимира Грудина, Романа Придаткевича, Антона Рудницького, Павла Печеніги-Углицького, Миколи Фоменка вийшло в амер. вид-вах, або й накладом самих композиторів. Власні вид-ва провадили Осип Залеський (Біффало) та Василь Шуть (Чікаго). З 1960-их рр. особлво активний є видавць-меценат Маріян Коць, а останнім часом вид-во *"Дума"* (Н.Дж.; засновник-керівник Олесь Кузишин), розраховане на амер. кола. Популярні й нар. пісні появлялися в журн. для молоді, видаваних УНС та молодіжними орг-ціями.

Проникнення в амер. та між-нар. муз. життя. Іноді найкращі європ. традиції знайшли своє втілення щойно в Америці; світ. прем'єра фортепіянного концерту ч.1 Петра Чайковського з виразним укр. впливами, відбулася в Бостоні

1875. Укр. теми лишили помітний слід у видатних амер. композиторів починаючи з кінця 19 ст. В жанрі хорової музики (мова англ.) романтик Едвард МакДавелл (Edward MacDowell, 1861-1908) дав обробку *"The Cossack"* (за Ст. Монюшком), а більш сучасний Ігор Букетов (Igor Buketoff, н. 1915) – *"The Christmas Fantasy on Carol from the Ukraine"* (1946).

Вслід за англ. варіантом хорового *"Щедрика"* Леонтовича роботи Петра Вільгуського (Ольховського, Wilhousky) ця мініатюра зазнала багато більше вокальних чи інструментальних переробок в амер. класичній та популярній музиці, чим ін. укр. твори (понад 250 варіантів з 1940-их рр.).

В жанрі сольової пісні працював Сідні Гомер (Sidney Homer, 1864-1953) – *"The Cossack"* (1910) – за текстами укр. нар. пісень, а Джек Лоренс (Jack Lawrence) переробив у естрадному стилі баладу *"Ой, не ходи Грицю"* (1939), платівки якої розійшлись величезними тиражами під назвою *"Yes, My Darling Daughter"*.

У симфонічному жанрі імпресіоніст родом з Росії Ніколай Березовський (Nicolai Berezowsky, 1900-1953) написав *"Christmas Festival Overture"* (opus 30, 1943) на базі укр. дитячих пісень зимового циклу. Романтик Чарльз Лефлер (Charles Loeffler, 1861-1935), який хлопчиною зростав на Київщині, місцеві муз. звороти й враження тих літ згодом пригадував у пізніших партитурах п.з. *"Les Veillées de l'Ukraine"* (Вечори на Україні за Миколою Гоголем, 1891) – сюїта для скрипки з оркестром, та поема *"Memories of My Childhood"* (1923), що здобули першу премію 1924 на конкурсі 16-го Муз. фестивалю півн. побережжя Чікаго (16th Chicago North Shore Music Festival).

Помірковано модерний Квінсі Портер (Quincy Porter, 1897-1966) створив відому *"Ukrainian Suite"* (1925) для струнної оркестри, зазнавши (як теж згаданий Ігор

Букетов) сильного враження від виступу хору Олександра Кошиця. Провідний композитор фільмової музики Франц Ваксман (Franz Waxman), після студій іст. мелодій, співробітничав із продуцентом амер. версії кіноповісті *"Тарас Бульба"* (1962). В тому ж часі Рей Керол (Ray Carroll) опрацював зб. популярних пісень для любителів джазу, з якої вийшла платівка п.з. *"Ukraine Swings"* (Нью-Йорк, 1962).

Деяких укр. впливів зазнав сучасний Голсі Стівенс (Halsey Stevens) та давніші провідні постаті Курт Шіндлер (Kurt Schindler), Дімс Тейлор (Deems Taylor) та Джордж Гершвін (George Gershwin), який зростав у перших рр. 20 ст. біля дільниці імігрантів в Нью-Йорку на 2-й Евеню.

З 1930-их рр. до нашого часу активний многогранний талант Михайла Скоробогача (співак, режисер, продюсер), який зорганізував понад 1,200 концертів укр. музики в амер. сер. школах та коледжах. Хор *"Думка"* (Нью-Йорк) під кер. Л. Крушельницького здобув перше місце на амер. хоровому конкурсі (ранні 1950-ті рр.). Визначні виконавці-солісти давно увійшли в амер. оперне та концертне життя. Баси від Гліба Шандровського до Павла Плішки, сопрани Квітка Цісік, Марія Лисогір та Оксана Кровицька, інструменталісти від Донни Гресько, Любки Колесси до Олега Криси, Лідії Артимів, Валентини Лисиці та ін., стали окрасою найкращих сцен США. Відомі муз. фестивалі, напр. фестиваль *"Укр. дні"* в *"Garden State Art Center"*, Н.Дж., від 1974 аж до недавня, чи фестиваль *"Newport"* коло Нью-Йорку регулярно включає укр.-амер. артистів. З кін. 1990-их рр. на амер. оперних сценах виступають недавно прибулі співаки Сергій Копчак та Михайло Дідик, стажується Стефанія Довгань та ін.

Світ. виставки, проведені в США, представили теж укр. мистців-музик: Олександра Кошиця –

Chicago World's Fair, 1933; New York's World Fair, 1939 показав Дмитро Гресько та Михайла Голинського (співак представив "Ой, поля" Василя Барвінського); New York's World Fair, 1964 – дириг. Івана Задорожного (який був муз. керівником "Укр. дня" під егідою УККА 19.7.1964 на Світ. виставці в Нью-Йорку з участю найкращих ансамблів). Світ. прем'єри неукр. творів проведено в Америці завдяки Павлові Плішці та таким іструменталистам, як Олег Криса, Олександр Слободяник, Лідія Артимів, Юліяна Осінчук, Микола Сук та дириг. Адріян Бриттан. Проте, укр. репертуар часто представляли успішно в Америці і відомі неукраїнці, напр. вокалісти Нельсон Едді, Алма Глюк, Еллізабет Тілєва, Марко Соріціо, Геріст Маєр; сучасні співачки Андреа Аксельрод, Діта Дельман; відомі співаки укр. роду: Адам Дідур, Ігор Горинь (Gorin), Марчелла Зембріх-Коханська, Ніна Кошиць, Олександра Кіпніс.

Укр. фортепіянову музику виконували Клавдіо Аррав, Кетерін Саврер-Сміт (Микола Лисенко), Роберт Дурзо і Міхаель Грілл (Василь Барвінський). У легкому жанрі відомі були вокальне тріо "Ендрю Сістерс" (Andrew Sisters) та Дайна Шор (Dinah Shore, одружена з укр. актором Джордж Монтгомері). Її та баритона І. Гориня ранній досвід з укр. нар. піснями вирішили щасливий хід їх кар'єр. Амер. камерні ансамблі з укр. репертуаром: "Vrio Trio" (Міч.), "Nova" (Н.Дж., Н.Й.) та численні джазові ансамблі. Між хорами: телевізійний ансамбль "Mitch Miller", "Robert Page Singers", "Ohio Boys Choir", "Metropolitan Chamber Ensemble". Дириг. з деяким укр. класичним репертуаром: Леопольд Стоковський, Роберт Шо, Артур Фідлер, Генрі Генсон, Юджін Орманді, Леонард Бернштайн.

"Запорожця за Дунаєм" та "Наталку Полтавку" поставлено в англ. мові з неукр. розміщенням ролей при випроданих залах

(кількакратно в штаті Нью-Йорк, 1963-74). "Запорожець за Дунаєм" ішов додатково литовською мовою (Чикаго, 1958) в перекладі Матас Грітоніс "Zaprožietis už Dunojaus".

Укр. нар. пісні часто входили з більшим чи меншим успіхом в амер. зб. нар. музики різних народів. В давніших вид. укр. матеріал іноді класифіковано під Росією, в новіших – під "Україна". Від 1850 вийшло майже 100 таких антологій, у яких пісенний матеріал виступав у англ. перекладах (іноді паралельно з укр. оригінальними текстами). У більш репрезентативних вид. були пояснення про Україну та про тло даних пісень. Переклади різної вартости робили часом такі видатні амер. поети чи письменники, як Sigmund Spaeth, Deems Taylor, Marchette G. Chute, Christopher Morley, Edwin Markham. Вокальні твори поета-пісняря Семена Климоаського ("Іхав козак за Дунай"), композиторів Дмитра Боргнянського, Петра Нішинського, Михайла Вербицького (гімн "Ще не вмерла Україна", на слова Павла Чубинського), Олександра Кошиця, Миколи Леонтовича теж виходили в амер. вид-вах в Нью-Йорку, іноді великим тиражем (Леонтович, Кошиць).

З 1920-их рр. амер. муз. довідники писали про укр. музик. Це – стандартні джерела інформації, які використовуються у бібліотеках Америки, Кан. та Англ., мають вплив на критиків, дикторів і на М.ж. у цілому.

Після 1991 в Америці діють систематично орг-ції для пропагування укр. класичної музики в міжнар. муз. світі. Це "Music and Art Center of Greene County, Inc." (Центр Укр. Культури в Гантері) під керівництвом Ігоря Соневицького, що з 1982 влаштує літні серії в м. Джувет (Jewett), Н.Й., та концертна програма п.з. "Музика в Інституті", що проходить в Укр. Ін-ті Америки (УІА), спершу під керівництвом Ірини Стецури, а з 1990-их рр. під мист. проводом піяніста Миколи Сука. З огляду

на ключове положення УІА в Нью-Йорку та завдяки систематичній праці цих орг-цій концерти провідних мистців проходять теж у найкращих концертних залах метрополії. В Чикаго таку функцію виконує Укр. Ін-т Модерного Мистецтва (муз. керівник Любомир Крушельницький). 24.11.1999 консул України в Нью-Йорку Юрій Богасвський влаштував особливий концерт в УІА п.з. "Чари укр. музики і пісні" (The Charms of Ukrainian Music and Song) з участю найкращих співаків, піяністів, бандуристів для запрошених дипломатів різних країн.

У М.ж. Америки легкий жанр відіграв одну з гол. роль. 1999 три ансамблі з України здобули популярність серед амер. публіки: чотирочленна оркестра кабаре-ного стилю з умовною назвою "Гоголь-борделло", під керівництвом Євгена Гуця; квіртет-оркестра "Воплі Водоплясова" з Кисва (під керівництвом Олега Скрипки) грає укр. "етно-рок" в Нью-Йорку; популярна "Пікардійська терція", камерний хор зі Львова (під керівництвом Володимира Акимця), виступала в кількох містах Америки. Чимало укр. музики передавало амер. телебачення та радіо впродовж десятиліть. Радіостанції класичної музики у Вашингтоні, Сакраменто, а гол. Нью-Йорку (Радіо "Нью-Йорк Таймс", де завідуєчим був приятель укр. музики, продюсер Роберт Ширман), програмували укр. матеріал з 1970-их рр. У Детройті була навіть серія передач під проводом музикознавця-ред. Василя Витвицького (1970-ті рр.).

Часто на муз. сцені Америки визначні ролі грали неукраїнці, але уродженці України, напр. піяністи Володимир Горовиць, Святослав Ріхтер, Е. Штосерманн, Ігнацій Падеревський, М. Горшовський, Моріц Розенталь. Тут виступали провідні скрипалі – Д. Ойстрах та Н. Мільштайн, які оформились в муз. школах України; ще один уродженець України, композитор

і піяніст Сергій Прокоф'єв, концертував у США та залучав укр. тематику до своїх творів. Чимало відзначень одержав композитор і скрипаль Євген Желесников (Eugene Jelesnik, 1915-1999), нар. в Україні, в укр.-євр. родині. Він емігрував до США і розпочав муз. кар'єру в Нью-Йорку (1935), згодом перевів (із групою музикантів) турне для амер. збройних сил за океаном (включно із поїздкою до В'єтнаму). З 1938 відомий як імпресаріо в шт. Юта, між його співробіт. – відомі музиканти Америки та представники індустрії розваги із радіо та телевізії. Особливо відомі були кантори Меїр Каневський та Давид Медовий-Медов (євр.-укр. роду), які мали чималий укр. репертуар та робили численні записи (Каневський залишив разом 41 платівок укр. матеріалу в амер. фірмах періоду (1912-16)).

Муз. успіхи зумовлені підтримкою меценатів та спонсорів. Такими були УНС (з 1959 імпрези в "Карнегі Голл", турне кiev. капелі "Думка" 1992), СУК "Провидіння", корпорація "Мазепа", "Браво" (під керівництвом Мирона Федорова), почини Мар'яна Коця в Америці та в Україні, з 1970-их рр. Укр. Муз. Фондація (Н.Дж.) та з 2000 Фонд ім. Бориса Лятошинського (Рочестер), задання якого було записувати та розповсюджувати твори цього та ін. композиторів на Зах.

(Див. теж "Бандуристи", "Звукозаписи", "Муз. школи", "Укр. Муз. Фондація", "Укр. Муз. Ін-т Америки", "Хори").

Лит.: Бачинський Ю. Укр. імміграція в З'єдинених Державах Америки. Львів, 1914. (2 вид., Київ, 1994);

Каськів Т. Рідна пісня і рідний театр (з історії укр. хорів і аматорських вистав в Америці). Гайворонський М. Наша музика в Америці – у зб. п.з. "Пропамятна книга з нагоди 40-літнього ювілею УНС", Джерзі Сіті, 1936;

Мишуга Л. Ювілейний

альманах 1894-1944, з нагоди 50-ти літнього ювілею УНС. Джерзі Сіті, 1944;

Придаткевич Р. Спомин про М. Гайворонського. Календар УНС за 1957;

Придаткевич Р. Спогади про Укр. Консерваторію і наше муз. життя в Нью-Йорку в рр. 1923-38. "Пропамятна книга УМІ в Америці з нагоди 5 ліття його існування". Філядельфія, 1958;

Bratush James D. Historical Documentary of the Ukrainian Community of Rochester, New York. Рочестер, 1973;

Савицький Р., мол. В орбіті світ. музики. "Альманах УНС за 2000". Парсиппані - Нью-Йорк, 2001.

Р. Савицький, мол.

МУЗИЧНИЙ САДОК (Musical kindergarten), збірні лекції музики, достосовані до дітей дошкільного віку, основані 1955 при Укр. Муз. Ін-ті (УМІ) і керувані Галиною Мирошниченко в Нью-Йорку, згодом теж при відділах УМІ в Ньюарку та Філядельфії. Вік дітей – від 3 до 7; садок нараховував річно 20-25 малят, а розклад лекцій – 1-2 в тиждень до однієї години. Програма Галини Мирошниченко, випрацьована за великою амер. літ. дитячої пред., - перша такого роду на терені УМІ. У програмі М.С. – підготовка до гри на муз. інструментах, до співу, танцю, тобто, до вичуття ритму, врешті пописи-концерти дітей, постановки дитячих опер (напр. "Коза Дереза" Миколи Лисенка, твори Івана Недільського, Миколи Фоменка), нар. казка "Гуси-лебеди" Н. Забіли на муз. Володимира Грудина. Діти одержували свідoctва з оцінкою їхнього поступу. Деякий час при садку працювала Зірка Савчинська і Марта Шлемкевич-Савицька – акомпаньатори.

Р. Савицький, мол.

МУЗИЧНІ ШКОЛИ (Musical schools) Основи музики (теорія, грамота) засвоювались від кін. 19

ст. при заг. парафіяльних школах, де діяли дитячі хори. Першим осередком для систематичної муз. освіти стала Укр. консерваторія в Нью-Йорку (1924-38), зорганізована і ведена Михайлом Гайворонським та Романом Придаткевичем. До складу вчителів входили: Михайло Гайворонський, Д. Рудковський (скрипка), Роман Придаткевич (скрипка і струнний квартет), Степан Марусевич (дириг. струнного ансамблю); Оксана Назаревич (учениця львів. піяніста Моріца Розенталя) та піяніст М. Стембер вели класи фортепіану, Григорій Павловський (бас Капелі Олександра Кошиця) викладав спів.

У Рочестері, Н.Й., в 1921-22 (можливо, довше) діяла М.ш. під кер. скрипаля Михайла Юркова (абсолютвента Рочестерської "Eastman School of Music"), де викладали муз. теорію та гру на основних інструментах. Тоді ж заходом Михайла Юркова та Мирослава Січинського започатковано укр. школу для дітей у Рочестері із курсами укр. мови, співу, культури при сприянні т-ва "Вільні Козаки". Виступи школи проходили дуже успішно з 1922 до поч. 1930-их рр і далі, але вже в ін. схемі шкільництва.

Після 2 Світ. війни муз. освіта перейшла до новоприбулих музик із таборів ДП. Відома в амер. пед. колах студія фортепіана Наталі Климкевич (Маямі, Фльор.) упродовж десятиліть мала поважні успіхи; її студенти часто були першунами на конкурсах всеамер. цеху "National Guild of Piano Teachers". Оперний співак-баритон Олександр Мартиненко очолював студію співу в Міннеаполісі. З 1950-их рр. в Нью-Йорку приватну студію фортепіану провадив піяніст - Вадим Кіпа; у Чикаго - Ігор Білогруд, Василь Шуть; у Клівленді - Софія Яремкевич. У Каліф. відомою є фортепіанова студія Юрія Олійника, спершу в Сакраменто, потім в Кармайкл (Carmichael); студії влаштовували

концерти учнів. Дириг. Іван Задорожний з 1963 працював кілька літ. проф. церк. співу та хорового мистецтва в Духовній семінарії в Стемфорді, Конн. о. Теодор Данусяр (мгр музики) був інструктором в Кат. Ун-ті Америки (Вашінгтон, Д.К., 1965-66), в сер. школі кард. Бреннена (1967-69), вів власну муз. школу (1970-74), крім того, був дириг. хорів.

Чимало приватних М.ш. знаходились у Філядельфії. Найдовше (1916-70) діяла муз. школа Ізидора Гранова (Granoff School of Music), з якої вийшли визначні постаті амер. музики. Там ще в 1920-их рр. скрипаль Павло Келчава, чл. Симфонічної оркестри Аллентавну, Пенн., зорганізував шкільний заклад із бібліотекою укр. нар. та концертної музики з України, починаючи друкамн 1880-их рр. Дешо пізніше скрипаль Пилип Дубас, випускник Філядельфійської Академії, після додаткового вишколу в Ляйпцігу, теж керував власною школою у Філядельфії. До 1950 в США діяли ін. приватні студії фортепіяна, скрипки, мандоліни.

В 1950-их та 1960-их рр. в Нью-Йорку діяла Школа співу під кер. меццо-сопрано Клавдії Таранової та піяніста Євгена Крахна. В тому часі в Детройті працювала Школа музики (управитель – скрипаль-віоліст Тарас Губицький), яка навчала муз. теорії, гри на інструментах та вишколювала голос заходом проф. вокалу, фортепіяна, скрипки, віолі, віольончелі, контрабаса, флейти, клярнета. Школа Губицького мала курси для дорослих та дітей та власний ансамбль "Укр. камерна музика".

Композитор і дириг. Антін Рудницький зорганізував 1954 у Філядельфії Укр. Муз. Курси, які діяли бл. 10 рр. із філіями в Йонкерсі, Н.Й., і в Трентоні, Н.Дж. В учительському зборі, крім управителя були; Лідія Бульба, Софія Горницька і Віктор Пацлавський (фортепіяно), Дмитро Кузик (скрипка), Марія Сокіл

(спів). У Філядельфії навчали теж приватно Зоя Маркович ("Укр. муз. студія") – фортепіяно, і Петро Прус – скрипка. Тенор Михайло Дуда вів там студію співу (1959-62). З 1950-их рр. у Філядельфії теж діяла фотепіянова студія Наталі Котович, яка з часом ввійшла у Філядельфійський відділ Укр. Муз. Ін-ту Америки (УМІА).

Оснований 1952 піяністом-педагогом Романом Савицьким та співробітниками УМІА швидко поширився філіями із централі в Нью-Йорку на головні міста півн. сх. шт. США. Ін-т зорганізовано за схемою централі та відділів (філій) передвосного Вишого Муз. Ін-ту ім. Миколи Лисенка в Гал. під кер. Василя Барвінського. Як географічним поширенням так і засягом навчальної програми УМІА являється центр. М.ш. в США (за його структурою, дитячими школами та пед. збором) (див. *Укр. Муз. Ін-т Америки).

1995-2000 на Гаваях керувала власною муз. школою педагог і дир. Христина Бемко-Кріль (диплом від "Music Teachers National Association" та "American College of Musicians"). Її заклад "Kailua School of Music" у м. Віндвард (Windward, остр. Оагу), zatrudнював 12 викладачів і розвинувся до 300 студентів (віком від 4 рр.). Програма включала лекції спіау, гру на різних інструментах, включно із пед. курсами з допомогою комп'ютера. Школа Христини Бемко-Кріль навчала класичної і популярної музики, розвинула концертну діяльність, участь в конкурсах цеху "National Guild of Piano Teachers" (з осідком в шт. Текс.) та вела спеціальну програму для дітей віком від 3,5 до 6 літ. З 2003 Христина Бемко-Кріль керує студією "Fredericksburg Piano Studio" (шт. Вірдж.), де видала (2003) підручник гри на фортепіяні для початківця (англ. мовою).

Із відродженням бандури в Америці в 2 пол. 20 ст. постають осв. осередки цього нац. іструменту. Школою та ансамблем бандури проводив Р. Гурський, з раннях 1980-

их рр. широку діяльність розвинула в Нью-Йорку Школа Кобзарського Мистецтва під проводом Миколи Чорного-Досінчука. Школа видає квартальник *"Бандура. Діють теж щорічні літні табори бандури (чи місця кобзарського таборування), т.зв. майстерні (workshops) кобзарського мистецтва з ініціативи Укр. Капелі Бандуристів ім. Шевченка, при сприянні відомих бандуристів, напр. Віктор Мішалов та ін. Див. теж *Бандуристи.

Згідно з даними, зібраними Антоном Рудницьким (1963), "в амер. високих муз. школах, які надають такі самі наук. академічні ступені, як будь-які амер. ун-ти чи коледжі, та в муз. відділах амер. високих шкіл працювали проф.: Роман Придаткевич у коледжі Муррей (Murray State College), Марія Сокіл-Рудницька та Антін Рудницький (обос в Філядельфійській Муз. Академії). У Чикагському Муз. Коледжі (Roosevelt University) – Ельва Барабаш. У Вейсському Ун-ті (Детройт) працював викладачем Богдан Кушнір; в Стейтовому Коледжі Австіна (Austin State) в Текс. – Віктор Білан." Від 1970-их рр.: Ярополк Ласовський в Ун-ті Кляріона (Clarion), Пенн., Михайло Голян у Коледжі Врайта (Wright) в Чікаго. З 1950-их рр. особливо відомий фаготист-педагог Степан Максим, абсолювент Муз. школи Джулліярда (Juilliard) в Нью-Йорку, викладав цей інструмент як в самому Джулліярді, так і в Єйльському та Колумбійському ун-тах і в ін. високих школах США.

По амер. муз. школах неунтського рівня працювали як вчителі: Наталія Котович і Оксана Сімович у "Settlement Music School" у Філядельфії, Дмитро Кузик у Трентонській Муз. Консерваторії, Роман Савицький, Роксоляна Гарасимович, Марія Сокіл-Рудницька і Антін Рудницький – у Філядельфійській Муз. Консерваторії (останній також і в Академії Вокалу у Філядельфії).

Чимало українців працювали вчителями музики в амер. публічних і сер. школах. Ветераном між ними – Іван Барабаш у Чикаго, довголітний керівник шкільних духових оркестр. В публічних школах зайняті були теж: Степан Марусевич, Ганна Придаткевич-Кухарчук, Люба Головата, Галина Савчак-Кутко, Роман Бородієвич, Маркіян Бачинський, Роман Андрушко та чимало ін. В Чикаго Володимир Чижик вчив у публічній і сер. школі та вів приватну студію скрипки. Педагог і поет Ярема Купчинський (спеціаліст струнних інструментів) від багатьох рр. керує муз. шкільництвом шт. Н.Дж.

Річард Дуфало проявив себе довголітнім дир. програми муз. школи Джуліярда (Нью-Йорк), а також му. фестивалів у Аспені (Aspen), Кол. Довголітнім викладачем музики в Ун-ті Невади був Вірко Балеї, недавно призначений кер. муз. програми цього Ун-ту. Піаніст Роман Рудницький викладає в Ун-ті Янгстауна (Youngstown), Ог.

Видатні виконавці класичної музики надають традиційні "майстер-класи" студентам старших курсів; такими викладачами 1980-90-их рр. були піаністи Юрій Олійник, Юліяна Осінчук, Микола Сук, скрипалі Олег Крнса, Юрій Мазуркевич та ін.

Літ.: Придаткевич Р. Спогади про Укр. Консерваторію і наше муз. життя в Нью-Йорку в рр. 1923-1938. "Пропам'ятна книга Укр. Муз. Ін-ту в Америці." Філадельфія, 1958; Рудницький А. Укр. музика. Мюнхен, 1963; Bratush James D. Historical Documentary of the Ukrainian Community of Rochester, New York. Рочестер, 1973.

Р. Савицький, мол.

МУЛА Ілля (Ilija Mula), правник, гром. діяч, меценат; н. 2.8.1910 а с. Петридів Товмацького пов., Гал., п. 22. 8.1987 в Чикаго.

Гімназію закінчив в Станиславові, а правничі студії у Львові. Судову практику відбув у Варшаві, але 1939 зрезигнував зі судової посади, повернувся до Львова і працював адвокатом. На еміграції з 1945 був правним дорадником у таборі ДП в Регенсбурзі, Нім. Переїхавши до США, закінчив ще раз амер. правничі студії в Ун-ті ДеПол (DePaul) в Чикаго. Відкрив власну адвокатську практику, яку провадив до 1987. М. був активним в укр. гром. житті в різних його організованих формах; був прихильником гетьманської орг-ції, очолював Комітет допомоги Укр. Наук. Ін-тові Гарвалдського Ун-ту та й сам був його визначним меценатом, активним зокрема в церк. житті.

Д.М.

МУЛЯК ЛІ Юлія (Julia Mullock-Lee), інж.- архітект, дочка укр. імігрантів, принцеса – кол. дружина внука останнього імператора Кореї; н. 18.3.1928 в Майнерсвіллі (Minersville), Пен., в родині лемк. імігрантів. Студіювала архітектуру

в Нью-Йорку, працювала архітектором у великій фірмі "IM Pei". 1959 одружилася з Кю Лі (Gu Lee), сином престолонаслідника Ун Лі (crown prince Eup Li) й внука

останнього Корейського короля-імператора Коджонг (Gojong) (шлюб у св. Юра в Нью-Йорку). 1963 переселилися до Сол (Seoul) в Півд. Кореї. Тут М. Л. допомагала агенції Кат. Сусп. Опіки, вчила корейських жінок англ. мову. У 1982 подружжя розлучилося. З 1970-их рр. М. Л. провадила крамницю у Гаст Готелі в Сол. 1997 переїхала до Гонолулу (Honolulu), Гаваї, де малювала картини і продавала свої твори. З 2005 живе знова в Сол. Її спогади про життя в Кореї друкувалися в "Лемк. вістях".

Н. Заяць

МУНГАЛ (Munhall), м-ко в Пенсильванії, розташоване 9 км на півд. сх. від Пітсбургу, рел. центр Візант.-Пітсбургської архієпархії русинів (закарпатців). Нас. 12;265 (2000), українців 90, карп. русинів 7; останні в переписі позначені як словаки, росіяни, слов'яни, угорці й ін. Фактично нащадків закарп. іміграції є понад 1000 осіб, в минулому було більше. Тут 1903 постала перша церква св. Івана Хрестителя, яка стала 1924 кафедральним осідком екзарха сп. Василя Такача, 1929 мала бл. 700 родин. Наступниками Такача були – Данило Іванчо (1948-54), Микола Елько (1955-67), Стефан Коціско (1968-91), Тома Долинай (1991-93), Іван Білак (1993-94), Джадсон Процик (1995-2001), Василь Шотт (від 2001). Від 1973 архієп. мають титул митрополитів, осідком митрополії є Пітсбург, а церкву в М. стала митрополською катедрою. 1993 збудовано нову катедру у неовізант. стилі, а стару катедру визнано іст. пам'ятником.

В.М.

МУРАШКА С. (псевдо) див. *Мовчан Юлія*

МУРАШКО Микола (Nicholas Murashko), гром. діяч, н. 15.12.1891 в с. Святе Ярославського пов., Гал., п. 3.8.1949 в Нью Брансвіку

(New Brunswick), Н.Дж. У США з 1907 вперше в Рочестері, пізніше в Джерзі Сіті. 1929-49 гол. УНС, гол. Об'єднання Укр. Орг-ції Америки (1939-40), перший през. УККА (1940). Також протягом багатьох рр. менеджер газ. "Свобода" і "Ukrainian Weekly". Як віце-през. ЗУАДК (1947-49) М. доклав значних зусиль для надання допомоги укр. емігрантам в Європі.

р.м.

МУРЖЕНКО Олексій (Oleksiy Murzhenko), дисидент, колишній політв'язень в СРСР; н. 23.11.1942 в м. Лозова Харківської обл., п. 31.12.1999 в Нью-Йорку. Навчався в Кнів. суворовському училищі. 1962-68 перебував в ув'язненні за участь в антирад. групі "Свобода розуму", 1970-84 за спробу втекти на літаку з СРСР до Швеції. З 1988 у США, де працював в укр. банку, водієм, дописував до укр. преси, виступав на радіо "Свобода".

В. Дудко

МУРИН Любов (Lubov Muryn), гром. діяч; н. 1901 в Гал., п. в червні 1978 в Монро (Monroe), Н.Й. На батьківщині організатор Союзу українок, а згодом союзу укр. працюючих жінок "Жін. громада" та жіноцтва Укр. Радикальної партії. Кілька разів ув'язнювалася поль. владою. На еміграції в Нім. і США.

р.м.

МУХА Зеня (Zenja Mucha), політ.-пресовий референт, кіно-публіцист; н. 1956 в родині укр. емігрантів у Поль. Приїхав з батьками до Нью-Йорку 1965. В 1980-их рр.

була дорадником і секр. у сенатора Ал Д'Амато (12 рр.) і губернатора Джорджа Патві в Албані (Albany), Н.Й. Працювала старшим віце-през. в ABC Broadcast Group і ABC Television Network. З 2001 працює в студії "Disney" в Лос Анджелесі, вперше як старший публіцист віце-през. студії, тепер — екзекутивний віце-през. Корпоративної Комунікації студії. З 2002 М. керувала всіма ключевими функціями цієї студії, від завдань корпоративного речника до глобальної стратегії кінопродукції.

Р. Савицький, мол.

МУХИН Ігор (Igor Mukhyn), бібліотекар, гром. діяч; н. 1932 в Житомирі, п. 13.3.1997 у Вашингтоні, Д.К. Під час 2 Світ. війни емігрував з матір'ю до Чехо-Слов., після війни в Нім. і Франц., де почав студіювати журналістику у Сорбонні. З 1952 у США, в Міннеаполісі. 1953-76 служив в армії. З 1977 помічник керівника відділу книгообміну в Конгресовій Бібліотеці, паралельно студіював у Мерилендському Ун-ті й Кат. Ун-ті Америки. Гол. Об'єднання Українців Вашингтону, довголітній чл. парафіяльної ради собору св. Апостола Андрія Первозванного у Вашингтоні. Заходами М. було суттєво докомплектовано наук. вид. бібліотеку при Консисторії УПЦ в США у Савт Бавнд Бруку, а також бібліотеки Житомира.

В. Дудко

МУХИН Микола Богдан (Nicholas Bohdan Mukhyn), скульптор; н. 24.5.1916 в с. Зайцеве Бахмутського пов. Катеринославської губ., п. 8.5.1962 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд

Бруку. Студіював у художніх ін-тах Харкова, Одеси, Києва (останній закінчив 1936). 1940-44 у Львові, керівник відділення скульптури Укр. мист. школи.

1944-49 у Берліні, Нім., де мав свою майстерню і мав індивідуальну виставку своїх скульптур. З 1949 в США, в Філядельфії, де мав свою майстерню; викладав скульптуру в Укр. Мист. Студії. Чл. Об'єднання Мистців Українців Америки; брав участь в укр. і амер. виставках в Філядельфії і Нью-Йорку.

М. працював різними техніками в різних матеріалах (віск, дерево, мармур, бронза, срібло), перев. відображаючи в імпресіоністичному стилі постаті укр. історії ("Князь Ігор", "Запорожець", "Коз. сотник", "Слава" та ін.). М.

наскрізь оригінальний скульптор. Укр. різьби показав зовсім ін. творчі перспективи. Його праці заперечували тогочасні поняття різьби, як статичну масу брил. У М. все легке, праці виявляють рух, як і сам матеріал з якого виконував свої різьби. Його стихійний, неначе степовий характер у його працях досягнув високого мист. вислову. М. виконав кілька повної висоти різьб, постатей святих для римокатолицьких церков. Для каплиці митр. Константина Богачевського у Філядельфії виконав іконостас. Твори виставлялися в Москві, Ленінграді, Львові, Нью-Йорку, Філядельфії.

Лит.: Гординський С. М. Б. Мухин [1947]. "Сучасність", ч. 5, 1997.

В. Дудко, Б. Титла

МУШИНСЬКИЙ Михайло (Mykhailo Mushynsky), гром. і політ. діяч; н. 24.12.1911 в с. Валява Перемиського пов., Гал., п. 15.6.1995 в Детройті. Чл. ОУН від часу перебування в Перемиській гімназії, після закінчення якої виїхав для продовження студій до Нім., звідки його вислано на працю ОУН до Італ., де 1932-36 студіював економіку і політ. науки, згодом був особистим секр. полк. Євгена Коновальця. 1940-41 за завданням ОУН в Іспанії. З 1941 в Нім., 1944-45 в концтаборі Саксенгаузен (Sachsenhausen). 1945-48 в Італ., 1948-65 в Аргентині. Представник ПУН і УНР в екзилі у Півд. Америці, 1950-62 гол., секр. т-ва "Відродження", засновник Укр. Центр. Репрезентації в Аргентині, кредитної спілки "Самопоміч". З 1965 в Детройті. 1966-76 дир. кредитної спілки "Самопоміч". Секр. ПУН. Нагороджений хрестами заслуги УНР, Карп. Січі та ОУН.

В. Дудко

Н

НАВРОЦЬКА Романа (Romana Nawrocky), з роду Лебедович, дружина Мирослава Навроцького, гром. діячка; н. 11.10.1921 в с. Віжомля Яворівського пов., Гал., п. 15.11.1999 у Філадельфії, похована на цвинтарі св. Марії у Фокс Чейсі. Закінчила матуру в гімназії в Перемишлі (1940), провадила підпільний Пласт; студіювала філософію у Львові, а від 1941 – у Відні; арештована гестапо і перебувала у концентраційному таборі в Равенсбрюку. По війні студіювала географію та етнологію в Іннсбрукському ун-ті, який закінчила д-ратом про особливості акліматизації білої людини в гарячому кліматі (1948). Від 1949 на еміграції в США, мешкала в Філадельфії. Була активною діячкою мирянського кат. руху, за дорученням Патріярха Йосифа Сліпого очолювала Т-во "Свята Софія" в США, яке фінансово підтримувало УКУ в Римі, видала ряд книжок. Разом зі своїм чоловіком Мирославом ініціювала Патріярший Фонд. Останніми рр. від імені Т-ва "Свята Софія" очолювала орг-цією будови музейно-меморіального комплексу Патріярха Йосифа на його батьківщині в с. Заздрість бл. Тернополя в Україні, провадила акції допомоги бідним дітям в Україні та ін.

р.м.

НАВРОЦЬКА Христина (Christina Nawrocky), з дому Домбчевська, дочка Ірени Домбчевської, гром. діячка, журналістка; н. 24.10.1917 у Фрайштадті, Австр., п. 4.3.2005 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. З родиною повернулася в Україну до Миколаєва над Дністром. Після

закінчення гімназії в Стрию, Н. навчалася в кооп.-екон. школі у Львові. Працювала бухгалтером у фабриці "Здоров'я", пізніше у "Хліборобській Централі". 1944 емігрувала до Нім., де студіювала фармацію в Мюнхені. Від 1949 в США в Нью-Йорку. Активна в Пласті: в курені "Ті, що греблі рвуть"; в станиці Нью-Йорку; та у виховнім секторі Красвої Пласт. Старшини; чл. Крайової Пласт. Ради. Чл. СУА – чл. управи 64 Відділу (1954-2005). Від 1964 – працівник видава "Червона Калина"; в 1975-80 – чл. президії і заст. гол. УККА від СУА; у 1973-92 – чл. управи, гол. статутної комісії СФУЖО, представниця неурядових орг-цій в ООН. Як виконуюча обов'язки гол. Світ. комісії "Року укр. дитини" брала участь в сесіях Дитячого Фонду Дітям ООН (UNICEF). (1996) та СФУЖО (1997). Від 1985 редагувала рубрику "Наше харчування" в журн. "Наше життя", дописувала до "Свободи", "Нашого Голосу", "Українки в Світі", "Краянки" та ін. У трьох останніх вид. – чл. редколегії. Написала спомин "Моя мандрівка на Захід". Нагороджена пласт. Орденами св. Юрія в сріблі та золоті та почесним членством СУА.

В.М.

НАВРОЦЬКИЙ Мирослав (Myrosław Nawrocky), чоловік Романи Навроцької, лікар-патолог та гром. діяч; н. 7.9.1916 в Городенці, Гал., п. 7.11.1978 у Філадельфії, похований на цвинтарі

св. Марії в Фокс Чейсі. Сер. освіту здобув в Коломиї (1934). На поч. 2 Світ. війни виїхав до Кракова, відтак до Відня, де 1940 почав студії медицини. В 1941 як перекладач перебував на сх. укр. землях, а повернувшись, продовжував студії. В грудні 1943 гестапо арештувало Н., і до 1945 він був в'язнем у таборах Дахав, Фльосенбург і Герсбрук. Після звільнення у 1945 дістався до Іннсбруку, де продовжував мед. студії. 1949 емігрував до США. В осени 1951 повернувся до Гайдельбергу (Нім.), де закінчив студії, а 1953 захистивши працю "Рак і тютюн" одержав диплом д-ра медицини. У Філадельфії відбудув інтернатуру та 4 рр. спеціалізації з хірургічної та клінічної патології. На поч. 1950-их рр. працював патологом в лікарні "Назарет", а згодом став дир. департаменту патології в лікарні "Роллінг Гілс" у Філадельфії. Був чл. УЛТПА, належав до амер. мед. т-в, був співорганізатором 8-го Наук. з'їзду УЛТПА, чл. та гол. Т-ва "За Патріярхат". Захищав права Помісної УКЦ, організував збірки на потреби Патріярха Йосифа, взяв участь у 40 Євхаристійному Конгресі в Мельборні (Австрал.), був співорганізатором і господарем світ. з'їзду представників мирянських орг-цій, які засн. Укр. Патріярхальне Світ. Об'єднання (УПСО). Був співзасновником Т-ва "Свята Софія" та чл. його дирекції.

В.М.

НАГІРНА Аня (Anna Nahirna {Nagurney}), зроду Боб'як, дослідник в галузі супермереж, прикладної математики, інформаційних технологій, математичного програмування тощо; н. у 1950-их рр. у Віндзорі (Windsor), Онтаріо,

Кан. Дитиною Н. з родиною переїхала до США. Вищу освіту осягнула у Браун Ун-ті (Brown University) у Провіденс, Р.Айл., де здобула дипломи бакаляра з рос. і слов. студій (1977), мгра (1980) й д-ра (1983) прикладної математики. З 1983 – проф. Массачусетського Ун-ту (University of Massachusetts). Викладала в Массачусетському Ін-ті Технології (MIT, 1988-99), ун-тах США, Швеції, Австр. Автор 7 монографій, зокрема книги "Financial Networks: Statics and Dynamics" (1997 – у співавторстві), монографій "Sustainable Transportation Networks" (2000), "Supernetworks: Decision-Making for the Information Age" (2002 – у співавторстві), "Fragile Networks: Identifying Vulnerabilities and Uncertainties in an Uncertain World" (2009), та ін., бл. 100 ст., розділів, доповідей, курсів лекцій тощо. З 1995 проф. Школи менеджменту ім. Айзенберга (Isenberg School of Management) при Массачусетському Ун-ті в Амгерсті (Amherst). Здобула багато наук. нагород, серед яких друга за значенням після Нобелівської – Міжнар. премія ім. Еріка Кемпе (International Kempe Prize), присуджена 1986 Ун-том Умеа (Umea University), Швеція; премія Нац. наук. фундації США (NSF) для жінок-науковців (1988, 1991), стипендія ім. Фулбрайта (2001–2002) та ін. Д.чл. НТШ. Мешкає в Амгерсті.

Ю. Микитенко

НАГІРНА Стефанія (Stefania Nahirna), з роду Чабан, концертно-камерна співачка (сопрано), журналістка, педагог, літератор, гром. діячка; н. 9.9.1898 в м. Сокаль, Гал., п. 19.2.1993 в Нью-Йорку. Сер. школу та вчительську семінарію закінчила у Львові; першу муз. освіту здобула у Львів. Вишому

Муз. Ін-ті ім. Миколи Лисенка (1918-23). З 1923 у Празі, де закінчила високу освіту в Укр. Пед. Ін-ті ім. Михайла Драгоманова зі спеціалізацією в укр. мові й літ., вищу муз.-вокальну освіту завершила в Празькій держ. консерваторії (1925-30). 1934-39 викладала в укр. гімназіях у Модржанах (Чех.) та Рахові (Закарпаття), була на гром. роботі в Укр. жін. союзі, дописувала до журн. "Жінка" у Львові. 1919-44 виступала в укр. концертах у Львові, Празі, Берліні. Відзначалась технічно добрим сопрано широкого діапазону; в репертуарі твори Лисенка, Стеценка, Лопатинського, Січинського, Барвінського, Людкевича, Моцарта, Вебера, Бізе, Сметани, Дворжака, Пуччіні, Верді та укр. нар. пісні. Від 1945 – в таборах ДП у Регенсбурзі (Баварія), де працювала в Об'єднанні Укр. Жінок, таборівій раді та ін. 1947 видала і переклала на укр. мову книжку оп. для дітей "Пригоди хороброго голуба" зnanого в Європі бенгальського (індійського) письмен. Д.Г. Мукерджі (друге видання 1961 в США), написала цикл новель на муз. теми, серед яких – "Ададжіо", надрукованого у "Кракіаських вістях" та журн. "Громадянка". Від 1949 на еміграції у США, поселилась в Нью-Йорку. Дописувала до журн. "Наше життя", "Жін. світ", "Жінка", "Ми і світ" та ін.; під патронатом УККА та ОПДЛ упорядкувала "Укр. декляматор" (1952). Активна в СУА, Літ. Мист. Клубі, Укр. Муз. Ін-ті та ін. 2003 вийшла мемуаристика "Adagio: життєвий шлях С. Нагірної" (автор Оксана Нагірна-Кузишин), в якій також передруковано новелю Н. "Ададжіо".

Лит.: Нагірна С. Из моїх муз. спогадів. "Наше життя", чч. 6, 9, 1952;

Нагірна - Кузишин О. Adagio: життєвий шлях С. Нагірної. Львів, 2003.

р.м.

НАГАСВСЬКИЙ Ісидор (Isidor Nahayewsky), гр.-кат. свящ., історик і теолог, журналіст, гром. діяч; н. 21.6.1908 в с. Полівці Чортківського пов., Гал.; п. 7.5.1989 в Пармі, Ог., похований на цвинтарі св. Петра і Павла. Гімназію закінчив 1929 в Бе-

режанах. 1929-34 учився в Укр. Богословській Академії у Львові, де здобув ступінь мгра теології. 1935 аисвячений на свящ. 1939 перебував під арештом у поль. концентраційному таборі Береза Картузька, з осені того ж р. був під наглядом НКВД у Бродах. Згодом перейшов за р. Буг на поль. територію. 1941 у в'язниці Гестапо в Грубешеві. 1943-45 – капелян І укр. дивізії Укр. Нац. Армії "Галичина". 1945-47 в таборах ДП в Нім. Від 1947 – на еміграції в США. 1953 закінчив філософ. фак. УВУ в Мюнхені здобувши д-рат філософії. Н. служив парохом в парафіях Пен., Ог., Н.Дж., і Фльор., найдовше в Фініксвіль (Phoenixville), Пен. (1968-73), і Лорейн (Lorain), Ог. (1973-80). У 1950-их рр. Н. редагував рел. щомісячний журн. сестер Василіянок "Місіонар", співпрацював з тижневиком "Шлях" та щоденником "Америка". Від 1963 – надзвич. проф. історії Укр. Кат. Ун-ту в Римі. Д.чл. НТШ та УВАН, Амер. Істор. Т-ва та ін.; номінований митрофорним протоєрєм. Автор волизових монографій "Кирило-Методіївське християнство в Русі-Україні" (1954), "Рим і Візантія" (1956), "History of Ukraine" (1962; 2 вид. – 1975), "Історія римських вселенських архисреїв" (т.1.– 1964; т.2 – 1967; т.3 – 1979), "History of Modern Ukrainian State: 1917-23" (1966), "Укр. держава двадцятого

сторіччя" (1989), спогадів та ін.

Лит.: Гулей Н. Вірний син України І. Нагаєвський. "Шлях перемоги", 17.6.2001.

р.м.

НАГІРНИЙ Володимир (Volodymyr Nahirnyi), соціолог, історик; н. 9.8.1927 у Станиславові, Гал., п. 4.6.1994 у Мейплвуді (Maplewood), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Сер. освіту здобув у Нім. під час перебування в таборах ДП. Емігрував до США 1949, бакалярат закінчив у Маркет Ун-ті (Marquette) в Мільвокі, Віск. Переїхавши до Бостону, захистив мгра дисертацію в Гарвардському Ун-ті, згодом – д-рат із соціології в Чикагському Ун-ті (University of Chicago). Від 1962 в Нью-Йорку, де викладав соціологію в Гантер Коледжі (Hunter) при Міськ. Ун-ті Нью-Йорку (City University of New York). 1964 отримав дослідний грант Саймона для праці у Вел. Британії над іст.-соціологічною розвідкою про рос. інтелігенцію 19 ст.; ця тема вважається однією з центр. у наук. доробку Н. Повернувшись до США, продовжував працювати проф. соціології у Гантер Коледжі до 1992. В амер. та англ. соціолог. журн. друкував численні праці про соціальні структури, соціологію інтелігенції, ідеологічні рухи, процеси асиміляції та ін; співавтор кн. "Language Loyalty in the United States" (1965). Чл.-кор. НТШ, д.чл. УВАН.

Ю. Микитенко

НАГІРНЯК Ілля (Ilya Nahirniak), псевд. "Лесів", "Майданський", правос. свящ., законовчитель, історик; н. 20.7.1895 в с. Іспас-Майдан, Вижицького пов., Буковина, п. 6.7.1973 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив теолог. і пед. фак. Чернівецького Ун-ту (1920), 1924 рукоположений на свящ., 1924-40 був свящ. і законовчителем у різних парафіях

Буковинської правос. митрополії, зокрема на Гуцульщині. 1937 арештований рум. поліцією за укр. рел. й культ. діяльність. Переїхавши на Холмшину, викладав рел. та українознавчі дисципліни у гром. орг-ціях та сер. школах, зокрема в Грубешові, займався гром. та просвіт. діяльністю. Перед наступом Червоної армії переїхав до Нім. де був парохом УАПЦ (1945-49), викладав в укр. гімназіях таборів ДП. Від 1947 – проф. морального богослов'я в Богословській академії в Мюнхені, чл.-співроб. Богословського Наук. Ін-ту УАПЦ на еміграції. Підвищений до сану митрофорного протосрея. Емігрував до США 1950, оселився в Чикаго, був парохом катедрального собору св. Володимира. Активний гром. і рел. діяч: засн. і співред. журн. "Гуцулія" та "Укр. козацтво"; Автор іст. та рел. ст. в укр. газ. і журналах. Нагороджений Хрестом Укр. Козацтва (1972).

Лит.: Кушинський, А. Митрофорний протосрей о. І. Нагірняк. "Укр. козацтво", ч. 4 (26) 1973.

Ю. Микитенко

НАГОРНИЙ Юрій (George Nahogny), псевд. Мартинюк, фармацевт, гром. діяч; н. 23.3.1923 в с. Косенівка на Черкащині, п. 16.2.2003 в Бавнд Бруку (Bound Brook), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студії розпочав в Уманській фармацевтичній школі (1942-43), та закінчив мгром фармації в УТГІ в Мюнхені (1947-49). 1950 прибув до США, та студював у Політехн. Ін-ті Алабами (Alabama Polytechnic Institute) (1951-52). Став реєстрованим фармацевтом в шт. Н.Дж. 1954. Активний в орг-ціях сх. укр. еміграції. Гол. управи Об'єднання Українців Республікансько-Дем. Переконання в США (1966-69), з 1967 чл. ЦК і секретаріату УРДП (сектори преси й інформації та гром. справ), чл. Демократичного

Об'єднання Бувших Репресованих Українців Совєтами, чл. політ. ради УККА, чл. Комітету Гром. Єдності, редактор "Наші позиції" і "Штурм". Співзасновник і перший гол. ОДУМ в США (1953-54), засновник бюлетеня ОДУМ у "Молода Україна", комендант таборів виховників ОДУМ-у, вчитель школи українознавства. Автор публіцистичних ст. у пресі.

В.М.

НАГУРНИЙ (Нагірний) Петро (Peter Nagurney), пілот, герой 2 Світ. війни, знаний як один з піонерів амер. авіації; н. 7.3.1910 у Джессуп (Jessup), Пен., в родині батьків,

які прибули до США 1903 з Гал., п. 16.4.2005 в Манассас Сіті (Manassas City), Вірдж. Заг. освіту здобув у сер. школі Джессупа. Почав літати у 20 рр. життя,

отримав комерційну ліцензію 1936, а транспортну – 1937. Під час 2 Світ. війни від 1942 був пілотом базованої в Кан. Поромної команди (Ferry Command) брит. військ.-повітряних сил, у складі якої налітав понад 3 тис. год., провівши 46 літаків і багато живої сили з Гібралтару до Англії в ході підготовки до десанту в Європі. По війні допомагав орг-ції Аргентинських авіаліній, 1953 був пілотом "Flying Tigers" (Літаючих тигрів), з 1955 став гол. авіаційного відділу випробувальних лябораторій під фірмою Міжнар. телефонічної і телеграфічної корпорації (ITT Co.) у Тетерборо (Teterboro airport), Н.Дж. Вийшов на пенсію 1975 і оселився у Манассас, Вірдж. Н. відомий в історії амер. авіації як один з її піонерів і рекордсменів, як провів у повітрі понад 25 тис. годин.

Лит.: Flannery, Joseph X. Daring Young Man Loved Flying Machines. "Forum", № 79, 1989.

Ю. Микитенко

НАГУРСЬКИЙ Бронислав (Bronko) (Bronislaw/Bronko Nagurski), визначний спортсмен – футболіст і борець, названий “легендою амер. футболу”; н. 3.11.1908 у Рейні Рівер (Reiny River), провінція

Онтаріо, Кан., п. 7.1.1990 в Інтернешінал Фоллс (International Falls), Мінн. Дитиною переїхав з Кан. до США до Інтернешінал Фоллс, де закінчив сер. школу, в школі грав баскетбол і амер. футбол. 1927-29 навчався у Міннесотському Ун-ті в Міннеаполісі, де отримав офіційне визнання як “всеамер. футболіст”. 1929 увійшов до збірної ун-тської команди США як досі єдиний спортсмен в історії амер. футболу, що грав одночасно в обороні й нападі. 1930 став проф. гравцем футбольної команди “Chicago Bears” Нац. футбольної ліги (NFL). Відзначався силою, спритністю й швидким бігом, був прозваний “brute force” (“дика сила”). З 1937 зайнявся проф. боротьбою (wrestling), а вже у 1937 і 1939 вигравав світові чемпіонати з боротьби у важкій вазі, працював суддею у цьому спорті. 1943 на один сезон повернувся до “Chicago Bears”, а в 1944-45 був тренером футбольної команди Каліфорнійського Ун-ту в Лос Анджелесі (UCLA). Вийшов на пенсію 1960. У 1963 обраний чл. Футбольної Палати Слави (Pro Football Hall of Fame), а пізніше й палат проф., ун-тської та вищої ліг. При кожній нагоді підкреслював своє укр. походження. 2003 поштовий уряд США видав марку з портретом Н.

Лит.: Sokolyk K.W. Bronko Nagurski All Time American Football Great 1908-1990. “Forum”, No. 80, 1989; Reinmuth, Gary. Bear great Nagurski dies at 81. “Chicago Tribune”, 9.1.1990.

О. Роздольська

НАДБУЖАНЦІВ ОБ’ЄДНАННЯ див. *Об’єднання Надбужанців*

НАДРАГА Василь (Basil Nadraga), бібліотекар, гром. діяч, хорист; н. 9.1.1910 в с. Саджава Станіславівського пов., Гал., п. 20.3.2006 в Сан Антоніо (San Antonio), Текс., похований на цвинтарі Седар Гил в Сілвер Спрінг (Silver Spring), Мерил. Високи студії закінчив в Адміністраційно-госп. Ін-ті (Instytut Administracyjno-Gospodarczy) у Кракові (1935) дипломом працівника комунальної (пов.) адміністрації. 1944-49 – в таборах ДП в Австр. До США прибув 1949. Був чл. та скарбником (1946-62) укр. хорів “Ватра” (Австр., Кан., США) та “Кобзар” (Філядельфія). Працював бібліотекарем (1962-88) слов. та центр.-европ. відділу Конгресової Бібліотеки у Вашингтоні, де як референт з українки уклав авторський, загловний і предметний каталоги – разом бл. 60 тис. карток, та періодичний каталог (бл. 1750 назв з інвентурами), які значно розширили вивчення українстики; запровадив реферативний каталог українки для слов. відділу бібліотеки, пропагував українознавство у своїй діяльності. Н. – активний учасник укр. гром. та наук. життя; співпрацював з редакцією ЕУ, Укр. Наук. Ін-том Гарвардського Ун-ту; чл. управи Укр. Бібліотечного Т-ва Америки (1965-95) та ін.

Ю. Микитенко

НАЗАРЕВИЧ Володимир (Volodymyr {Walter Nazarewicz}), інж.-хемік, гром. діяч; н. 18.7.1927 в Нью-Йорку, п. 20.11.2011 в Нью-Йорку. Бакалярат з хем. інженерії здобув у коледжі Купер Юніон (Cooper Union) в Нью-Йорку (1949), мгра скінчив у Нью Йоркському Ун-ті (1952). Від

1949 до 1994 проф. діяльність Н. пов’язана з вел. індустріально-оборонною компанією Файзер (Pfizer Inc.), де працював на різних посадах: інж., менеджера, дир. з комерційного розвитку в галузі хемії, фармації, мінералів, металів тощо, дир. департаментів, віце-през. з маркетингу та през. дочерньої компанії Спецшліт Мінералс (Specialty Minerals); 1971-74 працював у Токіо в японському відділенні фірми. 1994 вийшов на пенсію, залишившись през.-емеритом Спецшліт Мінералс. У проф. середовищі відомий винаходом спільно з Джеком Бартелсом т.зв. піролітичного графіту, що використовувався, зокрема, для термального захисту ядерного двигуна космічного апарату, запущеного 1975 на Марс; Н. розробник ряду хем. процесів, що застосовуються в наукоємких технологіях в усьому світі; чл. Амер. Хем. Т-ва, Амер. Ін-ту Хем. Дослідів та ін.; має нагороду “Президентська цитата” за проф. досягнення коледжу Купер Юніон. Активний чл. укр. громади, през. Укр. Ін-ту Америки (1981-89, 1997-99).

Ю. М.

“НАЗАРЕТ” (Nazareth), екуменічно-місійний журн., видаваний Екуменічним Центром св. Атанасія Вел. при Епархії св. о. Миколая в Чикаго, почав виходити 1971. Спершу кварталник, згодом виходить неперіодично. Організатором і гол. ред. до 1989 був о. Ярослав Свишук, коли редагування перебрав Йосиф Тереля в Кан. В журн. друкуються ст. укр. й англ. мовами, а від 1987 появляються окремо чч. по укр. або по англ. З переїздом о. Ярослава Свишука (1989) на місійну працю до Аргентини, його видавцем є Місійне Згромадження св. Андрея з осідком

в Чако. До березня 1990 появилось 49 чч. В журн. містили ст. м. ін. Верховний Архисп. Мирослав Іван Любачівський, сп. Андрій Сапеляк, о. Іриней Назарко, о. Методій Нічка, о. Атанасій Пекар, Лев Мидловський, Осип Федорика, Микола Бараболяк, Свген Дачншин та ін.

Е. Басюк

НАЗАРЕНКО Григорій (Hryhorii Nazarenko), бандурист, співак, дириг., концертмайстер; н. 13.10.1902 в Полтаві, п. 25.5.1997 в Детройті, похований на цвинтарі Гренд Лавн (Grand Lawn). Поч. освіту здобув у церк.-приходській школі, від 1909 вивчав муз. грамоту й сольоспів, співав

у церк. хорі; вчився в Полтавській художній школі. Муз. освіту здобув, навчаючись від 1918 в Полтавському муз. технікумі на дириг.-композиторському відділенні; водночас співав у нац. хорі Федора Поподича. Разом з Даннлом Пікою, Йосипом Панасенком, Павлом Міняйлом та ін. 1923 став співзасновник "Кобзарського братства", яке влилося у Полтавську Капелю Бандуристів під керівництвом Володимира Кабачка. Від 1935 – в Києві на позиції концертмайстра Держ. зразкової капелі бандуристів УРСР; 1941 у сов. нім. війні був поранений, перебував у нім. полоні, звідки вирвався, і 1942 разом з Григорієм Кнтястим та ін. заснував у Києві Укр. Капелю Бандуристів ім. Тараса Г. Шевченка. В серпні 1942 Н. разом з капелею арештований Гестапо; 1943 звільнений і разом з ін. капелянами виступав з концертами на окупованих землях Зах. України. Від 1944 – в Нім.; 1945 в англ. зоні окупації (м. Госляр) створив й диригував Капелею Бандуристів ім. Миколи Леонтовича. 1949 емігрував до США

й оселився в Детройті. Працював на заводі "General Motors". Брав участь в концерті Укр. Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка 1951 в Карнегі Голл в Нью-Йорку. В різні рр. Н. був її керівником, солістом, концертмайстром, дириг.; створив десятки власних композицій, муз. обробок укр. нар. пісень, виховав багато молодих бандуристів, виступав на гастролях в Америці, Кан., та Європі.

Лит.: Назаренко, Г. П. "Бандура" (Нью-Йорк), чч. 43-44, 1993.

Ю. Микитенко

НАЙДАН Михайло (Michael Naidan), літературознавець, перекладач, поет; н. 20.10.1952 в Трентоні (Trenton), Н.Дж.

Освіту здобув в Американському Ун-ті (бакаляр 1973) і мгр (1975), а д-рат в Колумбійському Ун-ті (1984, дисертація про поезію Марини Цветасвої).

Викладав в Колумбійському, Сільському та Ратгерському унтах і з 1988 Пенсильванському Стейтовому Ун-ті в Юніверситі Парку (University Park), Пен., де 1991-97 очолював відділ слов. і сх.-європ. мов та буа ред. "Slavic and East European Journal" (1993-99). З 2006 Woskob Family Professor of Ukrainian Studies. Англomовний перекладач укр. літератури. Автор перекладних книжок з його критичними ст.: "Lina Kostenko: Selected Poetry: Wandering of the Heart" (1990), "Marina Tsvetaeva's «After Russia»" (1992), "Yuri Vynnychuk: The Windows of Time Frozen and Other Stories" (2000), "The Complete Early Poetry Collections of Pavlo Tychyna" (2000), "Landscapes of Memory: the Selected Later Poetry of Lina Kostenko" (2002), "Viktor Neborak: The Flying Head and Other Poems" (2005), "Yuri Andrukhovych:

Perverzion" (2005), "Bohdan Ihor Antonych: The Grand Harmony" (2007), "Autumn Stars: the Selected Lyric Poetry of Maksym Rylsky" (2008), "The Essential Poetry of Bohdan Ihor Antonych: Ecstasies and Elegies" (2010). Автор численних перекладів і ст. з укр. літератури в амер. літ. і словістичних журн. Лавревт перекладацької премій (Eugene Kayden Meritorious Achievement Award, 1993), нагороди Амер. Асоціації Українців (1996, 2006, 2008), нагороджений премією ім. Дмитра Нитченка (2001). Співред. перекладацьких антологій: "From Three Worlds" (1996), "A Hundred Years of Youth" (2000). Перекладає також з рос. мови. Д.чл. НТШ.

В. Маркусь, М. Тарнавецька

НАКЛОВИЧ Олександр (Oleksander Naklovych), економіст, гром. діяч; н. 6.9.1913 в с. Соколя Мостиського пов., Гал., п. 15.12.1998 в м. Кармайкл (Carmichael) б. Сакраменто, Каліф. Сер. освіту здобув в Україні, д-рат з економіки захистив у Інсбрукському Ун-ті, Австр. Емігрував до США, довго жив у Клівленді. Перебравшись до Сакраменто, протягом 20 рр. працював в екон. підрозділах оборонних й індустріальних комплексів Каліф., зокрема був радником з питань контрактів в оборонній компанії "Aerojet General". Активний в укр. громад. житті: 1986 зорганізував і очолив Укр. Амер. Академічну Асоціацію Каліф., яка співпрацювала з Каліф. Освіт. Комісією, і займалася спростуванням тенденційної, або фальшивої інформації про Україну в школах, засобах масової інформациі та в ун-тах США. Н. активно працював в укр. громаді, відродив укр. традиції в Сакраменто, зокрема "Маланчин вечір", новорічні забаби, гром. зустрічі та ін.

р.м.

НАКОНЕЧНА Ірина (Irene Nakoneczna), лікар-патолог, викладач; н. 23.2.1921 в с. Синевідсько Вижне Стрийського пов., Гал.

Після закінчення сер. освіти в Поль. вивчала медицину в Берлінському (1942-45) та Віденському (1945-47) ун-тах; у Фрайбурзькому Ун-ті (Нім.) захистила дисертацію д-ра медицини (1949). Переїхала до США. Нострифікувала європ. дипломи у США 1961, спеціалізувалася з патології. Практикувала в шпиталях Н.Й. (1958-63) та Н.Дж.; від 1963 – проф. Мед. коледжу у Річмонді (Richmond), Вірдж. Нагороди Амер. Мед. Асоціації (1969, 1974), грант Фонду Джона А. Гаргфорда для вивчення артрити (1967-69), дослідні гранти А.Д. Вільямса та ін. Чл. Річмондської Академії Медцини, Мед. Т-ва Вірджинії, УЛТПА та ін. Авторка 11 посібників для студентів-медиків і дантистів, виданих Мед. Коледжем Вірдж. (1972-74), багатьох ст. і розвідок в спеціалізаційних журн.
р.м.

НАКОНЕЧНА Ольга (Olha Nakonechny), з дому Сушко, співачка, піаністка, концертмайстер, педагог, гром. діячка; н. 10.11.1916 у Львові. Студіювала фортепіано у Львів. консерваторії (1933-35) та сольоспів

у Вишому Укр. Муз. Ін-ті ім. Миколи Лисенка (1936-39), сольоспів і фортепіано у Львів. консерваторії (1939-41), сольоспів і арфу у Віденській консерваторії (1942-45) та Віденській муз. академії (1945-46), орган в Інсбрукській консерваторії (1946-48). Відзначена почесною нагородою Відня (1943); доц. Віденської консерваторії у класі співу під кер. проф. Елемера фон Джона. Виступала співачкою та піаністкою львів. радіо (1938-42); мала власні концерти в Зальцбурзі (1947), Інсбруку (1947), Монреалі (1955). Сольові арії в операх "Ноктюрн" (Львів, 1936), "Запорожець за Дунаєм" (Відень, 1944), власні фортепіанні концерти та акомпаньямент для різних

колективів в Україні, Нім., Австр., Швайц., Кан., США. Виконувала твори Дмитра Бортнянського, Михайла Вербицького, Віктора Матюка, Остапа Нижанківського, Миколи Лисенка та ін., європ. класику, укр. нар. пісні. З 1949 в Кан. Була концертмайстром Укр. хору під дириг. Нестора Городовенка у Монреалі (1949-52); мист. керівник дитячої оперети "Коза Дереза" (1951); ініціатор і співзасновник Укр. муз. школи у Монреалі (1949). 1957 переїхала до США, оселилася у Вашингтоні, Д.К., де була організатор і дир. відділу Укр. Муз. Ін-ту. Чл. Союзу Укр. Проф. Музик, чл.-засновник Укр. Літ. Клубу в Монреалі, чл. Віденського муз. т-ва (Musikverein) та ін. Муз. псевд. Ольга Юран (Olha Juran). Активна в укр. гром. житті.
Ю. Мнкитенко

НАКОНЕЧНИЙ Василь (Basil Nakonechny), інж.-корабельник, науковець, гром. діяч; н. 22.8.1918 в с. Лука Войнилівська Калуського пов., Гал. В Рогатині склав гімна-

зійну матуру (1939). Студіював у Львів. Політехніці (1939-41) й Політехніці Грацу (Австр., 1941-42); абсолюторіум з кораблебудування й морської інженерії одержав у Техн. Ун-ті Відня (1945). У Лювєнському Ун-ті (Бельгія, 1945-56) захистив диплом суднобудівельного інж. Проф. діяльність почав у знаній корабельній фірмі "Beliard, Crighton & Co, Ltd." в Антверпені (1946-51). 1951 емігрував до Кан. (Монреаль), з 1957 – на роботі в США в галузі амер. оборонної пром-сти. При Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні здобув ступінь д-ра інженерії. Від 1957 до виходу на пенсію (1994) працював на дослідницьких та керівних посадах у лябораторії ім. Дейвида Тейлора (David Taylor Naval Ship R&D Center) у Мерил.; там само

двічі обирався (1979-80, 1982-83) гол. відділу т-ва Сігма Ксай (Sigma Xi), що об'єднує науковців точних, природничих і техн. наук. Праці з вивчення проблем корпусових навантажень караблів, феномену кавітації, маневровости, роботи гвинтів та ін. Автор понад 40 наук.-техн. праць та понад 15 перекладів з іноземних мов. Чл. ряду міжнар. та укр. наук. і проф. т-в, зокрема Амер. Т-ва Морських Інж., Королівського Ін-ту Суднобудівників та ін. Був гол. студентського т-ва "Січ" у Грацу (1942) та Нац. Союзу Укр. Студентів в Лювені (1945-46); співзасновник монреальського відділу Т-ва Укр. Інж. і Техніків, де був секр. а згодом і гол. (1952-57). Очолював Вашингтонський відділ ТУІА (1968-70, 1976-85) та осередку НТШ у Вашингтоні, Д.К.; д. чл. НТШ.

В.М.

НАКОНЕЧНИЙ Іван (John Nakonachny), правос. свящ., церк. діяч; н. 17.9.1946 в м-ку Тейлор (Taylor), Пен. в родині емігрантів з 1913. Після закінчення сер. освіти у Тейлорі (1964), студіював історію, мистецтво і психологію в Ун-ті Манітоби у Вінніпегу, Кан., де захистив диплом бакаляра мистецтв; ліценціатом теології закінчив коледж св. Андрія у Вінніпегу (1969) і захистив диплом бакаляра богослов'я (1972). Рукоположений у сан ієрея (1972). Душпастирював у церкві Св. Вознесіння у Мейплвуд (Maplewood), Н.Дж. (1972-87); від 1987 – настоятель укр. правос. парафії (пізніше катедра) св. Володимира у Пармі, Ог. Був чл. Митрополичої ради УАПЦ у США, скарбником Консистоії УПЦ, радником виконавчої ради Укр. Правос. Ліги, чл. Ради дир. Шевченківської оселі у Пармі.

р.м.

НАКОНЕЧНИЙ-НОЛДЕН Євген (правд. прізви.) див. *Блакитний Євген*

НАЛИСНИК Юліян (Yulijan Nalysnyk), правник, адвокат, гром. діяч; н. 1.7.1880 у с. Красна Короснянського пов., Гал., п. 22.4.1960 в Нью-Йорку. Перервав правничі студії у серпні 1914, вступивши добровольцем до легіону УСС. 1916 поблизу м. Бережвн, Гал., потрапив у рос. полон та був інтернований у сибірський табір для військ.-полонених, звідки втік 1917 і зголосився до розпорядження уряду УНР у Києві. Працював дипломатичної місії УНР у Софії в Болгарії. Після підписання Ризького договору Н. 1921 повернувся до Гал. і завершив правничі студії у Кракові; 1931 відкрив адвокатську канцелярію в м-ку Дукля та був активним в кооп. житті і побудові нар. дому в рідному с. Від 1944 – в Австр., де створив і очолив перший Укр. комітет (Зальцбург). Від 1949 – на еміграції в США. Мешкав у Нью-Йорку, де був чл. Орг-ції Оборони Лемківщини, був гол. І відділу, пізніше довголітний гол. Головної Управи. Активний у гол. раді Братства УСС, вид-ві "Червона калина", Т-ві Правників-Українців у США, Об'єднанні бувших Вояків-Українців Америки, Т-ві "Самопоміч" та ін.

р.м.

"НАМИСТО" ("Namysto", Ukrainian female musical sextette), укр. жін. муз. секстет; вирізнявся синтезою голосів та продуманим муз.

Учасниці "Намиста" в 1980-1986 рр.: Віра Завадюк, Марта Ясінська, Христина Кузьмович, Наталя Захарченко, Ірина Ясінська, Віра Пилипець

оформленям. Виник у сер. 1970-их рр. у Вашингтоні, Д.К. До складу "Н." входили: Уляна Сось і Юля Ломацька (перші сопрано); Сося Круль і Оксана Лев (другі сопрано); Галина Максим'юк і Віра Пилипець (перший і другий альт). Муз. керівник і аранжувар пісень – Петро Круль. Ансамбль плекав пісні легкого жанру укр. нар. сучасного репертуару, скраплюючи елементи джазу й року. "Н." випустило 2 платівки: перша "Намисто співає", друга складалася з творів Володимира Івасюка "В поклоні Володимирові Івасюкові" (1981). "Н." виступало у супроводі різних музикантів, зокрема американців.

р.м.

НАНТИКОК (Nanticoke), м. в півн. сх. частині Пен., над р. Сасквеганна (Susquehanna), пов. Люзерн (Luzerne), 22 км. на півд. зах. від Скрентону. Нас. 15,600 (1960); 12,270 (1990), в тому ч. українців 414; постійно зменшується: за переписом 2000: 10,950, українців 300. Крім того перепис 2000 подає 215 росіян, 585 слов'ян, 5,440 поляків. Між ними є багато українців, зокрема закарпатців. Перші укр. імігранти прибули 1880-1900 із Лемківщини (пов. Новий Санч, Горлиці, Коросно, Сянік), сх. Гвл. (пов. Калуш, Рогатин, Жовква) та із Закарпаття. Поселялися групами з селищах Ровн (Rhône), тепер Гановер Секшен (Hanover Section of Nanticoke) і Корн Крест (Korn Krest) та в самому Н. та передмісті. Працювали в копальнях твердого вугілля та в текстильних фабриках. Споч. ходили до церкви в Алден (Alden) або Глен Ласн (Glen Lyon). 1898 постала в дільниці Гановер гр.-кат. церква Преображення Господнього, від 1914 існувала церква св. Миколая в Н., існувала ще церква св. Марії (закарпатців). Спроба заснувати укр. правос. церкву в 1930-их рр. не вдалася.

При Преображенській парафії працювали 4 т-ва, церк. хор та хор ім. Олександра Кошиця. Діти

навчалися споч. в Алдені, від 1912 у власній школі, згодом ходили до суботньої школи в Вілкс Беррі (Wilkes Barre). Перший дрімгурток постав 1912, два ін. 1937 і 1949. Був тут також танц. гурток (1949 і 1963-64). Від 1950 парафія влаштовує річні Укр.-амер. фестивалі.

Визначнішими діячами в Гановері-Н. були: Іван Свантко, Михайло Сивулич, Андрій Блншак і Параскевія Сірко, тепер Іван і Річард Барно, Іван Гулик, Петро Слота, Іван Яношак, Джим Яношак і Джералдина Адамчак. В минулому багато парафії були чл. укр. т-в у Вілкс Беррі. Парафія св. Миколая в Н. мвла 3 т-ва, хор, драмгурток і школу. Є тут парафіяльний дім, цвинтар. В Н. діячами були: Олександр Намисняк, Іван Велгош і Володимир Петраш. З Н. походив відомий фільмовий і телевізійний актор Микола Адамчак (Nick Adams). Є тут відділи УНС (1) і СУК "Провидіння" (1). В Гановері і Алден є рос. правос. церквн.

Лит.: Krawczeniuk, J. Ukrainians in Luzerne County. Wilkes-Barre, 1982; Transfiguration of Our Lord Ukr. Cath. Church, Nanticoke, Pa., 1912-1987. (1987).

О. Кравченко

"НАРОД" ("The People"), тижневик Федерації Українців у Злучених Державах (ФУЗД) в Нью-Йорку, у якій спершу переважали об'єднанчі погляди, а пізніше – соціалістичні й гостро антиклерикальні. Позиція ФУЗД відображалася у матеріалах "Н." І ч. тижневика вийшло 24.3.1917 у Нью-Йорку під редакцією одного з провідників Федерації – Мирослава Січинського. Відновлено як щоденник до кінця 1919 редагований Омеляном Рев'юком. Вважається, що продовженням була "Укр. газета" в Детройті (1934-39).

р.м.

"НАРОДНА ВОЛЯ" ("National Freedom"), газ. Руського Нар. (потім

УРС, а від 1978 – УБС) Союзу, що постала на основі газ. "Шершень" (1909-11), що її видавав у Скрантоні, Пен. В. Гршко. 1 ч. "Н.В." вийшло 15.6.1911 в Оліфанті (Olyphant), Пен., як чотиристорінковий тижневик під ред. Євгена Гвоздика. 1913 редакцію перенесено до Скрантону, де для неї придбано друкарню. Від серпня 1914 до січня 1915 друкувалася тричі на тиждень; від лютого 1915 до червня 1916 – двічі; від липня 1916 до липня 1942 – знов тричі; від 16.7.1942 – щотижнево на 8 ст. Наклад "Н.В." коливався від 7,5 тис. до 5 тис. (1970 рр.) і 2 тис. прим. – в останні рр. 20 ст.; 2007-09 – щомісячно. Споч. газ. демонструвала гострі соціалістичні й антиклерикальні погляди, що пояснювалось походженням УБС від Укр. Радикальної Партії Зах. України; від 1940-их рр. "Н.В." будується на державницьких, дем., загальноукр. принципах і вміщує матеріали на сусп.-політ., гром., культ., іст. теми, розповідає про діяльність УБС та життя українців в діаспорі та в Україні тощо. Після Євгена Гвоздика (1911-12) гол. ред. "Н.В." були Іван Ардан (1912-13, 1913-19), Осип Косовий (1913), Мирослав Стечишин (1919-20), Дам'ян Бориско (1920-23), Микола Репен (1923-24), Ярослав Чиж (1924-29, 1933-42), Микола Цеглинський (1929-33, 1942-43, 1946-47), Володимир Лотоцький (1943-46), Дмитро Корбутяк (1947-49), Матвій Стахів (1949-71), Василь Вергун-Модрич (1971-79), Іван Смолій (1979-83), Роман Ричок (1983-86), Віктор Полішук (1985), Микола Дупляк (1987-2007), Роман Лужецький (2007-09). Виходили також англomовні с. "Junior Page" (1928-33), "Our American Page" (1933-39, ред. Марія Струтинська-Гембал), "The English Supplement" (до 1978, ред. Ярослав Чиж, Ярослав Пронько), "The Ukr. Fraternal Association Voice" (1978-90 ред. Ярослав Пронько), "The Ukrainian Herald" (від 1990, ред. Наталія Гавдяк). Редакція видавала також

річні альманахи. "Н.В." перестала виходити 2009 коли УБС злучився з орг-цією "Провидіння".

Лит.: Кравченко О. "Нар. воля" та її редактори. Альманах УБС, 1988;

Жила В. Стояли на службі народу. "Нар. воля", 5.9.1996.

р.м.

"НАРОДНА ТОРГІВЛЯ"

(Cooperative General Store), укр. торг. об'єднання (кооператива), засн. у жовтні 1887 у м-ку Шенандоа (Shenandoah), Пен. з ініціативи о. Івана Волянського за зразком однойменного львівського т-ва. На I зборах "Н.Т." обрано дирекцію з 5 чл. та зібрано 1400 дол.; за ці кошти придбано окремі крамниці двох ін. чл. кооперативи – Стефана Яновича і Михайла Кушвари, чим було вперше розпочато укр. торгівлю більшого обсягу. 2 заг. збори "Н.Т." у січні 1889 звітували про відкриття 3 нових філій у різних м-ках Пен. і заснування 4 нових крамниць, вартістю 27,650 дол. з дивідендами у 12%; того ж року було закладено ще 2 крамниці; гол. правління був о. Іван Волянський, який, однак, повернувся в Україну в червні 1889. Його наступником став парох УГКЦ з Шенандоа о. Кость Андрухович, який через приватний конфлікт з ін. чл. кооперативи і для переваги свого власного бізнесу, створив крамницю "Руська торгівля" ще в жовтні 1889, при чому половину прибутку від цього бізнесу спрямував на свою церкву. Тиск через редаговану о. Костем Андруховичем газ. "Америка" і нечесна конкуренція призвели до розпуску "Н.Т." 15.1.1890; однак, незабаром занепали бізнеси і самого прызвідника банкрутства, оскільки рішуче було підірвано віру покупців-українців у кооперативи взагалі й "руську" торгівлю зокрема. За час своєї діяльності "Н.Т." відкрила 7 великих крамниць: Шенандоа, Плимут (Plymouth), Оліфант (Olyphant), Гейзелтон (Hazelton), Шамокін (Shamokin),

Гонібрук (Honeybrook) і Джермін (Jermin), які в кінці останнього р. давали понад 2 тис. дол. чистого прибутку.

Лит.: Бачинський Ю. Укр. іміграція в Сполучених Штатах Америки. 1914, 1995.

р.м.

"НАРОДНЕ СЛОВО" див. "Українське Народне Слово"

НАРОДНІ ДОМИ (People's Homes, National Homes, Citizen's Homes, Civic Homes), гром. будинки, пристосовані до культ.-осв. праці на місцях, засн. за зразком Н.Д. в Гал. в 19-20 ст.; служили осв. потребам імігрантів. Поставали, поряд церков, як перші установи, де гуртувалися ст. і мол., жінки і чоловіки та шкільна молодь без різниці конфесії, територіяльного походження. Але це було тільки на поч., коли всі працювали згуртовано, пізніше ділилися за релігією, регіональним походженням чи політ. симпатіями. Тому дуже скоро постали різні домівки, які здійснювали функції Н.Д. в Гал. – читальні, бібліотеки, місця для проб хорів, оркестр, віч. аматорських театр, вистав, різних курсів, а також для шкільних приміщень. Першими Н.Д. були винаймані чи закушені будівлі, невібажливо влаштовані, часто зі сценою.

З заснуванням мережі "Нар. торгівлі" 1880-90-их рр. розвиваються при ній, а також поза нею, читальні. Але імігранти-піонери ще не будують окремих Н.Д. залі підцерк. будівель служили тим самим цілям, тим більше, що святих-галичани самі займалися культ.-осв. діяльністю в протывагу до більшості закарп. святих. Згодом будуються окремі будинки в різних містах Пен., Конн., Н.Дж., Н.Й. на зразок Н.Д. "Просвіти" чи подекуди також читальні Качковського. В США не прийнялась широка назва "Просвіт", хоч багато перших читальні так називалися. В деяких

місцевостях постали "русскіє" Н.Д. в противагу до "руських" Н.Д., які пізніше стали називатися "укр." На місц. рівні Н.Д. координували діяльність, а подекуди й близьких місцевостей. Центр. орг-ції Н.Д. не існувало. В Н.Д. проходила жвава гром. і культ. праця, вона набирала нових форм; відбувалися також родинні та товариські імпрези, весілля, забави, прийняття. Тому обов'язково в приміщеннях Н.Д. була кухня, бара. Загалом існувало в укр. осередках у різний час понад 100 Н.Д. Такі Н.Д. відіграли поважну роль в укр. громадах: Амбрідж (Ambridge), Пен. (1908), Філядельфія (1909 й ін.), Рочестер (1909), Пассейк (Passaic), Н.Дж. (1913), Ньюарк (1915), Дітройт (1912 і 1918), Пітсбург (1915), Нью Брітен (New Britain), Конн. (1915), Нью-Йорк (1917), Боффало (1918), Россфорд (Rossford), Пен. (1924), Елізабет (Elizabeth), Н.Дж. (1926), Перт Амбой (Perth Amboy), Н.Дж. (1926), Джерзі Ситі (2 Н.Д.), Бруклін (1927), Клівленд (1929), Балтимор (1929 і 1931), Амстердам (Amsterdam), Н.Й. (1930), Сиракюз (1933), Честер (Chester), Пен., Гартфорд, Конн. (1936, а 1965 збудовано новий модерний будинок) й ін. З пол. 1920-их стає модно серед українців творити гром. (civic або citizen's) дома, як також в міру того, як поліпшувалась матеріально ситуація імгрантів будувати окремі будинки Н.Д. і то по кілька в одній місцевості (в Філядельфії – 5 Н.Д.). Найстаршим і досьгодні діючим Н.Д. є Нью-Йоркський.

По 2 Світ. війні будуються вже модерні Н.Д. – т.зв. культ. осередки: *Укр. Культ. Осередок в Лос Анджелес, *Укр. Освітньо-Культ. Центр в Філядельфії (Дженкінтаун), *Укр. Рел. Культ. Осередок ім. св. Апостола Андрія в Норт Порті, Фльор., *Укр. Культ. Центр в Самерсеті (Somerset), Н.Дж., *Укр. Культ. Центр у Воррені, Міч., Культ. Центр. т.зв. "Астроном" в Пармі, *Укр. Культ. Осередок в Чикаго, Випані в Н.Дж.

й ін.

Для більших репрезентативних зустрічей та імпрез винаймалися і досі винаймаються великі залі в заг.-амер. установах, школах, тощо. Н.Д. відіграли свою роль як перших домівок різних орг-цій та місце зустрічей та імпрез укр. громад в США.

Лит: Мишуга Л. (ред.) Пропам'ятна Книга УНС. 1936.

В. Маркусъ

НАСТАСІВСЬКИЙ М. (псевдо)
див. *Ткач Михайло*

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА в АМЕРИЦІ, НТШ-А (Shevchenko Scientific Society, U.S.A.) постало на заг. основуючих зборах у Нью-Йорку 29.9.1947, споч. як амер. відділ світового НТШ, а з 1955, як окреме наук. т-во. Першу Управу НТШ А обрано в складі: Микола Чубатий – гол., Роман Осінчук – секр., о. Лев Чапельський – скарбник; Роман Смаль-Стоцький, Ярослав Падох, Микола Шлемкевич, Лев Окіншевич, Володимир Січинський і Василь Лев – члени. Статут НТШ-А оснований на статуті матірнього т-ва у Львові та достосований до амер. законів, як неприбуткової корпорації в штаті Н.Й. Створення НТШ-А було відновленням Т-ва ім. Шевченка,

засн. у Львові 1873, що його заг. збори в 1892 перейменували на Наук. Т-во ім. Шевченка. НТШ – це найстарша діюча укр. наук. установа, зорганізована на зразок академії наук. Зліквідоване радянською владою в 1939, НТШ відновилося в 1947 в Зах. Європі та в Америці, 1949 – у Кан., 1950 – в Австрал., а в Україні – 1989. Крайові Осередки НТШ діють також у Поль., Слов. та Чех. Працю усіх Осередків координує Світ. Рада НТШ з осідком у Львові, яку обирають щотри рр.

Рання діяльність. У 1950-их і на початку 1960-их рр., нвук. діяльність НТШ-А проходила в трьох Секціях, які об'єднували науковців усіх НТШ поза Україною: іст.-філос. (дир. – Іван Мірчук, у США – Матвій Стахів); філол. (Григорій Лужницький); математично-природописно-лік. (Микола Зайцев); У 1969 остання була поділена на математично-фізичну (Осип Андрушків; з 1974 – Володимир Петришин) і хемічно-біологіно-медичну (Олександр Архімович, з 1974 – Роман Осінчук). У 1969 іст.-філософ. Секцію очолив Олександр Оглоблін, відтак Василь Ленчик; філол. – Василь Лев. Кожна секція мала ряд комісій з вужчими завданнями. Т-во підтримувало формальні зв'язки з багатьма укр. орг-ціями через своїх референтів. Для академічної

2

молоді, НТШ-А створило курси українознавчих студій п. н. "Університет Українознавства". Його дир. були: Кость Кисілевський (1954-55), Василь Лев (1955-57), Володимир Січинський (1957-58), Микола Величківський (1958-59), Володимир Савчак (1959-61), Едвард Жарський (1961-63). 1958 НТШ-А створило Термінологічну Комісію, перейменовану 1966 на Укр. Термінологічний Центр в Америці. Гол. були: В'ячеслав Давиденко (1966-1978), Анатоль Вовк (1978-1992), Олекса Біланюк (1992-2000), Орест Попович (2000-) На заг.-амер. арені, НТШ-А було засновником "American Conference of Slavic Learned Societies" і співзасновником "Association for the Study of Nationalities" (ASN) та його журналу "Nationalities Papers". Гол. НТШ-А, Роман Смаль-Стоцький, очолював Комітет побудови пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні (1964).

За Головства Осипа Андрушкова великою науковою і громадською подією було відзначення у 1973 100-ліття НТШ, яке відбулося в Нью-Йорку з численними доповідями і бенкетом.

Наук. і наук.-популярна діяльність. Останніми десятиліттями наук. працю НТШ-А займалося

6 наук. Секцій. 2009 діють такі Секції і їх дир.: Мвтематично-фізично-техн. (Роман Андрушків), Мистецтвознавча і музикознавча (Тит Геврик), Мед.-біологічна (Александра Кушнір), Філол. (Лариса Онишкевич, до 2008 – Ася Гумецька), Іст.-філос. (Тарас Гунчак), Сусп. наук (Марта Трофименко), у 2009 дві останні об'єдналися в одну Секцію Іст., сусп. і прав. наук (Анна Процик). У кожному академічному сезоні, НТШ-А влаштовує для публіки в своєму домі в Нью-Йорку щосуботні програми наук.-популярних і наук. імпрез, доповідей, конференцій, літ. читань і концертів. За роки 2006-09 їх відбулося 92. Деякі наук. заходи, зокрема щорічні шевченківські конференції, НТШ-А організує у співпраці з Укр. Наук. Ін-том Гарвардського Ун-ту, УВАН, та українцями Колумбійського Ун-ту. Відбуваються також спільні конференції Мед.-біологічної Секції з УЛТПА. Математично-фізично-техн. Секція влаштовує доповіді у своїх галузях. За останнє десятиліття, в домі НТШ-А відбулися наук. конференції на такі теми як: законодавство в Україні (2000 і 2002), 130-ліття НТШ (2003), Голодомор (2003), Евразійська концепція (2005), 150-річчя Івана

Франка (2006) Ювілей УПА і Романа Шухевича (2007), Річниця Незалежності Карп. України (2009). Наук.-популярні імпрези для публіки відбуваються також в інших Осередках НТШ-А.

НТШ-А регулярно бере участь в амер. і міжнар. славістичних та україністичних наук. конференціях, де звичайно спонсорує окремі сесії. Форумами для українців НТШ-А є такі щорічні конференції: ASN, American Association for the Advancement of Slavic Studies, American Association of Teachers of Slavic and East European Languages, ICCEES Конгрес Славістів в Європі, щотрирічні Конгреси Міжнар. Асоціації Українців, щодва роки Термінологічної Конференції "СловоСвіт" у Львові.

НТШ-А на сторожі укр. мови. НТШ-А постійно боролоса за збереження незрусифікованої укр. літ. мови та її відродження в Україні, обстоювало харківський правопис 1928 (Правописний словник Григорія Голоскевича). 1994 перевидало цей словник у Львові, а 1996 і 1997, ініціювало наук. конференції про правопис у Києві. Для укр. мови НТШ-А присвятило багато сесій на міжнар. славістичних конференціях, зорганізувало термінологічні майстерні в Україні та в США, семінари для літературознавчих перекладів (Львів, Урбана), для редакторів газет в Америці, мовні симпозиуми, конкурси та гранти для написання мовних праць, напр. для монографій про укр. мову в 2001-02. НТШ-А опрацювало детальну критику на проєкти нових правописів в Україні (2001 і 2003). Більшість згаданих мовних заходів ініціювала Лариса Онишкевич, яка, як гол. НТШ-А, промовляла в обороні укр. мови на парламентських слуханнях про мову у Верховній Раді України 2003. З ініціативи НТШ-А, передусім завдяки заходам Романа Андрушкова, завершено 2009 проєкт українізації програмних забезпечень фірми Майкрософт

у комп'ютерних програмах для України.

Видавнича діяльність. У 1953 р. Т-во відновило видання "Записки НТШ", які виходили до 1990, а також "Просидінгс". НТШ-А було спів-спонсором ЕУ (1949-89), чл. НТШ-А, спів-авторами англомовної "Encyclopedia of Ukraine" (до 1990). З 1988 НТШ-А є спів-спонсором ЕУД та видавцем її Амер. тому (Т.1, Сполучені Штати Америки. Книга 1, 2009). НТШ-А опублікувало понад 130 тт. наук. праць, здебільша укр. мовою, зокрема в 1990-их до 2000-их: Світи Тараса Шевченка (тт. 1-2, 1991 і 2001); "Ukraine and Ukrainians in the World" (1994); "Towards an Intellectual History of Ukraine: An Anthology of Ukrainian Thought from 1710 to 1995" (1995); "Укр.-Чеський Словник" (2 тт., 1994-1996); "Енциклопедія Укр. Діаспори: Австралія, Азія, Африка", Т.4, (1995); "Слово. Знак. Дискурс. Антологія Літ.-Критичної Думки ХХ Століття" (1996, 2001); "Конкорданція Поетичних Творів Тараса Шевченка"(4 тт., 2001); "Атлас Укр. Мови", Т. 3 (2001); "Універсали Івана Мазепи"(2002); "Переяславська Рада 1654" (2003); "Famine in Ukraine" 1932-1933: "Genocide by Other Means" (2007); "Contemporary Ukraine on the Cultural Map of Europe" (2009); "Shevchenko Scientific Society, U.S.A. Activities and Press Reports 2000-2008" (2009). У додатку, НТШ-А спонсорує публікації ін. установ у галузі україністики, фінансує періодичні вид. НТШ в Україні. В Україні НТШ-А спонсорувало конкурси на іст. твори, зокрема на тему Переяславської ради 1654 та про вклад гетьмана Івана Мазепи в культуру України. НТШ-А спонсорує вид. КІУС одного т. англ. перекладу "Історії України-Руси" Михайла Грушевського.

Дослідні та стипендійні гранти. Т-во надає гранти науковцям на дослідження, напр. з 2001 спів-спонсорує археологічні розкопки в Батурині, а з 2008 – Дослідницький Центр Укр. Діаспори в Америці;

надає стипендії для аспірантів в Україні та докторантів і пост-д-рських дослідників у США. Фін. підтримувало Програму Укр. Студій на Колумбійському Ун-ті. З 2008 спів-спонсорує конкурси для мол. математиків в Україні. НТШ-А спроможне служити укр. науці, вищій освіті та громаді виключно завдяки жертводавцям і спадкодавцям серед патріотичної укр. громади в Америці. У цьому особлива заслуга голови НТШ-А Ярослава Падох (1977-90), який придбав для Т-ва значні фонди. В 2009 масмо понад 40 іменованих Фондів, присвячених або на заг., або на специфічні наук. та осв. цілі.

Т-во служить джерелом інформації для студентів, дипломатів, укр. громади, гостей з цілого світу. Про діяльність НТШ-А звітують постійно репортажі в пресі укр. та англ. мовами і на веб-сторінці Т-ва www.shevchenko.org. У газ. "Свобода" НТШ-А мало звітну сторінку 1970-90, а з 2000 публікує місячну колонку з наук.-популярними ст.; двічі у рік видає свій ілюстрований журн. "Бюлетень". З 2004 видає щодва рр. перший журнал англ. перекладав укр. літератури, Ukrainian Literature: A Journal of Translations.

Стан НТШ-А в 2009: 477

чл., з того 321 звичайних, 115 дійсних, 38 чл.-кореспондентів і 3 почесних. Осідком НТШ-А є місто Нью-Йорк, де Т-во має власний будинок, з бюроми, викладовими залами, *бібліотекою (б. 40,000 тт.), та архівами (150 одниць), з україністики і збіркою картин. Остання складається з репродукцій рисунків Тараса Шевченка, галереї мальованих портретів визначних постатей з історії НТШ та фото-портретів усіх голів НТШ-А до 2009. Осередки праці НТШ-А існують також у Вашингтоні, Д.К., (Борис Глинський), Детройті (Любомир Гевко), Клівленді (до 1995), Пітсбургу (Ярополк Ласовський), Філадельфії (Ярослав Заліпський) і Чикаго (Юрій Грицеляк).

Голови НТШ-А до 2009: Микола Чубатий (1947-52), Роман Смаль-Стоцький (1952-69), Матвій Стахів (1969-74), Осип Андрушків (1974-77), Ярослав Падох (1977-90), Леонід Рудницький (1990-2000), Лариса Онишкевич (2000-06), Орест Попович (2006-). Чотири гол. НТШ-А займали також пости през. Світової (раніше – Гол.) Ради НТШ: Роман Смаль-Стоцький, Осип Андрушків, Ярослав Падох і Леонід Рудницький (урядуючий през. 2009).

У додатку до Управи пост дир.

*бібліотеки та архівів займає з 1983 Світлана Андрушків. На початках існування НТШ-А, бібліотекою завідував Володимир Дорошенко, відтак Василь Лев і Марія Кобринська. Дир. канцелярії НТШ-А були: Роман Кобринський (1957-1973), Богдан Коваль (1973-83), Микола Галів (1983-2000), Василь Лопух (2000-).

О. Попович

БІБЛІОТЕКА (Б.) й АРХІВ (А.) НТШ в Нью-Йорку (Library and Archives of the Shevchenko Scientific Society in New York) З заснуванням амер. відділу НТШ 1947 з осідком в Нью-Йорку постала потреба відновити Б. й А. Т-ва. Не маючи власного приміщення, споч. бібліотечні фонди були приміщені у Філадельфії у Володимира Дорошенка, бібліотечного референта НТШ, в канцелярії НТШ в Нью-Йорку та в будинку гол. відділу НТШ Миколи Чубатого в Маува (Mahwah), Н.Дж. 1952 НТШ закупило триповерховий будинок при 13 вул. Тут примістилась Б. і А. Бібліотечним референтом до 1988 був В. Лев, бібліотекарем до 1982 – Анна Кобринська, колишній бібліотекар НТШ у Львові. З часом приміщення виявилось незадовільним. 1983 за головування в НТШ Ярослава Падоха закуплено новий будинок при Четвертій Авеню, куди перенесено Б. і А. Професійний бібліотекар Світлана Андрушків випускник Інституту вищих бібліотечарських студій ім. Пратта (Pratt Graduate Library Institute), зайнялася каталогуванням книжок і архівних матеріалів. Вона дир. Б. від 1983. У 1988 при техн. допомозі Тетяни Кейс бібліотечний каталог переведено на комп'ютер. 1997 каталог перевели на інтернет Максим Пизюр та Ганя Кріль. Він доступний для всіх бажаючих за адресою www.shevchenko.org. 2000 електронний комп'ютерний каталог усучаснено з техн. допомогою Володимира Василякія.

Б. складається з понад 35,000 тт. та А., якні включає 130 ска-

талогованих фондів. Тематично охоплює всі українознавчі дисципліни та матеріали з життя українців діаспори. Включає зб. звукових касет (500 одиниць) з різних конференцій і наук. доповідей та відеоархів (400 одиниць). Найстарша книга в Б. – це рукопис з 1685 "Панегірик в честь Інокентія Гізеля". В А. знаходяться фонди легатійного радника укр. дипломатичної місії УНР в Празі та правничого дорадника екзильного уряду ЗУНР у Відні Айтала Вітошинського, який охоплює 1859-1947; Богдана Лепкого; фонд колективізації – р-ни Кам'янський, Криничанський, Солом'янський та Васильківський Дніпропетровської окр. (1928-35), який включає документи Голодомору 1933; фонд посольства УНР 1919-22 в тому й уряді в екзилі який знаходився в Берліні та документи укр. уряду на еміграції 1923-53; фонд громадського діяча та журналіста Василя Мудрого в 1919-66; фонд Степана Ріпецького який охоплює 1896-1968 та включає велику збірку оригінальних фотографій УСС та ін. Щоб утривалити деякі пошкоджені фонди, розпочато процес їх сканування і дальшого зберігання на компактних дисках. В цей спосіб збережено фонд переселеного табору "Орлик" Берхтесгаден, Нім. (1945-50). НТШ-А продовжує збирати фонди поодиноких діячів та інституцій. Б. НТШ є установою дослідницького профілю. Користуються нею науковці, студенти та чл. т-ва.

С. Андрушків

Літ.: "Наук. Т-во ім. Шевченка в ЗДА", Нью-Йорк, 1963;

Лев, В. "Сто Років Праці для Науки і Нації". Коротка історія НТШ, Нью-Йорк, 1973;

Падох, Я. "Незнищимо Т-во". До 110 річчя Наук. Т-ва ім. Шевченка, Нью-Йорк, 1983;

Encyclopedia of Ukraine, Vol. IV, University of Toronto Press Inc. 1993, Toronto, Buffalo, London, pp. 657-660;

Трофименко, С. "Наук. Т-во ім. Шевченка в Америці", Рукопис, 2005;

Бюлетені НТШ-А: ч. 18 (34), 2004; ч. 25 (41), 2008; ч. 27 (43), 2009.

Світлина 1:

Управа НТШ-А (1960-63)

Сидять зліва: *Іван Кедрин-Рудницький, Матвій Стахів, Василь Лев, Осип Андрушків, Роман Смаль-Стоцький (Голова), Микола Зайцев, Василь Стецюк, Кость Кисілевський.* Стоять зліва: *Василь Ленчик, Роман Кобринський, Григорій Лужницький, Зенон Стефанів.*

Світлина 2:

Пленарне засідання Управи 1986

1-ий ряд зліва: *Роман Осінчук, Григорій Лужницький, Іван Кедрин-Рудницький, Ярослав Падох (Голова), Василь Лев, Василь Ленчик, о. Мелетій Войнар;*

2-ий ряд: *Роман Андрушків, Іван Головінський, Дмитро Штогрин, Лариса Онщикевич, Роман Гуглевич, Леонід Рудницький, Ярослав Рак, Олекса Біланюк, Василь Калинович, Володимир Стойко.*

Світлина 3:

Управа НТШ-А (2009-12)

1-ий ряд зліва: *Дарія Дика, Григорій Грабович, Орест Попович (Президент), Руслана Россі, Роман Андрушків, Христина Карпевич, Марта Богачевська-Хом'як;*

2-ий ряд: *Андрій Шуль, Сергій Левков, Володимир Петришин, Анна Процик, Тетяна Кейс, Світлана Андрушків, Тарас Гуняк;*

3-ий ряд: *Володимир Василякія, Олександр Мотиль, Василь Махно, Леонід Рудницький, Роман Процик, Адріян Долинський, Василь Лопух.*

НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ (НДТУТ) (Research Society for Ukrainian Terminology), укр. наук. установа, засн. 1971 в Нью-Йорку. НДТУТ постало на базі Секції для приготування термінологічних

словників при Нью-Йоркському відділі ТУІА, яка виникла з ідеї створення англо-укр. техн. словника. Після закриття Секції при ТУІА, її працівники створили Ін-т Укр. Наук. Мови (ІУНМ), який очолив Константин Церкевич, і звернулися з пропозицією приєднання до НТШ. Очікуючи рішення НТШ, яке так і не було ухвалено, ІУНМ змінив назву на НДТУТ, створив власний статут і зареєструвався як юридична особа; видавав неперіодичний Інформаційний Листок накладом 800 прим. Відтоді НДТУТ підготувало і видало книжки, що стали помітним явищем в укр. культ. і наук. житті: "Словник слів, у літ. мові не вживаних" (1975) Івана Огіска (Іларіона) під ред. Пантелеймона Ковалева; "Короткий словник синонімів укр. мови" (1975) під ред. Віталія Волкова, Наталії Пазуняк та ін.; "Правописний словник укр. мови" (1979) під ред. Ярослава Рудницького та Константина Церкевича; "Як ми говоримо" Бориса Антоненка-Давидовича (1980); роман Докії Гуменної "Діти Чумацького шляху" (1983); спогади Юліяна Мовчана (2 тт., 1982, 1984), Ісаака Десяка (1984), Олександра Канюки (1984), перевид. рос.-укр. словника юридичних термінів під ред. Агатагела Кримського (1984) та ін.

Ю. Микитенко

"НАЦІОНАЛІСТ" ("Nationalist"), гром.-політ. двотижневик, згодом місячник ОДВУ. З'явився в червні 1935 у Філадельфії як продовження "Вісника ОДВУ"; від 1936 видавався у Нью-Йорку; гол. ред. Теодор Свистун, Володимир Душник. Станом на вересень 1939 у світ вийшло 125 чч. "Н". 1939 перейменований на журн. "Україна", що виходив в Нью-Йорку як тижневик і місячник до поч. 1941.

р.м.

"НАЦІОНАЛЬНА ТРИБУНА" (National Tribune), популярна загальноукр. гром.-політ. газ.-тижневик, неофіційний речник УККА і середовища прихильників Визвольного і Державницького Фронтів; видається Укр.-амер. вид. фундацією "Воля" в Нью-Йорку від 1982 прибл. накладом 5 тис. прим. (1997 – 2,500 прим.) на 4-8 с., газ. формат. Містить інформаційні й аналітичні матеріали про сусп.-політ. життя укр. діаспори та в Україні; міжнар. новини звидусіль; гол. ред. Ігнат Білинський, Богдан Романенчук, Леонід Полтава, Євген Гановський, Любов Дмитришин-Часто, Степан Слущкий. Від останніх рр. "Н.Т." вкладає в заг. зошит свого вид. газ. "Шлях перемоги", яка друкується в Києві, появляється також сторінка англ. мовою. До кін. 2010 появилася 1,393 чч. "Н.Т."

В.М.

НАШ Г. (псевдо) див. Григорій Никифор

"НАШ ГОЛОС" (Our Voice), орган Асоціації Українців в Америці, незалежний дем. журн. Поч. сягають 1969. Споч. появлявся як неперіодичне вид. у формі бюлетеня. Від 1972 почав

виходити друком як місячник. Від 1996 редакція з фінанс. причин була змушена перейти на двомісячник. Ініціатором і засновником журн. був Дмитро Кузик, перший і довголітній ред. Йому помагала дружина Дарія Кузик. По смерті Дмитра Кузика 1982 ці обов'язки перебрала ред. колегія, гол. якої був Євген

Перейма і Осип Труш. У склад редакційної колегії входили: Роман Барановський, Роман Борковський, Анатоль Гудзовський, Іван Хамуляк, Микола Нагірняк, Михайло Воскобійник, Осип Труш, Юрій Нагорний, Дарія Кузик, Олег Волянський, Христя Навроцька.

З 2002 р. журн. виходить новим форматом за ред. Колегії. Видано 9 чисел. Проте, у 2004 р., через відсутність фінансової підтримки, журн. припинив своє існування.

Р. Барановський, р.м.

"НАШ КОНТАКТ" (Our Contact), двомісячник, засн. в червні 1953. З початку видаваний укр. кредитною спілкою "Самопоміч" в Детройті, а пізніше спільно з кредитною кооперативою "Самопоміч" в Чикаго; ред. Володимир Несторович. В серпні 1959 "Н.К." об'єднався з "Новим Світом" і від того часу виходить "Наш Світ", спільний для Об'єднаних Українців Америки "Самопоміч" і Т-ва Укр. Кооперації (тепер Централі Укр. Кооператив Америки); гол. ред. Роман Ільницький, співред. Володимир Несторович.

В.М.

"НАШ СВІТ" (Our World), ілюстрований місячник, двомісячник, тепер – кварталник Об'єднання Українців Америки "Самопоміч", журн. госп.-кооп. і гром. думки; виник внаслідок об'єднання журн. "Наш Контакт" та "Новий Світ". Видається з 1959 в Нью-Йорку; вміщує матеріали на теми кооп., екон. фін. й політ. життя укр. діаспори та України, а також в цілому світі. 1986 наклад сягав 2,650 прим. Гол. ред. Роман Ільницький, Володимир Несторович, Михайло Островерха, Леонід Полтава, Петро Часто.

р.м.

"НАШ СПОРТ" (Our Sport), єдиний спорт. періодичний двомовний журн.-річник, що його видає Укр. Спорт. Виховне Т-во "Чорноморська Січ" у Ньюарку, Н.Дж. Засн. 1962

Омеляном Твардовським, який редагує його дотепер; наклад — 650-800 прим. офсетного друку в півтвердій обкладинці з багатьма ілюстраціями, обсягом найчастіше

80 с. "Н.С." висвітлює спорт життя українців у діаспорі та в Україні, діяльність УСЦАК, піднімає актуальні сусп. проблеми,

дотичні до спорту, як то уживання спортсменами пострадянської України держ. мови тощо. Гол. співроб. Орест Попович, Едвард Жарський, Х. Процюк, Д. Твардовська та ін. Станом на поч. 2009 вийшло 45 чч. "Н.С." за 45 рр. існування часопису.

р.м.

"НАШ СТЯГ" (Our Banner), офіційний тижневик прогетьманського Січового т-ва у США; видавався у Чикаго 1934-42. Щороку виходило до 50 чч. Вид. підтримувало консервативні погляди об'єднання гетьманських орг-цій та політ. ідеї Павла Скоропадського. Гол. ред. Олександр Шаповал.

р.м.

"НАШ ЧАС" (Our Time), дво-тижневе офіційне вид. газетного типу центр. управи ОДВУ. Видавалося від жовтня 1968 в Чикаго на 2 ст. газ. формату; від 1.1.1970 на 4 ст. Прибл. третина матеріалів інформувала про хроніку середовища ОДВУ та ОУН, ін. — на заг. сусп.-політ., культ., іст. теми, обговорювала події в укр. громадах США та в Україні, полемізували з опонентами; друковані матеріали звучали в державницькому, патріотичному, помірковано радикальному тоні. Відомо про вихід 33 чч. "Н.Ч." до травня 1970.

р.м.

"НАША БАТЬКІВЩИНА" (Our Homeland), газ., потім — журн. політ. думки, літератури і науки;

мав виразно полемічне звучання стосовно сусп.-політ. питань в укр. середовищі; заступав позиції екзильного уряду УНР. Видавав Сидір Кравець від 1962 в Нью-Йорку, а від 1972 — у Мавнтен Дейл (Mountain Dale), Н.Й. До 1971 видавався як тижневик і двотижневик, 1972 як двомісячник, один раз вийшов 1973; останні 3 чч. "Н.Б." вийшли 1974. Від ч. 272 (1973) визначався як ілюстрований журн.

р.м.

"НАША БОРОТЬБА" (Our Struggle), журн. Союзу Укр. Ветеранів Армії УНР і Укр. Резистансу та Т-ва Прихильників УНР. Видався у Міннеаполісі з 1987 на 32 с. у півтвердій обкладинці; станом на 1988 вийшло 8 чч. в режимі кварталника. В основному відбивав погляди укр. правос. громади і наддніпрянського походження, друкував ст. на сусп.-політ. теми, багато іст. матеріалів.

р.м.

"НАШЕ ЖИТТЯ" (Our Life), місячник, орган СУА; виходить від 1.1.1944 (споч. як газ., а з 1951 — журн. форматом на 36 с.) у Філадельфії, згодом у Нью-Йорку. Частина матеріалів друкується англ. мовою.

Приблизно пол. змісту присвячується організаційним справам СУА — діяльності його гол. управи і референтур, конвенціям, звітам відділів, звідомленням про укр. жін. рух і його визначних представниць тощо. Ведуться суто "жін." рубрики, напр., "У нашій хаті", "Укр. вишиванка", "Наше харчування" (автор Христя Навроцька до 2005); довший час появлялися лік. поради Олександри Піснячевської і косметичні — Євгенії Янківської, також с дитячі сторінки. Разом

з тим "Н.Ж." висвітлює і заг. гром. проблеми, подає ст. на теми фольклору, літератури і мнстества, а також вістки з України. Зокрема, на його с. публікувались такі гром. діячки, науковці і літератори як Ізидора Косач-Борисова, Ірина Винницька-Пеленська, Докія Гуменна, Ганна Дмитерко-Ратич, Любов Дражевська, Оксана Дучимінська-Мигул, Олександра Чернова-Животко, Віра Ке, Ірина Книш, Олександра Копач, Галина Лашенко, Уляна Любович-Старосольська, Іванна Мірчук-Ратич, Наталія Пазуняк, Софія Парфанович, Наталія Полонська-Василенко, Іванна Рожанковська, Ганна Совачева, Марія Струтинська, Марта Тарнавська, Ганна Франко-Ключко, Марта Хом'як-Богачевська, Наталія Чапленко, Ганна Черинь, Софія Яблонська, Любов Волинець, Світлана Андрушків, Віра Вовк та багато ін. Після 1990 багато авторів з України. На декількох сторінках друкується англomовна частина.

Редакторами журн. були: Клавдія Олесницька (1944-46), Олена Лотоцька (1946-51), Лідія Бурачинська (1951-72), Уляна Старосольська (1972-84, 1987-90), Ольга Лісківська (1985-87), Ірена Чабан (1990-2008), Тамара Стадниченко (від 2008). "Н.Ж." має представництва в Англії та Австралії. Наклад журн. у 1990-их рр. сягав 5 тис. прим. Існує авторський покажчик у формі азбучної картотеки до річників "Н.Ж." від 1951 до 1987, виготовлений Елізою Панчак. Журн. заступає дем. позиції, керується засадами христ. етики, рел. толерантності та політ. безпартійности.

Лит.: Рожанковська І. "Наше Життя" 1944-1994. "Наше Життя" (Нью-Йорк), чч. 2,5,1994.

В. Трошинський

НАЯГАРА ФОЛС (Niagara Falls), м. в півн. зах. частині шт. Нью-Йорк, розташоване на кордоні з Кан. в пов. Наягара, напроти кан.

м. Н.Ф., бл. м. Боффало; поблизу є славний водопад Наягара. Нас. 55.6 тис. (2000), в тому 275 українців, в пов. 1735. Почали поселятися з пов. 20 ст. з Гал, працюють в фабриках сем. виробів і на фермах. Гр.-кат. парафію св. Покрови заснували 1920 з понад 100 особами, перша церква дерев'яна, теперішня збудована 1975. Довший час були свящ. Іван Жук, Теодор Левницький, Дмитро Лаптута, Реймонд Палько. 1913 засн. Єратство Покрова як 351 відділ УНС.

В.М.

"НЕБЕСНА ЦАРИЦЯ" (Queen of Heaven), напівофіційний церк.-просв. місячник Візант.-Русинської гр.-кат. дієцезії в Пітсбургу; видавався у МекКіспорті (McKeesport), Пен, від січня 1927 до серпня 1955. Призначається для укр. католиків сх. обряду – емігрантів із Закарпаття; до 1954 друкувався народ. закарп. говіркою, пізніше – церк.-слов. і укр.-рос. суржилом. "Н.Ц." подавала ст. на церк., рел. та іст. теми, непрямо пропагуючи закарп. окремішність; ред. оо. П. Долинай, Василь Шерегії.

р.м.

НЕБЕШ Степан (Stepan Nebesh), військ. і гром. діяч, юрист; н. 3.5.1896 у с. Добромірка Збарзького пов., Гал.; п. 22.3.1982 у Клівленді, похований на цвинтарі св. Петра і Павла у Пармі, Ог. Гімназійні студії скінчив у Тернополі. 1914 зголосився добровольцем до Легіону УСС, відтоді гром. діяльність Н. пов'язана з цим рухом; поранений 1914, лікувався у Відні; 1915-17 – воював на австр.-рос. фронті, в липні 1917 потрапив до рос. полону, звідки втік, дістався до Києва, де працював у редакції "Літ.-наук. вісника", був чл. Молодого Театру

Леся Курбаса та Укр. Нац. Хору під керівництвом Кирила Стеценка, Олександра Кошнця та Миколи Леонтовича. 1917–20 у курені Січових стрільців під проводом Євгена Коновальця, поручник, з 1921 – в Гал., де до 1927 студіював право спершу у Львів. (тасмному) укр. ун-ті, згодом – у Львів. ун-ті; 3 рр. працював суд. розпорядником Окружного суду Тернополя, 1930 призначений суддею у Надвірній, Гал. Під час 2 Світ. війни арештовувався нім. владою, перебував у камері смертників у Станиславові; по війні – в таборі ДП в Мітенвальді. На еміграції в США від 1949, мешкав у Клівленді. Працював на фіз. роботах, брав активну участь в укр. сусп. житті: був скарбником Станиці Братства УСС в Нью-Йорку, чл. Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, чл. вид-ва "Червона калина". Н. – автор спогадів "Нарис про село Добромірку" та "Січові стрільці на Україні в 1917–18 рр."

р.м.

НЕБОЖИНСЬКИЙ Сергій (Serhii Nebozhynskiy {Serge Neboshynsky}), інж.-механік та менеджер індустрії, гром. діяч; н. 9.9.1921 у Горохові на Волині, п. 30.8.1985 на Лонг Айленді (Long Island), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив поль. гімназію у Горохові, 1943 вивезений на працю до Нім.; 1944 арештований за звинуваченням в антинацистській діяльності, випущений за браком доказів. Після 2 Світ. війни студіював механічну інженерію у Техн. Вищій школі у Бравншвайгу, Нім.; від 1949 на еміграції в США. Бакалярат скінчив 1956 при Бруклінському Політехн. Ін-ті, і ступінь мгра індустріального менеджменту (1966). Працював менеджером контролю якості, проєктним інж., інж.-механіком у різних фірмах; від 1965 – провідний інж. аерокосмічної корпорації "Груммен Аероспейс Корп." на Лонг Айленді; брав участь у підготовці рад. космонавтів у проєкті "Союз-

Аполло" (Soyuz-Apollo); чл. Амер. Т-ва Інж.-Механіків. Був активним в гром. житті: чл. управи ТУІА, гол. церк. управн правос. парафії св. Михаїла у Гемпстеді (Hempstead), Н.Й. (1958-59, 1960-69), співав у церк. хорі, був на керівних позиціях в УККА та Комітеті пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні, співпрацював з Наук.-Дослідним Т-вом Укр. Термінології у справі складання укр.-англ. екон. словника (1986) та ін. Був відповідальним ред. зб. "Укр. інженери" (1969), автор багатьох ст. у проф. амер. та укр. вид.

р.м.

НЕБРАСКА (Nebraska), сер. зах. шт. США, що межус на сх. з Айова і Міз., на півн. з Савт Дакотою, на півд. – з Канзас, на зах. – з Вайомінг і Кол. Площа – 200,350 кв. км, нас. – 1,711 тис (2000), українців 1,950. Столиця м. *Лінкольн (Lincoln). Н. шт. насамперед сіль. госп., мануфактура і природне багатство, транспорт. Окремі укр. особи поселялися тут ще перед 2 Світ. війною, але більше ч. емігрантів прибуло після війни до більших м. Лінкольн і Омага (Omaha) на сх. шт. Пов. з понад 100 українців – Лянкастер (Lancaster) – 890, Даглас (Douglas) – 575, Сарпі (Sargy) – 190. Організованого церк. і гром. життя існує в згаданих м. – Омага (укр. кат. церква Успення Пресв. Богородиці) та в Лінкольні (укр. кат. церква св. Юрія і Трьох Святительська УПЦ).

р.м.

Н-ВИЧ В. (псевдо) див. *Несторович Володимир*

НЕВАДА (Nevada), шт. на зах. США, межус на зах. з Каліф., на півн. з Орегоні і Айдаго, на сх. з Юта, на півд. сх. з Аріз.; площа 286,350 кв.км, столиця Карсон Ситі (Carson City). Нас. 2 млн., з чого українців 4,980, перев. у 3 пов. – Карк (Clark) – 3,073, Вашої (Washoe) – 455, Даглас (Douglas) – 164. Існують дві парафії візант.

обряду в юрисдикції Ван Нуйської єпархії. Укр. організованого життя немає. В Н. в Ляс Vegas (Las Vegas) та Рено (Reno) живуть укр. діячі: Вірко Балей, Джай Брнттан, Ігор Восвідка, Марта Гірняк-Восвідка, Роман Козак.

В.М.

НЕВИЦЬКИЙ Омелян (Omelian Nevytskyi), чоловік письм. Ірени Бурик-Невицької, гр.-кат. свящ., гром.-політ. і рел. діяч, педагог; н. 20.6.1878 в с. Шеметківці, окр. Свидник, на Пряшівщині, п. 30.12.1939 у Майнерсвілі (Minersville), Пен. Закінчив Пряшівську гімназію, теологічні студії в Остригомі та Будапешті. 1902 висвячений гр.-кат. свящ. Працював в учительській семінарії у Пряшеві, був настоятелем храму с. Чичава та Удоль (1909-22). Засновник Руської Ради у Старій Любовні (1918), яка висловила за прислання Закарпаття і Пряшівщини до України; організатор референдуму на Пряшівщині, населення якої виступило проти об'єднання з Угор.; гол. Ліги русинів у Пряшеві (1919-21). Делегований до США для організації фін. підтримки Підкарпатській Русі від закарп. діаспори (1919). Після повернення 1920 був арештований за античехословацьку діяльність. 1922 емігрував до США. Як свящ. гр.-кат. церкви у Пітсбургу вів активну гром. діяльність. 1938 очолив Комітет Оборони Карп. України, на її захист організував віча в Нью-Йорку, Філядельфії, Детройті, Чикаго. Вірші та оп. друкував у газ. "Наука", "Село", "Укр. правда" тощо. Автор праці "Життя святих".

р.м.

НЕГАНІВ Христина див. *Никорак Христина*

НЕГРИЦЬКИЙ (псевдо) див. *Лужницький Григорій*

НЕДІЛКО Микола (Mikola Nedilko), мистець; н. 23.11.1902 в с. Ющенівка Сумського пов.

Харківської губ., п. 15.5.1979 в Глен Ков (Glen Cove), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. 1923 вступив до Художнього

Ин-ту Пластичного Мистецтва в Києві. Студював в майстернях таких визначних мистців як Федір Кричевський, Михайло Бойчук та Лев Крамаренко. Спеціалізувався в пейзажах та в театр. декораціях. Свої праці виставляв в Києві ще за студентських часів в рр. 1923-24. Через 10 рр. (1929-39) працював декоратором музикомедії й опери в Києві. 1940 висланий владою до Львова і після відступу Червоної Армії зі Львова 1941, залишився у Львові, став чл. Спільки Образотворчих Мистців і брав участь у виставках спільки. Із замітніших праць Н.: "Етюдів зі Стрийського парку", "Осінь", "Дністровий яр" та ін., які відзначалися багатим кольоритом. Стиль Н. пройшов кілька фаз, зумовлених кліматичними особливостями місцевості, в якій перебував. Перебуваючи у Львові, Н. творив в постімпресіоністичному дусі. В Нім. (1944-48) пейзажі його набрали повного постімпресіоністичного звучання. 1948 переїхав до Аргентини. Гаряче підсоння

*Микола Неділко.
Церква в горах*

вплинуло на його дальший стиль, його кольорит набув сильних контрастів. Тоді саме зродився в Н. експресіонізм, в якому творив до кін. життя. 1961 переїхав до США і поселився в Нью-Йорку. Тут розвивав активну мист. діяльність. Брав участь у збірних виставках Об'єднання Мистців Українців Америки та влаштував свої індивідуальні виставки. Відбулися дві його посмертні виставки 1982 у Філядельфії, а 1983 в Едмонтоні, Кан. Монографію про Н. підготував Б. Певний (1983).

Лит.: Певний Б. У пошуках за Неділком. "Свобода", 4,5,6,7,11.1981.

Б. Титла

НЕДІЛЬКО Олександр (Alexander Nedilko), співак, гром. діяч; н. 4.12.1904 у Харкові, п. 15.7.1980 у Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Навчався в гімназії, закінчив Харківський фін.-екон. технікум (1928). Від гімназійних часів співав у Хорі й Капелі Бандуристів під керівництвом Гната Хоткевича, в церк. хорі, у Держ. квартеті ім. Миколи Лисенка; від 1934 співав у Харк. держ. опері під диригентурою Арнольда Маргуліна. Арії Андрія у "Запорожці за Дунаєм" Семена Гулака-Артемівського, Петра у "Наталці Полтавці" Миколи Лисенка, Назара у "Назарі Стодоли" Костянтина Данькевича та ін. провідні ролі в операх "Лоенгрін", "Травіята", "Аїда", "Тоска", "Богема", "Паяци", "Євгеній Онсгін" та ін. Під час нім. окупації Харкова виступав у концертах для окупаційної влади і місц. нас.; 1943 виїхав на Зах., перебував у Львові, Кракові, та Берліні, Ганновері, Нім.; від 1945 виступав у таборах ДП у студентському хорі із сольовими концертами, у хорі Сергія Горбенка і Капелі Бандуристів Григорія Китастого, а також з організованим Н. і Володимиром Цибенком хором бандуристів. Від 1951 на еміграції в США, жив у м. Ром

(Rome), Н.Й., Нью-Гейвені, Конн., та Нью-Йорку, працював на фіз. роботах. Виступав у церк. хорах, в Укр. Капелі Бандуристів під керівництвом Івана Задорожного та в Хорі Донських Козаків. Від виходу на пенсію 1973 активний в укр. гром. житті в Нью-Йорку: чл. Фондації УВАН, добровільний працівник, бібліотекар і архівар УВАН, чл. хору правос. собору св. Володимира.

р.м

НЕДЗВЕДСЬКИЙ Микола (Mykola Nedzvedsky), композитор, муз. педагог; н. 12.12.1891 в Чорнобилі на Київщині, п. 3.9.1977 у Вашингтоні, Д.К. Вчився в Муз. Ін-ті ім. Лисенка в Києві, закінчив композицію (1927). Навчав в різних школах Київщини, в Муз. Технікумі Ашхабаду (Ashkhabad) в Туркменії, і з 1936 проф. Київ. консерваторії. 1943 емігував на Зах. до Нім. і Марокко (1951-58 проф.). 1959 переїхав до США, проф. Укр. Муз. Ін-ту. Серед його учнів були Ігор Білогруд і Юрій Фіяла. Його композиції для фортепіано: прелюд б. Хрещатика (1941), соната (1924-67), сольо на слово Лесі Українки, Павла Тичина, К. Дмитрика, Павла Верлейна, Генрі Лонгфелло й ін; для оркестри "Тіні забутих предків", "Ашхабад", увертюра "Доріан Грей" та варіації "Заповіт" Гордія Гладкого і Кирила Стеценка на струнний квартет і піяно й ін.

В.М.

"НЕДІЛЬНІ ДЗВОНИ" (Nedilni Dzvony), одногодина радіопрোগрама укр. кат. парафії св. Володимира і Ольги в Чикаго від червня 1971. На програму складаються рел. тематика, новини з церк. та гром. життя, передачі для дітей і молоді, музика церк. і світська, гром. оголошення та ін. Керівником від початку до 1992 о. Маріян Бутринський. По його смерті (1992), програму вів о. Іван Кротець. Радіогодина передається кожного вівторка.

В.М.

НЕДІЛЬСЬКИЙ Іван (Ivan Nedilsky), композитор, хоровий дириг., педагог; н. 25.7.1885 в с. Золотий Потік Бучацького пов., Гал., п. 5.6.1970 у Нью-Йорку,

похований на цвинтарі св. Андрія в Савт БавндБруку. Сер. освіту здобував у Чернівецькій і Кіцманській гімназіях. Під час I Світ. війни служив в австр. війську, ранений, 1917 перебував в італ. полоні. Закінчив консерваторію Штерна у Берліні (кляса віолончелі 1924). Працював учителем нім. мови в гімназії у Підгайцях (1925-28). Під час перебування у Станиславові учителював у філії Муз. Ін-ту ім. Лисенка; 1930-39 – його дир., 1941-44 – дир. Держ. муз. школи. Провадив активне гром. життя (орг-ція хорів "Провісти", компонування для них муз. творів), керував оркестрою театру ім. Івана Тобілевича, диригував хором "Боян". 1937-38 – був автором інформацій про муз. життя в журн. "Укр. музика". 1944 – виїхав до Нім.; 1945-48 – учитель нім. мови в гуманістичній гімназії в таборі ДП у Байройті. З хором "Боян" роз'їжджав по таборах амер. зони, багато компонував. 1949 емігрував до США, оселився в Нью-Йорку. Співзасновник Укр. Муз. Ін-ту (УМІ) в Америці (1952) постійний чл. дирекції УМІ, організатор і дириг. хору "Думка" та її мол. хору. Писав для мішаних та однорідних хорів. Видатний творець маршових пісень. До найвідоміших творів належать "Засяло сонце золоте", "За річкою під гаєм", "Ой, у саду", "В весняний день", "Молоді ми", "Ми ростем, ми надія народу", "У мандрі", "У дві пари несуть хмари", колядка "Вістку голосить світу зірниця" та ін. Має у своєму доробку сольоспіви на слова Івана Франка, Лесі Українки, Леоніда Полтави і церк. музику. Його зб.

"Вибрані твори" вийшли друком (2 тт., 1982, 1992).

Лит.: Соневицький, І. І. Недільський. Передмова. Вибрані твори. Нью-Йорк (1982); Михальчишин, Я. З музикою крізь життя. Львів, 1992.

Р. Савицький, мол.

НЕЗАБУДЬКО ПАНЬКО (псевдо) див. *Демусь Анатоль*

"НЕЗАЛЕЖНИЙ БЮЛЕТЕНЬ" (Independent Bulletin), україномовний двомісячник, який видавала у Вашингтоні Видавничча спілка впродовж 1990-их рр. Гол. ред. – О. Волянський, відповідальний ред. – Степан Процик. До редколегії також увійшли: Зиновій Гіль, Дмитро Корбутяк, Леонід Мостович, Григорій Наняк (Нім.), Євген Саламаха, Василь Томків (Англія), Василь Щеглюк (Львів). Журн. подавав інформацію і коментарі про події в Україні та в діяспорі. Усього з'явилося 65 чч.

р.м.

НЕНАДКЕВИЧ Лідія (Lidiia Nenadkevych), мистець вишивок; н. 1892 у Женеві, Швайц., п. 25.7.1956 у Повкінци (Poughkeepsie), Н.Й. Навчалася прикладного мистецтва в Житомирі, а згодом викладала курси мист. вишивання в Києві. Унікальну колекцію вишитих сорочок, рушників, килимів, крайок, описів взорів, яку збирав впродовж рр., було знищено в Берліні 1945. По 2 Світ. війні емігрувала до США. Писала ст. про вшивання у журн. "Наше життя" і "Жін. світ".

р.м.

НЕПОРОЧНОГО ЗАЧАТТЯ ПРЕЧИСТОЇ ДІВИ МАРІЇ УКРАЇНЬСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА в Детройті (Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary Ukrainian Catholic Church in Detroit), велика гр.-кат. церква в юрисдикції спархії св. о. Миколая в Чикаго; засн. 1912 в Гемтремку (Hamtramck), Міч., дерев'яна церква

УК Церква Непорочного
Зачаття Пречистої Діви Марії.
Детройт, Міч.

побудована 1913 і 1917 – “Укр. хата” культ. центр. Сучасний величавий храм збудований 1942 при вул. МекДугал та Коммор в еkleктичному романо-візант. стилі; іконостас і стінопис роботи М. Дмитренка, різьбярські праці – Д. Березовського. Провідними свящ. були: засновник Євген Бартош, Степан Побуцький, Михайло Струтинський (1931-36), Степан Тиханський, Йосиф Шмондюк (1948-54), Срепаи Кнап; з 1962 провід перейняли оо. Василяни – Іннокентій Лотоцький, Юрій Жидан, Дмитро Височанський, Бернард Панчук, Сергій Фединяк та ін. В 1980-их рр. парафія нараховувала понад 2 тис. вірних. При парафії Н.З.П.Д.М. існує з 1936 цілоденна початкова школа (в 1964 – понад 480 учнів, в 2010 – 225). 1958 о. Степан Кнап при Н.З.П.Д.М. відкрив цілоденну укр. сер. школу (high school) з понад 200 учнями в 1960-их рр. Сер. школу проіснувала до 2008. При церкві – рел. орг-ції, Марійська Дружина, Братство св. Михаїла (засн. 1913), хор та ін. До 1990-их рр. діяла парафіяльна оселя в Дрейтон Плейс (Drayton Place). Ч. парафіян – 500 родин (2000).

В.М.

**НЕПОРОЧНОГО ЗАЧАТТЯ
УКРАЇНЬСЬКА КАТОЛИЦЬКА
СЕРЕДНЯ ШКОЛА** в Детройті (Immaculate Conception Ukrainian Catholic High School), сер. школа, засн. при однойменній парафії 1959 тодішнім парохом о. Степаном

Кнапом в Гемтремку (Hamtramck), Міч., пізніше перенесено до Воррену (Warren), керована споч. сс. Василянками. Школа мала високий академічний рівень і укр. характер. Першою дир. була мати Емілія Прокопик, а довголітнім дир. був Петро Стесів. Н.З.У.К.С.Ш. відкрилася з 34 учнями, згодом було 142 студентів (1962-63), а найвищу к-кість 235 осягла в сер. 1960-их рр. Потім дещо зменшувалося ч. студентів. Школу допомагала утримувати укр. громада в Детройті. Програма – приватних амер. сер. шкіл плюс українознавчі предмети. 98% випусників прийнято до високих шкіл США, 1999 амер. тижневий журн. “US News and World Report” визнав Н.З.У.К.С.Ш. “одною знайвизначніших амер. сер. шкіл”. Школа публікувала “альманах” – “Луна” і щороку підготувляла театр. виставу укр. мовою. Сер. школу закрито 2008; початкова парафіяльна школа Н.З. далі існує.

В.М.

НЕПРИЦЬКИЙ - ГРАНОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДЕР див. Грановський Олександр

НЕСІН Михайло (Mukhailo {Michael Nessin}), фізик; н. 19.2.1915 а с. Явдотівка на Катеринославщині, п. 20.11.1977 у Нью-Йорку. Закінчив Дніпропетровський (1939) та

Колумбійський ун-ти (1957). 1960 – здобув д-рат в ділянці ядерної фізики у Колумбійському Ун-ті. Під час 2 Світ. війни був на примусових роботах в

Бамбергу, опісля в таборах ДП (Ашаффенбург і Регенсбург), де провадив активну гром. працю, учителював. 1949 емігрував до США. Працював радіомеханіком (1949-54), наук. співроб. Колумбійського Ун-ту (1960-64), проф. Міськ. коледжу в

Нью-Йорку (1960-77). Чл. Фондації УВАН. Займався вивченням структури ядра і нуклеарних сил, і опублікував ст. на цю тему в амер. фіз. журн. Мав кілька патентів на свої винаходи.

М.О.

НЕСІНА Олена (Olena Nessin), з дому Козинець, дружина Михайла Несіна, фізик, гром. діячка, журналістка; н. 3.12.1918 в с. Ганнівка на Єлисаветградщині, п. 19.3.2009 в Нью-Йорку. Закінчила Дніпропетровський (1942), здобула мгра педагогіки в Колумбійському Ун-ті (1954), і

мгра з фізики в Нью-Йоркському Ун-ті (1963). Емігрувала до США 1949. Працювала викладачем фізики в ун-ті Адельфі (Adelphi) (1955-58), Бруклінському коледжі (1958-63); була доц. в Стетен Айленд коледжі (Staten Island Community College.), Хантер (Hunter) коледжі (1963-64) та Нью-Йоркському Ін-ті Технології (1965-66). Стар. наук. співроб. (1974), чл. кор. УВАН (1986). Упорядкувала архів Володимира Винниченка для УВАН а Колумбійському ун-ті. 1980-87 – керівник канцелярії і скарбник УВАН, з 1987 – ексекютивний дир. Укр. Дослідного і Документаційного Центру Укр. Ін-ту Америки. Публікувала ст. в журн. “Нові дні”, газ. “Свобода”, “Укр. вісті”; вела передачі на радіо “Свобода”.

М.О.

НЕСТЕРЧУК Володимир (Volodymyr Nesterchuk), адвокат, політ. і гром. діяч; н. 14.6.1909 в Тернополі, п. 6.3.1978 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й. Закінчив Тернопільську гімназію, Торг. школу у Львові. Вищу освіту здобував у Львівському ун-ті та Школі бізнесу, при Нью-Йоркському Ун-ті (1957-60). 1945-46 – д-р

права УВУ в Мюнхен. Працював гол. бухгалтером Центробанку у Львові (1938-44), викладачем церк. права УВУ (1946-47); 1950-54 – гол. бухгалтер, згодом ген. секр. Міжнар. Федерації християнських робітників-емігрантів у Парижі, в.о. гол. Об'єднання Українців у Фран., керівник вид. ва "Українець-Час". 1954 – емігрував до США. Працював заст. гол. Міжнар. бухгалтерського відділу в Мануфактурерс Ганновер Траст Компанії (Manufacturers Hannover Trust Company). Продавив активне громад. життя. Був керівним чл. орг-ції Укр. Визвольного Фронту, чл. гол. управи ООЧСУ, гол. кредитівки "Самопоміч", д.чл. НТШ, заст. гол. і скарбником НТШ, та ін.

М.О.

НЕСТЕРЧУК Юрій (George Nesterchuk), син Володимира Нестерчука, політ. і сусп. діяч; н. 1945 в Зах. Нім. Закінчив фіз. фак. Корнельського Ун-ту (1967), здобув ступінь магістра з астрофізики в Мерілендському Ун-ті (1971). Працював провідним науковцем у фірмі EG&G (1979-81), заст. дир. Бюро адміністрації персоналу Фед. уряду США (1981-84), заст. дир. Інформаційної агенції (з 1984). Активний член амер. громад. життя, очолював відділ УККА у Вашингтоні, керував інформаційним бюро УККА, був чл. Контрольної комісії, гол. радним "Провидіння".

М.О.

НЕСТОРА ІНСТИТУТ (Nestor Institute), засн. 1977 в Берклі (Berkeley), Каліф., групою однодумців, які бажали навізати контакт з українцями під Советами й домогтися від сов. влади кращого трактування укр. туристів до СРСР. Свою акцію вони назвали "Visa", яка домагалася рівних прав для туристів. Ініціаторами й керівниками Н.І. було подружжя Тами і Даннла Городиських. Спочатку урядові

владі годилися на мінімальні концесії, і то вибірково. Діячі Н.І. не припиняли своєї діяльності як перед сов. владою, так і в міжнар. орг-ціях. З незалежністю України речники Ін-ту почали допомагати українцям практично техн. допомогою (висилка комп'ютерів та комп'ютерне навчання). Подружжя Городиських прислало до співпраці з Н.І. амер. установи та численних приятелів.

В.М.

НЕСТОРОВИЧ Володимир (Volodymyr Nestorovich), економіст, публіцист, педагог, письменник; н. 23.1.1895 у Львові, п. 5.2.1980 у Детройті, похований на цвинтарі

св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив Укр. Академічну Гімназію у Львові (1914) і Віденську Вищу Школу Світ. Торгівлі (1924). 1929 за дисертацію про

значення морської торгівлі Поль. здобув другий диплом в Ін-ті Техніки й Колоніального Госп-ва в Льсжі (Бельгія). Як вояк австр. армії 1916 потрапив в рос. полон і був відправлений на Зелений Клин. У 1917-20 належав до керівництва "Укр. Громади" й "Окружної Ради" на Далекому Сході, редагував часопис для військовополонених "Наша Доля" в Нікольську та був співроб. щоденника "Щире Слово" у Владивостоці.

1920 через Японію, Маляї, Цейлон і Суез дістався до Відня, де під час студій виявив активність в академічному т-ві "Січ". Після повернення 1924 до Львова коротко працював у Крайовому Кредитному Т-ві, учителював у торг. школі, потім у торг. гімназії в Катовицях (1929-30) і знову у Львові (тут у 1932-39 редагував екон. сторінку в "Ділі" й водночас у 1934-39 – двотижневик "Торговля і Промисл"). В роки 2 Світ. війни був книговодом в м. Сосновец (Шлеск),

співроб. Краківського вид-ва і "Краківських Вістей". По війні в Нім. чл. керівних органів ЦПУЕН, Укр. Санітарно-Харитативної Служби й Допомогового Комітету на брит. зону. 1950 переїхав до США і поселився в Детройті, де був ред. кооп. журн. "Наш Контакт" (1953-59) і "Укр. Газети" (1959-63); співред. "Нашого Світу" в Нью-Йорку (1959-61). Постійно дописував до ін. часописів діаспори, в т.ч. під псевд. В. Н-вич, В. Север, Северко, Розган і Селезіянус. Автор праць "Упрошене книговодство й податки" (Львів, 1935), "Закарп. українці в чехо-словаць. корпусі ген. Свободи" (1972), "Укр. купці і промисловці в Зах. Україні" (1977), а також роману-репортажу "Серця і буревії" (1965).

Лит.: Костюк І. Non moriar sed vivam! "Новий шлях", 6-13.9.1980.

В. Трошинський

НИВА (Niva (The Sown Field)), літ.-ред. місячник, який видавали 1916 карпатські русини в Йонкерсі, Н.Й. Вийшло 11 чл. журн. Друкувався лат. шрифтом.

р.м.

НИВИНСЬКА ГАЛИНА див. *Журба Галина*

НИЖАНКІВСЬКИЙ Богдан (Bohdan Nyzhankivskiy), псевд. Бабай, поет і прозаїк; н. 24.11.1909 в Золочеві, Гал., в родині актора Амброзія Нижанківського, п.

18.1.1986 в Детройті, похований на місц. цвинтарі Мавнт Олівет. Закінчивши торг. школу (1929), працював в кооп. "Центросоюз". Жив у Львові і був активним чл. літ. групи "Дванадцятка". Друкувався в таких періодиках: "Новий час", "Діло", "Неділя", "Назустріч", "Укр. вісті" та ін. Згодом працював у Львові радіо

(1940-41), відтак був ред. львів. бюро "Краківських вістей" (до 1944). Писав також скрипти для "Веселого Львова".

1944 емігрував до Нім., де в Мюнхені працював в редакції "Укр. Трибуни" й "Арки". На початку 1950-их рр. емігрував до США і поселився в Детройті, де працював фізично на фабриці й регулярно дописував до місячника "Лис Микита". Оpubлікував такі зб. поезій: "Терпке вино" (1942), "Щедристь" (1947), "Вагота" (1953); як Бабай видав "Вірші іронічні, сатиричні і комічні" (1959), "Каруселя віршів" (1976) та "Марципани і витребеньки" (1983). З прози появилися: "Вулиця", оп. (1936), "Актор говорить", нариси (1936), "Новели" (1941), "Свято на оселі", пов. (1975) і посмертно зібрані оп. "Вирішальні зустрічі" (1995), упорядник Богдан Рубчак. — Тут масо до діла з двома полюсно різними поетами в одній особі. Н. серйозний, зосереджений на проблемах самотності, трагедії життя і смерті, писав регулярним по вісниківському контрольованим віршем, в який подекуди проникали бароккові метафори. Він часто ламав і фрагментував рядки, щоб досягнути більшого драматизму. Бабай же визначається гумором, іронією, самоіронією і сатирою. Його вірш легкій, позначений грою словами, поетичними засобами та звуками. В цьому жанрі Н. Бабай досягнув великої майстерності. Його іронія і гумор унікальні в укр. літературі своєю витонченістю, доброзичливістю та філософ. вниканням у глибину душі і долі людини.

Лит.: Любович У. Відійшов від нас Б. Нижанківський-Бабай. "Свобода", 11.12.1986.

Б. Бойчук

НИЖАНКІВСЬКИЙ Зенон (Zenon Nyzhankivskiy), прааник; н. 13.10.1897 в м. Тернопіль, Гал., п. 11.10.1984 у Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія

в Савт Бавнд Бруку. Закінчив Дрогобицьку гімназію, правничі студії у Львівському (1916-18) та Празькому ун-тах (1919-20); одержав звання д-ра права в Ягеллонському Ун-ті у Кракові (1927); 1956 – склав адвокатські іспити у Вашингтонському Ун-ті. 1931-39 – провадив власну адвокатську практику у Дрогобичі, Гал.. Утікаючи від сов. військ, 1940 Н. опинився в Любліні, де продовжив адвокатську діяльність, захищаючи українців перед нім. спеціальними судами. 1940-41 – очолював правничий пов. відділ в Кельцях і Радомі, Поль. 1943 виїхав до Нім., де провадив адвокатську практику в таборах ДП. З 1950 – в США. Працював упорядником юридичної літератури, адвокатом та консультантом із сов. і сх. европ. права у Конгресовій бібліотеці у Вашингтоні (1957-71). Активний чл. Т-ва Укр. Правників у США, співроб. його органу – "Правничого вісника", у якому публікував ст., зокрема "Процес В'ячеслава Чорновола. Спроба юридичної аналізи". Меценат, дириг. і шанувальник укр. муз. мистецтва.

М.О.

НИКИФОРУК Василь (Wasył Nykyforuk), менеджер готелів, гром. діяч; н. 3.11.1918 в м. Городенка, Гал., п. 15.9.2010 в Нью-Йорку,

похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н. Й. 1941-43 активний в місц. управлінні в Городенці та гром. орг-ціях. Виїхав з України 1944 до Австр., а 1949 до США. В Америці здобув диплом інж. "готельної індустрії" і менеджменту та працював в готелях "Вальдорф Асторія" і "Американа" в Нью-Йорку. Одночасно активний в укр. житті: УНС, УККА, Укр. Патріархальне Т-во. Очолював земляцтво

"Городенщина" в США і Кан., доклав багато зусиль до видання 1 зб. "Городенщина" та співпрацював з редакцією 2 і 3 томів в Україні, співред. і ред. "Інформаційного Листка" Городенців. Був активний в редакції "Патріархату".

В.М.

НИКИФОРЯК Сава (Sava Nykyforiak), педагог, пласт. і гром. діяч; н. 21.12.1886 в с. Рожневі Косівського пов., Гал., п. 25.2.1973 у Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Після закінчення Львів. Ун-ту працював

учителем гімназій у Львові, Чорткові і Станиславові, 1921-24 – дир. цієї гімназії. Воював у Легіоні УСС і УГА. Після 2 Світ. війни емігрував споч. до Австр., 1949 – до США. Чл. засновник Об'єднання бувших Вояків-Українців Америки (ОбВУА), чл. управи Нью-Йоркського відділу ОбВУА та дирекції вид-ва "Червонв Калина". Нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Хрестом УСС і Хрестом УГА. Автор низки ст. і наук. праць на пед. теми, спогади з визвольних змагань, серед них: "Рима й ритм у Шевченка" (1930).

М.О.

НИКОЛИШИН Галина (Halyna Nykolyshyn), з роду Круцько, гром. і рел. діячка, педагог; н. 23.2.1913 в с. Липовець на Вінничині, п. 19.1.2000 в Пасадіна (Pasadena), Каліф. Закінчила екон. школу у Львові (1936), пед. фак. Ун-ту в Аделаїді (1960-65), Технологічний Ін-т у Півд. Австрал. (1964), Кент Ун-т зі ступенем мгра бібліотекознавтва (1969). Емігрувала до Нім., Австрал., пізніше замешкала у США. 1940-45 – працювала секретарем УЦК у Кракові, 1970-89 – на посаді асистента проф. в бібліотеці Кат. Амер. Ун-ту в Дейтоні (Dayton),

Ог., знаного з Марійських колекцій; створила Укр. секцію при Всесвітньому Марійському дослідному центрі.

М.О.

НИКОНЧУК Ананій (Анапій Nykonchuk), гром. діяч; н. на Волині. Закінчив укр. гімназію в Ельвангені та Ін-т англ. мови у Лявфен (Laufen), Нім. Працював учителем гімназії в Ельвангені. Емігрував до США 1950, замешкав вперше у Детройті, пізніше б. Пітсбургу. Булавний дружинників СУМ, чл. Гол. управи СУМ в Америці. З 1955 – чл. Укр. Нар. Помочі (УНП), з 1966 – гол. організатор, згодом гол. секр. УНП. Очолював Відділ УККА в Звх. Пен., чл. Політ. ради УККА, заст. гол. відділу ООЧСУ в Пітсбургу.

М.О.

НИКОРАК ГАЙДА Дзвінка {Звеніслава} (Dzvinika {Zwenyslawia Nykorak Haйда}), сестра Христини Никорак, учителька школи "Волдорфа", мистець-ілюстратор; н. 1942 в Косові, Гал. Дитиною виїхала з України, перебувала в Роттенбургу (Rottenburg), Нім., 1949 прибула до США. Отримала диплом в Ін-ті Валдорфа (Waldorf Institute) в Мерсі (Mercy) Коледжі. Бакалярат з розвитку дітей (childhood development) в

Мадонна Ун-ті в Лівонії (Livonia), Міч. Дир. передшкілля "Волдорфа" в Детройті і цю систему виховання поширила в Україні "Бузькове Гніздо" (Одеса і Городенка, Гал.). Доповідає міжнародно про систему виховання "Валдорфа". Чл. і бувший през. АДУК, в цій пості була куратор багатьох укр. виставок в різних галеріях (укр. і неукр.), зокрема: "21 Ukrainian Artists", "Chornobyl 5 years after", "Ukrainian Myths, Legends and Folklore", "Volya-Freedom", "In Search of Ukrainian Symbolism" та ін. Малює в наївному

(Naif) стилі, виставляла в різних галеріях в околиці Детройту. В Детройті активна в СУМ, віцепрез. Укр.-Амер. Архіву і Музей в Детройті. Автор і ілюстратор "Little Angel's Journey" (2008). Живе у Грос Пойнт Парк (Grosse Point Park), Міч.

В.М.

НИКОРАК Христина (Chrystyna Nykorak), сестра Дзвінки Никорак-Гайди, малярка, дизайнер, мистецтвознавець зокрема античного сх. мистецтва; н. 3.8.1940 в

Берліні. Жила в Роттенбургу (Rottenburg), Нім. 1949 виїхала до США. Навчалася в Фльор. школі дизайну, в Мендосіно Арт Сентер (Mendocino Art Center) в Каліф. та ін. школах. Закінчила Вейн Стейт (Wayne State) Ун-т в Детройті. Працювала віцепрез. в міськ. уряді Лівонії (Livonia Chamber of Commerce) та в урядах Фармінгтону (Farmington) і Воррену (16 рр.). Подорожувала в Африці й Азії. Активна в Укр.-Амер. Архіві й Музею в Детройті: куратор, етнограф і колекціонер укр. вишиваних текстилів, підготувала виставки та видавала музейний вісник, ексекютивний дир. (з 2005).

В.М.

НИЧ Михайло (Mychajlo Nych), інж.-будівельник гребель, гром. діяч; н. 7.5.1911 в м. Тереховля, Гал., п. 27.1.2004 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії у Фокс Чейсі, Пен. Студіював на політехніці в м. Брно (Чехослов.). Переїхав з таборів ДП в Нім. до США, працював як контролер лабораторії. Активний в ряді орг-цій, УНС, ЗУАДК, ОДВУ (довголітний чл. центр. управи) та УАКР, гол. місцевого відділу УАКР. Діяч ОУН (Андрія Мельника).

В.М.

НИЧАЙ Володимир (Volodymyr Nychai {Nyszaj}), адвокат, гром. діяч; н. 1909 в м. Калуші, Гал., п. 17.2.1989 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. В 1927 закінчив гімназію в Стрию, де від поч. основания був чл. пласт. куреня "Червона Калина". 1932 скінчив студії права в Ягеллонському Ун-ті в Кракові, де 1929 був гол. Укр. Студентської Громади. 1932-39 працював як адвокат в Калуші, а з 1939 перебував у Кракові. З 1944 в Австр., а 1948 емігрував до США і поселився в Чикаго. Тут він чл. багатьох гром. орг-цій та т-в та співорганізатор Союзу Укр. Купців і Промисловців. Від 1950 до своєї смерті Н. був секр. Ліги Американців Укр. Походження. В домівці Ліги провадив бюро правних порад.

Д.М.

НИЧКА Григор (Hryhor Nychka), чоловік Наталії Левицької, гром. і культ. діяч; н. 1892 у Збаражі, Гал., п. 24.8.1981 у Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Активний театр. діяч у Львові в 1920-их рр.; 1932-44 – адвокат у Фриштаку й одночасно з 1940 – гол. Укр. Допомогового Комітету Ясло-Горлицького пов. (Лемківщина). 1952 – емігрував до США. Заслужений чл. управи Братства УСС та Укр. Вільної Громади.

М.О.

НИЧКА НАТАЛІЯ див. *Левицька Наталія*

НИЩИК Степан (Stepan Nyshchuk), баптистський пастор, євангельський діяч; н. 28.11.1908 в с. Раків-Ліс Камінь-Каширського пов. на Волині, п. 5.2.1981 в Чикаго. 1924 перейшов з правос. віри на баптистську, теологічну освіту здобув в біблійній школі у м. Рига, Латвія і Лондоні. 1934 рукоположений на пастора і служив на Волині. Секр. Волинсько-Подільського Об'єднання Баптистських Церков

(1943) і пастор в Києві. Гол. Укр. Баптистського Об'єднання в Нім., а 1947-51 в Кан. 1951 переїхав до США, де був місіонером однієї з найбільших амер. місій "Baptist Mid-Mission". Автор "This is My Story" і "Шлях віри".

В.М.

НІМЕЦЬ Максим Василь (Maxwell William Nimesck), мікробіолог, дослідник, мистець-аматор; н.20.1.1932 в м. Едмонтон, Кан. Закінчив студії фармації і бактеріології в Ун-ті Альберти (1957), д-рат з мікробіології в Ун-ті Тексасу (1962). Працював як дослідник в наук. ін-тах, Ун-ту Раттерса (Rutgers) до 1997. Приватно займався малюванням, брав участь в спільних та індивідуальних виставках у Філадельфії, Нью-Йорку і Японії. Чл. багатьох проф. т-в, автор або співавтор ст. у фахових журн. Живе в Савт Бравнсвіку (South Brunswick), Н.Дж.

В.М.

НІМЦІВ Мирослав (Myroslav Nimeiv), брат Люби Німців-Вайнгеймер, інж.-архітект, маляр; н. 13.9.1910 в Перемишлі, п. 27.5.1997 у Вашингтоні, Д.К.. Випускник укр. гімназії в Перемишлі (1928). За підтримки мистр. Андрея Шептицького вступив на фак. архітектури Львів. Політехніки (1929) і завершив студії 1937. Студентську практику проходив під керуванням Євгена Нагірного. Закінчив Школу Майстрів Архітектури (1946) та Академію Мистецтв у Відні (1947). 1944 емігрував до Австр., з 1948 мешкав у США. Працював над проектом електростанції у Ньюарку (1948) та кінотеатру "Каріб" у Маямі Біч, Флор. (1949). Чл. Амер. Ін-ту Архітектів, ТУІА, почесний чл. Спільки архітектів України. За його проектом побудовано укр. церкви в США: Св. Богоявлення в Рочестері (1969), Пречистої Диви Марії Неустаючої Помочі в Лякаванна (Lackawanna), Н.Й. (1972), Укр. кат. нац. собор

Пресв. Родини у Вашингтоні (1975-84), св. Михаїла Архистратига у Дженкінтавіні (Jenkintown), Пен. (1999), а також у Парані, Бразилії (Успіння Пречистої Диви Марії), в Люрді, Франц. (1982), Єрусалимі, Боснії (Баня-Луці). Працював в ділянках темпері, графіки, іконографії. Мав кілька індивідуальних виставок. Автор численних ст. на архітектурні теми в часописах "Свобода", "Америка", "Гомін України", "Нова Зоря", а також монографічного нарису "Церкви Перемишля".

М.О.

НІМЦІВ-ВАЙНГАЙМЕР Любова (Luba Nimciv-Weinheimer), псевд. Фіялковська, п. чоловікові Вайнгеймер, сестра Мирослава Німцева, концертно-камерна і оперна співачка-ліричне сопрано; н. 1908 в Перемишлі, п. 1.8.1984 у Вашингтоні, Д.К. Муз. освіту здобула у Львів. консерваторії, студіювала теж право у Львів. Ун-ті. Мист. діяльність розпочала 1926 концертами в Перемишлі, а продовжувала у Львові виступаючи як солістка в радіо, виконувала укр. композиторів. Оперні ролі у Львів. опері – "Кавалерія Рустікана" Маскани, "Низини" д'Альбера, "Утоплена", "Наталка Полтавка", "Чорноморці" Миколи Лисенка, у Відні з 1945 – оперні арії Шуберта, Легара, Штрауса й ін. 1949 переїхала до США і поселилася в Рочестері, а потім з 1964 у Вашингтоні. Тут виступала з концертами та навчала співу в амер. коледжах.

В.М.

НІНОВСЬКИЙ Микола Василь (Mykola Vasyl Ninovsky), старшина-сотник УПА, псевд. Грабенко, гром. діяч; н. 1921 в Гал., п. 3.11.1987 в Маямі, Флор., похований в Торонті на цвинтарі УПА оселі "Київ" в Овквіль (Oakville). Кол. воїн легіону "Соловейко" (Nachtigall), від поч. в УПА на Волині, потім командир тактичного Відтинку УПА на Львівщині. 1948 прибув

рейдом до Нім., потім емігрував до Кан. Активний в СУМ і Лізі Визволення України. Автор спогадів "В рядах УПА на Костопільщині" в 5 т. "Літопису УПА".

В.М.

"НОВА" ("Nova"), муз. ансамбль, створений 1984 групою музик за ініціативою і під керівництвом піаністки Лянси Крупн в шт. Н.Дж. Склад міжнац., характер камерний, репертуар – від музики барокко через класику до модернізму. Ядром "Н." є муз. квартет, іноді виступають співаки, та виконавці-гості, напр. струнний квартет ім. Лисенка та квартет ім. Леонтовича з Києва. Концерти "Н." відбувалися в таких місцях як в церкві Вознесіння в Морріставні (Morristown), Н.Дж. та в Укр. Ін-ті в Нью-Йорку та ін.

В.М.

"НОВА ЗОРЯ" (New Star), орган Епархії св. о. Миколая, почав появлятися в Чикаго в січні 1965 як тижневик, від 1982-1998 – двотижневик, відновлено 2000-08, а з 2008 появляється як місячник. Ст. з жнття УКЦ, катедри, парафій, принагідні на гром., церк. і культ. теми. Частина газ. друкується англ. мовою. Ред. до 1983 був о. Ярослав Свищук, 1983-1998 – Іванна Гординська. Співробітники "Н.З." були Євген Дачишин (адміністратор 1965-1984), Юрій Степовий (мовний редактор), Іванна Городиська, Анна Леник, Оріся Бурдяк, Ганя Прогній, Ярослав Смолнський, Михайло Прийма, о. Василь Білинський, Юрій Матвішин та ін. До 1969 друкувано в-вом Миколи Денисюка, а з того часу друкується її офсетом. Тираж "Н.З." – 3,500 прим. Від 2000 відновлено видання редколегією епархії.

р.м.

"НОВА ПОРА" див. "Українська Громадська Пора"

"НОВА СЦЕНА" (Nova Stsena), укр. театр. муз. т-во в Чикаго (1952-

66). засн. з ініціативи Теофіля Форовича, Володимира Попадюка та Роми Турянської, складалося з кількох проф. акторів та аматорів театр. мистецтва, гол. режисер Емілія Кулик. Через 15 рр. свого існування театр дав 17 виставок різноманітного характеру, в більшості традиційні ("За двома зайцями", "Степовий гість", "Украдене щастя" та ін.), деякі модерні ("Мина Мазайло") та дві перекладні, які вперше ставилися на укр. сцені ("Сирано де Бержерак" Е. Ростанда та "Рідна земля або Спадкоємець" Сддлецького). Крім того, театр ансамбль, який начислював від п'яти осіб спочатку до 70 учасників в п'єсі "Циганка Аза", ставив ревії, концерти, брав участь у гром. імпрезах, провадив понад 3 рр. театр легкого гумористично-сатиричного жанру пера Емілії Кулик, організував під керівництвом О. Вдовиченка школу танців. В гол. ролях виступали Емілія Кулик, Рома Турянська, Віра Денисенко, Тамара та Ілля Матулки, Ліля і Любомир Цепинські, Ярослава Фурманюк, Богдан Наконечний, Фатіма Омелянович-Павленко. Оркестрою "Н.С." диригував Іван Повалячек. Театр припинив свою діяльність гол. через брак фінансів 1960-их рр.

Р. Турянська, Д. Маркусъ

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ХВИЛЯ всеамер. гром. орг-ція (New Ukrainian Wave), засн. 2007 в Албані (Albany), Н.Й., а осідок знаходиться в Стемфорді (Stamford), Конн. Метою Н.У.Х. є об'єднувати представників четвертої хвилі емігрантів з України до організованого гром. життя задля збереження укр. ідентичности та культурної спадщини у місцях поселення. Н.У.Х. організує доповіді, зустрічі з керівними особами укр. політичного життя в Україні та США, конференції, концерти, фестивалі, тощо. Осередки Н.У.Х. знаходяться в Стемфорді, Філядельфії, Детройті, Клівленді,

Пассейк (Passaic), Н.Дж., Пітсбургу, Чікаго, Балтимор-Вашінгтоні, Нью-Йорку та Фльоріді. Гол. орг-ції Мирослава Роздольська (з 2007). Чл. управи та діячі орг-ції: Богдан Бохонок, Микола Мегець, Надія Петрик, Остап Стахів, Христина Горбачевська, Олексій Нікітін, Леся Лесик, Наталя Брандафі, Олена Паливода, Іван Трач, Олена Сташишин та ін.

р.м.

"НОВА ХВИЛЯ" (New Wave), т-во новоприбулих (після 1990-их рр.) імігрантів з України в Детройті, засн. 2004 у Воррені, Міч. Діяльність добродійна, культ. і політ. Зокрема "Н.Х." провела інтензивну активність в зв'язку з виборами през. України 2004. Перша гол. була Софія Шидлівська, з 2006 – Олена Паливода; кілька сот чл. співпрацює з ін. гром. орг-ціями. В 2007 "Н.Х." злилася з всеамер. гром. орг-цією Нова Укр. Хвиля.

р.м.

НОВАК Микола (Mikola (Mike Novak)), фільмовий та гром. діяч; н. 14.12.1902 в с. Мерешівка Рогатинського пов., Гал., п. 30.8.1992 у Лос Анджелесі. 1926 – емігрував до

Едмонтону, Кан., з 1929 мешкав у Нью-Йорку. Активний учасник УВО, ОДВУ, делегат 1-го З'їзду ОДВУ (1931), його заст. гол., один з ініціаторів створення Укр. летунської школи (1934). Заснував укр. фільмову спілку "Калина", виступив співпродюцентом і зіграв гол. ролі у фільмах "Наталка Полтавка", "Маруся". 1938 створив кінорепортажі "Галичина" і "Гуцульщина", 1940 – сфільмував 1-ий Конгрес Українців Америки. З 1943 жив у Лос Анджелесі. Працював над створенням фільмових сценаріїв, дописував до

укр. преси про фільмові справи. Співзасновник Укр. Культ. Осередку в Лос Анджелес. Написав книжку "На сторожі України" і в англ. мові "Guardians of Ukraine" (1979).

Лит.: Новак М. На сторожі України. Guardians of the Ukraine. Historical Documentary and Memoirs (1979).

М.О.

"НОВЕ ЖИТТЄ" (New Life), тижневик, згодом двотижневик, орган допомогового т-ва "Згоди Братств", виходив від 1913 до 1938 в Оліфанті (Olyphant), Пен. Першим ред. був Петро Кирилюк, згодом о. Михайло Гурянський.

р.м.

"НОВИЙ СВІТ" (New World), україномовний місячник, який упродовж 1950-59 видавало Об'єднання Українців в Америці "Самопоміч" в Нью-Йорку. "Н.С." відображав важливі події в житті кооп. і кредитних спілок. До складу редакції входили Петро Сагайдачний, Василь Мудрий та Роман Ільницький. 1959 – "Н.С." об'єднувалося із часописом в Детройті "Наш контакт" у "Наш світ".

р.м.

"НОВИЙ СОКІЛ" (Novyi Sokil), 1-ша пласт. оселя в США, розташована на віддалі 32 км на півд. від Боффало, у м-ку Норт Коллінс (North Collins), Н.Й. Засн. з ініціативи Сірого Лева – Северина Левицького, який разом із Мар'яном Борачком закупив землю для посілости. 1951 відбулося посвячення. Назвою "Н.С." нав'язано до оселі "Сокіл" у Карпатах, яку подарував Пластові Мнтр. Андрей Шептицький. 1957 "Н.С." відвідав Олександр Тисовський, засновник Пласту. Співвласники оселі – станиці в Боффало і Рочестері, до 1964 – станиця в Клівленді. До січня 1954 провід був у руках адміністраторів: Мар'яна Борачка, Осипа Залеського, Володимира

Приймака. Згодом створено Окружну Таборову Комісію, яку очолювали Осип Залеський, Володимир Приймак, Леонід Бачинський, Богдан Пашковський, Юрій Пашковський, Маріян Стасюк та ін. Референтами координаторами пласт. таборів були Оксана Бережницька, Ярослав Пришляк, Богданна Долішна-Тисовська та ін. Оселя гарно загосподарена, складається із бараків, каплички, адміністративного будинку, кухні-їдальні, шпиталика, санітарного будику, басейну. На "Н.С." відбуваються пласт. вишкільні й виховні табори, Свята Весни тощо. 2010 святкували 60 рр. свого існування і за цей час оселя прийняла більше як 10 тис. пластунів.

р.м.

"НОВИЙ ТЕАТР" (The New Theatre), укр. театр. ансамбль, який створено 1963 на основі Театр. групи Нью-Йорку. Провідними акторами трупи були Ляриса Кукрицька, Оля Кириченко, Володимир Лисняк, Лідія Крушельницька, Анна Дерлиця, Ігор Шуган, Рома Шуган, Михайло Яблонський, Орися Андрейко, Христина Прокоп, Володимир Королик, Данило Серна, Володимир Змий, Олег Процінський, Юрій Денисенко. Мист. керівник і дир. – Володимир Лисняк. 1-ий публічний виступ – "Приречені" Богдана Бойчука – відбувся в Укр. Літ. Клубі в Нью-Йорку (1963). У репертуарі театр – "Камінний господар" Лесі Українки (1966), "Похорон" Івана Франка (1967), "Голод" Богдана

Новий Театр. Сцена з вистави Б. Бойчука "Голод"

Бойчука (1969), "Слово про Ігорів Похід" в переспіві Святослава Гординського (1983), "На дні морському" Миколи Руденка (1993), "Назар Стодоля" Тараса Шевченка (1997), "Одержима" Лесі Українки (2000), а також п'єси в англ. перекладі як "Minna von Barnhelm" Готгольда Лессінга (1972), "The Intruder" Моріса Меттерлінка (1976), та вистава англ. мовою "The Exhibit" ("Виставка") у постановці Ляриса Кукрицької (1983).

М.О.

НОВИЦЬКИЙ Валентин (Valentyn Novytskyi), сусп. діяч, зокрема в УРДП; н. 28.11.1914 в Сумах, п. 25.12.1968 у Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавид

Бруку. Закінчив машинобудівний ін-т 1936, працював інж.-технологом. Під час 2 Світ. війни емігрував до Австр., пізніше до США. 1947 – вступив до УРДП, заснував осередок в Австр., 1949 – став першим секр. крайового комітету УРДП в Нім. й Австр. На поч. 1950-их рр. – організатор й активний діяч Об'єднання Українців Революційно-Дем. Переконань (ОУРДП) у США, ОДУМ, Дем. Об'єднання Репресованих Українців з під Совств (ДОБРУС); чл. ексективи УККА, ОДУМ. Неодноразово обраний чл. Гол. управи ОУРДП (1952, 1957) та ДОБРУС. Н. належить організаторська роля і політ. діяльність "Круглого столу" в Нью-Йорку.

М.О.

НОВИЦЬКИЙ Олександр (Alexander Novytsky {Nowytski}), сп. УПЦ, рел. і гром. діяч; н. 4.7.1905 на Волині, п. 12.2.1970 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавид Бруку. Закінчив укр. гімназію в Луцьку (1925), теологічний фак. Варшавського

Ун-ту (1930); mgr. богословія. 1934-40 – був свящ. на Волині (Торчин); 1940-45 – чл. Консistorії УАПЦ в Ген. Губернаторстві, капелян I Укр. дивізії "Галична", вікарій настоятеля правос. собору у Варшаві. Після війни душпастирював у Нім. (Ляндсгут) та Франції; 1950 – емігрував до Кан. і був парохом Укр. Гр. Правос. Церкви у Давфінні (Dauphin) і Форт Вільямі (Fort William). 1960 – переїхав до США і впродовж 5 рр. виконував душпастирські обов'язки в Чикаго. 1965 – після смерті дружини прийняв чернецтво і став Владикою УПЦ у США з осідком у Чикаго та сп.-вікарієм митр. Йоана Теодоровича.

М.О.

НОВИЦЬКИЙ Осип (Osyp Novytsky), журналістські псевд. О. Гайський, Оно, О. Вовчинецький, Осип, журналіст; н. 10.4.1910 в с.

Вовчинець Станіславського пов., Гал., п. 20.12.1982 у Клівленді. Закінчив станіславську гімназію. Був воротарем в укр. футбольній команді "Україна", Львів (з 1929), тренером футбольної команди "Сян" у Перемишлі (1934), ред. спорт. часопису "Змаг" (1937-39). Емігрував до Австр., де став організатором спорт. т-ва "Україна" в Зальцбурзі, пізніше замешкав у Клівленді, США. Чл. Управи Центр. Комітету Станіславщини і його співзасновник, ред. бюлетню "Голос Станіславщини", співред. альманаха "Станіславська Земля", діяч Фонду катедр українознавства. Дописував до часописів "Свобода", "Америка".

М.О.

НОВИЦЬКИЙ Святослав (Sviatoslav Novytsky {Nowytski}), відомий як Славко Новицький, син Олександра Новицького, тележурналіст, кінорежисер;

н. 19.9.1934 в Торчині на Волині. 1960 – закінчив Театр. коледж у Пасадіна (Pasadena), Каліф., 1964 – кіномистецький фак.

Колумбійського Ун-ту, мгр з гуманітарних наук. З родиною емігрував спочатку до Нім., Кан., а 1961 – переїхав до США. Режисер-постановник укр. документальних фільмів: "Шевченко у Вашингтоні" (1964), "Щоб дзвони дзвонили" (1972), "Писанка" (1975), "За стерном долі" (1982), "Жнива розпачу" (1984), "Між Гітлером і Сталіним" (2002) тощо. Усього в доробку С.Н. – понад 70 фільмів, серед них англомовні. Нагороджений найвищими відзнаками на міжнар. кінофестивалях; зокрема "Жнива розпачу" (про Голод 1933) здобув перші нагороди на фестивалях документальних фільмів у Страсбурзі, Нью-Йорку, Гюстоні, Йорктоні тощо. З 1990 – працює тележурналістом у програмі "Вікно в Америку". Був висвячений на диякона митр. Мстиславом Скрипником (1985), з 1993 є дияконом катедри св. Андрія в Сілвер Спрінг, Мерил.

р.м.

НОВОСАД Євген (Yevhen {Eugene Novosad}), брат Мирослава Новосада, лікар, гром. діяч; н. 21.5.1920 в с. Неслухів, Кам'янка-Бузького р-ну, Гал, п. 1.12.2008 у Фістервілі (Feasterville), Пен., похований на цвинтарі св. Миколая в Чікаго. Закінчив Академічну укр. гімназію у Львові (1939). Переїхав до Нім. і Чех. де 1940 мобілізований до нім. армії. Попав в советський полон 1945. Переїхав до Регенсбургу, Нім. (1947).

Мед. студії почав у Карловому Ун-ті у Празі (1940), закінчив д-ратом з медицини в Ун-ті в Граці, Австр. (1967). Емігрував до США 1949, і оселився у Філядельфії. Після резидентури в спеціалізації психіатрії в Філядельфійській штатовій лікарні, згодом розпочав приватну психіатричну практику та виконував функції психіатра у лікарнях Філядельфії. Був асистентом дир. лікарні та інструктором в Мед. школі ім. Джеферсона. Гол. Medical Review of Quality Assurance and Risk Management При Філядельфійській штатовій лікарні (1980-86). Автор і співавтор наук. праць, виступав з доповідями "Модерна психіатрія" і "Советські психушки" та дописував до амер. і укр. наук. журн. Н. був чл. кількох амер. мед. т-в, був співзасновником (1952) і довголітнім гол. УЛТПА у Філядельфії. Був активний в гром. житті Філядельфії, зокрема гол. Т-ва Укр. Сеньйорів (1983-2008), гол. "Приятелів Укр. академічної гімназії у Львові" (1993-2008) та чл. філателістичного т-ва. Разом з д-рами Андрієм Тершаковцем та Оксаною Балтарович-Гудь організував програму обміну лікарями Києва і Пенсильванського Ун-ту.

р.м.

НОВОСАД Мирослав (Myroslav Novosad), брат Євгена Новосада, учитель мов, гром. діяч; н. 24.11.1923 в с. Неслухів Кам'янка-Струмільовського пов., Гал., п. 24.8.2003 в м. Елджін (Elgin), Ілл. Після закінчення Академічної гімназії у Львові вступив добровольцем до дивізії "Галичина", до США прибув 1949. Студював рос. і нім. філологію в Іллінойському Ун-ті, титул мгра здобув 1971 в Гайдельбергу, і д-рат з порівняльної літератури в УВУ в Мюнхені. Вчив нім. мову в сер. школах Елджіну; співавтор підручника нім. мови. Гол. видавничої комісії (від діаспори)

ювілейної книги Укр. Академічної Гімназії у Львові (1995).

В.М.

НОВОСІВСЬКИЙ Іван (Ivan Nowosiwsky), правник, гром. діяч; н. 28.8.1902 в с. Іспас Вижницького пов. на Буковині, п. 12.2.1988 у Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив правничий фак. Чернівецького Ун-ту, як студент був управителем бурси ім. Ю. Осцьковича (1925), здобув д-рат в УВУ в Мюнхені (1949). Працював окружним суддею в Басарабії і Чернівцях (1926-40). 1944 переїхав до Австр., 1945 – до Нім., де працював публічним нотарем у таборах ДП. Продовжив свою працю на посаді публічного нотаря у Нью-Йорку, куди емігрував 1950. Д.чл. НТШ, УВАН, Т-ва Укр. Правників в Америці, почесний гол. Центрального Об'єднання Буковинських Українців, гол. контрольного комісії УПЦ. Був автором багатьох праць з ділянки права, історії України. Праці: "Нарис історії права Буковини і Басарабії" (1986), співавтор зб. "Буковина: її минуле і сучасне" (1956).

М.О.

НОВОСІВСЬКИЙ Тарас (Taras Nowosiwsky), син Івана Новосівського, лікар, полк. амер. Армії; н. 2.9.1930 в с. Іспасі Вижницького пов., Буковина, п. 22.8.2009 в Девон (Devon), Пен., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. 1950 – родина емігрувала до США. Закінчив Колумбійський

мед. коледж у Нью-Йорку (1955); здобув ступінь д-ра медицини в Гарвардській мед. вищій школі (1958) і ступінь мгра з гігієни й охорони здоров'я в Ун-ті Джонс Гопкінза (Johns Hopkins) (1962). Полк. амер. Армії як лікар і

спеціаліст охорони здоров'я (1959-88). 1977 обраний гол. комендантом запобіжної медцини (Army Chief of Preventive Medicine) та першим консультантом гол. хірурга (Principal Consultant of Surgeon General). Н. очолював відділення профілактичної медицини у Вашингтонському наук.-дослідному військ. ін-ті Волтера Ріда (Walter Reed Army Institute of Research) (1973-76). Опісля мед. дир. у компанії "Конрейл". Чл. військ. та цивільних мед. орг-цій, УЛТПА, НТШ, Укр. Амер. Ветеранів, Пласту, та ін. орг-цій. Автор і спів-автор багатьох наук. праць із галузі профілактичної медицини: "Swine Influenza at Fort Dix, New Jersey" (1977), "Hepatitis A in Military Families. Anatomy of an epidemic." (1977) та ін. Н. був нагороджений медалями за військ. заслуги, між ними: "Legion of Merit", "National Defense Service Medal", Army Commendation Medal та ін.

Я. Заліпський

НОГАШ Теодор (Teodor Nogash),
гром. діяч; н. в Гал., п. 21.11.1967 в

Лос Анджелесі. Прибув до США в 1920-их рр. Організатор укр. гром. життя в Лос Анджелесі у 1920-их рр., скарбник, секр., а пізніше гол. (1951-58) Укр.

Культ. Осередку, т.зв. Централі – основної орг-ції укр. громади Лос Анджелес; гол. госп. ради, співпрацював в ред. журн. "На слідах" (1957-58).

р.м.

НОЛДЕН-НАКОНЕЧНИЙ ЄВГЕН (правд. пріза.) див. *Блакитний Євген*

НОРТ ДАКОТА (North Dakota), сер. зах. шт. США на півн. країни, межує з Кан. (провінції Манітова і Саскачеван), на зах. – з шт. Монтана, на півд. – з Савт

Дакотою, і на сх. – з Мінн. по р. Ред Рівер (Red River). Площа – 183,120 кв.км, нас. 642 тис. (2000), в тому українців 3,815. Українці живуть в центр. і зах. пов. і частково на сх. Понад 100 українців є в пов.: Бурлі (Burleigh) з столицею шт. м. Бісмарк (Bismarck) – 705, Старк (Stark) – 655, Ворд (Ward) – 520, Кесс (Cass) – 305, МекЛін (McLean) – 285, Гренд Форкс (Grand Forks) – 210, Вільямс (Williams) – 190, Біллінгс (Billings) – 165, Мортон (Morton) – 120. Почали поселюватися з кін. 19 ст. з Борщівщини, Гал. та майже одночасно з Київщини, а потім індивідуально з ін. шт. та з Кан. На підставі "Homestead Act" з 1867 ці іммігранти одержали 160 акрів землі на одну дорослу особу, що було без порівняння більше, як вони мали в старому краю. Ці пусті землі вони обробляли і зробили врожайними. Пізніше (1930-ті рр.) відкрито нафту на тих землях і чимало фермерів розбагатіли. Жили на хуторах, далеко один від одного великими родинами. Церква і молитовні доми були єдиними місцями сусп. зустрічі. Гр.-кат. церква св. Димитрія постала 1907 в оселі "Україна" б. Ферфілду (Fairfield), церква св. Івана Хрестителя в *Белфілді (Belfield), була також дочерна церква св. Йосафата в Горгам (Gorham) та св. Петра і Павла у Вилтоні (Wilton). В цьому м. відкрито також парафію Св. Трійці УПЦ, але нею тепер опікується правос. свящ. з Мінеаполісу, а також була укр. правос. церква в Белфілді. Є ще рос. правос.

Церкви: с. Петра і Павла УПЦ і св. Димитрія УКЦ. Белфілд, Н. Дак.

церква св. Петра Алеутського в Майноті (Minot), в пов. Ворд, в якій є частина українців. В пов. МекЛін є також гр.-кат. дочерна церква св. Михаїла (засн. 1978). В Н.Д. також знаходиться м-ко *Київ (Kief) засноване "штундистами" з Київщини, які поселилися при кінці 19 ст., а також з Кан.

З світ. орг-ції існував один відділ УНС в Белфілді. В 1960-70-их рр. був активним відділ УККА в Н.Д. (його гол. Антін Жуковський). В *Дікінсоні (Dickinson) постав 1980 *Укр. Культ Ін-т, що займається збиранням предметів побутової культури й етнографії українців Н.Д. та усною історією іммігрантів (активною діячкою Ін-ту була Агнета Палаянюк). Він відзначив 100-ліття укр. поселення в Н.Д. В Ін-ті також знаходиться бібліотека Марії Галун-Блок. Українець Франк Кордоновий був мером Белфілду, а 1962 обрано чл. стейтрової легіслатури Михайла Олійника. Ін. українець, що був високим посадовцем в Держ. Департаменті. Альвін Капуста є також уродженцем Н.Д. Довголітній гр.-кат. парох в Н.Д. Юрій Пруйс походить з сусідньої Монтани, також о. Михайло Боберський був довголітнім парохом в Белфілді. Ще були важні діячі Н.Д. як Богдан Гординський і з Фарго Степан Попель.

Від 1980-их рр. відбуваються укр. фестивалі, в яких беруть участь як виконавці групи з Н.Д. і з поза шт. Докладне дослідження укр. поселення в Н.Д. зробив в 1930-их рр. проф. Василь Галич.

Лит.: Чи ж, І. Українці в Н.Дак. "Календар УРС", 1939;

Цегельський Л. Українці в Н.Дак. "Календар Провидіння", 1944;

Капуста А. The Ukrainians of North Dakota. "Альманах УНС", 1985.

В.Маркусь

НОРТ КАРОЛАЙНА (North Carolina), сер.-Атлантичний шт.,

межує на півн. з Вірдж., на півн. зах. з Теннессі, на півд. – з Джорджія та Савт Каролайна, а на сх. і півд. сх. з Атлантичним океаном. Поверхня – 136,5 тис. кв.км, нас. 8,048 тис. (за переписом 2000), з того 9,6 тис. українців (в 2008 зросло до 14 тис.), розпорошених по всьому шт. Пов.з понад 200 українцями: Вейк (Wake) з м. столицею Ралей (Raleigh) – 1,780, Мекленбург (Mecklenburg) – 1,545, Бункомб (Buncombe) – 745, Гілфорд (Guilford) – 505, Форсайт (Forsyth) – 455, Нью Гановер (New Hanover) – 445, Диргам (Durham) – 355, Комберленд (Cumberland) – 330, Онслоу (Onslow) 215. Більшість шт. рівнинна, на зах. гориста, переважає сіль. госп-во, лісівництво, рибне госп-во, мануфактура і туристика. Українці почали поселятися після 2 Світ. війни індивідуально, а в 1990-их рр. більшими скупченнями. Існує укр. правос. місійна станція в Н.К. (засн. 2004) та в Шарлоті (Charlotte) громада укр. євангеліських баптистів, що складеться з "четвертої хвилі" емігрантів, Перша Слов'янська Церква; її пастор Василь Єремук. Мають свій молитовний дім, збудований 2001. Існують ще одна гр.-кат. церква і дві місійні церкви в Н.К. які належать до єпархії св. Йосафата: церква св. Володимира і Ольги в Гарнер (Garner) на півд. від Ралей, місійна церква св. Василія Великого в Шарлот, і місійна церква св. Миколая в с.в.м. Ралей. До юрисдикції закарп. єпархії в Пассаїку належить гр.-кат. парафія св. Кирила і Методія в Кері (Cary) на сх. б. м. Ралей. Від 1989 українці в Н.К. брали участь в щорічних міжнар. фестивалях м. Ралей, а з 2004 також беруть участь в міжнар. фестивалях у Фаетівлі (Fayetteville). Нова еміграція в 2005 заснували Асоціацію Українців Північної Кароліни, яке об'єднало всіх українців в шт.

В.М., Н.З.

НОРТ ПОРТ (North Port), м. в півд. зах. частині шт. Флор., пов. Сарасота (Sarasota); нас. 22,715

УК Церква

Входу в Храм. Норт Порт, Флор.

(2000), українців 610, в пов. 325,955, українців 2,100. До Н.П. примикають близькі пов. Шарльот (Charlotte) – нас. 141,625, укр. 825, та пов. Лі (Lee) з нас. – 440,890 і укр. – 1465. Заг. к-сть українців з пов. 4390, для яких Н.П. є гол. осередком. Один з центрів організованого життя укр. громади в Флор. над Мексиканською затокою. Українці почали поселюватися вже в 1960-их рр. з ін. півн. шт. та з Кан. в зв'язку з кліматичними вигодами: теплий клімат круглий рік і наявність мінеральної теплої води у Ворм Мінерал Спрінгс (Warm Mineral Springs). В 1970-80-их рр. тут розвинулось буйне сусп. життя: постали гр.-кат. парафія Входу в Храм Пречистої Діви Марії (1979), Укр. Релігійний Культурний Осередок ім. св. Апостола Андрія (з правос. парафією), "Укр. Село" кондомініум (1979), пізніше розвинулися відділи УККА, СУА, ООЧСУ, ОЖ ОЧСУ, каса "Самопоміч" та ін. 2003 постав Укр. Христ. Центр – громада укр. євангеліських баптистів. З напливом більшої к-сти імігрантів, зокрема в пенсійному віці, 1986-92 греко-католики побудували новий "золотоверхий собор" для своєї парафії (розмалював Іван Денисенко, вітражі Омелян Теліжин), та відкрито пам'ятник св. Володимирові (1989) з нагоди тисячоліття Хрещення України. Заслужені свящ. оо.: Матаїв Берко, Ісидор Нагасаський, Іван Тілявський, Володимир Волощук; у правос. парафії – оо. Теодор

Форостій, Михайло Борисенко. Серед гром. діячів виявилися сенатор Павло Юзик, Йосиф Лисогір, Володимир і Павлина Різники, Роман Шраменко, Володимир Король, Степан Двоак, Марія Наваринська, Атанас Кобрин, письм. Ганна Черінь, артисти Ніля і Євген Стецькові й ін.

В. Маркусь

НОРТГЕМПТОН (Northampton), м. на сх. шт Пенсильванії, розташоване над р. Лігай (Lehigh), на півн. від Філадельфії, нас. 8405 (2000), з чого 590 українців. Поселювалися тут з 1895 з Сяницького пов., Гал. Працювали в фабриках цементу і текстилю. 1900 зорганізували гр.-кат. парафію св. Івана Хрестителя, з якої потім відділилися парафії в Бетлегемі (Bethlehem), Пармелтоні (Parmelton) і Вест Істоні (West Easton). На поч. парафії в Н. мала бл. 3 тис. чл. 1985 ще було бл. 1,7 тис. чл. Постала 1921 також правос. парафія Успіння Пресв. Богородиці. Були 3 відділи УНС, 1 "Провидіння", вечірня школа. При гр.-кат. парафії існує цвинтар. Між свящ. відзначилися: оо. Дамаскин Полівка, Нестор Дмитрів, Іван Куцький, Володимир Уляницький і Стефан Тиханський.

І. Стахів

НОСЕНКО Наталія (Nataliia Nosenko-Dmytrenko), заміжня Дмитренко, оперна та концертна співачка (сопрано); н. 21.9.1916 в Полтаві. Закінчила вокальний відділ Полтавського муз. технікуму. Працювала в Полтавському театрі.

1943 емігрувала з родиною до Мюнхену. Під керівництвом Богдана П'юрка працювала в оперному театрі, що об'їздив табори ДП (1946-49). Переїхала до Детройту 1949. Разом із театром Б. П'юрка гастролювала з концертами по м. США. Між оперними

партіями: Катерина ("Катерина" Аркаса), Галя ("Майська ніч" Лисенка), Оксана ("Запорожець за Дунаєм" Гулака-Артемовського) Чіо-Чіо Сан ("Мадам Батерфляй" Пуччіні), Маргарита ("Фавст" Гуно), Мікаела ("Кармен" Бізе), Марцеліна ("Фіделіо" Бетговена), Колюмбіна ("Паяци" Леонкавалло), Лола ("Сільська честь" Масканьї) та ін. 1989 Н. надано звання "довічного почесного чл. Укр. Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка". Співала в церк. хорі катедри УПЦ в Савтфілді (Southfield), Міч.

Лит.: Халява П. Многії літа, полтавський соловейку. "Нові дні", ч.9, 1989.

М.О.

"НОТАТКИ З МИСТЕЦТВА" (Ukrainian Art Digest), україномовний щорічний ілюстрований журнал (1963-90), який видавав Філядельфійський відділ Об'єднання Мистців Українців в Америці.

Він містив багатогранні ст., чорнобілі і кольорові репродукції, сучасні мист. твори, ст. з історії укр. мистецтва, життєписи укр. мистців, хроніку найважливіших мист. подій в Україні і світі, огляд книжкових вид. на мист. теми.

Засновник і гол. ред. журналу – Петро Мегик. До складу редакції входили Михайло Дмитренко, Василь Дорошенко, Марія Струтинська, Володимир Шиприкевич, Стефан Рожок, Петро Андрусів. За поліграфічну роботу і друк відповідав Василь Дорошенко.

Тираж журн. впродовж існування зріс від 500 до 1,000 прим. Вийшло 30 ч., обсяг від 48 до 86 с. випуск.

Лит.: Шиприкевич, В. Оглянувшись назад. "Нотатки з

Мистецтва", ч. 25, 1985; Дорошенко, В. Десята. "Нотатки з Мистецтва", ч.10, 1970. р.м.

НЬЮ-БРІТЕН (New Britain), м. в шт. Коннектикат б. Гартфорду, 15 км на півд. зах., нас. 71,5 тис. (2000) з чого українців 880. Кін. 19 ст. почали поселятися українці з Закарпаття і Гал. (Сянїччина). Працювали в залізних заводах і на фермах. 1905 збудували церкву Св. Трійці. Через регіональні конфлікти укр.-галічани 1910 збудували окрему церкву Непорочного Зачаття Діви Марії і так створилася окрема укр. громада з школою, Укр. Нар. Домом і орг-ціями. Громада була актианою, гол. завдяки о. Д. Пелеховичеві (віча, молодь, допомога краєві). 1928 парафія перейшла на православ'я (УПЦ в США). Новоприбула імїграція після 2 Світ. війни створила нову гр.-кат. парафію св. Йосафата 1951, а церкву збудовано 1974. Таким чином, конфесійно українці є в укр. гр.-кат. церкві належать до закарп. візант., укр. правос., укр. кат. і РПЦ. Тепер існують відділи УККА, СУА, УНС.

В.М.

НЬЮ-БРОНСВІК (New Brunswick), м. в шт. Нью Джерзі, центр пов. Міддлсексу (Middlesex), розташоване 47 км. на півд. зах. від Нью-Йорку, 40 км на півн. сх. від Трентону; нас. 48,5 тис. (2000), з того 245 українців. Почали поселятися з пов. 20 ст., працювали в фабриках моторів та текстильній пром-сті. Першими збудували церкву закарпатці; українці заснували відділ УНС 1926. Повоснна еміграція заснували парафію Різдва Преса. Богородиці 1950, а церкву збудували 1967. Заслужений свящ. о. Василь Танчак, опісля душпастирювали о. Пелех, о. Чабан, о. Давид Клуни, о. Роман Мірчук, о. Павло Лабінський. З гром. орг-цій активні відділи УККА, УНС, УБС, "Провидіння", ООЧСУ, СУА, осередок Пласту і

СУМ та Комітет Допомоги Україні Центр. Н.Дж. В.Н.Б. є відомий штг. Ун-т Ратгерса (Rutgers, засн. 1784), де є проф. українці.

В.М.

НЬЮ-ГЕЙВЕН (New Haven), м. на півд. шт. Коннектикат в гирлі р. Квінніпіак (Quinnipiac), нас. 125,5 тис., з чого 515 українців. Почали поселяватися з поч. 20 ст. з Гал. і Закарпаття та працювали в пром-сті й на фермах. Н.Г. портове місто, пром. і транспортний центр. Укр. організоване життя розпочалося з заснуванням гр.-кат. церкви св. Михайла 1910 та однойменного братства, потім відділу УНС "Любов" (1913). 1924 постала співоче т-во "Бандурист", яке ставило аматорські вистави та в 1930-их рр. відділи ОДВУ, "Золотого Хреста" й т-во "Запорізька Січ" (пізніше прогресивна орг-ція). Між війнами громада виявила неабияку активність а обороні рідного краю. По 2 віт. війні укр. життя в Н.Г. підсилювалося новою еміграцією з Зах. Європи. Постали відділи УККА, УНС, ООЧСУ, СУА, Братства Дивізійників, Пласту, СУМ, "Рідна Школа", Укр. Патріархального Т-ва. При гр.-кат. церкві існує осередок "Спадщина" і бібліотека. 1958 збудовано нову церкву св. Михайла, осередок організованого життя. Активними в гром. і культ. житті були: оо. Олександр Павляк, Роман Волинець, Олекса Пристай, Антін Борса, Іван Стах, Іван Терлецький, Степан Чомко, Роман Големба, а із світських діячів – Микола Матіїв-

Співоче товариство "Бандурист". Нью Гейвен, 1931

Мельник, Орест Дубно, Іван Телюк, Василь Гіна, Михайло Снігурович й ін. Правос. створили 1951 парафію УПЦ в США Св. Покрови.

В Н.Г. діє один із найстаріших Ун-тів – Єйльський (Yale, засн. 1701), в якому працював відомий історик укр. походження Юрій Вернадський і діяли в 1990-их програма укр. студій, спонзорована фундацією Чопівських.

Лит.: Бойко М. Ювілейний збірник парохії в Нью Гейвені. 1988.

р.м.

НЬЮ-ГЕМПШІР (New Hampshire), шт. в півн. сх. частині США, розташований між Атлантичним океаном, шт. Мейн на сх., Кан. – на півн. і півн. зах., Вермонт на зах. і Масс. на півд. Площа 24 тис. кв км, нас. 1,235 тис. (2000), в тому 3,455 українців, які проживають у всіх пов. Понад 200 (переписом 2000) в пов.: Гіллсборо (Hillsborough) – 1,375, Рокінггем (Rockingham) – 770, Мєррїмек (Merrimack) – 300, Чешайр (Cheshire) – 290, Стреффорд (Strafford) – 225, Грєфтон (Grafton) – 222. В нар. госп-ві переважає тваринництво, сіль. госп-во, дрібна і деревообробна пром-сть. Укр. гр.-кат. церква Покрова Прєсв. Богородиці в Манчестері (Manchester), збудована 1908, відділи УНС і "Провидіння". Існує також Укр. Баптистський дім молитви.

В.М.

НЬЮ-ДЖЕРЗІ (New Jersey), шт. на сх. Америки на Атлантичному океаном, на сх. і півн. межує з Н.Й. і океаном, на півд. з Деляварською затокою (Delaware Bay), на зах. півд. – з Дел., на зах. з Пен. Площа – 20,770 кв км, нас. 8,414 тис. (2000), найгустіше заселений шт., з них українців 73,810. У всіх пов. живуть українці: Міддлсекс (Middlesex) – 9,760, Берген (Bergen) – 7,635, Юніон (Union) – 5,955, Ошєн (Ocean) – 5,175, Монмөвт (Monmouth) – 5,160, Мөррік (Morris) – 5,150, Пассайк (Passaic) – 4,460,

Сомєрсєт (Somerset) – 4,175, Ессєкс (Essex) – 3,740, Кємден (Camden) – 3,330, Мєрсєр (Mercer) – 3,125, Бурлінгтон (Burlington) – 2,890, Гадсон (Hudson) – 2,400, (Гантердон) Hunterdon – 1,735, Гловчєстєр (Gloucester) – 1,728, Воррєн (Warren) – 1,585, Суссєкс (Sussex) – 1,540, Атлантик (Atlantic) – 1,465, Камберленд (Cumberland) – 1,390, Кейп Мєй (Cape May) – 880, Сєйлєм (Salem) – 515. Нар. госп-во Н.Дж. доволі диверсифіковане і в минулому переважало сіль-госп-во, лісове госп-во й рибальство, тепер пром-сть та мінеральні багатства, енергоресурси, транспорт і туризм. Українці поселялись з кін. 19 ст. в півн. сх. і також в півд. зах. частинах шт. близько двох центрів, куди вони тяготіли гром. – Нью-Йорку і Філядельфії. Але витворилися й місц. центри Ньюарк і Трєнтон із довкільними м., які відіграли важливу ролю в історії укр. поселення взагалі. В Н.Дж. гр.-кат. парафії належать до 2 єпархій: закарп. Пассєйкської (23 парафій), Філядельфійської архиспархії (21), а правос. – до схід (11); тут також знаходиться дух. центр УПЦ – Савт Бавнд Брук з цвинтарем св. Андрія. Більші осередки укр. життя такі: *Ньюарк, *Джерзі Сіті, *Ірвінгтон, *Трєнтон, Петєрсон, *Пассайк, *Картерєт, *Перт Амбөй, *Елізабєт, *Нью-Бронсвїк й ін. Тут є також центр осідок УНС в м. Парсіпанні та виходив укр. щодєнник "Свобода", а тепер тижневики "Ukrainian Weekly" і "Свобода". В м-ку *Блюмфїльд (Bloomfield) діяв укр. відділ протєстантської сємінарії, де в 1910-20-их рр. формувалися перші пастори.

Укр. Н.Дж. становило від поч. свосрідний людський і гром. тил для центру укр. гром. життя в Нью-Йорку.

р.м.

НЬЮ-ЙОРК (New York), шт. на півн. сх. США, т.зв. Сер.-Атлантичний шт., межує на півн. з Кан. (провінції Квєбєк і Онтарію),

на зах. – з Кан., на півд. – з Пен. і півд. сх. – з Н.Дж., на сх. з Конн., Масс. і Вермонт. Поверхня – 127,190 кв. км. На сх. шт. два пасма гір – Кєтскїль (Catskill) і Адірєндак (Adirondack) та велика р. Гудсон (Hudson). Гол. нар.-госп. діяльність – хлїборобство, тваринництво, копалини, лісівництво і рибальство, транспорт і туризм. Нас. 18,008 тис. (2000), з чого українців 146,700, але багато осіб укр. походження є між 460 тис. поданих в переписі росіян; карп.-русинів – 1,550. Столиця м. *Албані (Albany).

Українці живуть у всіх 62 пов.; з понад 1 тис. українців замітні такі пов.: Кїнгс (Kings) – 37,770, Монрө (Monroe) 11,010, Квінс (Queens) – 10,305, властивий Нью-Йорк (New York) – 9,345, Саффолк (Suffolk) – 8,180, Нассав (Nassau) – 7,465, Ірї (Erie) – 7,440, Онандага (Onandaga) – 6,230, Вєст Чєстєр (West Chester) – 5,705, Албані (Albany) – 3,115, Рїчмонд (Richmond) – 2,980, Онеїда (Oneida) – 2,850, Брум (Broome) – 2,845, Каюга (Cayuga) – 2,490, Орандж (Orange) – 2,405, Бронкс (Bronx) – 2,295, Рєнсєлєр (Rensselaer) – 1,940, Рокленд (Rockland) – 1,865, Саратөга (Saratoga) – 1,840, Наягара (Niagara) – 1,735, Датчєс (Dutchess) – 1,615, Улстєр (Ulster) – 1,460, Чємунг (Chemung) – 1,380, Гєркїмєр (Herkimer) – 1,065, Освєго (Oswego) – 1,015. Почали поселятися кін. 19 ст. прямо з укр. земель або з Пен., працювали як робітники на заводах, на службах або на фермах. Сусп.-церк. життя почало організуватися дещо пізніше, як в Пен. і Н.Дж., затє в 20 ст. стає інтезивнішим та його центр. переходить до

шт. Н.Й. Організоване життя скупчується в таких більших осередках: Нью-Йорк, Авбурн (Auburn), Албані, Амстердам (Amsterdam), Асторія (Astoria), Бінггемтон (Binghamton), Боффало (Buffalo), Бронкс (Bronx), Бруклін (Brooklyn), Ватервліт (Watervliet), Вест Ісліп (West Islip), Гантер (Hunter), Гемсптед (Hempstead), Гемптонбург (Hamptonburgh), Геркімер (Herkimer), Гудсон (Hudson), Глен Ков (Glen Cove), Глен Спей (Glen Spey), Джамайка (Jamaica), Джонсон Сіті (Johnson City), Джонставн (Johnstown), Джорданвіль (Jordanville), Елленвіль (Ellenville), Ельмайра (Elmira), Ітака (Ithaca), Йонкерс (Yonkers), Кенмор (Kenmore), Кергонксон (Kerhonkson), Кінгстон (Kingston), Коховз (Cohoes), Лакаванна (Lackawanna), Ланкастер (Lancaster), Литл Фоллс (Little Falls), Лонг Айленд Сіті (Long Island City), Озон Парк (Ozone Park), Рівергед (Riverhead), Ром (Rome), Рочестер (Rochester), Сиракюз (Syracuse), Словтсбург (Sloatsburg), Стетен Айленд (Staten Island), Трой (Troy), Утика (Utica) (див. окремі гасла).

В.М.

НЬЮ-ЙОРК місто (New York City), складається з 5 міськ. районів (boroughs): Мангетен (Manhattan – р-н властивий Нью-Йорк), *Бронкс (Bronx – р-н Бронкс), Квінс (Queens – р-н Квінс), *Бруклін (Brooklyn – р-н Кінгс) і *Стетен Айленд (Staten Island – р-н Річмонд). Н. Й. лежить на березі Атлантийського океану в гирлі р. Гудсон (Hudson) в півд. сх. куті шт. Н.Й. Всі частини м. покривають 785 кв.км. Нас Н. Й. начисляє 8,008 тис. (2000). М. є центром вел. індустрій, бізнесу і фінансів, банків і біржі. Воно є також центром світ. торгівлі, фльоти, наук. і культ. життя, атракцією туризму і центром моди. Ріки довкола Мангетену і верхнього Нью-Йоркського заливу мають ряд остр., як остр. Свободи (Liberty Island) на якому є статуя Свободи. Поблизу є остр. *Елліс Айленд

(Ellis Island), який до 1954 вживався для затримання і депортації людей амер. іміграційними властями, та остр. Губернаторів (Governors' Island), який є місцем військ. об'єктів. Мангетен також називають "Big Apple", а укр. дільницю на долині м. "Little Ukraine".

В Н. Й. живуть люди із понад 60 націй, прибл. 2,650 тис. народжених поза США і прибл. 2,700 тис. дітей імігрантів. В Н. Й. живе біля 62,690 українців (2000), а того прибл. 40% людей із четвертої хвили. В Мангетені українці живуть в т.зв. давнтавні (downtown), або точніше в Іст Віледж (East Village) – 8,700 (2000), в Брукліні – 37,770, Квінсі – 6,375, Стетен Айленд – 2,980, Бронксі – 2,315. Різниця між нас. м. Н. Й. і за р-нами пояснюється тим, що територія р-нів не покривається з м.

В Н. Й. є б. 4,000 церков, каплиць і молитовних домів, а найбільші є св. Патрика, церква Ріверсайду, Темпл-Еману-Ел, церква Триніті. Відомими ун-тами є Колумбійський Ун-т (Columbia), Нью-Йоркський Ун-т (New York University), Нью-Йоркський Міський Ун-т (City University of New York), Нью-Йоркський

Політехн. Ун-т, Ун-т Фордгама (Fordham), Ін-т Прата (Pratt), Нова Школа сусп. наук (New School for Social Research), Ун-т Пейса (Pace), Сейнт Джонс Ун-т (St. John's), Купер Юніон Коледж (Cooper Union) й ін. Варто згадати, що в м. Н. Й. знаходиться ряд музеїв, як Амер. Музей Природничої Історії, Метрополітальний Музей, Музей Модерного Мистецтва, Музей Гугенгайма, *Укр. Музей та ін. В Н. Й. є Центр Лінкольнв творчих мистецтв, Нью-Йоркська Публічна Бібліотека і Порт оф Нью-Йорк Авторіті (Port Authority), два летовища Ля Гвардія (La Guardia) і Джона Кенеді (John Kennedy). В м. добре розвинена мережа транспорту через метро і автобуси. Найвищими і найбільшими будівлями є Емпайр Стейт Білдінг і до недавна був Світ. Торг. Центр (World Trade Center). В Мангетені знаходиться гол. квартира ООН й ін. міжнар. орг-цій та багато консульств і преставництв при ООН.

Історія укр. іміграції. Масова укр. іміграція розпочалася в 1870-их рр. Перші імігранти зупинялися в Пен., в копальнях вугілля. Одиниці залишалися в Н. Й. Імігранти, які осідали в Н. Й., мусіли працювати

Нью-Йорк. Аеросвітлина

ЛІТЕРАТУРА

1. Євген Маланюк
2. Літературна періодика
3. Василь Барка
4. Юрій Лавріненко
5. Юрій Шевельов
6. Тодось Осъмачка і Григорій Костюк

7. Григорій Грабович
8. Лариса Онискевич
9. Оксана Лятуринська
10. Докія Гуменна
11. Іван Керницький
12. Марта Тарнавська

13. Василь Махно
14. Оксана Луцишина
15. Юрій Тарнавський
16. Богдан Бойчук і Богдан Рубчак
17. Марія Резакович
18. Володимир Діброва

МУЗИЧНЕ ЖИТТЯ

1. Олександр Кошиць
2. Ярослав Барнич
3. Вірко Балеї
4. Леонід Грабовський

5. Ігор Соневицький
6. Зіновій Штокалко
7. Григорій Китастиї
8. Капеля бандуристів ім. Т. Шевченка

9. Центр Української Культури в Гантері
10. Хори «Думка», «Кобзар» і «Трембіта»

УКРАЇНСЬКИЙ НЬЮ-ЙОРК

1. УК Церква св. Юрія в Мангетені
2. УП Церква Всіх Святих в Мангетені
3. Український Інститут Америки
4. Український Музей
5. Наукове Товариство ім. Шевченка

6. Українська Вільна Академія Наук
7. Крамниця «Сурма»
8. Ресторан «Веселка» і Пластова ставка
9. Український Спортовий Клуб
10. Кредитова Спілка "Самопоміч"

11. Український Народний Дім
12. Український Конгресовий Комітет Америки

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА в АМЕРИЦІ

Президенти НТШ-А та роки їхніх каденцій

*Микола Чубатий
1947-1952*

*Роман
Смаль-Стоцький
1952-1969*

*Матвій Стахів
1969-1974*

*Осип Андрушків
1974-1977*

*Ярослав Падох
1977-1990*

*Леонід Рудницький
1990-2000*

*Лариса Онішкевич
2000-2006*

*Орест Попович
2006-2012*

*Президент США Двайт Айзенгавер (зліва) і
Голова НТШ-А Роман Смаль-Стоцький. Вручення
Шевченківської медалі. Вашингтон, 1956*

*Святкування 100-річчя
Наукового Товариства ім. Шевченка.
Нью-Йорк, 1973*

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА в АМЕРИЦІ

1. 130-річчя НТШ-А: Ася Гумецька, Олександр Лесков, Віра Вовк, Рената Голод, Роман Андрушків, Леся Калинська, Лариса Онишкевич, Оленка Певна, Дарія Даревич, Марта і Святослав Трофименки, Лариса Біланюк, Любомир Романків, Мирослава Знаєнко

2. Вручення Грамот Верховної Ради України: Катерина Василяків, Марта Тарнавська, Роман Воронка, Ольга Кузьмович, Орест Попович, Світліяна Андрушків, Роман

Андрушків, Арета Слюсарчук, Лариса Онишкевич, Юрій Слюсарчук, Тетяна Кейс

3. Вечір пам'яті Омеляна Пріцака: Орест Попович, Майкл Флаєр, о. Борис Гудзяк, Зенон Козут, Григорій Грабович, Франк Сисин, Роман Процик, Любомир Гайда

4. Ярослав Пеленський, Марта Трофименко, Святослав Трофименко, Ольга Кузьмович, Олег Романів, Лариса Онишкевич, Олекса Біланюк, Орест Попович

5. Роман Андрушків, Святослав

Трофименко, Олекса Біланюк, Олег Романів, Роман Воронка, Орест Попович, Володимир Петришин, Володимир Шевченко (ректор Донецького Національного Університету)

6. Засідання МФТ Секції веде Роман Андрушків

7. Роман Воронка, Орест Попович, Лариса Онишкевич, Олег Романів, Леонід Рудницький, Микола Жулинський, Володимир Стойко

8. Юрій Раковський, Леонід Рудницький, Орест Попович, Святослав Трофименко

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

1. Михалевич Михайло. "Св. Ольга", мозайка
2. П'ясецька Ліда. "Ікона", темпера
3. Осінчук Михайло. "Св. Юрій", темпера
4. Радши Мирослав. Пейзаж, олія
5. Мороз Михайло. Церква св. Івана Хрестителя в Гантері, олія

6. Морозова Людмила. Пейзаж, олія
7. Лучаковська-Армстронг Роксоляна. "Село в Еспанії", аквареля
8. Осичка Богдан. "87 61", аквареля
9. Рожок Степан. "Кольор в житті", олія
10. Оленська-Петрушин Аркадія. "Сатухро", олія

11. Литвиненко Сергій. Євген Маланюк, гіпс
12. Мілонадіс Константин. "Arrangements with Springs #7", метал
13. Поліщук Орест. "Різдво", олія
14. Осаюца Таця. "Дерево життя", темпера

ПАМ'ЯТНИКИ

1. Президент США Двайт Айтзенгавер на відкритті пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні. Скульптор Лео Молодожанин, 1964

2. Пам'ятник Лесі Українці в Клівленді, Ог. Скульптор Михайло Черешньовський, 1961

3. Олександр Архипенко автор погруддя Т. Шевченка на Союзівці, 1957

4. Пам'ятник Тарасові Шевченкові в Сиракузах, Н.Й.

5. Пам'ятник Іванові Франкові. Глен Спей,

Н.Й. Скульптор Сергій Литвиненко, 1956

6. Пам'ятник Іванові Франкові в Клівленді, штат Огайо. Скульптор Олександр Архипенко, 1940

7. Пам'ятник Митрополитові Андресві Шептицькому. Філадельфія, Пен. Скульптор Леонід Молодожанин, 1992

8. Пам'ятник Героям - керівникам українського визвольного руху за державність. Елленвіл, Н.Й. Оселя СУМу. Скульптор Михайло Черешньовський, 1962

9. Пам'ятник Голодоморові 1932-1933 рр. Блумінгдейл, Ілл. Скульптор Анатолій Куш, 1993

10. Пам'ятник 100-річчю української еміграції до Америки. Рочестер, Н.Й.

11. Пам'ятник жертвам Бабиного Яру. Парк Бабин Яр. Денвер, Кол., 1970

УКРАЇНЬСЬКА ПЕНСИЛЬВАНІЯ

1. Один із найстаріших відділів Союзу Українців-Католиків «Провідіння», 1915
2. Сотер Степан Ортинський, перший Єпископ Української Греко-Католицької Церкви у США
3. «Боян» - перший Український Хор в Шамокіні, Пен., 1894
4. Український Освітньо-Культурний Центр, Дженкінтаун, Пен.
5. Папа Іван Павло II під час візиту до Української Катедрі Непорочного Зачаття у Філадельфії, Пен., 1979
6. Східньо-Європейський Дослідний Інсти-

- тут ім. В. Литинського, Філадельфія
7. Дім Товариства Українців-Католиків «Свята Софія», Елкінс Парк, Пен.
8. У Товаристві «Святої Софії». 1-й ряд: Тетяна Цісик, Мирослав кардинал Любачівський, Рома Навроцька. 2-й ряд: Альберт Кіпа, Ірма Костик, Леонід Рудницький, Юліян Головачук. 1980
9. Відділ 77 Союзу Українців-Католиків «Провідіння», створений у 1962. Богдан Кульчицький, Рената Шаран, Василь Зінь, Христинка Кульчицька, Володимир Ванчицький, Євгенія Метанчук, Ігор Чума,

- Ждана Кравців, Іларіон Чабан
10. Спортовий Осередок «Тризубівка». Горшам, Пен.
11. Український Фестиваль Музики, Співу і Танцю «Гомін України». Філадельфія, Пен. 1983
12. Менор Джуніор Коледж, Дженкінтаун, Пен. Під управлінням Сестер Василянок.
13. Чоловічий Хор «Прометей», заснований 1963 у Філадельфії
14. Український танцювальний ансамбль «Волошки», Керівник Зоя Граур-Корсун, Філадельфія, Пен.

довгі робочі дні за низьку заробітну платню.

Гром. життя амер. українців-русинів почалося з приїздом свящ. з кін. 1880-их рр. Першими засновували допомогіві орг-ції, братства, об'єднані в централю "Соєдиненіє Греко-католицьких Руских Братств в Сіверній Америці" (1886), їх чл. були спільно закарпатці й галичани.

1905 в Н. Й. була засн. гр.-кат. парафія св. Юра і було скликане перше Руське робітниче віче, що дало поч. творення укр. установ і орг-цій. 1906 в Н. Й. вже було понад 10 установ і орг-цій, 1907 – 14, 1908 засн. "Просвіту", а від 1912 тут був осідок братського Союзу Укр. Католиків "Провидіння". В тому часі почали творитися ін. братські союзи, УРС у 1910, Укр. Нар. Поміч у 1914; УНС був створений ще в 1894. Згадане вище робітниче віче в Н. Й. в 1905 скликали управи раніше заснованих укр. установ в Н. Й.: "Зорі" (1901), та "Запор. Січі" (1903) при активній допомозі часопису "Свобода". На цих нарадах українці вибрали управу новоствореного комітету для придбання Нар. Дому в Н. Й. Крім "Зорі" та "Запор. Січі", до комітету ввійшли представники т-ва ім. Наумовича та 130 відділ УНС – Братство св. Володимира.

1905 створено читальню при парафії св. Юра й укр. школу. Того ж р. відбувся перший з'їзд організованого жіноцтва, що створив Сестрицтво св. Ольги. 1914 була створена Укр. Рада для збирання допомоги красві (Бойовий Фонд Рідного Краю). 1915 засн. Укр. Нар. Громаду, яка придбала 2 будинки, в яких містився Нар. Дім, засн. на місці тих будинків де є тепер вибудована Школа й Академія св. Юра.

1929 в час перебування Євгена Коновальця в США і за його вказівками була засн. ОДВУ, проводилися антиком. демонстрації, збірки на потреби ОУН і на допомогу голодуючим в УРСР, а згодом на допомогу Карп. Україні. 1938 відбулася протиполь.

демонстрація в Мвнгетенському Центрі. 1939 відбувся симфонічний концерт під диригуванням Павла Печеніги-Углицького.

Хоч Н. Й. не був центром гром. життя в перших рр. 20 ст., то в ньому почалися ряд центр. орг-цій, а створені поза м. переносилися до нього. 1908 організується пресвітеріянська громада серед укр. гр.-кат. імігрантів в Н. Й., до яких приступас й громада укр. штундистів. 1907 утворилося гр.-кат. єпископство в США. Єп. Сотер *Ортинський скликав в Н. Й. конференцію свящ. і делегатів усіх гр.-кат. громад для створення організаційної структури Церкви. 1905 перенесено із Сан Франсиско до Н. Й. осідок рос. правос. єп-ів.

1909 була спроба створити з радикальних елементів укр. іміграції окрему робітничу орг-цію; заходами чл. т-в "Подільська Січ" і "Січ" в Н. Й. постала Укр. Робітничя Партія в Америці. Однак, партія, котрої органом був засн. вже місячник "Хлопський Параграф", по невдалих спробах присднати до себе чл., перестала існувати. 1909 в Н. Й. демонструвало 10 тис. людей проти засуду М. Січинського за вбивство графа Андрія Потоцького 1908. А далі вбивство студента Адама Коцка у Львові. Ун-ті 1910, заходи гал. "Рідної Школи", ювілеї Івана Франка, Маркіяна Шашкевича і Тараса Шевченка, зрушили імігрантів. Знов відбуваються віча і збірки грошей для краю. І раз пробуджена єдність аже не гр.-

кат., а ін., нова нац., політ. єдність зростає, поширюється.

Укр. імігранти увесь час тяготіли до об'єднання та координації гром. праці. І так, 1915, УНС, УРС, "Провидіння" і ряд ін. орг-цій домовилися скликати "Укр. Соїм" для створення центр. орг-ції з політ. цілями, який відбувся в Н. Й. 20.10.1915 в школі "Купер Юніон". На ньому була засн. *Федерація Українців в З'єднаних Державах Америки, яка проіснувала кілька рр. В міжчасі створено 17.1.1919 в Н. Й. конкурентційний Укр. Нар. Комітет в Америці, а 1922 проведено в Філядельфії Коігрес на якому постало Об'єднання Укр. Орг-цій в Америці, що проіснувало до створення УККА. Ці т-ва займалися маніфестаціями в обороні укр. народу, як також збіркою фондів для краю.

Преса. Укр. преса відіграла значну роллю в розбудові укр. орг-цій і об'єднанні укр. імігрантів довкола них. В березні 1902 почав виходити в Н. Й. тижневик "Правда", як орган гал.-русофільського допомогівого-асекураційного т-ва "Общества руеских братств". В січні 1906 почав виходити в Н. Й. місячник "Пастир", але вийшло тільки 4 чл. В лютому 1907 почав виходити під редакцією Осипа Косового популярно-наук. місячник "Наша Жизнь", який проіснував до червня 1908. У липні 1908 Петро Сейферт почав видавати в Н. Й. популярний літ.-наук. тижневик "Зозуля" на укр.-руським жаргоні, який не

Перше Січове Свято, Нью-Йорк, 1917

Хор Церкви св. Юра. Нью-Йорк, 1931

маючи передплатників, до року закrywся. 1909 в Н. Й. появляється місячник "Гайдамаки", видаваний т-вом "Гайдамаки", який був нац. напрямку, але в серпні того ж р. був змінений на соціалістичний орган. У квітні 1909 появляється в Н. Й. двотижневик "Мета", орган поступових українців в Америці, але не вдержався ані р. "Соєдиненіє греко-католических братств" видавало "Вѣсникъ", редакція якого один час була в Н. Й. В лютому 1908 почав виходити в Н. Й. офіційний орган сп. Сотера Ортинського "Душпастир". В березні 1908 починає виходити в Н. Й., а потім в Скрентоні, гумористично-сатиричний двотижневик "Шершень", попередник "Нар. Волі". 1912 почав виходити в Н. Й. тижневик "Труд", але до р. перестав виходити. 1912 з'являється в Н. Й. перше ч. одинокого тоді соціалістичного часопису "Пролетар", але зараз закrywається. 1897 виходив в Н. Й. орган правос. об'єднання "Свѣтъ". Тепер в м. виходить тижневик "Нац. Трибуна", місячник "Вісник ООЧСУ", "Наше Життя", "Патріярхат" (до 2002), кварталник "Вісті Укр. Инж. Америки", кварталник УККА "Ukrainian Quarterly" англ. мовою (виходить з 1944), виходив "Ukrainian Bulletin" (1948-70). Крім того виходили "Наш Світ", двотижневик "Укр. Громада" (1923-31), "Бюлетень ТУІА", "Бюлетень УККА", "Голос Лемківщини", "Січові Вісті" (1915-

18), "Укр. Вісник" (1927-28), "Націоналіст" (1935-39), "Новий Світ" (1950), ком. тижневик "Укр. Вісті" ("Укр. Щоденні Вісті" з 1921), місячник "Гром. Голос" (1941-79) й ін. Існували також книжкові вид-ва "Пролог", "Книгоспілка" і "Червона Калина".

Культ. діяльність. В рості і в розбудові гром. життя в Н. Й. важливу роль відіграли мист. одиниці. Вже 1915 існував церк. хор при церкві св. Юра, а 1916 церк. хор при церкві Св. Духа в Брукліні. У Н. Й. діяв Укр. Театр, який в 1924 ставив "Запорожця за Дунаєм" і "Наталку Полтавку". 1917 створено Укр. Нар. Театр, який існував довгий час, бо ще 1927 ставив "Катерину". 1923 осів у Н. Й. Олександр Кошиць, який створив хор, їздив в турне, керував ін. муз. одиницями. 1928 приїхав до Н. Й. В. Авраменко, який створив школу танку і виступав у різних м. 1939 в Н. Й. відбулася Світ. Виставка. Українці зорганізували на ній "Укр.-Амер. День", який відбувся 18.6.1939.

Театр і Музика. Театр збагатився з приїздом третьої хвилі іміграції у кін. 1940-их рр. В Н. Й. 1950 постала *Театральна Студія Йосипа Гіньяка та Олімпії Добровольської. З 1965 театр. традицію продовжує *Студія Мист. Слова Лідії Крушельницької. Укр. інструментальна музика почала набирати популярності від 1934, коли в Н. Й. засновано Т-во Друзів Укр. Музики і Михайло Гайворонський організував струнну оркестру. Роман Савицький і ін. укр. Муз. педагогі 1952 заснували *Укр. Муз. Ін-т. Рома Прийма-Богачевська, колишня прима-балерина Львів. Оперного Театру, відкрила балетну школу в Н. Й., де вчила клясичного балету і укр. нар. танців. Вона ставила "Пер Гінта" за драмою Генріха Ібсена в квітні 1973 в Мюзік Голл в Брукліні. 1951 розпочала свою працю Валентина

Переяславець, прима балерина з України, в амер. балетній школі. Її праця тривала понад 25 рр. Ляриса Кукрицька-Лисняк і Володимир Лисняк заснували *Новий Театр у 1960-их рр., але він довго не проіснував. Укр. громада пишається видатним співаком-басом Павлом Плішкою, який виступав у понад 40 ролях у Метрополітальній Опері. Андрій Добрянський, бас-баритон, працював також у складі Метрополітальної Опері від сезону 1969-70. Зараз успішно виступає Оксана Кровицька у Ситі Опері. Нью-Йоркський хор *"Думка" був заснований Леонтієм Крушельницьким 1949 як chol. хор. "Думка" стала мішаним хором у 1959. Укр. дитячий хор "Молода Думка" був заснований Романом Степаняком 1953. Сумівський жін. хор "Жайворонки" був створений 1957. Існував також в Н. Й. хор "Боян". В Н. Й. діяли ансамбль бандуристів "Гомін Степів", танц. ансамбль "Верховинці" під проводом Олега і Дарії Гензи, танц. ансамбль Івана Флиса, Володимира Бакада і Романа Петріни.

Церкви. Укр. церкви відігравали і відіграють важливу роль у житті Н. Й. громади. В Н. Й. є такі церкви: гр.-кат. – Св. Духа і св. Миколая в Брукліні, Св. Трійці в Стетен Айленді, Св. Хреста в Асторії, св. *Юра (засн. 1905) і св. Марії (закарп.) – в Мангетені; правос. – Св. Трійці в Брукліні, катедра св. Андрія в Джамейка, церква Всіх Святих в Мангетені, катедра св. Володимира і катедра Св. Трійці також в Мангетені. Також є 3 закарп. церкви – дві гр.-кат. і одна правос. Українці мають в Н. Й. також свої євангелістсько-реформовані і баптистські церкви та громаду п'ятидесятників. Рос. правос. церква в Н. Й. була засн. 1902.

Мист. життя. Мистцем світ. слави в Н. Й. був скульптор Олександр *Архипенко (1887-1964). Далі заслуговують згадки малярі: Михайло Мороз, Петро Холодний мол., Яків

Гніздовський, Любослав Гуцалюк, Зенон Онишкевич, скульптори Михайло Черешньовський, Сергій Литвиненко, Анна Фаріон, Ярослава Геруляк й ін. Понад 120 мистців належало до *Об'єднання Мистців Українців в Америці з Н.Й. й США. Постійна галерія образів Ольги Соневицької була в домівці Т-ва "Самопоміч" і втішалася успіхом.

Література. Укр. письм. і поети утворили в Н. Й. 1954 Об'єднання Укр. Письм. в екзилі *"Слово", яке видавало свої зб. З Н. Й. до Об'єднання входили Євген Маланюк, Докія Гуменна, Дарія Ярославська, Микола Понеділок, Леонід Полтава, Василь Барка, Богдан Бойчук, Алла Косовська й ін. *Нью Йоркська Група поетів постала в сер. 1950-их рр. на основі спільності мист. поглядів.

Наук. т-ва. Важливим досягненням третьої еміграції в Н.-Й. було відновлення діяльності наук. установ. *Наук. Т-во ім. Шевченка Америки публікує "Доповіді" англ. мовою і "Записки" укр. мовою та регіональні зб. *Укр. Вільна Академія Наук (відновлена 1958) публікує "Аннали" англ. мовою.

Ін. орг-ції. Наявність великої кількості професіоналістів в США викликала потребу творити проф. т-ва. В Н. Й. є такі т-ва: Т-во Укр. Бібліотекарів Америки, Спілка Укр. Журналістів Америки й Кан., Т-во Укр. Інж. Америки, Укр. Лік. Т-во Півн. Америки (гол. управа є тепер в Чикаго), колись існували Т-во Укр. Правників, Т-во Ветеринарів, Лісниче Т-во і Асоціація Укр.-Амер. Учителів.

Найбільшою жін. орг-цією є Союз Українок Америки (СУА), що постала у 1925 в Н. Й. Тут знаходиться гол. управа, окружна управа відділів, як також відділи 1, 21, 25, 64, 72, 82, 83, 104, 113, і 123. Тут також виходить місячник "Наше Життя". З ініціативи СУА 1976 постав Укр. Музей в Н.Й., який 2005 перенісся в нове модерне приміщення. 1931 в Н. Й. засн. Укр. Червоний Хрест – орг-цію укр. націоналісток. На вимогу

Амер. Червоного Хреста 1939 назву змінено на Укр. Золотий Хрест. У 1960-их рр. створилася друга жін. націоналістична орг-ція – Об'єднання Жінок Оборони Чотирьох Свобід України (ОЖ ОЧСУ).

Укр. братні союзи відіграли важливу роль у гром. життє. Вони домінували над гром. життєм майже до кін. 20 ст. УНС має в Н.Й. Окружний Комітет і відділи 5, 130, 158, 184, 194, 204, 293, 325, 261 і 450. Союз Укр. Католиків "Провидіння" має в Н. Й. Окружну Раду і відділи 1, 28, 196, 201 і 206. УБС в Н. Й. існує як 27 відділ – Т-во "Дністер" в Брукліні і 36 відділ "Подільська Січ". Укр. Нар. Поміч має відділи 44 і 141.

В Н. Й. існує ряд молодіжних орг-цій, а найактивнішими є Пласт і СУМ в Америці з осередками в Асторії, Брукліні і Мангетені. Ін. орг-ції молоді є ОДУМ, Т-во Студіючої Молоді ім. М. Міхновського (ТУСМ), Укр. Академічне Т-во Нац.-Солідаризму "Зарево", молодь Укр. Спорт. Клубу, Студентська Громада, Ліга Молоді Півн. Америки, Ліга Правос. Молоді. 1952 постав в Н. Й. Союз Укр. Студентських Т-в Америки. Студентські орг-ції не проявляють з 1990-их рр. великої діяльності.

Гром. життє. Звичайно, гром. праця відбувалася в церк. залях, бо Н. Й. мав тільки два нар. доми в Мангетені і Брукліні. Тому сильніші орг-ції купили для себе будинки. На 2-ій Авеню в Менгетені є Дім Орг-цій Державницького Фронту, Дім Пласту, Дім Укр. Спорт. Клубу, Дім УККА-СУА, Дім Укр. Федеральної Кредитової Кооперативи "Самопоміч", Дім Правос. Кредитової Кооперативи, Дім Т-ва "Самопоміч", мешканевий дім оо. Василян на 7-ій вул., будинок Укр. Ін-ту Америки на 5 Авеню і 79 вул., Дім НТШ Америки на 4-ій Авеню, будинок УВАН на 100-ій вул., будинок Ген. Консульства на 49-ій вул., будинок Постійного Представництва України при ООН на 50-ій вул.

1976 збудовано нову велику церкву св. Юра на 7-ій вул., а перед тим збудовано репрезентативну Школу св. *Юра на 6-ій вул. На 6-ій вул. Укр. Музей в Н.Й. Також в Асторії збудовано церкву Св. Хреста з відповідними будинками, в яких також міститься резиденція протоігумена ЧСВВ.

Місто Н. Й. є осідком багатьох центр. і місц. орг-цій. Тут міститься гром. надбудова УККА і з 1947 існувала Пан Амер. Укр. Конференція. Ще існували або й існують орг-ції, як відділ Амер. Приятелів АБН, Укр. Дем. Клуб, Дем. Об'єднання бувших Репресованих Українців з-під Совєтіа (ДОБРУС), Об'єднання Прихильників Визвольної Боротьби України, 10 відділ ОДВУ, відділ ООЧСУ, Союз Земель Соборної Україна - Селянська Партія (СЗСУ-СП), Союз Укр. Нац. Демократів, Спілка Визволення України, Укр. Гетьманська Орг-ція, Укр. Нац.-Держ. Союз, Укр. Союз Політ. В'язнів, Т-во Прихильників УНРади, Середовище УГВР. З приїздом до Н.Й. дисидентів ген. П. Григоренка і Н. Світличної, створено Укр. Гельсінську Групу закорд. представництво. З ветеранських орг-цій в Н. Й. існують Братство кол. Вояків І Дивізії Укр. Нац. Армії, "Броди-Лев", Братство УСС, Об'єднання бувших Вояків Українців в Америці, Т-во бувших Вояків УПА, Укр. Амер. Ветерани.

До рел.-культ. орг-цій можна зарахувати відділ Укр. Патріархального Т-ва, Укр. Кат. Академічне Об'єднання "Обнова", Укр. Літ.-Мист. Клуб, який був дуже активний і мав свою домівку (1949-80-ті рр.), хор Ліги Укр. Молоді Півн. Америки, церк. хор ім. А. Шептицького при церкві св. Юра.

Ін. інституції чи орг-ції, що їх слід відмітити були вид-во "Дніпро", т-во "Гуцульщина", Орг-ція Оборони Лемківщини, Укр. Буковинська Громада, Об'єднання Укр. Правос. Сестрицтва, Укр.-Амер. Фундація "Воля", Фундація

УВУ, "Карп. Союз", Союз Укр. Купців і Промисловців, Карп. Лещетарський Клуб, Укр. Спорт Клуб, Карп. Дослідний Центр ім. Юліяна Ревая, Клуб Сеньйорів при Відділі "Самопоміч", Об'єднання Укр. Лісників і Деревників, Укр. Публіцистично-Наук. Ін-т, Світова Антик. Ліга (1967), Т-во Укр. Кооперації, Комітет "Бережанська Земля", "Тур" рибацько-ловецьке т-во, Укр. Оперна Компанія ім. М. Лисенка, Укр. Дослідний і Документаційний Центр, Укр. Соціологічний Ін-т, Укр. Філателістичне Т-во, театр. група "Яра", Пласт. Фондація в Н. Й., Укр. Муз. Ін-т, Школа Кобзарського Мистецтва, хорівий ансамбль "Промінь", Науково-Дослідче Т-во Укр. Термінології, Школи Українознавства СУМ і Т-ва "Самопоміч". Велику роль у вихованні дітей відіграв Муз. Садок Галини Мирославниченко і Муз. Дошкілля (дир. Марта Шлемкевич-Савицька).

В Н.Й. працювали радіопередачі: оо. Василян, Укр. Радіопрोगрама Івана Задорецького, Петра Мельника і Романа Мариновича та Осередку СУМ в Н.Й.

Важливі події. До важливих подій в Н. Й. треба зачислити створення Світового Конгресу Вільних Українців (СКВУ) на першому конгресі у 1967, переіменування вул. Гол Плейс на Тарас Шевченко Плейс, яка є між 6 і 7 вул. біля школи і церкви св. Юра. За гол. Івана Базарка в Комітеті Об'єднаних Укр.-Амер. Орг-цій м. Н. Й. відбувся великий укр. концерт в "Зінгер Бовл" під час Світ. Виставки в Н. Й. 1963, за гол. Романа Гуглевича мали місце відвідини Кир Йосифа Сліпого Патріярха УГКЦ імпазантним бенкетом в готелі Вальдорф-Асторії. За гол. Володимира Савчака укр. Н. Й. відзначив 200-річчя незалежності США і 100-річчя укр. іміграції. Тоді відбувся великий фестиваль на 7-ій вул., який відбувається кожного р. до сьогодні. За гол. Євгена Івашкова відбулася 18.9.1977

велика маніфестація по 5-ій Авеню і Брайант Парку в обороні нац. і людських прав України. В маніфестації брало участь 25 тис. осіб, в тім багато молоді. До Н. Й. відбулися 1990-2005 візити високих представників України, що було зв'язано з масовими маніфестаціями.

Бізнеси. Бізнесові підприємства, хоч в більшості приватного характеру, також відіграли важливу роль в гром. життю, зокрема підтримуючи його матеріально. До важливих інженерних фірм треба зачислити бюро Мирослава Лепкалюка і Романа Волчука. Багато укр. архітекторів будували наші церкви в США, як також хмародер УНС. Після I Світ. війни з'явилися крамниці, які продавали книжки і ноти. "Сурма" в Н. Й. мала в 1930-их рр. більший вибір укр. грамофонних платівок, ніж будь-яка ін. крамниця. "Сурма" була засн. 1918. Другою подібною крамницею була "Арка" на 7-ій вул., яка продавала книжки, пресу, кераміку й ін. "Арка" була помітна тим, що була місцем зустрічей провідних укр. осіб. Громаду обслуговувала друкарня "Луна", друкарня св. Софії, Укр. Переплетня "Біблос", книгарня "Говерля" і універсальна крамниця "ЕКО".

Крамниця м'ясних виробів Ярослава Куровицького славилася на Н. Й. і околицю. Припинила своє існування у 2008. З 1970 м'ясна крамниця "Іст Вілледж" Юліяна і Марії Бачинських відома тим, що власники отримують сиротинець в Україні і вивчили на свящ. о. Маврикія, який зараз є протоігуменом оо. Василян.

В Н. Й. є ряд ресторанів. Звним рестораном була "Орхідея" Марії Підгородецької, бо в ньому зустрічалися укр. мистці, професіоналісти, як також американці з мист. світу. Відомими ресторанами є "Веселка", "Київ" і "Укр. Ресторан" в Нар. Домі. Крім того, є ресторани Т. Лешко, Томкінс Парк Ресторан, "Одеса", "Стейдж" Р. Дякуна і "Л. і С. Ресторан".

З висилкових бюр можна вчислити "Скоп" агенцію в Нью-Джерзі, агенції "Ковбаснюка", Космос Парсел Експрес, Роман Парсел Сервіс, "Гамалію" подорожне бюро і Дельта Парсел Дарії Гензи.

До ін. крамниць в Н. Й. зачисляемо: пекарню "Фортуна", "Олімпія Лікер Стоп", дитячих убрень Анастасії й Михайла Пирських, кравецьку майстерню Михайла Івасівки, Марії і Володимира Заклинських, які допомагали орг-ціям, зокрема Плевстові, крамниця Пласту "Молоде Життя", жін. модельярня "Модена", жін. фризирня Лени Проць. Савин Сохоцький мав хемічну фабрику Zellestone Chemical Company, існувала фабрика виробу свічок і кадил для церков Божиків, квітярня "Голлівуд", підприємство виробу кольорового скла для вітражів В. Івасютина, крамниця жін. одягу "Фіялка", пам'ятників "Сайпрес Гил", взуття Лозинських "Карпати" і сальон краси "Сося".

В Н. Й. працюють сотні укр. професіоналістів, як лікарі, інж., проф., учителі, архітектори, адвокати і економісти, музики і образотворчі мистці й ін.

Лит.: Бачинський Ю. Укр. Іміграція в США. (2 вид., Київ, 1994);

Соколишин О., ред. Ювілейний Зб. з нагоди 75 ліття Комітету Об'єднаних Укр.-Амер. Орг-цій в Н. Й. 1905-1980. (Н.Й., 1980);

Smindiak-Petrozak H. Panorama of Ukrainian Culture in the Big Apple. "The Ukrainian Weekly", 18.11.1979, 14.12.1980, 10.1.1982;

Історія Укр. Іміграції в Америці. "Укр. Музей в Нью-Йорку." (1984).

Є. Івашків

НЬЮ-ЙОРКСЬКА ГРУПА (New York Group), гурт еміграційних поетів і письмен., яких об'єднує модерністське ставлення до мистецтва слова й бажання виявити себе творчо гол. укр. мовою.

Група сформувалася в пол. 1950-их рр. у Нью-Йорку, заявляючи про себе книжковими дебютами і рядом літ.-мист. вечорів. До чл.-засновників групи належать: Богдан Бойчук, Юрій Тарнавський, Богдан Рубчак, Емма Андівська, Женя Васильківська, Патриція Килина і Віра Вовк. Хоча не всі з вищенаведених поетів постійно проживали в Нью-Йорку, проте це м. від самого початку стало для них своєрідним символом новаторського підходу до укр. літератури.

Рання творчість Н.Й.Г. становила естетичну альтернативу до розповсюдженого в той час Рад. Україні соціалістичного реалізму. Характерною рисою початкової діяльності групи була тісна співпраця з гуртом мол. мистців, а саме з Юрієм Соловйєм, Богданом Певним, Любославом Гуцалюком, Аркадією Оленською-Петришин, Борисом Пачовським, Любком Вороневичем, Ярославом Геруляк. Поетів т.зв. первісної сімки об'єднує не тільки схильність до таких мист. і філософських течій як сюрреалізм і екзистенціалізм, але й ряд дискурсів, які витворилися в процесі формування групи. Н.Й.Г. засн. свос власне вид-во, і з 1959 почала видавати річник "Нові Поезії". Гомогенність і групова солідарність великою мірою співпадають з рр. видавання "Нових поезій" (1959-71). У цьому періоді група знаходиться у центрі літ. процесу в зах. діаспорі, активно дискутуючи так з попередниками (покоління Мист. Укр. Руху і Празької школи), як і з сучасниками (покоління шістдесятників в Україні).

Коли розглядати феномен Н.Й.Г. не тільки як чітко визначене хронологічно й естетично літ. явище, а як передусім кружок друзів, то до первісної сімки належить приєднати молодші за поетичними дебютами голоси, а саме Юрія Коломийця, Олега Коверка, Марка Царинника, Романа Бабовала і Марію Ревакович. Цих поетів

єднає з чл.-засновниками рішення реалізувати себе творчо передусім укр. мовою, додержання принципу повної свободи вислову, схильність до метафоризації словесного образу й індивідуалістський підхід до творчого акту. В сфері тематичної поети Н.Й.Г. запропонували свіжі мотиви, зосереджуючи увагу на темі міста, любови-еросу, екзистенціального відчуження та смерті. Деякі поети також використовували еспанські мотиви.

З наступаючими політ. змінами в Рад. Союзі в другій пол. 1980-их рр. зароджується ідея видавання літ.-мист. журн. спільним зусиллям Н.Й.Г. і Спілки Письм. у Києві. І так з появою журналу **"Світо-вид"* (1990-99) відроджується груповий голос. Беручи активну участь в літ. процесі коротко перед розвалом СРСР і зараз після проголошення незалежності, Н.Й.Г. відіграла чималу роль в процесі зближення діаспорної і материкової літератури. З припиненням публікації *"Світо-вида"* підупадає теж і групова співпраця. Починаючи з 1990-их рр., поети Н.Й.Г. видають свої твори здебільшого в Україні. Н.Й.Г. освіжила поетичну мову, розвинула модернізм в укр. літературі й зробила чималий вклад у ділянці художнього перекладу.

Лит.: Бойчук, Б. Як і пощо народилася Н.Й.Г. *"Терем"*, ч.2 (1966);

Rytlowany, M. Continuity and Innovation in the poetry of the New York Group. *"Journal of Ukrainian Studies"*, 2, no.1 (1977);

Efimov-Schneider, L. Poetry of the New York Group: Ukrainian Poets in an American Setting. *"Canadian Slavonic Papers"*, 23, no.3. (1981);

Ревакович, М. *"Півстоліття напівтиші: Антологія поезії Нью-Йоркської Групи"*, 2005.

М. Ревакович

НЬЮ-КЕНСІНГТОН (New Kensington), м. в Пенсильванії, 5 км на півн. сх. від Пітсбургу над р.

Аллегені (Allegheny), нас. 14,730 (2000), в тому українців 200. Почали поселятися на поч. 20 ст., гол. з Ярославщини в Гал., працювали в копальнях вугілля та алюмінієвих заводах. В сусідньому м-ку Арнольд (Arnold) заснували гр.-кат. парафію св. Володимира 1911, а теперішню церкву збудували 1947; в пол. 1930-их рр. бл. 650 вірних, а 1985 – бл. 450. Заслуженим свящ. довгий час (1934-52) був Степан Кнап. При парафії діяли різні прицерк. орг-ції. В 1930-их рр. постала укр. правос. парафія Покрови, яка діє досі, також в Арнольді. Тоді ж було в Н.К. і Арнольді 5 укр. т-в, нар. дім. Українці є в управі м. Третє і четверте покоління суспільно і проф. зрівнялися з заг. амер. нас. З Н.К. походить протоархимандриня сс. Василіянок Емілія Прокопик.

В.М.

НЬЮ-МЕКСИКО (New Mexico), шт. на півд. США, межує на сх. з Текс. і Оклахома, на півн. – з Кол., на зах. – з Аріз., на півд. з Текс. і Мексико, столиця Санта Фе (Santa Fe), до 1842 належала до Іспанії і Мексико, 1912 стало шт. Півн. зах. частина – гориста, півд. сх. – рівнинна і пустиння. Площа – 314,925 кв. км. Нас. 1,819,045 (2000), в тому українців – 1820, еспаномовні – б. 37%, індіанців – 8%, решта білі європейці. Українці живуть (понад 100 осіб) в пов.: Берналільо (Bernalillo) – 785, Санта Фе (Santa Fe) – 225, Отеро (Otero) – 150, Сандовал (Sandoval) – 125 й ін. Нар. госп во: сіль.-госп-во, лісове госп во, копалини, нафта і газ, транспорт і туризм. На півд. шт. ракетний полігон. 2000 нечисленна укр. громада провела укр. тиждень в Лос Аламос (Los Alamos). З 2009 діє правос. місія св. Антонія в Пустині у Лас Крусес (Las Cruces). В Н.М. були укр. діячі: Дмитро Боднарчук, Степан Сидоряк та ін.

В.М.

НЬЮ-СКВЕР (New Square), м-ко на півд. сх. шт. Нью-Йорк, розташоване 43 км на півн. від м. Нью-Йорку. Нас.

4700, між ними більшість хасиди з України, зокрема з м-ка Сквир на Київщині (звідки назва). Засн. 1954 свр. з Брукліна, Н.Й., які бажали жити окремо й викупили землю та засн. оселю. Делегація з Н.С. 2004 відвідала м. Сквир, нав'язала між м. побратимство та співпрацю. Амер. свреї взяли під матеріальну опіку укр. дитячі садки в Сквирі.

р.м.

НЬЮАРК (Newark), м. в півн. сх. частині шт. Нью Джерзі, пов. Ессекс (Essex), розташоване в гирлі р. Пассаїк (Passaic) і над Ньюаркською затокою (Newark Bay). Найбільше м. шт., торг. і фін. центр, шкіряна, хем. і елетронічна пром-сть, броварня транспортний вузол – велике летовище, автобусне і залізничне сполучення обслуговує недалекий Нью-Йорк (15 км на сх. від Н.). Важливий культ. осередок – ун-ти, музеї, театри, бібліотеки. Нас. 273,5 тис. (2000), ; 54% афро-американців, 30% латино-американців, 14% білих. Нас. поступово зменшується (1980 – 330 тис.). Ньюарк, як метропол. утворення, вклучає кілька м. в яких проживають українці 18,138 (2007), але їх кількість зменшується (1980 -23,960). Останніми рр. українці масово переселяються до сусідніх м. і на нових поселеннях заснують церк. і гром.-культ. осередки. Проте частина установ ще

залишилася в обидвох м., які своїм унікальним характером є притягальною силою для сусідніх осередків (Мейплвуд, Гілсайд, Елізабет та ін.). Зокрема нова укр. гр.-кат. церква св. Івана Хрестителя в Ньюарку єднає українців пов. Ессекс, Юніон і Пассаїк, а далі церк. школа, кредитна спілка "Самопоміч" і спорт. т-во "Чорноморська Січ".

Українці почали поселятися в Н. кін. 19 ст. Вже 1899 було їх бл. 145, утримували контакт з громадою в Джерзі Ситі. Але 1906 заснували окреме Братство св. Івана Хрестителя а першим гр.-кат. свящ. був о. Микола Струтинський з м. Елізабет. Тоді засн. Сестрицтво св. Ольги і парафію 1907. Між свящ. були такі нар. діячі: оо. Нестор Дмитрів, Степан Макар, Петро Понятишин, який по смерті сп. Сотера Ортинського адміністрував з Н. всією УГКЦ в США. 1946 перебрали парафію св. Івана оо. Редемптористи, які мали тут осідок віце провінції. Замітними свящ. були оо. Степан Бахтоловський, Володимир Краєвський, Дмитро Библів, Михайло Гринчишин, Михайло Кучмяк, Михаїл Вівчар, Богдан Лукій, Франко Шадак. Цілоденна школа св. Івана Хрестителя (засн. 1939) продовжувала вєчірню "Рідну Школу". Багато причинився до розбудови церк.-гром. життя

дяковчитель Теодозій Каськів, засновник хору "Боян". Двічі відвідував парафію і громаду в Н. митр. Андрей Шептицький (1910, 1922) і патріарх Йосиф Сліпий. 1967 вже третю величаву церкву (архітектор Юліян Ястремський), розмальовану Петром Холодним, мол.

1907 частина парафіян заснували Першу Пресвітеріянську Церкву, яка відібрала майже пол. вірних; ця церква відіграла важливу роль в поширенні протестантського руху серед українців у США (пастори Іван Бодруг з Кан. о. Василь Кузів і дир. хору Юрій Кириченко). 1918 вийшла ін. незадоволена група з гр.-кат. церкви в Н. і заснувала укр. правос. церкву, а деякі українці приєднались РПЦ. 1922 засн. Амер.-Укр. Позичкова Спілка, яка в 1930-их рр. добре просперувала. 1924 зорганізувалася молодь в спорт т-ві "Чорноморська Січ", а 1929 постав Союз Укр. Молоді, жін. орг-ції, які призвели до активізації укр. громади. 1927 постала в Укр. Нар. Домі Укр. Централя гром. орг-ції.

"Третя хвиля" еміграції по 2 Світ. війні причинилася до активізації гром. і культ. життя в Н. Постали нові орг-ції й установи: відділи УККА, УНС, УБС, "Провидіння", Укр. Нар. Помочі", СУА, СУМ, Пласт, Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, Братство Дивізійників, Т-во Вояків УПА, Об'єднання Прихильників УНР, УАКР, Об'єднання Лемків, Патріярхальне Т-во, "Самопоміч" та різні комітети – Укр. Студій Гарвардського Ун-ту, відзначення Тисячоліття Хрещення України, Координаційний Комітет Допомоги України і т.д. В 1980 - 90-их рр. існували понад 20 укр. орг-цій, які слугували укр. мешканцям м. й околиці. 1963 засн. новий Нар. Дім в Ірвінгтоні. Це не припинило міграції українців з Н. до інших м. і м-чок.

Лит.: Каськів Т. Сторінка із спогадів. "Америка", 1,4,7,8,12,15,2 1,22.8.1962; 90 ліття церкви св. Івана Хрестителя 1907-97. Ньюарк, 1997.

О. Труш, В. Маркус

Хор Боян. Ньюарк, 1910

О

ОБ'ЄДНАНА ГЕТЬМАНСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ див. *Союз Гетьманців Державників*

ОБ'ЄДНАНІ НАЦІЇ див. *Організація Об'єднаних Націй*

ОБ'ЄДНАННЯ БУВШИХ ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ АМЕРИКИ (ОБВУА) (United Ukrainian War Veterans in America), найбільша комбатантська орг-ція США з гол. управою у Філядельфії, засн. 9.10.1949 із чл. Укр. Стрілецької Громади (УСГ) та кол. вояків, які прибули після 2 Світ. війни. През. до 1953 був Дмитро Галичин, пізніше – Володимир Галан, Осип Труш. За статутом, чл. ОБВУА можуть бути укр. вояки укр., поль., амер., сов. та ін. армій, які стоять на становищі соборности і незалежності України. Разом із Братством кол. Вояків Дивізії Укр. Нац. Армії та Об'єднання кол. Вояків УПА, що з 1953 складають Суспільну Службу Комбатантів, видають журн. "Вісті Комбатанта" за ред. Мирона Малецького з Кан. та Івана Кедрина-Рудницького зі США (до 1953 виходив "Бюлетень ОБВУА"). Активними чл. ОБВУА були ген. укр. армії (1917-20) Петро Самутин, Аркадій Валійський. До складу гол. управи в різні рр. входили: Іван Поритко, Іван Кедрин-Рудницький, Степан Ріпецький, Йоахим Вишневецький, Ігор Козак, Юрій Лопатинський, Микола Алексевич, Валентин Сім'янців, Петро Постолюк, Степан Кондрат, Микола Турецький, Орест Городиський, Олександр Білевич, Кость Гречак та ін. Активними осередками ОБВУА були: Філядельфія, Нью-Йорк, Чикаго, Детройт, Рочестер, Ньюарк, Клівленд, Балтимор та Лос

Анджелес. Зі смертю кол. ветеранів укр. військ. формацій, деякі відділи перестали існувати, а ціла орг-ція послабила свою діяльність.

М.О.

ОБ'ЄДНАННЯ БУКОВИНЦІВ див. *Центральне Об'єднання Буковинських Українців у ЗСА*

ОБ'ЄДНАННЯ ВОЯКІВ І ПРИЯТЕЛІВ 2 ДИВІЗІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АРМІЇ (United Soldiers and Friends of 2nd Division Ukrainian National Army), сусп. орг-ція, створена в Ньюарку в березні 1971 для допомоги укр. військовим інвалідам та їхнім родинам, розшукування місць поховань укр. вояків-жертв 2 Світ. війни. 1972-97 виходив шоквартально "Бюлетень". За підтримки орг-ції опубліковано "Слово о полку Ігоревім", переспів Володимира Васькова, "Тернистий шлях Другої Дивізії УНА" Івана Буртика. Об'єднання очолювали Володимир Гладич (1971-89), Іван Буртик (1990-97). Чл. 345 (1981) і 200 (1990) у 8 осередках.

р.м.

ОБ'ЄДНАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ (ОДУМ) (Association

of American Youth of Ukrainian Descent), орг-ція молоді (гол. родин з сх. і центр. земель України) дем. переконань на еміграції, засн. 18.7.1950 в Нью-Йорку. Завдання ОДУМ – сприяти духовному і фіз. вихованню молодих українців, зміцнювати патріотичні почуття, поширювати дем. ідеї. Крайові орг-ції ОДУМ-у існували в США, Кан., Нім., Англ., Австрал. та Бельгії. В чотирьох останніх країнах ОДУМ, по десятих рр. праці, припинив своє існування через виїзд активних чл. ОДУМ-у на амер. континент. Керівний орган – Центр. Комітет (ЦК) ОДУМ, який створено 12.10.1953 для координації роботи осередків у різних країнах, де існує ОДУМ. Чл. першого ЦК ОДУМ-у були з США: Юрій Нагорний (псевд. Мартинюк), Володимир Дубняк і Леся Нечипорчук, решту чл. з Кан., Англ., Нім., Австрал. Гол. ЦК ОДУМу були: Юрій Нагорний (1953-54), Василь Пономаренко (1954-55), Євген Федоренко (1955-65), Микола Француженко (1965-67), Юрій Криволап (1967-76), Віктор Педенко (1976-82), Олексій Пошиваник (1982-88), Микола Мороз (1988-96), Віктор Лішина (1996-2001), Юрій Лисик (2001-10) та Віра Петруша (з 2010). ОДУМ мав філії в США в Чикаго, Філядельфії,

Юні ОДУМівці. Чикаго, 1960

ОДУМ. Струнний ансамбль. Чикаго, 1964

Ньюарку, Сиракузи, Кліаленд, Гартфорд, Бріджпорт, Боффало, Нью-Йорк, Трентон, Міннеаполіс, Портланд, Нью Брансвік-Сомерсет, Детройт, Рочестер, Форт Вейн, Пассейк та в Гошен-Еклгарт. Гол. управу ОДУМ у США в різні рр. очолювали: Павло Мигаль (1950-52), Степан Вербоватий (1952), Володимир Дубняк (1952-53), Ігор Лисий (1953-54), Іван Павленко (1954-55), Богдан Марущак (1955-56), Роман Лисняк (1956-57), Леонід Чудовський (1957-59), Микола Дзябенко (1959-61), Антін Філімончук (1961-63; 1965-66), Євген Кальман (1963-64), Данило Завертайло (1965-66), Іван Ємець (1966-67), Володимир Григоренко (1967-69), Віктор Росинський (1969-71), Олексій Пошиваник (1971-73), Анатолій Лисий (1973-77), Віктор Войтихів (1977-80), Тарас Коновал (1985-88), Андрій Шевченко (1980-85, 1988-97), Олександра Косогор (1997-2000).

В 1956 створено референтуру юнацтва та Виховну Раду ОДУМ-у. В США її очолювали референти юнацтва: Микола Степаненко, Іван Павленко, Петро Крамаренко, Павло Лимаренко, Петро Гурський, Олексій Коновал, Юрій Криволап, Олена Лукаш та ін., а чл. Виховних Рад були: Єфросія Бережна, Іван Гончаренко, Юрій Сенько, Іван Сенько, Іван Лисинський, Михайло Березинський, Марія Юркевич, Леся Марущак, Марія Євсєвська та ін. Головні Виховні Ради та ТОП

видали для виховників юнацтва "Порадник одумівця" ч. 1 (1971) та ч. 2 (1973).

Прапор та емблему ОДУМ-у виготовлено за проєктом майора армії УНР Миколи Битинського. Емблема складається з срібного пшеничного триколоса – символу молодости та сили укр. землі, вплетеного в золотий тризуб, наложений на блакитний щит. Внизу в підкруглій формі напис "ОДУМ". Прапор ОДУМ-у – блакитне полотнище, на якому на передній стороні емблема ОДУМ-у, а на другій стороні золотими літерами напис: "Об'єднання Демократичної Укр. Молоді". Текст гімну ОДУМ-у "Вперед, сини народу" написав Іван Багряний, музика Григорія Китастого.

Чл. ОДУМ-у поділяються на юних (7-18 рр.), дійсних та старших виховників (18-35 рр.), дорадників та почесних, які є чл. Т-в Прихильників ОДУМ-у (ТОП). Виховна праця й форма діяльності подібні до тих, що в Пласті та СУМ-і, лише ОДУМ звертає більшу увагу на працю молоді в мист. одиницях (групову) в ансамблях бандуристів, співочих та танцювальних групах, хорах та струнних оркестрах та ансамблях. Табори ОДУМ-у для юнацтва розпочалися в США 1961 на оселі УБС "Верховина" (2 рр.) й відбувалися кожного р.

на оселі ОДУМ-у *"Київ" в Н.Й. (1965-2008), в Мінн. (в шт. парку) та найбільше в Кан. на оселі "Україна" біля Лондону.

Починаючи з першої зустрічі ОДУМ-у 1952 в Наягара Фолс, ОДУМ США і Кан. річно влаштовував свої зустрічі членства та прихильників на оселі "Верховина", "Українське село", на оселі "Київ" коло Торонто, в м. де є філії ОДУМ-у: Детройт, Лондон і Торонто в Кан., Чикаго, Міннеаполіс, Савт Бавнд Брук, а найчастіше на своїх оселях. На цих зустрічах виступали мист. одиниці філій, відбувалися змагання спортивних дружин з футболу, відбиванки, бігу, плавання та голфу. Майже всі філії ОДУМ-у мали одну або кілька мист. одиниць, в яких було від 5 до 100 осіб.

ОДУМ Чикаго мав струнну оркестру в рр. 1962-74 якою керували Анатолій Степовий, Анатолій Луппо та Віктор Войтихів, ансамбль бандуристів (1964-86) яким керували Григорій Китастий, Анатолій Луппо, Євгенія Косогор та Олексій Пошиваник, танцювальну групу "Метелиця" (1963-86) якою керували Микола Осовський, Іван Іващенко та Алла Поволоцька, а струнний ансамбль існував з 1963 до кін. 1980-их рр., спершу ним керував Анатолій Луппо, а з 1971 Віктор Войтихів.

Провідні члени ОДУМ-у в США і Канаді.

Сидять: Леонід Лішина,

Юрій Криволап і Віктор Розинський

Стоять: Петро Лимаренко,

Вадим Вакуловський, Віктор Педенко,

Іван Павленко і Олексій Шевченко

Він видав дві довгограючі платівки. Ансамблі бандуристів ОДУМ-у мали в Філядельфії (керівник Петро Гурський), в Гошен-Ельгарт, Міннеаполісі (керівники Володимир і Таня Вовк та Мотря Пошиваник), Детройті (керівник Петро Китастих). Мистецькі одиниці видали свої платівки в Детройті та Чикаго з піснями та грою струнних інструментів та музикою. Філія Чикаго (1961-93) мала радіопередачі ОДУМ-у раз у місяць на програмах Василя Івашука та панства Самбірських. З 1950 ОДУМ в США видавав двічі в місяць на циклостилї "Бюлетень ОДУМ-у", який редагувала колегія: Володимир Дубняк (гол. ред.), Степан Вербоватий, Іван Гарушак, Дмитро Наливайко, Богдан Марушак, Володимир Бариншполець та Борис Кравець. 1953 "Бюлетень" замінив "Інформаційний бюлетень" під редакцією Євгена Перерви, Петра Крамаренка та Миколи Дзябенка. З 1955 ті матеріяли почали міститися в журналі ОДУМ-у "Молода Україна" (виходив у Кан. 1951-2001).

1954 при "Укр. вістях" в Нім. розпочато сторінку європ. ОДУМ-у, пізніше дописи про життя ОДУМ-у в "Укр. вістях" подавалися під рубрикою "Одумівець". З 1962 "Одумівця" замінено "Сторінкою Об'єднання Демократичної Укр. Молоді" яку редагували: Олексій Коновал (1962-73), Олексій Пошиваник (1973-80), та кілька чч. видали Юрій Смик й Андрій Смик. 1960 почав появлятися "Літопис ОДУМ-у" – одумівська сторінка при щоденникові "Свобода" УНСоюзу. Редагували її: Роман Лисняк (1960-62), Олексій Коновал (1962-71) та Олексій Шевченко (1971-73). При газ. "Укр. життя" в Чикаго виходив "Куток одумівця", який редагували Олексій Коновал (1962-63) та Олексій Пошиваник (1973). ОДУМ Чикаго видавав філійний журнал "До мети" (1952-53), а філія ОДУМ-у в Міннеаполісі видавала з 1973 раз у місяць "Інформатор філії ОДУМ-у Міннеаполі-Сент Пол", який

редагував Анатолій Лисий. 1965 видано з нагоди 15 річчя ОДУМ-у "Альманах – Збірник ОДУМ-у" який зредагували Олексій Коновал (гол. ред.), Мар'ян Дальний та Євген Федоренко.

Відомими діячами ОДУМ-у були: Ярослав Білінський, Петро Матула, Павло Коновал, Петро Полікарпенко, Віктор Кулій, Семен Лободенко, Олена Лукаш, Віра Лукаш, Василь Коновал, Ярослав Меркело, Віктор Корсунь, Юрій Іхтяров, Ольга Філімончук, Віктор Білоус, Олександр Луппо, Дмитро Грушецький, Галина Грушецька, Параска та Данило Завертайло, Марія Шкребець-Коновал, Василь Вестеровський, Володимир Косогор, Андрій Скиба, Олександра Косогор, Ліда Шкребець, Катя Луппо, Маруся Луппо, Орися Завертайло, Наталя і Володимир Коновал, Віра Русанівська, Микола Дяченко, Іван Ємець, Леонід Ємець, Василь Федченко, Іван Свириденко, Галина Черепаха, Іван Кашпуренко, Рая Борідко, Олександр Кириченко, Святослав Котляр, Юлія Воронсберг, Микола Швець, Олександр Полець, Олександр Гуца, Леонід Рябокінь, Марія Пшинишка, Валентин Поливко, Галина Колосюк, Петро Китастих, Валентина Лімонченко, Юрій Смик, Федір Федоренко, Таня Зінченко, Віктор Стельмашенко, Дарія Лиса, Іван Лукаш, Павло Гайовий, Тарас Коновал, Петро Матула, Наталка і Богдан Лисі, Ванда Багмет, Андрій Смик, Євген Кальман, Дмитро

Наливайко, Олександр Неліпа, Наталка і Іван Павленки, Олексій Шевченко, Андрій Шевченко, Василь Пономаренко, Антон Філімончук, Віктор Росинський та ін.

В останні рр. діяльність ОДУМ-у сповільнилася, деякі філії перестали існувати. В 2010 філії ОДУМ-у існують в Чикаго, Детройті та Міннеаполісі.

Лит.: Дальний М., Коновал О., Федоренко Є. Альманах-Збірник ОДУМ, 1950-65. Торонто, Чикаго, Нью Йорк, 1965.

О. Коновал

ОБ'ЄДНАННЯ ЖІНОК ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ (ОЖ-ОЧСУ) (Women's Association for the Defense of Four Freedoms for Ukraine), жін. орг-ція громад.-політ. характеру в рамках *Укр. Визвольного (з 1992 – Державницького) Фронту, засн. в березні 1967 в Нью-Йорку. Назва походить від тези декларації през. Франкліна Рузвельта про 4 свободи які відзеркалюють головні принципи амер. демократії: свобода слова, совісті, від страху і від злиднів; свободи яких не було в Україні в тому часі. Гол. метою ОЖ-ОЧСУ є активізувати жіноцтво на політ. відтинку укр. визвольної боротьби. В цьому пляні Об'єднання підтримувало й активно включалося в акції Укр. Визвольного Фронту, зокрема зван. пропаганди, брало участь

З'їзд ОЖ-ОЧСУ 2008 у Виппані, Н.Дж. – нова головна управа та делегати. (2 зліва) Христя Верещак – гол., (4 зліва) Люба Сілецька – кол. гол.

188 ОБ'ЄДНАННЯ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА США І КАНАДИ (ОКВ УПА)

в міжнар. жін. конференціях ООН (Мексико Сіті, Копенгаген, Найробі), в захисті політ'язнів в Україні і СРСР та в різних антисов. демонстраціях. Крім цього, ОЖ-ОЧСУ займалося і культ.-осв. та виховною працею серед жіноцтва й молоді, видало ряд літ. творів, гол. жін. авторів, створило фундацію ім. Ляиси й Уляни Целевич-Стецюк, видало пропам'ятні медалі Тисячоліття Хрещення Українн, та проводило харитативну діяльність: допомога українцям в діаспорних громадах (Поль., Югос., Бразилія) та політ. репресованим в Україні. ОЖ-ОЧСУ видало: 2 ювілейні кн. на 10 і 25-ліття орг-ції (1977, 1992), "Between Death and Life" Оксани Мешко (1981), "Гірський вовк" Алли Косовської-Давиденко (1993), "Укр.-Московська угода 1654 р." Олександра Оглоблина (2005), "Каміння під косю" Ольги Мак (2006 і переклад англ. мовою Віри Качмарської, 2011) та ін.

Серед діяльних чл. Уляна Целевич-Стецюк (засновник і гол. 1967-81), Марія Нестерчук (гол. 1981-84), Дарія Степаняк (гол. 1984-86), Даша Процик (гол. 1986-97), Люба Сілецька (гол. 1997-2008), Христя Верещак (гол. з 2008), Марія Лозинська (ген. секр. Гол. Управи 1970-2008), Мирослава Ласовська-Крук, Іванна Тарнавська-Цісик, Стефанія Бернардин, Іванна Філевич, Ярослава Куліш, Ліна Андрієнко-Данчук та ін. ОЖ-ОЧСУ мало в 1980-их рр. 16 відділів і 1,200 чл., в 1997 – 20 відділів, чл. 890. Найактивніші відділи в Нью-Йорку, Чикаго, Клівленді, Детройті, Сиракузи, Гартфорд, Асторії й ін. З діяльністю молодшого відділу ОЖ-ОЧСУ ім. Алли Горської Гол. Управу перенесено до Чикаго (2008).

Літ.: Десять років існування і праці ОЖ-ОЧСУ (1967-1977). 1977; Двадцять п'ять років існування і праці ОЖ-ОЧСУ (1967-1992). 1992.

М. Лозинська

ОБ'ЄДНАННЯ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА США І КАНАДИ (ОКВ УПА) (Former Members of the Ukrainian Insurgent Army), комбатантська орг-ція, створена 1966, що об'єднала амер. і канад. станиці, перші з яких засн. 1950 у Нью-Йорку, Чикаго, Детройті, Рочестері, Торонто, Вінніпегу Пізніше постали станиці у Філядельфії, Клівленді та Кліфтоні, Н.Дж. 1955 відбувся 1-ий з'їзд ОКВ УПА Америки. У різні рр. орг-цію очолювали: Олександр Герега, Петро Миколенко, Юрій Лопатинський, Ярослав Струтинський, Іван Хома, Петро Потічний, Микола Чуйко, Михайло Бохно, Модест Ріпецький, Іван Лико, Осип Жигар. ОКВ УПА було ініціатором багатотомного серійного вид. "Літопис УПА", яке продовжує видавати разом із Т-вом кол. вояків УПА ім. ген. Тараса Чупринки. 1959 ОКВ УПА Америки включилася в загальнокомбатантську орг-цію Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, стала співвидавцем військового журн. "Вісті комбатанта". Гол. Управа видає "Обіжники"; досі вийшло понад 80 чч. Архів ОКВ УПА знаходиться в "Колекції Петра Потічного про підпільну і протипідпільну боротьбу в Україні", при ун-ті м. Торонто, Кан.

р.м.

ОБ'ЄДНАННЯ МИСТЦІВ УКРАЇНСЬКОЇ СЦЕНИ (ОМУС), (Association of Ukrainian Theater Artists), орг-ція, що ставила собі за завдання об'єднати всіх працівників сцени розвивати і пропагувати укр. театр. мистецтво в діаспорі, утворилася 1946 в Авгзбурзі, Нім., з ініціативи Володимира Блавацького (гол. 1946-49). 1946 ОМУС видав чч. журн. "Театр" (ред. Зенон Тарнавський і Богдан Нижанківський). Із переїздом укр. акторів до США і Кан. орг-ція занепала, відновила свою діяльність 1971 у Філядельфії.

Перший гол. – Володимир Блавацький, пізніше ОМУС очолювали Юрій Кононів (1971-73), Володимир Шашаровський (1973-80), Євген Левицький (1981-88). 1989 осідок ОМУС-у перенесено до Торонто, Кан., де гол. були Гілярій Кушніренко (1989-09) і Йосип Терлецький (2009-). Офіційний орган – "Голос актора", публікований в тижневнику "Свобода" (1971-83). За підтримкою ОМУС вийшла книжка "Наш театр", у 2 тт. (1975, 1992).

р.м.

ОБ'ЄДНАННЯ МИСТЦІВ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ (ОМУ-А) (Ukrainian Artist Association in USA), проф. об'єднання, що покликане пропагувати і розвивати укр. мистецтво у США. Постало 10.5.1952 в Нью-Йорку з ініціативи Сергія Литвиненка на базі Спільки Мистців Праці (з 1949). ОМУ-А мало 2 відділи: у Філядельфії (з 1953) з Укр. Мист. Студією (очолював Петро Мегик) і неперіодичним вид. "Нотатки з Мистецтва" (1963-90) та в Нью-Йорку (з 1954) з Т-вом Молодих Образотворчих Мистців Українців та Студентською Секцією. ОМУ-А в різні роки очолювали: Сергій Литвиненко, Святослав Гординський, Петро Андрусів, Любомир Кузьма, Михайло Черешньовський. ОМУ-А виступало організатором спільних щорічних та індивідуальних виставок (усього було 20, остання – 1979), брало активну участь у плануванні пам'ятників Тараса Шевченка в діаспорі, видало Книгу Укр. Мистців (1984). 1964 Об'єднання почало видавати "Вісті ОМУ-А" (ред. Богдан Певний), однак він не став періодичним виданням. 1995 ОМУ-А припинило свою діяльність.

Літ.: Пачовський Р. Десять років ОМУ-А. "Свобода", чч 24,25,26,27,28.5.1962; Певний Б. Перші п'ятнадцять років. "Сучасність", жовтень 1996.

р.м.

ОБ'ЄДНАННЯ НАДБУЖАНЦІВ (The Buh River Region Association), земляцька гром. орг-ція українців Півн. Америки – вихідців з Сокальщини, Белзчини, Радехівщини, Камінецьчини, Холмщини і Підляшшя. Засн. 28.6.1980 у Джерзі Сіті. Ч. чл. на час заснування – 325, станом на 1988 – 450. О.Н. мало 8 відділів та 5 крайових представництв. І з'їзд надбужанців (30-31.5.1981) відбувся на "Союзівці" у Кергонксоні, Н.Й., за участі 160 осіб і затвердив назву орг-ції – О.Н. Об'єднання ставило за мету збереження культ. ідентичності українців з над зах. Бугу, вивчення і популяризацію шляхом видання історії, культури, політ. рухів і визвольних змагань краю, дослідження життєписів відомих діячів регіону, демографії, фолкльору, етнографії, політ. стосунків з сусідніми народами. О.Н. мала активні комітети у Блумінгтоні (Bloomington), Інд., Детройті, Чикаго, Монреалі (в Кан.) та ін. До складу О.Н. входили товариства "Сокальщина", "Радехівщина", "Белзщина", "Кам'янецьчина" і "Холмщина". В різні рр. в О.Н. активно працювали Володимир Макар (перший гол. О.Н. 1980-81), Іван Кравчук (гол. 1981-83), Семен Романів (гол. 1983-94), Микола Мартинюк, Ірнна Іваницька, Антін Доманчук, Анатоль Демусь, Євген Котик, Надія Котик, Надія Кравчук, Іван Базарко, Надія Хмара-Олійник, Роман Олійник-Рахманний, Еміліян Басюк та ін. Майже за 15 рр. діяльності О.Н. відбулося 4 з'їзди та 5 конференцій. 2 з'їзд О.Н. пройшов 1986, 3-й – 1989. 4 з'їзд О.Н. (19-20.8.1994) відбувся в Торонто за участі 22 делегатів і прийняв рішення про завершення діяльності О.Н. в діяспорі та її перенесення в Україну. Серед причин називалися глобальні зміни у світ. геополітиці, постання укр. держави і демографічна ситуація в середовищі О.Н. З липня 1996 з метою збереження і розширення програми О.Н. під

егідом НТШ у Львові створено вид. об'єднання "Надбужанщина" на чолі з гол. редколегії Олегом Романовим.

Вид. діяльність О.Н. включала підготовку й вид. 3 тисячсторінкових тт. регіональних іст.-мемуарних зб. під фірмою НТШ "Надбужанщина" (1986, 1989, 1994), гол. ред. Микола Мартинюк; перевидано іст. монографію Теофіла Коструби "Белз і Белзька Земля" (1989); вид. бюлетеня "Надбужанська Земля" (ред. Анатоль Демусь), якого від 1978 до 1994 (початковий наклад. 500 прим.) вийшло друком 14 чч., та 24 чч. неофіційного Обіжника гол. управн. Активними авторами і керівниками редколегії вид. О.Н. були Анатоль Демусь, Іван Кравчук, Володимир Макар, Микола Мартинюк (псевд. – Микола Кравчук) та ін.

Літ.: Надбужанщина. Історично-мемуарний збірник. – тт. 1, 2, 3. Нью-Йорк, Париж, Сідней, Торонто, 1986, 1989, 1994.

Ю. Микитенко

ОБ'ЄДНАННЯ ПРИХИЛЬНИКІВ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ (Association for Free Ukraine), гром. політ. орг-ція в США засн. в 1950 на ідейно-програмових позиціях визвольного руху в Україні 1940-их рр. – ОУН, УПА і УГВР з метою допомагати цьому рухові та інформувати про становище в Україні, а рівночасно впливати на гром.-політ. думку укр. діяспори і творити новий стиль гром. роботи. Згідно зі своїм статутом, О.П.В.Б.У. виступало проти гром. виключності і намагання монополізації гром. життя, голосило ідеї толеранції і співпраці з інакше-думаючими, поборювало партійний фанатизм та негативні впливи комунізму й фашизму на духовне і політ.-гром. життя народу. Закликало протиставитися їм, вивчати духовні надбання народів Зах. і плекати традиції укр. демократії. У 1956 О.П.В.Б.У. з'єдналося з Союзом

Учасників Укр. Визвольної Боротьби, а 1996, у зв'язку з постанням укр. держави у 1991, змінило назву на Об'єднання Прихильників Демократизації України. Воно має свої відділи в Нью-Йорку, Ньюарку, Чикаго, Детройті, Клівленді, Боффало, Вінніпегу і Торонто.

Чл.-засновниками О.П.В.Б.У. були Омелян Логуш, Осип Труш, Григорій Бакуменко, Ярослав Клим, Дмитро Баглай, Юрій Охримович. Гол. були Омелян Логуш, Осип Труш, Роман Борковський, Євген Стахів.

М. Прокоп

ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРНОПІЛЬЦІВ (Ternopil Region Society), об'єднання уродженців і мешканців Тернопільського і Скалатського пов., засноване 1957 у Філадельфії. Силами О.Т. видано 3 тт. зб. "Шляхами Золотого Поділля" (1960, 1970, 1983). Неперіодично виходив "Тернопільський бюлетень" (10 чч., 1974-90). За час існування проведено 6 з'їздів. О.Т. очолювали Ісидор Громницький (1957), Теодосій Сеньківський (1957-59), Степан Конрад (1960-62), о. Микола Збір (1963-68), Богдан Філінський (1969-82), Ярослав Климовський (1983-95). Припинило існування в листопаді 1995.

р.м.

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВЕТЕРИНАРНИХ ЛІКАРІВ (ОУВЛ) (Ukrainian Veterinary Medical Association), засн. в Мюнхені, Нім, 1946 з ініціативи проф. Івана Розгона, відновлено в Чикаго 1950. Видавав журн. "Інформативний Листок" (ред. Мирослав Небелюк). У 1954 ОУВЛ видало зб. поезій поета Олександра Олеса (Олеса Кандиби) "Айстри" (Чикаго), два випуски укр.-лат. словника ветеринарної медицини під редакцією Івана Розгона, та в 1981 ювілейний альманах під редакцією Романа Барановського. Існували місцеві відділи і делегатури (в Кан.). Гол. Управа

190 ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЄВАНГЕЛЬСЬКО-БАПТИСТСЬКИХ ЦЕРКОВ У США

ОУВЛ зорганізувала в 1955-81 шість з'їздів. При заснуванні ОУВЛ нараховувало 140 чл.; 1980 – 80 чл. Гол. ОУВЛ були: Роман Барановський, Володимир Помірко, Теодор Ткачук, Іван Білоскурський, Євген Богачевський, Павло Сениця, Василь Петрина, Петро Гладик, Богдан Ткачук, Іван Рудавський, Петро Попович, Михайло Фединак, Богдан Рудавський, Роман Ткачук, Ігор Ястрембський.

Д.М.

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЄВАНГЕЛЬСЬКО-БАПТИСТСЬКИХ ЦЕРКОВ У США (The Ukrainian Evangelical Baptist Convention in the U.S.A.), рел. орг-ція, покликана координувати діяльність укр. баптистських церков у США. Засн. 4-7.9.1953 на 8-ому З'їзді Укр. Місійного-Біблійного Т-ва (УМБТ), відтоді ці орг-ції працюють разом під проводом однієї управи. О.У.Є. Б.Ц. відбуває свої річні з'їзди в ін. місцевості. 65 з'їзд відбувся в Сакраменто (Sacramento), Каліф. Об'єднання тісно співпрацює зі Зах. Баптистським Об'єднанням. О.У.Є. Б.Ц. займається благодійною діяльністю, видає і розповсюджує дух. літературу в Україні і діаспорі. У різні рр. об'єднання очолювали Павло Бартків, Олекса Гарбузюк, Дмитро Марійчук, Іван Барчук, Іван Поліщук, Володимир Домашовель, Ярослав Папроцький, Олександр Перехрест, Іван Ковальчук, Овдій Хрипчук. Орг-ція має радіопередачу "Голос Євангелії", "Голос Євангелії в Україні", вид-во "Дорога Правди" (1953), журн.-двомісячник пізніше став кварталник **"Післанець правди"* (з 1951 – орган УМБТ, потім спільний), журн. *"Віра й наука"* (з 1962).

р.м.

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЛІСНИКІВ І ДЕРЕВНИКІВ (ОБУЛІД) (Union of Ukrainian Foresters and Woodsmen), проф. орг-ція лісників у діаспорі, постала в Нім., 1946. Видавало

неперіодично бюлетень "Вісник ОБУЛІД". Першим і довголітнім гол. був Богдан Лучаковський, згодом Петро П'ясецький, Іван Вінтоняк, Євстахій Бачинський, Роман Яримович, Євген Дорош та ін. К-сть чл. в 1950-их рр. – понад 100 в США, в Кан – 15 та ін. країнах – 15. Почесні чл. – Борис Іваницький, Богдан Лучаковський, Роман Купчинський. В 1990-их рр. ОБУЛІД перестав існувати.

Літ.: Укр. Лісницький Альманах 1946-56. 1958.

р.м.

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ (United Ukrainian Organizations), політ. об'єднання, створене з ініціативи Осипа Назарука і Луки Мишуги 27-28.10.1922 на нар. з'їзді у Філядельфії, де взяло участь 7 орг-цій (УНС, "Провидіння", Укр. Нар. Поміч, "Згода Братств", Ліга Горожан Укр. Роду, Січова орг-ція та Укр. Ліга Амер. Ветеранів). Мета – проводити заходи за визнання укр. державности, матеріально допомагати розвиткові укр. життя й гуртувати укр. еміграцію у США. Об'єднання широко інформувало про укр. справу, робило збірки на допомогу Україні, видавало англ. мовою книжки про Україну. Гол. були: о. Лев Левицький, о. Володимир Сполітакевич, Омелян Рев'юк, Микола Мурашко. Осідок О.У.О.А. був у Філядельфії, а 1930 перенесено до Нью-Йорку. 1941 – після створення УККА (1940), який перебрав функції О.У.О., воно перестало існувати.

р.м.

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ БУВШИХ ПОЛІТИЧНИХ В'ЯЗНІВ див. *Асоціація Колишніх В'язнів СРСРських та інших Тоталітарних Режимів*

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ "СЛОВО" див. *"Слово" – Об'єднання Українських Письменників*

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ ПОЛІЦИСТІВ див. *Українсько-Американська Поліційна Асоціація*

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВОСЛАВНИХ СЕСТРИЦТВ У США ім. СВ. КНЯГИНІ ОЛЬГИ (ОУПС) (United Ukrainian Orthodox Sisterhoods of the USA), рел. орг-ція, засн. 3.6.1961 у Савт Бавнд Бруку на 1-ому Делегатському З'їзді Сестрицтва з ініціативи архисп. Мстислава Скрипника, письм. Людмили Коваленко-Івченко та Віри Драч. Завдання ОУПС – координувати працю парафіяльних сестрицтв та допомагати духовному прововоді УПЦ здійснювати заг.-церк. завдання. Об'єднання веде активну благодійну діяльність в Україні, США, Бразилії. Має свою сторінку в центр. друкованому органі УПЦ – "Укр. Правос. Слові", з 1975 виходить журн.-квартальник **"Віра"*. З 1975 ОУПС є чл. СКВУ (тепер СКУ) і СФУЖО. У різні рр. об'єднання очолювали Людмила Коваленко-Івченко (1961-69), Олександра Селепина (1969-74, 1977-78), Галина Петренко (1974-77), Валентина Кузьмич (1978-96), Надія Мірчук (1996-2009), Тамара Парубченко (з 2009). Силами ОУПС випущено англ. мовне (1971) та українське (1973) видання енциклопедії "Україна" (для молоді) та "Ukraine" до тисячоліття Хрещення України – 1988, англ. мовою.

р.м.

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНЦІВ АМЕРИКИ "САМОПОМІЧ" див. *"Самопоміч" (Об'єднання Українців Америки)*

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНЦІВ ВАШІНГТОНУ (Association of Ukrainians in Washington), заг. гром. і культ. орг-ція українців столиці США, т.зв. вел. Вашингтону, що включає деяких громадян з Мерил. і Вірдж. Попередником О.У.В. було Т-во Українців у Вашингтоні (Alliance of Ukrainians

in Washington), засн. 1949, яке з часом занепало. О.У.В. засн. 1976 перейняло обов'язки місц. УККА та провадило живу культ. і гром. діяльність на понадпартійній базі. Видавало місячний "Бюлетень". Школа Українознавства була під опікою О.У.В. З постановням *Вашінгтонської Групи (The Washington Group) діяльність О.У.В. була послаблена, а з незалежністю України ін. установи перебрали його завдання.

В.М.

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНЦІВ РЕВОЛЮЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕКОНАНЬ (ОУРДП) (Union of Ukrainians of Revolutionary-Democratic Persuasions), сусп.-політ. орг-ція у США, засн. 1950 з централею в Нью-Йорку, ідейно споріднена з *УРДП; підтримувала УНР-аду. Ставить за мету вести антиком. пропаганду, впорядковувати гром. життя на дем. засадах, співпрацювати з дем. орг-ціями США. Чл. – перев. з Центр. і Сх. України. 1953-58 – видавала тижневик "Прометей" (Детройт), 1959-62 – "Укр. Прометей" (Нью-Йорк). На чолі ОУРДП в США були: Микола Смолянський, Василь Гришко, Іван Дубинець, Валентин Новицький, Микола Степаненко, Петро Шинкар, Юрій Нагорний, Михайло Воскобійник, Кость Приходько, Федір Ревенко, Василь Григоренко, Юрій Іхтіаров. ОУРДП тісно співпрацювала з ОДУМ, Дем. Об'єднанням Бувших Репресованих з під Совствів, Легіонам Симона Петлюри й УНР-адою.

М.О.

ОБНОВА – УКРАЇНСЬКЕ КАТОЛИЦЬКЕ АКАДЕМІЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ім. МИТРА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО ("Obnova – Renewal, Ukrainian Catholic Graduates' Association of Metropolitan Andrey Sheptytsky"), рел.-кат. орг-ція для поглиблення засад христ. світогляду за принципом "оновити все в Христі". Засн. 1946 на підставі

Т-ва Укр. Студентів Католиків, що утворилося у Львові 1930 і відновило свою діяльність на еміграції в Мюнхені 1946, а після війни в США в Чикаго. Перший голова – Василь Глібовицький, з 1951 – Роман Данилевич, Богдан Лончнна, Теодозій Гасцький. Орг-ція влаштувала академічні вечори, студійні дні, конгреси, видавала бюлетені, журн. "О." (з 1964 – сторінку у газ. "Нова Зоря", Чикаго), брошури, кілька зб. "Обнов'янин". В останні десятиріччя 20 ст. неактивна.

р.м.

ОБОРОНА УКРАЇНИ (Defense of Ukraine), укр. політ. орг-ція радикально-соціалістичного напрямку у США і Кан. Засн. 1920 у США для допомоги рев. рухові в Гал. (УВО). 1920-23 – діяла як тасмна орг-ція. Офіційний друкований орган – "Укр. громада" (1923-27 – у Нью-Йорку; 1930-31 – у Детройті). Тісно співпрацювала з УСРП у Зах. Україні і надавала фін. підтримку. Чл. відіграла провідну роль у керішництві УРС у США. Серед провідників орг-ції Мирослав Січинський, Микола Цеглинський, Ярослав Чиж. У 1940-их рр. Мирослав Січинський і Володимир Левицький перейшли на радянфільські позиції. 1947 стався розкол. Група Миколи Цеглинського видавала журн. "Оборона України" і "Оборона", в якому співпрацювали нові емігранти з лівого крила УРДП. 1949 – частина чл. заснувала Укр. Вільну Громаду Америки. В кін. 20 ст. неактивна.

р.м.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО (Fine Arts), охоплює всі види пластичного (формо-творчого) мистецтва, які людина спостерігає оком. До вищих категорій образотворчих мистецтв зараховуємо рисунок, малюнок, графіку, скульптуру та архітектуру. Рівнож, фотографія завоювала своє належне місце серед видів

модерного образотворчого мистецтва. До другорядних, але не менш оцінених, категорій образотворчого мистецтва належать орнаментика та декоративне (прикладне/ужиткове або виробниче) мистецтво високої якості або дизайну.

Елементи які творять образ у мистецтві. Форми зображені в образотворчому мистецтві проявляються через співвідношення питомих чинників формо-творення, т.зв. образних "елементів". До найзасадніших елементів в образотворчому мистецтві зараховуємо "лінію" та "колір". Ці елементи визначають "масу" та "об'єм" окремих форм, які розміщені в "образному просторі". Відносна динаміка між елементами устійнюється "масштабом" поодиноких форм та їхніми окремими "пропорціями". Вагомість елементів залежатиме від медіуму (матеріялу), в якому художник працює, як наприклад образна двовимірна "площина" в малярстві, рисунку або графіці, або образна "вимірність" у трьох вимірах у скульптурі чи архітектурі.

Стиль. Специфіка оброблення елементів наділяє образу стилістичну основу, яка охоплює дух свого часу і свідчить про людський досвід на протязі віків. Зокрема, стиль в образотворчому мистецтві виділяє питомі риси історичного періоду та течій. Названі стилі в образотворчому мистецтві дають змогу розпізнавати окремі епохи (Античну, Візантійську, Ренесанс, Модерну) та розрізнити естетичні намагання окремих періодів (наприклад, барокко 17 ст. від імпресіонізму 19 ст.), як і рівнож особистий спосіб даного художника. Мист. стиль, або тендеції чи естетична характеристика окремих мистців, часто міняється з життєвим розвитком поодиноких мистців і говорить про їхні особисті мист. пошуки та творчий шлях у світі мистецтві. Тому, як і в історичних

періодах на загал, можна помічати ранній або пізніший стиль у званнях мистців.

Релігійний іконопис належить до первісно суттєвих зразків укр. образотворчого мистецтва і становиться постійним стилістичним джерелом укр. мистцям. Тому що іконопис вносить в історію західного мистецтва наукову підставу для формалістичної аналізи образу, до його засад звертаються модерні мистці фігуративного, як і абстрактного, мистецтва. 1913 Олекса Грищенко видав трактат, в якому він наполягав на поєднанні форм кубізму з візантійською іконографією. Ця іконографічна традиція дає підставу мистцям, які народилися вже на еміграції, ідентифікуватися з укр. культурою поза її межами, як видно у творах Андрія Коваленка, Мирона Левицького, Богдана Певного, чи в наївному стилі Миколи Бервінчака з швхтарських округ Пен., у тематиці Ліди Боднар-Балагутрак, або в портретній естетиці Юрія Соловія. До великої міри, Андрій Варгола (Andy Warhol), також використовував принципи іконопису, зокрема в його серіалізації популярних сюжетів, як наприклад "Gold Marilyn Monroe."

Коли в іконописі поставлена система зображення релігійного сюжету, яка дає підставу для абстрагування образу, то академічне мистецтво натомість намагається подолати все мист. ремесло, яке не відзеркалювало б реальний світ що його ми спостерігаємо навкруги. Тому стиль академічного мистецтва наполягає, в першу чергу, на удосконаленні штучних засобів, які дозволяють імітувати натуральний світ немов би "вигляд з віконця." До тих засобів зраховується науковв перспектива, виконана лініями, які ведуть в обрій до горизонту, або атмосферична перспектива, яку досягається синьо-сірими красками, які стають біло-ясними, коли доходять до обрію. З точки зору академічної

техніки, маса та об'єми форм в академічно-досконалому образі пропорційно підпорядковуються перспективному баченні в глибину і в далечінь.

Укр. мистці в діаспорі. Велика еміграція міжвоєнного періоду в першій пол. 20 ст. не сприяла в суцільному розвитку укр. образотворчого мистецтва. Укр. мистці, котрі були змушені покинути рідну землю і виїхати за кордон завершували свою мист. освіту та художнє формування в різних центрах Європи, часто переселюючись по різних осідках, щоб розвивати свій мистецький фах. Ті, хто виїмігрували до США, відзначалися в різних ділянках мистецтва – від рекламної графіки та ілюстративного матеріалу для вид., до церковного розпису укр. церков – одночасно працюючи на прожиток в текстильній індустрії (Богдан Божемський, Богдан Доманн), в мультиках для телебачення (Любослав Гуцалюк), і в театрі (Олександр Климко і Владислав Клех). Серед найвідоміших українських графіків-ілюстраторів, які брали активну участь в емігрантському житті, відзначалися квірикартуристи Микола Бутович та Едвард Козак. Окреме місце заслугує Яків Гніздовський, який наводив екзистенціальний момент в буденному сюжеті і прецизійно передавав тендітність емігрантського життя простою технікою скромного деревориту і плоского малюнку. Міртала Бентов, натомість, працюючи над скульптурами в металі, промовляв до вартостей та універсальних людських метафізичних пошуків. Розписи церков, які будувалися по містах, у яких поселялися українці виконувала ціла плеяда мистців, між якими найбільш знаними були Петро Андрусів, Святослав Гординський, Іван Денисенко, Петро Холодний мол., Мирон Білинський, як і скульптор Сергій Литвиненко який різьбив іконостаси. До

еміграційного періоду 2 Світ. війни, укр. живописці, Михайло Мирош і Василь Панчак, також працювали над церк. орнаментом. Ця практика продовжується по сьогоднішній день за співпрацею таких фахівців іконографії як Богдан Чернецький, Дарія Гуляк-Кульчицька, та ін.

Мистецькі об'єднання, виставки, та установи. Активне гром. життя діаспори сприяло в організуванні мист. діяльності укр. мистців. 1951, за співучасттю мистців Петра Андрусєва та Петра Мегики, у Філадельфії була засн. перша спілка укр. мистців діаспори під назвою "Студія Пластичного Мистецтва", яка також являла собою мист. школою де викладали Петро Мегик, Степан Рожок, та ін. Окреме Т-во укр. образотворчих мистців Міннесоти було створене в Міннеаполісі до якого належала мала група очолена Олексоу Булавицьким, Леонідом Папарою і Мнхайлом Михалевичем і де виставлялися мистці Микола Анастасівський, Олекса Булавицький та ін. Укр. мистці в Детройті, зокрема Михайло Дмитренко, у співпраці з гром. виставочним комітетом, зорганізували 1960 на терені Вейн Стейт Ун-ту розмаїтий огляд образотворчого мистецтва і катвлог в якому було представлено 77 імен укр. мистців.

Найчисленнішою і довгоіснуючою орг-цією укр. мистців, що постала 1952 і базувалася в Нью-Йорку являлося Об'єднання Мистців-Українців в Америки (ОМУ-А), до якої належали Антін Малюца, Микола Неділко, Михайло Осінчук, Роман Пачовський. Філадельфійська філія ОМУА видавала журнал "Нотатки з мистецтва" (ред. Петро Мегик, 1963-92) який насвітлював діяльність укр. мистців діаспори. Довголітніми гол. ОМУ-А були скульптори Сергій Литвиненко (до 1964) і Михайло Черешньовський, який через 24 рр. головування (до 1994) притягував до ОМУ-А нових мистців. До окремого круга молодих укр. мистців, які

покінчили свої мист. студії в амер. і кан. мист. закладах в 1950-их і 60-их рр. і згуртувалися в США автономною групою при ОМУА являло собою Т-во Молодих Образотворчих Мистців Українців до якого належали Володимир Бачинський, Ярослав Вижицький, Анатоль Коломисць, Костянтин Мілонадіс, Роман Пачовський, Богдан Певний, Михайло Урбан, Юлія Широцька та інші. В річних виставках ОМУА протягом 1970-их років брали участь: Ярослава Геруляк, Христина Оленська, Дарія Дорош, Іван Заяць, Михайло Качуровський, Зеновій Онишкевич, Богдан Титла, Тома Шепко, Марія Широцька, Іринь Федішин, Софія Лада, Оксана Лукасевич-Полон, Ольга Маришук, та ін. Володимир Баляс, Северин Борачок, Григорій Доценко, Любомир Кузьма і Володимир Ласовський також брали участь у виставках організованими ОМУА в різні часи. В 1980-их роках, під провідництвом молодого скульптора Ані Фаріон, ОМУА відновило свою діяльність серед молодшого покоління мистців укр. роду.

Укр. Ін-т Модерного Мистецтва. Засн. 1971 у Чикаго, УІММ поставив собі за ціль посвятитися зберіганню та розвитку сучасного мистецтва, займаючись новочасними теоретичними пошуками та матеріалами, і підтримуючи різні стилі та мистецькі напрями. В 1950-их рр., до створення УІММ, існувала Чикагівська мист. група "Моноліт" яка влаштовувала місцеві виставки за фін. підтримкою Миколи Кузьмовича. Пізніше, в ранніх 1970-их роках, укр. мистці Чикагівської округи створили виставочну групу під назвою "ВАСАГ" до якої належали Леся Борняк, Олександр Гунейко, Ярослава Геруляк-Туркевич, Джої Іванчук, Марта Климкович, Ярослав Кобилецький, Ляля Кучма, Орися Нішко, Кость Мілонадіс, Ірма Осадца, Ліда Петруняк, Роман Раковський, Олександр

Рончковський, Володимир Свириденко, Роман Сисин, Юрій Струтинський, Михайло Урбан, Ірена Федішин. "ВАСАГ" репрезентувало молоде покоління укр. мистців, яке здобувало свої вищі мист. студії в амер. установах. Але заснований УІММ мав мету надати підставу для прийняття та зрозуміння нових тенденцій в мистецтві і став не тільки осередком постійних виставок в центрі великої метрополії, але як інстанція, яка намагається поширювати інформацію про напрями в сучасному мистецтві. УІММ відіграє важливу роль в гром. житті, інформуючи жителів Іллінойської округи про сучасний розвиток укр. культури в Україні, як і поза її межами. Заслуга у постанові Інституту Модерного Мистецтва в Чикаго належить Ахілю Хрелтовському, у співпраці з мистецтвознавцем та живописцем, Василем Качуровським і скульпторами Костянтином Мілонадісом та Михайло Урбаном. До 1991, Ін-т був єдиним у світі центром, який підтримував, виставляв, та зберігав мистецтво живих і діючих укр. мистців надиханих сучасними пошуками та формалістичними експериментами, що заборонялося в Рад. Союзі. По сьогоднішній день Ін-т займається не тільки виставочною справою, будуючи зразкову колекцію укр. новочасного мистецтва, але й сприяє у відтворенні діалогу між укр. мистцями і їхніми сучасниками в Чикаго. Мистці, які послідовно репрезентувалися в колекціях УІММ: Олександра Дяченко-Кочман, Олександра Коверко, Арка Оленська-Петришин, Юрій Соловій, Юрій Струтинський, Ака Перейма, Христина Сай, Олег Сидор, Оксана Цегельська.

Художні Фундації. Укр. Ін-т Америки, засн. в Нью-Йорку 1953 за спонсорством Володимира Джуса з метою підтримки укр. культури, також зберігає фонди укр. образотворчого мистецтва. Найпомітніші виставки в УІА були

персональні експозиції мистців з України, або таких визначних мистців як Галина Мазепа чи Олекса Грищенко, які здобули реноме поза Батьківщиною. Донедавна в Ін-ті був забезпечений унікальний фонд Грищенка, який за заповітом мистця був відданий в незалежну Україну. Рівнож, чимало творів Грищенка з Константинопольського періоду належить славній фундації модерного мистецтва Барнса (Barnes Foundation) біля Філядельфії.

Фундація укр. скульптора світової слави Олександра Архипенка знаходиться в Берсвіль біля Вудстоку, Н.Й., де скульптор остаточно заснував свою приватну школу і майстерню. Незважаючи на його світову славу, Архипенко не цурався своєї національності. 1933 Архипенко мав окрему персональну виставку у павільйоні "Україна" на світовій експозиції "Століття прогресу" (Century of Progress) в Чикаго, а 1934 зворушений трагічною долею побратимів і людською жертвою Голодомору в Україні, Архипенко виставив свою бронзову скульптуру "Минуле" на лотерію для допомоги голодуючим. Архипенко також виконав ряд скульптур визначних постатей укр. культури, зокрема бюсти Володимира Великого, Тараса Шевченка та Івана Франка на замовлення 1940 до міжнар. культурного городу (Парк Рокефеллера) в Клівленді, Огайо.

Укр. Музей, Нью-Йорк. З 1926 року, відколи СУА почав організувати виставки укр. нар. мистецтва, укр. жіноцтво наполегливо працювало, щоб здійснити плян на створення укр. музею на еміграції. Опісля всесвітньої виставки в Чикаго (Chicago World's Fair) в 1933, коли залишня виставочна колекція нараховувала приблизно 400 штук, ці експонати стали підставою для плянування укр. мист. музею в Америці. Коли збірка вдвічі побільшилася, СУА придбав у 1976 році приміщення на 2-ій

авеню в Нью-Йорку, де також знаходився УККА. 1982 Укр. Музей був офіційно зареєстровано в шт. Н.Й. Унікальність Укр. Музею полягає на збереженні не тільки рідкісних зразків нар. творчості але й на збиранні репрезентативної творчості укр. образотворчого мистецтва в діаспорі. Тому, в колекціях Укр. Музею знаходяться численні зразки образотворчого мистецтва, зокрема праці Олександра Архипенка, Любослава Гуцалюка, Миколи Кричевського, Едварда Козака, Любомира Кузьми, Мнхайла Мороза, Якова Гніздовського, Мирослава Радиша та багатьох ін.

М. Мудрак

ОБУШКЕВИЧ Теофан (Teofan Obushkevych), гр.-кат. свящ., гром., культ. і рел. діяч; н. 16.9.1841 у Ждині на Лемківщині, п. 16.3.1924 у Фраквіллі (Frackville), Пен. Закінчив гімназію в Новому Санчі і Пряшеві, теологію в гр.-кат. семінаріях Львова, Кракова та Перемишля. Після висвячення (1867) був свящ. на Лемківщині (с. Мацйова, Велика Розтока, Радоцина, Ганьчова) – 1876-86. Вів активну просвіт. роботу, уперше на Лемкіщині та по всіх парохіях організував хори та оркестри. 1890 – на прохання Львів. митр. Сильвестра Сембратовича приїхав до США, щоб виконувати душпастирські обов'язки у Сх. Пеи., зокрема в м. Оліфант, Шенандоа, Шамокін, Мейфілд, Карнегі, Сімпеон, МакАду, Майнерсвіл, Бетлегемі. Працював для утвердження Гр.-Кат. Церкви у США. Був серед організаторів 1-го зібрання гр.-кат. свящ. (1890). Один із засновників Сосдинніс Гр.-Кат. Русских Братств (1892) та Укр. Нар. Союзу (1894). Співзасновник Братства Гр.-Кат. Свящ. в Америці під покровом св. Андрея Первозваного. Виступив проти проугорської орієнтації Братства. Став зановником Общества Русских Братств (1900). 1905-09 – гол. ред. "Правди" та їхній духовний управитель (1902-18). Видав

перший катехнзм в США (1903). Під впливом москвофільської течії 1916 перейшов на православ'я, згодом знову став гр.-кат. Організовував стипендії для лемк. студентів, які навчалися у Львів. ун-ті, та допомагав жертвам інтернованих в Талергофі.

р.м.

ОБЩЕСТВО РУССКИХ БРАТСТВ (Russian Brotherhood Organization), москвофільська оргція, засн. 1.7.1900 у Гейзелтоні (Hazelton), Пен., для ведення просвіт. і харитативної діяльності серед українців, гол. серед. галичан, лемків, закарпатців. Чл., переважно гр. кат. свящ., що перейшли із "Соєдиненія" і УНС. На поч. створення оргції стояли Іван Жінчак-Сміт, Дмитрій Вандзіляк, Юрій Вретяк, Йосиф Коваль, о. Теофан Обушкевич та ін. Оргцію в різні рр. очолювали: Іван Жінчак-Сміт (1901-14), Іван Шмайда, Яков Кода, Михайл Колесар, Михайл Габула, Михайл Голод (1926-54), Олексій Русин (1955-90), Юрій Мигало (від 1995). Офіційний друкований орган – "Правда" ("The Truth"), що виходив із 1902. Гол. ред. – Іван Гладик, згодом о. Теофан Обушкевич. 1912 О.Р.Б. мало 8 тис. чл. 1932 – 13,5 тис., тоді поступово зменшувалося, 1992 – бл. 2 тис. Осідок від поч. – Філадельфія.

р.м.

ОВЕЧКО Іван (Ivan Oveshko), письм., журналіст, педагог; н. 20.5.1920 в с. Володимирівка на Мелітопольщині, п. 4.11.2002 в м. Аврора (Aurora), Кол., похований на цвинтарі в Грілі (Greeley), Кол. Закінчив Ворошиловградський пед. ін-т (1938-41), УВУ в Мюнхені (1970-71), д-р філософії в ділянці славістики. 1943 виїхав до Нім., 1949-58 – перебував у Сао Пауло, Бразилія,

з 1959 – у США. 1968-69 викладав іноземні мови в Гейс Стейт Ун-ті (Hayes State). 1969-84 проф. в Ун-ті Півн. Кольорадо. Співроб. газ. "Свобода". Займався видавничою діяльністю, заснувавши "Ukrainpress". Брав активну участь у справах УАПЦ. Автор літ. творів: "І сталося чудо Боже" (1955), "Ти був чужий" (1957), поет. зб. "Не плач, Україно" (1965), "Вибрані поезії, нариси й оповідання" (1970), д-рської дисертації "Чехов і Україна" (1973). 1984 вийшов друком "Довідник про Україну й українців" за ред. О., а 2002 – "Фрагменти з автобіографії". М.О.

"ОВИД" (Horizon), літ.-мист. журн., який також поміщував матеріали заг.-сусп. характеру. Гол. ред. і видавцем був Микола Денисюк. "О." почав виходити в серпні 1948

в Буенос Айресі, Аргентина, як ілюстрований місячник. Зі січня 1957 до літа 1976 виходив в Чикаго, коли припинився зі смертю ред. і видавця (від 1963 появлявся як кварталник). Тираж 1970-их рр. 3000 прим. До співроб. належали – в галузі літературознавства – Юрій Тис, Григор Голіян, Володимир Ласовський, Вадим Сварог, Ігор Качуровський та ін.; в галузі мистецтвознавства: Святослав Гординський, Марія Гарасовська-Дачишин, Д. Корбут та ін.; на теми музикознавства дописували Ігор Білогород, Мирослав Скаля-Старицький, Роман Купчинський, Осип Залеський, Галина Лагодинська-Залеська; на пол.-гром. теми писали Юрій Бойко, Василь Маркусь, Ігор Каменецький, Іван Кедрин-Рудницький, Ярослав Пеленський та ін.; іст.-наук. теми опрацьовували Юліян Мовчан, Микола Чубатий, Григор Лужницький; в секторі белетристики друкувалися, м.ін., такі автори: Наталена

Королева, Анатоль Галан, Марія Цуканова, Степан Риндик, Іван Керницький, Олег Лисяк, Богдан Рубчак, Богдан Бойчук, Патриція Килина та ін. Роман Турянський і Лев Стаховський збагачували журн. цікавими репортажами з подорожей по світі. В кожному числі "О." оголошувалися новини книжкового ринку.

О. Роздольська

ОВЧАРЕНКО Василь (Vasyl Ovcharenko), композитор, дириг., педагог; н. 1.8.1889 в м. Ніжин на Чернігівщині, п. 4.10.1974 в Маямі, Флор. Закінчив Харківську і Московську консерваторії. Працював "старшим викладачем" Харківської консерваторії (кляса французького ріжка, 1919) і виконавець на цьому інструменті в оркестрі Театру опери і балету ім. Миколи Лисенка в Харкові. Дириг. катедрального хору св. Софії в Києві. 1944 переїхав до Нім., і 1950 до США. Автор опер "Лісова царівна" (1967), "Чародійна сопілка" у співавторстві з Ярославом Барничем (1969), "Лис-Микита" (1969, лібретто Леоніда Полтави за Іваном Франком). Між творами – нові редакції та інструменталії творів Миколи Лисенка (між ними опера "Пан Коцький"). До більших творів твкож належить симфонія і дві оркестрові сюїти. Спадщина О. включає музику для духових оркестр ("Зах. Україна", марш, 1929), фантазію на теми опери "Тарас Бульба" Миколи Лисенка (1929), солоспіву до слів Тараса Шевченка (для сопрана і великої симфонічної оркестри нагороджені), твори для хору, фортепіану, для дітей та ін.

М. Олійник, Р. Савицький, мол.

ОВЧАРЕНКО Марія (Maria Ovcharenko), з роду Пшеп'юрська, філолог-славіст і україніст, літературознавець, педагог; н. 19.6.1909 в с. Тернавка Переворського пов., Гал., п. 12.1.1998 в м-ку Колс (Coles), Ілл., похована на цвинтарі св. Миколая в Чикаго. Після закін-

чення гімназії в Перемишлі, студіювала слов'янську філологію в Ягеллонському ун-ті в Кракові та в Карловому ун-ті в Празі (д-рат, 1945). На еміграції в Нім. з 1945 та в США з 1949, гол. в Чикаго. Викладала рос. мову в амер. коледжах і ун-тах, найдовше в Сх. Іллінойському Ун-ті в Чарлстон (Charleston), Ілл., звич. проф. (1964-77). О. також проф. УКУ, викладач багатьох літніх курсів в Римі. Д.чл. НТШ (з 1952) та УВАН (з 1988). Важливіші праці: "Надсянські говори" (1938), "На порогі надсянського говору" (ЗНТШ, т. 1962, 1954), "Сергій Єфремов як літературознавець" (ЗНТШ, т. 172, 1962), "Духова криза Павла Тичини" ("Дзвони", 1-4, 1978), "Золоті Ворота" – читанка для укр. молоді (1955, 1958, 1962), "Stress in Ivan Franko's Poetry" (The Annals of The Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S., 1960), "Мова перекладу Нового Завіту Пилипа Морачевського" (36. Мовознавчої Комісії, т. I, Мюнхен, 1988) та ін. 1979-89 О. редагувала в "Свободі" ст. "Мова про мову".

Д.М.

ОВЧАРІВ Яків (правд.прізви.) див. *Деляно Джек*

ОГАЙО (Ohio), шт. в півн. сх. і центр. частині США, межує на півн. з шт. Міч. і Кан (провінція Онт.), на зах. із шт. Інд., на півд. – з Кентакі, на півд. сх. з Вест. Вірджинія і на сх. з Пен. Площа – 107 тис. км, нас. 11,353 тис. (2000), з чого – 47,230 українців. Насправді, к-сть українців є подвійною, якщо брати до уваги церк. статистику – закарп. гр.-кат. (візант.) і правос. парафії та "рос." правос.; ч. 705 "карп.-русинів" за переписом 2000 ще нічого не говорить, крім того, що тис. цих людей подали ін. національність або асимільовані. Столиця –

Колумбус (Columbus), а найбільше м. Клівленд з пригородами. Пов. з понад 500 українцями: Куягога (Cuyahoga) – 17,665, Магонінг (Mahoning) – 3,800, Франклін (Franklin) – 3,120, Сумміт (Summit) – 3,005, Трумбул (Trumbull) – 2,415, Лорейн (Lorain) – 2,005, Медайна (Medina) – 1,580, Лейк (Lake) – 1,480, Гамілтон (Hamilton) – 1,455, Старк (Stark) – 1,440, Лукас (Lucas) – 925, Монтгомері (Montgomery) – 835, Портедж (Portage) – 730, Батлер (Butler) – 605, Джога (Geauga) – 549. О. – шт. сіль.-госп. та пром., переважають залізна, гумова індустрія, виробництво транспортних засобів та сіль.-госп. машин. Пристані, вел. аеропорт та розвинена мережа шляхів і залізничних доріг.

Українці поселялися в О. з кін. 19 ст. як екон. іміграція з Гал., Закарпаття і Лемківщини. В 2-ій "хвилі" по 1 Світ. війні прибуло трохи інтелігентів, в 3-ій "хвилі" – б. 7-8 тис. повосної політ. еміграції і остання ("четверта хвиля") – освічена, але перев. також екон. еміграція. Українці поселялися гол. в півн. сх. О., а також в 3 пов. на півд. зах. і в центрі шт. Містами більшого укр. скупчення є: *Клівленд, *Парма, *Янгставн, *Акрон, *Лорейн, Колумбус, Толедо, Кент. В шт. О. є діючі парафії з укр. нас.: УКЦ – 11 (епархія св. Йосафата в Пармі, УПЦ – 6 (центр. епархія), закарп. кат. візант. обряду – 35 (епархія Парми).

ВМ

ОГІЙЧУК Григорій (Hryhorii Ohichuk), архієп. УАПЦ (Соборно-правної), рел. діяч; н. 25.1.1893 в с. Трубіївка Сквирського пов. Київ. губ., п. 13.12.1985 в Чикаго, похований на укр. частині цвинтаря в Елмвуд Парку (Elmwood Park), Ілл.

Одержав богословську освіту в Місіонерській духовній школі ім. Івана Кронштадського. Висвячений на саящ. 1919 в Кисво-Братському монастирі. Брав активну участь у діяльності УАПЦ. 1927-32 служив свящ. на Київщині, згодом – настоятель собору в Бердичеві. Після 1930 зазнав переслідувань як митрофорний протоєрей і гол. Округової Церк. Ради на Бердичівщині. 1932 О. заарештовано й засуджено до табірної ув'язнення в Кузбасі. 1936 – повернувся в Україну, але дозволу виконувати душпастирські обов'язки не одержав. 17.5.1942 – в Нижній Андріївській церкві відбулася його хіротонія на єп. Житомирського і Вінницького, пізніше архисп. відновленої УАПЦ. 1942-43 – був ув'язнений Гестапо за хрещення євр. дітей. Під час перепихання жертв НКВД 1943 у Вінниці виголосив викривальну промову. Наприкінці війни переїхав до Нім. На Соборі в Еслінгені (1946) призначений вікарієм до митр. Полікарпа. З 1947 – очолює УАПЦ (Соборноправну). 1950 емігрував до США, жив у Чикаго. З 1971 – митр. УАПЦ (Соборноправної).

М. Олійник

ОГІРКО Петро (Petro Ohirko), гр. кат. свящ., рел. діяч; н. 8.7.1923 в м. Любачів, Гал., п. 10.12.2001 у Словтсбургу (Sloatsburg), Н.Й., похований на парафіяльному цвинтарі в Плимوتі (Plymouth), Пен. Закінчив Укр. акад. гімназію у Львові (1941-43), навчався у ун-ті Іннсбруку, в Коледжі св. Василія в Стемфорді, студії богословії в Кат. Ун-ті у Вашингтоні (мгр, 1955). 1943 – пішов добровольцем до укр. дивізії "Галичина". 1945 – переїхав до Іннсбруку, з 1949 мешкав у США. 1955 – висвятився на свящ. Виконував пастирські обов'язки в Йонкерсі (1955-58), Авбурні (Auburn), Н.Й. (1958-67), Кольчестері (Colchester), Конн. 9.1967-75). 1975-85 – парох у Бостоні, а згодом в Озон Парку (Ozone Park), Н.Й. Був деканом Бостонського,

згодом Стемфорського деканатів 1999-2001 – капелян Будинку св. Йосифа у Словтсбургу. Провадив благодійну діяльність. Патріарх Йосип Сліпий нагородив його крилошанським хрестом.

М.О.

ОГЛОБЛИН Олександр (Alexander Ohloblyn), історик, наук. діяч; н. 6.12.1899 (24.11. за ст.) в Києві, п. 16.12.1992 в Лудлові (Ludlow), Масс. Закінчив іст.-філолог. фак. Київ. ун-ту (1919). Захистив дисертацію, одержавши наук. ступінь д-ра

історії укр. культури (1926). Проф. Київ. археологічного ін-ту (1921-22), доц., а пізніше проф. Київ вищого ін-ту нар. освіти ім. М. Драгоманова (1922-33), проф.

Київ. держ. ун-ту на кафедрі історії України (1938-41). 1931-32 – заст. дир. з наук. частини Всеукр. іст. музею в Києві, 1932-33 – дир. Всеукр. центрального архіва стародавніх актів. Старший нвук. співробітник ВУАН (1926-33), і Ан УРСР (1935-51), керівник комісії соц.-екон. історії України (1929-32), д.чл. Харківського ін-ту історії укр. культури ім. Д. Багалія (1926-31), Укр. наук.-досл. ін-ту педагогіки в Києві (1938-41). 1930-31 – був арештований, 1933-35 – позбавлений усіх наук. посад. 1941 – очолював Київ. магістрат, входив до складу Укр. Нац. Ради. З 1944 – на еміграції, споч. в Чехо-Слов. та Нім., з 1951 – у США. Проф. УВУ у Празі (з 1944) та Мюнхені (1945), чл. його Сенату (1946-51); проф. Богословської академії УАПЦА та її чл. Сенату (1946-51). Д.чл. НТШ (з 1947, з 1988 – почесний чл.), УВАН, Амер. Асоціації Славистів, Гол. іст. секції УВАН у США (з 1951), дир. філософ. відділу делегатури УВУ у США (1957-62), проф. Укр. Технологічного Ін-ту УТІ в Нью-Йорку (з 1958). З 1965 – Гол. Укр. Іст. Т-ва. Чл. редколегії

та ред. іст. відділу ЕУ. 1968-70 – проф. гість історії України в Гарвардському Ун-ті, 1970-73 – консультант для докторантів з іст. України при цьому ж ун-ті. Автор бл. 700 публікацій, у т.ч. 30 книжок, присвячених питанням соціально-екон. відносин в Україні, історії козацької доби та розвитку укр. історіографії, зокрема: "Ескізи з історії повстання Петра Іваненка" (Петрика) (1929), "Нариси з історії капіталізму на Україні" (1931), "Укр.-Московська угода 1654" (1954, укр. і англ. мовами), "Ukrainian Historiography, 1917-56" (1957), "Люди старої України" (1959), "Гетьман Іван Мазепа та його доба" (1960), "A History of Ukrainian Industry" (1971) та ін.

Лит.: Винар Л. Олександр Петрович Оглоблін (1899-1992). Біографічна студія. Нью-Йорк, Торонто, Київ, 1994;

Винар Л. Наук. Творчість проф. д-ра О. Оглоблінна. Нью-Йорк, 1977;

Винар Л. О.П. Оглоблін. Короткий біографічний нарис. "Укр. історик", ч. 1-4 (116-119), 1993;

Верба І. О. Оглоблін: життя і праця в Україні. 1999;

Субтельний О. О. П. Оглоблін. "Сучасність", ч.12 (228), 1979.

М. Олійник

ОГРОДНІК-ЖИЛАВА Анастасія (Anastasia Ogrodnik-Zhylava), з роду Черників, муз. педагог, гром. діячка; н. 26.6.1908 в Тухлі Сколівського пов., Гал., п. 26.8.2009

у Філадельфії, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Закінчила Укр. вчительську семінарію сс. Василіянок у Дрогобичі та Вищий Муз.

Ін-т ім. Миколи Лисенка в Дрогобичі, опісля у Львові; здала іспит з музики та співу (1932) та пед. іспит (1933). Викладала музику і

спів в Укр. вчительській семінарії сс. Василіянок, згодом в гімназії ім. Івана Франка в Дрогобичі, та у філії Вищого Муз. Ін-ту в Бориславі. З 1945 працювала вчителем музики, співу Укр. таборової гімназії в Байройті, Нім., керувала навчанням в Муз. Ін-ті, який очолював Іван Недільський, влаштовувала концерти, театр. вистави. 1949 – виїхала до Честеру (Chester), Пен., де диригувала церк. і світ. хорами. З 1952 учителька скрипки та муз. теорії у школах Укр. Муз. Ін-ту в Честері, Вілмінгтоні та Філадельфії, де організувала жін. ансамбль СУА "Октет". Як скрипаль виступала в оркестрах і скрипкових ансамблях (Дрогобич, Байройт, Філадельфія).

М. Олійник, Р. Савицький, мол.

ОДАРЧЕНКО Петро (Petro Odarchenko), псевд.: П. Оксаненко, П. Василенко, П. Заярський й ін., літературознавець, мовознавець, фолкльорист, етнограф; н. 20.8.1903

в с. Римарівська Гадяцького пов. на Полтавщині, п. 12.3.2006 в Такома Парк (Tacoma Park), Мерил. Вчився у Гадяцькій гімназії, Нижнеському ін-ті народної освіти (1923-26). Звкінчив аспірантуру при наук.-дослідній кафедрі історії культури та мови (1926-29). 1928-29 – викладач Нижнеського ін-ту нар. освіти, 1929 – арештований у справі Спілки Визволення України і висланий за межі України. 1931-41 – працював у високих школах і бібліотеках Алма-Ати, Уральська, Курська. Упродовж цього часу був неодноразово в арешті. 1943-44 – викладав у Правос. духовній семінарії у Варшаві, емігрував до Мюнхену, де працював доц. у Теологічній академії УАПЦ та редагував укр. книжки. В УВУ в Авгсбурзі читав спецкурс "Життя і творчість Лесі Українки", викладав

історію в укр. гімназії в Ляйпгаймі. У США з 1950. Працював перекладачем у Конгресові бібліотеці (1952-54), згодом перекладачем і ред. на радіо "Голос Америки" у Вашингтоні (1954-73). Чл. Об'єднання Укр. Письменників "Слово", д.чл. НТШ та УВАН (секретар Літературознавчої секції). Опублікував праці про Тараса Шевченка, Михайла Драгоманова, Олену Пчілку, Лесю Українку, зокрема монографії "Світова слава Шевченка", "Леся Українка. Хронологія життя і творчості", "Тарас Шевченко і укр. література", "Укр. література", "Видатні укр. діячі", "Про культуру укр. мови", а також наук. ст. "Ткачі" Гайне в перекладі Лесі Українки" (1927), "До генези 'Блакитної троянди' Лесі Українки" (1929), "Леся Українка і Михайло Драгоманов" (1954), "Shevchenko in Soviet Literary Criticism" (1962) тощо. Бібліографію творів О. видано 1983 в Торонто.

М.Олійник

ОДЕЖИНСЬКИЙ Іван (Ivan Odezynsky), гром. діяч; н. 1924 в Калуші, Гал., п. 17.11.1984 у Філадельфії, похований на цвинтарі св. Марії у Фокс Чейсі. Студював право в Подєбрадах, Чехо-Слов., продовжив навчання в УВУ в Нім. Воював у рядах Укр. дивізії "Галичина". 1949 – переїхав з родиною до США. Активно включився у гром. діяльність, гол. в УНС; став засновником відділів УНС: 153 ім. Луки Мишуги, 216 пласт. і 32 ім. Олега Ольжича. З 1958 – гол. радний УНС. Довгі рр. очолював Укр.-Амер. Республіканський Клуб. Належав до гол. управи ОДВУ, Укр. Спорт. Осередку "Тризуб".

М.О.

ОДЕСА (Odessa), м. в шт. Тексасі, пов. Ектор (Ector), 9 тис. нас. (2000), в т.ч. 35 українців. Назва походить від однойменної назви найбільшого укр. чорноморського порту. 1881 під час побудови залізниці "Тексас і Пасифік", що проходила на зах. через сьогоднішню О. в напрямку на Ель Пасо (El Paso), засн. тут робочий табір, в якому жили укр. (рос.) емігранти-робітники, що працювали при побудові цієї залізниці. З уваги на велику подібність терену, назвали О. на згадку про своє рідне місто, з якого вони походили. Ця версія повторюється в багатьох документах того часу, що відносяться до побудови залізниці "Тексас і Пасифік".

Назву О. носять ще ін. місцевості в США: О. в шт. Дел., пов. Нью Кестл (New Castle), нас. 4970, українців 46; О. в шт. Флор., пов. Паско (Pasco), нас. 3340, українців 10. В ін. О. – Міз., Небр., Вашингтон, Мінн., Вест Вірджинія, Н.Й. з малою к-стю нас. і без укр. жителів.

Лім.: Wolodymyr Zyla, "Texas Onomastics: The Place-Name of Odessa," The Ukrainian Review, no. 2, 84-94 (1981).

В. Жила

ОДИНСЬКИЙ Василь (Vasyl Odynsky), службовець, правник, учасник визвольних змагань, гром. діяч; н. 30.12.1891 в с. Завалля Снятинського пов., Гал., п. 13.1.1972 в Нью-Йорку. Був в УГА до 1920. Навчався на правничому фак. Чернівецького і Празького ун-тів і працював у адвокатській канцелярії на Закарпатті, був також урядовцем Підкарп. Банку в Ужгороді. Від 1939 в Слов., з 1945 в Нім. Викладав в Укр. Високий Екон. Школі в Мюнхені. 1950 емігрував до США, працював у Кредитові спілці "Самопоміч".

р.м.

ОДУД (псевдо) див. Дудко Федір

ОДУМ див. *Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ)*

ОЗОН ПАРК (Ozone Park), підміська ділянка в Квінсі (Queens), Н.Й., на території великого Нью-Йорку, де виникла невелика, проте активна укр. громада, розташована на півн. від Атлантичного океану (4 км), на півн. зах. від міжнар. летовища Джон Кеннеді; нас. 23,950 (2000), з чого понад 90 українців, з сусідніх передміськими околицям О.П. як гр.-кат. парафія Покрови Пречистої Діви Марії нараховує 1800 українців. Укр. імігранти споч. належали до церкви св. Юра на Мангетені, але 1954 засн. окрему парафію. Відомими свящ. були Самуель Квартуччі, Любомир Мудрий, Петро Огірко. Постали гром. орг-ції: відділи УККА, СУМ, СУА, ООЧСУ й школа українознавства.

р.м.

О-КА (псевдо) див. *Кузьмович Ольга*

ОКІНШЕВИЧ Лев (Lev Okinshevych), історик укр. держ. права, бібліограф; н. 6.2.1898 в Петербурзі в білор. родині, п. 7.11.1980 у Гіллкрест-Гайте (Hillcrest Heights), Мерил. Закінчив

Колегію П. Галагана (1916) і Київ ін-т нар. госп-ва (1921). 1921-33 – чл. Комісії ВУАН для вивчення заг.-руського та укр. права. 1933 – працював на

посаді проф. історії Ніженського пед. ін-ту. Був звільнений і висланий в Казахстан, де працював юрисконсультантом на будівництві міднорудного заводу. 1937-41 – юрисконсульт на різних держ. підприємствах Смоленська. 1941 – повернувся до Кисва, працював проф. і деканом юридичного фак. Київ. ун-ту, після закриття ун-

ту – в Київ. наук.-досл. ін-ті краєзнавства. 1944 – перебував у робітничому таборі у Верхній Сілезії, емігрував споч. до Чех., де його обрано проф. права УВУ, потім до Мюнхену, де працював проф. і деканом юридичного фак. УВУ (1945-49). Активний співроб. ЕУ. 1949 О. прибув до США, 1951 – одержав спеціальну стипендію Фонду Форда в науковій програмі дослідження СРСР. 1954-69 – праця в Конгресовій бібліотеці США на посаді укладача каталогів і перекладача. Д.чл. Укр. Іст. Т-ва у Празі, НТШ, УВАН. Автор понад 100 важливих наук. праць, ст. підручників для високої школи, бібліографічних оглядів тощо, серед яких "Центр. установи України – Гетьманщини 17-18 ст." (у 2 тт., 1929, 1930); "Рада старшинська на Гетьманщині" (1924); "Ген. старшина на Лівобережній Україні 17-18 ст." (1926); "Значне військ. т-во в Україні-Гетьманщині 17-18 ст." (1948); "Наука історії укр. права. Право державне" (1927); "Ukrainian Society and Government 1648-1781" (1976); "U.S. History and Historiography in Post-War Soviet Writings 1945-70" (1976) та ін. Посмертно видано спогади "Моя академічна праця в Україні" (1995).

Лит.: Одарченко П. Проф. Л.О. Окіншевич. "Видатні укр. діячі", Київ, 1999.

М. Олійник

ОКЛАГОМА (Oklahoma), шт. в півд. центр. частині США, межує на півн. з шт. Кензас, на зах. – з Нью-Мексіко і Текс., на півд. з Текс вздовж р. Ред (Red River), на сх. – з Арканзас і Міз. Площа – 181,185 квадратних км, нас. 3,450 тис. (2000), з чого українців 2,180. Столиця – Оклагома Сіті (Oklahoma City). Українці розміщені в пов. понад 50 осіб: Талса (Tulsa) – 670, Оклагома (Oklahoma) – 555, Клівленд (Cleveland) – 175, Роджерс (Rogers) – 75, Логан (Logan) – 75, Команче (Comanche) – 55, Кустер (Custer) – 50. Терен

УП Церква Успення Богородиці в Джовнс, Оклагома

міщаний – гористий, високорівня, рівнина. Нар. госп-во переважають агрокультура, тваринництво, садівництво, копальни – нафта і газ, будівельний матеріал; мануфактура – виробництво машин гуми, пластичних виробів й енергоносіїв. Невелика к-сть українців почала поселяватись з Текс. й ін. шт. поч. 20 ст., разом з поль. емігрантами, займалися працею на фермах. 1918 відлучилися від поль. римо-кат. парафії в Гарра (Harrah) і створили свою гр.-кат. Між спізасн. були Микола Титенич і Юрій Околюк. Наступного р. побудували дерев'яну церкву св. Миколая (будівничий Йосиф Волошин), яка згодом стала укр. правос. в юрисдикції сп. Іоана Теодоровича. 1950 церкву перенесено до Джовнс (Jones) і назвоку Успення Богородиці. В Оклагома Сіті працював лікар-астронавт Ярослав Гординський, який заснував орг-цію "Приятелі України в Оклагомі", як одиноку гром. орг-цію з укр. зацікавленням.

В.М.

ОКО (псевдо) див. *Кобаса Олександр*

ОКСАНЕНКО П. (псевдо) див. *Одарченко Петро*

ОЛ. ІЗ. (псевдо) див. *Ізарський Олекса*

ОЛДРІДЖ Айра (Ira Frederick Aldridge), амер. актор, приятель Тараса Шевченка; н. 24.7.1807 в Бел Ер (Bel Air), Мерил., п. 10.8.1867 і

похований в м. Лодзь, Поль. Свою кар'єру почав в Африканському театрі (African Theater) в Нью-Йорку. Емігрував до Англії 1825, де виконував різні ролі в Шекспірових драмах і трагедіях, гол. вславився в ролі Отелло. Гастролював у різних зах.-европ. містах та в Рос. і Україні. 1858 перебував у Санкт-Петербурзі, де з ним познайомився Тарас Шевченко, який був захоплений його грою, відвідував усі його виступи. Шевченко намалював портрет О., а мистець Михайло Микешин подарував О. портрет Шевченка. В 1861-66 О. побував у Києві, Одесі, Харкові, Житомирі, Єлизаветграді, де виступав на театр. сценах.

Лит.: Корбутяк Д. "Тарас Шевченко і Айра Алдрідж" "Нар. Воля", 11.4, 27.4, 18.5.1995; Marshall Herbert, Stock Mildred. Ira Aldridge: The Negro Tragedian (1958).

ВМ

ОЛЕАРЧИК Андрій (Andrew Olearchyuk), лікар-хірург, педагог; н. 3.12.1935 в Перемишлі, Гал. Закінчив Мед. академію у Варшаві (1953-61), Мед. школу Пен. Ун-ту в Філадельфії (1969-70). Анастезіолог і асистент хірургії у Воевідській лікарні (1963-66). Переїхав до США 1966. Резидентуру в заг. хірургії у Гайсінгер Мед. Центрі в Данвіль (Danville), Пен. (1970-73). Мав приватну практику заг. хірургії у Філадельфії і Дейтон, Ог. (1973-77). Був в управі у спеціальності ген. хірургії (1976) та Thoracic & Cardio-vascular Surgery Board (1983). Працював у Аллегейні Шпиталі (Allegheny General Hospital) в Пітсбургу (1980-82) за спеціалізацією грудної і серцево-судинної хірургії (Thoracic and Cardio-vascular surgery). Від

1982 працює в свої спеціалізації у Філадельфії і в Н.Дж. Д.чл. НТШ і УВАН, УЛТПА, Амер. Колегії Хірургів, Т-ва Грудних хірургів, почесний чл. Асоціації Серцево-судинних Хірургів України (1996). Новатор у лікуванні багатьох недуг, зокрема рекомендував хемотерапію при розповсюдженій семіномі яєчника, рака шлунку, відокремив серцево-судинні ознаки та ускладнення педіяфрагмальних абсцесів, систематизував підхід до складних ран серця, замінив верхню порожнисту вену синтетичним трансплінтатом тощо. Автор понад 170 мед. праць укр., поль., нім., англ. і рос. мовами. Серед найвідоміших: "Піддіяфрагмальні абсцеси" ("Лік. Вісник", ч.4, 1974); "Рак шлунка" ("Лік. Вісник", ч.4, 1977); "Коротка історія медицини" ("Лік. Вісник", ч.4, 1991); "Хірургічне лікування вад серця і дорослих" ("Лік. Вісник", 1999); "Complex Cases of Cardiac Surgery" (1993); "Всесвіт Хірурга" (2003).

М.О.

ОЛЕЖКО Н. (псевдо) див. *Кононенко Константин*

ОЛЕК Степан (Stephen Olek), військ. пілот; н. в Чикаго. Закінчив Ков коледж (Coe College) (1964). 1964-66 – командир батальйону Стратегічних Повітряних Сил США (Combat Crew Member of the Strategic Air Command), згодом пілот-капітан 5-го ескадрону Летунської команди. Амер. летунський аскадрон, який виконував бойові операції в Півд. Азії (1964-65), з ініціативи О. прибрвав назву "Flying Cossacks" ("Літаючі козаки") та емблему Тризуб. Після виходу на пенсію працював інж. Мешкав в Ріверсайді (Riverside), Каліф. 1995 з власної ініціативи працював інструктором з англ. мови у Львові.

р.м.

ОЛЕКСАНДЕР, єпископ див. *Биковець Олександр*

ОЛЕКСАНДЕР, єпископ див. *Новицький Олександр*

ОЛЕКСИК Ричард (Richard Oleksyk), спорт. діяч, тренер нац. збірної США з гандболу; н. 10.3.1963 в м. Парма, Ог. Закінчив Військ. академію у Вест Пойнт (West Point), Н.Й. (1985), Ун-т Зах. Фльор. (мгр з бізнесу, 1993). Був гравцем збірної команди США з гандболу (1985), згодом капітан команди. 1995 – призначений на посаду гол. тренера збірної чоловічої команди США. Працює як бізнесмен у фірмі "Кімберлі-Кларк" (Kimberly Clark).

р.м.

ОЛЕКСИН Іван (Ivan Oleksyn), інж.-мірник, гром. діяч; н. 26.2.1922 в с. Вербилівка на Рогатинщині, Гал. Закінчив Державні техн. курси у Львові (1943-44), Технологічний Ін-т в Рочестері (1951), Міжнар. Кореспонденційну школу (1952-56).

1944 емігрував до Нім., пізніше до Слов. і Австр. (1945-49). У США з 1949. Активно включився у гром. діяльність, організував Укр. студентський клуб, спорт.

клуб, був одним із засновників УАКР. Гол. УБС (1978-2003), виконавчий заст. през. УАКР, чл. Президії секретаріату СКУ, заст. през. ЗУАДК, керівник Комітету Допомоги Україні, м.ін. опікун дитячої лікарні в Пушій Водиці. Нагороджений През. України Орденом "За заслуги" III ступеня.

р.м.

ОЛЕКСИШИН Іван (Ivan {John} Oleksyshyn), геолог; н. 1.9.1901 в с. Хренів, пов. Кам'янка-Струмилова, Гал., п. 19.12.1987 у Філадельфії. похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Закінчив укр. гімназію в Тернополі (1924), Львів. ун-т (1929), ун-т в Іннсбруку, Австр., де здобув д-рат з філософії в ділянці геології

і мінералогії (1947). Служив в УГА в ранзі хорунжого (1918-20). 1929-39 – учитель гімназії споч. в Тернополі, потім у Львові. Викладав у Львів. ун-

ті на посаді стар. викладача, пізніше проф. (1939-41), у Львів. Політехніці (1942-44). 1944 виїхав зі Львова до Грацу, згодом до Зальцбургу, де з 1945 вчителював в укр. гімназії. З 1949 у США. З 1956 працював у Бостонському Ун-ті, споч. на посаді доц., а з 1959 – проф. геології. Д.чл. НТШ (з 1950) і УВАН, чл. Пен. Академії Наук. (з 1952), Геологічного (1963) і Палеонтологічного (з 1956) т-в Америки, чл. Укр. Амер. Асоціації Ун-тських Професорів (з 1962, почесний чл. з 1972). Провадив активну громад. діяльність. Автор праць з ділянки геології й палеонтології, серед яких: "Карстові явища на Поділлі" (1938), "Розміщення кврстових явищ на Поділлі" (1938), "Some New Species of Miocene Mollusca from Maryland and Virginia" (1960), "Нарис геологічної будови України" (1978), "Нарис геологічної будови півн. зах. і суміжних просторів укр. етнографічних земель" (1986), "Географічний нарис півн. зах. укр. етнографічних земель" (1986) та ін. Був чл. Укр. Комбатантських орг-цій, нагороджений Воснним Хрестом і Хрестом Симона Петлюри.

М.О.

ОЛЕКСІВ Петро (Peter Oleksiv), гр. кат. свящ., сусп. діяч, журналіст; н. 1.1.1892 в с. Козлів Кам'янка-Струмиловського пов., Гал., п. 1.11.1976 в Маямі (Miami), Фльор. Навчався у Львові, відтак в семінарії св. Августина в Торонто, висвячений 1916. Перед 1 Світ. війною прибув до Кан. Був свящ. до 1937 в Кан., в тому в катедрі св. Володимира і Ольги

у Вінніпегу (1924-30). Викладав у колегії св. Йосифа в Йорктоні, був адміністратором епархії УТКЦ в Кан. в часі відсутності сп. Никити Будки, ред. "Кан. українця", "Ниви", і Дзвіночка". 1937 переїхав до США, парох в Пітсбургу, Янгставні і Ліндорі. Останньо в Маямі. Дописував до газ. "Шлях".

ВМ

ОЛЕКСІВ Михайло (Mykhailo Oleksiiv), гром. і політ. діяч; н. 1891 в Україні, п. 8.10.1952 у США. Учасник визвольних змагань 1917-22; делегат 1-го і 3-го Всеукр. військ. з'їзду, учасник Зимового походу. 1923-41 – вчителював у Дніпропетровську; 1941-43 – провадив активну громад. діяльність. Переїхав до Нім., де став одним із засновників УНДС. На еміграції у США, очолював цю орг-цію (1947-50), був активним діячем Дем. Об'єднання Репресованих Українців з під Совєтів.

р.м.

ОЛЕКСЮК Володимир (Volodymyr Oleksiuk), наук. діяч, філософ; н. 25.1.1913 в с. Шешори Косівського пов., Гал., п. 30.9.1993 в Чикаго. Закінчив Коломийську гімназію, філософ. фак. у Львівському ун-ті (1941), Фрайбурзький ун-т в Нім., Нью-Йоркський ун-т. 1967 – здобув д-рат з філософії в Ун-ті Сх. Фльор. Д.чл. Т-ва Кат. Філософів Америки, Міжнар. Т-ва Філософів-Метафізиків у Лондоні, Т-ва Філософів ім. Ж. Марітена в Римі і Нотр Дамському Ун-ті в США. Автор багатьох філософських праць, серед яких "Томізм – христ. філософія св. Томи з Аквіну" (1970), "До проблем доби обману мудрости" (1975), "Основи реалістичної (аристотельсько-томістичної) філософії" (1981), "Метафізична дійсність: різниця між суттю і існуванням буття" (1992).

р.м.

ОЛЕЛЬКО О. (псевдо) див. *Лащенко Олег*

ОЛЕНСЬКА Христина (Chrystyna Olenska), сестра Аркадії Оленської-Петришин, мистець, мистецтвознавець; н. 17.4.1941 в м. Ротенбургі (Rottenburg), Нім., п. 29.9.1979 у

Нью-Йорку. Закінчила Нью-Йоркський Ун-т (1965). З поч. 1960-их рр. здобула славу оригінального творця ювелірних виробів з пап'є маше, які прикрашали Барбару Страйзенд, Софію Лорен, Урсулу Андерс. Наприкінці життя творила скульптури і рельєфи у гротескно-експресивному стилі. Репродукції праць О. друкувалися у журн. "Vogue", "Harper's Bazaar", "Life", "Look" та ін. Різнобарвна біжутерія О. виставлялася в Музеї Модерного Прикладного Мистецтва в Нью-Йорку, Музеї Торгівлі (Філядельфія), Музеї сучасного промислу на ЕКСПО '67 та ін. Твори в галеріях Культр. Центр Кеннеді (Ваш., Д.К.), Світ. квартира Пенсіко (Pepsico) у Вестчестері (Weshchester), Н.Й. Чл. Об'єднання Мистців Українців в Америці.

М.О.

ОЛЕНСЬКА-ПЕТРИШИН Аркадія (Arcadia Olenska-Petryshyn), дружина Володимира Петришина, сестра Христини Оленської, мистець, графік, історик мистецтва і критик; н. 19.6.1934 в с.

Розношенці Збаразького пов. на Тернопільщині, Гал., загинула 6.5.1996 в Норт Брансвік (North Brunswick), Н.Дж., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Після перебування в таборі біженців у Авгсбурзі, Нім., прибула з батьками до США 1949 і поселилася в Нью-Йорку. Тут завершила сер. освіту

і студіювала мистецтво в Гантер коледжі (бакаляр, 1955), гра з історії мистецтва (1963) там же, де її учителями були відомі мистці абстрактного експресіонізму як Роберт Модервел і Вілліам Базіотес. Чл. Об'єднання Мистців Українців Америки (від студентських рр.), брала участь у річних виставках. Крім групових виставок, О.-П. мала 54 індивідуальних виставок у різних музеях і галеріях в різних м. США (Нью Йорк: зокрема 6 у галерії Бодлі 1963-78, Нью-Джерзі: зокрема стейтовий музей в Трентоні в 1982, Чикаго, Клівленд та ін.), Кан. (Торонто, Едмонтон), Бель. (Антверп, Брюссель), Китаї (Шенян) й Україні (Львів, Київ, Донецьк, Симферопіль, Дніпропетровськ, Полтава, Харків, Одеса). Її картини знаходяться в музеях і галеріях Текс., Теннессі, Н.Й., Н.Дж, та ін. установах і ун-тах, більша к-сть картин знаходяться в Укр. Музеї (Нью-Йорк), Нац. Художньому Музеї та Нац. Музеї "Арсенал" у Києві, Заповіднику "Замки Тернопілля" (Збараж), Центрі "Educational Testing Service" (Прінстон) в приватних колекціях (Бельгія) та ін. Брала активну участь у гром. куль. житті укр. діяспори. Дописувала на мист. теми до діяспорних вид., у 1960-ті і 70-ті рр. мист. ред. журналу "Сучасність", пізніше співпрацювала із вид. в Україні: "Образотворче мистецтво", "Світovid" і газ. "Культура і життя". Автор серії критичних ст. про укр. мистців і мистецькі колекції в Америці, які впорядкував Богдан Бойчук у книжці "У вимірах форми та експресії" (1997).

Творчість О.-П. можна поділити на 4 періоди: 1958-64 малює в абстрактнім експресіонізмі; Святослав Гординський назвав творчість О.-П. цього періоду визначним надбанням не лише її особистим, але й укр. мистецтва в його історичному розвитку; 1964-68 абстрактно-фігуративний період, в якому форми людських постатей співіснують з формами австракними; 1968-74 фігуративний

період, в картинах якого зображена людина в більшості на тлі природи, яка має зв'язки з багатою традицією в укр. мистецтві й літературі; останній період (1980-96) – декоративно-натуралістичний стиль у відображенні екзотичної півд. рослинності, зокрема гігантських кактусів. В цьому дуже плідному романтичному періоді появилися нові й великого розміру картини дощового лісу, дерев, тропічних городів, а зокрема різноманітних кактусів – подані в яскравих кольорах, зі складною композицією та сильною енергією, яку еманувала рослинність.

У передмові до монографії "Аркадія Оленська-Петришин" (2003, ред. Богдан Бойчук), Ярослав Лешко написав глибоку аналізу цілого творчого життя О.-П. і ствердив, що саме в серії кактусів О.-П. знайшла свій найбільш самобутній спосіб вислову і тому закінчив свою розвідку підсумком: "встановити свій власний розпізнавальний стиль у какофонії 20 ст. – невбикає досягнення."

Б. Титла, М.О.

ОЛЕНСЬКИЙ Е. (псевдо) див. *Ольхівський Андрій*

ОЛЕНЧУК Петро (Peter Olenchuk), військ. діяч, ген.-майор Армії США; н. 14.7.1922 в Байон (Bayonne), Н.Дж., п. 6.10.2000 в м. Огунквіт (Ogunquit), Мейн., похований на Арлінгтон нац. цвинтарі. Син укр. імігрантів. Здобув наук. ступені бакаляра наук в Лебанон Веллі коледжі (Lebanon Valley College) в Пен., гра бактеріології в Ун-ті Вісконсин (University of Wisconsin) та гра адміністрації в Джордж Вашингтон Ун-ті (George Washington University). 1959 закінчив однорічний курс при Індустріальному коледжі Збройних Сил США (Industrial College of the Armed Forces). 1943 зголосився як доброволець до Армії США і під час 2 Світ. війни відбув службу на фронтах Півн. Африки та Далекого Сходу. 1945 одержав офіцерський

стаж. Серед його багатьох проф. призначень були дві комбатантські тури у В'єтнамі, командиром воєнної хемічної лабораторії у Форт Детрік (Fort Detrick), Мерил. Після підвищення до ген. бригади був призначений командиром Агенції для заготівлі і постачання амуніції, а опісля заступником Шефа штабу для дослідів, розробки і придбання (озброєння і техніки) в Пентагоні. 1975 перейшов на емеритурі в ранзі ген. майора (у відставці). 1977-81 перебував на посаді президента ради директорів при Корпорації оборонних виробів (Defense Products Corp.), в опісля працював як консультант з питань менеджменту і нац. безпеки. Серед нагород О. були Медала за видатні заслуги при Мін. Оборони США, Медала "Почесний легіон (Армії) з трьома пучками", "Авіаційну Медалю" (з цифрою), та Медала подяки Сухопутних Військ США.

С. Олійник

ОЛЕСЕВИЧ (псевдо) див. *Олесюк Тиміш*

ОЛЕСІЮК Тиміш (Tymish Olesiiuk), журналістичні псевд. Т. Олесевич, лікар, гром. і політ. діяч; н. 21.2.1895 у с. Довголіскі б. Володави на Підляшші (нині Поль.), п. 14.9.1978 в Лос Анджелес. Вчився в ун-тах Варшави, Рос-това, Харкова,

закінчив навчання у Празькому ун-ті (1929). Активний чл. укр. студентського руху, очолював Союз Укр. Студентів у Поль., співзасновник ЦЕСУС. 1917 – обрано чл. УЦР від укр. нвс. Холмщини і Підляшшя. 1917-18 секретар Холмського губ. виконавчого комітету, 1918-19 – заст. Холмського губ. комісара. З 1919 – аташе Укр. дипломатичної місії у Варшаві та секретар на переговорах уряду УНР з Поль.

1920 – делегат-спостерігач уряду УНР на поль.-сов. переговорах в Ризі. 1932-44 – лікар на Підляшші, чл. екзильного уряду УНР. Співзасновник УНДС і перший його гол. 1947 – емігрував до США. 1950 – співзасновник Союзу Укр. Нац. Демократів і чл. управи. Д.чл. НТШ. Автор наук. праць "Статистичні таблиці укр. нас. СССР" (193), у зб. "Укр. людність СССР", "Сіра Україна" (1947), ст. із сусп.-політ. і осв. тематики, спогадів в журн. "Листи до приятелів" та ін.

М.О.

ОЛЕСНИЦЬКА Клавдія (Claudia Olesnytska {Olesnicki}), з роду Гавришак, дружина Романа Олесницького, діячка сусп. опіки, ред.; н. 20.5.1906 в с. Лука Мала, Скалатського пов., Гал., п. 2.7.1998 в Сент Луїсі (St. Louis), Міз. Вивчала право в Ягеллонському Ун-ті. 1936 прибула до США, очолювала 1-ий відділ СУА в Нью-Йорку, був першим ред. журн. "Наше Життя" (1944-46), дописувала до газ. "Свобода". 1959 закінчила Коледж Гантера (Hunter College) і одержала ступінь мгра сусп. опіки. Працювала в Т-ві Допомоги Дітям (Children's Aid Society) в Нью-Йорку.

р.м.

ОЛЕСНИЦЬКА Софія (Sofia Olesnytska), з роду Гуглеви, мати Остапа Олесницького, діячка жін. руху; н. 1893 в с. Більче Золоте Чортківського пов., Гал., п. 6.11.1982 в Ірвінгтоні (Irvington), Н.Дж., похована на цвинтарі Евергрін в Гілсайд (Hillside), Н.Дж. Закінчила лицей при пвнсіоні сс. Йосафаток в Тернополі. Була діяльна в Т-ві Укр. Жінок (пізніше Союз Українок) у Станіславові, 1929-33 – очолила цю орг-цію. Зорганізувала кравецьку робітню "Основа", в якій згуртувала укр. дівчат. Довголітня чл. управи

"Укр. Бесіди" в Станіславові. 1944 з родиною переїхала до Зальцбургу, Австр., згодом емігрувала до США й поселилася в Ньюарку, Н.Дж. Проводила активну харитативну діяльність.

р.м.

ОЛЕСНИЦЬКА Ярослава (Слава) (Yaroslava Olesnytska), з роду Мосора, дружина Остапа Олесницького, гром. діячка; н. 19.11.1922 в Калуші, Гал., п. 29.9.1993 в Лівінгстон (Livingston), Н.Дж. Вчилася в гімназії в Станіславові, де належала до забороненого спорт. т-ва "Сокіл". Після матури в Ярославі вивчала закорд. торгівлю у Відні. Тут стала активним чл. студентського т-ва "Січ". Під час 2 Світ. війни проживала в Австр., а 1949 переїхала до США й поселилася в Ньюарку. Вступила до 28 відділу СУА, займаючи різні пости в його управі. Особливо проявила себе на становищі імпрезової референтки. Від 1956 належала до відбиванкової ланки "Чорноморської Січі". Була одним із засн. і чл. дирекції кредитової кооперативи "Самопоміч" в Ньюарку. 1975 разом з чоловіком виїхала до Саадійської Арабії, де Остап працював дир. ун-тської бібліотеки, а О. – секретаркою в інж. фірмі в Даграні. Тут спричинилася до ознайомлення місц. жителів з Україною та її культурою, влаштуовуючи виставки укр. нар. мистецтва. По поверненні 1983 до США знову включилася в гром. життя, зокрема була одним із засн. фундації Приятелів ЕУ в США (була її секр. і скарбником), а невдовзі очолила 28 відділ СУА. Професійно працювала споч. на фабриці, потім мед. секр., а після повернення із Савдійської Арабії – в подорожньому бюро "Сковп" (Score).

В.Т.

ОЛЕСНИЦЬКИЙ Богдан (Bohdan Olesnytsky), лікар, гром. діяч; н. 6.2.1914 в Берліні, п. 26.3.1974 в Ньюарку, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив Станіславівську гімназію, студював медицину у Львів. ун-ті (1939). Спеціалізувався на лікуванні внутрішніх недуг. Під час 2 Світ. війни працював лікарем в ун-тській клініці у Львові, був асистентом проф. Маріяна Панчишина. Активний чл. в Україні антиалкогольного т-ва "Відродження", Укр. Гігієнічного Т-ва. 1944 переїхав до Австр., де працював лікарем в м. Промет і Рід (Riede), керував шпиталем у таборі ДП в Зальцбургу. 1949 емігрував до США. Після нострифікації диплому відкрив приватну практику в Ньюарку-Ірвінгтоні. Був співзасн. і двічі очолював метрополітанський відділ УЛТПА, а 1965-67 гол. Гол. управи УЛТПА. Ініціював створення "Стипендійного Фонду ім. проф. Маріяна Панчишина" для допомоги укр. студентам медицини. Співзасновник Конференції Укр. Проф. Академічних Т-в. Чл. Спілки Укр. Журналістів у США. Дописував до укр. преси "Діло" і "Новий час".

М.О.

ОЛЕСНИЦЬКИЙ Остап (Ostap Olesnytsky), син Софії Олесницької, чоловік Ярослави Олесницької, гром. діяч; н.3.4.1917 в с. Угринь Чортківського пов., Гал., п. 2.3.1994 в Ньюарку, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив правничі студії у Львові (1937-39), політ. науки у Відні (1941, 1943-45), Граці (1947), УВУ (1949), Ратгерському Ун-ті (мгр бібліотечних наук, 1959). Емігрував до США 1949. Працював на провідних постах в амер. бібліотеках Н.Дж., 1975 – був обраний през. Ради довірених Ньюаркської публічної бібліотеки. Впроваджував амер. бібліотечну систему в Савдійській Арабії, де був дир. ун-тської бібліотеки (1975-83). Повернувся до США 1983. Видавець

журн. "Листи до приятелів" за ред. Миколи Шлемкевича (1953-63). Активний чл. УАКР, УНС, Амер. Бібліотечної Асоціації; регулярно писав до газ. "Свобода".

М.О.

ОЛЕСНИЦЬКИЙ Роман (Roman Olesnytsky), чоловік Клавдії Олесницької, адвокат, гром. діяч; н. 19.7.1907 в Дрогобичі, Гал., п. 14.7.1990 в Лівінгстоні (Livingston), Н.Дж. Закінчив юридичний фак. на Львів. ун-ті, практикував право в Золочеві, Гал. 1937 – прибув до Нью-Йорку як торг. аташе в консуляті Поль. Активно працював в УККА, редагував англомовні вид. УККА – "Укр. бюлетень", перекладач в "Пролозі". Після нострифікації диплому провадив адвокатську канцелярію в Нью-Йорку. Основоположник і гол. 19 Відділу УНС ім. Дмитра Галичина. Чл. Укр. Правничого Т-ва.

р.м.

ОЛЕСЬ Богдан (Bohdan Olesh), укр. кат. свящ.; н. 21.10.1918 у Янгстауні (Youngstown), Ог., п. 4.12.1998 у Глен Лаєн (Glen Lyon), Пен., похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Студіював теологію в Духовній семінарії в Станиславові 1936-39, в Кат. Ун-ті у Вашингтоні та Фордгам Ун-ті в Нью-Йорку (1944-45). Висвячений 1942, учителював в Семінарії св. Василія у Стемфорді, Конн. (1944-45), був на парафіях у Байон (Bayonne), Н.Дж. (1942-43), Міннеаполіс (1945-46), Філядельфії, Детройті, а 1948-98 був парохом церкви св. Миколая в Глен Ласн. Він був контролером в СУК "Провидіння" та духовним провідником Укр. Кат. Молоді Півн. Америки (North Anthracite Council of the Ukrainian Youth of North America, 1949-59). Іменований папою Іваном Павлом II монсенйором 1985.

О. Кравченко

ОЛЕШКО Мирослав (Myroslav Oleshko), гр.-кат. свящ.; н. 16.10.1913 у Львові, п. 19.2.1998 в Сан Ситі (San City), Аріз. Закінчив держ. гімназію

в м. Рава-Руська (1935), філософ. і богословські студії в Перемиській духовній семінарії (1940). 1941-43 працював катехитом в Балигороді б. Сянока, крім того, виконував обов'язки дир. повіт. школи, організував шкільну бурсу під опікою Укр. Комітету. 1943 – став капеляном Укр. дивізії "Галичина" в ранзі сєтника. Після 1945 свящ. в таборі ДП в Кавфбойрен, Нім. 1947- переїхав до Кан., де служив парохом в м. Геффорд (Hafford), Саскачеван, з 1950 – парох і декан Брендону (Brandon), Манітоби. З 1957 перейшов до Чикагської єпархії, до катедральної парафії св. о. Миколая, згодом церкви св. Михаїла. 1986 іменований почесним крилошанином, 1992 мітрофорним протосєєє. 1982 переїхав на спочинок до Аріз.

р.м.

ОЛІЙНИК Василь (Vasyl Oliynyk (William Oliynyk)), свящ. УПЦ, історик, церк. діяч; н. 12.2.1917 в м-ку Гудір (Goodere), Саскачеван, Кан., п. в березні 1982 в Янгстауні (Youngstown), Ог. Студіював у Коледжі св. Йосифа і семінарії оо. Василіян (1933-40), в Коледжі в Грент Лейкс (Great Lakes College, 1946), Дубюк ун-ті (Dubuque, 1963-65), Кент Стейт ун-ті (Kent State) (мгр історії, 1972). 1941 – висвячений на свящ. Виконував пастирську працю в Укр. Гр.-Правос. церкві св. Івана в Ошаві, Онтаріо (1941-50), церкві Успіння Богородиці в Пассейку (Passaic), Н.Дж. (1951-52), св. Петра і Павла в Янгстауні (з 1952), з 1961 – декан Пен. й Ог. деканату, піднесений до сану мітрофорного протосєєє. Викладач-інструктор сусп. наук. у Янгстаун Стейт ун-ті (Youngstown State) (1961069. Ст. в часописі "Віра і культура" та ін. укр. періодиці.

р.м.

ОЛІЙНИК Олекса (Oleksa Oliynyk), правник; н. 4.1.1888 в с. Купчинці, Тернопільського пов., п. 13.11.1971 в м. Акрон (Akron), Ог. Закінчив укр. держ. гімназію

в Тернополі (1909), юридичний фак. Львівського ун-ту (1914). Під час I Світ. війни воював у чині поручника, 1918 – співорганізатор Тернопільського коша УГА. Працював в адвокатській канцелярії в Тернополі (1920-23), з 1923 – відкрив самостійну адвокатську практику. Активний у гром. житті: обороняв чл. підпільних укр. орг-цій. 1923-29 – гол. наглядової ради Подільського Союзу Кооператив в Тернополі, чл. управи філії "Просвіти", пов. організатор радикальної партії. Неодноразово ув'язнений за проукр. діяльність. З 1939 – інспектор обл. відділу нар. освіти, згодом юрисконсульт в обл. Пром. банку. 1941 – сов. арешт; поранений пострілом у голову, чудом урятувався. Гол. Союзу сіль. громад у Тернополі. 1944 – подався на Зах., перебув у таборах ДП в Нім.; згодом емігрував до США.

р.м.

ОЛІЙНИК Степан (Stepan Oliynyk), військ. і гром. діяч, полк. Армії США; н. 18.7.1930 в с. Піддністриани на Львівщині, Гал. На еміграції з 1944, перебував у таборі ДП в Байройті, Нім., з 1946 замешкав у США. Навчання почав у м. Ходорів, продовжував їх у таборній гімназії в Байройті, та закінчив сер. школу в Нью-Йорку (1949). Закінчив фак.

сусп. наук. в Нью-Йорк Ситі коледжі (бакалярат, 1955), Джорджтаун ун-т (мгр міжнар. відносин, 1959), д-рат філософії (політології) (1965); Коледж Команди і Ген. Штабу Армії США (1971), Нац. Військ. Академію (1978). Після 32 рр. служби в Армії США (активній та резерві), підвищений до ранги полк. (1985). Працював дослідником з питань СРСР в Бібліотечі Конгресу США (1955-69), штабним офіцером при Штабі Армії США (1971-78, 1983-85), при Комітеті об'єднаних

начальників штабів (Joint Chiefs of Staff, 1978-83), стар. радником при Консультативно-Дорадчій Раді при Верховній Раді України з питань нац. безпеки (1993-96) та при Мін-ві оборони України (1994-95). Консультант та лектор з питань нац. безпеки при Академії Збройних сил України (1994-2000), чл. радник при Атлантичній Раді США (з 1995), чл. Надзірної Ради Міжнар. ін-ту глобальної та регіональної безпеки, Київ (1996-2000). Чл. ОУН з 1945; активний в укр. амер. студентському русі. Чл. гром. орг-цій: ООЧСУ – чл. управи нью-йоркського відділу (1946-48), Середовища УГВР, НТШ та чл. ін. наук. проф. орг-цій. Автор багатьох наук. праць з питань нац. безпеки в укр. та англомовних журн., чл. редколегії журн. "Військо України" в Києві (1993-96). Нагороджений медалями Мін-ва оборони США (Defense Superior Service Medal), Армії США (Legion of Merit) та ін. О. нагороджений почесною грамотою Академії Збройних Сил України (1992), През. України Орденом "За заслуги" III ступеня (2003) та Мін. оборони України відзнакою "Знак пошани" (2006).

р.м.

ОЛІЙНИК Федір (Fedir Olinyk), учитель, мец. укр. науки; н. 28.12.1901 в с. Мальки Вол. губ., п. 14.4.1991 в Нью-Йорку. Під час Зимового походу укр. військ. був ув'язнений у Житомирській тюрмі ЧК за участь в підпільній петлюрівській орг-ції. З 1922 провадить активну гром. діяльність на Волині, засновує "Просвіту", кооперативи, аматорські гуртки. 1941 – гол. міськ. управи і завідувач індустрії на Волині, 1943 – дир. пов. молочарні у Володимирі Волинському. Переїхав до Кремс (Krems), Австр., згодом до Нойбургу (Neuburg), Нім. У США з 1949, працював електротехніком в Асторії, згодом у Лонг Айленді, Н.Й. Складав великі пожертви на користь УВАН і УВУ в Америці.

р.м.

ОЛІЙНИК Юрій (Yurii Oliinyk), музикант-піяніст, композитор, педагог; н. 1.12.1931 в Тернополі. Учився в укр. гімназії в Тернополі (1942-44), в гімназії та Муз. школі в Берхтесгадені, Нім. (1946-49), закінчив Муз. Ін-т Клівленду (бакалярат, 1956), Ун-т Кейс

Вестерн Різерв (Case Western Reserve) (мгр, 1959), доповнював студії в консерваторії в Сан Франсиско і Сакраменто, Каліф. Викладач гри на фортепіяні з 1956 в Каліф. Стейтовому Ун-ті, з 1985 навчає гри на фортепіяні, теорію та композицію у власній муз. студії (Сакраменто). З 1986 гол. відділу Спілки вчителів Каліф. в Сакраменто, гол. укр. клубу "Спадщина" Півн. Каліф. (1982-88), співзасновник Укр.-Амер. Академічного Т-ва в Каліф., з 1986 чл. дорадчого комітету в справах Сх. Європи при Каліф. Стейтовому відділі освіти.

Основні муз. твори для фортепіяну: "П'ять етюдів" (1969), "Соната" (1977), "Фантазія для лівої руки" (1982), "Концерт для фортепіяну з оркестром" (1988). Між особливими творами для бандури: "Соната" (1988), рондо "Укр. Різдво" (1990), "Токката" (1991), 2 концерти для бандури із симфонічною оркестрою (1987-97); вокальні твори та обробки нар. пісень. О. виступав з концертами разом із дружиною – бандуристкою Олею Герасименко-Олійник, яка стала першим виконавцем його бандурної музики. З поч. 1990-их рр. Олійники стали систематичним пропагатором укр. композиторів Василя Барвінського, Станіслава Людкевича, Миколи Колесси, Романа Савицького, Лева Ревуцького й ін. та нац. інструменту бандури (в її сучасній, збільшеній концертній формі В. Герасименка) серед амер. публіки Каліф., та у Львові (1995, 2000). 1999 Кабінет Мін. України

нагородив О. почесною грамотою.

М. Олійник, Р. Савицький, мол.

ОЛІН (Olean), м-ко на зах. шт. Н.Й., 100 км на півд. від Боффало і 390 ім. на зах. від Албані (Albany). Нас. 15,345 (2000), з того українців 80. поселилися тут поч. 20 ст. з Рогатинського пов., Гал. і Волині. Працювали в міс. пром-сті і на фермах. 1913 засн. відділ УНС т-во "Запорізька Січ", збудовано нар. дім, який в рр. депресії втрачено, потім к-сть українців зменшилось. В сусідньому м-ку Алегені (Allegheny) є римо-кат. семінарія оо. Францисканів, в якій за адміністратора о. Т. Мартяка навчалися кільканадцять закарп. богословів, які мали свій самоосвітний гурток.

р.м.

ОЛІСЬКА Роза, світське ім'я Катерина (Rose Oliska), черниця, церк. діячка, педагог; н. 5.6.1917 в м. Сейр (Sayre), Пен., п. 24.1.2001 у Словтсбургу (Sloatsburg), Н.Й., похована в м. Сейр, Пен. 1938 одна з перших у США вступила до чину сс. Службниць Непорочної Диви Марії. Учителювала, а згодом була дир. у школі св. Миколая в Пассейку (Passaic), Н.Дж.; продовжила педагогічну діяльність в м. Ембрідж (Ambridge), Майнерсвіллі (Minersville), Філядельфія, Боффало, в Академії "Меррі Вілла" в Словтсбургу. Свою останню місію відбувала в м. Сікарюз (Syracuse), Н.Й. Активний організатор рел. життя в гр.-кат. церкві: 1959-69 – заст. Провінційної настоятельки сс. Службниць у США, 1986-91 – організатор щорічних паломництв на честь Успення Богородиці, секр. Нав. Ради Ліги Укр. Католиків.

р.м.

ОЛСЕН Самюел (Samuel Olsen), музикант, педагог, гром. діяч; н. поч. 20 ст. в Джерзі Сіті, п. 14.2.1965 у Вашингтоні, Д.К., похований в м. Форт Вурт (Fort Worth), Текс. Закінчив муз. школу Джуліярда (Juilliard) у Нью-Йорку,

де спеціалізувався в ударних муз. інструментах, особливо в бубнах (італ. *timpani*). У 1930-их рр. регулярно брав участь в укр. програмі "Наш базар" на Нью-Йоркському радіо разом з укр. оркестрами. Виступав в Нац. театрі у Вашингтоні, клубі "Lotus", "Royal-Casino" та ін. 1950-65 Керував власною муз. школою, яку створив при власному "Барабанному центрі" (Drum Centre). Активний чл. УККА і Меморіального Комітету Шевченка.

р.м.

ОЛИФАНТ (Olyphant), м-ко в півн. сх. частині шт. Пенсильванія, пов. Лакавана (Lackawanna), розташоване 9 км на півн. сх. від Скрентону, р-н твердого вугілля. Нас. 4980 (2000), в тому українців 455, а к-сть постійно зменшується не тільки через асиміляцію, але й міграцію в ін. р-ни. За переписом 1990 було 875 українців, а 1930-их рр. тільки в укр. кат. парафії було 800 родин. Парафія включає також вірних з ін. місцевостей: Арчбалд (Archbald), Блейклі (Blakely), Джесуп (Jessup), Дікінсон Ситі (Dickinson City) й ін. Разом всіх українців понад 2 тис. Головним чином, це імігранти-піонери та їх нащадки. Нові хвилі іміграції майже не включилися в нас. О. Прибули вони в Лемківщині і Закарпаття. 1888 засн. парафію св. Кирила і Методія і побудовано дерев'яну церкву (перебудовано 1893) і збудовану нову муровану

УК Церква св. Кирила і Методія. Оліфант, Пен.

1910, а при ній школу (1901, 1927), і з 1950 цілоденну парафіяльну школу, яку провадять сс. Василіянки. Постали перші культ. і рел. орг-ції, як Братство ім. Богдана Хмельницького (1897), "Січ" (1902), Т-во ім. Тараса Шевченка (1898) та ін. Діють відділи УНС, УБС, Провидіння. В О. постала братська орг-ція "Згода Братств" і виходив її орган під тією назвою (1914-38). В О. виходили газ.: "Оса" (1902-03), "Шершень" (1911), "Нар. Воля" (1911-13), "Нове життя" (1913-38) та ін. Добре відомий церк. хор існує понад 100 рр. (засн. 1905) Михайлом Паздрієм, дириг. був Лев Сорочинський з Капелі Олександра Кошиця і тепер є Патрикій Марцінко. Свящ. були оо. Івана Волянський (він засн.), Іван Ардан, Микола Струтинський, Василь Гривняк (за нього побудовано теперішню церкву), Михайло Гурянський, Іван Ортинський, К. Бердар, Степан Гриньох (за нього побудовано 1980 святиню Жировицької Богородиці, при якій відбувається щорічний відпуст в жовтні, та 1988 пам'ятник тисячоліття Хрещення України). О. відвідував митр. Андрей Шептицький. З укр. кат. парафії в О. вийшло 16 свящ. і 14 сестер монахинь. Укр. були обрані до міськ. ради: Юрій Хиляк був мером (1925-30), Василь Федорчак – през. міськ. ради, Михайло Тиханський (Чеханський) – мер, а дипломат Михайло Метрінко був консулом в Ірані. Життя громади в О. показано у фільмі "Frogs in the Beer Pail". В О. 2007 відкрито пам'ятник шахтарям (проскт мистця Франка Височанського).

Лит.: Ss. Cyril & Methodius Ukrainian Catholic Church, Olyphant, Pa. 1888-1988. Оліфант, 1988.

О. Кравченко, В. Маркус

ОЛЬГИ СВ. ТОВАРИСТВО ІМ. (Жіноче допомогове Товариство ім. св. Ольги) див. *Сестричне Братство ім. св. Ольги*

ОЛЬГИН (псевдо) див. *Будний Всеволод*

ОЛЬХОВСЬКИЙ (Ольхівський) Андрій (Andriy Olkhovsky), псевд. Євген Оленський, композитор, педагог; н. 28.8.1899 в с-ші Гути Богодухівського пов. на Слобожанщині, п. 15.2.1969

у Вашингтоні, Д.К. Закінчив Богодухівську гімназію, Лісо-технічний Ін-т у Харкові (1919-25), дириг.-композиторський фак. Харківського Муз.-Драм. Ін-ту (1922-26), фак. теорії та історії музики Ленінградського Ін-ту історії Мистецтв (аспірант, згодом наук. співроб.). 1929 – кандидат мистецтвознавства. Викладав музику в Ленінградському муз. технікумі (1928-29), працював на посаді доц. на фак. історії та теорії музики в Харківській держ. консерваторії (1929-34), згодом у Київ. держ. консерваторії, з 1935 – керівник іст.-етнографічного відділу, керівник кафедри історії музики, проф. Заст. гол. спілки рад. композиторів. 1942 – дир. муз.-балетної школи. 1944 емігрував до Нім., Австр. 1945 – заснував та очолив муз. школу із клясами балету та малярства в таборі ДП у Фюссені (Füssen), Нім., згодом 1946 – створив таку ж школу в Шляйсгаймі (Schleisheim). Співзасн. Об'єднання Укр. Музик. Надзвич. проф. УВУ та Укр. Духовної Академії в Мюнхені. 1949 емігрував до США. З 1957 – викладав рос. мову в Кат. Ун-ті Америки, Ін-ті Міжнар. Студій при Ун-ті Джонс Гопкінса (Johns Hopkins). Написав музику до "Оргії" Лесі Українки, ораторію "Сад Гетсиманський" (1956), "Симфонію-триптих" (1964) та ін. Автор "Нарису історії укр. музики" (Київ, 1941, 2 вид. 2003), "Music Under the Soviets. The Agony

of an Art" (1955). Писав ст. в ЕУ.

Лит.: Витвицький, В. Музикознавець А. Ольховський. "Сучасність", липень-серпень 1978; Ольховський, Ю. Пробатька. "Сучасність", ч.9, 2001.

М. Олійник

ОЛЬШАНИВСЬКА Божен (Bozhena Olshaniivska), дружина Ігоря Ольшанівського, гром. діячка-правозахисниця; н. 23.2.1936

у Львові. Закінчила школу медсестер Ун-ту Ратгерса (Rutgers) в Ньюарку (1956-57) і таку школу Сітон Голл Ун-ту (Seton Hall) (1978-83). 1945 емігрувала до Нім., а з 1949 – у США, замешкала в Ньюарку. Працювала медсестрою. Гол. орг-ції "Американці в Обороні Людських Прав в Україні" (з 1986), Укр. Нац. Центру: Іст. та Інформаційна Мережі (з 1986), чл. Екзекутиви Ліги Укр. Виборців у Н.Дж. (з 1984), Фонду Допомоги і Розвитку Дітям Чорнобиля (1989), Екофондації "Зеленого світу", представник "Зеленого світу" у США (з 1990) та ін. Ст. в пресі. 1988 брала участь в амер. сов. поході миру по Україні.

р.м.

ОЛЬШАНИВСЬКИЙ Ігор (Igor Olshaniivsky), чоловік Божени Ольшанівської, гром. діяч, правозахисник; н. 4.2.1930 в м. Галич Станіславівського пов., Гал., п. 8.5.1986 в м. Лівінгстон (Livingston), Н.Дж. Закінчив

інженерні студії в Нью-Йоркському Ун-ті. На еміграції в Нім. (1945-50), пізніше в США. Служив у Амер. Армії, брав участь в Корейській війні. Працював

гол. будівельним інспектором у шт. Н.Дж. Засновник і гол. орг-ції "Американці в Обороні Людських Прав в Україні" (1979-86), ініціатор створення Укр. Нац. Центру: Іст. та Інформаційної Мережі (1985), Ліги Укр. Виборців. Діяч УККА, гол. Комітету Оборони Валентина Мороза. Сприяв створенню конгресових комісій із перевірки дотримання людських прав, затверджених Гельсінськими угодами; із розслідування штучного Голодомору в Україні 1933. На старання О. затверджено резолюцію в обороні Укр. Гельсінської Спілки.

р.м.

ОЛЬШАНСЬКИЙ Теофіль (Teofil Olshansky), учасник визвольних змагань, гром. діяч, мистецький скульптор; н. 18.3.1905 в м. Пирятин на Полтавщині, п. 21.8.1987 в Лос Анджелес. Закінчив Перемиську гімназію, нім. старшинську школу. Добровольцем пішов до армії УГА. Після невдалого замаху на през. Поль. Станіслава Войцеховського (5.9.1924) в якому брав участь, покинув Україну і замешкав у Нім. У ранзі сотника вислано на Кубу, згодом у Гондурас, де під час революції служив у війську през. Коліндреса (наприкінці 1920-их рр.). На поч. 1930-их за наказом Коліндреса його призначено шефом слідчого департаменту столиці. 1934 – переїхав до США. Став мистецьким скульптором, організував власну укр. друкарню. Чл. УВО з 1924, ОУН, ОДВУ.

р.м.

ОМАГА (Omaha), найбільше м. в шт. Небраска, розташоване над р. Мізурі (порт) на сх. шт., торг. пром. і транспортний центр. Нас. 390 тис. в м. О. (2000), українців 470; в метрополітальній О. 717 тис, з чого 945 українців. Це охоплює 5 пов. О., в тому пов. Лінкольн (Lincoln), що творить окрему укр. громаду, та пов. Поттаватамі (Pottawattamie), що вже є шт. Айова (Iowa). До 2 Світ. війни в О. були

Давнтавт Омага, Небр.

тільки поодинокі українці. Укр. громаду засн. повоснні імігранти, які створили 1950 укр. кат. церкву Успення Пресв. Богородиці. Церкву збудовано 1953, а в Лінкольн церкву св. Юрія (1955). Свящ. були оо. Дмитро Блажейовський, Степан Сулик, Ярослав Свищук, Іван Кротець, Йосиф Газуда й ін. Разом з церк. орг-ціями постали світські – відділи УККА, УНС, Провидіння та СУМ. 1979 споруджено статую Богоматері до тисячоліття Хрещення України. О. має містопобратима в незалежній Україні – м. Артемівськ Донецької обл.

ВМ

ОМЕЛЮСІК Микола (Mukola Omeliusik), військ. діяч, генерал-хорунжий армії УНР; н. 1889 на Поліссі, п. 6.8.1970 у Філадельфії.

Після закінчення військ. школи брав участь у 1 Світ. війні. 1917 – командир гарматної бригади армії УНР. 1919 – разом з отаманом В. Оскілкою сформував 4-ту Холмську дивізію та Волинську групу, став вартовим отаманом штабу цієї групи. 1920 – перебував у таборі для інтернованих в Каліші, Поль. Під час 2 Світ. війни учасник Руху опору, з 1943 воював у лавах УПА. Очолював оперативний відділ Штабу військ. округи

тільки поодинокі українці. Укр. громаду засн. повоснні імігранти, які створили 1950 укр. кат. церкву Успення Пресв. Богородиці. Церкву збудовано 1953, а в Лінкольн церкву св. Юрія (1955). Свящ. були оо. Дмитро Блажейовський, Степан Сулик, Ярослав Свищук, Іван Кротець, Йосиф Газуда й ін. Разом з церк. орг-ціями постали світські – відділи УККА, УНС, Провидіння та СУМ. 1979 споруджено статую Богоматері до тисячоліття Хрещення України. О. має містопобратима в незалежній Україні – м. Артемівськ Донецької обл.

"Заграва", з 1943 – начальник оперативного відділу Крайового військ. штабу УПА-Північ. 1945 емігрував до США. Автор нарису "УПА на Волині у 1943 році".

р.м.

ОМЕЛЯНОВИЧ-ПАВЛЕНКО Іван (Ivan Omelianovych-Pavlenko), військ. діяч, генерал-хорунжий армії УНР; н. 31.8.1881 в Баку, Азербайджан, п. 8.9.1962 в шпиталі в Денвері, Кол., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. З 1901, після закінчення військ. школи, офіцер рос. армії; під час 1 Світ. війни став полк. Командував 8-им гусарським полком, який 1917 перейшов на укр. бік і був названий 22-им Кінно-козацьким Лубенським полком ім. гетьмана Сагайдачного. 1918-20 – командир Сердюцького кінного Лубенського полку, згодом кошовий отаман Харківського коз. коша. 1918-19 – командував групою "Наварія" в УГА в битві під Львовом. 1919 – інспектор кавалерії армії УНР. 1920 – організував та очолив Окрему кінну дивізію – найбільше оперативне з'єднання армії УНР. На еміграції перебував у Поль., Чехо-Слов.; під час 2 Світ. війни повернувся в Україну, працював начальником охорони у Вінниці. 1950 – прибув до США, замешкав у Чикаго, де провадив активну гром. діяльність, особливо в комбатантському і церк.-правос. русі. Лицар Хреста Симона Петлюри, Почесний військ. отаман Укр. Вільного Козацтва.

М.О.

ОМЕЛЬКО (псевдо) див. *Петренко Роман*

ОМЕЛЬСЬКИЙ Євген (Yevhen Omelsky), лікар, меценат; н. 27.8.1901 в с. Онут на Буковині, п.

22.7.1980 в Клівленді. Студював медицину у Віденському ун-ті, де отримав диплом д-ра медицини, в Колумбійському ун-ті та Клівлендському Мед. Ін-ті. Спеціалізувався із внутрішньої медицини, неврології і психіатрії. Практикував у Чернівцях, Дрездені, Райхенбаху та Ульмі. На еміграції у США з 1952. Працював у шпиталях Нью-Йорку, м. Атенс (Athens), Клівленд, Бренсвілл, Ог. Належав до амер. літ. т-ва та до УЛТПА. Ще за життя створив видавничий фонд (понад 90 тис. дол.), для Гарвардського Центру Укр. Студій – Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту. Підготував укр. підручник стенографії.

р.м.

ОМЕЛЬСЬКИЙ Олександр (Oleksander Omelsky), піаніст, композитор, педагог; н. 22.5.1906 в с. Онут на Буковині, п. 1.2.1988 в Сент-Пітерсбургу (St. Petersburg), Фльор. Навчався в Чернівельській муз. школі, у Моцартеумі в Зальцбурзі. Працював у Чернівецькій філярмонії. Емігрував 1949 до Бразилії, з 1963 – замешкав у Нью-Йорку. Викладав в Укр. Муз. Ін-ті, брав участь в укр. концертах, був капельмайстром та акомпаніатором хору "Думка". Автор творів для фортепіана: "Концерт", "Фантазія", "Фортепіанне тріо", зб. "28 популярних мелодій для фортепіана", музики для дитячих казок, солоспівів.

р.м.

ОМЕЛЬЧЕНКО Василь (Vasyl Omelchenko), історик, гром. діяч; н. 22.6.1923 в с. Марківці на Чернігівщині, п. 30.12.2001 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студював історію в УВУ в Мюнхені (1949); бібліотекарство в Колумбійському ун-ті (1961), здобув д-рат в УВУ (1956).

Працював керівником відділу комплектування славистичної літератури в бібліотеці Гантер Коледжу (Hunter) в Нью-Йорку, одержав звання надзвичайного проф. (1966), очолив Архів і спеціальні колекції цієї бібліотеки. Розпочав роботу в УВАН як наук. співроб. Іст. секції (1955), згодом чл.-кор. (1968), а з 1972 – д.чл. З 1972 – дир. архіву і бібліотеки УВНА. Ген. секр., ексекутивний віце-през, а 1995-95 – діючий през. УВАН в Америці, гол. Наук. Ради при СКВУ. Співзасн. і перший гол. Управи СУМ в Америці, чл. управи Укр. Іст. Т-ва, Політ. Ради УККА. Входив до складу редколегії "Укр. Історика". Автор недрукованої монографії "Григорій А. Полетика: життя, діяльність і творчість", історіографічних і бібліографічних праць (зберігаються в архіві УВАН).

М.О.

ОМЕЦІНСЬКИЙ Омелян (Omelian Ometsinsky), педагог, перекладач; н. 25.9.1904 в с. Дичків Тернопільського пов., Гал., п. 1.11.1994 в Мідлсексі (Middlesex), Н.Дж. Студював славистику в Кракові (1931), у Нью-Йоркському ун-ті (1968). Працював гімназійним учителем в Тернополі (1931-44). У США замешкав у Рочестері, де працював асистентом бібліотекаря, учителем, а згодом дир. школи українознавства (1950-60 і рр.). Автор розділу книжки "Шляхам Золотого Поділля", багатьох перекладів з франц. Перекладав твори Михайла Коцюбинського на есперанто, а також Епіккета й Марка Аврелія укр. мовою (1978).

р.м.

ОНИШКЕВИЧ Зенон (Zenon Onyshkevych), маляр; н. 8.12.1929 у Львові. Закінчив укр. гімназію в Мюнхені, студював малярство в Мист. Студентській Школі (Art Students League), Нац. Академії Мистецтва в Нью-Йорку, Ін-ті Пратта. Під час 2 Світ. війни емігрував на Зах., а звідти 1949 до

США. Навчас малярство (проф.) в у Фейрфілд Ун-ті (Fairfield). Мав індивідуальні виставки в Нью-Йорку, Вашингтоні, Чикаго, Торонто, Римі та ін.

Працював спочатку в олійній, а потім акварельній техніці. Автор краєвидів, виконаних в Європі та Півн. Америці (пейзажі зі Швайц., олійні літні краєвиди з-над р. Гадсон). В портретних полотнах відзначається чіткою реалістичною формою та ясным виразом облич: портрети Патріярха Йосифа Сліпого (знаходиться в приміщенні УКУ в Римі), Папи Павла VI та ін. О. зианий із мист. оформлення книжок і графічних робіт, поміщений у "The New York Times", "Reader's Digest" та "American Publishing House". Чл. Америк. Т-ва Акварелістів, Об'єднання Мистців Українців Америки. Мешкає в Ріджфілд (Ridgefield), Конн.

М.О.

ОНИШКЕВИЧ Залеська Лариса (Larissa Zaleska Onyshkevych), дружина Любомира Онишкевича, літературознавець, проф. укр. літератури, перекладач, ред., пласт.

діяч; н. 12.5.1935 в Стрию, Гал. З батьками емігрувала до Кан. 1948; від 1961 у США. Закінчила студію хемії дипломом з Раєрсон Політехн. Ін-т

(Ryerson) в Торонто; бакалярат зі славістики в Торонто ун-ті (1962); здобула мгра (1966) і д-рат (1973) із славістики в Пенсильванському ун-ті (дисертація "Екзистенціалізм в модерній укр. драмі"). В Пенсильванському ун-ті редагувала славістичний журн. "Lambda Letter" (1969-72). Викладала укр. літературу у Ратгерському та

Львівському ім. Івана Франка ун-тах. Ред. відділу літератури "Сучасности" (1984-85, 1988-94); дир. ред. відділу Принстонського Досл. Форуму і през. Princeton Research Forum (1992-96). Д.чл. і гол. НТШ (2000-06), д.чл. УВАН (гол. комітету дослідження творчости Володимира Винниченка). Чл. Асоціації Українців Америки. Чл. Наук. Ради Укр. Програми при Іллінойському Ун-ті в Урбані (1985-98). Гол. ред. видань НТШ-А: "Світи Шевченка" I (1991), II (2001), "Про укр. мову і правопис" (1997). 1991-2006 організатор семінарів НТШ: для ред. укр. преси, нарад представників наук. установ, міжнар. конференцій про укр. мову і правопис (Київ 1996, 1997, Урбана, Нью-Йорк 1997), програми перекладів укр. літератури (Урбана 1991, Львів/Урбана 1995, 1996, 1997), конференції про Голодомор в Райдер ун-ті (Rider, 1990, 1993, 2003) та ін. Чл. Надзірної Ради Львівського Ун-ту ім. Івана Франка.

Перекладач укр. літератури: поезії (С. Майданської, Віри Вовк, Василя Стуса, І. Калинця, І. Римарука), прози (С. Параджанова), драми (В. Шевчука) на англ. мову, і праць з літ. теорії з англ. на укр. мову. Автор зб. "Текст і Гра: Модерна укр. драма (2009); автор і ред. "Антологія Модерної Укр. Драми" (1998), "Anthology of Modern Ukrainian Drama" (2009), "Близнята ще зустрінуться: Антологія драми Укр. Діаспори" (1997). Співред. "Contemporary Ukraine on the Cultural Map of Europe" (2009); гол. ред. "Володимир Винниченко: У пошуках естетичної, особистої і сусп. гармонії" (2005); ред. антології укр. поезії "Ukrainian Poetry" у "Shifting Borders: East European Poetry of the Eighties" (1993); ред. "Голодомор: Дві п'єси" (2008); "Anthology of Modern Ukrainian Drama" (2012). Автор poradnika для молоді "Укр. весілля в Півн. Америці" (1995, 1998). Автор понад 150 ст. в наук. вид. та зб.

О. активна в гр. житті:

організатор школи, дир., і учителька Школи Українознавства ім. Ігоря Калинця в Трентоні, Н.Дж. Пласт. виховниця і діячка: крайова комендантка пластунок в Кан., ред. журн. "До Висот" (1958-63). Чл. Гол. Пласт. Ради, Гол. Пласт. Булави. Ред. журн. виховників: "В дорогу з юнацтвом" (1971-92), ред. зб. мол. творчости "Контрасти" (1970). О. отримала грант Фулбрайта (Fulbright, 1997). Нагороджена Медалею від посла України (1998), почесний д-рат від Львівського Ун-ту ім. Франка (2001), срібна медала від НаУКМА (2003), золота медала від Верховної Ради України за ведення наук. установи (2005), нагорода від Шевченківської Фундації родини Тараса Шевченка (2006), фундації Петра і Лесі Ковалевих (2010), пласт. відзначенням Вічного Вогню в золоті за працю в НТШ-А (2001, 2006).

р.м.

ОНИШКЕВИЧ Любомир (Lubomyr Onyshkevych), чоловік Лариси Онишкевич, інж. в галузі електроніки, дослідник, пласт. і філіялістичний діяч, ред.; н.

3.2.1933 у Львові.

З батьками емігрував до США

1949. Закінчив студію інженерії

у Міськ. Коледжі

Нью-Йорку (City College of

New York, 1955), в

Массачусетському

Ін-ті Технології (Massachusetts

Institute of Technology) здобув

ступінь мгра (1957) і дослідник

в галузі електроніки (1962).

Працював, як дослідник у

лабораторіях Lincoln/MIT (1960-

63), RCA (1963-90) у Принстоні

(Princeton), Н.Дж., пізніше

переіменоване David Sarnoff Research

Center, де, як менаджер, очолював

дослідну групу (1980-94). О. має

понад 100 технічних публікацій

в журн., 36 міжнар. патентів

з електроніки. Багато з його

з електроніки. Багато з його

винаходів використано у розвитку комп'ютерів і телевізорів. За свої винаходи дістав 6 спеціальних нагород, як дослідник року, а 1991 дістав золоту медальку (David Samoff Outstanding Achievement Award). Д.чл. НТШ, чл. ТУІА, академік Академії Инж. Наук. України. Був ред. видання Асоціації Електронних Інженерів (IEEE), чл. Управи і през. IEEE в Н.Дж. Активний в гром. житті: в Пласті був кошовим в Бостоні, станичним в Трентоні, чл. проводу Гол. Пласт. Булави, як референт видань; засновник і ред. журн. "Юнак" (1961-65), ред. "Пласт. Шляху" (1993-). Ред. журн. укр. філіятелистів "Trident-Visnyk" (1996-). Вчителював у Школі Українознавства ім. Ігоря Калинця в Трентоні (1972-82). Нагороджений двома відзначеннями св. Юрія в золоті.

М.О., р.м.

ОНИЩАК Дмитро (Dmytro Onyshchak), меценат; н. 1901 в с. Опака Любачівського пов., Гал., п. 30.12.1976 у м. Бриджпорт (Bridgeport), Конн. Під впливом сов. пропаганди перейшов Збруч, потрапив на Сибір. 1941 – повернувся додому, згодом був заарештований на примусові роботи до Нім. Після 2 Світ. війни емігрував до США, де працював у шпиталі. Жертвував на УКУ у Римі, НТШ в Америці, Укр. Центр при Гарвардському Ун-ті, церковні цілі.

р.м.

ОНО (псевдо) див. *Новицький Осип*

ОНУФРИК Теодор (Teodor Onufryk), хоровий дириг., осв. діяч; н. 25.5.1891 в Гал., п. 17.9.1987 в Нью-Йорку. Студював у Львові і Відні. Приїхав до США перед 1 Світ. війною. 1914 – дяк в укр. кат. церкві св. Юра в Нью-Йорку; учителював в "Рідній Школі". 1919-62 – керував церк. хором церкви св. Юра в Нью-

Йорку. Разом з хором вступав у Карнегі Голл, Тавн Голл, Медисон Сквер Гарден та ін. Жив в Асторії, Н.Й.

р.м.

ОРАНСЬКИЙ Юрій (Yurii Oransky), справжнє прізвище – Плевако, дириг., педагог, музикознавець; н. 30.1.1917 в Харкові, п. 27.11.2008

в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив Харківську консерваторію, відділ оперно-симфонічного диригування, також фак. муз. виховання та хормайстерський (1935-43), Високу муз. школу у Фрайбурзі (1945-49). 1944 – емігрував до Нім., з 1949 – у США, спершу в Каліф., згодом у Філядельфії. Педагогічну діяльність почав з 1937 (днтячі класи теорії музики). Хормайстер і дириг. в театрах Харкова (1942-43), Кисва (1943), Коломиї (1943-44), Дрогобича (1944) та з Оперним ансамблем при Укр. Муз. Ін-ті у Філядельфії (1964-74). З 1952 вчитель фортепіану, теоретичних предметів і (з 1954) дириг. дитячого хору Укр. Муз. Ін-ту та оркестри, керівник школи УМІ у Філядельфії (з 1959-90-их рр.). Викладав диригування у Коломийській філії Вищого Муз. Ін-ту ім. Миколи Лисенка та на Семінарі диригування в Аикастері (1977) й Торонто (1978). Аранжував та оркестрував твори укр. композиторів. Організував хоровий ансамбль "Кобзар" у Філядельфії (1950). О. близько співпрацював з композиторами Миколою Фоменком та Василем Овчаренком і включив у муз. життя ряд нових творів укр. музики. Він муз. керівник та дириг. опер "Пан Коцький" Миколи Лисенка (амер. прем'єра 1965), "Лис Микита" Василя Овчаренка (за поемою Івана Франка, прем'єра 1970 у Філядельфії) та ін. О. – автор-упорядник аудіо-візуальних

презентацій п.з. "Альбом на екрані" про життя укр. композиторів (покази від 1970-их рр.). З оперним, камерно-симфонічним репертуаром та з доповідями О. відвідав багато м. Півн. Америки. Крім ст. на муз. теми, О. є автором "Матеріяли про життя і творчість композитора Миколи Фоменка" та працював над "Ілюстрованим енциклопедичним покажчиком укр. композиторів поза межами батьківщини".

Лит.: Шумакова, Н. Ю. Оранський. "Музика" (Київ), ч.6, листопад-грудень 1997.

М. Олійник, Р. Савицький, мол.

ОРГАНІЗАЦІЯ ГРЕКО-КАТОЛИЧЕСКИХ КАРПАТОРУССКИХ СПОМАГАЮЩИХ БРАТСТВ СВОБОДИ (Carpatho-Russian Benevolent Association Liberty) об'єднувала українців (карпаторусинів) з території кол. Угорщини; постала 1918 в м. Перт Амбой (Perth Amboy), Н.Дж., з ініціативи гр.-кат. свящ. Петра Кустана, Івана (Джона) Лукова і Івана (Джона) Петруняка. Орг-ція виступала проти безшлюбности свящ., вийшла з Візант.-Рутенського Пітсбурзького екзархату та приєдналась до Правос. Гр.-Кат. Карп.-Руської Церкви з осідком в Джонстауні. У часи розквіту орг-ція налічувала близько 100 осередків. При орг-ції діяла друкарня, що випускала газ. "Восток" ("The East", 1919-50) за ред. Василя Іжака (1919-21), Івана Істаша (1922-35) і Степана Баницького (1936-50).

М.О.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ – ОДВУ (Organization for the Rebirth of Ukraine), гром.-політ. орг-ція в США, засн. 1929. Мета діяльності в назві та статуті ОДВУ. Ініціативу для засн. дав провід. ОУН – полк. Євген Коновалець під час відвідин США 1929, та Омелян Сенік-Грибівський. Споч. це мали бути відділи УВО (1929-31) і перший

Учасники першої конвенції ОДВУ, 1931

відділ постав в Асторії, Н.Й. Заснування самої орг-ції з назвою ОДВУ виникло на красвому з'їзді прихильників укр. націоналізму 1931 в Нью-Йорку, де схвалено статут і напрямні діяльності. До першої управи ввійшли: Григорій Герман – гол., Василь Онишків, Євген Скоцко, Андрій Дубас, Теодор Свистун, Василь Дработій. Тоді то створено "бойовий фонд" на допомогу боротьби в краю. Відділи стало зростати: на 5 з'їзді було вже 68 відділів. 1934 зорганізовано летунський вишкіл з власним літаком, з метою допомогти при зриві на рідних землях, який провадили УСС (провадили Іван Попович і Дмитро Шмагала). ОДВУ видавало "Вісник ОДВУ" (1932-35) ред. Євген Скоцко. Його перетворено на кварталник

ОДВУ.

Українська летунська школа, 1934

"Націоналіст" (1935-39) за ред. Володимира Душника. 1939-44 виходив журн. "Україна", а також англомовний "Trident" (1936-41). 1947 почав виходити місячник; згодом кварталник "Самостійна Україна", тепер ред. Павло Дорожинський. Перепони в діяльності ОДВУ були збоку соціалістів і монархістів в 1930-их рр. Були теж різниці між поколіннями щодо тактики діяльності. ОДВУ мало 1930-40-их рр. підтримку з боку УНС.

ОДВУ організувала мніфестації в обороні Гал. під час пацифікації поль. урядом 1930-их рр.; проти Голодомору в Україні в 1932-33 рр., вислала протестні листи проти політики през. США Рузвельта, що визнав СРСР та под. акції. Проведено жалібний протестний здвиг проти дій Москви після вістки про вбивство Євгена Коновальця. ОДВУ провела широку акцію допомоги для Карп. України на звернення през. о. Августина Волошина. В тому ж часі в США був створений комітет "не-амер. діяльності" який звинуватив ОДВУ в протиамер. діях. Гол. ОДВУ Олександр Грановський-Неприцький для оборони виступав перед Стейтовим Департаментом і у висліді уряд США не виявив жодної провини з боку ОДВУ.

1957 закуплено в Лігайтоні

(Lehighton), Пен., посілість і створено *Оселю ім. Олега Ольжича. Збудовано там йому пам'ятник (скульптор Михайло Черешньовський) і з цією оселею пов'язано дальша праця ОДВУ. Там відбуваються щорічно табори молоді, які організував і переводив Укр. Золотий Хрест (Оксана Генгало і П. Різник), тепер також щорічно відбуваються там і розвагові фестивалі. 1991 в Кисві створено Фундацію ім. Олега Ольжича і в США її очолював Богдан Гнатюк (до 1998), а від цього часу очолює її Михайло Герець. ОДВУ в США активно допомагає цій фундації, яка дбас про вид. літератури і преси для молоді України. 1996 передано до Кисва 60,000 дол. на закуп друкарні. Впродовж рр. ОДВУ стало висилас листи і меморандуми в обороні прав укр. нації.

Першими гол. були до поч. 2 Світ. війни: Григорій Герман (1929-36) і Олександр Грановський-Неприцький (1936-61). Потім гол. були: Володимир Різник (1961-63), Богдан Гнатюк (1964-70, 1974-80), Богдан Шебунчак (1970-72, 1980-84), Денис Квітковський (1972-74), Павло Дорожинський (1984-86), Петро Стерчо (1986-87), Михайло Пап (1987-90), Юрій Солтис (1990-92), Ярослав Жмуркевич (1992-93), Володимир Зуляк (1993-96), Володимир Процик (1996-98), Олександр Процюк (від 1998). В 2010 ч. відділів ОДВУ зменшилось до 4.

Н. Пазуняк

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ (ООН) (The Organization of the United Nations), універсальна міжнар. орг-ція, чл. якої всі суверенні держави світу за винятком деяких міні-держав та тих, що на їх членство не годиться якась велико-держава (Тайван). Деякі квазідерж. утворення (Ватикан, Палестинська Автономія) співпрацюють з ООН, не будучи її повноправними чл. Метою ООН є забезпечення мирного співіснування, безпеки

та непорушності держ. кордонів і всебічна міжнар. співпраця в різних галузях. Засн. ООН на міжнар. конференції 1945 в Сан Франциско, а рішення про таку орг-цію прийнято великодержавними-переможцями у 2 Світі. війни на конференції в Тегерані, Дамбартон-Овкс (Dumbarton Oaks) у Ваш., Д.К., і Ялті 1944 і 1945. 27.4.1945 остаточно ухвалено запросити делегації 2 сов. республік (УРСР і Білоруська РСР) як первісних чл. ООН, що до членства яких були сумнівні. Делегація України на чолі з Дмитром Мануїльським, нар. комісарем закорд. справ УРСР, підписала статут-хартію ООН 26.6.1945. Він же був гол. комітету конференції, що опрацював проєкт преамбули і цілей статуту на конференції в Сан Франциско. Осідком ООН стало м. Нью-Йорк, а к-сть чл. 51 (1945), 191 (2005).

Україна у формі УРСР стала чл. Европ. Екон. Комісії ООН, обиралася непостійним чл. Ради Безпеки ООН 1948-49, 1984-85 і, вже як незалежна держава, 2000-01. Так само була чл. Екон.-Соц. Ради (Екосок) чотири рази – 1946-49, 1977-79 і останній раз 1993-95, багатьох ін. комісій (напр., Комісія з прав людини, Комісія народонаселення, Комісія з прав жінок, Соціально-економічна і ін.). Водночас УРСР приступила до ряду міжурядових спеціалізованих орг-цій в системі ООН: Міжнар. Орг-ція Праці, Міжнар. Орг-ція Атомної Енергії (МАГАТЕ), Універсальний Поштовий Союз, Світ. Орг-ція Здоров'я, Орг-ція ОН з Освіти, Науки і Культури, Світ. Метеорологічна Орг-ція, Фонд ООН Допомоги Дітям (UNICEF) й ін. У 1950-80-их рр. участь УРСР у діяльності та виборних органах ООН була мінімальна і зводилася до службової ролі, збільшити к-сть голосів СРСР. Напр., УРСР є чл. Міжнар. Трибуналу в Газі (The Hague), Голл., його чл. 1961-69 було обрано українця Володимира Корецького, але не як представника УРСР, лише СРСР. Так само в центр.

Апараті ООН 1960 працював тільки один представник УРСР, проте 1965 вже 17 осіб, а 1968 – понад 20 українців.

Назагал, про діяльність УРСР на форумі ООН приймалися рішення в Москві і вона проходила під контролем сов. делегації. У 1990-их рр. поступово вона незалежилася, згодом делегації перенеслася з заг. советського до власного будинку. 24.3.1958 створено постійне представництво УРСР при ООН, яке очолювали Петро Удовиченко (1958-61), Лука Кизя (1961-64), Сергій Шевченко (1964-68), Михайло Полянничко (1968-73), Володимир Мартиненко (1973-79), Володимир Кравець (1979-84), Геннадій Удовенко (1985-92), Віктор Батюк (1992-94), Анатолій Зленко (1994-97), Володимир Єльченко (1997-2000), Валерій Кучинський (2000-2005) і Юрій Сергєєв (2005-).

Україну відвідали ген. Секр. ООН: У Тан (1962), Курт Вальдгайм (1982), Перес де Квеляр (1987), Бутрос Бутрос Галі (1993), Кофі Аннан (2002), Йозеф Дейсс (2010). Три президенти незалежної України виступали в ген. асамблеях ООН: Леонід Кравчук (1991), Леонід Кучма (2003), Віктор Ющенко (2005). Мін. закорд. справ України Геннадій Удовенко обраний 1997 на посаду гол. 52 сесії ген. асамблеї ООН, яка увійшла в історію як "сесія реформ". Також представник України в Раді Безпеки очолював її у березні 2001. Україна обиралася чотири рази до Соціально-Екон. Ради (Екосок) останній раз 1993-95, а Володимир Василенко був обраний чл. Міжнар. Трибуналу для кол. Югославії. Україна за часів незалежності бере участь у миротворчих операціях

Організація Об'єднаних Націй, Нью-Йорк.

конфліктних ситуаціях, останньо у Іраку. За останні 12 рр. укр. військ.-службовців та працівників органів внутр. справ України було заангажовано бл. 12 тис. осіб, з яких 18 згинули.

1986 ООН включилася до допомоги жертвам Чорнобильської трагедії, а 2003 засудила Голодомор в Україні 1932-33. 1993 відкрила своє бюро в Києві, а 2000 свій дім в Україні. Фін. внесок України до бюджету ООН виносив за увесь період понад 113 млн. дол. Понад 120 багатосторонніх конвенцій, які були укладенні під егідою ООН, носять підписи України. Їх згодом Верховна Рада ратифікувала, як напр., Універсальну Декларацію Прав людини з 1948 та Московський договір про заборону ядерних випробувань (1963). Це сприяло міжнар. правосуб'єктності України ще за сов. періоду. Таким чином незалежна Україна стала правонаступником УРСР в міжнар. орг-ціях та міжнар. праві.

ООН є також правонаступником Ліги Націй (1919-39) з осідком в Женеві, де перебуває європейська ген. квартира ООН.

Лит.: Голуб, В. Україна в Об'єднаних Націях. Мюнхен, 1953. Yakemtchouk, R. L'Ukraine en Droit International. Лювен, 1954; Markus, V. La situation de la Ukraine sovietica en la actualos relaciones entre Oriente u Occidente.

"Politica internacional", No. 26. Madrid, 1956;

Halajczuk, B. The Soviet Ukraine as Subject of International Law.

"The Annals of Ukrainian Academy of Arts and Sciences", т.9, Нью-Йорк, 1956;

Камінський, Є. Повоєнна дипломатія Української РСР.

"Нариси з історії дипломатії України" (ред. В. Смолій), Київ, 2001.

В. Маркусь

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ (Organization for the Defense of Lemko Western Ukraine), укр. сусп. орг-ція, покликана зберігати лемк. культуру, вести осв.-культ. працю й допомагати лемкам, засн. 1936. Ініціаторами створення були Михайло Дудра, Василь Карбовник та Василь Левчик. Офіційні друковані органи – "Лемк. дзвін" (1936-40), місячник "Лемк. вісті" (1958-79), "Лемківщина" (з 1992); друкувала "Лемк. календар" (1967-73). 1937-39 – нараховувала 53 відділи, 1940 – занепала і відновила діяльність 1958 в Йонкерсі, Н.Й., із завданням – допомагати лемкам й усім українцям у Поль., виселеним із рідних земель. Орг-цію в різні рр. очолювали Василь Левчик, Юліян Налісник, Іван Сквіртнянський, Юліян Котляр, Мирон Мицьо, Микола Грицковян, Марія Дупляк, Зенон Галькович та ін. Організувала Музей Лемк. Культури у Стемфорді, Конн., Видала у 2 тт. (за ред. Богдана

Струмінського) "Лемківщина – земля – люди – історія – культура" (1988).

М.О.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ (ООЧСУ) (Organization for the Defense of Four Freedoms for Ukraine), гром.-політ. орг-ція укр. імігрантів у США з програмою визволення України, точніше, як виходить з назви, оборони прав укр. народу – свободи слова, релігії, свободи від злиднів та від страху, що постала 1946 для підтримки цілей і програми ЗЧ ОУН. Перші відділи були зорганізовані в Ньюарку і Нью-Йорку. В серпні 1947 ООЧСУ формально було заїнкорпороване в шт. Н.Й. Її засновник і перший гол. був Євген Ляхович. 1955 орг-ція мала 29 місцевих відділів і 2280 чл. 1967 к-сть відділів досягла 48, а чл. 8400, а 1977 – 9500 чл. Найбільше активними були відділи в Філядельфії, Клівленді, Детройті, Чикаго, Рочестері, Балтиморі, Гартфорді, Міннеаполісі, Лос Анджелес й ін. Гол. після Євгена Ляховича були: Ігнат Білінський, Іван Вовчук, Євген Лозинський, Іван Винник, Микола Чировський, Лев Футала, Григорій Бакуменко, Роман Рудий, Мирон Леськіа, Олександр Соколишин, Микола Чарторийський, Роман Борковський, Михайло Дужий, Уляна Целевич, Степан Галамай, Іван Подригуля, Євген Гановський, Володимир Левенець, Богдан Федорак, Михайло Козюпа.

ООЧСУ тісно співпрацює в Кан. з Лігою Українців Кан. (колись Лігою Визволення України) із проведом ОУН Степана Бандери та їх відповідниками в ін. країнах; з ними творять спільно Укр. Визвольний (нині Державницький) Фронт. Діяльність ООЧСУ є різнородна: орг-ція публічних антисов. маніфестацій, інформаційна видавнича – вид. англ. мовою

книг і брошур про поневолення України, приєднання приятелів України серед амер. політиків, пропаганда і активність серед ін. поневолених народів (АБН, річне відзначення Тижня Поневолених Народів, ін. маніфестації). Періодичним вид. ООЧСУ є "Вісник", який появляється постійно від 1946. Серед діячів, крім названих: Йосип Труш, Михайло Черешньовський, Дарія Степаняк, Володимир Татомир, Петро Мірчук, Євген Івашків, Богдан Романенчук, Павло Савчук, Микола Фриз, Володимир Мазур, Данило Чайковський, В'ячеслав Давиденко, Леонід Полтава й ін.

В.М.

ОРГАНІЗАЦІЯ СІЧОВИКІВ В АМЕРИЦІ див. *Січова Організація Українців в Америці*

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ СОЦІЯЛІСТІВ (ОУС) (Organization of Ukrainian Socialists), об'єднання прихильників дем. соціалізму в США, засн. 1950 з нових емігрантів, ідейно споріднена з Укр. Соц. Партією, співпрацювала з Укр. Вільною Громадою Америки та ін. орг-ціями й установами, що підтримували Держ. Центр. УНР в екзилі. Брала участь у редагуванні журн. "Вільна Україна". В травні 1957 ОУС брала участь у з'їзді укр. демократів в Нью-Йорку (310 учасників), що творили Дем. Укр. Центр Америки (ДУКЦА) і репрезентували такі орг-ції: Об'єднання Українців Революційно-Дем. Перекопань, ОДУМ, Союз укр. Нац. Демократів, УНДС, УРС, Союз Земель Соборної України, УСС, УНДО, ОУС, Укр. Вільна Громада. Більшість тих орг-цій – за винятком Об'єднання Українців Революційно-Дем. Перекопань, ОДУМ і УРС – складалися з діячів стар. покоління, гол. учасників укр. революції 1917-21, тому ДУКЦА, отже і ОУС не зіграли тривалої ролі в житті українців в США. Провідні діячі ОУС: Степан Ріпецький, Володимир Лисий, Іван Паливода,

Перша головна Управа ООЧСУ, 1947

Яків Зозуля, Василь Діберт, Григор Ничка, Микола Галій, Михайло Кучер та ін.

М. Прокоп

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ в КОННЕКТИКАТ (Ukrainian Youth Organization of Connecticut), гром. орг-ція, що об'єднувала молодь укр. походження, засн. 1937. Серед ініціаторів створення – Джон Селеман. Займалася головню культ.-просвітницькою і благодійною діяльністю, орг-цією хорів, спорт. змагань, молодіжних форумів тощо. Під час 2 Світ. війни організувало збірки на допомогу воякам укр. походження, що служили в амер. армії. У 1950-их рр. з приходом нової хвилі імігрантів орг-ція ослабла. Останньою активністю О.У.М.К. був внесок на фонд Допомоги Дітям Чорнобиля 6 тис. дол. Також за ініціативою орг-ції було названо частину магістралі в Гартфордї "Taras Shevchenko Memorial Highway".

М.О.

ОРДАССІ-БАРАНСЬКА ШАРЛОТТА див. *Баранська-Ордассі Шарлотта*

"ОРДЕН ХРЕСТОНОСЦІВ" (Order of Crusaders), курінь ст. пластуни і сеньйорів, засн. 1946 в м. Траунштайн (Traunstein), Нім. випусниками таборової гімназії на базі юнацького куреня ім. Дмитра Байди-Вишневецького (ще засн. 1945). До команди цього куреня входили: Остап Грицай (зв'язковий), Богдан Чопик (курінний), Ярослав Розумний (писар), Василь Мартиник (суддя), Богдан Максим'юк (господар). Чл. першого куреня були: Іван Гвозда, Орест Кметь, Микола Коропецький, Богдан Коцюмака, Мирослав Лабунька, Михайло Левицький, Петро Наконечний, Богдан Прокоп, Володимир Слиж, Володимир Стельмах, Богдан Федасюк, Олег Черкавський, Володимир Стойко, Святослав Ямбор та ін. Ідея

оформлення ст.-пластунського куреня "Хрестоносці" під патронатом митр. УГКЦ Андрея Шептицького зродилася серед випускників гімназії, які наміряли студіювати теологію в Укр. Кат. Семінарії в Гіршбергу (Богдан Коцюмака, Мирослав Лабунька, Михайло Левицький, Василь Мартиник, Ярослав Розумний і Богдан Чопик). Курінним обрано Ярослава Розумного. Після роз'їзду чл. куреня на студії в семінарії й розв'язання траунштайського табору біженців у Гіршбергу оформилася стежа "Хрестоносців", діяльність якої була обмежена до території семінарії й фактичним "світським" осередком куреня став табір на Фраймані б. Мюнхену. Тут до "Хрестоносців" вступило кілька нових чл. і тут розпочалося інтесивне життя ст.-пластунського куреня (1947-50). 1947 курінним обрано Василя Маркуся, переформовано курінь і презвано на "Орден Хрестоносців" (ОХ). Розроблено напрямні праці й ідеологію Ордену, встановлено внутрішнє назовництво Ордену й церемоніал приймання й затвердження в члени Ордену нових кандидатів. У 1950-их рр. чл. ОХ розсіялися по різних континентах: Австрал., Кан., Півд. Америки, Європи, а найбільше поселилося в США. Тут 1957 оформлено сеньйорський курінь, а в 1972 відновлено ст.-пластунський. У 1982 число чл. старших пластуни перевищувало 60. Курінь активізувався гол. у виховній праці з юнацтвом і новацтвом. Друга генерація ст. пластуни також перейшла до сеньйорського куреня, а в 2000-их рр. відновлюється молодшими ст. пластунами, в тому і в Україні (голоаво у Львові та Тернополі). Сьогодні ОХ – це об'єднання двох куренів: 5 куреня уладу ст. пластуни (Молодші Лицарі) і 20 куреня уладу пласт. сеньйорів (Старші Лицарі). Ідейні заложення ОХ зібрані в Деклярації Ордену з 1948, а організаційна структура й спільні завдання зібрані в Кодексі

Ордену. Крім виховної пласт. праці чл. ОХ ангажуються в укр. сусп.-гром. та проф. житті, між ними: Мирослав Лабунька, Василь Маркусь, Ярослав Розумний, Володимир Рак, о. Павло Когут, Володимир Петришин, Володимир Нагірний, Володимир Слиж, Богдан Чопик, Осип Данко, Кирило Митрович, Ігор Шуст, о. Михайло Димид, о. Борис Гудзяк, Борис Люшняк, Степан Шишка, Роман Гриців, о. Михайло Лоза та ін.

Л.Р., Л.Г.

ОРДІВСЬКИЙ (псевдо) див. *Лужницький Григорій*

ОРЕГОН (Oregon), півн. зах. шт.; межус на зах. з Тихим Океаном, на півн. з шт. Вашингтон по р. Колумбія (Columbia), на сх. – з Айдаго (Idaho), на півд. – з Невадою і Каліф; поверхня 251,5 тис квадратних км. Нас. 3,421 тис. (2000), українців – 14,710, 1990 – лише 6,220 українців, отже за 1990-ті рр. більше як подвоїлася к-сть українців за рахунок т.зв. "четвертої хвилі". Окремі українці імігрували до О. вже перед 1 Світ. війною, але після того прибували сюди з Норт Дак., Кан. та ін. шт. і разом з небагатьма повоснними імігрантами становили кілька тис. За найновішим переписом (2000), українці проживають в півн. зах. і зах. пов., понад 200 осіб: Мултнома (Multnomah) – 6,740, Клакамас (Clackamas) – 2,030, Вашингтон (Washington) – 1,525, Маріон (Marion) – 1,365, Лейн (Lane) – 1,040, Джексон (Jackson) – 240, Дуглес (Douglas) – 210. М., в яких поселилися: Портленд (Portland), Сейлем (Salem), Юджін (Eugene), Спрінгфільд (Springfield). Столиця – Сейлем (Salem). Організоване укр. життя сконцентрувалося в Портленді. Тут постала перша укр. орг-ція Т-во ім. Івана Франка – відділ УНС (засн. 1916), укр. правос. парафія св. Івана Хрестителя (1952), Укр. Амер. Культ. Асоціація. В м. Спрінгфільд існує укр. гр.-кат. церква Різдва Пресв. Богородиці,

а в Портленді – закарп. гр.-кат. церква св. Ірени (засн. 1986), до якої ходять також українці. Крім того, в Портленді і околиці є десяток молитовних будинків свангелистів-баптистів і п'ятидесятників. Вони здебільшого називаються слов, або рос. церквами, рідко підкреслюють свій укр. характер.

Шт. О. має змішану топографію, нар. госп-во базується на сіль. госп-ві, деревообробній пром-сті і традиційно на торгівлі хутром; останніми часами розвинулися різні промисли та туристика. М. Сейлем є місто-побратимом Симферополя в Україні.

ВМ

ОРЕНЧУК Володимир (Volodymyr Orenchuk), правник, гром. діяч; н. 24.10.1913 в с. Стоянів Радеківського пов., Гал., п. 28.2.2006 в Санта Клара (Santa Clara), Каліф. Студіював право у Львівському ун-ті (мгр права, 1937), в УВУ в Мюнхені, де здобув звання д-ра права (1949), та в Розарі Коледжі (Rosary College) у Рівер Форест (River Forest), Ілл. (мгр бібліотечних наук, 1957). 1939 – був ув'язнений польс. владою в Березі Картузькій. Після втечі працював у пов. суді в Кам'янці-Струмиловій (1941-43). 1943 – арештувало Гестапо, 1945 був звільнений амер. армією. В Нім. був ред. "Нового Шляху" (1945-49) і "Вовччята" (1945-49). 1949 – емігрував до США, спершу в Лудлов (Ludlow), Масс., де був гол. УККА (1950-55) і гол. Ліги колишніх політ. в'язнів (1951-55), та засновник відділу УНС в Спрінгфілд (Springfield), Масс. Переїхав до Чикаго і був активний в гром. житті (1955-57). Викладав рос. мову і був бібліотекарем в Санта Клара Ун-ті в Каліф (1958-81). Активний в гром. житті: гол. і чл. управ УНС і УККА (УАКР) в Сан Франциско (1958-92), та співзасновником Укр. Кат. Місії св. Володимира в Санта Клара. Автор наук. ст. у зб. "Надбужанщина" (т.1,2, 1986-89), "В боротьбі за укр. державу" (1990).

р.м.

ОРИШКЕВИЧ Остап (Ostap Oryshkevych), педагог, конструктор підводних човнів, гр.-кат. свящ.; н. 28.9.1914 в м-ку Олесько Золочівського пов., Гал., п. 20.1.2000 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Закінчив високі студії в Укр. Кат. Богословській Академії у Львові (1942-45), УВУ в Мюнхені та Тех. коледж Фен в Ог. 1949 емігрував до США. Працював конструктором в ділянці атомної енергії для федерального уряду на військ.-морській базі в м. Ньюпорт Ньюс (Newport News), Вірдж., а також у Гротоні (Groton), Конн. Написав 7-томну працю "Education – The Philosophy of Education" (1954-80), яка вийшла у світ за фін. допомогою патріарха Йосифа Сліпого. 1980 – висвячений на свящ. у Клівленді. 1993-2000 виконував душпастирські обов'язки в церкві св. Андрія в Філядельфії.

М.О.

ОРИШКЕВИЧ Петро (Peter Oryshkevych), географ, педагог; н. 29.4.1909 в м-ку Олесько Золочівського пов., Гал., п. 5.10.1982 в м. Коледж Парк (College Park), Мерил. Закінчив класичну гімназію у Львові (1928), Львівський ун-т (1933), мгра з географії, під проводом Володимира Кубійовича зробив д-рат із географії (1949) в УВУ в Мюнхені.

Учителював у сер. школах Золочева, Львова, а після переїзду до Нім. 1944 – в Діллінгені в таборі ДП. Емігрував до США 1949. Працював спеціалістом-дослідником у Службі військ. мап (1951-77). Заснував і був дир. Школи Українознавства у Вашингтоні, Д.К. (1955-74). Чл.-кор. НТШ, засновник і дириг. хору при церкві Пресв. Родина у Вашингтоні. Автор "Геогр. мапи України" (1970), "Початкова географія України й укр. поселення" – шкільний підручник

(1975, 1983), "Українці Засяння" у зб. "Перемищина" (1965), "Географія Золочівщини" у зб. "Золочівщина" (1982), "Географія українців (русинів) Великого Вашингтону" (1981).

М.О.

ОРИШКЕВИЧ Роман (Roman Oryshkevich), брат Петра Оришкевича, лікар; н.5.8.1928 в м-ку Олесько Золочівського пов., Гал., п. 26.12.2009 в Чикаго. Закінчив студії дантистики і медицини в Гайдельберзькому ун-ті, отримав ступінь д-ра. Прибув до США (1955). Спеціалізувався з фіз. медицини й реабілітації в Клівленді. 1966 – одержав диплом Амер. Ради Фіз. Медицини і був прийнятий в Амер. Академію Фізioterapiї і Реабілітації. Рівноправний клінічний проф. Іллінойського Ун-ту в Чикаго. Працював керівником відділу Реабілітаційної Медицини у Вест Сайд Мед. Центрі, дир. навчання та вишколювання лікарів-резидентів з'єднаних лікарень Іллінойського Ун-ту (з 1970). З 1980 дир. Амер. Музею Фіз. Медицини і Реабілітації (American Museum of Physical Medicine and Rehabilitation) в Чикаго. Засновник і през. Укр. Академії Мед. Наук (1979), ексекутивний секр. науки і досліджень СФУЛТ. Дописував до "Лік. Вісника".

М.О.

ОРІОН (псевдо) див. *Климкевич Роман*

ОРИХОВСЬКИЙ Василь (Vasyl Orikhovskiy), сусп. діяч; н. 26.8.1920 в с. Барис Бучацького пов. на Тернопільщині, п. 16.1.1988 в м. Сомерсет (Somerset), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив гімназію в Чорткові, високі студії у Львові, а далі в Мюнхені. 1950 – емігрував до США. Діяч УНС з 1950. Упродовж рр. був секр. 353 відділу УНС, Т-ва "Запорозька Січ" у Нью Брансвіку (New Brunswick), Н.Дж. 1978-84 обраний гол. організатором

УНС і чл. гол. екзекутиви, до якої його обрано 1970.

М.О.

ОРЛИЧ О. (псевдо) див. *Марічак Олександр*

ОРЛОВСЬКА Тамара (Tamara Orlovska), малярка; н. 11.2.1920 в м. Жмерника на Вінниччині, п. 30.8.2007 в Плимут (Plymouth), Масс. Працювала олією і мішаними техніками. Основа тематика – квіти в імпресіоністичному стилі. Експонувала свої роботи в Нью-Йорку під патронатом Об'єднання Мистців-Українців в Америці (1979), Пармі, Ог. (1976, 1977), Гантері, Н.Й. (1981), Торонто (1982). Збірні виставки проходили в Бостоні (1980, 1982), Чикаго (1981). Має відзначення Мист. Ліги в Брансвіку (Brunswick Art League) "Найкраща на виставці" (1973).

М.О.

ОРОВЕЦЬ (псевдо) див. *Лепкий Лев*

ОРТИНСЬКА Віра (Vera Ortynsky), з роду Безсонів, бібліограф, бібліотекар; н. 15.8.1918 в Кисві. Закінчила жін. гімназію Укр. ін-ту для дівчат у Перемишлі (1938), Ун-т Фрідріха Вільгельма в Бреслав, Нім. (1944), отримала ступінь мгра бібліотекарства в Ратгерському Ун-ті в Нью Брансвік (New Brunswick), Н.Дж. (1964). 1946-50 – працювала дантисткою в таборах ДП. На еміграції у США з 1951. 1963-83 була бібліотекарем в мед. бібліотеці Колумбійського Ун-ту, з 1969 – очолювала відділ каталогів. Готувала бібліографію до важливих праць із мед. галузі. З 1991 – дир. бібліотеки Укр. Культ. Центру при Правос. осередку в Савт Бавнд Бруку, Н.Дж. Чл.-кор. УВАН. Мешкала в м. Сомерсет (Somerset), Н.Дж.

М.О.

ОРТИНСЬКИЙ Любомир (Lubomyr Ortynsky), політ., гром., військ. діяч і журналіст; н. 7.6.1919

в с. Михайлівці Самбірського пов., п. 22.7.1961 в Гантері, Н.Й. Сер. освіту здобув у Стрию, студіював журналістику у Варшаві, де був гол. укр. студентської громади, згодом держ. науки у Відні, завершив вищі студії докторатом з політології у Мюнхені. Був чл. ОУН від ранньої молодости, в'язнем поль. і нім. тюрем. 1941 вояк Дружин Укр. Націоналістів (ДУН), а 1943 зголосився до дивізії "Галичина", брав участь в боях під Бродами, був ранений, при кінці війни потрапив до амер. полону. Був співзасн. і гол. ред. "Вістей комбатанта", органу Братства кол. вояків I Дивізії Укр. Нац. Армії, був чл. ред. колегії "Сучасної України", співроб. "Сучасности", "Свободи" і її кореспондентом в ООН, чл. Закорд. Представництва і Ген. Секретаріату закорд. справ УГВР, секр. Дослід.-вид. об'єднання "Пролог", брав участь у багатьох міжнар. конференціях, присвячених питанням поневолених народів СРСР, зокрема України, втримував зв'язки з політ. діячами дем. суспільств.

М. Прокоп

ОРТИНСЬКИЙ Сотер Степан (Soter Stepan Ortynsky), перший сп. Гр.-Кат. Церкви у США, церк. і гром. діяч; н. 26.1.1866 в с. Ортиничі на Самбірщині, Гал., п. 24.3.1916 у Філядельфії, похований у катедральному храмі Непорочно-го Зачаття у Філядельфії. Вчився у Дрогобицькій і Стрийській гімназіях, закінчив Єзуїтську колегію у Кракові зі ступенем д-ра богословія. 3.2.1884 – вступив до Чину Василіян у Добромилі на Львівщині, 1889 – склав чернечі обіти і прийняв ім'я Сотера. 1891 – ще під час богословських студій був висвячений на свящ., учителював в окружній школі в Лаврові, з 1994 – працював як

місіонер в Гал., гол. у Львові; 1902-04 – ігумен Василіянського монастиря в Михайлівці. 1906 О. призначено гол. провідником василіянських місіонерів і місій з осідком у Львівському протоігуменському монастирі св. Онуфрія. 1907 на прохання митр. Андрея Шептицького папа Пій Х іменував О. сп. для українців в США, спершу з обмеженою юрисдикцією, а з 1913 створив укр. окрему кат. екзархію. Вислідом ревної праці О. став "Декрет про духовну управу Гр.-Руської Церкви у ЗДА" (1914), що звільняв укр. гр.-кат. сп. від залежності римських сп. – жодна інша нац. спільнота на теренах США не домоглася такої незалежності в той час. Розбудовував рел., культ. й екон. життя українців в США. Заснував сиротинець у Філядельфії (1911), вечірні школи, Братства Преса. Евхаристії та Апостольства Молитви, т-во гр.-кат. дяковчителів, орг-цію "Провидіння" (1912) з її газ. "Америка", вид. урядового епархіального органу "Епархіальний Вісник" (з 1914), поширив у США установи сс. Василіянок. Фінансово допомагав українцям під час I Світ. війни, створивши "Боевий фонд для помочі сиротам і вдовам", 1914 скликав у Філядельфії Нар. З'їзд й заснував політ. орг-цію "Руська Нар. Рада", що мала на меті зміцнювати укр. нац. дух, боротися з москвофільськими настроями серед галичан і карпаторусинів. Невдовзі перед смертю налагодив співпрацю між гал. і закарп. еміграцією.

Лит.: Ваврик, В. Сп. С. Ортинський ЧСВВ – у 40-ліття його смерті. Філядельфія, 1956; Лужницький, Г. Сп.-піонер Кир С. з Ортинич Ортинський, ЧСВВ. Філядельфія, 1963; Прокоп В.Р. Ukrainain Catholic in America: A History. Вашингтон, 1982.

М. Олійник

ОРУН Захарій (Zachary Orun), гр.-кат. свящ., церк. діяч; н. 19.9.1884 в с. Слобода Золота Бережанського пов., Гал., п. 23.6.1918 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Закінчив Бережанську гімназію (1906), богословський фак. Львівського ун-ту. 1909 висвячений на свящ. Після рукоположення виїхав до США на запрошення єп. Сотера Ортинського (1909). Працював секретарем Кир Сотера, одночасно служив парохом катедрального храму у Філядельфії. Провадив активну місіонерську працю з орг-ції парафій у м. Честер (Chester), Пен., Балтимор, Глен Лайон (Glen Lyon), Пен., Плимут (Plymouth), Пен. та ін. Окрім душпастирської роботи, видавав часопис "Душпастир" (1910), згодом "Місіонар", провадив Малу Семінарію для 27 хлопців (1917-18), був дисцезальним завідувачем Апостольства Молитви і Сестрицтва св. Євхаристії.

М.О.

ОСА (псевдо) див. *Гак Анатоль*

"ОСА" ("The Wasp"), газ, яка входила що два тижні в Оліфанті (Olyphant), Пен. (1902-03 ?). Ред. Микола Струтинський.

р.м.

"ОСА" ("Wasp"), гумористично-сатирична газ. ком. спрямування, що виходила в Чикаго 1918-21 як вкладка до "Молота". Виходила що два тижні, ред. П. Маркевич.

р.м.

ОСАДЦА Аполінарій (Apollinare Osadca), інж.-архітект, гром. діяч; н. 12.11.1916 в с. Волощина Підгаєцького пов., Гал., п. 26.8.1997 в Глен Спей (Glen Spey), Н.Й., похований на цвинтарі св. Духа в Гемптонбургу. Сер. освіту здобув у Бережанській гімназії, студіював архітектуру у Львів. політехніці (1935-41). До 1944 працював архітектором у Львові, вчителював в Укр. таборівій гуманістичній гімназії в Байроїті, Нім. Після

війни емігрував до США, в Нью-Йорку був креслярем, а згодом шефом відділу проєктів у фірмі "Еггерс і Гігінс" (Eggers & Higgins) (1950-68). Автор архітектурних проєктів багатьох укр. церков у США, зокрема: св. Юра в Нью-Йорку, св. Миколая в Пассейку, Н.Дж., св. Володимира в Ютиці (Utica), Н.Й., св. Миколая у Філядельфії, Чесного Хреста в Асторії, Н.Й. Укр. архітектурні мотиви (карп. стиль) особливо відчутні в дерев'яних церквах св. Володимира в Глен Спей та Бінгемптоні (Binghampton), Н.Й. О. також спроектував футбольний стадіон на 60 тис. глядачів, баскетбольний стадіон, гуртожитки, муз. школу, бібліотеку для Індіана Ун-ту в Блюмінгтоні (Bloomington), Інд., ун-тські будинки в Рочестері, Брукліні, Н.Й., Вустері, Масс. Був активний у гром. житті: заст. през. Т-ва Укр. Інженерів Америки, співзасновник і довголітний гол. хору "Думка" в Нью-Йорку (1952-58), чл., комітету, а пізніше гол. журі зі спорудження пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні. Упродовж 12 рр. був міськ. радним в Глен Спей. Спроектував та був гол. спонсором будови гр.-кат. церкви "Положення Ризи Пресв. Богородиці" в його рідному селі в Україні в 1990-их рр.

М.Олійник

ОСАДЦА Тетяна (Tatiana Osadca), з роду Жук, дружина Аполінарія Осадци, мистець-малярка; н. 5.5.1919 у с. Пониква Велика Бродівського пов., Гал., п. 8.4.2008 в Трой (Troy), Ог., похована на цвинтарі

св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Закінчила Бережанську гімназію, школу Мист. Студентської Ліги в Нью-Йорку, де вчилася у відомого амер. маляра Томаса Фогарті. На еміграції з 1944. Працювала в техніці темпер і олій. Картини О. – це здебільшого кольорові орнаментальні фантазмагоричні композиції у стилі декоративно-прикладного розпису. Експонувала свої роботи на виставках у Львові, Києві, Вашингтоні, Чикаго та ін. Репродукції картин друкувалися в "Нотатки з мистецтва". Вийшов альбом "Мистецька родина Тетяни і Аполінарія Осадців" (Львів, 2006).

М.О.

ОСАДЧА-ЯНАТА Наталія (Natalia Osadcha-Yanata), ботанік і фльорист; н. 7.6.1891 в Україні, п. 9.4.1982 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. 1921-26 працювала в Києві у Природничому відділі Ін-ту Укр. Наук. Мови при Укр. Академії Наук, очолювала працю над "Словником ботанічної номенклатури" (Київ, 1928). 1926-41 – наук. співроб. в Харківських ін-тах прикладної ботаніки, експериментальної медицини й Укр. хем.-фармацевтичному. 1938 – у зв'язку з арештом чоловіка звільнено з роботи, згодом поновлено. 1926-39 – здійснила експедиції в понад 150 селах для вивчення лік. рослин, уживаних у нар. медицині. Під час 2 Світ. війни емігрувала до Нім., 1950 – до США. Активна в гром. житті: була гол. фонду допомоги потребуючим ученим, що діяв при УВАН. Д.чл. НТШ і УВАН. Завдяки О.-Я. введенню у фармакопею препарати з нової лік. рослини *Peganum harmala* L. Автор наук. ст. в галузі нар. медицини та монографії "Herbs used in Ukrainian Folk Medicine" (1952), "Укр. назви рослин" (1973).

М.О.

ОСЕЛЯ ім. **ОЛЕГА ОЛЬЖИЧА** (The Ukrainian Homestead), положена б. м. Лігайтону (Lehighton), Пен.,

110 км на півн.-зах. від Філядельфії; її закупила центр. управа ОДВУ в 1956, площею 420 акрів землі. В околиці є українські поселення в таких місцевостях: Аллентаун (Allentown), Бетлегем (Bethlehem), Палмертон (Palmerston), Істон (Easton), МекАду (McAdoo), Бервік (Berwick), Редінг (Reading), Честер (Chester); це давні поселення емігрантів, які працювали здебільша в копальнях вугілля Пен. ОДВУ закупила цю місцевість з метою влаштувати там укр. центр для гром. імпрез, а гол. для відпочинку і виховання молоді. Оселя має гол. будинок (віллу), басейн, тенісові корти, площу для гри в футбол, й засаджені попередніми власниками гарні, деякі рідкісні дерева. 1966 збудовано на Оселі дерев'яну церковцю-капличку в гуцульському стилі для гр.-кат. відправ, також стилеву дзвіницю із дзвоном. Свящ. із сусідніх місцевостей відправляють зокрема літом Служби Божі. Патроном церковці св. Андрій Первозванний; найдовше відправляв о. Богдан Левицький. В поблизу церковці є 1971 насипана висока могила з хрестом на вічну славу героям.

На Оселі відбуваються з'їзди й конференції ОДВУ, а також Укр. Золотого Хреста (УЗХ). Відбуваються там з'їзди чи конференції ін. орг-цій, як Пласт, УНС, Дивізійники. Тут проводяться фестивалі й забави для молоді. Гол. заходом є тут "Табора Молоді" УЗХ, що їх ініціювали в 1958

Павлина Різник і Оксана Генгало. Метою таборів було виховання дітей в укр. нац. дусі. 1978 провід табору перебрала Володимира Кавка, виховна референтка УЗХ; до помочі має "Таборову Комісію". 1977 споруджено пам'ятник патронів Оселі Олегові Ольжичеві. Це монументальний бюст, вилитий в бронзі. Скульптором був Михайло Черешньовський.

Н. Пазуняк

ОСЕЛЯ СУМА в ЕЛЛЕНВІЛІ (Oselia SUMA in Ellenville), призначена для вишкільної й виховної праці СУМівської молоді, засн. 1955 і знаходиться при стейтові дорозі ч. 209 в місцевості Спрінг Глен (Spring Glen), що коло м. Елленвіл (Ellenville) в пов. Олстер (Ulster). Серед ініціаторів створення оселі М. Семанишин та В. Омельченко, тодішній гол. Гол. Управи СУМА. Оселя розташована у підніжжі хребта гірського масиву Кетскіл (Catskills), поблизу протікає гірська річка Сандбург, є мальовниче озеро. Оселя має добру матеріальну базу: зручні будинки, їдальню, спортовий майдан, олімпійський басейн, тенісові корти та ін. 1962 – на території Оселі встановлено пам'ятник "Борцям за волю України" роботи Михайла Черешньовського (реставровано 2010). Побудовано в лемк. стилі нову каплицю-пам'ятник св. Архистратига Михаїла в пам'ять жертв Акції "Вісла" 1947 (2005). 1967 відвідав Патріарх Йосиф Сліпий. Щороку на оселі проходять

вишкільні, виховно-відпочинкові, мандрівні, спортові, мист. табори, у яких беруть участь понад 400 дітей. Уже традиційно в липні відбуваються зустрічі українців Америки і Кан., а на День праці – Здвиг СУМ у за участю більше 1,000 чл. і 3,000 гостей. Оселя стала місцем щорічних зустрічей молоді, ідеологічних семінарів, Спортових Ігрищ Молоді, останньо щорічної Лемківської Ватри.

М.О.

ОСЕРЕДОК ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНІЧНИХ ПУБЛІКАЦІЙ ТА ІНСТИТУЦІЙ (Ethnic Research Center), засн. 1971 на базі Кент Стейт Ун-ту в Ог. для координації іст., бібліографічних та ін. досліджень на матеріалі етн.-культ. груп, що мешкають у США, та їхніх інституцій. Осередок охоплює такі ділянки роботи, як дослідження та публікації; розвиток курсів бібліотекарства серед етн. спільнот; співпраця з етн. та неетн. інституціями у США та поза межами. У доробку Осередку "Encyclopedic Directory of Ethnic Newspapers and Periodicals in the United States" (1972), "Encyclopedic Directory of Ethnic Organizations in the United States" (1976), Wynar L., Butlar L. "Guide to Ethnic Museums, Libraries and Archives in the United States" (1978), Wynar L. "Slavic Ethnic Libraries, Museums and Archives in the United States: A Guide and Directory" (1980) та ін. Осередок налагодив тісну співпрацю з укр. етн. орг-ціями, т-вами, держ. інституціями, зокрема НАН України.

М.О.

ОСЕРЕДОК УКРАЇНСЬКОЇ СПАДЩИНИ "МОЗАЙКА" в РОЧЕСТЕРІ ("The Mosaic" Ukrainian Heritage Center) постав 1983 на базі Комітету Збереження Укр. Спадщини (1979). Завдання осередку – зберігати й пропитувати укр. нац. спадщину, організувати виставки, мист. акції, курси прикладного мистецтва, крамнички виробів нар. мистецтва. Перший гол.

– Ірина Руснак. Серед засновників – Іванна Мартинець, Марія Крамарчук, Стефанія Павлович, Марія Лозинська та ін.

р.м.

ОСЕРЕДЧУК Володимир (Voldumyr Oseredchuk), інж., музикант-гітарист, гром. діяч; н. 29.1.1910 в Дрогобичі, Гал., п. 28.5.1988 в Кренфордї (Cranford), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив укр. гімназію ім. Івана Франка у Дрогобичі, Пед. Ін-т в Лодзі, Поль. (1931), Техн. (1953-55) та Механічний Ін-т у Нью-Йорку (1955-58). Працював учителем у Варшавському воєводстві (з 1936). Під час 2 Світ. війни переїхав до Нім., де студіював гру на гітарі в Авгсбурзі та був солістом гри на гавайській гітарі в квартеті "Богема" в Регенсбурзі. 1949 – емігрував до США. Працював інженером-проектувальником у фірмі "Wigton Abbott Corporation". Ініціатор заснування Т-ва Дрогобичан (1958) і довголітній гол. Центр. Комітету Дрогобичан (1970-88), провідник оркестри "Звуки України". Видав альбоми "Укр. стрілецькі пісні на гітарі" (1969), "Улюблені мелодії" (1971), "Пласт. й повстанські пісні" (1972) та ін.

М.О.

ОСИК (псевдо) див. *Острроверха Михайло*

О-СИП (псевдо) див. *Новицький Осип*

ОСИЧКА Богдан (Bohdan Osyczka), маляр; н. 1921 в Геркаймер (Herkimer), Н.Й. в родині укр. імігрантів. Студіював у мист. школі "Веспер Джордж" в Бостоні (1934), Сиракузькому Ун-ті (1939-41) де здобув бакалярат з мистецтва, чл. Ліги Студентів Мистецтва (1946). Вчив у Парсонс Школі Дизайну (Parsons School of Design) в Нью-Йорку (1970-94). Працював ілюстратором у вид-ві Random House, Тайм-Варнер, Harper Collins,

журн. "Time", газ. "The New York Times" та ін. Як митець працював в техніці акварелі, монументальному живописі. Експонував свої роботи на індивідуальних виставках, зокрема: у Вордегггестон Галерії (Нью-Йорк, 1965), Т-ва Ілюстраторів (Нью-Йорк, 1970), Нац. Мандрівній Виставі в Цеху Старого Бергену (1971, 1972), у мист. галерії Катонаг (Katonah), Н.Й. (1971, 2005), Флет Ірон Галерії в Пікскіл (Peekskill), Н.Й. (2001), Sixth & Sixth Gallery в Тусон (Tucson), Аріз. (2008) та ін. Виставляв на групових виставках в Н.Й., Н.Дж., Мейн, Арізоні, Кан., Японії й ін. Праці О. знаходяться в зб. Сиракузького Ун-ту, централі "Пепсіко" (PepsiCo) в Пурчес (Purchase), Н.Й., Фундації Рокафеллер (Rockefeller), компанії ІБМ, Чейс Мангетен Банку, Бруклін Музею Амер. Мистецтва та ін. О. відзначено різними мист. нагородами.

р.м.

ОСІНЧУК Михайло (Mykhailo Osinchuk), брат Романа Осінчука, маляр-візантист, іконописець, графік; н. 16.9.1890 в с. Голошинці

Збараського пов., Гал., п. 13.2.1969 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Сер. освіту здобув в укр. гімназії в Тернополі (1902-

10). Студіював мистецтво і графіку в Академії Мистецтв й одночасно історію і філософію мистецтва, літературу в Ягеллонському ун-ті в Кракові (1910-14). Служив чотарем в УГА (1918-19). Проф. і заст. дир. Академії мистецтв у Львові (1939-41), згодом її дир. (1941-44). Емігрував до США – 1947. Застосовував техніку візантійської іконографії не тільки до рел., але й до іст. та побутової тематки. Виконав багато церк. стінописів-поліхроній, ікон та екслібрисів. Займався також дереворитом

і портретом. Співорганізатор Асоціації Незалежних Укр. Мистців, що заснована у Львові 1931, співред. журн. "Мистецтво" (1934-35), почесний чл. Об'єднання Мистців Українців Америки. Прикрасив своїми роботами 22 церкви в Україні, США й Кан. Автор кількох монографій із теорії мистецтва.

Лит.: Островерха М. та ін. "М. Осінчук – Мистець-маляр". Нью-Йорк, 1968.

М.О.

ОСІНЧУК Роман (Roman Osinchuk), брат Михайло Осінчука, лікар, гром. діяч; н. 5.7.1902 в с. Голошинці Збаразького пов., Гал., п. 11.2.1991 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив Тернопільську укр. гімназію (1921), студіював медицину у Львівському тасмному ун-ті (1921-23), після його ліквідації продовжив навчання на мед. фак. Львівського ун-ту (1925-31). Спеціалізувався з кардіології, перший укр. електрокардіограф серед лікарів Гал. 1938 – став стар. асистентом відділу внутр. недуг Нар. лічниці у Львові під керівництвом проф. Маріяна Панчишина. 1939-41 працював завідувачем профілактично-лікувального відділу у Львівському обл. відділі здоров'я й був одним з організаторів Львів. мед. ін-ту, згодом став доц. цього закладу. 1941 став чл. уряду Ярослава Стецька на посаді заст. міністра здоров'я; був також чл. Укр. Нац. Ради та дир. Держ. Мед. ін-тів у Львові, пізніше викладач та керівник електрокардіографічного кабінету в клініці внутр. хвороб. 1943 – очолив клініку. 1944 емігрував до Нім., де працював лікарем у Плохінгені, згодом гол. лікарем військ. шпиталю у м.

Вюртенберг; з 1947 мешкав у США. Після нострифікації диплому відкрив приватну практику в Нью-Йорку (1949). Викладав сусп. медицину в Укр. Техн. Ін-ті в Нью-Йорку, проф.-ад'юнкт, а пізніше повним проф. Провадив активну гром. діяльність: спізасновник Укр. гігієнічного т-ва у Львова; УЛТПА (1950), д.чл. НТШ та УВАН, довголітній гол. хемічно-біологічно-мед. секції НТШ, почесний чл. УЛТПА, СФУЛТ, почесний д-р УВУ в Мюнхені, почесний громадянин Вінніпегу. Ред "Нар. Здоров'я" у Львові, засновник та ред. "Лік. Вісника" в Америці (1954), чл. редколегії "Лік. Альманаха". Був постійним дописувачем до щоденника "Новий час" у Львові, газ. "Нар. справа", "Свобода" та ін. Автор понад 50 наук. праць у галузі внутр. медицини та історії медицини. Залишив цікаву літ. і муз. спадщину. Активний діяч укр. патріархального руху у світ. масштабі, автор багатьох ст. і доповідей з церк. рел. тематики.

Лит.: Укр. Мед. Архів: Ювілейна книга в пошану д-ра Р. Осінчука. Чікаго, 1982.

М. Галів, М. Олійник

ОСІНЧУК Юліянна (Juliana Osinchuk), заміжня Давсон (Dawson), дочка Романа Осінчука, піаністка, музиколог, педагог; н. 17.5.1953 в Нью-Йорку. Муз. студії почала в Укр. Муз. Ін-ті в Нью-Йорку. Продовжувала студії (1965-66) в Держ.

Високій Муз. Консерваторії в Парижі, приватно беручи уроки у Нвдї Булянге; 1973 – вступила до Високої Муз. Школн "Джуліярд" (Juilliard), яку закінчила 1975 з відзначенням Морріса Льоба найвищими оцінками, 1981 – здобула ступінь д-ра музикознавства, захистивши тезу про фортепіанову музику

Віктора Косенка. Працювала викладачем музики в Гантер (Hunter) Коледжі (1978-83), Нью-Йоркському Стейтовому Ун-ті, проф. (1986-92). З 1992 провадить приватну муз. студію в Анкоредж (Anchorage), Аляска.

О. розпочала концертну діяльність у 7-мирічному віці, коли виборола першу нагороду Муз.-Педагогічної Ліги в Нью-Йорку. У 1964, одержала схвальні рецензії в "The New York Times" за вдале муз. виконання на концерті в Карнегі Рісайтел Гол у Нью-Йорку. 1978 відбула концертне турне по великих м. Європи та США. В її репертуарі – Франц Ліст, Сергій Рахманінов, Джордж Гершвін, численна укр. література Дмитра Бортнянського, Лева Ревуцького, Миколн Лисенка, Віктора Косенка й також композитори з Аляски. Її записи вийшла у фірмі "Orion", інші появились на дисках "Chaconne". Видала муз. аранжування а честь Моцарта "Happy Birthday Wolfgang" (2010). Виконавство О. характеризує художня енергія, широка скаля динаміки та повна технічна свобода при особливо вимогливих композиторах (напр. Віктор Косенко, Сергій Рахманінов). О. виступає по радіо США, Кан., Європи, влаштовує доповіді про укр. фортепіанову музику. Удостойна численних нагород і почесей.

Лит.: Савицький Р. Ю. Осінчук на міжнародній сцені. "Сучасність", ч.5, травень 1988.

М.Олійник, Р. Савицький, мол.

ОСКОРІП Гавриїла, ур. Катернна (Gabrielle {Katherine} Oskorip), перша сестра-служебниця Непорочної Діви Марії у США, ред. діячка; н. 22.3.1914 в Оліфанті (Olyphant), Пен., п. 23.4.2002 в Слоутсбургу (Sloatsburg), Н.Й. До новиціату працювала помічником дантиста. 1938 покликана до чернечого життя. Була однією з перших сестер-служебниць Непорочної Діви Марії в Америці. Дала першу обітницю 1940 в

Мондери (Mundare), Кан., останню – 1947 в Анкастері (Ancaster), Кан. Учителювала в м. Аліквіппа (Aliquippa), Честер (Chester), Кайзер (Keiser), Майнерсвілл (Minersville), Шамокін (Shamokin), Пен.; Ансонія (Ansonia), Конн.; Пассейк, Н.Дж.; Боффало і Рочестер, Н.Й. Останні 17 рр. служила при Будинку св. Йосифа для літніх людей у Словтсбургу.

М.О.

"ОСНОВА" УКРАЇНЬСЬКА ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА ("Osнова" Ukrainian Federal Credit Union), що ставить своїм завданням надавати банківські послуги, зокрема позички під нижчі відсотки, слугувати інформаційно-економ. центром для українців підвищувати культ.-економ. рівень їхнього життя. Засн. 1964 в Клівленді при спонсорстві Укр. Культ.-Гром. Осередку, з ініціативи Михайла Хронов'ята, який упродовж тривалого часу очолював управу. Гол. дир. "О." були: Михайло Хронов'ят, Іван Норка, Богдан Стрийський, Богдан Заволович, Тарас Загасвич, Михайло Добронос, Михайло Полішук. Виконавчими дир.: о. Леонід Форосівський, Федір Кошкалда, Зенон Голубець. 1986 бюро кредитівки перенесено до м. Парма. 2009 "О." мала понад 600 чл., 5,963,000 дол. активів і 597,000 дол. капіталу.

р.м.

ОСТАПЕНКО Валерій (Valerij Ostapenko), військовик, журналіст, письмен.; н. 24.11.1920 в Кисії. Вчився в Київському ун-ті (1939-41), закінчити який перешкодила війна. Після військ. школи призначений у Зах. Україні. Воював в сов. армії проти Нім. 1944 – потрапив у полон, з якого визволили американці. До 1951 жив у Нім., де займався культ.-виховною діяльністю серед молоді, зокрема організував спорт. т-во "Довбуш" в таборі ДП Фрайман та був одним із засновників СУМ. 1951 емігрував до США, поселився у

Вашінгтоні, Д.К. 1971-88 працював в укр. відділі радіостанції "Голос Америки". Ред. журн. "На переломі, кореспондент журн. "Нові Дні" (з 1970) та газ. "Свобода" (1960-71). З 1969 – чл. Спілки Укр. Журналістів Америки. Лавреат премії "Спілки Укр. Журналістів Америки" (1971). Оpubлікував 2 пов. на підставі власних спогадів про 2 Світ. війну: "Вершники в жнтах" (1975), "Світ за очі" (1977).

М.О.

ОСТАП'ЮК Богдан (Bohdan Ostapiuk), фармацевт, гром. діяч; н. 20.12.1907 в Тернополі, п. 14.1.1988 в Маямі, Фльор. Сер. освіту здобув у Тернопільській укр. держ. гімназії (1920-27). Студіював хемію в Ягеллонському ун-ті в Кракові, фармацію у Граці. 1944 – прибув до Нім., де став керівником сусп. опіку в таборі біженців УНРРА б. Регенсбургу. 1950 емігрував до США. 1952-77 – працював фармацевтом у Маямі. Активний чл. багатьох т-в, зокрема УВО, ОУН, УККА, Спілки Укр. Журналістів Америки, чл.-кор. НТШ, гол. Комітету Укр. Гром. Орг-ції Маямі. Співроб. зб. і чл. редколегії 3 тт. "Шляхами Золотого Поділля", постійний кореспондент "Свободи". Оpubлікував праці "Давній Тернопіль" (1983), "Відгомін минулого" (1987). Активно дописував до укр. періодики.

М.О.

ОСТАП'ЮК Теофіль (Teofil Ostapiuk), педагог, фізкультурний діяч; н. 18.1.1888 в Тернополі, Гал., п. 22.1.1981 в Мендгам (Mendham), Н.Дж. Закінчив Тернопільську вчительську семінарію, 1913 склав кваліфікаційні іспити на вчителя фіз. культури серед. шкіл. Пед. діяльність розпочав в Тернопільській гімназії 1912, 1919-20 викладав в учительській семінарії в Кам'янці-Подільському, 1921-29 Тернопільській Укр. Держ. Гімназії, потім в Ярославі. Перед 1 Світ. війною був активним діячем т-ва "Сокол" в Гал., учасник Всеслов.

злету "Соколів" у Празі 1912. В Тернополі був опікуном пласт. куреня. З 1944 на еміграції в Нім., засн. і дир. нар. школи в таборі ДП в Стефанскірхені (Stefanskirchen). 1949 переїхав до США. Автор ст. про початки сокільського руху в Тернополі в зб. "Шляхами Золотого Поділля".

В.М.

ОСТАП'ЯК Микола (Mykola Ostapiak), мікробіолог, гром. діяч; н. 6.11.1901 в с. Радичі пов. Турки, Гал., п. 11.11.1977 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Вчився в гімназії у Станиславові, яку закінчив 1923, піс час навчання 1918 – зголосився до армії УГА. Після біологічних студій в Ягеллонському ун-ті (1933) викладав в Укр. держ. гімназії у Станиславові, згодом

дир. нар. школи. 1944 емігрував до Нім., де викладав природничі науки в Байройтській таборній гімназії та працював лектором на курсах, організованих

УТП у Регенсбурзі, одержав звання доц. УТП. 1949 прибув до США і оселився в Філядельфії. Понад 22 рр. працював в мікробіологічній лабораторії Пенсильванського Ун-ту, виявив вірус "Коксакі", розповсюджений в Америці. Автор багатьох наук. праць у галузі імунології, бактеріології. Був постійним дописувачем до укр. періодики. Співзасновник Філядельфійського осередку НТШ (гол. 1967-69). Активний чл. УККА, Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, і т-ва "Обнова".

М.О.

ОСТАП'ЯК Ольга (Olha Ostapiak), з роду Черська, малярка; н. 1906 на Буковині, п. 12.3.1976 в Детройті, похована на цвинтарі Гренд Лавн (Grand Lawn). Студіювала музику в

Чернівецькій консерваторії та Муз. Академії у Відні. Розвинула свої малярські здібності після переїзду до США. Основна тематика робіт – натюрморти, краєвиди, квіти. Мала індивідуальні виставки в Детройті (1965, 1970), у Домі Укр. Мист. Студії в Філядельфії (1973) та галерії Об'єднання Мистців-Українців в Америці в Нью-Йорку (1973).

р.м.

ОСТАШ Петро (Peter Ostash), скульптор; н. 16.7.1916 в с. Стежниця Сяноцького пов., Гал., п. 1996 в Норт Порті (North Port), Фльор. Студіював у мист. школі у Львові. У 1940-их рр. в Нім. належав до Спільноти нім. мистців, брав участь у виставках. 1949 емігрував до США. Експонував твори в Ін-ті Мистецтва в Чикаго й багатьох укр. виставках. З 1972 мешкав на Фльор., був чл. Спільноти Мистців-Скульпторів Фльор. Серед найвідоміших праць – "Благословення Святослава" (дерево, 1970) і "Композиція" (1952).

р.м.

ОСТРОВЕРХА Михайло (Mykhailo Ostroverkha), псевд. Осик, військ. УСС, письмен., журналіст, мист. критик; н. 7.10.1897 в м. Бучач на Тернопільщині, п. 17.4.1979 в Брукліні, Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Сер. освіту здобув у Бучацькій гімназії; студіював музику в Муз. Ін-ті ім. Миколи Лисенка, 1926-31 – продовжив навчання в Міляні, Італ. Учасник визвольних змагань, січовий стрілець з 1914. 1916-18 перебував у рос. полоні. 1923 під псевд. Осика з'явилася кілька поезій у зб. "Озимина". 1926-39 працював у львів. літ. часописах та газ. Під час 2 Світ. війни входив до Військ. Ради дивізії "Галичина", був гол.

ред. її тижневика "До перемоги". 1945 – переїхав до Нім., був кореспондентом газ. "Неділя" в Ашаффенбургу. 1948 емігрував до США. Працював для газ. "Свобода". З 1959 чл. управи Спільноти Укр. Журналістів Америки. Опублікував зб. есеїв, серед яких "З римського щоденника" (1946), "Nihil Novi" (1946), "Без докору" (1948), "Гомін здалека" (1953), "Чорнокнижник із Зубрівки: Хвильовий і хвильовизм" (1955); а також есеї-спогади "Обніжками на битий шлях" (1957), "На закруті: Осінь 1939 р." (1939, 1958), "Грона калини УСС" (1962), "Блиски і темряви" (1966); перекладав з італ. Гол. ред. книг "Бучач і Бучаччина" (1972), чл. редколегії "Червоної калини". Зб. вибраних праць О. "Спадщина" вийшла друком 1989.

М.О.

ОСТРОМИРА Марія (Maria Ostromyra), псевд., справжнє прізвище Лоза, заміжня Маковська, сестра Михайла Лози, письмен.; н. 18.10.1900 в с. Підберізці Львівського пов., п. 28.10.1969 в Ланкестері (Lancaster), Н.Й. Закінчила Учительську семінарію Укр. Пед. Т-ва. Учасниця Листопадового Чину. Під час 2 Світ. війни емігрувала споч. до Нім., потім до США. Відома з пов. та оп. "Поддай керму" (1952), "Над Бистрим Черемошем" (1967), "У досвітню годину" (1969), "Лемківщина в огні" (1971). Короткі нариси були надруковані в часописах "Назустріч", "Діло", "Наше життя", "Лемк. вісті", "Голос Лемківщини" та ін.

р.м.

ОСТРУК Ярослава (Yaroslava Ostruk), з роду Сосенко, письмен. і гром. діячка; н. 2.5.1908 в Боснії, п. 5.4.1973 у Філядельфії, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Молоді рр. провела в Гал., вивчаючи музику. 1950 прибула з Нім. до США і поселилася в Філядельфії. Письменницькою діяльністю займалася в Америці. Автор пов. з

життя гал. інтелігенції і підпільної боротьби: "Провалля" (1961), "Оля" (1963), "Родина Гольдів" (1964), "Хуртовина гряде" (1967), "Те, що роз'єднує" (1969), "Коли меркнуть зорі" (1972). Містила в укр. періодиках на еміграції короткі оп. та в газ. "Свобода", "Америка" й ін.

М. Тарнавська

ОСТРУШКО Петро (Peter Ostroushko), музикант – скрипаль, мандолініст, композитор; н. 12.8.1953 в Міннеаполісі в родині укр. іммігрантів. Віртуоз амер. нар.

скрипки (fiddle) і мандоліни в нар. амер. музиці (folk), блугрес (bluegrass), джез (jazz). Перший великий запис на мандоліні зробив для пісні "Blood on the Tracks" легендарного Боба Дилана (Bob Dylan). Працював з відомими амер. музикантами як Віллі Нельсон (Willie Nelson), Емілу Гаррік (Emmylou Harris), Грег Браун (Greg Brown), Таж Магал (Taj Mahal), Джонні Гімбел (Johnny Gimble) та ін. Гастролював по США, Кан. і Європі з Робін і Лінда Вільямс (Robin & Linda Williams), Норман Блейк (Norman Blake), Чет Аткинс (Chet Atkins) та ін. З 1974 виступав на знаному "Prairie Home Companion Radio Show", де 5 рр. був муз. дир. програми. Виступав на телевізійних програмах як: Austin City Limits, Mr. Roger's Neighborhood та ін. Композиції О. виконували Камерна Оркестра Сент Пол (St. Paul), Симфонічна Оркестра Міннесоти, Симфонічна Оркестра Де Мойн (Des Moines), Кремлін Камерна Оркестра та ін. Виступав як соліст, дуєт з гітаристом Аркадієм Юшиним (з Мінська), і його групою The Heartland Band. Має ряд (понад 15) власних компактних дисків; створив власну компанію звукозапису "Borderland". Його музика вживана в документальних фільмах Кен Бурнса (Ken Burns):

"Lewis & Clark: The Journey of the Corps of Discovery" і "Mark Twain". О. нагороджений різними преміями і нагородами, зокрема лауреат "Еммі" (Emmy Award) за музику документального фільму "Minnesota: A History of the Land" (2010).

Н. Заяць

ОСЬМАЧКА Тодось (Todos Osmachka), поет, прозаїк і перекладач; н. 3.5.1895 в с. Куцівка на Черкащині, п. 7.9.1962 в Лонг Айленді б. Нью-Йорку. Вчився в Київському Ін-ті Нар. Освіти (так тоді називали Київський ун-т) (1920-23). Належав до літ. угрупувань АСПИС (Асо-ціація Письм.),

який очолював М. Зеров, і "Ланка", а від 1926 до МАРС у (Майстерні Революційного Слова). Коли в 1930-их рр. почався розгром укр. інтелігенції

і селянства, О. зник з Києва і блукав по Україні. Двічі пробував перейти нелегально кордон на Зах., за другим разом його арештували (прибл. 1932) і вивезли до тюрми Бутирки в Москві. Звідтам перевезли його до Кирилівської психіатричної лікарні в Києві, де він, нібито, перебував раніше. О. втік з лікарні й переховувався по селах, втікаючи з місця на місце, нікому не довіряючи. 2 Світ. війна застала його в тій же Кирилівській лікарні. Вийшовши на волю, О. подався на Зах. і 1943 вже був у Львові, де включився в літ. життя. 1944 переїхав до Нім., де жив у таборах ДП та брав активну участь в Мист. Укр. Русі (МУР). В той час відпруження написав свій найбільший твір "Поет" і найкращу повість "Старший боярин". Переїхавши до США на поч. 1950-их рр., О. їздив по Америці й Кан., втікав з місця на місце, ховаючись від уявленого переслідування снкаведистами, нікому ніде не

довіряючи. 1961 повернувся до Європи, а там знову втікав з Франц. до Югославії, потім до Нім., де його знайшли спаралізованого на вулицях Мюнхену (1961). Його перевезли літаком на Лонг Айленд до психіатричної лікарні "Пілгрім Стейт Госпітал", де й закінчився круг його трагічно неспокійного життя.

О. почав писати вже 1916, але друкувався вперше шойно 1922. Опублікував такі книги поезії: "Круча" (1922), "Скитські вогні" (1925), "Клекіт" (1929), "Сучасникам" (1943), "Поет" (поема, 1946), "Китиці часу" (1953), "Із-під світу" (вибрані твори, 1954). В Києві вийшла кн. його вибраних поезій "Тодось Осьмачка" (1991). Проза: "Старший боярин" (1946), "Плян до двору" (1951), "Ротонда душолюбів" (1956). Переклади: "Баляда про Редінгську тюрму" Оскара Вайлда (1958), "Трагедія Макбета" і "Король Генрі IV" Віліяма Шекспіра (1961). Майже вся творчість О. трактує екзистенціальну приреченість людини на самотність, на шукання правди в глухому й німому світі. В тому й доля людини зображена як частина універсального горя. Його світобачення – трагічне, його творчість – це судильний крик проти жорстокостей і насильства. Основою й найголовнішою властивістю стилю О. є його індивідуалізована мова, в корені селянська, на поверні літературна. Поет часто вживав старинні слова, перетворюючи їх в несподівані, оригінальні сполучення. Послугується експресіоністичною образністю в дивній сполучі з широкою, думо-подібною ритмікою. Його метафори – могутні, констеляційні пропорції. Це модернізм, який іде глибоко в народну криницю й черпає з неї.

Про О. вийшли кн.: "Танцююча зірка Т. Осьмачки" Ніни Зборовської (1996), "Т. Осьмачка: життя і творчість" Миколи Скорського (1999), "Поет із пекла: Т. Осьмачка" Михайла Слабошпицького (2003),

"Творчість Т. Осьмачки в контексті стильових та філософських вимірів ХХ ст." Валентини Барчан (2008).

Б. Бойчук

ОФЕЛЬ, Пан Т. (псевдо) див. *Старух Теофіль*

ОЧЕРЕТ Василь (правд. прізви.) див. *Барка Василь*

ОЧЕРЕТЬКО Іван (Ivan Ocheretko), гром. діяч, лікар; н. 10.1.1883 в с. Роздори на Катеринославщині, п. 6.1.1966 в Бат (Bath), Мейн, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив духовну і фельдшерську школи, згодом гімназію в Катеринославі, студював медицину в Новорос. ун-ті в Одесі (закінчив 1913). Як медик брав участь у рос.-японській (1904-05) та I Світ. війнах. 1917 бере участь в українізації 34-го Корпусу ген. Петра Скоропадського, делегат I Всеукр. військ. з'їзду. Після визвольної війни в Україні, переїхав до Поль., пізніше Чехослов., нострифікував диплом лікаря в Карловому ун-ті, працював як полк. лікар у чехо-слов. армії, пізніше як окружний лікар у Білках на Закарпатті. З 1940 – перебував у Нім., таборний лікар у Бамбергу, Байройті, Ансбаху. 1950 – емігрував до США, мешкав у Мейн. Чл. гетьманського руху, УЛТПА.

р.м.

ОШЕРОВИЧ Мендель (Mendel Osherovych {Osherowitch}), євр. гром. діяч, письмен., перекладач, історик; н. 1887 в м. Тростянець на Поділлі, п. 16.4.1965 в Нью-Йорку. З 1910 – у США. З 1914 – співред. провідної євр. газ. "Jewish Daily Forward". Очоловав Союз Укр. Євр. у США, Комітет для підтримки євр. в Україні, ред. 3-томної праці "Євреї на Україні" (з 1961). Автор монографії "Міста й містечка в історії євреїв на Україні" (1948), ін. праць з євр. історії, повістей і драм. творів євр. мовою. Перекладав з рос., гебрійської, англ. на їдиш.

р.м.

П

ПАВЛА СВ. ІНСТИТУТ (St. Paul's Boys Missionary Institute), під такою назвою 1924 сп. Константином Богачевським була засн. укр. кат. мала семінарія у Філядельфії з завданням готувати кандидатів до духовного стану в Америці; в. П.І. навчались також ті кандидати, яких згодом плянувалось вислати на богословській студії до Риму; зокрема, такими семінаристами, що після студій в Римі повернулись як свящ. до США, були оо. Степан Тиханський, Василь Федаш, Степан Кнап, Михайло Боберський, Лев Пеленський, Михайло Скородинський, Йосиф Шмондюк, Іван Баб'як та Степан Гриньох; всіх студентів П.І. було 27. Настоятелями П.І. працювали оо. Михайло Кузьмак, Андрій Хлистун і найдовше (від 1926) Павло Процько; 1933 місце осідку малої семінарії було перенесено до Стемфорду, Конн., де П.І. почав діяти як Укр. Кат. Семінарія.

В. Трощинський

ПАВЛИКОВИЧ-ЙОНАН Оксана (Oksana Pawlykowych Yonan), гром. діячка, педагог, мистець; н. 22.1.1945 у Франкфурті, Нім. Перші рр. життя провела в таборах ДП у Нім. Разом із родиною емігрувала до США. Мешкає в Мінн. Працювала викладачем фотографії, скульптури, театр. та образотворчого мистецтва в Ун-ті Міннесоти. 26.4.1991 в 5 річницю Чорнобильської трагедії розпочала 4,000 км велосипедну туру України "Мандрівка серця" ("A Journey of the Heart"), мета якого – звернути увагу на проблеми людей Чорнобильської зони й допомогти їм фінансово. Матеріали, зібрані впродовж 7-місячної мандрівки – дитячі малюнки, фотографії, записи розповідей і фільм – П.-Й.

експонувала в галерії "Тач Стоун" (Touch Stone Gallery) у Вашингтоні, Д.К., та ін. м. США. 1993 П.-Й. зініціювала проведення "Мандрівки серця" у США.

М.О.

ПАВЛИШИН Христина, театр. псевд. Христина Пол (Christina Pavlyshyn {Christina Pawl}), співачка, акторка; н. в 1960-их рр. в Мінеаполісі в родині укр. іммігрантів. Закінчила Християнський Ун-т в шт. Текс. Успішно зіграла Вельму у "West Side Story", 1989 – дебютувала на Бродвеї в театрі ім.

Гершвіна в муз. комедії "Meet Me in St. Louis" (Зустрінеш мене в Сент Люїс) в ролі Аїди Бутбі (Ida Boothby); в ролі Розі (Rosie) у "Cabaret"

(Кабарей) та ін. Виступав на телевізійних програмах і зіграла ролі в фільмах "Mona Lisa Smile" (Мона Ліса сміється), "Bloodline" (Лінія крові), "Let it Be Me" (Нехай буду я), "Miracle on 34th Street" (Чудо на 34 вулиці), гол. ролі Роні (Ronnie) в "The Bracelet" (Наручник) та ін.

М. Олійник

ПАВЛІВ (Білозерський) Остап (Ostap Pavliv Bilozersky), журналіст, письмен., гром. діяч; н. 1892 в Україні, п. 7.10.1955 у Скрентон (Scranton), Пен. Чл. Укр. Радикальної партії. З 1922 – чл. її Гол. Секретаріату, секр. Центр. Ради Союзу Селянських спілок у Львові, активний діяч Січового руху та молодіжної орг-ції "Каменярі". За політ. переконання неодноразно був ув'язнений поль. владою. Емігрував споч. до Нім.,

1950 – до США. Ред. "Гром. Голосу" (1922-28) і журн. "Молоді Каменярі" (1928-32), "Плуг і Гарт" (1928-29), співред. "Укр. слова" (1947-49) в Нім., "Нар. Волі" і "Вільної України" у США. Автор пов. "Панщину відвоювали", "Напередодні" (1935), "Димарівка живе" (1939), "Диявол погноблений" (1943), низки перекладів з поль., нім. і рос. мов.

М.О.

ПАВЛІЧКА Іван (Ivan Pavlichka), ветеринарний лікар, спорт. діяч; н. 13.2.1916 в с. Іванівці Жидачівського пов., Гал., п. 27.3.2007 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Сер. освіту здобув у Стрийській гімназії (1939). Студіював у Ветеринарному ін-ті у Львові та в Ляйпцігському ун-ті, Нім., де одержав диплом 1945. Д-рську працю захистив на Високій Ветеринарній Школі у Відні з ділянки фармакології. З 1944 на еміграції в Зальцбургу, Австр. Після прибуття до США працював у ветеринарній клініці, з 1972 мав власну клініку. Чл. Об'єднання Укр. Ветеринарних Лікарів і чл. хору "Прометей". На поч. 1940-их рр. був чл. Львівської футбольної команди "Україна". Засновник і капітан спорт. команди "Тризуб" у Філядельфії, згодом її менеджер, чл. управи Укр. Спорт. Орг-ції "Тризуб".

М.О.

ПАВЛІЧКО Юрій Ігор (George I. Pavlichko), фінансист, пласт. діяч, філателіст; н. 26.10. 1950 в м. Рочестер, Н.Й. Закінчив коледж Джона Фішера (1972) та Фордгем ун-т (1974), захистивши докторат 1989. З 1994 – працює виконавчим дир. Американського Ін-ту Банківської Справи в Нью-

Йорку (American Institute of Banking of Greater New York), створив нову наук. програму "мгр. банківської справи". Активний у пласт. житті. Гол. Пласт. Філателістичного Бюро Гол. Пласт. Булави (з 1967).

М.О.

ПАВЛІЧКО-ЛЕНЦИК Анна див. *Ленцик-Павлічко Анна*

ПАВЛОВА Ольга, заміжня Гарден (Olga Pavlova-Harden), співачка (меццо-сопрано); н. 21.9.1919 у Вінніпегу, Кан., п. 6.10.2004 в Маямі (Miami), Фльор., похована у Вінніпегу. Закінчила Академію св. Марії у Вінніпегу, студіювала музику в консерваторії в м. Реджайна (Regina), Саскачеван, та в Ун-ті Маямі, Фльор. Упродовж 2 рр. була співачкою Нью-Йоркського радіо, неодноразово виступала з симфонічною оркестрою в Маямі. В 1970-их рр. керувала укр. хором "Веселка" в Маямі. 1972 була делегатом від Маямі у муз. турі по Європі "Народ народів", який організувала Федерація Муз. Клюбів. Очолювала Міжнар. Муз. Орг-цію. Записала кілька платівок, серед яких "Популярні укр. нар. пісні" (1964). П. була активна у гром. житті Маямі: в укр. церкві, укр. клубі й СУА.

р.м.

ПАВЛОВСЬКА Ольга (Olga Pavlowska), ур. Яворська, гром. діяч, педагог; н. 16.7.1890 в с. Лімна Турківського пов., п. 20.12.1962 в Чикаго, похована на цвинтарі св. Миколая. Закінчила укр. пансіон для дівчат у Перемишлі (1910). Учителювала в "Рідній Школі" в Перемишлі (1910-14, 1922-24), в укр. пансіоні для дівчат у Відні (1914-18). 1918-22 працювала урядником-книговодом в Укр. Місії Червоного Хреста при посольстві УНР у Відні, 1931-44 – чл. дирекції кооперативи "Укр. Нар. Мистецтво" у Львові. 1944 емігрувала споч. до Австр., згодом до Нім., де 1947 стала чл. Гол. Управи Об'єднання Укр. Жінок (ОУЖ), а з 1950- гол. Гол.

Управи цієї орг-ції. З 1958 почесна гол. ОУЖ в Нім. 1959 емігрувала до США, оселилася в Чикаго. 1960-62 працювала в Гол. Управі СУА в Філядельфії.

р.м.

ПАВЛОВСЬКА Ольга (Olga Pavlovsky), з роду Чехович, дружина Вадима Павловського, учена-генетик; н. 30.1.1909 в Санкт-Петербурзі, Рос., п. 23.11.1985 в

Дейвіс (Davis), Каліф. 1934-41 працювала молодшим наук. співроб. в Ін-ті Зоології та Біології АНУРСР в Києві, 1944-47 технічним асистентом Ін-ту Ботаніки при Гайдельберзькому Ун-ті в Нім., 1949-62 – асистентом у відділі зоології Колумбійського Ун-ту в Нью-Йорку, згодом наук. співроб. у групі генетики й популяції Рокефеллерського Ун-ту, а також у відділі генетики й зоології Каліфорнійського Ун-ту (з 1971). Чл. УВАН. Автор наук. праць у журн. "Evolution", "Genetics", "Heredity" та ін.

р.м.

ПАВЛОВСЬКИЙ Вадим (Vadym Pavlovsky), чоловік Ольги Павловської, хемік (експерт із судової медицини), мистецтвознавець; н. 4.10.1907 в Києві, п. 10.2.1986 у Нью-Йорку. Студіював мистецтво в Київському Ін-ті мистецтва (1924-26), 1931 – закінчив хем. фак. Київського політехн. Ін-ту. Працював наук. співроб. Київ. наук.-досл. Ін-ту судової медицини (1935-43). 1943 – виїхав до Нім., де працював хеміком в ін-ті судової медицини при Гайдельберзькому Ун-ті, згодом емігрував до США.

На еміграції працював як інж.-хемік у Нью-Йоркських компаніях. Чл.-кор. УВАН. Автор праць із хемії "Доменные шлаки и расчет шихт" (1935) та мистецтвознавства: "Шевченко в пам'ятниках" (1966), "Василь Г. Кричевський" (1974). Автор ст. в ЕУ. Фотографії П. опубліковано в зб. "Любіть Україну" (1954).

М.Олійник

ПАВЛОВСЬКИЙ Григорій (Hryhorii Pavlovsky), свящ. і церк. діяч УПЦ, співак-бас, композитор; н. 1884 в с. Лісовичах на Київщині, п. 7.12.1967 в Нью-Йорку. 1910-18 працював у трупі М. Садовського та Київській опері. Чл. капелі Олександра Кошиця. З 1922 – у США, де висвятився в сан свящ. Був співзасн. і проф. Укр. Консерваторії у США (1924-29) та Богословського Ін-ту УПЦ у США, згодом організував приватну муз. школу (1930 і рр.), у 1940-их рр. – ред. рел. журн. "Дніпро" у Філядельфії. Чл. Комісії УВАН для вивчення історії укр. іміграції. Автор муз. композицій на рел. теми (літургії, коляди, канти), обробок нар. пісень.

р.м.

ПАВЛОСЬ Антін (Anton Pavlos), скульптор, маляр; н. 8.6.1905 в с. Гостинне Грубешівського пов. на Холмищині, п. 4.9.1954 у Сент Пол (St. Paul), Мінн. Освіту здобув у

Рільничій школі в м. Колпін на Підляшші та в Мист.-пром. школі у Львові, на відділі скульптури (1930-35). 1914 родину насильно вивезли в Казахстан. З 1933 брав участь у виставках Т-ва прихильників Укр. Мистецтва у Львові, з 1941 – експонував праці на виставці Спільки Образотворчих Мистців у Львові, де 1942 одержав першу нагороду. Активний учасник виставок в

Україні й Нім. Під час 2 Світ. війни переїхав до Нім., перебував у таборі ДП в Берхтсгадені та Авгсбургу. 1949 емігрував до США й поселився в Сент Пол. Виставляв свої праці в Нью-Йорку на виставках Об'єднання Мистців Українців Америки, у Філадельфії, Міннеаполісі, Торонто. Тема творчості – іст. постаті ("Король Данило", "Князь Роман Галицький", "Богдан Хмельницький", Гетьман Мазепа", "Упістн-Повстанці" та ін), психологічні образи ("Голод", "Смуток", "Мати" та ін.). Автор імпресіоністичних пейзажів. Твори знаходяться в багатьох приватних колекціях Європи, США й Кан.

Лит.: Гординський, С. Павлось, Крук і Мухнн. Мюнхен, 1947.

М.О.

ПАВЛУСЕВИЧ Володимир (Volodymyr Pavlusevych), письмен., педагог; н. 1887, п. 18.5.1958 в Клівленді. Учителював у гімназіях Гал. (1912-44), у таборових школах ДП в Нім. (1945-50), та школах українознавства у США. Автор зб. поезій "З пісень кохання" (1921), драм. творів "Американка" (1928), "Доброліт людства" (1934), лібретто до оперет "Дівча з Маслосоюзу" (1936) і "Свят Вечір" (1958) та ін.

р.м.

ПАВЛЯК Олекса (Oleksa Pavliak), гр.-кат. свящ., рел. діяч; н. 22.6.1880 в с. Полівці Чортківського пов., Гал., п. 28.1.1939 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Голі Нейм Семетарі у Джерзі Ситі (Jersey City), Н.Дж. Закінчив гімназію у Львові, богословські студії у Відні. Висвячений на свящ. 1904 у Львові митр. Андресм Шептицьким. Прибув до США 1908. Виконував душпастирські обов'язки в парафіях; Честер-Вільмінгтон, Ансонія, Н.Й. (1910), Нью-Гейвен, Конн., і Бостон, Масс. (1913-17), Йонкерс, Н.Й. (1917-22), Елізабет, Н.Дж. (1922-25), Нью-Йорк (1926-33), Честер (1934-36), Кайзер, Пен.

(1935), Байон, Н.Дж. (1937-39). Засновник. часописів "Америка", "Душпастир", їхній активний дописувач.

М.О.

ПАВЛЯК Павло (Paul Pavliak), правник, інженер-електрик; н. 28.7.1917 в м. Шелтон, Кон. Представник від штату Кон. до Асамблеї Правників (1961-69, з 1974). Чл. багатьох амер. правничих комітетів. З 1971- дир. Ощадного банку Ансонія (Ansonia). У різні роки президент, віце-президент, секретар відділення Американської Спільки Працівників Сталеварної Промисловости (1945-67).

М.О.

ПАВЧАК Юліян (Yulijan Pavchak), гром. діяч; н. 4.7.1886 в м-ку Городенка, Гал., п. 4.12.1965 у Брукліні (Brooklyn), Н.Й. 1906

емігрував до США. Був засн. Братства Пресв. Тройці, що 1908 стало відділом Руського Нар. Союзу, за-клав читальню "Просвіти", де був секр. 1912

делегат на 12 конвенції УНС у Вілкс Беррі (Wilkes-Barre), Пен., де став чл. Просв. Комісії УНС. 1914-17 був гол. контролером УНС. Очолював аж до смерті Т-во Богдана Хмельницького, був засн. Ліги Укр. Горожан у Нью-Йорку. 1935-39 (з перервою) очолював Укр. Нац. Дім у Брукліні, пізніше став його почесним гол.

р.м.

ПАДАЛКА Василь (Рубан) (Vasyl Padalka), військ. діяч, сотник Армії УНР, учасник визвольних змагань, Лицар Хрестів за Зимові Походи; н. 1889 в с. Дубовичі на Глухівщині, п. 8.6.1977 в Клівленді. Закінчив Золотоніську гімназію та кіннотну офіцерську школу в Твері. 1909-17 служив у рос. армії. Під час визвольних змагань

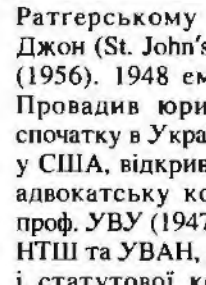
перейшов до укр. війська (1917-21). Делегат 1-го Укр. Військ. З'їзду в Києві (1917). Провадив українізацію 7 корпусу рос. армії. Належав до персональної охорони гетьмана Павла Скоропадського в час офіційної візити до кайзера в Берліні (1918). В чині сотника керував групами в час Першого та Другого Зимових Походів. В США по 2 Світ. війні, чл. ветеранських орг-цій. Автор спогадів у журн. "Вісті Комбатанта".

р.м.

ПАДОХ Ірена (Irene Padokh), дружина Ярослава Падоха, правник; н. 1910 в Гал., п. 1.1.2002 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіювала право в Кракові та УВУ. З 1948 в США, працювала перекладачем. Д.чл. НТШ, зберігала і впорядкувала архів чоловіка.

р.м.

ПАДОХ Ярослав (Yaroslav Padokh), наук. і гром. діяч, історик укр. права, адвокат; н. 14.12.1908 в м. Бучач, Гал., п. 28.8.1998 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив Стрийську гімназію, студіював право у Львівському (1927-28), а пізніше в Ягеллонському ун-тах (1931), зробивши д-рат і підтвердивши його в УВУ в Празі (1940),

Ратгерському (1952-53), Сент Джон (St. John's University) ун-тах (1956). 1948 емігрував до США. Провадив юридичну практику спочатку в Україні (з 1937), згодом у США, відкривши 1956 приватну адвокатську контору. Працював проф. УВУ (1947-49). З 1949 – д.чл. НТШ та УВАН, з 1955 – чл. управи і статуткової комісії, гол. НТШ в Америці (1977-90), през. Світ. Ради НТШ (з 1983). Упродовж рр. очолював укр. гром. орг-ції, зокрема

був гол. Крайової Пласт. Старшини (1954-57), отаманом куреня "Червона Калина", гол. секретарем УНС (1958-74), скарбником УККА (1962-66). Автор монографій з історії права, зокрема праць "Грунтовний процес Гетьманщини" (1938), "Міські суди на Україні після 1648 р." (1948), "Давнє укр. судове право" (1949), "Нарис історії укр. карного права" (1951), "Суди і судовий процес старої України" (1990), а також з історії діяльності НТШ "Незнищимо Т-во" (1983). Нагороджений пласт. орденами "Вічного Вогню" в золоті та Св. Юрія в золоті.

Лит.: Купчинський, О., Впорядник. "Рукописна спадщина Ярослава Падеха" Львів-Нью-Йорк, 2000;

"Матеріали до бібліографії праць Ярослава Падеха" Львів-Нью-Йорк, 2000.

М. Олійник

ПАЗДРІЙ Богдан (Bohdan Pazdrey), актор, кіноактор, режисер; н. 8.2.1904 в с. Нове Село Збарзького пов., Гал., п. 30.3.1975 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі.

Почав сценічну діяльність у трупі Когуत्याка та театрі "Просвіти" (1926-28), згодом запрошений у Станіславівський Укр. Театр ім. Івана Тобілевича (1929-33), де працював під режисурою Володимира Блавацького. Був режисером та актором театрів "Заграва" та ім. Івана Котляревського (1933-39), ім. Лесі Українки (1939-41), Львів. Оперіого (1941-44). 1944 емігрував до Нім., де входив до трупи Ансамблю Укр. Акторів Зах. Нім. (1945-49). У США (з 1949) продовжив театр. діяльність як актор і режисер в "Укр. Театрі" під керівництвом Володимира Блавацького (1949-53), "Укр.

Театрі у Філядельфії" (1953-57), та в "Театрі у П'ятницю" під керівництвом Володимира Шашаровського (1963-74). 1940 виступив у кіно в ролі старости у фільмі "Олекса Довбуш" (кіностудія ім. Олександра Довженка); 1970 – керував і виступав у фільмі "Ніколи не забуду" (Кан.-укр. кіностудія). Співзасн. Об'єднання Мистців Укр. Сцени у Нім., згодом один з ініціаторів відновлення цієї орг-ції у США (1971) та чл. її управи. У творчому доробку П. понад 130 ролей у драмах, комедіях, оперетах. До видатних ролей належать: Джан Пірібінгл у "Цвіркуни у запічку" Чарлза Діккенса, Капітан Дінгоф в комедії "Кірка з Льолео" Юрія Косача, король Клавдій в "Гамлеті" Вільяма Шекспіра, Барон де Обре в опереті "Чесна Сузанна" Жана Жільберта, дядько Тарас в "Мина Мазайлі" Миколи Куліша, Кум у "Народному Малахю" того ж самого автора, Микола в "Украденому щасті" Івана Франка, Начальник сторожі в "Антигоні" Жана Ануя, актор в "Акторах" Леоніда Полтави.

М.О., Ю.Л.

ПАЗДРІЙ Марія Кармела (Mary Carmella Pazdrey), черниця-василіянка, рел. діячка; н. 3.8.1918 в Монессен (Monessen), Пен., п. 27.4.2001 в Фокс Чейсі (Fox Chase), Пен. 1951 склала перші обіт ЧСВВ. 1960-65 стала вікарією (віцепровінційною настоятелькою), а 1965-70 – протоігуменєю (гол. настоятелькою) амер. провінції Христа Чоловіколюбця з осідком у Фокс Чейсі. 1970-75 очолювала Довірчу Раду Менор Коледжу (Board of Trustees at Manor College). Під її керівництвом зібрано велику колекцію укр. книжок у бібліотечі Менор Коледжу.

р.м.

ПАЗУНЯК Наталія (Natalia Pazuniak), з роду Ішук, славіст, педагог, гром. діячка; н. 24.2.1922 в Києві. Студіювала у Львів. Ун-ті (1940-41), закінчила славістичний

відділ УВУ в Мюнхені (1949), збила д-рат з цієї галузі в Пеннсільванському Ун-ті (1956). Викладала славістику в Менор Коледжі (Manor Junior College) (1956-68), Вест Честер Стейтовому Коледжі (West Chester State College) (1960-61); укр. мову в Пеннсільванському Ун-ті (1963-83). 1984-87 – працювала на посаді проф. Центру Укр. Студій при Мекворі Ун-ті в Сидней, Австрал. Активна в Укр. Золотому Хресті, США, СФУЖО, 1971-73 була віцепрез. цієї орг-ції. Д.чл. УВАН (з 1989) та НТШ, секр. Осередку НТШ в Філядельфії. З 1990 П. призначено держ. секр. уряду УНР і дир. бюро Держ. Центру УНР в екзилі. Секр. Наук. Ради при СКВУ. Автор наук. ст. із проблем сучасної укр. мови, літературний та мов. ред. багатьох вид., зокрема підручників "Рідної Школи". Автор кн.: "Леся Українка: Ідея свободи України у спектрі світ. цивілізації: розвідки і доповіді" (2008); "Вибрані студії з історії, лінгвістики, літературознавства і філософії" (2010) і численних ст. і рецензій в укр. пресі ("Свобода", "Америка", "Київ", "Наше Життя", "Укр. книга" та ін.) та в англomовних журн. ("Ukrainian Quarterly", "World Literature Today", "Slavic and East European Journal", "New Zealand Slavic Journal").

М. Олійник

ПАЇСІЙ, єпископ див. Івацук Паїсії (ур. Василь)

ПАКУЛЯК Василь (Vasylyak), правник, журналіст, педагог; н. 28.6.1908 в с. Іванків Борщівського пов., Гал., п. 13.1.1986 в Міннеаполісі. Закінчив укр. гімназію в Тернополі (1926-28), правничі студії Львівського Ун-ту (1936), Пед. Ін-т у Рогатині (1943), Ун-т в Клагенфурті (Klagenfurt), Австр. (1947-48). Переїхав до

США 1949. Учителював в школі українознавства в Міннеаполісі. Кореспондент газ. "Нова зоря", "Новий шлях", автор ст. на мист. й театр. теми. Чл. Союзу Укр. Журналістів Америки та ін. укр. гром. і проф. орг-цій.

р.м.

ПАЛАГНЮК Василь (Vasyl Palahniuk), гром. діяч, журналіст; н. 5.5.1923 в с. Коршів Коломийського пов., Гал., п. 21.2.2002 в Чикаго. За організації юнацтва ОУН потрапив у нім. концетраційний табір. Після звільнення став активним засн. осередків СУМ споч. в Нім., згодом у США, зокрема в Чикаго. Чл. управи осередку СУМ ім. Миколи Павлушкова в Чикаго, ініціатор та ред. журн. "Січ", співроб. газ. "Нац. Трибуна". В рамках діяльності ООЧСУ працював ред. і диктором радіогодини "Укр. Вечірня Трибуна" (1969-83). Був співініціатором, організатором та одним із чл.-засн. банку "Певність", деякий час — чл. дирекції.

р.м.

ПАЛАГНЮК Чак (Chuck {Charles} Palahniuk), амер. письм. укр. походження; н. 21.2.1962 в Паско (Pasco), шт. Ваш. в родині укр. походження. Закінчив студії журналістики в Ун-ті Орегон (1986). Ще підчас студій розпочав журналістичну працю в різних місцевих газ. та журн. Доброволець в харитативній праці з тяжко хворими та бездомними людьми. 1990-их рр. почав писати романи; його перша книжка "Insomnia: If You Lived Here, You'd Be Home Already" ніколи не друкована. Найвідоміша книжка П. це його друга: "Fight Club" (1996), яка була адаптована на кінофільм (1999). Автор ще ін. романів: "Invisible Monsters" (1999), "Survivor" (1999), "Choke" (2001)

також зфільмована (2008), "Lullaby" (2002), "Diary" (2003), "Haunted" (2005), "Rant" (2007), "Snuff" (2008), "Pygmy" (2009), "Tell-All" (2010), "Damned" (2011). П. також автором "Fugitives and Refugees: A Walk in Portland, Oregon" (2003) та "Stranger Than Fiction: True Stories" (2004). За його романи П. одержав різні нагороди.

Н. Заяць

ПАЛАДІЙ, архієпископ див. *Видибіда-Руденко Паладій* (ур. *Петро*)

ПАЛАДІЙ Ярослав (Yaroslav Paladii {Palladij}), мистець, скульптор; н. 21.4.1910 в с. Кострижівка над. Дністром, Заставнівського пов. на Буковині, п. 19.1.1977 в Гантері (Hunter), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Після закінчення Дорогойської гімназії 1929 вступає до Академії Мистецтв в Букарешті на відділ скульптури, яку закінчує 1938.

В час студій був гол. академічного козацтва "Чорноморе". У 1939 закінчив пед. семінар і влаштувався на працю учителя рисунків в гімназії м. Роман. Брав участь у роботі над барельєфом "Багатство та культура держави", який був призначений для рум. павільйону світ. виставки 1937, що відбувалася в Нью-Йорку. На еміграції від 1945, перебував у таборі ДП в Зальцбургу, Австр. Тут керував різьбарською майстернею. Брав участь у виставках і став чл. австр. спілки мистців. До США прибув 1949 і поселився в Нью-Йорку. Чл. Об'єднання Мистців Українців Америка (ОМУА) і брав участь у щорічних виставках і працював над різними проєктами. Із визначніших скульптурних праць П. це проєкт пам'ятника Гетьманові Іванові Мазепі, макет якого знаходиться

в музеї-пам'ятнику УПЦ Америки в Савт Бавнд Бруку, плоско-різьби у бронзі "Князь Ігор", "Випад" й ін. сюжети з історії України. Технікою палення на дошці (пірограф) виконав портрети митр. Андрея Шептицького і Патріярха Йосифа Сліпого, оригінали яких зберігаються в музею УКУ в Римі. Після переїзду П. з Нью-Йорку до Гантеру, за його макетом збудовано церкву в гуцульському стилі. Останньою працею скульптора була "Абетка із історії України" (1973, 2 вид. Київ 1994). Це старанно виконані рисунки тушем. 1988 влаштовано в галерії ОМУА в Нью-Йорку його посмертну виставку.

В. Титла

ПАЛАНС Джек (Jack Palance) справжнє прізвище Володимир Палагнюк, актор театру та кінофільму; н. 18.2.1919 в Літтімер Майнс (Littimore Mines) б. Гейзлтон (Hazelton), Пен. в родині укр. імігрантів, п. 10.11.2006 в Монтеціто (Montecito), Каліф. В сер. школі виявлявся в спорті і театрі. В збройних силах США його бойовик розбився

і П. зазнав попечення; йому проведено пластичну операцію обличчя. Студіював журналістику в Стенфордському (Stanford) Ун-ті, але скоро перейшов до театру і фільму. Виступав на Бродвею в Нью-Йорку, пізніше в Голівуді, Каліф.; перший його фільм "Panic in the Streets" (1950). 1952 номінований на премію Оскара за фільм "Sudden Fear" і 1953 за його знану роллю в "Shane". Був актором в бл. 100 фільмових продукцій Колумбія, 20th Century Fox, студії Universal та United Artists м.ін.: "Arrowhead" (1953), "Sign of the Pagan" (1954), "The Big Knife" (1955), "The Professionals" (1966), "Mission Rommel" (1970), "Oklahoma Crude" (1973), "Mr. Scarface" (1977),

"Batman" (1989) та ін. П. також виступав на телевізійних програмах. Отримав премію Еммі (Emmy) 1957 в "Requiem for a Heavyweight". 1980-их рр. виступав разом з донькою Голлі Паланс (Holly Palance) на телевізійній програмі "Ripley's Believe It or Not". П. здобув премію Оскара у допоміжній ролі ковбоя Курлі (Curly) в фільмі "City Slickers" (1991).

П. виступав як наратор у фільмі Славка Новицького про українців у Америці "Helm of Destiny". Співпрацював з ін. фільмовими акторами укр. походження, як Майк Мазуркі, Нік Адамчук, Джордж Монтгомері, Наталі Вуд. Під час відкриття пам'ятника Шевченкові (1964) у Вашингтоні, Д.К., рецитував твори Шевченка англ. мовою. П. мріяв створити фільм про Івана Мазепу. 1996 видав зб. поезій, ілюстрований власними рисунками п.н. "The Forest of Love". В Голівуді був чл.-засн. т-ва "Тризуб". Укр. Ін-т Америки надав П. звання "Українця Року". 2007 його вдова Ілейн Паланс (Elaine Palance) заснувала стипендію ім. П. при Гейзтонському відділі Пенн Стейт (Penn State) Ун-ті.

Lit.: Gregorovich, A. "Jack Palance Hosts 'Ripley's Believe It or Not.'" Forum: A Ukrainian Review. Скрантон, ч.56 (1983); Kugoras, M. The Ukrainians in America. Мінеаполіс, 1972; Pauser, J. R. Actor's Television Credits, 1950-1972. Metuchen, NJ, 1973.

Р. Савицький, мол.

ПАЛАТАЙН (Palatine), м-ко на півн.-зах. від Чикаго, пов. Кук (Cook), в шт. Ілліной, а легкою пром-стю і машино-виробництва, заселене робітничою і сер. клясою американців. Нас. 65 тис. (2000), українці почали поселятися по 2 Світ. війни з півд. Чикаго. Укр. кат. церква zorganizувала свою парафіяльне життя восени 1959, засновуючи гром. комітет для побудови церкви. Велику активність у цьому проявив парох

Будинок осередку Спільки Української Малоді. Палатайн, Ілл.

церкви св. Йосифа в Чикаго о. Йосиф Шарий, що став першим парохом церкви Непорочного Зачаття в П. (1969). З черги довголітнім парохом був о. Лев Білос, у 1980-их рр. о. Андрій Чировський, а з 1990-их о. Михайло Кузьма. При церкві існує братство і сестрицтво. 1988 побудовано дзвіницю-пам'ятник тисячоліття Хрещення України (проект Петра Гасюка).

Першою зі світських орг-цій був відділ юнацтва СУМ (засн. 1957), а згодом Осередок СУМ ім. пол. Дмитра Вітовського. 1958 засновано відділ ООЧСУ, а 1968 відділ ОЖ-ОЧСУ ім. Олени Пчілки. 1975 посвячено дім СУМ-ООЧСУ, 2009 відновлено і добудовано як "Укр. центр". Діяли в П. хор "Дніпро", танц. група "Журавлі", спорт. дружина "Сян", театр. гурток. З 1957 діє школа українознавства; з 1968 існує танц. школа "Іскра". В П. була філія укр. банку "Півність" (тепер MB Bank) і досі існує філія кредитової каси "Самопоміч" (в приміщенні "Укр. центру"). П. є центром гром. життя півн. Чикаго.

р.м.

ПАЛИВОДА Іван (Ivan Palyvoda), гром.-політ. діяч, педагог, мистець; н. 20.2.1885 в Полтаві, п. 30.1.1985 в м. Сомерсет (Somerset), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив Київський пед. ін-т (1907), студіював малювання в Укр. Мистецькій школі у Празі (1932). Упродовж 1907-13 вчителював в Україні, 1913-17 – інспектор освіти. Активний в гром. житті в Україні: діяч Укр. Партії Соціалістів-Революціонерів, чл. Всеукр. Трудового Конгресу. 1919-

20 П. був керуючий Мін-вом Пошти і Телеграфу УНР в уряді Бориса Мартоса. 1921-45 організовував укр. школи, вчителював в укр. гімназії в Празі (1925-38) та в школах таборів ДП в Нім. після 2 Світ. війни. 1950 емігрував до США. Був гол. Укр. Вільної Громади (з 1958) і Т-ва Сприяння УНРаді (1958-66). Завідував бібліотекою Укр. Правос. Центру в Савт Бавнд Бруку та музеєм при церкві-пам'ятнику св. Андрія (1968-85). Учасник виставок Об'єднання Мистців Українців в Америці. Автор публіцистичних ст. у періодиці.

р.м.

ПАЛИВОДА Ярослав (Yaroslav Palyvoda), син Івана П., гром.-політ. діяч, письмен.; н. 9.10.1932 у Празі, Чехія. Після 2-світ. війни емігрував до Нім., 1950 – до США. Закінчив Нью-Йоркський Міський Коледж (City College of New York). 1955-57 – служив в армії США. З 1959 П. працює в адміністрації соціального забезпечення у програмі Норт-істер центру (Northeastern Program Center). Активний в укр. гром. житті, зокрема в Пласті. Автор "Історії короткої Сіроманської (Н.И., 1970), ред. пласт. часопису "Там-Там" (1954, 1959-60), кореспондент "Укр. Правос. Слова", "Свободи", "Народної волі" (з 1972). Нині мешкає в м. Сомерсет.

М.О.

ПАЛИДОВИЧ Северин (Severin Palydowycz), шкільний адміністратор, вчитель і тренер; н. 17.3.1938 в с. Гостів, Гал. Здобув бакалярат в Бріджпорт (Bridgeport) Ун-ті (1962), мгр адміністрації в Сетон Голл (Seton Hall) Ун-ті (1968). Після 2 Світ. війни на еміграції з батьками, спершу в Нім., відтак у США. Працював вчителем і тренером у сер. школі в Кліфтоні (Clifton), Н.Дж. (1962-70), а від 1971 в шкільній адміністрації. Успішний тренер тенісу (1963-72) і футболу (1964-72). Відзначений нагородою "Тренер Року" (1966). Активний чл. Пласту й укр. спорт. орг-цій, зокрема гол. Карпатського

Лещетарського Ключу. През. України нагородив П. Орденom "За заслуги" III ступеня (2010).

р.м.

ПАЛІДВОР Василь (Vasyl Palidvor), адвокат, гром. діяч; н. 6.11.1893 в с. Залав'є Тербовельського пов., Гал., п. 8.8.1988 в Гантері, Н.Й., похований на

цвинтарі св. Андрія в Савт Бавид Бруку. Закінчив укр. гімназію в Тернополі (1905-13), студіював право у Львівському Ун-ті (1913-14), продовжує навчання у Кракові, де 1923 здобув д-рат права. Мобілізований в австр. армію (1914-17), поранений на рос. фронті, перебував у полоні. 1919 служив в армії УНР. Працював судейським аплікantom у Чорткові (1924-26), суддею в Рожнітові (1927-37), Любліні (1937-39), був през. окружного суду в Станиславові (1940-41). 1944 потрапив до Нім., де став головою муз.-вокал. секції в Байройті. 1949 емігрував до США. Активний у гром. житті: секретар "Самопомочи", чл. Політ. Ради УККА, управи Т-ва Укр. Правників Америки, УНС, НТШ. Один із авторів зб. "Тербовельська Земля" (1968). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

М.О.

ПАЛІЄНКО Павло (Paul Paliyenko), інж.-хемік; н. 26.7.1929 у Варшаві, Поль. Студіював у Торонтському Ун-ті (1954), одержав післядипломну стипендію на дослідження в галузі інженерії (1955-58). Емігрував споч. до Кан., згодом до США. Працював інж.-дослідником у компанії "Celanese" (1958-59), інж.-технологом у "Fiber Industrial Inc." (1960-64), з 1965 очолив дослідну інженерну групу цієї компанії. Чл. багатьох амер. та укр. проф. т-в (Хемічний Ін-т Канади, Амер. Хемічне Т-во, ТУІА). Активний у Пласті, співавтор "Посібника

зв'язкового" (Торонто, 1970). Мас бл. 10 патентів в галузі хемічної інженерії.

М.О.

ПАЛІЙ Микола (Mykola Paley), псевд. Микола Гурко, письм., лікар, перекладач з еспанської мови, мовознавець, романіст, викладач; н. 7.12.1911 в с. Богданівка Скалатського пов., Гал., п. 23.7.1994 в Белойт (Beloit), Віск., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавид Бруку. З 1933 студіював філософію і медицину в Римі (диплом д-ра мед. 1940). Від 1940 в США, де продовжував студії романських мов Ун-ті Огайо, одержав диплом мгра. Пізніше в Салтилійському Ун-ті (в Мехіко) одержав д-рат з еспанської літератури. В Белойт коледжі (Віск.) був керівником катедри чужих мов. Активний в літературі, П. автор 6 оригінальних зб. оп. і 11 перекладів з еспанської мови. Д.чл. НТШ та УВАН.

М.С.

ПАЛІЙ Михайло (Mykhailo Palii), історик Сх. Європи, бібліотекар; н. 22.12.1913 в с. Хоростків Гусятинського пов., Гал., п. 22.1.2010 в Лоренс (Lawrence), Канзас. Студіював бібліотечні науки в Ун-ті Міннесоти (1955), історію в Денверському Ун-ті (1957), здобув д-рат філософії в ділянці історії в Канзаському Ун-ті в Лоренс (1971). Емігрував до США 1950. Працював в бібліотеках при ун-тах Оклагоми, м. Норман (Norman) (1957-63), Колорадо в м. Болдер (Boulder) (1964-65), Канзасу в м. Лоренс (1965-84). В останньому викладав укр. історію та історію цивілізації. Заснував т-во "Приятелі Укр. Книжки" в Міннеаполісі (1951-56), Бібліотечну комісію при НТШ (1958), "Меморіяльний Фонд ім. Марії Палій" при ун-ті в Канзасі (1977) для поширення знань про

Україну. Д.чл. НТШ та УВАН та ін. укр. й амер. орг-цій. Автор багатьох наук. праць, серед яких: "The Anarchism of Nestor Makhno, 1918-21: An Aspect of the Ukrainian Revolution" (1977), "Ukraine and Ukrainians" (1983), "Укр.-Поль. оборонний союз, 1919-21: Аспект укр. революції" (1995) та ін.

М.О.

ПАЛІЙ-НЕЙЛО Борис (Borys Palii-Neiilo), військ. діяч, генерал-хорунжий Армії УНР, іконописець; н. 1876 на Полтавщині, п. 1956 в Детройті. Закінчив Полтавський кадетський корпус, Московську військ. школу, Миколаївську військ. академію в Петербурзі. 1914-18 на фронтах I Світ. війни, полк. Відзначений Георгіївським хрестом і Георгіївською зброєю. 1917 – звернувся з проханням перевести на службу до укр. армії. 1917 учасник I і 2 військ. з'їздів. Призначений командантом укр. військ. частин на Полтавщині та начальником міськ. гарнізону. 1918 організатор гарматних частин в укр. корпусах. Восени 1918 підтримав Директорію УНР, організатор військ. парадів 22.1.1919 в Києві на честь Злуки ЗУНР та УНР. З 1920 – ген. для особливих доручень при Гол. отамані Симона Петлюри, викладач артилерії в Юнацькій школі. Після короткого перебування в таборі для інтернованих частин армії УНР оселився в Перемишлі, де заснував філію Укр. Центр. Комітету. 1944 організував мист. іконописну майстерню "Відродження", у якій працювали мистці – колишні вояки укр. армії. По 2 Світ. війні жив в Нім., пізніше в США в Детройті, де продовжував займатися іконописанням.

р.м.

ПАЛІЙЧУК Василь (Vasyl Paliiichuk {Wasył Palijczuk}), маляр, скульптор, педагог; н. 10.7.1934 у с. Тучапи Снятинського пов. на Станиславщині. Емігрував до Нім. 1942 в Мюнхені, тоді до США 1950, поселився в Балтиморі. Волонтир повітряних сил США (Air Force),

де очолював відділ креслярства та ілюстрації для Strategic Air Command Intelligence Division. Студював в ун-ті Мерил та Ін-ті Мистецтва Мерил. (mgr філософії в ділянці мистецтва, 1965); спеціалізувався у скульптурі. 1967-2005 викладав мистецтво у Вестерн Мериленд Коледж (тепер МакДаніел Коледж) в Балтиморі, де був дир. мист. відділу (18 рр.). Також викладав мистецтво у Музеї Мистецтва Балтимору, Мерил. Ін-ті Мистецтва, та ін. П. був дир. Флат Рок (Flat Rock) Школи Мистецтва в Норт Каролайна. Чл. Об'єднання Мистців Українців Америки, кол. през. Об'єднання мистців Мерил. (1982-83), чл. Укр.-Амер. Асоціації Ун-тських Професорів, був чл. комітету міст-побратимів Балтимор-Одеса та ін. Працює в модерністичній техніці. Його живопис, акварелі, дерев'яні, бронзові, кам'яні скульптури, що експонувалися більше як 100 індивідуальних та групових виставках, яскраво демонструють українськість автора. Найбільше знані твори: "Humanity in Harmony" в Тейлор Манор Шпиталі в Еллікот Сіті (Ellicott City), Мерил., "Сонячний годинник" у Балтимор Сіті Комюніті Коледжі, "Придорожний Хрест" в цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку, Н.Дж., шість і пів тонновий гранітний водограй і сталевий "Welcome" на кампусі МакДаніел Коледжу, "My Limestone Novel" три-метрової скульптури та "Embrace 90 Paide Westminster" обидва в Паїде, Естонія. Його твори знаходяться в багатьох приватних та публічних колекціях, здобув багато нагород. П. автор частини в зб. "The Ukrainians of Maryland" (1986).

М.О.

ПАЛМЕР Валлі, ур. Володимир Паламарчук (Wally Palmer), співак-музикант амер. рок-групи "The Romantics"; н. 1953 в Детройті в родині укр. імігрантів. Сер. освіту закінчив в школі Непорочного Зачаття в Гамремку (Hamtramck), Міч. Студював в ун-ті. 1977 разом з друзями в Детройті створив рок групу "The Romantics", де він був гол. співак та гітарист. 1980-их рр. зазнав слави і популярності в амер. рок-музиці. З групою записав ряд платівок та дисків. Найбільше знані пісні: "What I Like About You", "Talking in Your Sleep" та ін.

р.м.

ПАЛМЕРТОН (Palmerton), м-ко в пов. Карбон (Carbon) сх. Пенсильванії, розташоване 103 км на півн. зах. від Філядельфії і 25 км на півн. зах. від м. Аллентаун (Allentown). Нас. 5,245 (2000), в тому 290 українців, що становить 5.5% нас. Назагал людей укр. походження було подвійно більше, зважаючи на те, що вони належали до різних рел. і етн. груп. П. заснований 1898, коли там збудовано цинковий завод, де працювали українці, прибулі на поч. 20 ст. В той час саме в цих сторонах під проводом о. А. Тота велася посиленна агітація за перехід на православ'я. В цьому велику роль відіграло Русское Правос. Кат. Общество Взаємодопомоги якого чл. зорганізували 1914 в П. парафію

УК Церква св. Володимира.
Палмертор, Пен.

св. Юрія (St. George parish), до якої належали 58 родин вихідців з Гал. і Закарп.; 1923 було 23 родини. Парафію св. Петра і Павла 1915 зорганізували спільно галичани і закарпатці, до якої пристало бл. 200 родин та 300 неодружених. Коли почали будувати нову церкву, галичани відділилися і збудували свою церкву св. Володимира. 1923 до парафії св. Петра і Павла належало 45 родин та 30 неодружених, до св. Володимира 80 родин, 20 неодружених. Свящ. були, серед ін.: Ксесавієр, Бонн, Михайло Скородинський, Константин Бердар. Відділ УНС засн. 1913, згодом постали відділи УРС і "Провидіння", існував укр. нар. дім, при церкві укр. школа.

В.М.

ПАЛОС ПАРК (Palos Park), м-ко на півд. зах. від Чикаго в шт. Ілліной, мас осілок укр. правос. парафія св. Петра і Павла, що раніше (1900-20) діяла на півдні Чикаго в дільниці Бирнсайд (Burnside) як гр.-кат. парафія; її першим парохом був о. Валентин Балог. 1920 парафіяни вирішили перейти на православ'я в наслідок конфліктів з ієрархією УКЦ. 1964 за настоятельства о. Сергія Головка парафія відзначила своє 65-ліття і рішила перенести свій осілок до П.П., де побудовано нову церкву і парафіяльний будинок (1979). Тут настоятелями парафії були також декани укр. правос. деканату в Чикаго. В П.П. також є гр.-кат. церква Різдва Пресв. Богородиці, яка первісно була зорганізована ще 1915 на т.зв. близькому півдні Чикаго. В зв'язку з демографічними змінами населення, парафія побудувала нову церкву саме в П.П. (1993) поблизу укр. правос. церкви. При обидвох церквах діють хори, сестрицтва і братства.

М.С.

ПАЛЯНЮК Агнета (Ahneta Palaniuk {Agnes Palanuk}), історик, педагог, н. 3.6.1929 в Н.Дак. Закінчила Академію св. Василя у Філядельфії (1947), студіювала

педагогіку початкової школи (1964) та журналістику (1981) в Дікінсон Стейт (Dickinson State) Ун-ті, продовжила навчання в Гарвардському Ун-ті (1982). Чл. Істор. Т-ва Норт Дакоти (1987-93), Істор. Т-ва Округу Біллінгса (1970-79). Працювала виконавчим дир. Укр. Культурного Ін-ту в Дікінсон (1988-98). Автор монографій "The Ukrainians of North Dakota" (1974), "Rites of Summer – Rites of Spring" (1993-94), "Histories of Ukrainian Catholic Church in North Dakota" (1996). Ред. праці "Billings Co. History" (1979).

р.м.

ПАЛЬМЕР Микола (Mykola Palmer), гром. діяч, лікар; н. 9.07.1947 в Детройті. Високу освіту здобув у Мічиганському стейтовому Ун-ті, Вейн Стейт Ун-ті (Wayne State), завершив студії д-ратом в Кейс Вестерн Резерв ун-ті (Case Western Reserve). Проводить ортодонтську практику, є проф. ортодонтики в Мічиганському стейтовому ун-ті в Анн-Арбор. Репрезентував Україну на Світ. з'їзді ортодонтів. 1998 безкоштовно давав лекції з ортодонтики в ун-тах України, займався збіркою мед. обладнання для укр. лікарень. З 2000 през. Ради дир. будинку для старших осіб "Укр. Село". Був ініціатором найбільшого укр. фестивалю у шт. Міч. "Sunflower Festival" і впродовж 10 рр. його очолював.

М.О.

ПАЛЬЧИНЕЦЬКИЙ (псевдо) див. *Малюца Степан*

ПАМ'ЯТНИК ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШІНГТОНІ див. *Шевченкові Пам'ятник у Вашингтоні*

ПАМ'ЯТНИКИ (Monuments, Memorials). Укр. П. в США ставили

з метою відзначення важливих ювілеїв, вшанування визначних постатей і зберігання пам'яті про іст. події. П. будувалися завдяки підтримці окремих громад, сусп. і церк. орг-цій, а в деяких випадках і при допомозі амер. держ. влади. Їх гол. споруджувано при церквях, на укр. цвинтарях і оселях, але також у публічних місцях і парках.

Найбільш відомим П. в США є пам'ятник *Шевченкові у Вашингтоні, Д.К., роботи скульптора Лева Молодожанина, відкритий 27.6.1964 і присвячений 100-літтю смерті Тараса Шевченка. Цей пам'ятник є частиною культ. ландшафту амер. столиці.

Погруддя і пам'ятники споруджені письм. становлять найбільшу категорію укр. П. в США. Укр. Парк у Клівленді, засн. 1940, знайомить відвідувачів з трьома найвидатнішими укр. письм.: Тарасом Шевченком, Іваном Франком (обидва погруддя роботи Олександра Архипенка, запроєктовані 1940, реставровані 2001) і Лесею Українкою (відкритий 1961, роботи Михайла Черешньовського). Олександр Архипенко створив для Укр. Парку також пам'ятник Володимирові Вел., але він загубився. Загубилися також пам'ятники Богданові Хмельницькому і Михайлові Грушевському роботи скульптора Франка Джіроча (Frank Jirouch). Укр. Парк у Клівленді становить частину Рокефеллер Парку, що представляє культ. надбання понад 20 етн. меншин м.

Погруддя Тараса Шевченка, роботи Олександра Архипенка (1957), і Лесі Українки, роботи Михайла Черешньовського (1976), знаходяться на "Союзівці" в м. Кергонксон (Kerhonkson), Н.Й. В Елмайра (Elmira), Н.Й., 1981 відкрито укр. парк з П. Тарасові Шевченкові (просект Антона Павлося і Михайла Черешньовського); 1988 в Трой (Тroy), Н.Й., здвигнено П. Шевченкові. Новий пам'ятник Шевченкові відслонено 2005 в Сиракуз (Syracuse), Н.Й. перед укр.

кат. церквою св. Івана Хрестителя, роботи амер. скульптора Декстера Бенедикта (Dexter Benedict). Погруддя Івана Франка, роботи Сергія Литвиненка, стоїть також на укр. оселі "Верховина". Ін. письм., які удостоїлися пам'ятників - це Олег Ольжич на оселі його ім. у Лігайтоні (Lehighton), Пен., і Григорій Сковорода у Сілвер Спрінг (Silver Spring), Мерил. П. Сковороді, споруджений з нагоди 270-річчя, був запроєктований Марком Ровдсом.

Спеціально вшановано П. Хрещення України. Ще 1938 здвигнено на цвинтарі св. Миколая в Чікаго П. зі сталі у формі високого Хреста для відзначення 950-річчя Хрещення України-Руси. 1979 в Омага (Omaha), Небр., споруджено статую Богоматері до тисячоліття Хрещення України-Руси. Пізніше П. здвигнені на саме тисячоліття Хрещення України-Руси. В Чікаго для відзначення тисячоліття 1989 споруджено б. укр. кат. церкви св. Володимира і Ольги П. Первозхрестителям України-Руси - св. Володимирові і Ользі, який запроєктував скульптор Петро Кулик зі Львова. 1989 у Трентоні, Н.Дж., в Гамільтонському Парку Ветеранів відкрито Сад і П. Тисячоліття, запроєктовані Лесею Мартиненко і Омеляном Коцопесом. П. виготовлений з трьох мармурових брил, має вигляд тризуба й стоїть посередині площі на підвищенні з цементовою площею, декоративними кущами й деревами кругом.

В Міннеаполісі при укр. кат. церкві св. Константина є П. тисячоліття Хрещення України у формі трьох фігур: Богородиці і св. Володимира і Ольги. П. св. Володимира знаходяться в Емайра (Elmira), Н.Й., Норт Порті (North Port), Фльор. (1989) та Перт Амбой (Perth Amboy), Н.Дж. (1989). В Палатайн (Palatine), Ілл., збудовано П.-дзвіницю (1988), а 1989 в Чікаго споруджені Хрести б. укр. кат. церков св. Йосифа, просект архітекта Нестора Поповича, та

св. Володимира і Ольги, проєкт архітекта Юрія Заяця. Ще П. тисячоліття знаходяться в Пітсбургу та Оліфанті (Olyphant), Пен.

Особливу увагу укр. П. приділено відзначенню річниць штучного Голодомору-Геноциду в Україні 1932-33. Ще 1983 на території Лонг Айленд (Long Island), Н.Й., в парку ім. Айзенгавера відкрито П. жертвам Голоду в Україні. 1986 в Лос Анджелес, Каліф., на площі центру управління району Лос Анджелес відслонено П. жертвам Голодомору, проєкт архітекта Тараса Козбура. 1993 при правос. церкві св. Андрія в Блумінгдейл (Bloomington), Ілл., відкрито П. Жертвам Голодомору, роботи скульптора з України Анатоля Куша. Цього самого р. при Укр. Правос. Катедрі св. Володимира в Пармі, Ог., також відкрито П. Жертвам Голодомору. 1997 на цвинтарі Овкрідж в м. Гошен (Goshen), Інд., відслонено ще один П. жертвам штучного голоду. В Кліфтон (Clifton), Н.Дж., 2010 відкрито П. Голодомору при укр. правос. церкві св. Вознесіння – це копія П. Голодомору що в Києві. 2005 Амер. Конгрес підтримав будови П. жертвам укр. Голодомору-Геноциду у Вашингтоні, Д.К., (2011 вибрали проєкт на П.).

Окреме місце займає П. 100-літтю поселення українців в Рочестері, Н.Й. Під будівництво було виділене місце в парку в околиці Ірондекойт (Irondequoit), де проживає багато українців і де проводяться місц. радою Рочестеру різні гром. і культ. імпрези. Ця споруда, запроєктована скульптором Олегом Лесюком і відкрита 2003, представляє дві гранітні брили, що символізують два континенти, дві держави: Україну і Америку, посередині яких знаходяться бронзові, застигли в польоті журавлі. Це перший П. в США присвячений укр. поселенцям.

Велику категорію укр. П. в Америці становлять споруди, які вшановують укр. ветеранів і

відзначають героїв визвольних змагань. На цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку стоїть високий Хрест – П. героям України проєкт Петра Холодного. На цвинтарі кол. вояків УПА в Пармі, Ог., з ініціативи кол. господарського референта 3-го району "Холодний Яр" Івана Оліяра при цвинтарі св. Петра і Павла, 1982 споруджений П. проєкт Михайла Черешньовського. 1989 в Гемптонбургу (Hamptonburgh), Н.Й., на цвинтарі Св. Духа поставлено П. борцям ОУН-УПА-УГВР. П. в честь полеглих за волю України, проєкт Івана Жуковського, знаходиться в м-ку Глен Спей (Glen Spey), Н.Й. 1994 на цвинтарі укр. кат. катедрі Пресв. Марії в Фокс Чейсі (Fox Chase), Пен., відкрито П. воїнам за волю України. Його поставлено, щоб відзначити 50-річницю боїв під Бродами. П. укр. ветеранам побудовано також побіч кредитівки "Будучність" у Воррені, Міч. На території Оселі СУМА в Елленвілі (Ellenville), Н.Й., встановлено П. "Борцям за волю України" (погруддя Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Романа Шухевича та Степана Бандери) роботи Михайла Черешньовського (1962, реставровано 2010). 2011 із тих самих форм ті 4 погруддя поставлено на Оселі СУМА в Барабу (Baraboo), Віск.

На амер. військ. цвинтарі в Батл Крік (Battle Creek), Міч. 1996 укр. ветерани відкрили на величезному камені меморіальну дошку, присвячену всім тим, що віддали своє життя, борючись в рядах Амер. збройних сил. 2005 орг-ція Укр. Амер. Ветеранів домоглася дозволу від Ради Митрополії УПЦ в США, щоб на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку поставити П. для вшанування пам'яті укр. американців, що служили в армії США. Інші П. укр. ветеранам Амер. збройних сил знаходяться ще в Чикаго на цвинтарі св. Миколая; на державному кладовищі Севіль (Seville), Ог. (б. Кліаленду); на Грейт Лейкс нац. цвинтарі в Голлі (Holly), Міч.; та на цвинтарі Св.

Духа в Гемптонбургу, Н.Й.

Площа УПЦ в Савт Бавнд Бруку заслуговує на спеціальну увагу ще й тому, що там знаходиться виняткове скупчення П. Біля церкви-пам'ятника св. Андрія споруджено 2 великі П. роботи скульптора Петра Капшученка, один присвячений митр. Василеві Липківському, а другий - княгині Ользі. Цвинтар св. Андрія містить також ряд П. укр. некрополі. Тут поховані визначні постаті укр. культури та історії - письм. Євген Маланюк, Василь Барка, Микола Понеділок, мистці Василь Кричевський, військ. армії УНР - підполк. Василь Шульга, полк. Петро Дяченко та багато ін.

Крім Савт Бавнд Бруку й Укр. Парку в Клівленді П. видатним укр. постатям знаходяться ще у Філядельфії, де 1992 УКЦ відзначила 100-ліття срейських свячень митр. Андрея Шептицького спорудженням П., та на "Союзівці". На цій оселі, окрім згаданих вже погрудь Тараса Шевченка і Лесі Українки, знаходяться також погруддя Івана Мазепи, роботи скульптора Сергія Литвиненка і погруддя о. Григорія Грушки, роботи Михайла Черешньовського. Цей пам'ятник первісно поставлено в Клівленді 1962, але 1981 перенесено на "Союзівку".

Інші П. про яких треба згадати знаходяться по різних м. США. Ще 1970-их рр. в Чикаго виготовлено погруддя митр. Андрея Шептицького на території епархії св. Миколая, проєкт о. Ярослава Свищука. Перед самою катедрою св. Миколая в Чикаго 1996 відкрито П. Тисячоліття Хрещення й Незалежності України за проєктом Юрія Заяця. 2009 на площі укр. кат. церкви св. Володимира і Ольги в Чикаго відслонено П. патріархові Йосифу Сліпому, проєкт мистця Євгена Прокопова з Києва. В Денвері, Кол., за ініціативи Івана Стебельського та Юрія Мошнського здвигнено 1983 разом з євр. групою парк-П. жертвам Бабиного Яру. В Фльоріді

в районі Маріон (Marion County) 314-акрів сад-П. названий Chernobyl Memorial Forest (1996). На Оселі СУМА в Барабу знаходяться два П. – перший це камінь з таблицею на знак пам'яті про Акт 30 червня (посвячений 1969), а другий це П.-таблиця і хрест на честь 500 укр. героїнь Кінгіру (Казахстан). На Оселі СУМА в Елленвілі 2005 побудовано в лемк. стилі нову каплицю-П. св. Архистратига Михаїла в пам'ять жертв "Акція Вісла 1947 р.". В Оліфанті (Olyphant), Пен., відкрито 2007 П. шахтарям, скульптура проєкта мистця Франка Височанського.

Н. Заяць, М. Ревакович,

ПАН Т. Офель (псевдо) див. *Старух Теофіл*

ПАН-АМЕРИКАНСЬКА УКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ (ПАУК) (Pan-American Ukrainian Conference), політ. репрезентативна орг-ція укр. Півн. і Півд. Америки, засн. 18-22.11.1947 у Нью-Йорку представниками УККА (США, Кан. Укр. Комітету, Т-ва Прихильників Укр. Культури в Бразилії, Укр. Нац. Конгресу в Аргентині, Парагваю й Уругваю. Пізніше до ПАУК приєднались укр. орг-ції Венесуелі й Чіле. Мета орг-ції – об'єднати сили й координувати діяльність для допомоги Україні й популяризації укр. справи. 21.11.1947 ПАУК прийняла відозву до всіх українців підтримати боротьбу УПА. Осідком орг-ції був Вінніпег, згодом став Нью-Йорк. Довголітнім гол. ПАУК з 1947 був о. Василь Кушнір. За ініціативою ПАУК 1967 відбувся перший Світ. Конгрес Вільних Українців. "The Ukrainian Bulletin" – орган ПАУК, потім перебрав УККА і бюлетень перестав виходити.

М.О.

ПАНАСЕНКО Василь (Vasyl Panasenko), ботанік, педагог, н. 10.2.1896 в с.Хижинці, Україна. 1928 захистив кандидатську дисертацію з біології в Київському ун-ті.

Служив в рос. армії (до 1917), а потім в укр. армії (1917-19). Працював доцентом у Харківському ун-ті (1932-41), наук. співробітником в Укр. наук.-дослідному ін-ті біології, спеціалізувався на хворобах рослин (1941-45). Наприкінці 2-ої Світ. війни емігрував до Нім., де працював проф. Укр. Технічно-Господарського ін-ту в Регенсбургу (1945-49). 1949 – емігрував до США. Активний член Приятелів УНРади (1953-65). Автор статей у "Наукових Записках Укр. Техн.-Господарського ін-ту", "Botanical Review".

М.О.

ПАНАСЕНКО Лавро (Lavro Panasenko), учасник визвольних змагань, інженер; н. 1895, п. 27.11.1963 у Балтиморі, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд-Бруку. Під час визвольної війни 1918-1920 був сотником VI Стрелецької Січової Дивізії. Лицар Ордену Воєнного Хреста і Хреста ім. Симона Петлюри.

М.О.

ПАНАСЮК Михайло (Mykhailo Panasjuk), правдиве прізвище Білейчук, гром.-політ. діяч, журналіст, чл. проводу ОУН (Андрія Мельника); н. 19.9.1920 в с. Воскресінці, Коломийського повіту, Гал. п. 17.5.1979 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. З 1941 активний в ОУН, організаційний референт ОУН на Львівщині і Снятинщині. З 1945 в Австр., потім Нім. Тут займав відповідальні пости, був референтом бойового й фінансового секторів ОУН (м). По війні поселився в Парижі, працював у вид-ві тижневника "Укр. Слово". З пол. 1960-их рр. в Чикаго, де був ред. журн. ОДВУ "Самостійна Україна" та управитель "Укр. книгарні". П. один із ініціаторів і організаторів Ілл. Відділу УККА і був його гол. П. брав участь у багатьох гром. акціях; автор ст. на актуальні гром. і політ. теми в газ. і журн.

р.м.

ПАНАСЮК Осип (Osyp Panasiuk), гр.-кат. свящ.-крилошанин; н. 10.1.1910 в с. Фільварки Великі, Брідського пов., Гал., п. 16.8.1999 у Суфферн (Suffern), Н.Й. Закінчив гімназію в Бродах (1930) і почав теологічні студії в Львівській Духовній Семінарії. Висвячений в Катедрі св. Юра у Львові 1936. Працював сотрудником у різних парафіях Гал. На еміграції з 1944, в Австр. і Нім., а від 1950 в США. Був коротко парохом в Оліфанті (Olyphant), Пен., а від 1951 до 1996 довголітній парох церкви св. Івана Хрестителя в Виппані (Whippany), Н.Дж. Виконував функції пластового капеляна в Україні і на еміграції.

М.Р.

ПАНЕЙКО Мірко (Mirko Paneko), електричний інженер, підприсмець; н. 14.2.1909 у Львові, Гал., п. 8.11.1986 у Бриджпорті (Bridgeport), Конн. Студіював вищу математику в Люзанні, Швайц., Відні та Парижі, завершив студії в Массачусетському Ін-ті Технології в Кембриджі (Cambridge), Масс. 1932 емігрував до США. 1936 заснував перше власне підприємство "М.П. Інжинірінг", яке виробляло складне звукове обладнання. Під час 2 Світ. війни виконував замовлення для військ. цілей у ділянці радарних систем. Пізніше заснував і був през. корпорації "Одіо".

р.м.

ПАНЗЕН Билл (Bill Panzen), спортовець, спорт. діяч, видавець; н. 1917 у Нью-Йорку, п. 19.1.1996 в США. Закінчивши сер. школу, студіював на Ун-ті Мінесоти. Під час студій займався спортом – боротьбою (wrestling). Званий як "Mighty Uke". П. був чемпіон Кан. з боротьби 1939. Провів 65 переможних поєдинків за звання чемпіона у

спорті боротьби. Окрім боротьби (6 медалей в American Athletic Union), досяг успіхів у важкій атлетиці й боксі (6 медалей в American Athletic Union у важкій атлетиці, 3 – в боксі). 1940 став видавцем-дир. спорт. журн. "All American Athlete". Засновник "Harlem Athletic Club" і през. 7 ін. спорт. клубів, а також баскетбольної команди "Jersey City Eagles". Організатор укр.-амер. спорт. клубу "Ukrainian American Eagles S & H Club".

р.м.

ПАНІ Ася див. *Левцька Іванна*

ПАНЧАК Василь (Vasyl Panchak), маляр; н. 12.8.1893 в с. Черниці Жидачівського пов., Гал., п. 1.7.1980 в Фляйшман коло Нью-Йорку. З 1911 в США. Студіював в Ін-ті Карнегі в Пітсбургу (1913), Академії Мистецтв і Нац. Академії Рисунок в Нью-Йорку (1916-24). Основна тематика – краєвиди ("Гірський краєвид", "У центральному парку, Нью-Йорк" тощо). Займався розписами церков. До найвідоміших робіт П. належить іконостас в укр. кат. церкві св. Петра і Павла в Бриджпорті (Bridgeport), Конн. Виставляв свої твори з 1925, мав індивідуальні виставки в Нью-Йорку, Парижі, Філадельфії та ін. Праці мистця знаходяться в УКУ в Римі, в музеї в Ньюарку, у Скімі бібліотеці (Фляйшман, Н.І.), у Мадриді й Філадельфії. П. був активний чл. Об'єднання Мистців Українців Америки.

М.О.

*Василь Панчак.
Міський пейзаж*

ПАНЧАК Іван (Ivan Panchak), інж., гром. діяч; н. 3.2.1917 в с. Опака Дрогобицького пов., Гал. Студії почав у Львівській Політехніці, а закінчив дипломом інж. в Ун-ті в Регенсбурзі, Нім. (1945). Від 1950 проживав в Детройті, США. Активний в Т-ві Укр. Інж. (секр.) і в УККА. Жертводавець і засновник Відділу в Детройті для підтримки Катедри Українознавства при Гарвардському Ун-ті. Дістав відзнаку "Top Designer" у фірмі GM, в якій працював інж. 37 рр.

М.Р.

ПАНЧЕНКО Олександр (Alexander Panchenko), гром. діяч, журн., іхтіолог; н. 28.9.1899 (за старим стилем) у Полтаві, п. 19.1.1983 в Лос Анджелес. Закінчив Київський ін-т рибного госп-ва (1928). За Укр. Центр. Ради входив у редакцію газ. "Нар. Воля" – органу Укр. Партії Соціалістів-Революціонерів,

згодом очолював техн.-видавничу ділянку газ. "Боротьба". З 1919 очолив видавниче бюро Полтавського губерніяльного земства, а з 1922 працював у газ.

"Вісті ВУЦВК". Засновник філії держ. вид-ва України на Кубані, де працював впродовж 1924-29, одночасно був виконавчим ред. "Червоного прапора" (Ростов-на-Дону, 1927-28), після розгрому культ.-нац. руху 1931 повертається до Харкова. 1931-43 працював іхтіологом. 1944-45 перебував у Братиславі, Слов. З 1950 мешкав у США. Почесний радний гол. уряду й організатор кількох відділів УБС. Автор нарисів "Розгром укр. відродження на Кубані" (1974), а також наук.-популярних праць "Техніка рибальства і рибництва" (Харків, 1931; Регенсбург, 1946), "Охороняймо річки, ставки та озера" (Ростов-на-Дону, 1927) та ін.

М.О.

ПАНЧИШИН Валтер (Walter Panchison), військ. пілот, полк. морської піхоти США; н. 4.12.1920 в Пен., п. 26.11.2005 у Гоффман Лейк (Hoffman Lake), Інд. Після закінчення сер. школи, 1939 вступив на службу до морської піхоти США, де швидко став пілотом. Під час 2 Світ. війни брав участь як пілот у військ. діях у Тихому океані, також під час Корейської війни. Був пілот в обміні з Бритійськими військ. повітряними силами та Голляндськими повітряними силами. Командував багатьма ескадронами, служив в різних дивізіях і департаментах. Закінчив 30 рр. військ. кар'єру в ранзі полк., на посаді гол. відділення із плянування військ. операцій морської піхоти у Центрі розвитку піхотних сил (Chief of the Plans and Operations Division for the Marine Corps Landing Force Development Center) у Квантіко (Quantico), Вірдж.

р.м.

ПАНЧИШИН Маріяни (Mariian Panchyshyn), лікар, гром. діяч; н. 25.10.1923 у Львові, п. 7.4.1993 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Син відомого укр. лікаря зі Львова Маріяна та Ольги Панчишинів. Здобув сер. освіту в Академічній гімназії у Львові. Студіював медцину у Львові, а потім в австр. ун-тах Грацу та Інсбруку (1950). Емігрував до США 1950. Працював мед. ляборантом в лікарнях Кук Кавнті і Мавнт Сайнай у Чикаго. Активний у гром. житті: чл. УЛТПА, Братства св. Андрея Первозваного, чл. Парафіяльної Ради укр. кат. церкви св. Володимира і Ольги. Адміністрував "Лік. Вісник" і "Церк. Вісник". Бібліотекар лік. архіву УЛТПА в Чикаго.

р.м.

ПАНЧИШИН Ольга (Olha Panchyshyn), з роду Кривокульська, мед. працівник, учасниця визвольних змагань, дружина і співроб. лікаря Маріяна Панчишина

у Львові; н. 12.1.1896 у Львові, п. 26.2.1986 в Чикаго. Сер. освіти здобула у Львові, мед. студії почала в Укр. Тайному ун-ті, а закінчила в Інсбруцькому ун-ті (Австр., 1948). Працювала як санітарна хорунжа в бактеріологічній лабораторії в УГА. Після визвольних змагань П. брала активну участь в Укр. Горожанському Комітеті у Львові. 1950 переїхала до США і поселилася в Чикаго. Тут працювала як мед. дослідник в лабораторії шпиталю Мавнт Сайнай. П. – співавтор (разом з Девидсоном і Лі) трьох наук. праць з ділянки імунології. П.П.

ПАНЧУК Бернард (Bernard Panchuk), ісромонах ЧСВВ, рел. діяч, педагог; н. 1.8.1937 в Чикаго. Закінчив Шаймер (Shimer) Коледж (Ун-ту Чикаго, 1953-55), філософські студії в Оттавському ун-ті (1958-59), студії до Лиценціату в Папському Ун-ті (Pontificia Universita Gregoriana, 1961) та студії з психології в Кат. Ун-ті Америки (1964). 1955 вступив до новіціату ЧСВВ. Висвячений на свящ. 1963 у Стемфорді, Конн. Упродовж 1969-81 служив капеляном морської піхоти армії США. Був парохом укр. церков Непорочного Зачаття в Гемтремку, Міч. (1970-88), св. Йосафата у Ворреї, Міч., та св. Юрія в Нью-Йорку (з 1996). 1988-92 виконував обов'язки протоігумена чину оо. Василіян в Америці. 1992-96 – консультор амер. провінції ЧСВВ, з 1996 – секретар провінції. Викладач у парафіяльних школах Непорочного Зачаття в Гемтремку (1970-88) та св. Юрія в Нью-Йорку (з 1996). Вів щотижневі рел. радіопередачі в Детройті. Автор численних ст. на рел. і сусп. теми в журн. "Патріярхат", "Світло", "The Veason" та ін.

М.О.

ПАНЧУК Іван (John Panchuk), юрист, укр. і амер. гром. діяч, журналіст; н. 4.4.1904 в Гардентоні, Манітоба, Кан., п.4.11.1981 в Баттл Крік (Battle Creek), Міч. Емігрував з батьками до США в 1916 і поселився в Детройті. Закінчив право на Мічіганському Ун-ті (1928). Відкрив приватну практику 1929 в Детройті, а 1937 призначений заст. прокуратора шт. Міч. з відповідальністю за страхування (1937-40). 1940 став правним дорадником, заст. през. та секр.

Федеральної Компанії Асекурації Будинків (Federal Home Life Insurance Co.); згодом чл. ради директорів аж до відходу на пенсію 1969. П. був активним чл. багатьох амер. проф. і гром. орг-цій, Мічіганського Т-ва життєвого забезпечення та ін. 1943 провів і очолював нараду всіх національностей Детройту під кличем "I am American Day". Був чл. стейтового Центр. комітету Дем. партії. Чл. Детройтської комісії плянування, правління Інтернац. Ін-ту і співзасновник Детройтського гром. фонду; П. предеїдник комісії губернатора Міч. в справах переміщених осіб і втікачів (1947-50). Його турбота про долю укр. скитальців спричинилася до створення ЗУАДК, він був першим гол. (1943-50). Як чл. Амер. Комітету переміщених осіб, П. відвідував табори скитальців в Нім., був відповідальним за переселення 35 тис. скитальців, включно з чл. Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка та їхніх родин, яких він був особистим спонсором.

П. був промотором реорганізації УККА та скликання його другого конгресу 1942. Співзасновник і гол. Ліги Укр. Молоді Півн. Америки (1936-37), засновник і гол. Укр. Федерації Міч. (1942-44), гол. т-ва Укр. абсолювентів Детройту і Віндзору (1951), чл. управ Укр. Міч. Ліги, УНС і Укр. Нар. Дому. 1977

створив Фонд укр. при Міч. Ун-ті, а 1981 був створений Стипендійний фонд ім. Івана Панчука при цьому ж ун-ті. 1957 т-во укр. абсолювенти Детройту і Віндзору вибрали П. "українцем року". П. автор книжок "Shevchenko's Testament: Annotated commentaries (1965), "Bukowinian settlements in southern Manitoba (Gardenton area)" (1971), "Документальна збірка: віднова і реорганізація УККА 1943-44." Перекладач на англ. мову творів Шевченка, Франка, Куліша та ін. Ст. в "Ukrainian Quarterly" та ін.

О. Серафим

ПАНЧУК Ярослав (Yaroslav Panchuk), лікар-анестезіолог, гром. діяч; н. 8.6.1923 в с. Монастирок Радехівського пов., Гал., п. 25.10.2011 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Сер. освіти здобув 1941 у філії Академічної гімназії у Львові. Мед. студії розпочав у Львові, закінчив 1949 в Ерлянгенському ун-ті, Нім. Емігрував до США 1950, де захистив д-рську дисертацію. Асоційований проф. ун-тського шпиталю, асистент-проф. клінічної анестезіології мед. коледжу Нью-Йоркського Ун-ту, проф. при Белв'ю шпитальному центрі Нью-Йорку. З 1958 мешкав у Чикаго, де провадив приватну практику з анестезіології в лікарні ім. Еджвотера до 1992. Активний у гром.-політ. житті. 1945 делегований Ярославом Стецьком передати прохання до Гол. квартири ІV амер. армії у Чехо-Слов. для урядів США, Англ. і Франц. про право взилю для Ярослава Стецька. Під час студій в Ерлянгені був співорганізатором і чл. управн Укр. студентської громади та чл. студентської "Обнови"; у США – чл. УЛТПА. Меценат на укр. наук.-осв., церк. і гром. цілі.

М.О.

ПАНЬКІВСЬКИЙ Кость (Kost Pankivsky), адвокат, гром.-політ. діяч; н. 6.12.1897 у Львові, п. 20.1.1973 у Лівінгстон (Livingston),

Н.Дж. Студіював право у Празі (1924), де очолював групу укр. поступової молоді. 1924-39 займався адвокатською практикою у Львові, виступав захисником на політ. процесах, які влаштувала поль. влада над чл. УВО та ОУН. Захищав Я. Макарушку та О. Пашкевича під час Львівського процесу 1936. Активний у харитативних і спорт. т-вах Гал. (Т-во охорони дітей і опіки над молоддю; гол. т-ва "Плай"). 1941 очолив ген. секретаріат Укр. Нац. Ради у Львові, з вересня 1941 гол. Укр. Крайового Комітету (УКК). Після об'єднання УКК з Укр. Центр. Комітетом у Кракові (УЦК) обраний заст. гол. Володимира Кубійовича (1942-45). 1945-49 перебував у Нім. З 1949 у США. 1950 співзасновник Союзу Укр. Нац. Демократів, довголітній гол. цієї орг-ції (1950-66). Згодом очолював Представництво Виконавчого Органу УНРади у США та амер. відділ Ліги поневолених Росією народів. Автор спогадів "Від держави до комітету" (1957), "Роки нім. окупації" (1965), "Від комітету до Держ. Центру" (1968).

М.О.

ПАНЬКО Незабудько (псевдо) див. *Демусь* *Анатоль*

ПАП Михайло (Michael Pap), історик, політолог, гром. діяч; н. 24.7.1920 на Закарпатті. Вчився у високих школах Братислави та Відня, одержав д-рат з філософії в Гейдельберзькому ун-ті, Нім. (1948). Перебував на еміграції в Слов., Нім., а з 1950 в США. Викладач та доц. в Нотр Дам Ун-ті (1950-58) та проф. в Ун-ті Джона

Керола (John Carroll) у Клівленді (1953-88). З 1961-87 – дир. Ін-ту студій СРСР та Сх. Європи при цім ун-ті. През. Укр.-Амер. Об'єднання Ун-тських Проф. (1977-80, 1984-), Зібрання Нац.-Етнічних Студій (1976-81), гол. і засновник Клівлендської Академічної Міжколегіальної Ради Етн. Студій (1971-78), очолив Дослідний Центр ім. Юліяна Ревая, Укр. Нар. Раду Карп. України, чл. ОДВУ, був заст. гол. екзильного уряду УНР. Автор численних монографій зі сфери нац. політики й актуальних політ. питань колишнього СРСР: "Russian Empire: Some Aspects of Tsarist and Soviet Colonial Practises" (1985), "The Scheme of Soviet Education" (1961), "Ukrainian Struggle for Sovereignty, 1917-18" (1961) та ін. За наук. діяльність нагороджений титулом почесного д-ра прав Ун-ту Джона Керола, зокрема Шевченківською Грамотою Волі (1966) та ін.

М.О.

ПАПАЙ (псевдо) див. *Керницький* *Іван*

ПАПАРА Леонід (Leonid Paraga), маляр, фармацевт; н. 1906 в Крем'янці на Волині, п. 6.3.1984 в Міннеаполісі, похований на Саусет Меморіал Парк в Міннеаполісі. Мист. освіту здобув в Крем'янці. Згодом поглиблював мист. студії в Петра Холодного (стар.) та в школі Олекси Новаківського у Львові. Перші виставки своїх малярських праць влаштував у Крем'янці, та брав участь у збірних виставках Асоціації Незалежних Укр. Мистців у Львові. На еміграції в Нім. з 1944, де став чл. Укр. Спілки Образотворчих Мистців і брав участь у виставках спілки: Регенсбургу, Нюрнбергу в Мюнхені і Парижі. Після переїзду до США 1949, поселився в Міннеаполісі. Тут допомагав у розмальованні укр. кат. церкви св. Константина. Картини П. виконані переважно акаварельною технікою, реалістичного напрямку з добрим знанням техніки і кольору. Виставляв в Ун-ті та Мист. Ін-

ті в Міннеаполісі, брав участь у виставках в Нью-Йорку та ін.

Б. Титла

ПАПІЖ Василь (Vasyl Papizh), учитель, гром. діяч; н. 14.1.1919 в с. Старе Місто б. Підгайцях, Гал., п. 17.1.1990 в Детройті. З молодости чл. ОУН. 1944 виїхав до Нім., а 1949 до США, поселився в Детройті. Вів активну гром. працю в різних орг-ціях і заходах. Працював журналістом-кореспондентом газ. "Свобода", "Америка" і "Нар. Волі". Автор книжки "До найближчого поїзда". Гол. ред. альбому-довідника "Мандрівка землями Підгасччини" (1980). Чл. ред. колегії іст.-мемуарного зб. "Підгасцька земля" (1980). Ініціатор і ексекютивний дир. Гол. комітету Підгасчан (1969-90), який об'єднував 22 осередки в діаспорі. П. був секр. Метрополітального відділу УККА, пресовим референтом УАКР, секр. Укр. Патріархального Світ Об'єднання, пресовим референтом Окружної управи УНС та ін.

В. Колодчин

ПАПРОЦЬКИЙ Ярослав (Yaroslav Paprotskyi {Jaroslav Paprocky}), баптистський пастор, рел. діяч; н. 18.11.1923 в с. Бортків Золочівського пов., Гал., п. 21.8.2006 у Філядельфії. 1941 потрапив на примусові роботи до Нім. Студіював теологію в укр. баптистській школі в Гамбургу. 1950 емігрував до США й 1954 розпочав духовну працю. Був організатором і пастором 1-ої Укр. Свангельсько-Баптистської Церкви у Філядельфії (1954-94, 1996-98). 1962 був рукопокладений на пастора церкви. 1983-88 – гол. Об'єднання Укр. Свангельсько-Баптистських Церков у США. П. активно займався рел.-просвітницькою діяльністю, створив і провадив баптистську

радіопередачу "Євангельська правда" (1962-2002).

р.м.

ПАРК УКРАЇНА (Park Ukraina), відкритий 15.5.1999 на території Герін регіонального парку (Garin Regional Park) в Гейворд (Hayward), Каліф., прибіл. 26 миль від Сан Франсиско. П.У. засн. на місці кол. фарми правос. свящ. Агапія *Гончаренка (1832-1916) та його дружини Альбіни. Цей мальовничий терен садиби Гончаренків зареєстровано як Іст. пам'ятку Каліф. ч. 1025. При вході до парку знаходиться кам'яний пам'ятник з меморіальною

Відкриття пам'ятної дошки "Парку Україна". Гейворд, Каліф.

дошкою, на якій пояснюється, що це кол. садиба й місце поховання Гончаренків. Притомо згадується, що Агапій Гончаренко – це перший свідомий українець, який прибув до Америки 1865. Задум заснування У.П. зродився 1966 під час зборів Укр. Координаційного Комітету в Сан Франсиско. Найбільш активними в цій справі були Едвард Черепенко, П. Мисько, Михайло Цар, Юрій Олійник. У.П. служить різним укр. орг-ціям влаштовувати імпрези.

р.м.

ПАРМА (Parma), приміськ. півд. р-н *Клівленду, в шт. Огайо, поселення українців, в якому концентрується укр. гром. і культ. життя. Нас. 85,5 тис. (2000), українців 3,7 тис., з приналежними підміськими р-нами, які тяготіють до укр. громади, понад 10 тис. П. новий

УК Церква св. Покрови. Парма, Ог.

осередок, який розвинувся після 1960-их рр., став центром рел. і гром. культ. життя українців, чим до пол. 20 ст. було м. Клівленд. В П. є 3 укр. кат. парафії: катедральна св. *Йосафата, св. Андрія (церква збудована 1965) з цвинтарем (св. Петра і Павла), який закуплено 1935 для цілого укр. Клівленду, та старо-календарна св. Покрови з каплицею та великою залею (збудована 1976). На території парафії є також цвинтар. В П. постала укр. правос. катедрала св. *Володимира, яка розбудувала свій собор. В сусідстві на території Вел. Клівленду є ще одна правос. церква в приміськ. р-ні Норт Роялтон (North Royalton), яка тепер є під юрисдикцією Київ. патріархату. Візант. кат. єпархію засн. 1969 в П. для закарп. руських (Ruthenian) парафій, осідком є катедрала св. Івана Хрестителя (відновлена 1982-85). Існує молитовний дім укр. євангельсько-баптистів.

Нині практично всі орг-ції Клівленду, за винятком Укр. Музею-Архіву, мають свій осідок в П. Тут також відбуваються важливі гром. події та імпрези. В П. на цвинтарі св. Петра і Павла знаходиться відділення для кол. вояків УПА і великий пам'ятник (посвячений 1982) проєкт Михайла Черешньовського. 1993 при Укр. Правос. Катедрі св. Володимира відкрито пам'ятник Жертвам Голодомору. 2009 міськ. рада Парми офіційно визначила частину Стейт Ровд "Ukrainian Village", 2010 освячено землю навпроти катедрі св. Йосафата майбутнього "Парку укр. спадщини" (Heritage Park).

В.М.

ПАРТИКЕВИЧ Андрій (Andrii Partykevych), архимандрит УАПЦ, рел. діяч, історик церкви; н. 26.10.1958 в Чікаго. Закінчив

семінарію св. Софії в Савт Бавнд Бруку (1976-80), одночасно Ратгерський Ун-т (Rutgers), згодом студіював історію в Іллінойському Ун-ті, завершивши д-ратом (1994). 1982 прийняв чернечий постриг та рукоположений на свящ. патріархом Мстиславом. З 1985 архимандрит УАПЦ. Виконував душпастирську працю в осередку УПЦ у США як заст. настоятеля церкви-пам'ятника св. Андрія в Савт Бавнд Бруку та як інспектор і викладач розташованій в осередку семінарії, згодом обслуговував парафію св. Покрови в Мільвокі, Віск. Переїхавши до Бостону, П. служить настоятелем парафії св. Андрія. З 1995 заст. гол. Митрополичої ради УПЦ у США, з 1998 духовий опікує укр. Правос. Ліги. Працює наук. співроб. Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту. Автор праць "Моя молитва не була вислухана: Олександр Лотоцький та укр. автокефалія, 1917-39" (д-рська дисертація, 1994), "Between Kyiv and Constantinople" (1998).

М.О.

ПАРФАНОВИЧ Софія (Sofia Parfanovych-Volchuk), заміжня Волчук, лікар, письмен., гром. діячка; н. 7.6.1898 у Львові, п. 26.12.1968 в Детройті, похована на цвинтарі

Мавнт Олівет. Закінчила гімназію і розпочала мед. студії у Львові, завершила їх у Празі (1926). 1926-44 працювала лікарем у Нар. Лічниці й гінекологічній клініці у Львові. 1940-41 керувала фельдшерсько-акушерською і

медсестерською школою. 1944 емігрувала спочатку до Австр., згодом до Нім., де працювала в жін. відділі шпиталю в Авгсбурзі. 1949 переїхала до США, де працювала в Детройті лікарем-гінекологом і займалася письменницькою діяльністю. Автор наук. і наук.-популярних праць з гінекології, гігієни й здорового способу життя: "Чоловік та жінка – статева гігієна" (1923), "Овочі, ярина та безалкогольні напитки" (1932), "Правильна віджива" (1936), "Велика гігієна жінки" (1939). Одна з гол. діячів Укр. Гігієнічного Т-ва, гол. укр. протиалкогольного т-ва "Відродження", ред. його органу з тією ж назвою (1928-37). Д.чл. НТШ, чл. Укр. Лік. Т-ва (в Україні з 1926), чл. Гол. Управи Союзу Українок у Львові, гол. Управи Об'єднання Укр. Жінок у Нім., Окружної Ради СУА в Детройті, чл. УЛТПА. У літ. доробку зб. оп.: "Ціна життя" (1936), "Загоріла полонина" (1948), "Інші дні" (1948), "У лісничівці" (1954), "Люблю діброву" (1959), "Чарівна діброва" (1964), повісті – "Вірний приятель" (1961), "На схрещених дорогах" (1963), "Такий він був" (1964), "Карусь і ми" (1966).

Лит.: Пундій, П. (ред.) Архівний зб. у світлу пам'ять д-р С. Парфанович. Ч.2. Видання Укр. мед. архіву УЛТПА. Чикаго, 1990.

М.О.

ПАРХОМОВИЧ Леонід (правд. прізви.) див. *Полтава Леонід*

ПАСІКА Микола (Mykola Pasika), журналіст, публіцист, педагог, гром. діяч; н. 18.1.1899 в с. Лошнів Тербовельського пов., Гал., п. 9.6.1969 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Вчився в Укр. Тайному ун-ті у Львові, продовжив навчання у Львівському ун-ті. Учасник визвольних змагань 1918-20. Вчителював в укр. гімназіях в Яворові, Станиславові. Співроб., а пізніше ред. кат. тижневика

"Нова Зоря" й "Укр. Вісті" у Львові (1925-39). Під час 2 Світ. війни переїхав до Чехо-Слов., де був ред. двотижневника "Укр. дійсність" у Празі (1943-45), пізніше у Нім. співроб. тижневика "Укр. Трибуна" в Мюнхені (1947-48). У Мюнхені викладав в укр. семінарії й гімназії, згодом став доц. Укр. Високої Екон. Школи. 1949 прибув до США. Співроб. газ. "Америка" (1955-69). Був дир. (1960-61) і викладачем школи українознавства, активним у Т-ві "Рідна Школа" у Філядельфії. Довголітній чл. Вищого Проводу Гетьманського Руху, гол. управи Укр. Кат. Асоціації Преси, чл. управи Сх. Европ. Досл. Ін-ту ім. Вячеслава Липинського у Філядельфії.

М.О.

ПАСІЧНИК Митро (Mytro Pasichnyk {Metro Pasicznyk}), педагог, письмен., гром. діяч; н. 5.11.1902 на Придністров'ї, п. в квітні 1978 у Філядельфії. Стрелець УГА. Емігрував до США 1927. Вчителював спочатку в Гал., після переїзду до Америки – в м. Сейнт Люїс (St. Louis), Міз. 1942 у Філядельфії організував аматорську театр. трупу ім. Лесі Українки. Автор зб. оп. "Наша слава" (1954), "З вишневих садів" (1955), "Квіти з України" (1958), поезій "Дністрові лілеї" (1975).

р.м.

ПАСІЧНИК Трохим (Trokhum Pasichnyk), поет, літературознавець, педагог; н. 1896 в с. Юхимівці на Поділлі, п. 29.6.1968 у м. Вунсакет (Woonsocket), Р.Айл., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіював філологію у Вінниці, продовжив навчання у Празі. 1921 емігрував спочатку до Поль., Чехо-Слов., Нім.; у США з 1951. Працював в учительській семінарії у Вінниці (1920-21), у приватній школі в Луці, Поль., в укр. гімназіях у Чехо-Слов. Викладач матуральних курсів у Празі (1923-35), Празького Соціологічного Ін-ту (1935-45); 1945-50 викладач

а згодом дир. таборової укр. гімназії в Авгсбургу. У Вунсакеті керував "Рідною Школою". Д.чл. НТШ, УВАН. Довголітній дир. чл. хору "Бандура" та церк. хору. Автор поеми про укр. визвольну боротьбу 1917-18 "По всій Україні" (1944, закінчена – 1957) й епопеї з нової історії у 7 частинах "Петро Гордієнко", видано друком "В дорозі" (1944), "Рідний гомін" (1957). Співатор "Історії всесвіт. літературн".

М.О.

ПАСІЧНЯК Василь (Vasyl Pasichniak), журналіст, гром. і церк. діяч; н. 25.11.1912 в с. Струпків на Станиславщині, п. 22.4.1995 в м. Бернардсвіль (Bernardsville), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіював теологію у Станиславові (1933-36) й журналістику у Варшавському ун-ті (1936-39). Учасник Похідних груп 1941. 1941-45 перебував у нім. концтаборах в Авшвіці, Мавтгаузені, Мельку, Ебензее; пізніше став гол. Ліги укр. політ'язнів у Нім. (1945-49) і през. Центр. Міжнар. Унії Політ'язнів (1945), яка об'єднувала литовців, латишів, естонців, сербів, хорватів, білорусів, поляків та ін. 1949 емігрував до США. Активний у патріархальному русі від приїзду Патріарха Йосифа Сліпого, гол. Т-ва "За Патріархат помісної УКЦ" (1966-68), чл. Управи Укр. Патріархального Світ. Об'єднання. Ліцензіят і ред. газ. "Укр. Трибуна" в Мюнхені (1945-49), гол. ред. (1974-77), а пізніше чл. редколегії журн. "За Патріархат", чл. ред. журн. "Св. Софія".

М.О.

ПАСКА Володимир (Volodymyr {Walter Paska}), сп. УКЦ; н. 29.11.1923 в Елізабет (Elizabeth), Н.Дж., п. 18.8.2008 у Філядельфії, похований на укр. цвинтарі в Ленггорн (Langhorn), Пен. Студіював богослов'є в коледжі св. Карла в Катонвілі, Мерил., та коледжі св. Василя Великого в Стемфордді, Конн. (1944), Кат.

Ун-ті у Вашингтоні (1944-47), Фордгамському Ун-ті (Fordham) в Нью-Йорку (1947-52), (1971-75), де здобув ступінь мгра середньовічної літератури (1952). Д-рат здобув із канонічного права у Кат. Ун-ті Америки (1975). Висвячений на свящ. 1947. 1955-58 працював інструктором у Стенфордському коледжі св. Василія. Був душпастиром у парафіях м. Бруклін (Brooklyn), Н.Й., Честер (Chester), Пен., Елізабет, Н.Дж., Гемпстед (Hempstead), Н.Й., Балтимор і Куртис Бей (Curtis Bay), Мерил., Черрі Гілл (Cherry Hill) і Вілліамстаун (Williamstown), Н.Дж. 1961-71 був канцлером і ген. вікарієм Епархії св. Миколая в Чікаго. Ректор Укр. Кат. Семінарії св. Йосафата у Вашингтоні (1979-84), чл. департменту канонічного права в Кат. Ун-ті Америки. Декан Деканату Півд. Н.Дж. 1975 призначений архієпархіяльним консультором Папської колегії Перегляду Кодексу Сх. Права. Одержав титул монсенйора (1962) та Прелата (1963). 1992 сп.-помічник Філадельфійської Архiepархії, ген. Вікарій Митрополії (1993). На емеритурі від 2001. Автор "Sources of Particular Law for the Ukrainian Catholic Church in the United States" (1975).

М.О.

ПАСКЕВИЧ Гелена (Helena Paskevych), сестра-служебниця Непорочної Диви Марії (СНДВ), рел. діячка, педагог; н. 1945 в м. Мавнт Кармель (Mount Carmel), Пен., п. 23.7.2000 в Слоатсбургу (Sloatsburg), Н.Й. Студював теологію в Семінарії Непорочного Зачаття, Сетон Голл Ун-ті (Seton Hall), одержала ступінь д-ра у Правос. Богословській Семінарії св. Володимира в Крествуді (Crestwood), Н.Й. 1962 вступила до новіціату СНДВ в Анкастері, Онтаріо. Працювала вчителькою у школах Пассейку, Н.Дж., Клівленду, а також у Академії Св. Марії (St. Mary's Villa Academy). Була дир. школи св. Миколая

в Майнерсвілі (Minersville), Пен. Чл. комітету визначення 1000-ліття Хрещення України у Стенфордській Епархії. Ред. серії рел. творів "Awakening to Our Treasure" та часопису "Following". Автор біографічних творів про життя митр. Андрея Шептицького, с. Йосафати Гордашевської, а також зб. оп. на рел. теми "На колінах у бабусі".

М.О.

ПАССЕЙК (Passaic), індустріальне м. в півн.-сх. частині шт. Нью-Джерзі над р. Пассейк, пов. Пассейк, бл. Ньюарку, 29 км на півд. зах. від Нью-Йорку; нас. 67,860 (2000), в т.ч. 455 українців, а в околиці 4,460. Міські права – 1873; на поч. 20-го ст. центр текстильної пром-сти, після 2 Світ. війни розвинулися машинобудівельна, хемічна, електронна та харчова пром-сті. Українці почали поселюватися у П. і околицях з 1885 гол. Більшість з них працювала у фабриках вовни як ткачі та прядильники. Українці П. гуртуються у 3 громадах за віроісповіданням: укр.-кат., укр.-правос. та гр.-кат. візант. обряду.

Першу гр.-кат. церкву св. Михаїла засн. 1891 русини, де першим парохом був о. Никифор Ханат (Nisephor Chanath). 1892 закуплено й пристосовано до потреб парафії кол. протестантську церкву на розі 1-й і Берджен вул. 1902 група парафіян відділилася від церкви св. Михаїла й побудувала на розі 3-й і Монро вул. церкву св. Петра і Павла, яка 1910 перейшла під юрисдикцію РПЦ. Церква св. Михаїла збереглася як катедра візант. обряду. Укр. кат. церкву св. Миколая засн. 1910, при якій на довший час зосереджувалося укр. гром. життя. Митр. Андрей Шептицький відвідав пассейкську громаду й 27.9.1910 поблагословив наріжний камінь під будову церкви. О. Олекса Пристай був першим парохом. При церкві 1926 зорганізовано Молодечу Групу, а 1939 Т-во Жінок. 1922 збудовано також укр. парафіяльну школу, яка відкрилася на коротко

1943. З припливом нової хвилі емігрантів школа почала наново діяти в 1950-их рр. Старий будинок церкви св. Миколая продано 1963 і б. парафіяльної школи збудовано нову церкву, яку відкрито 1969, а посвячено 1972. При церкві існував монастир оо. Студитів (1976-89), і з 1950-их рр. діють сс. Служебниці Пречистої Диви Марії. 1976 парафію св. Миколая відвідав Блаженніший Патріярх Йосиф Сліпий.

Перші укр. орг-ції створилися в П. вже на поч. 20 ст. В 1900-39 були зорганізовані відділи УНС, відділи "Провидіння", Укр. Нар. Помочі, УБС і ОДВУ. Із спільної акції всіх українців у періоді 1900-39 на увагу заслугоують маніфестації 1923 проти окупації Гал. Поль. і 1933 проти Голодомору більш. режимом. Після 2 Світ. війни діють також УККА, Пласт, СУМ, ООЧСУ, СУА, Орг-ція Оборони Лемківщини (ООЛ), Укр.-Амер. Ветерани, Т-во "Самопоміч", філія кредитівки "Самопоміч" і школа українознавства. УНС 1953 у двох відділах нараховував 400 чл.

У П. діють два нар. доми. Ідея побудови Нар. Дому зродилася ще 1900. На цю ціль 1910 закуплено будинок б. церкви св. Миколая. Цей дім попав під вплив тодішніх укр. соціалістів, але залишився центром гром. життя до 1959. В цьому р. заходом прибулих після 2 Світ. війни емігрантів закуплено новий будинок, який названо "Укр. Централь", до якої перенеслася частина існуючих орг-цій. 1973 укр. громада активно взяла участь у святкуванні століття П. Один із міськ. парків переіменовано на парк ім. Тараса Шевченка (1964). 1963 встановлено в П. візант. епархію. Тут знаходиться її осідок, ред. газ. "The Eastern Catholic Life" та рел. культ. музей "Спадщина-Heritage".

М. Ревакович

**ПАССЕЙКСЬКА ЕПАРХІЯ
ВІЗАНТІЙСЬКОГО ОБРЯДУ**
див. *Візантійські Католицькі
Епархії*

ПАСТУШЕК Енді (правд. прізви.) див. *Шепард Енді*

ПАСТУШЕНКО Ярослав (Yaroslav Pastushenko), гром. і рел. діяч, підприємець, меценат; н. 29.10.1913 в с. Мозолівка Підгасцького пов., Гал., п. 25.4.1998 у Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Сер. освіту здобув у Бережанській та Рогатинській гімназіях, студіював право у Львівському ун-ті й економіку – в торг. школі в Ярославі. До 2 Світ. війни працював у вид-ві Івана Тиктора, під час війни провадив у Львові крамницю "Базар". 1945-49 перебував в Авгсбурзі, Нім., де займався видавничою справою. 1949 замешкав у США. Разом із Едвардом Козаком був засн. гумористичного журн. "Зиз", який згодом прийняв назву "Лис Микита". 1951-86 на спілку з Володимиром Чемеринським (пізніше з Романом Поритком) провадив крамницю "Арка". Довголітній гол. Т-ва Укр. Купців, заст. гол. Головного Комітету Підгасчан, чл. крайової управи Укр. Патріархального Т-ва у США, її фін. референтом, чл. Комітету Гарвардського проєкту Тисячоліття Хрещення Русі-України. Жертводавець на укр. наук., церк. і гром.-політ. цілі.

М.О.

ПАСТУШИК Михайло (Mykhailo Pastushek), один із перших укр. підприємців у США; н. 1886 в Україні, п. 6.1.1977 в Честері (Chester), Пен. Емігрував до США

1901. Працював робітником у копальнях Пен., на будівництві. 1919 відкрив власну будівельну фірму. 1933 П. заснував у Честері Компанію будівельних матеріалів (The

Repp Materials Company), а 1953 компанію "Шеппард" (Sheppard Company), до кінця свого життя був гол. ради обох цих корпорацій. Один

з ініціаторів будівництва церкви Успення Богородиці в Честері. В кінці 1940-их і на поч. 1950-их рр. допомагав матеріально багатьом новоприбулим укр. імігрантам – переміщенням особам з Нім.

р.м.

ПАСТУШОК Василь (Vasyl Pastushok {William Pashtuszek}), гром. діяч; н. 19.1.1926 в Честері (Chester), Пен., п. 14.7.2004 в Свартмор (Swarthmore), Пен. Бакалярат здобув у Джуніята Коледж (Juniata), далі студіював у Елізабеттаун Коледж (Elizabethtown), Пенсильванський Військ. Коледж і Ун-ті Пенсильванії Школи Права. Після закінчення Пенсильванської Військ. Школи і служби в Амер. Армії під час 2 Світ. війни, П. вчителював у сер. школі Честера (Chester High School) та Смідлі Джуніор (Smedley Junior High School) школі. Чл. ради директорів шкільної округи Честера, де був дир., заст. през. і през. (1954-63). П. заснував власне підприємство нерухомостей в Честері 1947, а 1963 переніс до Свартмор. Активний в укр. громад. житті, зокрема в УНС, де 24 рр. був гол. 231 Відділу УНС і понад 20 рр. був радним і чл. контрольної комісії, пізніше став почесним чл. Головної Управи УНС. П. активний чл. Укр.-Амер. Нар. Дому в Честері, 25 рр. очолював Відділ УККА, чл. ради правос. церков у Вілмінгтоні, Дел. і Честері, Пен., 20 рр. чл. Метрополітальної Ради УПЦ в США за що був відзначений Патріархом Мстиславом Скрипником. У пізніх 1940-их і ранніх 1950-их рр. П. був спонсором понад 200 укр. емігрантів до США і допомагав новоприбулим знаходити помешкання та праці.

Н. Заяць

П.В. (псевдо) див. *Одарченко Петро*

ПАТЕРСОН (Paterson), індустріальне м. в півн. частині шт. Нью Джерзі над р. Пассейк, 48 км на зах. від Нью-Йорку, засн. 1792,

третє за величиною м. Н.Дж., нас. 149,220 (2000), в т.ч. 225 українців. У 1930-их рр. тут активно діяв Укр. клуб, чл. Ліги Укр. Молоді Півн. Америки. У П. існує відділ УНС, який 1948 нараховував 101 чл., а 1953 – 136 чл. У П. жив і 1962 помер видатний вчений-мистецтвознавець і архітект Володимир Січинський. Українці в П. беруть участь у громад. житті в бл. Пассейку і Нью-Йорку.

р.м.

ПАТРІАРХАЛЬНИЙ РУХ (Patriarchal Movement), рух, що поширився після 2-го Ватиканського Собору (1963), на якому висунено пропозицію Верховного Архисп. Йосифа Сліпого про створення укр. кат. Патріархату. 1975 Йосиф Сліпий самочинно проголосив створення укр. Патріархату. Активними чл. П. Р. стали: Т-во "За Патріархальний Устрій Укр. Кат. Церкви" (згодом Укр. Патріархальне Т-во США), Центральна Оборона Обряду, Традиції і Мови Укр. Кат. Церкви з осідком в Чикаго, Студентський Комітет "За Патріархальний Устрій УКЦ", Т-ва Прихильників Укр. Кат. Ун-ту в Римі, а також Координаційний Комітет Укр. Орг-ції Кан. і США за здійснення Патріархату Укр. Кат. Церкви та ін. укр. громад. орг-ції. 1974 створено Укр. Патріархальне Світове Об'єднання, що згуртувало патріархальні т-ва США, Кан., Нім., Бельгії, Франц., Великобританії, Австрал., Арг. Ідеї П.Р. знайшли висвітлення в друкованих органах – "Патріархат" (з 1977 "За Патріархат"), "За Рідну Церкву", "Церк. Вісник" та ін.

М.О.

"ПАТРІАРХАТ" (Patriarchate), сусп.-рел. журн. споч. (з травня 1967) появлявся квартално як бюлетень крайової управи Т-ва За Патріархат Помісної УК Церкви під назвою "За Патріархат". З квітня 1973 журн. переходить на місячник. Засновником і першим ред. "П." був Степан Процик. У перших чч. ред. не подавав свого прізвища, щойно

у третьому ч. подано ред. колегію у складі: Степан Процик – гол. ред., Зеновій Гіль і Василь Пасічник – чл., Володимир Процюк – адміністратор. З

вересня 1974 редакцію очолив Василь Пасічник, до якої увійшли Леонід Рудницький і Михайло Топорович (діяла до лютого 1977). Кореспонденти – Євген Гіль і Сидір Тим'як, адміністратор – Василь Ощипко. В цьому періоді "П." не з'являвся періодично. З квітня 1977 редакцію перебрав Микола Галів; дальші чч. "П." з'являлися під назвою "Патріархат". До редколегії увійшов ряд мирянських діячів з США і закордону: Петро Зелений, Василь Качмар, Богдан Климовський, Василь Маркусь, Володимир Пушкар, Лев Шанковський і Богдан Титла (мист. дорадник) та ін. Адміністрацію вів Володимир Пушкар у Філадельфії. Видавцями "П." є Укр. Патріархальне Світ. Об'єднання (УПСО) і Укр. Патріархальне Т-во в США. Тираж 3500-4000 тис. "П." в основному містить ст., вістки, рецензії на рел.-церк. теми авторів з діаспори та з 1990-их рр. також з України. 2002 редакцію перенесено до України.

М. Галів

ПАУЛЬС Іван (John Pauls), правд. прізви. Сидорук, учений-славист; н. 28.4.1917 в м-ку Павлополь Корбинського пов. на Поліссі, п. 30.1.2005 в Гайленд Парк (Highland Park), Ілл. Закінчив славистичні студії у Варшавському ун-ті (1939), здобув д-рат в УВУ в Мюнхені (1947). 1943 емігрував до Відня, 1944 - до Мюнхену, з 1950 мешкав у США, в Чикаго. Був проф. рос. мови і літератури в Ун-ті Синсиннаті (Cincinnati) (1959-87). Автор наук. праць "Ideology of Cyrillo-Methodians and Its Origin" (1954), "Pushkin's Poltava" (1962), а також ст. про

Мазепу в літературі й мистецтві, Франка, Гердера і слов'ян, поліський пісенний фолклор і весільні ритуали, про межу укр. і білоруської мов. Публікувався в журн. "Славістика", "Записках НТШ", "Ukrainian Review", "Ukrainian Quarterly" та ін.

М.О.

ПАЦЛАВСЬКИЙ Віктор (Viktor Patslavsky), гром.-політ. діяч, адвокат, муз. педагог; н. 3.4.1884 у м. Броди, Гал., п. 31.12.1974 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й. Здобув сер. освіту в Бережанській гімназії, закінчив правничі студії у Львівському ун-ті (1909). Провадив адвокатську практику споч. в Рогатині (1909-13), потім у Дрогобичі (1913-39), був активним у різних гром. і культ.-просв. орг-ціях, зокрема очолював кружок "Рідної школи" в Дрогобичі, чл. Муз. Т-ва ім. Миколи Лисенка. Разом з Володимиром Ільницьким організував т-во "Підойма" (1917), яке об'єднало укр. нафтових т.зв. "бруттівців" і власників нафтових теренів в Бориславському басейні; став радним цього т-ва. Брав участь у 1 Світ. війні в австр. армії. Діяч УНДО. На еміграції як адвокат обороняв українців в таборах ДП, а після прибуття до США викладав у школі українознавства й провадив муз. студію при Укр. Муз. Ін-ті Америки. Автор ст. у "Бережанські землі" (1970), "Дрогобиччині – землі Івана Франка" (1974). Активно дописував до укр. періодики: "Діло" (1919-27), "Вісник Т-ва Правників", "Свобода", "Америка" та ін.

М.О.

ПАЧОВСЬКИЙ Борис (Boris Pachovsky [Patchowsky]), син поета Василя Пачовського, брат Романа Пачовського, графік-модерніст; н. 28.3.1931 в Перемишлі, п. 11.8.2010 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Мавнт Олівет у Маспет (Maspeth), Н.Й. Закінчив Нью-Йоркський Міський Коледж (City College of New York) (1956), школу Ліги Студентів Мистецтва в Нью-

Йорку (Art Students League). Емігрував до США – 1950. Працював мист. керівником журн. "Musical America" а згодом "Stereo Review" (1962-84), лектором

в ділянці японської стародавньої графіки (Ukiyo-e) в Ін-ті Азійських Студій в Нью-Йорку (Institute for Asian Studies) (1986-91). Графіка П. експресивна й сюжетна, хоч і тяжіє до абстракціонізму. З 1955 – чл. ОМУА. Учасник багатьох виставок Т-ва Молодих Укр. Мистців, згодом ОМУА (1955-75), в Гантері та ін. 1963 відбулася перша індивідуальна виставка в Укр. Ін-ті Америки. Разом з братом Романом Пачовським впорядковував архів батька. Нагороджений престижною "Нагородою для мист. дизайнерів" від об'єднання Амер. Ілюстраторів (1975).

М.О.

ПАЧОВСЬКИЙ Роман (Roman Pachovsky [Patchowsky]), син поета Василя Пачовського, брат Бориса Пачовського, маляр, мистецтвознавець; н. 2.11.1911 в м. Рава-Руська на Львівщині, п. 6.2.1968 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Мавнт Олівет у Маспет (Maspeth), Н.Й. Навчався в Карловому ун-ті в Празі, мгр фармації (1932), Нац. Академії Дизайну (National Academy of Design) та Школі Ліги Студентів Мистецтва (Art Students League) (1951-54). Емігрував до США – 1950, мешкав у Нью-Йорку. Представник поміркованого імпресіонізму. У доробку – пейзажі, портрети, композиційні картини на іст. теми ("Маруся Богуславка", "Втеча трьох братів з Озова", "Дума про бурю на Чорному морю", "Байда Вишневецький" та ін.). Працював також з мистцем Святославом Гординським, розмальовуючи церкви. Активний чл. ОМУА (13 рр. його секретар). Експонував свої

твори в рамках виставок ОМУА, мав індивідуальні виставки в Укр. Ін-ті Америки, Укр. Мист.-Літ. Клубі (1954, 1956, 1960, 1963). П. знаний з творів: "Пісня про Байду", "Встас хмара за Лиману", "Конотопська баталія", "Поєдинок козака з татариним", "Лугом іду, коня веду" та ін. Автор наук. ст. про мистецтво. Упорядкував, разом з братом Борисом Пачовським, архів батька і переписав понад 25 недрукованих творів. Відзначений багатьма нагородами, зокрема Нац. Академії Дизайну (1952), Укр. Ін-ту Америки (1954, 1963).

М.О.

ПАШ Юрій (Yurii Pash), гром. діяч; н. 18.2.1924 а.с. Буштин, р-н Тячів на Закарпатті, п. 4.6.1991 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. 1943 закінчив Торговельний ліцей в Мукачеві. 1948 закінчив Торговельну Школу в Мюнхені. За приналежність до ОУН арештований мадярами й ув'язнений в тюрмі Ковнеркоштил і в концтаборі Моторольо Ульгель. Після приходу большевиків, урятувався і перебрався до Нім. через Прагу. В США поселився в Нью-Йорку. Активний в Карпатському Союзі, чл. гол. управи і касир Допомогового фонду ім. І. Шпонтака, який сприяв вид. спогадів і праць із тематикою Карпатської України.

М.Р.

ПАШУТА Микола (Mykola Pashuta), гром. діяч русофільської орієнтації; р.н. невідомий, п. 1954 в США. Був гол. ред. "Русского Вестника", який виходив у Пітсбургу з 1917. 1918 П. як гол. орг-ції "Амер. Русская Народна Обрана" репрезентував русинів на зустрічі з през. Чехослов. Томою Масариком у Пітсбургу.

р.м.

ПАЩАК Епіфан Стефан (Epfan Stefan Pashchak {Paschak}), брат о. Патрикія (Петра) Пащака, гр.-кат. свящ., василіянин; н. 29.10.1917

у Вінніпегу, Кан., п. 16.4.1967 в Гемтремку (Hamtramck), Міч., похований на василіянському цвинтарі в Мондері (Mundare), Альберта, Кан. П. вступив до ЧСВВ 1932 в Мондері, чернечі обіти зложив 1939, висвячений 1943 у Вінніпегу. Був ігуменом монастиря св. Йосафата в Глен Кові (Glen Cove), Н.И., парохом церкви св. Юра в Нью-Йорку, а також багатьох парафій в США і Кан.

р.м.

ПАЩАК Патрикій, ур. Петро (Patrick Pashchak {Paschak}), брат о. Епіфана Стефана Пащака, гр.-кат. свящ., ієромонах ЧСВВ, церк. діяч; н. 10.6.1922 у Вінніпегу, Манітоба (Кан.), п. 25.11.2003 у Нью-Йорку, похований у Вінніпегу. 1937 вступив до но-

віціяту ЧСВВ в Мондері, Альберта. Отримав тайну священства у Грімсбі (Grimsby), Кан. Працював як катехит, їздив з місійними проповідями, був чл. редколегії журн. "Світло". З 1949 у США, зокрема в Нью-Йорку (1949-59), Чикаго (1959-62), Детройті (1962-70). 1970-76 протоігумен Провінції ЧСВВ в США. 1970-82 служив парохом церкви св. Юра в Нью-Йорку. З 1985 ген. вікарій Стемфорської Епархії УКЦ. З 1983 постійно виступав у радіопрограмах "Голосу Америки", а також щоп'ятниці в Нью-Йорку провадив радіогодину оо. Василіян. За його ініціативою побудовано 12-поверховий будинок при парафії св. Юра. Працював в системі шкіл св. Юра: дир. і учитель початкової школи та був дир. Академії для хлопців.

М.О.

ПАЩУК Андрій мол. (Andrii Pashchuk), син Пашука Андрія ст. колишнього посла до поль. союму. Гром. діяч, інженер; н. 10.1.1924 в Луцьку на Волині. Закінчив

інженерні студії в Технічному ун-ті в Мюнхені, Нім. (1951). Належав до ініціативної групи Фонду Катедр українознавства в Гарварді, довголітній чл. дирекції й віце-президент Укр. ін-ту Америки, Нью-Йорк. Чл. Тов. Інженерів На еміграції з 1942, спочатку в Нім., а з 1952 – у США.

М.О.

ПЕВНИЙ Богдан (Bohdan Pevny), син Петра Певного, гром. діяч, маляр, графік, мистецтвознавець, мист. критик, публіцист; н. 4.6.1931 в м. Луцьк, п. 7.9.2002 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіював мистецтво в Нац. Академії Мистецтв, Школі Студентської Мистецької Ліги (Art Students League) та Школі Образотворчого Мистецтва в Нью-Йорку.

а також в Колумбійському та Нью-Йоркському ун-тах. 1944 – переїхав до Варшави, згодом до Нім., перебував у таборах ДП в Ділігені, 1951 емігрував до США. Працював інженером-дизайнером, брав участь у проєктуванні Нью-Йоркського моста "Верразано-Бридж". На початку творчого шляху виступав у жанрі карикатури, оформлення книжок. Мистецтво П., що тяжіло до об'єктивного експресіонізму, згодом еволюціонує до сюрреалізму і навіть символізму ("Земля: пам'яті Голодомору 1933", виконана на основі кадру з одноіменного фільму Олександра Довженка, плакат "Чи твої діти говорять моєю мовою?"). 1955 – був одним із засновників, а згодом першим през. Т-ва Молодих Укр. Мистців, яке тісно співпрацювало в Нью-Йоркською Групою, 1963 – віце-през. ОМУА. Був співроб. журн. "Сучасність", із перенесенням журн. в Україну 1984 – одним із двох гол. ред. Автор ст. у журн. "Сучасність", "Терем", "Крилаті",

"Культура і життя", "Україна", "Дзвін", "Пам'ятки України" та ін, наук. ред. монографій, серед яких "М. Неділко" (1983). Спів-організатор укр. мист. виставок у Нью-Йорку, зокрема "Сучасна графіка України" (1971), "Сучасне мистецтво України" (1988). Зорганізував виставку графіки Якова Гніздовського в Києві й Львові (1990). Був чл. Спілки письменників і Спілки журналістів України та чл. УВАН. Посмертно вийшла кн. "Богдан Певний: майстри нашого мистецтва" (2005).

Лит.: Певний, Б. "Дещо про себе" Київ, 2001.

М.О.

ПЕВНИЙ Петро (Peter Pevny), гром.-політ. діяч; журн.; н. 18.8.1888 в Полтаві, п. 8.8.1957 у Нью-Йорку. Співред. Київ. щоденника "Відродження" (1918), ред. Кам'янець-Подільського щоденника "Україна" (1919) – офіційного органу штабу армії УНР. Після поразки уряду УНР емігрував до Поль, з 1929 – на Волині. Гол. Волинського

Укр. Об'єднання (до 1935), співпрацювало з поль. владою, та клубу "Рідна Хата" у Луцьку. 1926-35 редагував проурядовий ілюстрований тижневик "Укр. Нива", який видавали у Варшаві (1926-27) й Луцьку (1928-37). Посол до Поль. Союму (1930-35), прихильник угодової політики з поляками. Після 2 Світ. війни емігрував до Нім., 1951 – до США. Активний в укр. гром. житті.

М.О.

"ПЕВНІСТЬ" 1-ий УКРАЇНСЬКИЙ ФЕДЕРАЛЬНИЙ ЩАДНИЧИЙ БАНК (First Security Federal Savings Bank) в Чикаго, засн. 1964 спершу як щадниця, а від 1984 вже як банк

при вулицях Вестерн і Валтон в "Укр. селі" в Чикаго. През. банку Юліян Куляс. Банк "П." мав філії в Палатайн (Palatine), Ролінг Медовс (Rolling Meadows), Ілл. 1997 Банк "П." перейшов на статус акціонерного банку. Того ж р. створено *Фундацію "Спадщина" при банку, гол. ціллю є допомагати зберігати укр. культуру, науку, мистецтво та гром. життя українців в Америці. 2003 банк мав активи бл. 500 млн. дол. У 2004 MB Financial Bank закупив Банк "П." і всі філії.

р.м.

ПЕДАГОГІЧНІ КУРСИ відомі теж під поширеною назвою як Вищі Освітні Курси ім. Петра Могили (Pedagogical Courses) в Чикаго, засн. 1964 при співпраці Укр. Учительської Громади, з дворічною програмою навчання (українознавчі і пед. предмети). Курси підготовляли кваліфікованих кандидатів на учителів в суботніх школах українознавства. Перших 10 рр. – самостійні, 1974-76 під опікою Філії УКУ. Дир. були Людмила Кодельська, Мирослав Семчишин, Василь Маркусь. Викладачів 10-12 осіб. Річно вчало на лекції 10-15 студентів; 36 одержали дипломи закінчення курсів. П.К. мали визнання Шкільної Ради УККА.

М.С.

ПЕДЕЛІСЬКА Діонісія (Dionysia Pedelisky), с. Службениця, вчителька; н. 1921 в Белфілд (Belfield), Н.Дак., п. 12.6.1997 в автомобільній катастрофі в Фербенкс (Fairbanks), Аляска, похована на цвинтарі Пречистої Діви Марії в Слоутсбург (Sloatsburg), Н.Й. Вступила до чину сс. Службениць 1940. Працювала вчителькою в початковій школі св. Миколая в Майнерсвілл (Minersville), Пен. (1952-57), а відтак в парафіяльних школах у Пассейку, Н.Дж., Чикаго і Філядельфії. 1993 повернулася до Майнерсвілл.

М.Р.

ПЕДРО Савідж Е. Ван (псевдо) див. *Петрушевич Іван*

ПЕЖАНСЬКИЙ Михайло (Michael Pezhansky), брат Олександра Пежанського, син архітекта Григорія Пежанського, інж.-конструктор, мовознавець, гром. діяч; н. 29.9.1900 у Львові, п. 16.6.1987 в Нью-Йорку. Академічну

гімназію закінчив у Львові (1918). Студіював інженерію на Політехніці у Відні (1920-27). Працював у дирекції поль. залізниці у Львові (1920-35),

пізніше до 1944 провадив у Львові власне підприємство, що займалося будівництвом, 1941 призначений деканом фак. залізниць Львівської Політехніки. 1944 емігрував до Словаччини, 1945 – до Нім., з 1949 замешкав у США. Викладав в ун-ті УНПРА в Мюнхені (1945-48), згодом працював конструктором гребель і підводних тунелів у компаніях Нью-Йорку. Чл. НТШ з 1936, Укр. Техн. Т-ва з 1925, Термінологічної комісії з 1941, співзасновник і чл. Управи Укр. Термінологічного Центру Америки, який займався збереженням і популяризацією укр. термінологічних словників 1920-30-их рр. 1912 був чл. першого гуртка Пласту (виховник Олександр Тисоаський, основоположник Пласту). Належав до пласт. куреня "Лісові Чорти", чл. Гол. Пласт. Ради (1954-58), чл. Гол. Пласт. Булави та Крайової Пласт. Старшини. Видав "Альбом до 50-ліття Пласту у світлинах", "Історію Пласту у Львові 1911-20" (зб. "Академічна гімназія у Львові"). Автор "Летунського словничка", "Словника фотографії", "Початкового комп'ютерства" та ін. Нагороджений пласт. Орденом св. Юрія в золоті.

М.О.

ПЕЖАНСЬКИЙ Олександр (Alexander Pezhansky), брат Михайла Пежанського, син архітекта Григорія Пежанського, інж.-архітект, аматор-скрипаль і фотограф; н.

2.11.1892 у Львові, п. 31.8.1972 в Довнерс Гров (Downers Grove), Ілл., похований на цвинтарі св. Миколая в Чікаго. Студював на політехніках у Відні і Львові (диплом 1918). 1914-18 під час I Світ. війни був у залізничному полку австр. армії. Старшина УГА (1918-19). 1927-39 провадив самостійне проєктивно-будівельне підприємство, чл. мист. комісії при консисторії гр.-кат. митрополії у Львові, мист. дорадник гром. та церк. установ (1927-39). Був проєктантом п'ятох церков, трьох нар. домів, шпиталю "Нар. Лічниця", бібліотеки "Студіон" та розбудови Нац. Музею у Львові. Займався музикою, 1912 виступав як скрипаль-соліст з хором "Бандурист" в зах. Гал. 1927-39 записував на платівках знаних укр. музиків. Його запис, правдоподібно одинокий, голосу митр. Андрея Шептицького видано платівкою (1978 в Чікаго). В 1940-41 перебував у Нім., пізніше в Катовицях, Поль., з 1966 в Чікаго. Брав участь у фотографічних виставках в Катовицях, а також Укр. Фотографічного Т-ва в Нью-Йорку й Укр. Ін-ту Модерного Мистецтва в Чікаго. Індивідуальна виставка фотографій в Чікаго (посмертно, 1973). Відзначений за фотографію "Спрацьовані руки" в Катовицях і Нью-Йорку (перша нагорода Укр. Фотографічного Т-ва, 1971). Посмертна зб. його мист. фотографій "Ностальгія" появилася у Львові 1992. Фотографії П. були поміщені в журн., кн., та ін. виданнях. Чл. Укр. техн. т-ва у Львові та ТУІА.

р.м.

ПЕКАР Атанасій (Atanasii [Athanasius Peckar]), світське ім'я Василь, ієромонах ЧСВВ, рел. діяч, теолог, історик укр. церкви; н. 1.3.1922 в м. Перечин на Закарпатті, п. 28.9.2011

в Глен Ков (Glen Cove), Н.Й. Сер. освіту здобув в Ужгородській укр. гімназії (1940). Студював в Урбанівському Папському ун-ті в Римі (1941-47), д-рат богословія. 1948 емігрував до США. Висвячений на свящ. в Укр. Папській Колегії св. Йосафата в Римі 1946; 1955 вступив до чину оо. Василіян. Був проф. семінарії св. Кирила і Методія в Пітсбургу (1950-55, 1970-78), викладав історію України й укр. літературу на схоластикаті в Мондері, Альберта, Кан. (1956-60), з 1982 – призначено духівником і проф. Укр. Кат. Семінарії св. Йосафата у Вашингтоні, Д.К. 1978-82 працював диктором укр. відділу Ватиканського радіо, з 1978 – чл. редколегії, а 1980-96 – ред. "Записок ЧСВВ". 1992 на загальних виборах василіянського чину першим дорадником Гол. управи оо. Василіян у Римі. Д.чл. НТШ та УВАН. Автор наук. праць "De erectione eparchiae Mukacoviensis – 1771" (1956), "Нариси історії церкви Закарпаття", у 2 тт. (1967-1997), "Досконалий християнин" (1968), "Ісповідник вірн нашої сучасности" (1982), "You Shall be Witnesses into Me" (1985).

М.О.

ПЕКО П. (псевдо) див. Петренко Павло

ПЕЛЕНСЬКА Ірина (Iryna Pelenska), з роду Винницька, письм., журналістка, літературознавець; н. 8.11.1906 на Стрийщині, Гал., п. 4.1.1990 в Детройті. Закінчила поль.

жін. гімназію у Стрию (1927), слов'янську філологію у Львів. ун-ті (1933). Під час 2 Світ. війни родина переїхала до Поль., пізніше до Нім. Розпочала літ. діяльність

пов. "Христина", що вийшла в світ у Кракові 1940. 1944 з'явилася пов. "Музика", 1945 оп. "Кам'яна сокира", 1948 зб. новель "Горіхове лушпиння". 1949 переселилася до Австрал., де стала співзасн. і гол. Союзу Українок Австралії. 1962 емігрувала до США. Була почесним чл. АДУК, чл. Секретаріату СКВУ, гол. Комісії Дошкілля Світ. Координаційної Виховно-Осв. Ради при СКВУ, заст. гол. СФУЖО. Редагувала жін. сторінку в тижневику "Вільна думка" в Сидней, газ. "Свобода" в США, була засн. і ред. журн. СФУЖО "Українка в світі" (1962-82). Автор понад 200 літературознавчих ст., серед яких "Шевченко в світлі критики від 1940-1917", "Прометеїзм у Лесі Українки", "Улас Самчук" та ін. Вживала псевд. Винницька.

М.О

ПЕЛЕНСЬКИЙ Ярослав (Jaroslav Pelenski), історик, публіцист, гром. діяч; н. 12.4.1929 у Варшаві, Поль. Закінчив Мюнхенський ун-т Людвіга-Максиміліяна (1949-55), д-рат іст. наук. (1957), та

Колумбійський Ун-т (1961-64), де здобув 2-ий д-рат 1968. 1944 емігрував до Зах. Нім., а 1957 замешкав у США. Викладав нім. мову і літературу в Кінгс Коледжі у Вілкс-Беррі (Wilkes-Barre), Пен. 1958-61), історію в Амер. Ун-ті у Вашингтоні, Д.К. (1964-67), з 1967 – проф. історії в Ун-ті Айови (University of Iowa). През. Сх.-Европ. Досл. Ін-ту ім. В'ячеслава Липинського (з 1987), д.чл. НТШ, УВАН. 1992 П. обрано іноземним академіком НАН України. Автор наук. праць "Russian and Kazan: Conquest and Imperial Ideology (1438-1560)" (1974), співавтор і ред. "The Political and Social Ideas of Vjaceslav Lypyn'skyj" (1985), "The American and European Revolutions, 1776-1848" (1980), "Russia and Ukraine in Their

Historical Encounter" (1986) та ін. Ред. неперіодичного вид. "Віднова".
М.О.

ПЕЛЕХ Теофіля (Teofilia Pelekh), з роду Демчишин, вчителька, сусп. діячка; н. 31.7.1893 в с. Підгайчики Перемишлянського пов., Гал., п. 25.7.1982 в США. 1912 закінчила учительський семінар при Дівочому Ін-ті в Перемишлі. Одружилася з о. Василем Пелехом і провадила з ним бурсу Пресв. Богородиці при гімназії в Рогатині. Під час 1 Світ. війни працювала в цензурному уряді у Відні і була там активною в сусп. житті укр. громади. Після смерті чоловіка 1922 П. працювала вчителькою в укр. школі ім. М. Шашкевича в Золочеві, а згодом на держ. вчительській роботі в с. Бужок б. Золочева. Крім пед. праці, П. присвятила багато уваги культ.-осв. діяльності серед м-ісц. населення. Заснувала там м.ін. Союз Українок, харчову кооперативу і читальню "Просвіти". Після 2 Світ. війни на еміграції спершу в Нім., а відтак у США.

р.м.

ПЕЛЕХ-ЗВАРИЧ Ірина (Irene Pelech-Zwarych), піаністка, викладач; н. 22.8.1956 в Бріджпорті (Bridgeport), Конн. Студіювала в Укр. Муз. Ін-ті (класа фортепіяна Галі Клим в Ірвінгтоні, Н.Дж., 1964-74), в Темпл Ун-ті (Temple) в Філядельфії (1974-80, 1984-87) та в консерваторії "Моцартеум" в Зальцбургу, Австр. (1975). 1980-88 викладала гру на фортепіяні в муз. школі "Сеттлмент" (Settlement) в Філядельфії та в Укр. Муз. Ін-ті (1980-90), в тому часі займала пост віце-през. цього ін-ту. Ціловечірні концерти П.-З. під керівництвом Галі Клим представили мист.-технічну довершеність піаністки, яка працювала постійною акомпаньаторкою чл. хору "Прометей" у Філядельфії (1979-97). Одержала перші нагороди в 4 конкурсах молодих піаністів у рамках Муз.-осв. об'єднання США (1965-74), як теж на Міжнар.

конкурсі ім. Станіслава Людкевича (Торонто, 1981). З 1991 дириг. церк. хору при укр. кат. церкві Благовіщення Пречистої Діви Марії в Мелровз Парк (Melrose Park), Пен.

М. Олійник, Р. Савицький, мол.

ПЕЛЕХОВИЧ Богдан (Bohdan Pelekhovich (Pelechovicz)), адвокат, спеціаліст із патентного права; н. 21.2.1896 в с. Ванів Сокальського пов., Гал., п. 3.8.1965 в Чикаго. Студіював право в Джорджтаун Ун-ті у Вашингтоні, Д.К. 1924 відкрив адвокатську канцелярію в Чикаго, яку провадив аж до часу виходу на пенсію. Був чл. адвокатських палат Чикаго. Довголітній працівник, співзасн. і перший гол. Ліги Американців Укр. Походження в Чикаго. Понад 30 рр. був правним дорадником парафії св. о. Миколая.

р.м.

ПЕЛЕХОВИЧ-ГАЙВОРОНСЬКА Неоніля (Neonilia Pelekhovich-Naivogonska), дружина Михайла Гайворонського, лікар, гром. діячка; н. 6.8.1900 в с. Ванів Сокальського пов., Гал., п. 4.11.1977 в Нью-Йорку. 1914 разом з родиною емігрувала до США. Закінчила мед. студії в Тафт Ун-ті (Taft) в Бостоні (1926). 1929-47 провадила приватну лік. практику в Нью-Йорку. Одночасно належала до лік. персоналу Нью-Йоркської лікарни матерів і дітей (The New York Infirmary of Women and Children). З 1947 працювала лікаркою на 2 пром. підприємств Нью-Йорку (New York Telephone Company і Macy's). Чл. СУА з 1929, з 1930 очолила Мед.-Допомоговий Фонд в раках цієї орг-ції. 1935 увійшла до Гол. Управи і стала чл. контрольної комісії СУА. Після 2 Світ. війни активно допомагала новоприбулим українцям.

М.О.

ПЕЛІШОК Катерина (Katherine Peleshok), з роду Шумейко, гром. діячка; н. 20.8.1898 в Бірках Великих б. Тернополя, Гал., п. 20.7.1981 в Нью-Йорку. 1916 емігрува-

ла до США, де стала одним із організаторів укр. жін. руху. Гол. 1 Відділу СУА в Нью-Йорку (1945-65), заст. гол. СУА (1950-59), гол. контрольної комісії СУА (1962-71). Належала до керівництва СФУЖО й була заст. гол. ЗУАДК; з 1963 – чл. Політ. Ради УККА, 1964 – гол. Об'єднаного Комітету Орг-цій м. Нью-Йорку. Почесний чл. СУА (з 1971).

В.Трошинський

ПЕЛІКАН Ярослав (Jaroslav Pelikan), філософ-богослов, педагог, історик церкви; н. 17.12.1923 в Акрон (Akron), Ог., моравсько-словацького походження, п.

13.5.2006 в Нью-Гейвен (New Haven), Конн. Студіював в богословії в Теологічній семінарії Конкордія в Сент Льюїс (St. Louis), Міз., яку закінчив 1946; того ж р. здобув д-рат в Ун-ті Чикаго. Викладав у Валпарайзо Ун-ті (Valparaiso, Инд. (1946-49), Теологічній семінарії Конкордія (1949-53), Ун-ті Чикаго (1953-52), 1962-96 – в Єйльському Ун-ті. Був деканом вищих студій цього ун-ту (1973-78), дир. відділу гуманістичних наук (1974-76), гол. відділу середньовічних студій (1974-77). П. спричинився до інтерпретації на міжнар. рівні укр. християнства, гол. з приводу саяткування 1000-ліття хрещення Руси-України. Автор понад 30 кн., серед яких "The Christian Tradition: A History of the Development of Doctrine" (у 5 тт., 1971-86), "Confessor Between East and West: A Portrait of Ukrainian Cardinal Josyf Slipyj" (1989), "The Divine Rhetoric: The Sermon on the Mount as Message and

Model in Augustine, Chrysostom, and Luther" (2001), "Credo: Historical and Theological Introduction to Creeds and Confessions of Faith in the Christian Tradition" (2003). Ред. наук. праць, зокрема енциклопедії "Britannica", повного видання творів Мартина Лютера, Еразма Роттердамського та ін. Д.чл. НТШ. Одержав почесні д-рати від понад 20 амер. та європ. ун-тів. П. нагороджений багатьма нагородами, зокрема нагородою Конгресової Бібліотеки Клуґа (Kluge Prize) гуманістичних наук. През. Білл Клінтон назначив П. до През. Комітету Мистецтва та Гуманістики. В 1990-их рр. був през. Амер. Академії Мистецтв і Наук (American Academy of Arts and Sciences) та 2003-04 гол. ради Амер. Академії Політ. та Сусп. Наук (American Academy of Political and Social Sciences) та ін.

М.О.

ПЕЛЛІХ Володимир (Volodymyr Pellikh), політ. діяч, посол до Поль. союму, гр.-кат. свящ.; н. 17.10.1886 в с. Лисовичі Стрийського пов., Гал., п. 28.12.1981 у Філадельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Студював у Львів. та Віденському ун-тах, 1913 здобув д-рат філософії. Висвячений на свящ., виконував душпастерські обов'язки в церкві св. Варвари у Відні (1912-16), служив парохом у Радехові на Львівщині (1918-32), де був також активним в укр. гром. орг-ціях, зокрема "Просвіті". 1928-30 вбрано послом до Поль. союму. 1930-ті рр. працював проф. Укр. Академічної гімназії у Львові. 1944 виїхав до Нім. 1947 замешкав у США, де працював співробітником у Пітсбургу, упродовж 10 рр. був парохом укр. кат. церкви в Лорейн (Lorraine), Ог., згодом 11 рр. у Кентоні (Canton), Ог. З 1980 працював при парафії Різдва Пресв. Богородиці в Нью-Бронсвіку, Н.Дж.

р.м.

ПЕНСИЛЬВАНІЯ (Pennsylvania), шт. з найбільшим населенням

українців у США. П. належить до сер. Атлантичних шт. Америки (нас. 12,702,380 українців 126,000). Площа 177,000 кв. км., межує зі шт. на півн. і сх. з Н.Й., сх. з Н.Дж., Дел., на півд. з Мерил., на півд. і півд. зах. з Вест Вірджинія, і на зах. з Ог. Столиця Геррісбург (Harrisburg) – нас. 49,530 з чого українців 1,000. Найважливіші м.: *Філадельфія (Philadelphia – нас. 1,517,550 українців 60,000, четверта централія українців в Америці 1907-45), *Пітсбург (Pittsburgh – нас. 316,720 українців 3,170), *Скрентон (Scranton – нас. 73,120 українців 1,475). Окрім тих міст, українці знаходяться розсіяні по цілій шт. Їх найгустіше в коридорі м.: *Аллентаун (Allentown) - *Бетлегем (Bethlehem) та *Істон (Easton) до 7,000 та коридор: *Вількс-Баррі (Wilkes-Barre) - *Гейзелтон (Hazleton) 2,000, м. *Джонстаун (Johnstown) нас. 21,500 українців 1,295, 6%), та по м-ках навколо Філадельфії т.зв. Делавар Веллі (Delaware Valley) зі сх. на зах.: Брістол (Bristol), Левіттавн (Levittown – друге найбільш процентово заселене українцями м.), Мелровз Парк (Melrose Park), Варрінгтон (Warrington), Лансдейл (Lansdale), Бріджпорт (Bridgeport), Феніксвіль (Phoenixville), Кліфтон Гайтс (Clifton Heights), Честер (Chester), Потставн (Pottstown), Ковтсвіль (Coatesville), та Редінг (Reading) біля 40,000.

П. знана в історії укр. еміграції США як "коліска українців в Америці". Укр. емігранти ще в 1870-их рр. приїздили та були спроваджені як контрактові робітники до вугільних смуг антрациту в сх.-півн., а пізніше до сер.-зах. частин шт. В 1880-их рр. до копалень залізної руди в зах. частинах П. Між тими рр. мала частина поселювалась на фармах в сер.-півн. околицях шт.

Перші укр. осередки не лише в П. а в Америці були: *Шенандоа (Shenandoah, центр укр. поселення в Америці –1880-1890), *Маганой Ситі (Mahanoy City) та *Оліфант

(Olyphant, другий центр 1890-1894), *Шамокін (Shamokin, третій центр 1895-1906) та м-ка: Централія (Centralia), Делано (Delano), Гільбертон (Gilberton), Сейнт Клер (St. Claire), Гейзелтон (Hazelton), Фріленд (Freeland), Кінгстон (Kingston), Плимут (Plymouth), Мавнт Кармель (Mt. Carmel), а на зах. П.: Пітсбург (Pittsburgh), Мекіспорт (McKeesport), Осцеола (Osceola), Гомстед (Homestead), та Джонстаун (Johnstown).

Організаційне життя в перших рр. укр. еміграції (кінець 19 - поч. 20 ст.) було дуже тяжко зреалізувати, через те, що українці називали себе: рутенцями, руснаками, русинами, австрійцями, поляками, мадярами, малоросами, лемками, і т.д. та що більша половина приїжджих, після зарібку, повернула до родинних сторін. Церква для тодішніх українців була всім і навколо неї вони гуртувались. Так, що першим їхнім обов'язком було збудувати чи купити будинок та малу крамницю, а побіч шинок. Щоб це доконати треба було заложити якийсь церковне братство, яке в короткому часі стало і економічною безпекою для своїх членів. Перше таке братство було заложене в Шенандоа *Братство св. Миколая в січні 1885 о. Іваном Волянським (перший укр. свящ. в Америці). Там же було збудовано першу укр. церкву, ім. Непорочної Пречистої Діви Марії (1885), зорганізовано перші: хор, часопис *"Америка" (1886), вечірню школу, читальню, бібліотеку, крамницю-народну торгівлю, драм. гурток, робітничий юнійний відділ (1887). Всі найбільші забезпечені т-ва були зорганізовані разом зі своїми часописами а П. Русинське Общество Греко-Кат Русских Братства (1892), Руський Народний Союз (пізніше Укр. Нар. Союз, 1894), і Руський Нар. Союз знаний пізніше як Робітничий та дальше Братський Нар. Союз (1910), Союз Укр. Кат. "Провидіння" (1912), та Укр. Народна Поміч (1914).

В 1900-их рр., тодішнє визначне

портове м. Філядельфія стає центром новоприїжджих, гол. через назначення першого укр. єпископа для всіх русинів, українців та мадярів в Америці, Кир Сотера Ортинського, котрий осів в Філядельфії. З часом, всі більш відомі укр. духовні інституції мали свої центральні в П. (Укр. Греко-Кат. Церква – УГКЦ), Укр. Автокефальної Правос. Церква – УАПЦ), Укр. Правос. Церква в Америці – УПЦ-А), Візантійська Греко-Кат. Церква – ВГКЦ), Візантійсько-Правос. Греко-Кат. Церква – ВПГКЦ), Укр. Баптисти, Євангеліки, П'ятидесятники).

Так як в першій хвилі еміграції до США (1877-1914), як і в другій, найменше численній укр. еміграції, (1915-1945) найбільше українців осіло в П. До часів I Світ. війни 75% українців поселилось в П. 1934 лише в зах. П. вже 115 укр. осередків мали свої орг-ції. Деякі статистичні дані твердять, що тоді лише там жило понад 300,000 українців. Праця у П. спершу була у копальнях вугілля та фабриках. Їхній заробіток виносив по 9-10 дол. на два тижні. Фахові майстри заробляли по 20-24 дол. В фабриках заліза на заході П. платня була грохи вища. За мешкання, прання і варення укр. робітник платив по 2-3 дол. місячно. 1920-1930-их рр. укр. чоловіки працювали при поїздах, в гаражах, а жінки, хоч деякі працювали як домашні працівники, деякі вже позакінчували школи і стали секретарками та учительками. Ставка заробітку в 1922 пересічно була 32 центи на год. Через непересічну родючу землю, фермерство завжди було розвинене в П. В 1940-их рр. осталися два великі укр. фермерські осередки в повітах Ірі (Erie) та Адамс (Adams). Друга та третя тутешня генерація в раз з третьою хвилею еміграції (1946-1990) почала вчашати до вищих шкіл та ун-тів, закінчуючи їх дипломами гуманістичних та стислих наук, медицини, права, інженерії і т.д. Укр. діяльність потроїлась з

приходом третьої хвилі по 2 Світ. війни: закладено нові, рел., сусп., культ. та екон. гуртки та орг-ції, де ідея рідної спадщини була провідною. Таким чином церкви помножились, клуби віджили, залі заповнились, банки отворились, часописи і книжки помножились; зорганізувались цілоденні, вечірні, суботні та недільні школи. Додатково третя хвиля, в якій було багато інтелігенції, зорганізувала ряд т-в, які мали за завдання відлучити Україну від Советського Союзу. Велику частину їх було започатковано в Філядельфії, Пітсбургу та Скрантоні.

Американська державна статистика 1970 подає, що 0.42% людей в П. говорило укр. мовою (49,400), із того числа 5,885 були вже народжені в Америці; 30,440 мали батька або матір, народжену в США; 11,872 обоє батьків були народжені поза США. Статистика США 1976, стверджує, що 105,115 українців жили в П., або 1% всього населення П.

В 1976 в П. активно працювали: 59 рел., 2 над-організації, 20 політ. і сусп. орг-цій, 17 проф. орг-цій, 7 наук., 7 військ., 12 торговельних, 15 мол., 16 жін., та 31 всіляких ін. (напр. допомогових, театр., муз., і т.д.).

Інші центральні міста П., де зорганізувались значні укр. колонії, які існують досі, це: Аллентаун, Бетлегем, Амбрідж (Ambridge), Карнегі (Carnegie), Честер, Едвардсвіль (Edwardsville), Фраквіль (Frackville), Гейзелтон, Джонстаун, Лятроб (Latrobe), МекАду (McAdoo), МекКіс Рокс (McKees Rocks), Майнерсвіль (Minersville), Нортгемтон (Northampton), Сейнт Клер, Вілкс-Беррі.

Всі ці громади не тільки мають укр. церкви та клуби, а осередки сусп.-екон. допомоги. В минулому, декотрі з них мали театр. гуртки і відвідували укр. поселення з виставами. Деякі громади організували спортові команди футболу, кошиківки, бейсболу.

Вони змагались не лише з іншими укр. дружинами, але і з місцевими амер. й неоднораз здобували чемпіонат даної округи, а навіть національний. (Філядельфійський "Тризуб" Ukrainian Nationals – 1960, та ще 3 рази). Під час змагань дуже популярних "Укр. Днів", які були зорганізовані укр. вуглекопами, виступали укр. спортсмені парохій, клубів та орг-цій. Деякі українці в м-ках проводили конкурси краси (напр. Філядельфія – Королева Місс Філядельфія).

Українці П. завжди підтримували амер. зовнішню політику в обох світ. війнах, не лише групово купуючи бонди, але і демонстративно організуючи протести та демонстрації. Поміж двома війнами українці спеціально протестували проти окупаційної політики Польщі та Голодомору, здійсненого советським режимом. По світ. війнах сильно розвинулось в П. Братство Ветеранів, де зорганізовані вояки укр. походження, які брали участь у світових війнах і воєнних конфліктах (Теодор Калакука). Починаючи від посадника м. Оліфант (Юрій Хиліак), а кінчаючи на укр. провідника поліції в м. Філядельфія (Грегор Самбор), українці П. беруть участь, хоч не в великій мірі, в амер. політ. житті. На передодні приїзду четвертої хвилі укр.-амер. населення П. впало на 17.5%, однак, П. залишилася на першому місці щодо чисельності укр. населення в США. Четверта хвиля українців (від 1990) в двічі побільшила укр. громаду в П. Однак українці четвертої хвилі зосередились там, де є можливість праці, себто, у великих містах П. як Філядельфії, Пітсбург та Геррісбург. Там вони з виїнятками (Філядельфія) не живуть вже зорганізованим життям, а особистим. Решта укр. орг-цій шт. П. частинно завмирають. Історично П. відіграє першу роль в усіх укр. рел., нац., сусп., екон. та політ. ділянках в США.

Лит.: Lushnysky, A. (ed)

Ukrainians in Pennsylvania (1976);
Lushnysky, A. Ukrainian of the
Delaware Valley (2009);
Haluszczak, S. Ukrainians of
Western Pennsylvania (2009);
Укр. Ювілейні Книги Церков та
Інституцій Пенсильванії.

О. Лужницький

ПЕРЕГІНЕЦЬ Антін (Antin Perehinets), адвокат; н. 20.1.1897 в с. Кінашів Рогатинського пов., Гал., п. 1979 в Чикаго. Юридичні студії почав у Відні (1916), продовжував у Львові, а закінчив у Кракові (1920). 1920-38 був адвокатом у Станиславові, 1940-44 нотарем у Новому Санчі (Ген. Губернаторство). 1945-48 правний дорадник в гол. квартирі УНРРА і лектор на фак. права УВУ в Мюнхені. 1948-49 працівник ЗУАДК, а 1955-59 його днр. в Мюнхені. З 1959 в США. Викладач міського коледжу в Канзас Сіті (Kansas City), Канзас, 1959-64 там же проф. в Ріджіс Коледжі. Автор праці "Цивільний процес" (1947).

М.С.

ПЕРЕЙМА Ака (Ака Pereyma), з роду Клим, маляр, скульптор; н. 30.9.1927 в м. Седльце, Поль. Після таборів ДП в Нім., емігрувала до США 1949. Закінчила Ін-ти Мистецтва в Чикаго (1963-64) і Дейтоні (1966). Поселилася в Трой (Трой), Ог. Відомв як творець писанок, металевої

і дерев'яної скульптур ("Птахи", "Пара", "Драбина Якова", "Захисник"), кераміки. У малярстві працює в техніці акварелі ("Олень", "Вітрачок"), олії ("Зимою"), туші ("Укр. Мадонна") і перо. У роботвах П. переважають абстрактні геометричні фігури за укр. фолкльорними мотивами. Брала участь у групових виставках. Мала індивідуальні виставки у Нью-Йорку, Чикаго, Боффало, Торонто, Кисві, Львові, Харкові, Луганську

та ін. 2001 одержала звання почесне звання "Заслужений художник України". Видано "Альбом Аки Перейми" за сприяням Дослідної Фундації ім. Олега Ольжича, ред. журн. "Образотворче мистецтво" (2005).

Лит.: Федорук, О. Дивосвіт Аки Перейми. Київ, 1997.

М.О.

ПЕРЕЙМА Євген (Evhen Perejma), бібліотекар, гром. діяч; н. 10.12.1916 в Україні, п. 22.4.2006 в Ньюарку (Newark), Н.Дж. Студював право на Варшавському Ун-ті (1935-39); мгр бібліотекознавства в Колюмбійському Ун-ті (1955). Працював бібліотекарем в різних м. США. П. був вчителем школи українознавства. През. "Обнови", Федерації Укр. Кат. Студій. Чл. НТШ і Укр. Асоціації Бібліотекарів Америки. Чл. орг-ції: Американці в Обороні Людських Прав в Україні, УАКР, спорт. т-ва "Чорноморська Січ" та ін. Був ред. "Нашого Голосу", автор ст. в укр. пресі й періодиці.

р.м.

ПЕРЕЙМА Марта (Marta Pereyma), держ. службовець, перекладач, сусп. діячка; н. 14.7.1951 в Боффало, Н.Й. Бакалярят з політ. наук у Стейтовому Ун-ті Нью-Йорку у Боффало (1973), мгр у Карлтон Ун-ті в Оттаві, Кан. (1979). Працювала спеціалістом від культ. обміну для Амер. Інформаційної Агенції у Вашингтоні, Д.К. 1987 працювала в посольстві США в Пекіні, 1999-2004 в посольстві США у Києві у відділі преси освіти та культури, від 2005 працювала над програмами професійного обміну у регіоні Далекого Сходу у Держ. Департаменті. Активна в укр. гром. житті: один із зновників Вашингтонської Групи, Чорнобильського Комітету Д.К., Укр.-Амер. Гром. Мережі. Чл. управи Укр.-Амер. Асоціації Метрополітвального Вашингтону. Чл. Пласту та Ліги Укр. Католиків. Організатор укр. культ. заходів:

концерти, гуманітарні проєкти, курси, конференції, доповіді, виставки фестивалі. За її гром. активність ця орг-ція нагородила П. Українкою Року (1993).

р.м.

ПЕРЕЛІСНА Катерина, літ. псевд. Катерини Попової (Katherine Pereliska Popiv), з роду Глянка, дружина о. Олександра Попова, дитяча письменниця, педагог; н. 2.12.1902 в Харкові, п. 19.11.1995 в Трентоні, Н.Дж., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Вчилася в укр. гімназії ім. Б. Грінченка (1917-19), на педагогічних курсах ім. Григорія Сковороди (1919), в мед. ін-ті (1920), який була змушена залишити через хворобу; 1931 одержала диплом філолога Харківського ін-ту нар. освіти. 1919-31 друкувала твори в Харківських періодичних виданнях, належала до літературної групи "Плуг". 1931 після арешту чоловіка, Олександра Попова, директора Ін-ту педагогіки й гол. ред. "Рад. освіти", втратила роботу й перестала друкуватися. 1941 переїхала до Львова, де працювала в кількох дитячих журналах. 1943 одержала першу премію за дитячу поезію на конкурсі Дитячої літератури, організованому Укр. Центр. Комітетом й Укр. вид-вом. Після таборів ДП в Нім. емігрувала до США. Авторка творів для дітей "Одарка" (1927), "Євшан-зілля" (1946), "Для малят про звірят" (1952), "Ой, хто там" (1954), "Три правди" (1967), "Мойй матусі" (1967), "Котикова пригода" (1973). Її твори появлялися в дитячій журн. "Веселка" та ін. журн. та газ. Багато віршів П. покладено на музику (композитор Іван Недільський, Осип Залеський, Микола Фоменко, Григорій Китастий).

М.О.

"ПЕРЕМИЩИНА" (Pere-myshchyna), регіональне об'єднання, створене для координації діяльності українців-вихідців із Перемищини (тепер – Поль.), плекання товариських взаємин

і для допомоги укр. гром. орг-ціям на Перемищині. Засн. 1969 з осідком у Нью-Йорку з ініціативи Василя Качмаря та Андрія Бука. На час з'ясування об'єднання охоплювало понад 500 чл. 1960 вийшов зб. "Перемишль – західний бастион України", гол. ред. – Богдан Загайкевич. Існує філія "П." в Торонто. Земляцтво відбувало неперіодичні з'їзди. Т-во в різні рр. очолювали Василь Качмар (1969-82), Р. Лапичак (1982-93), Петро Грицак (з 1993).

М.О.

ПЕРЕПИСИ НАСЕЛЕННЯ (Population Census) Організація Об'єднаних Націй визначає перепис населення *"як процес збору, складання і публікації демографічних, екон. і соціальних даних в означений час, стосовно всіх осіб на усій території країни або на окремих територіях країни"*. Типовими показниками перепису є величина, розподіл і характеристики населення. Анкета перепису населення може складатися з основних демографічних питань, або з великої кількості детальних питань про соціальні, екон. і культ. характеристики особи. Дані перепису використовуються для визначення урядом політичних та адміністративних потреб, а також потреб бізнесу, ринку праці, освіти і наук. досліджень. У багатьох країнах надання індивідуальної інформації для перепису регулюється законом; у США держава гарантує кожній людині конфіденційність і захист персональних інформацій отриманих під час перепису або річних опитуваннях.

Історичне тло. У США перепис проводиться регулярно кожні 10 рр., починаючи з 1790. Зміст питань анкети перепису щоразу змінюється у відповідності до сусп. проблем і потреб країни, однією із яких є задокументовування стану різних міграційних хвиль та характеристики імігрантів. З 1940 анкета перепису була

розділена на коротку і довгу форми. Коротка форма вводиться для 100% населення, а довга форма для репрезентативно-вибіркової частини населення, що становить від 5% до 25%, залежно від року перепису.

Велику реструктуризацію перепису населення США було проведено у 2010. У тому ж р. була застосована тільки одна коротка форма, яка мала всього 10 питань. Питання, які містилися в анкеті довгої форми, а також деякі нові питання, тепер пропонуються в анкетах Обстеження Америк. Суспільства (American Community Survey (ACS)). ACS – це щорічне обстеження репрезентативної вибірки, що становить близько трьох мільйонів сімей в США. ACS розпочали проводити з 2000, але повністю воно вступило в дію у 2005. Перевага ACS полягає у тому, що замість довготривалого очікування на наступний перепис за 10 рр., ми тепер маємо щорічне усучаснення цих даних. Недоліком ACS є те що невеликі етнічні групи, такі як українці в США, у вибірці займають значно меншу частину, ніж у вибірках за анкетною довгої форми під час попередніх переписів, що робить статистичні результати менш стабільними. Ця проблема частково вирішується шляхом об'єднання результатів вибірки з кількох щорічних обстежень ACS.

Від 1870 Бюро П.Н. поступово почало збирати більш докладну інформацію про імігрантів до США зокрема, про країну народження людини і її батьків, р. іміграції, статус громадянства та ін. З 1910 збирають також інформацію про мову спілкування, спочатку тільки від мешканців чужоземного походження, а пізніше від усіх осіб. В анкетах переписів різних рр. були питання про рідну мову, розмовну мову перед приїздом до США та якою мовою спілкуються сьогодні вдома, окрім англ.

П.Н. США мають дані про імігрантів та їх характеристики за багато попередніх десятиліть,

але до недавнього часу, з різних причин, ця інформація не була дуже корисною для вивчення етн. груп США та українців зокрема. Складні іст. події, а саме, багатолітня окупація і поділ України між кількома державами утруднювали ідентифікацію означення "українець" як концепції етн. приналежності або громадянства. Поняття "походження" або "етн. походження" були введені в анкету П.Н. США лише в останні кілька десятиліть. Концепції переписів і структура даних, які необхідні для вивчення етн. груп США, випробувалися впродовж багатьох рр. і були стандартизовані тільки в останні 3-4 десятиліття.

Раніше були спроби оцінити число українців у США. Зокрема: а) за оцінками Юліяна Бачинського у 1909 налічувалося бл. 470 тисяч українців у США, без врахування укр. свреїв; б) Ярослав Чиж нараховує близько 700 тисяч у 1935; в) Василь Галич, у своєму обширному дослідженні українців у США, станом на 1937 подає заг. кількість 901,000 українців та їх нащадків. Водночас він подає детальну аналізу статистичних даних щорічної іміграції до США з означенням шт. наміченого проживання в період 1899-1936, та показує що бл. 280,000 імігрантів були зареєстровані як українці; г) Володимир Кубійович називає цифру 700-800-тисяч українців за той же період. Всі ці оцінки зроблено на основі неповної статистики. Через відсутність чіткого визначення поняття "українець у США" всі попередні обчислення є неточними. Концептуальні питання, такі як: а) чи регіон звідки походить імігрант є частиною України; б) самовизначення своєї ідентичності: "русин", "лемко", "австріяк" і т.д.; в) ступінь асиміляції нащадків імігрантів і т.п., робили важким точне визначення поняття хто є "українцем у США". Останні дані перепису дозволяють нам дати точніші відповіді на ці питання. Вперше найбільш достовірну

інформацію про українців у США зафіксовано у 1970. В анкеті перепису 1970 було поставлено питання до всіх осіб: "якою мовою, окрім англ., говорилося в домі цієї людини, коли вона була дитиною?" і це називається питанням про "рідну мову". Детальна аналіза вибірки статистичних даних осіб з числа усіх опитаних, які дали відповідь на питання що їх "рідна мова" є "українська", була опублікована в кн. за редакцією Олега Воловни "Етнічність і громадянство: демографічна та соціально-економічна характеристика осіб з українською рідною мовою у Сполучених Штатах" (1986). Починаючи з перепису 1980, а потім 1990 і 2000 рр., а також в усіх щорічних дослідженнях ACS, були введені питання про етн. походження особи (ancestry or ethnic origin) та якою мовою, окрім англ., вона розмовляє вдома.

У переписах до 2000 на питання "країна народження" багато осіб, що народилися в Україні, були включені до категорії "Інші СРСР/Росія". Починаючи з 2000 інформація про "країну народження" стала більш надійною, бо у цій категорії є вже представлена "Україна".

Визначення поняття "українець у США" ґрунтується на питаннях, які є в анкеті перепису про походження та етн. приналежність. Для того, щоб описати більшу частину міжетнічних шлюбів у США, переписний лист має питання з двома можливими відповідями, тобто, можна повідомляти тільки про одне (українець, поляк, серб. і т.п.) або два етн. походження предків (укр.-поль. або поль.-укр.; сербсько-укр. або укр.-сербське і т.п.). Ми визначасмо "українець у США" будь-яку особу, яка вказує в анкеті про свою укр. приналежність як єдину або, у випадку мішаних родин, первинну чи вторинну, тобто ставить своє "українство" на перше або друге місце. Це визначення ґрунтується на самоідентифікації особи та залежить від добровільної

ідентифікації свого родоводу і виключає осіб, які мають укр. предків, але вирішили вибрати приналежність до іншої етн. групи.

Статистична аналіза українців у США, 1980 – 2009. Українці у США становлять тільки 0.3% від заг. чисельності населення. Тому, статистичні дані про населення США які публікує амер. Бюро П.Н. (BUCEN), містять дуже обмежені інформації про українців. Бюро перепису опрацює дані з кожного п.н., а також з результатів опитувань ACS вибіркві дані (Public-Use Microdata Samples (PUMS)), де міститься повна інформація про кожну людину та характеристики житла, зберігаючи конфіденційність особи. Ці дані дають можливість розробляти бажані таблиці на різні теми та для окремих груп. Саме завдяки цим вибіркві даним, починаючи від 1980, з'явилася можливість робити дуже детальні аналізи українців у США.

У таб. 1 представлено динаміку чисельності українців у США в період між 1980 і 2009. У 1980 чисельність осіб укр. походження становить 716,780, і це число дещо збільшилося у 1990. У період 1990-

2000 спостерігається зростання українців на 22.3%. Це обумовлено рядом іст. подій, які створили умови для вільної еміграції з України і колишніх республік СРСР. Багаточисельну іміграцію українців до США в період після 1990 назвали "четверта хвиля", відповідно з іст. періодизацією масових іміграцій українців до США. Цей іміграційний процес триває, але темпи зростання, в період 2000-05, сповільнилися до 9.3%, а в наступні чотири рр. спостерігаємо зниження числа українців у США, від 965,337 у 2005, до 961,262 у 2009.

Число українців, які народилися в США, помірно зростає в період 1980-2005, і дещо зменшується в 2009. У 1980 і 1990 відсоток імігрантів, у заг. чисельності популяції українців у США, відповідно становить 19% і 16%; збільшення чисельності імігрантів до 40% спостерігається у 2000, що обумовлено впливом "четвертої хвилі".

Статистичні дані про імігрантів в таб. 1 поділені на чотири періоди: перед 1946, 1946-59, 1960-90, 1991-2009. Більшість науковців ділить іміграцію українців до США на чотири хвилі: перед 1 Світ. війною,

Таб. 1.- Динаміка чисельності українців в США: 1980 - 2009

Категорії	1980	1990	2000	2005	2009
Всі українці	716,780	722,122	883,129	965,337	961,262
Відносний ріст (%)		0.7%	22.3%	9.3%	-0.4%
Народжені в США	601,260	620,548	631,457	676,052	656,782
Всі імігранти	115,520	101,574	251,672	289,285	304,480
% імігрантів	19.2%	16.4%	39.9%	30.0%	31.7%
Період іміграції:					
Перед 1946 р.	*	*	5,653	2,716	1,331
1946-1959	90,620	62,707	37,315	34,064	30,694
1960-1990	24,900	38,867	67,634	56,683	55,868
1991-2009:					
Всі імігранти	**	**	141,070	195,822	216,587
Народжені в Україні	**	**	117,682	162,957	183,409

* нема інформації

** пізніший рік міграції

між двома світ. війнами, по 2 Світ. війні та четверта хвиля. Через брак детальної інформації, перша та друга хвилі охоплені в періоді перед 1946. Третя хвиля представлена в періоді 1946-59, а четверта хвиля в періоді 1991-2009.

Імігранти періоду 1960-90 не отримали означення, як "хвиля", хоча їх чисельність сягнула понад 30,000. Головним чином це були етн. українці з Кан., Аргентини, Бразилії, Венесуелі і Поль. У 1980 їх було 25,000, а в 1990 – 39,000. Істотне збільшенням, до 67,600 осіб маємо у 2000. Це пов'язано зі зростанням еміграції з Рад. Союзу, переважно євреїв, в другій половині 1970, і від 1988 як початок "четвертої хвилі". Також, дуже можливо, що після проголошення незалежності України в 1991, деякі особи, під час перепису 2000, вирішили вперше заявити про себе, що вони є укр. походження. У 1991-2009 прибуває до США найчисельніша кількість українців за всю історію іміграції. Їх число росте з кожним р.: 141,000 у 2000, 163,000 у 2005 і 183,000 у 2009. Хоча ці імігранти прибули з багатьох країн світу, близько 83% з них народилися в Україні (подається тільки країна народження, бо нема інформації про країну попереднього проживання імігрантів).

Статеві-вікова структура. Характеристику статеві-вікової структури українців у США у порівнянні до населення США представлено у таб.2. Укр. населення США значно старіше, ніж населення США; їх середній вік 40.3 років (половина з них старша 40.3 років), у той час як середній вік населення США 36.8 років.

Співвідношення чоловіків і жінок укр. та заг.-амер. населення дещо відмінне. Серед українців на 100 жінок припадає 94 чоловіків, а серед амер. населення загалом на 100 жінок припадає 97.3 чоловіка. Серед українців чисельна перевага жінок над чоловіками починається у віці 18 років і вище, а для усього населення США починається у віці

Таб. 2. Порівняльна характеристика статеві-вікової структури населення США і українців, що проживають в США, 2009

Вік	Населення за віком		Співвідношення статей (чол./ на 100 жінок)	
	Українці	США	Українці	США
Число	936,773	307,006,556	94.0	97.3
00 - 04	5.1%	6.9%	116.2	104.8
05 - 17	15.1%	17.3%	105.2	105.0
18 - 24	8.3%	10.0%	95.3	106.3
25 - 44	25.9%	27.1%	94.2	102.1
45 - 64	30.7%	25.8%	96.0	95.3
65 +	14.8%	12.9%	73.6	73.8
%	100.0%	100.0%		
медіана*	40.3	36.8		

*Медіана - середня величина між групою вищих і нижчих показників

45 років і вище. (Див. Таб.2)

Демографічна ситуація українців у США характеризується двома основними чинниками: а) значні зміни у географії розселення за останні 2-3 десятиліття; б) великий вплив четвертої хвилі іміграції на кількісні та якісні характеристики українців у США. Під впливом екон. чинників і різних пріоритетів "четвертої хвилі" у порівнянні до представників попередніх імігрантів, відбулося переміщення укр. населення США з Півн.-Сх. та Півн.-Центр. частини країни на Півд. і Зах. З другого боку, завдяки їх чисельності представники четвертої хвилі значно впливають на перебіг сучасних подій в житті укр. громади у США, і це матиме глибокі довгострокові наслідки.

Розселення українців у США. Головним чином українці проживають у великих м. Півн.-Сх. та Півн.-Центр. частинах країни. В 2009 88% проживають в мегаполісах (МА); із них 12% живуть у метрополітальному окрузі Нью-Йорку і Півн.-Сх. частині шт. Н.Дж. Четвертина всіх українців проживають в чотирьох МА: Нью-Йорк, Чикаго, Філадельфія та Портленд (Орегон). Хоча в період між 1980-2009 відбувся значний перерозподіл в структурі розселення населення,

загальна характеристика поселень українців, високий рівень міської та регіональної концентрації, не змінилися. У 1980 майже половина всіх українців проживала в шт. Середньо-Атлантичної частини (Н.Дж., Н.Й. і Пен.) і 20% в шт. на сх. Півн.-Центр. частини США (Ілл., Інд., Міч., Ог., Віск.), у всіх ін. частинах США відсоток українців коливався від 1% до 8% (Див. Таб.3)

У період з 1980-2009 відносна кількість українців, що проживають в шт. Середньо-Атлантичної частини і Півн.-Сх. шт. Центр. частини США скоротилася, відповідно, з 49% до 32% і від 20% до 17%. У Новій Англії і Півн.-Зах. шт. Центр. частини США в пропорції населення відбулися незначні зміни; у всіх ін. частинах США, в цей же період їхня кількість значно збільшилася. Зрушення в розселенні українців є наслідком двох процесів: внутрішньої міграції з екон. причини і притоку нових імігрантів з "четвертої хвилі". Напр., такі шт. як Р.Айл., Пен., Н.Дж. та Міч. мають втрати чисельности українців через занепад екон. в тих шт., а в таких шт. як Орегон і Вашингтон спостерігається динамічне зростання чисельности українців, головним чином за рахунок імігрантів "четвертої хвилі".

Таб. 3. Кількість осіб українського походження за регіонами США, 1980-2009.

Регіон*	Чисельність		Відсотки		% (2009-1980) /1980
	1980	2009	1980	2009	
Нова Англія	46,500	58,818	6.5%	6.1%	26.5%
Сер. Атлантичний	348,340	311,014	48.6%	32.4%	-10.7%
Сх. Півн. Центр.	145,320	160,386	20.3%	16.7%	10.4%
Зах. Півн. Центр	22,560	36,231	3.1%	3.8%	60.6%
Півд. Атлантичний	59,800	130,219	8.3%	13.5%	117.8%
Сх. Півд. Центр	4,900	16,688	0.7%	1.7%	240.6%
Зах. Півд. Центр.	12,880	29,348	1.8%	3.1%	127.9%
Гірський	14,800	49,243	2.1%	5.1%	232.7%
Пацифічний	61,680	169,315	8.6%	17.6%	174.5%
Разом	716,780	961,262	100.0%	100.0%	34.1%

Нова Англія – Конн., Мейн, Масс., Н. Гемп., Р. Айз., Вермонт
 Сер. Атлантичний – Дел., Мерил., Н. Дж., Н. Й., Пен., Ваш. Д. К., Вірдж., Вест Вірджинія
 Сх. Півн. Центр. – Іл., Інд., О., Віск.
 Зах. Півн. Центр. – Айова, Канзас, Місс., Небраска, Н. Дак., Сент Дакота

Півд. Атлантичний – Дел., Флор., Джорджія, Мерил., Норт Кароліна, Савт Кароліна, Вірдж., Вест Вірджинія
 Сх. Півд. Центр. – Аляска, Кентакі, Міссісіпі, Теннесі
 Зах. Півд. Центр. – Аркансо, Луїзіана, Оклахома, Текс.
 Гірський – Ариз., Кол., Айдахо, Монтана, Невада, Нью-Мексико, Юта, Вайомінг
 Пацифічний – Аляска, Каліф., Гавай, Орегон, Ваш.

Таб. 4. Кількість осіб українського походження у метрополіях станом на 2009 у порівнянні до 1990

Метрополія	1990	2009	% (2009-1990) /1990
Нью-Йорк-півн.-сх. Н. Дж.	98,407	110,724	12.5%
Філадельфія, Пен./ Н. Дж.	45,391	50,882	12.1%
Чикаго, Іл.	36,700	51,405	40.1%
Детройт, Міч.	32,133	23,520	-26.8%
Лос Анджелес-Лонг Біч, Каліф.	21,398	25,000	16.8%
Пітсбург, Пен.	24,807	20,351	-18.0%
Клівленд, Ог.	17,300	24,992	44.5%
Вашінгтон, Д. К./ Мерил./Вірдж.	12,903	18,119	40.4%
Аллентаун-Бетлегем-Істон, Пен./Н. Дж.	12,754	8,815	-30.9%
Скрентон-Вількс-Беррі, Пен.	12,396	7,917	-36.1%

У той час, зростання чисельності українців у шт. Джорджія, Норт Кароліна, Савт Кароліна, Текс. та Юта відбувається за рахунок двох процесів: внутрішньої міграції з екон. причин та поселення чисельних імігрантів "четвертої хвилі".

Зміни кількості українців в метрополітальних округах (МА) у періоді між 1990 і 2009, подано в таб. 4. У МА Чикаго, Клівленду та Вашингтону популяція українців зросла на приблизно на 40%, а в МА Нью-Йорку, Філадельфії і Лос Анджелесу відбулося зростання на 12% -16%. У МА Пітсбургу, Дітройту, Аллентаун-Бетлегем-Істон і Скрентон-Вількс-Беррі зменшення кількості українців сягають від -18% до -36%. Збільшення числа українців у Чикаго і Клівленді відбулося головним чином за рахунок представників "четвертої хвилі", в той час як у МА Вашингтону, Д.К., де знаходиться столиця країни, ріст українців обумовлений частинно четвертою хвилею та в більшості внутрішньою міграцією. Отже, у МА з найбільшими концентраціями українців у США спостерігасмо зменшення укр. населення або дуже сповільнений ріст, за винятком окремих МА, де відбулося зростання головно завдяки четвертій хвилі.

В таб.5 представлено метрополії, які внаслідок екон. кризи зазнали найбільшого відтоку населення в періоді 1990-2009, а приплив імігрантів з "четвертої хвилі" був незначним або й зовсім відсутній. Найдраматичніше скорочення укр. населення, на 91%, зазнало м. Флінт (Flint), Міч. В м. із відносно численними скупчення українців в 1990, як Скрентон, Пен., Аллентаун (Allentown), Пен., Детройт, Міч., та Пітсбург, Пен., втратили від -18% до -36% українців за останніх 20 рр. (Див.Таб.5)

Динамічний ріст ч. українців у 1990-2009 спостерігасмо в метрополіях, де станом на 1990 нараховувалося (з двома виїмками,

Таб. 5. Метрополії, в яких число осіб укр. походження зменшилося в період 1990 - 2009 рр.

Метрополія	1990	2009	%(2009-1990) /1990
Флінт, Міч.	1,304	114	-91.3%
Омага, Небраска/Айова	1,243	632	-49.2%
Джонстани, Пен.	3,074	1,659	-46.0%
Толідо, Ог./Міч.	1,656	960	-42.0%
Скрентон-Вількс Беррі, Пен.	12,396	7,917	-36.1%
Ютика-Ром, Н.Й.	3,126	2,110	-32.5%
Аллентави-Бетлегем-Істон, Пен./Н.Дж.	12,754	8,815	-30.9%
Санта Роза-Петалума, Каліф.	1,107	775	-30.0%
Кантон, Ог.	1,379	979	-29.0%
Детройт, Міч.	32,133	23,520	-26.8%
Албані-Скенектаді-Трой, Н.Й.	8,752	6,544	-25.2%
Пітсбург, Пен.	24,807	20,351	-18.0%

Портленд та Сакраменто) всього кілька сотень українців (таб. 6). Особливо це зафіксовано в Ашвіл (Ashville), Норт Каролайна, де у 1990 було 189 українців, а в 2009 було 1638 українців, приріст на 767%.

У мегаполісах що знаходяться на Півд. і Зах. США, з ростом ч. українців на 500% і більше, раніше кількість українців (крім в Портленд і Сакраменто) була мінімальна. В цих м. ч. українців

Таб. 6. Метрополії, в яких число осіб укр. походження збільшилося в період 1990 - 2009 рр.

Метрополія	1990	2009	%(2009-1990) /1990
Ашвіл, Норт Каролайна	189	1638	766.7%
Салт Лейк Ситі-Огден, Юта	467	3,930	741.5%
Портленд, Орегон-Ваш.	3,160	26,016	723.3%
Сакраменто, Каліф.	2,629	20,432	677.2%
Грінвіль-Спартанбург-Андерсон, Савт Каролайна	327	2,186	568.5%
Ралей-Дургам, Норт Каролайна	543	3,626	567.8%
Чарлстон-Норт Чарлстон, Савт Каролайна	228	1,480	549.1%
Вілліамспорт, Пен.	164	1,010	515.9%
Мадісон, Віск.	430	2,623	510.0%
Спокейн, Ваш.	981	5,808	492.0%

зросло головним чином завдяки імігрантам "четвертої хвилі". (Див. Таб.6.)

Вплив імігрантів "четвертої хвилі" на укр. громаду США. До категорії "четверта хвиля імігрантів" – належать особи, які в п.н. США, або в анкетах ACS означені як "українець (ка)" в якості першого або другого "укр." походження чи етн. приналежності, імігрували до США після 1990 року і народилися в Україні. Як зазначено в таб.1, заг. кількість четвертої хвилі імігрантів в США у 2009 становить 183,409 або 19% від заг. ч. осіб укр. походження. Два пояснення цього визначення "четвертої хвилі". Поперше, хоча остання масова еміграція з України розпочалася в кінці 1988 року, ми приймаємо здобуття незалежності України 1991 як відправну точку, бо до 1991 еміграція з України була дуже обмеженою для більшості населення. Подруге, хоч частинна імігрантів, що прибули до США після 1991 і оголошені як "українці" народжені в ін. країнах, напр. в Кан., Поль., Румунії, метою виокремлення в категорію "четверта хвиля імігрантів" тільки тих, що народилися в Україні є спроба зробити вимір і вплив "четвертої хвилі" на соціально-екон. та демографічний стан в Україні і на укр. громаду в США.

"Четверта хвиля" суттєво змінила структуру укр. етн. групи у США. Якби не було четвертої іміграційної хвилі, то заг. кількість українців у 2009 становила б 777,853, або на 20% менше у порівняно з 1990. Кількість україномовного населення США скоротилася б з 131,000 до 56,000; у відсоточому вимірі кількість україномовних знизилася б з 14,4% до 7,6%. Новим явищем для укр. громади в США є те, що відсоток російськомовних українців значно зріс саме через "четверту хвилю". Серед імігрантів з України кількість російськомовних переважає україномовних. Це пояснюється тим, що нові імігранти представляють різні регіони України, зокрема Сх. і

Таб. 7. Показники осіб укр. походження без четвертої хвилі і з нею, США 2009

Показник	Без 4-ї хвилі	З 4-ю хвилею	% 4-ї хвилі
Загальне число	777,853	961,262	19.1%
Україномовні*:			
Кількість	55,822	131,374	57.5%
Відсоток**	7.6%	14.4%	NA
Російськомовні*:			
Кількість	56,656	142,955	60.4%
Відсоток**	7.8%	15.7%	NA
Відсоток у віці до 18	20.3%	20.2%	NA
Відсоток у віці 65 або більше	15.1%	14.8%	NA

* особи віку 5 років, або більше

** основане на особах віку 5 років і більше

Півд. де значна частина населення є російськомовною.

Іншим важливим чинником який вплинув на мовну структуру "українців в США" є той факт, що в період з 1988 по 1995, переважна більшість імігрантів з України були євреї, які здебільшого російськомовні. Таким чином, одним найважливіших наслідків впливу "четвертої хвилі" на статистичний "портрет" українців у США є те, що серед осіб, які в статистичних звітах Бюра Перепису США підтвержують своє укр. походження, число російськомовних стало більше ніж кількість україномовних. (Див. Таб.7.)

Ще один наслідок впливу четвертої хвилі на українців у США, це зміна вікової структури українського населення. Як було відзначено вище, середній вік українців у США значно вищий, ніж середній вік усього населення США, а якби не було нової міграційної хвилі то середній вік українця був би ще вищим. В даний час 16% всіх українців у віці до 18 років, а без четвертої хвилі цей відсоток був би всього 8%. Водночас вплив "четвертої хвилі" на вікову групу 65 років і більше мінімальний. Ця вікова група становить приблизно 15%.

У 1980 15.5% українців розмовляли укр. вдома, при цьому менше 2% були російськомовними і подібне співвідношення бачимо в 1990. У 2000 відсоток україномовних знизився до 13.4%, а відсоток російськомовних виріс до 14.2%. Аналогічне співвідношення статистичних даних збереглося у 2005 і у 2009. Завдяки напливу російськомовних імігрантів у складі четвертої хвилі, відсоток російськомовних перевищує відсоток україномовних серед усіх "українців у США".

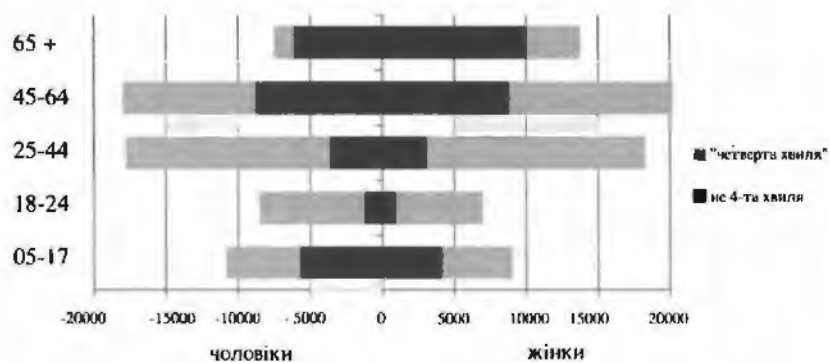
Хоча "русифікаційний" ефект четвертої хвилі на всю укр. етн.

групу в США можна вважати як негативне явище, насправді "четверта хвиля" має значний позитивний вплив на мовну ситуацію українців у США. До 2009 року використання укр. мови серед осіб укр. походження в США була на межі зникнення, оскільки менш ніж 5% американців укр. походження заявили, що вони розмовляли укр. мовою вдома. Без напливу україномовних імігрантів, субпопуляція українців народжених в США, котрі розмовляють англ. неухильно наближалася б до 100%. Враховуючи той факт, що використання укр. мови було зосереджено переважно серед літніх людей, процес мовної асиміляції відбувався б доволі швидким темпом. (Див. Діагр.)

Станом на 2009 60%, серед всіх україномовних у США, це представники "четвертої хвилі". Проте, структура україномовних з "четвертої хвилі" різниться за віком і статтю. Зокрема, у віковій групі 5-17 років, україномовними є: 47% чоловіки і 53% жінки; у віковій групі 18-24 роки - 85% чоловіки і 86% жінки; у віковій групі 25-44 роки - відповідно 79% чоловіки і 83% жінки. У віковій групі 45-64 років - 52% чоловіки і 57% жінки, а в групі 65 і більше відповідно 18% і 27%.

Таким чином, четверта хвиля

Структура україномовних осіб, етнічних українців за віком, статтю та хвилями іміграції. США 2009

дала надзвичайний поштовх укр. етн. групі в США, яка була в процесі повної мовної асиміляції. Представники "четвертої хвили" оживили роботу багатьох укр. орг-цій, церков, україномовної преси, молодіжних орг-цій та недільних шкіл. Вони стримали процес мовної асиміляції українців у США.

Вплив четвертої хвили імiгрантiв ще сильнiший на мiсцевому рiвнi. У цiлому рядi м. вони значно збiльшили заг. кiлькiсть українцiв, тим самим збiльшуючи потенцiал мiсцевої органiзованої громади. Наприклад, у таких великих м. як Портленд, Орегон, Сакраменто, Калiф. i Сан-Хосе (San Jose), Калiф., 50% або бiльше всiх українцiв – це четверта iмiграцiйна хвиля. В м. де є великi зорганiзованi укр. громади пропорцiя четвертої хвили значно менша, вiд 24% в метрополiї Нью-Йорку та 23% в Чикаго, до 9% в Детройтi та 3% в Пiтсбургу.

Також, у багатьох м. новi iмiгранти зiграли важливу роль у iстотному збiльшеннi кiлькостi україномовних. У деяких м. як Ашвiль (Ashville), Норт Каролайна, та Белiнггем (Bellingham), Вашiнгтон, майже 100% україномовних є з четвертої хвили. В м. бiльшого поселення як Портленд, Орегон та Сiстл (Seattle), Вашiнгтон, понад 75% україномовних належать до четвертої хвили. У великих м. таких як Чикаго, Лос Анджелес та Нью-Йорк, приблизно 50% з четвертої хвили а в таких м. як Пiтсбург, Фенiкс (Phoenix), Ариз., та Аллентаун (Allentown), Пен., кiлькiсть україномовної четвертої хвили незначна.

О. Воловина

ПЕРЕЯСЛАВЕЦЬ Валентина (Valentyna Pereiaslavets), прiма-балерина, хореограф, педагог; н. 10.2.1907 на Харкiвщинi, п. 4.1.1998 в Нью-Йорку. Розпочала навчання в 9-рiчному вiсi у школi Царського балету, вдосконалювала майстернiсть у балетних школах Великого театру в Москвi та Держ.

театру опери i балету в Ленiнградi (керiвник – Агрипина Ваганова). З 1926 балерина Харкiвського, пiзніше Киiвського та Свердловського театрiв опери i балету. 1940-44 була прiма-балериною Львiвського театру опери i балету (Сольвейг у "Пер Гiнті", Кiтрі в "Дон Кiхотi", Свавiльда в "Копелiї" та iн). 1945-49 провадила балетну школу Новому Ульми, Нiм. 1949 емигрувала до США, де працювала викладачем у Карнегі Голл у Нью-Йорку (студiя Семенової). З 1951 викладала в Амер. Балетному Театрi, керувала тренiнгами i курсами для видатних балерин рiзних балетних труп i солiсток Королiвського балету у Великобританiї. Автор композицiй у балетних виставках "Коплiя", "Бядера", "Дон Кiхотi" та iн. Серед студентiв П. – Рудольд Нурев, Маргот Фонтейн, Антонетт Сiблей, Нора Кай та iн.

М.О.

ПЕРЕЯСЛАВЕЦЬ Володимир (псевдо) див. *Завадович Роман*

ПЕРТ АМБОЙ (Perth Amboy), портове м. у центр.-сх. частинi Нью-Джерзi, в Рерiтен (Raritan) затоцi, Мiддлсекс пов., 12 км на сх. вiд Едiсон (Edison), Н.Дж. i 44 км на пiвд.-сх. вiд Нью-Йорку, засн. 1718. Нас. 47,300 (2000), в т.ч. 350 українцiв. У П.А. знаходиться одна з найстарших укр. парафiй на сх. побережжi США, кат. церква Успення Матерi Божої, засн. 1908. Нову церкву збудовано 1952, парафiяльний дiм 1955, а 1963 вiдкрито кат. початкову школу, яку провадять сс. Мiсiонерки Покрова Божої Матерi (Ukrainian Assumption Catholic School). При церквi дiє 50-ий Вiддiл Союзу Укр. Католикiв "Провидiння", клуб укр. ветеранiв та хоровий гурток. З нагоди тисячолiття Хрещення Руси-

України в П.А. 1989 поставлено пам'ятник св. Володимировi.

р.м.

ПЕРУН Тома Іван (Thomas John Perun), хемік-мікробіолог; н. 28.9.1937 в м. Авбурн (Auburn), Н.Й. 1959 закінчив Ренселлер Політехнічний Ін-т, 1963 здобув д-рат в Рочестерському Ун-ті. Працював наук. співроб. в Абботт (Abbott) лябораторії (1963-71), з 1971 – стар. наук. співроб. (associate research fellow). Чл. багатьох амер. наук. орг-цій, зокрема Амер. Хемічного Т-ва, Сігма Хі, Амер. Т-ва Мікробіологів та ін. Співавтор "Drug Action and Drug Resistance in Bacteria" (1971), а також понад 20 наук. розвідок, що опубліковані в профільних журн. Має кілька амер. патентів в галузі хемії і мікробіології.

М.О.

ПЕРФЕЦЬКИЙ Юрій (Yurii Perfetskyi {George Perfecy}), філолог-славіст, педагог; н. 27.5.1940 в м-ку Пьотрків, Поль. Закінчив славістику на Пеннсильванському (1963) та Колумбійському (1966) ун-тах, одержавши д-рат в ділянці слов'янських мов (1970). З 1990

надзвичайний проф. слов'янської літератури в Ля Саль (La Salle) Ун-ті. Автор праці "Галицько-Волинський Літопис як джерело укр. мови та історіографії" ("Записки НТШ") та англomовних ст. на цю і споріднені теми в журн. і зб., таких як "Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", "Modern Encyclopedia of Russian and Soviet Literature" (Modern Encyclopedia of East Slavic, Baltic and Eurasian Literatures), "Studia Ucrainica", "Harvard Ukrainian Studies", "Canadian American Slavic Studies". Чл.-кор. УВАН.

М.О.

ПЕРЧИШИН Люба (Процай) (Luba Perchyshyn Protsai), дочка Антона і Марії Процаїв, мисткиня, укр. писанкарка; н. 10.10.1923

в Міннеаполісі. Закінчила Міннесотську школу бізнесу (1942). З 1947 провадила власну крамничку укр. сувернірів. Демонструвала писання писанок у фільмі Славка Новицького "Pysanka, The Ukrainian Easter Egg", який здобув нагороду на фестивалі "The Cine Golden Eagle" 1976. 1995 і 1996 була творцем писанок для Білого Дому. Співавтор наук.-популярних праць "Ukrainian Easter Eggs and How We Make Them" (1979) і "Ukrainian Easter Egg Design Book" (1984, 2 вид. 1986).

М.О.

ПЕРША УКРАЇНЬСЬКА ЄВАНГЕЛЬСЬКО-БАПТИСТСЬКА ЦЕРКВА ФІЛЯДЕЛЬФІЇ (First Ukrainian Evangelical Baptist Church in Philadelphia), засн. 1954 подружжям Ярослава і Марії Папроцьких, родом із Львівщини. Перше зібрання вірних відбулося в домі Папроцьких і складалося з 13 осіб. Крім Папроцьких засновниками церкви були: Григорій і Анна Шрам, Надія Радзібаба, Катерина Бойко, Костянтин і Галина Хільченковські, Михайло і Феодосія Березькі, Дмитро і Розалія Гентош, Михайло Репіч. Згодом П.У.Є.-Б.Ц. ввійшла в склад Об'єднання Укр. Євангеліско-Баптістських Церков у США й приєднала більше вірних. З 1962 має власний молитовний дім. 1988 П.У.Є.-Б.Ц. об'єдналася з Укр. Баптістською Церквою. Після об'єднання пасторське служіння виконували Ярослав Папроцький та Іван Ковальчук. З 1999 пастором церкви є Дмитро Логін. Церква нараховує б. 300 активних чл. (2005)

і бере участь у різних сусп. імпрезах, організованими укр. громадою Філядельфії. З 2002 передає раз на тиждень радіопрограму "Голос Євангелії". Церква підтримує місіонерів у різних місцях України, допомагає в будові домів молитви та підтримує Укр. Богословську Семінарію в Бориславі. При церкві діє дитячий ансамбль (хор) дзвіночків.

Літ.: 50-річчя Першої Євангеліско-Баптістської Церкви Філядельфії, 1954-2004. "Післанець Правди, ч. 1-3, 2005.

М.Р.

ПЕРШИЙ УКРАЇНЬСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ КОНГРЕС (The First Ukrainian Labor Congress), з'їзд укр. робітничих орг-цій більшовицької орієнтації, скликаний 13-15.4.1924 в Нью-Йорку. Ідея виринула восени 1923 на сторінках "Укр. щоденних вістей". К. зібрав 150 делегатів з 70 м. США. Було одержано вітальні листи від центр. Комітету компартії Зах. України, предстаника УРСР в Канаді та ін. К. постановив працювати над піднесенням осв. рівня робітників, закликати підтримати морально й матеріально боротьбу за злуку укр. земель з УРСР, відмежуватися від настроїв укр. інтелігенції як буржуазно-націоналістичного елементу, об'єднуватися за соціальною, а не національною ознакою. Ухвалено створити орг-цію для втілення постанов К. – Союз Укр. Робітничих Орг-цій. Після К. на засіданні Шнршого Виконавчого Комітету до Екзекутиви були обрано Дем'яна Бориска, Богдана Дуткевича, Михаліну Крук-Вітренко, Григорія Легуна, І. Назарика, Михайло Ткача, О. Шаровського. Екзекутивний комітет сформував 3 комісії: організаційно-агітаційну, культ.-освітню, економічну.

М.О.

ПЕРШИЙ УКРАЇНЬСЬКИЙ СОЙМ (The First Ukrainian Congress), репрезентативне зібрання укр. орг-цій, що відбулося 30-31.10.1915 в Нью-Йорку з ініціативи Мирослава Січинського. Мета П.У.С. – створити загальнонаціональну політ. орг-цію на основі світ. заповогових орг-цій, заснувати центр. освітнє т-во, утворити жін. союз. У П.У.С. взяло участь 295 делегатів з 457 укр. регіональних орг-цій США. Було проголошено, що остаточною ціллю укр. руху є створення незалежної укр. держави – укр. республіки, "опертої на найширших демократичних основах і на радикальній аграрній реформі". У своїх резолюціях П.У.С. закликав през. Вілсона захищати від ім. США право кожного народу на незалежність. На П.У.С. створено політ. орг-цію – Федерацію Українців.

М.О.

"ПЕРШІ СТЕЖІ" (Pershi Stezhi), Пласт. Плем'я складається з 2 куреня Уладу Старших Пластунок і 17 куреня Уладу Пласт. Сеньйорів. "П.С." засн. 1947 в Мюнхені першими сходами які склалися з ініціативної групи: Дарії Мосори-Франкен, Оксани Клим-Волчук, Марії Слїж-Фішер, Терені Шарко-Бень і Лідн Палій. Курінь затверджено Красвою Пласт. Старшиною 1948. Плем'я працює городищами, яких нараховується 7: Нью-Йорк, Філядельфія, Вашингтон, Детройт, Чікаго, Львів, Рівне. Головна мета племені – виховна праця, організація і переведення різного роду таборів (досі понад 130), та влаштування мист. виставок (досі понад 70). "П.С." започаткували два роди унікальних таборів – Стежки Культури (з 1965, досі 16) і Табори Пташат (з 1989, досі 21) для дошкілля. "П.С." активно працювали в обороні укр. дисидентів в 1960-их і 1970-их рр. Плем'я понад 60 рр. видає бюлетень зв'язку "Стріла" (тепер "Стріла і Лук"). 2011 "П.С." нараховують бл. 100 чл. Багато чл.

племені дуже активні у виховній праці по станицях і на таборах, а також досягнули високих становищ в пласт. і укр. гром. житті зокрема: станичними були Стефа Перецька-Король, Марія Ганкевич і Оріся Гриців-Ковч; Красвими Комендантами Пластунок були Тереня Шарко-Бень, Іванка Стойкевич-Ганкевич, Катя Масник-Дувалко, Слава Рубель (також гол. Головної Пласт. Булави); Красвими Комендантами Новацтва були Тамара Ганкевич, Харнтя Петріна-Свірі й Уляна Слабіцька, Лариса Онишкевич – гол. НТШ-А, Марія Фішер-Слиж – відома меценатка та ін.

Н. Соневицька

ПЕТЕШ Зенон (Zenon Petesh), майстер виробу скрипок; н.2.6.1906 в Болехові, Гал., п. 23.5.1992 в Чикаго. Закінчив гімназію в Стрию. 1927-37 учень відомого майстра скрипок Дмитра Дідченка-Задунайського. З 1944 на еміграції в Австр. і Нім. З

Підставка для струн з логотипом Зенона Петеша

1949 поселився в Чикаго, працював у підприємствах виробу скрипок. Самостійно виконав 52 скрипки, які за оцінкою "відзначались винятковою чутливістю і глибокою звучністю". Фахівці називали П. "укр. Страдіваріусом". П. також меценат на освітні цілі НТШ.

М.С.

ПЕТЕШ Софія (Sophie Petesh), з род. Шараневич, н. 2.2.1912 в Перемишлі. Закінчила класичну філологію в Ягеллонському ун-ті (1937). Мистецькі курси розпочала в Перемишлі в Олени Кульчицької, у США продовжила в Михайла Мороза, 1962 – одержала диплом школи малярства в Ньюарку. Чл.

ОМУА та СУА, з 1963 - брала участь у виставках ОМУА. Працює переважно в олійній техніці. Основна тематика – квіти, красвиди, портрети ("Жнива", "Квіти").

М.О.

ПЕТРА І ПАВЛА УКРАЇНЬСЬКА ПРЕСВІТЕРСЬКА ЦЕРКВА (First Ukrainian Presbyterian Peter and Paul's Church), заснована в Ньюарку 1909 з ініціативи Івана Бодруга з Вінніпегу, який виступив за тимчасовий компроміс між традиційною Церквою і протестантизмом. Утворилася на основі гр.-кат. парафії св. Івана Хрестителя, яка поступово опинилася під впливом Незалежної Правос. Церкви, а згодом перейшла на пресвітеріянство. На початках громада налічувала 88 чл. 1911 організовано церковний хор, 1912 – недільну школу. Пасторами церкви стали Іван Бодруг, Володимир Пиндиківський, Михайло Бачинський, Василь Кузів, Іван Коцан, Олександр Куман, Лука Стандрет, Володимир Кучер, Дейвід Г'юз, Б. Армстронг. П. стала основним центром Укр. Євангельського руху в Америці. В останні рр. спостерігається витіснення укр. мови з церковних Богослужень.

М.О.

ПЕТРАХ Василь Вільям (Vasyl {William Petrach}), гром. діяч, меценат, наук. діяч; н. 13.3.1918 в м-ку Добровір (нині Кам'яно-Бузького р-ну) на Львівщині. Сер. освіту здобув у гімназії в Кам'янці Струмиловій, 1939 – закінчив слов'янську філологію, 1940 – бібліотекознавство Львівського ун-ту. З 1941 воював у сов. війську, потрапив у нім. полон. Після втечі з полону від 1944 й до закінчення війни воював в антифашистському партизанському загоні на території Чехо-Слова. 1945-48 працював асистентом Броумовського коледжу, Чех. 1948 емігрував спочатку до Кан., 1952 – до США. 1964 обіймав посаду інструктора

поглибленого курсу слов'янських мов у Нац. Агентстві Безпеки, а з 1965 – лінгвіст-аналітик армії США. 1996 заснував Фундацію Василя та Олени Петрахів, яка підтримує обміни між проф. й аспірантами з ун-тів Джорджа Вашингтона та Львівського Нац.

М.О.

ПЕТРЕНКО Віктор (Victor Petrenko), спортовець, фігурист; н. 27.8.1969 в м. Одеса. Навчався у школі фігурного ковзання в Одесі у тренерки Олени Змієвської. Чемпіон Європи 1990, 1991, 1994, світу 1992, Зимової олімпіади 1992 в Амбервілі, Франція. 1994 емігрував до США, мешкає в Конн. 2001-02 був учасником благодійної акції "Перемога заради дітей" ("Victory for Kids") на допомогу дітям Чорнобиля. 2001 в Одесі відкрито неонатальний центр імені П., який устатковано за фінансової підтримки фігуриста.

М.О.

ПЕТРЕНКО Галина (Halyna Petrenko), з роду Чуйко, гром. діячка, журн., письмен.; н. 14.4.1921 в с. Журбинці на Житомирщині, п. 11.8.2011 в Аштон (Ashton), Мерил., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Навчалася на філологічному фак. Київського держ. ун-ту (1937-41). 1941-44 була ред. і кореспондентом підпільних видань ОУН-УПА, ред. підпільної радіостанції "Афродита" (1943). 1944 емігрувала до Австр., пізніше Нім., з 1949 замешкала в США. 1974-75 була ред. журн. "Віра", 1974-78 – гол. Об'єднання Укр. Правос. Сестриць у США. Працювала коротко в "Голосі Америки" та перекладачем для уряду США. Автор оп., нарисів, критичних оглядів. Вийшла кн. спогадів "На вибоях епохи" (2007).

М.О.

ПЕТРЕНКО Павло (Pavlo Petrenko), псевд. О.Ган, П.Пеко, Рубінський. письмен., літературознавець, педагог; н. 15.11.1903 в с. Рублівка (тепер

Велика Рублівка Котелевського р-ну) на Полтавщині, п. 11.9.1982 в м. Сент Пол (St. Paul), Мінн. Сер. освіту здобув у Богодухівській гімназії. 1921 закінчив філологічний фак. Полтавського Ін-ту Нар. Освіти, 1930 – аспірантуру при Харківському Ін-ті Нар. Освіти, захистивши дисертацію про Григорія Квітку-Основ'яненка. Викладав у Харківських вузах, брав участь у написанні "Загального курсу історії укр. літературн" під керівництвом Олександра Білецького. 1934 заарештований і висланий до Ухто-Печорського табору. Під час 2 Світ. війни виїхав до Нім., де вчителював у Ганновері. На поч. 1950-их рр. емігрував до США, де замешкав в Сент Пол. Автор літературознавчих гасел до ЕУ за ред. Володимира Кубійовича, літ.-критичних праць "Похорон Тараса Шевченка" (1929), "Іван Котляревський" (1931), "Творча путь Марка Вовчка" (1932), "Трагедія М. Хвильового" (псевд. О.Ган, 1947), "Один з останніх моїкан: Пам'яті Д. Солов'я" (1968) та ін.

М.О.

ПЕТРЕНКО Роман (Roman Petrenko), псевд. Свген, Юрко, Омелько, чоловік діяч повстанського руху на Волині й Поліссі (1942-44), співучасник творення перших відділів УПА; н. 13.12.1913 на Волині, п. 1.9.2008 у Вашингтоні, Д.К., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Сер. освіту закінчив в Укр. гімназії м. Рівне, і навчався на Ветеринарному відділі Варшавського ун-ту. Чл. теренового проводу ОУН Костопільщини, Сарненщини й Пинщини. Від 1943 начальник госп. відділу Штабі Військ. Орг-ції "Заграва" і керівник відділу зовнішніх зв'язків Крайового Військ. Штабі УПА-Північ. 1944 виїхав на Зах. у складі ГСЗС УГВР. Після війни емігрував до США, де замешкав у Вашингтоні, Д.К. Автор споминів "За Україну,

за її волю" (1997), які становлять 27 т. "Літопису УПА".

р.м.

ПЕТРИК Петро (Peter Petryk), військ. і гром. діяч, досмертний хорунжий "Просвіти"; н. 12.7.1886 в с. Мервичі коло Жовкви на Львівщині, п. 3.12.1984 у Сілвер

Спрінг (Silver Spring), Мерил. Сер. освіту здобув в Академічній гімназії у Львові, студював право у Львівському ун-ті. Під час Визвольних змагань 1918-20 був сотником УГА, організатором і командиром 5 Сокальської Бригади, згодом штабовим старшиною І Гал. Корпусу. Упродовж 1920 начальник оперативного штабу І Кулеметної Бригади УНР. Чл. УВО з 1921, був комендантом Львів. округи. У 1930 ті рр. керівник організаційно-освітнього відділу при Гол. Відділі "Просвіти", гол. філії "Просвітн" у Львові, працівник журн. "Письма з Просвіти", "Життя та Знання". 1946-49 перебував у таборі ДП Єгеркасерне в Міттенвальді, Нім., де керував відділом постачання при Таборовій управі. 1949 емігрував до США; активно включився в діяльність укр. громади як чл. комбатантських орг-цій, т-ва "За Патріярхат", Пласту та ін. 1983 П. підвищено до ранги підполковника армії УНР.

М.О.

ПЕТРИЧЕНКО Григорій (Grigori Petrychenko), проф.-економіст; н. 1906 в центр. Україні, п. 16.3.1971 в Пен. 1930 закінчив Київський Екон. Ін-т, був лектором і проф. в Київ. Дослідньому Ін-ті (1931), в Київському Гірничому Ін-ті (1932-34) та в Київському Індустріальному і Пед. Ін-ті (1934-41). На еміграції в Нім. з 1944, активний в Укр. Високій Політехнічній Школі в Регенсбургу й Екон. Ін-ті в Мюнхені. 1949 переїхав до США

й нострифікував екон. освіту в Ратгерському Ун-ті (мгр 1959). Д-рат з екон. наук 1961 в УВУ. Працював проф. в Кінгс Коледжі у Вілкс-Беррі (Wilkes-Barre), Пен. (1963-69). Автор багатьох ст. на екон. теми й учасник конференцій. Чл. УВАН і НТШ.

М.Р.

ПЕТРИШИН Оленська Аркадія див. *Оленська-Петришин Аркадія*

ПЕТРИШИН Володмир (Wolodymyr Petryshyn), математик, проф., дослідник; н. 22.1.1929 в с. Муроване Пустомитівського пов. біля Львова. Емігрував з батьками до

Нім., де закінчив гімназію в таборі Берхтесгаден і почав вищу освіту в Мюнхенській політехніці (1948-49). Переселився до США (1950). Студював у Колумбійському Ун-ті (бакаляр, 1953), здобув д-рат із математики (1961) там же. Продовжував досліди на стипендії в Нью-Йоркському Ун-ті (1961-64). З 1964 працював доцентом в Ун-ті Чикаго. 1966 був чл. амер. делегації на Світ. Конгрес Математиків в Москві, виголосив доповідь в секції приблизних методів.

1967-96 повний проф. (з 1972 як distinguished professor) в Ратгерс Ун-ті в Нью Бронсвіку (New Brunswick), Н.Дж. П. отримав дослідницькі гранти від Нац. Наук. Фундації (1964-86) та ін. Був гостьовим проф. в ун-тах України, Нім., Ізраїля, Китаю. Випрацював метод розв'язування нелінійних операторних рівнянь, основане на новому понятті т.зв. "Апроксимативно-властивого" (А-власт.) оператора в просторі Банаха, яке П. увів у математику 1967. Автор теорії «К-позит. опер.», в якій істотно поширює різноманітні результати теорії симетричних опер. в просторі Гільберга. Ст. П.

про A -власт. оператора появилася в Енциклопедії Математики (Голл., 2001). Автор і співавтор понад 120 наук. ст. з математичних ділянок опубліковані у провідних наук. журн. США і Європи, співавтор розвитку теорії топологічного ступеня й індекса для множинних згущувальних операцій в просторі Фреше. П. автор книжок про A -власт. операторів та їх застосування: "Approximation-Solvability of Nonlinear Functional and Differential Equations" (1993), "Generalized Topological Degree and Semilinear Equations" (1995) та коротшу студію "Розвиток Математичних Наук в Україні" (Львів, 2004). Чл. Амер. Математичного Т-ва та запрошений доповідати про A -власт. оператори на його річному з'їзді (1973), чл. ред. "Numerical Functional Analysis and Optimization" (1967-99) і "Nonlinear Analysis - RMA" (1993-97), ред. відділу математичних наук. в "Encyclopedia of Ukraine". Підготував 7 докторів з математики. Доповідач на 25 Між. кон.

В студентські роки активний в СУСТА – перший заст. гол. Д.чл. УВАН і НТШ, дир. міжнар. математично-фізичної секції НТШ (1974-92), чл. управи. 2007 заснував при НТШ-А окремий постійний Фонд ім. П. на гранти для досліджень і публікацій в галузі математики. 1992 Президія НАН України присвоїла П. звання іноземного академіка, нагородивши премією ім. М. Крилова за розвиток теорії A -власт. операторів.

Р. Андрушків

ПЕТРІВСЬКИЙ Данило (Danylo Petrivsky), дириг., інж., гром. діяч; н. 1890 на Полтавщині, п. 25.1.1981 в Міннеаполісі, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Спершу вчився в Полтавській Духовній Семінарії, але покинув її, щоб здобути муз. освіту. Закінчив Муз. училище в Катеринославі. Готувався на співака, але хвороба горла не

дозволила йому це здійснити. В Катеринославі зорганізував укр. хор для робітників. Учасник визвольних змагань 1917-20. Опинився в Поль. 1920, а від 1922 в Чехо-Слов. Закінчив УГА в Подєбрадах дипломом інж. Переїхав на Зкарпатську Україну. Працював викладачем музики в Учительській Семінарії в Ужгороді й був організатором укр. хорів. Після 2 Світ. війни на еміграції в США, в Міннеаполісі. В останніх рр. життя працював над збіркою укр. нар. пісень.

М.Р.

ПЕТРІВСЬКИЙ Євген (Eugene Petriwsky), бібліограф, славіст; н. 31.7.1922 в Ярославі, Гал., п. 8.9.2007 у Болдер (Boulder), Кол. Сер. освіту здобув в Ярославській гімназії (1941). Закінчив економіку на ун-ті в Тюбінгені (1945) й бібліотекознавство в Денвері (1959-60), здобув д-рат в ділянці славістики на УВУ в Мюнхені (1969). Після перебування в Нім., емігрував до Австрал. (1949-57), пізніше до Кан. (1959), з 1960 – в США. Працював заст. дир. ун-тської бібліотеки (1967-90) та проф. славістики Кольорадського Ун-ту в Болдері. Започаткував курси укр. мови й літератури в цьому ун-ті, зібрав велику колекцію укр. літератури. Був радником Білого Дому з питань дотримання Гельсінських угод. Співавтор монографії "Rare Books Slavica in the University of Colorado Libraries Boulder, Colorado" (1987). Чл.-кор. УВАН.

М.О.

ПЕТРИНА Роман (Roman Petrina), гром. діяч, учасник визвольних змагань, хореограф-педагог; н. 18.5.1901 у м. Стрий, п. 24.3.1976 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й. 1.11.1918 був у складі пластунської сотні, яка зайняла Стрий. Пізніше закінчив старшинську школу й був підхорунжим УГА у зв'язковій сотні 3-го Галицького корпусу. У 1920-30-ті рр. зазнав переслідування

за членство в ОУН і УВО. 1942-44 провадив курси укр. нар. танцю в Стрию. 1944 емігрував до Нім., 1950 – до США. Був організатором курсів укр. нар. танцю в Нью-Йорку й околицях. Чл. пласт. загону "Червона калина".

М.О.

ПЕТРУНКЕВИЧ Олександр (Alexander Petrunkevych {Petrunkevich}), зоолог-арахнолог; н. 22.12.1875 в с. Плиски Борзнянського пов. на Чернігівщині, п. 9.3.1964 в Нью-Гейвен (New Haven), Конн. Студіював зоологію в ун-ті Москви, а закінчив д-ратом в ун-ті Фрайбургу (1900). Залишився

тут як приват-доцент. 1903 переїхав до США, де викладав один р. в Гарвардському Ун-ті. Тоді приватно займався наук.-досл. працею як арахнолог.

1905-06 був проф.-гість в Ун-ті Індіяни. 1909-11 був назначений почесний куратор в Амер. Музею Натуральної Історії. 1910-44 працював у Сільському Ун-ті (з 1917 – проф.). 1925-26 був гість-проф. в Ун-ті Пуерто Ріко. Автор понад 100 монографій, зокрема "A Monograph of the Terrestrial Paleozoic Archnida of North America" (1913), "Inquiry into the Natural Classification of Spiders, Based on a Study of Their Internal Anatomy" (1933) та ін. П. був засн. і през. Федерації Рос. Орг-цій в США, і 1919-24 – през. Russian Collegiate Institute of New York, яке допомагало шкільництвом рос. біженців. З 1954 чл. Нац. Академії Наук. Чл. ін. наук. т-в, зокрема Коннектікат Академії Мистецтв і Наук, де був през. (1931-46) і дописував до його журн. "Transactions".

р.м.

ПЕТРУШЕВИЧ Іван (Ivan Petrushevych), син Євгена Петрушевича, през. ЗУНР; гром. та діяч

кооперативного руху в Зах. Україні та Кан., секр. делегації Уряду ЗУНР в екзилі в Лондоні (1920-23), сценарист; н. 29.4.1875 в м.

Єзуполь Станіславівського пов., Гал., п. 28.7.1950 в Сан Матео (San Mateo), Каліф. 1894 закінчив гімназію в Станіславові; до 1898 навчався у Львівського ун-ті на філос. відділі, потім студював історію в Гайдельберзі, біологію в Єні, політ. наук. в Празі. 1905 вивчав теорію і практику кооп. руху в Гартльпулі, Англ., і того ж р. повернувся до Гал., де працював в укр. кооперації. 1905 заснував кооператив рочдельського типу в Єзуполі, допомагав організувати такі кооперативи в ін. околицях Гал. Став секр. управи кооперативи "Нвр. торгівля". Пізніше став дир. кооперативи постачання предметів церк. обряду "Достава". 1913 був делегатом від укр. кооператорів на Міжнар. Кооп. Конгресі в Глазго (Шотландія), де висунув проєкт реорганізації міжнар. кооп. руху в постійно діючий комітет, що складався б з "неполіт. націй" (тобто, недерж., куди б увійшли також укр. кооп. установи). Восени 1913 виїхав до Кан., де був менеджером "Достави". В Кан. заснував "Ruthenian Farmer's Elevator Co." - збутову спілку укр. фермерів; був ред. газ. "Кан. Русин"; співпрацював з Western Arts and Crafts Association, влаштовуючи виставки укр. мистецтва. Був доміняльним урядником у справах укр. поселенців у Вінніпегу. Ще з часів навчання і з молодих рр. П. постійно брав активну участь у визвольному русі. Висвітлював становище Сх. Гал. у брошурах, у ст. у пресі країн Зах. Європи (особливо в лондонському "East European Review"); доводив необхідність надання автономії цьому регіонові та захисту прав українців під час укр.-поль. конфлікту в Гал. 1918

був делегатом від українців Кан. на Паризьку мирну конференцію. 1919 - чл. комісії ген. Л. Боти. З 1919 виконував обов'язки посла об'єднаної УНР в Великій Британії; 1920-23 секр. лондонської делегації ЗУНР в екзилі. Перебуваючи в Лондоні та Вінніпезі, дописував до "Літ.-наук. вісника" та робив переклади для нього з англ. та франц. мов.

З середини 1920-их рр. жив у США. Мешкав в Лос Анджелес, де писав сценарії для голлівудських фільмів під псевдонімом E. Val Pedro Savidge, а також читав лекції в Metropolitan Evening High School про кооп. рух. Видав зб. нарисів англ. мовою "Flying Submarine". 1945 брав участь у Міжнар. конференції в Сан Франсиско як дорадник делегації українців Кан. та США. 1943 заснував укр. секцію при Бібліотеці Гувер Ін-ту війни, революції та миру (Hoover Institute) при Стенфордському Ун-ті в Пало Алто (Palo Alto), Каліф. і передав туди свої бібліотеку й архів. Останні рр. мешкав у Сан Матео.

Н. Банчик

ПЕТРЯНИК Наталія (Nataliia Petrianyuk), з роду Литвин, сусп. діячка; н. 3.9.1927 на хуторі Бурчак на Запоріжжі. п. 10.11.1987 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. 1958 закінчила Сао Пауло муз.-драм. консерваторію в Бразилії. Бакалярат 1962 в Колумбійському Ун-ті, там також отримала мгр педагогіки й диплом інж.-механіка. На еміграції з 1944 року, спершу в Нім., згодом в Бразилії (1948-59), а відтак в США, в Нью-Йорку. Працювала в бібліотеці Колумбійського Ун-ту. З 1965 через хворобу була на штучних нирках. Основоположник і віцепрез. Амер. Нац. асоціації пацієнтів гемодіалісис і транспортації. Як віцепрезидент цієї орг-ції виступала перед сенаторською комісією для дискусії і одобрення закону "РН-І", в якому вирішувалося питання фондів для придбання гемодіалісис

машин пацієнтам, що живуть на штучних нирках. Автор ст. на медичні теми й учасник багатьох конференцій з доповідями на тему хронічних хворіб нирок.

М.Р.

ПЕЧЕНІГ О. (псевдо) див. *Лятурицька Оксана*

ПЕЧЕНІГА-УГЛИЦЬКИЙ Павло (Paul Pecheniha-Ouglitzky), композитор, дириг., контрабасист;

н. 20.6.1892 в смт. Печеніги коло м. Чугуїв на Харківщині, п. 2.7.1948 у Нью-Йорку. похований на цвинтарі Іст Риджловн б. Елізабету

(Elizabeth), Н.Дж. 1913 - після вступного іспиту зарахований на останній курс Імператорської Петербурзької консерваторії, яку закінчив із золотою медаллю (1914) в клясах Александра Глазунова, Александра Черепніна та укр. Федора Якименка (який мав значний вплив на П.-У. в науці контрапункту та оркестрової інструментації). 1918-20 диригував симфонічною музикою та операми в Ялті; теж диригував операми "Евгеній Онєгін", "Кармен", "Паяци", "Сільська честь" в Theatre des Petits Champs в Константинополі (1920-22). 1922 прибув до Нью-Йорку, де виступав як контрабасист в оркестрах Wagnerian Opera Orchestra, City Symphony Orchestra, та впродовж одного місяця керував оркестрою Роу - найбільшого театру міста тих рр. В 1920-30-их рр. проявлявся композитором, дириг., оркестратором Нвц. радіокомпанії (National Broadcasting Company), між ін. регулярними передачами власних творів. З 1936 П.-У. - один із організаторів укр. муз. життя Нью-Йорку. Дня 8.1.1939 П.-У. дас авторський, перший симфонічний концерт з участю мішаного хору та повної оркестри в залі Карнегі

Голл; програма повністю збережена на платівках технікою того часу.

Основні твори: опера "Відьма" (лібретто Степана Чарнецького за Євгеном Гребінкою, 1936-40), яку розглядала Метрополітальна опера, виконана 1964 в концертній формі Іваном Задорожним в Карнегі Голл; балет "Легінь" (лібретто Дмитро Чутро, 1938); героїчна кантата "Б'ють пороги" (Тарас Шевченко) для мішаного хору та великої оркестри; симфонічна поема "Україна" (за Гайдамаками) Тараса Шевченка); сюїта для оркестри в 6 частинах; концерт для скрипки з оркестрою; камерна муз. різних складів, дві Літургії, обробки нар. пісень.

Хоч у фортепіановій музиці П.-У. менш переконливий, його великі неоромантичні симфонічні полотна закросні особливо ефективно, із відповідною технікою інструментації та знанням поодиноких регістрів. За життя П.-У. муз. твори майже не друкувалися, великий архів П.-У. зберігається в УВАН (Нью-Йорк). Разом зі своїм сучасником Олександром Кошицем, П.-У. цілеспрямовано працював щодо поширення укр. музики на міжнар. арені.

Лит.: Печеніга-Углицький П. Мої спогади. "Нар. слово" (Пітсбург), 22.10.1942;
Рудницький А. Зустрічі з укр. музикантами в Америці. "Укр. музика" (Стрий), ч. 9-10, 1938;
Рудницький А. Укр. музика "Дніпрова хвиля". Мюнхен, 1963;
Рудницький А. Про музику і музик. НТШ, Нью-Йорк, Париж, 1980.

М. Олійник, Р. Савицький, мол.

ПИЖ Симеон (Symeon Pysh), журналіст, публіцист, гром. і культ. діяч; н. 14.2.1894 в с. Вапенне, Горлицького пов., Поль., п. 10.6.1957 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й. Студював у Руській Бурсі в Горлиці. Арештований австр. владою за русофільські переконання (1914).

З табору "Галергоф" мобілізований до австр. війська і висланий на італ. фронт. Перейшовши лінію фронту, П. потрапив до Риму (1916), став співзасн. Карпаторусинського батальйону й Комітету; 1919 оселився в Празі, де здобув правничу освіту й одержав звання д-ра права в Карловому ун-ті (1921). Засн. Лемківського Спасительного Комітету (вересень 1920) для допомоги лемкам із Пряшівщини – дезертирам з поль. війська. На завдання Лемківського Комітету в Празі посланий до США (1922) для нав'язування контактів з емігрантами з Лемківщини. Разом із Дмитром Вислоцьким створили в Йонкерсі Лемко-Союз (1934) й Карпато-Русинський Америк. Центр (1939). Працював ред. газ. "Правда" (1922-32), "Лемко" (з 1934) у Клівленді, "Карпатська Русь" у Йонкерсі. Після 2 Світ. війни організував Лемківський Релігійний Комітет (1946) для допомоги лемкам на батьківщині. На Славистичному Конгресі в Нью-Йорку (1947) вперше порушив питання про депортацію лемків під час Акції "Вісла". Автор праці "Short History of Carpatho-Russia" (1973), публіцистичних ст. в газ. "Лемко", "Карпатська Русь", "Карпаторусскому Календарі Лемко-Союза" (1947-57).

Лит.: Горбаль, Б. Симеон Пи ж. Карпаторусский Календар Лемко-Союза на год 1958. Йонкерс, 1958;
Горбаль, Б. Симеон Пи ж. Лемкіаський Календар 1994. Легніца, Криніца, 1994.

М.О.

ПИЗЮР Євген (Eugene Pyziur), політолог, гром. діяч; н. 16.4.1917 в с. Белзці Рава-Руського пов., Гал., п. 13.3.1980 в Сейнт Люїс (St. Louis), Міз., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Сер. освіту здобув у Сокальській гімназії (1935). Студював право у Львівському (1936-39) й Віденському ун-тах (1942-45), в

УВУ в Мюнхені (1947-48), Колумбійському Ун-ті (1954), здобув д-рат права в Нотр Дам (Notre Dame) Ун-ті (1961). Воював в Укр. дивізії "Галичина". Проф. політ. наук в Сейнт Люїс Ун-ті (з 1961). Під час навчання у Відні очолював "Січ" (1943-44) й Нац. Об'єднання Укр. Студентства в Нім. (1944), редагував "Студентський вісник". Д.чл. НТШ й УВАН. Автор багатьох праць з політ. історії Сх. Європи, зокрема "The Doctrine of Anarchism of M. Vakunin" (1955), наук.-популярних ст. про Дмитра Чижевського, сов. аграрну політику (1958), Михайла Драгоманова (1966), Богдана Кістяковського (1958), Тараса Шевченка та Е. Бурке (1980). Гол. ред. творів В'ячеслава Липинського, що виходили в Сх.-Європ. Дослідному Ін-ті в Філядельфії.

М.О.

ПИК Олександр (Alexander Puk), гр.-кат. свящ.; н. 15.7.1884 в с. Юсиптичі Жидачівського пов. на Львівщині, п. 5.1.1938 у Філядельфії. Сер. освіту здобув у Стрийській гімназії. Студював

право і богослов'я у Львівському ун-ті, продовжив студії в Інсбруку. Був висвячений на свящ. 1921 митр. Андреем Шептицьким. Емігрував до США 1913. Спочатку душпастирював у Філядельфії при сп. Сотера Ортинського (1914-15), 1916 перейшов на парафію в МекКіз Рокс (McKees Rocks), Пен.; 1927-37 совітник Канцлера Укр. Кат. Дієцезії в Філядельфії, ректор Філядельфійської катедри Непорочного Зачаття (1926-37) та парох укр. кат. церкви в Вільямстауні (Williamstown), Н.Дж.

(1927-33). Чл. Союзу Українців-Католиків "Провидіння", керував Гол. Провірною Комісією цієї організації (1930).

М.О.

ПИЛИПЕНКО Лев (Lev Pylypenko), вчитель, письмен.; н. 1.8.1903 в с. Любарці на Київщині, п. 19.2.1991 в Філадельфії. Закінчив Пед. училище в Ржишеві на Київщині (1926), згодом здобув диплом вчителя в Полтавському Пед. Ін-ті (1938). Працював вчителем (1926-41). Після 2 Світ. війни на еміграції, до США прибув у 1950-их рр. Автор поетичних зб. "Рідні далі" (1969), "На заході сонця" (1971), "Під шепіт серця" (1973), зб. оп. "Тіні минулого" (1965) і книги споминів про голод 1930-их рр. "Чорні діла Кремля" (1955).

М.Р.

ПИЛИПЕНКО Наталія (Natalia Pylypenko), з роду Комілевська, заміжня Ходимчук, матір Діми Комілевської, акторка, постановниця; н. 26.8.1898 на Чернігівщині, п. 27.10.1973 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчила театральні студії при театрі "Березіль" у Харкові. Дебютувала в Укр. Театрі в Чернігові (1918), з 1926-33 грала в театрі "Березіль" у Харкові. Після арешту чоловіка 1934 усунена від театр. життя. Під час 2 Світ. війни емігрувала до Нім., 1945-60 перебувала у Франц., де була мистецьким керівником Укр. Театру Студії в Парижі (1948-57), з 1960 замешкала в США, в Нью-Йорку. Авторка спогадів "Життя в театрі" (1969).

М.О.

ПИЛИПЕЦЬ Володимир (Volodymyr Pylypets), гр.-кат. свящ.; н. 14.2.1902 в м. Скалат, Гал., п. 6.3.1968 у Вашингтоні, Д.К., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Під час Визвольних змагань був хорунжим-

летуном УГА, сотником Технічного Куреня 4 Стрілецької Дивізії армії УНР. Висвячений на свящ. 1927 у Львові. До 1944 служив парохом у с. Білі Ослави на Станиславщині. Після переїзду до Нім., після 2 Світ. війни, душпастирював у таборі ДП в Авсбургу (1946-48), Ляйпгаймі (1948), Мюнхені (1949-50). Емігрував до США 1950. Був парохом укр. кат. громади у Вашингтоні, Д.К. (1950-55), Фраквіллі (Frackville) (1955-57), Сайрі (Sayre) (1957-63), Сент Клейрі (St. Clair), Пен. (1963-68).

М.О.

ПИЛИШЕНКО Василь (Vasyl Pylyshenko), військ., гром. діяч; н. 1.1.1891 в с. Мухівці поблизу Немирова на Вінничині, п. 16.7.1989 у Брокпорті (Brookport), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Служив у Чорноморській (1910-12) та Балтійській фльотах (1917) Рос. армії.

Чл. президії Укр. Нац. Конгресу (1917), чл. Центральної Ради – представник від Укр. Фльоти (1917), організатор Укр. Військ. Морської Ради в Одесі (1917), заст. гол. Головного Інформаційного Бюро Армії УНР (1918-20); засн. "Просвіти" на Волині (1924-39). Неодноразово ув'язнений за поль., сов. і нім. окупацій. Виїхав спочатку до Кракова (1942), пізніше до Братислави (1944), перебував у таборах ДП в Бад Кіссінгені, Ашаффенбургу і Мюнхені (1944-50). Емігрував до США 1950. Співзасн. і активний діяч укр. правос. церкви св. Покрови в Рочестері (1950), служив дяком. 1963 – гол. відділу УНС в Рочестері. Дописував спомини в "Свободі", "Нар. Волі" та ін. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Восним Хрестом УНР, грамота подяки Митр. УПЦ в США.

М.О.

ПИЛИШЕНКО Володимир (Volodymyr Pylyshenko), псевд. Мірко, син Василя Пилишенка, мистецтвознавець, проф., графік-малювальник, меценат; н. 28.7.1934 в с. Поромів поблизу Володимира на Волині. Студіював мистецтво в Рочестерському Ін-ті Технології (бакалярат 1958, мгра 1963). Емігрував до США після перебування в таборах ДП у Нім. Проф.

(1963-2000) і завідувач кафедри Історії Мистецтв у Стейтовому Ун-ті Нью Йорку в Брокпорті. Працював в експресіоністичній манері (олія, графіка). З 1963 експонував роботи на приватних виставках. Здобув першу нагороду за графічний твір, офорт: "Фрагменти нового світу" (1963). Активний в гром. житті: засн. і през. Т-ва Укр. Підприємців і Професіоналістів Рочестеру (1989-92, 1996-99). Організував і проводив літні курси в Києво-Могилянській Академії з рамени Стейтового Ун-ту Нью Йорку для амер. студентів (1995, 1996), проф.-гість в Острозькій Академії (2008). Чл. Світ. Укр. Кооперативної Ради (1998-2003), чл. дирекції Укр. Федеральної Кредитової Кооперативу в Рочестері, чл. парафіяльної ради укр. правос. церкви Св. Покрови, чл. Пласту, чл. Укр. Іст. Т-ва, чл. НТШ, д.чл. УВАН, чл. Укр. Асоціації Амер. Ун-тських Професорів, був чл. дирекції Укр. Музею в Нью-Йорку. 1972-2011 – дир. Укр. Колекції та Архіву Рочестеру при Ун-ті Рочестеру. Ред. квартильника "Кооперативна Думка" (1975-80). Меценат Фондації "Україна-США", Фондації Укр. Студій, ЗУАДК та ін. Дописував до газ. "Свобода", "Нар. Воля" та ін. Нагороджений пласт. орденом св. Юрія в сріблі (1971) та Орденем "Вічного Вогню" в сріблі (1999), Відзнакою Кооператив за добровільну працю в розвитку кредитівок США і України та

Відзнакою "Просвіти"-Київ (1999), "Українець Року" в Рочестері (2004). Велику колекцію зразків укр. нар. мистецтва подружжя П. передало в Укр. Музей в Нью-Йорку.

Н.З.

ПИЛИШЕНКО Оріся (Orysia Pylyshenko), дочка Володимира Пилишенка, спеціаліст міжнар. розвитку, гром. діячка; н. 1.5.1958 в Рочестері, Н.Й. Закінчила Джордж Вашингтон (George Washington) Ун-т у сфері керування бізнесом (1984) і сх.-європ. досліджень (мгра, 1994), Ун-т Джонс Гопкінса (Johns Hopkins) (2000) сертифікатом в "Change Management". Під час студій, здобула стипендію до Ун-ту ім. Івана Франка в Львові (1987-88). П. була дир. (1990-91), секр. (1992) програми Вашингтонської Групи Укр. Професіоналів (The Washington Group), дир. відділу допомоги Україні і Сх. Європи в рамках фундації "Нац. Форум" (1990-94). Працювала в Києві (1995-96), Казахстані, Узбекистані, Туркменістані і Киргизії (1997) та в Ризі, Литві (1998). Працює консультантом як спеціаліст міжнар. розвитку в Вашингтоні, Д.К.

М.О.

ПИЛИШЕНКО-КОЛЦЬО Катя (Katja Pylyshenko-Kolcio), дочка Володимира Пилишенка, сестра Орісі Пилишенко, науковець, хореограф, танцюрист; н. 9.7.1968 в м. Брокпорт (Brookport), Н.Й. Закінчила Амер. Ун-т у Вашингтоні (1990) в ділянці економіки і міжнар. відносин, Ун-т Джорджії (University of

Georgia) – політ науки (1992), здобула д-рат філософії в галузі соматyki в Стейтовому Ун-ті Огайо (Ohio State) (1997). Студіювала нар. і суч. танець в Дюк Ун-ті (Duke), хореографію в Стейтовому Ун-ті Огайо (1997). Організатор Укр. Студентського Клубу в Стейтовому Ун-ті Огайо (1992). Чл. Гол. Ради Амер. Танцювальної Гільдії, мист. дир. і засн. проєкту "Коло", у рамках якого проведено зустрічі з Юліаном Китасти. П.-К. мист. дир.-хореограф та проф. танцю у Весліан Ун-ті (Wesleyan) в Конн., з 2011 керівник катедри танцю. Ред. праці "Branching Out: Oral Histories of the Founding of Six National Dance Organizations" (1997), періодичного бюлетеня "American Dance Guild Newsletter" (з 2001), співред. "Dances on the Erie Canal" (1998). Автор "Movable Pillars: Organizing Dance 1956-1978" (2010). 2011 обрана на 5 рр. академічним інстернац. спеціалістом програми Фулбрайта. Автор постановок "Ніч на Купала" (Нью-Йорк, 2000), "Хліб з медом" (Нью-Йорк, 2000), "Flutter" (2004) та ін.

р.м.

НИНДУС Євген (Yevhen {Eugene Ryndus}), інж., гром. діяч; н. 18.8.1900 в с. Ладичин на Тернопільщині, п. 6.5.1970 в Детройті. Учасник визвольних змагань у лавах УСС і УГА (1917-20). Закінчив технічні студії в Данцінгу, був чл. студентського т-ва "Основа". Кооперативний діяч Станиславщини, з 1938 – дир. будівельної спілки Левинського у Львові. 1943-45 чл. Військ. Управи 1 Укр. Дивізії, її секр. З 1947 перебував в Англ. (управитель спископських дібр і гол. станиці УНРади), 1959 емігрував до США. Працював інж. в амер. компаніях у Геррісбургу (Harrisburg), Пен.

М.О.

ПИНДУС Ярослав (Yaroslav Ryndus), гром. діяч; н. 1911 в с. Лисиці бл. Станиславова, п. 22.12.1974 в Ньюарку, Н.Дж.,

похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Станиславівську гімназію, студіював на правничому фак. Львів. Ун-ту. Працював правником у Поль. Після 2 Світ. війни на еміграції, спершу в Нім., відтак США, поселившись у Ньюарку. Чл. багатьох орг-цій, м.ін. Т-ва Укр. Правників в Америці, Об'єднання Прихильників Визвольної Боротьби України та Т-ва зв Пвтріархальний Устрій УКЦ. Активний в організації праці "Чорноморської Січі".

М.Р.

ПИРИГ Михайло (Mykhailo Pyrih), гр.-кат. свящ., канонік; н. 5.2.1907 в Рогатині на Станиславщині, п. 4.9.1989 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Студіював в Духовній Академії у Львові. Висвячений на свящ. 1939 сп. Іваном Бучком. Був парохом у с. Конюшки Рогатинського пов. Під час 2 Світ. війни виїхав до Слов. (1944), де душпастирював у с. Пряшівщини, після переїзду до Баварії призначений душпастирем в Амбергу та деканом Пассавського деканату. На еміграції у США з 1950. Душпастир у Кліфтон Гайтс, пізніше сотрудник у Філядельфії, вчитель релігії в катедральній школі (1955-65) та Укр. Кат. Ін-ті (1958-65), з 1960 – парох церкви Покрови Пречистої Діви Марії в Савт Вест Філядельфії. Дописував до журн. "Шлях" та газ. "Америка". Перекладав з нім. проповіді о. Тотта.

М.О.

ПИРСЬКИЙ Михайло (Mykhailo Pysky), підприсмець, меценат; н. 18.10.1899 в м. Жовква, Гал., п. 6.6.1991 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Служив в армії УНР (1919-20), учасник Зимового походу. У 1930-ті рр. провадив гуртвіню й крамничку з речами рел. ужитку в Львові. Виїхав до Слов. 1944, згодом замешкав у Баварії, займався торгівлею в Авгсбургу.

Емігрував до США 1949, де відкрив крамницю дитячого одягу в Нью-Йорку (1953). Разом з дружиною Анастасією заснував Постійний Стипендійний Фонд при УВУ в США, який підтримував Школу Кобзарського Мистецтва в Нью-Йорку, ансамбль бандуристів "Гомін Степів", ін. муз. заклади, надавав стипендії для навчання студентам і науковцям, фінансово допомагав укр. молодіжним гром. орг-ціям.

р.м.

"ПИСАНИЙ КАМІНЬ" (Pysnyi Kamin), пласт. оселя станиці Клівленду, що розташована в околиці м-ка Міддлфілд (Middlefield). Ог., приблизно 65 км на сх. від Клівленду, названа на честь гори в укр. Карпатах. Під проводом Петра Полянського управа комітету придбання пласт. оселі і Пластприяту закупили місцевість для пласт. таборів і різних зайнять. Святокове відкриття та посвячення "П.К." відбулося 12.9.1965. Оселя розкинулася на 133-акровій ділянці землі із 4 озерцями, шпильковим, чатинним лісом і галявинами. Окрім спальних "бараків", де мешкають пластуни під час таборів, на території "П.К." містяться дерев'яна каплиця, павільйон для проведення святкових заходів, кухня, адміністративні будинки, басейн і тенісові корти. На "П.К." проходять шолітні табори для уладів пласт. новацтва і юнацтва та ін. вишкільні та спеціалізаційні табори та різні свята.

р.м.

ПИСКИР Марія Савчин (Maria Savchyn Pyskir), псевд. Марічка, з роду Савчин, дружина Василя Галаси-Орлана, заст. гол. проводу ОУН, вдруге одружена Пискір, учасниця визвольних змагань, письмен.; н. 1925 в Україні. Вступила до лав ОУН 1941, санітарка, зв'язкова Укр. Червоного Хреста (УЧХ), з 1944 виконувала обов'язки повітового керівника УЧХ у Перемиській воєній округі. Разом

з чоловіком потрапила до рук КГБ (1953); бул. звільнена 1954 й опинилася в Зах. Нім., пізніше емігрувала до США, замешкала в Мільвокі, Віск. Автор спогадів "Тисяча доріг" (1995), у перекладі англ. "Thousands of Roads" (2001). Нагороджена відзнакою Фонду ім. митр. Андрея Шептицького (2000).

М.О.

ПИТЛЯР Орест (Orest Pytlar), псевд. О. Михайлів, письм., журналіст; н. 19.2.1912 в м. Львові, п. 24.1.2004 в Норт Порті (North Port), Флор. Закінчив Академічну гімназію в Львові (1930), екон. студії в Женеві (1935). 1935-44 працював в укр. кооперації та Промбанку, 1934-35 – співробітник Женевського Секретаріату полк. Євгена Коновальця, чл. ОУН. Неодноразово ув'язнений за поль. окупації. Емігрував до Нім. (1944), Австрал. (1950), згодом до США. Ред. "Укр. Трнбуни" в Мюнхені (1946-49), "Вільної Думки" в Сідней (з 1950), журн. "Лемківщина" в Нью-Йорку (1980-84), співпрацював зі "Свободою", "Шляхом Перемоги" та ін. газ. Автор повісти "Лисовичі" (1980), яка відзначена 2 місцем на конкурсі Літ. Фонду ім. Івана Франка (1982). Діяч АДУК.

М.О.

ПИШ Василь (Wasył Pysh), інж., меценат, гром. і рел. діяч; н. в 1930-их рр. в Карнегі (Carnegie), Пен. Закінчив інженерні студії в Карнегі-Меллон (Carnegie-Mellon) Ун-ті (1955), служив в амер. війську (1955-57). Заснував корпорацію "Techno" (1960), яка виготовляла деталі до атомного обладнання, очолював її впродовж 1960-92. З 1958 розгорнув активну діяльність в Укр. Правос. Лізі: заси. молодіжних конференцій, ініціатор створення і дир. (1958-59) літніх таборів для правос. молоді; през. Укр. Правос. Ліги в Зах. Регіоні Півн. Америки. П. був дир. Укр. Нар. Помочі. Меценат УПЦ в США, багатьох заходів Укр. Правос. Ліги, 1998 створив фундацію для

підтримки гол. ради цієї орг-ції.

М.О.

ПИШ Симеон див. *Пиж Симеон***ПВДЕННА ДАКОТА** див. *Савт Дакота***ПВДЕННА КАРОЛАЙНА** див. *Савт Каролайна***ПВНІЧНА ДАКОТА** див. *Норт Дакота***ПВНІЧНА КАРОЛАЙНА** див. *Норт Каролайна*

ПВТОРАК Степан (Steve Piwtorak), інж., гром. діяч; н. 1940 (?) в с. Ріпенці, Бучацького пов., Гал. Сер. освіту закінчив 1959 в Торонто, там же закінчив Політехнічний Ін-т Рассон (1962). Диплом механічної та індустріальної інженерії отримав 1965 в Мічигенському Ун-ті. Працює одним із дир. міжнар. підприємства в Трой, Міч. Активний чл. Т-ва Інж. в Детройті. 1993 очолює групу амер. підприсмців-добровольців від Дем. корпусу громадян США, щоб допомогти встановити програму вільної торгівлі й дем. інституцій в країнах бывшего Рад. Союзу, особливо в Україні.

М.Р.

ПИГУЛЯК Іван (Ivan Pihuliak), військ., сотник армії УНР, гром. діяч; н. 15.2.1895 в м. Кіцмань на Буковині, п. 11.3.1982 у м. Сиракюз (Syracuse), Н.Й. Закінчив класичну гімназію в Кіцмані, високі філос. студії в Чернівецькому ун-ті (на поч. 1920-их рр.). Під час Визвольних змагань був сотником армії УНР Буковинського куреня. Ред. студентського журн. "Промінь" (1922-23), тижневика "Зоря", "Життя", у Кан. працював у редакції "Укр. Голосу". Емігрував до Кан., пізніше до США. Після інструкторського вишколу у Василя Авраменка провадив курси нар. танків у м. Нью-Гейвен, Бриджпорт, Нью-Бритен, Конн. Переїхав до Сиракюз, де був активний в гром. житті: довголітний

гол. Нар. Дому, зорганізував відділ УККА та був кілька рр. був його гол., активний в ОДВУ та УНС, вчив нар. танців при СУМ і. Автор монографій "Укр. Правос. Церква в румунському ярмі" (1927) та про нар. танки школи Авраменка.

р.м.

ПІДГАСЧАН КОМІТЕТ В США (Hołownyj Komitet Pidhajeczan), об'єднання в діаспорі колишніх мешканців м. Підгайці і 45 сіл Підгасцького пов. на Тернопільщині. Створене 1969 з осідком у Детройті для координації діяльності підгасчан на користь популяризації історії та культури Підгасччини, а також для нав'язування контактів та зміцнення почуття належності до малої батьківщини та України. Серед гол. засновників Василь Колодчин, Василь Папіж, Зеновій Стельмах, Дмитро Сулима, Ярослав Сена, Мирона Воронович, Олекса Тяжкий, Володимир Літинський, Григорій Королишин. Перша Конференція Підгасчан відбулася 1970 в Клівленді, а загальний з'їзд – 1971 в Торонто. 1971 Комітет налічував понад 1,100 чл., 1988 – понад 400. Світове об'єднання підгасчан охоплює 23 осередки. Від часу заснування Комітет очолював Василь Колодчин. Офіційний орган – ілюстрований піврічник "Слово Підгасчан" (ред. Василь Папіж), що почав виходити 1970. Силами Комітету видано фотоальбом "Мандрівка землями Підгасччини" (упорядник Василь Папіж) та зб. "Підгасцька земля" (ред. Тарас Гунчак, 1980), "Підгасчани в боротьбі за волю України" (Василь Ліщинський, 2000).

М.О.

ПІДГОРЕЦЬКИЙ Микола (Mykola Pidhoretsky), свящ., рел. і гром. діяч; н. 1873 в м-ку Угнів Рава-Руського пов. на Львівщині, п. 28.1.1949 у Нью-Йорку. 1897 висвячений на свящ. в Перемишлі. Чл. "Амер. Кружка", створеного у Львівській духовній семінарії 1890 для орг-ції просвітньої і патріотичної

роботи серед укр. емігрантів у вільному світі. 1897 емігрував до США, спершу у Джерзі Сіті, Н.Дж., служив парохом церкви св. Петра і Павла (1898-1904), був організатором УНС. 1900 на першому заг. укр. вічі в Джерзі Сіті з ініціативи П. було вирішено закласти Руський Народний Дім Еміграційний (The Little Russian National Emigration Home Association USA). На гол. Т-ва, що займалося б закладенням Нар. Дому, покликало П. 1904 за станом здоров'я залишив Джерзі Сіті й переїхав у глибину Пенсильванських гір, де душпастирював у Савт Форку (South Fork), Пенн. (1905-08). Переїхавши до Нью-Йорку, де був парохом церкви св. Юрія (1908-25). П. утворив Укр. Еміграційне Т-во ім. св. Рафаїла (1908), яке займалося працевлаштуванням емігрантів, наданням безкоштовних правничих консультацій тощо. У політ. поглядах дотримувався антимосквофільських настроїв. Гол. "Провидіння" (1912-15), і був тимчасовий гол. УНС 1917. Був одним із перших свящ. у Дісцезальній Раді сп. Сотера Ортинського (1913). 1925 перейшов на православ'я. Спершу був при Укр. Автокефальній Церкві, а коли зорганізували Укр. Правос. Церкву Америки, був свящ. Сп. Йосиф Жук назвав П. Дісцезійним Секр., а 1934-36 був адміністратором епархії.

М.О.

ПІДДУБЧИШИН Сва (Eva Piddubcheshen), донька Кирила Піддубчишина, педагог, журналіст, науковець, рел. і гром. діяч; н. 18.3.1913 в Джерзі Сіті, Н.Дж., п. 22.3.2003 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Закінчила педагогічний коледж в Джерзі Сіті бакаляратом (1936) й докторатом при Колумбійському Ун-ті з діля-

ки політології (1959-61). Загол. П. в Лізі Укр. Кат. Молоді (1935-38) ця орг-ція стала повноправним чл. Міжнар. орг-ції "Пакс Романа". Була секр. УККА (1946-52), ред. англомовної сторінки "Junior America" в газ. "Америка" (1936-45), ред. англомовної секції укр. кат. тижневика "Шлях" (The Way) (1940-41). Відповідала за зв'язки із громадськістю в Укр. Патріархальному Т-ві (1970-76). Автор праці "And Bless Thine Inheritance" (1970), "In One Decade – From Prisoner to Patriarch" (1973), співред. з Томас Бірд "Archiepiscopal and Patriarchal Autonomy" (1972), співавтор (разом з Джордж Малоні) "Critique of Msgr. Pospishil's The Quest for an Ukrainian Catholic Patriarchate" (1972) та низки розвідок щодо укр. кат. патріархату. Співавтор з Марією Клячко документальної праці про життєвий шлях митр. Андрея Шептицького.

М.О.

ПІДДУБЧИШИН Кирило (Kyrylo Piddubcheshen), гром. діяч і піонер; н. 4.10.1883 в Карові, Угнівського пов., Гал., п. 27.10.1981 в Джерзі Сіті, Н.Дж., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. До Америки прибув 1906, по закінченні школи працював до пенсії інспектором на залізничній лінії Ірі (Erie). 1912 зорганізував 3-ій Відділ Провидіння, а 1924 157-ий Відділ Союзу Укр. Католиків "Провидіння", де був доволітнім секр. і радним. 1918 один із засновників Укр. Нар. Дому в Джерзі Сіті. Після 2 Світ. війни разом з дочкою Своєю Піддубчишин спровадив до США понад 100 родин переміщених осіб з таборів у Нім.

М.Р.

ПІЗНАК Михайло (Michael Piznak), адвокат, гром. діяч; н. 3.6.1906 в Джерзі Сіті, Н.Дж., п. 23.5.1987 в Нью-Йорку. Закінчив правничі

студії у Фордгамському Ун-ті в Нью-Йорку й 1929 був допущений до адвокатської практики. Під час 2 Світ. війни змобілізований до армії США, брав участь у боях на Далекому Сході. 1954-58 – був заст. гол. президента УНС, довголітнім заст. през. УККА, співорганізатором Ліги Укр. Молоді Півн. Америки, секр. Пан-Американської Конференції та ін. 1981 вів справу амер. громадянина Михайла Деркача, якого було звинувачено в колаборації з німцями.

М.О.

ПІК (псевдо) див. *Козак Едвард*

ПІК (псевдо) див. *П'ясецький Петро*

ПІЛЬНИЙ М. (псевдо) див. *Толлоко Леон*

ПІНЕЛАС ПАРК (Pinellas Park), м. в зах. частині Флориди, Пінелас пов., бл. Сейнт Пітерсбурга (St. Petersburg), засн. як м-ко 1914, стало м. 1959. Нас. 45,414 (2000), в т.ч. 76 українців. В П.П. від 1983 діє укр. правос. церква св. Михаїла, спочатку богослуження відправлялися в амер. приміщеннях, а від 1992 парафія має свій власний будинок.

р.м.

ПІНОТ-РУДАКЕВИЧ Ярослав (Yaroslav Pinot-Rudakevych), театр. діяч; н. 22.6.1910 в с. Закомар'я

Золочівського пов. на Львівщині, п. 21.3.1993 у Філядельфії. Здобув сер. освіту у Тернопільській і Львівській гімназіях. Почав театр. діяльність у трупі Йосипа

Стадника і Яреми Стадника (1931-33), а далі працював у театрі "Заграда" (1933-38), куди молодого актора звпросив Володимир Блавацький, театрі ім. Івана Котляревського (1938-39), ім. Лесі

Українки (1939-41), Львівському оперному (1941-44). Під час 2 Світ. війни переїхав до Нім., де перебував у таборі ДП в Ашаффенбургу, керував укр. театром (1945-49). Пізніше емігрував до США, працював в укр. театрі у Філядельфії (з 1963) під керівництвом Володимира Блавацького, а після його смерті – Володимира Шашаровського, згодом в "Театрі в п'ятницю".

М.О.

ПІНЧАК Степан (Stepan Pinchak), чернець-францисканець, кат. св. візант. обряду; н. 21.8.1932 в Авбурн (Auburn), Н.Й., п. 20.5.1998 в Юніонтанн (Uniontown), Пен. Вчився в Семінарії св. Йосипа (St. Joseph's Seraphic Seminary) в Калікун (Callicoon), Н.Й. і в Семінарії Богородиці в Норволк (Norwalk), Конн. Студіював у Кат. Ун-ті Америки (1960-65) і в Понтіфікальному Ін-ті в Римі (Pontifical Oriental Institute). Висвячений 1957 в Катедрі св. Володимира в Стемфорді. Постригся в ченці 1959 в Манастирі св. Покрови в Нью-Канаан (New Canaan), Конн. Викладав у візант. сер. школі в Пармі, Ог. Чернець францисканець в Манастирі Успення Божої Матері в Сайбертсвілл (Sybertsville), Пен. Служив капеляном для сс. Василянок у Фокс Чейс, Пен. і сс. Службниць у Честнат Гілл (Chestnut Hill), Пен.

М.Р.

"ПІСЛАНЕЦЬ ПРАВДИ" (Messenger of Truth), євангельсько-баптистський журн., що друкувався двічі на місяць спочатку в Лодзі (1927-31), пізніше у Раві Руській (до 1939), за ред. Семена Білінського, згодом Василя Перетятка. 1949 у США журн. було відновлено. 1953 він став органом Укр. Місійно-Біблійного Т-ва в США, з 1953 – також органом Об'єднання Укр. Євангельсько-Баптистських Церков у США. З 1986 офіційно репрезентує Всеукр. Євангельсько-Баптистське Братство. Друкувався в Честері (Chester), Пен., пізніше

з 1966 в Еванстоні (Evanston), Ілл. Гол. ред. – Лев Жабко-Потапенко (1949-75), Олекса Гарбузюк (1975-86), Володимир Домашовець (з 1986). З 1986 журн. друкується й у Вінніпезі, Кан., а з 1994 – у Луцьку. 1996 "П.П." став кварталником.

М.О.

"ПІСНЯ УКРАЇНИ" (Song of Ukraine), радіопрোগрама в Детройті, засн. 1982 Василем Колодчином. Початки цієї радіопрोगрами були ще в "Укр. годині" засн. в ранніх 1950-их рр., яку провадив Зенон Тарнавський. Василь Колодчин працював деякий час на цій програмі, пізніше на програмі "Душа України" (очолювана Орестом Каралаш). 1982 через зміни на радіостанції етнічних програм, Василь Колодчин засн. "П.У." для громад Детройту, Анн Арбору та Віндзору, Кан. Найголовніші теми програми: сусп.-гром., церк., наук., культ., політ. і спорт. діяльність укр. громади в США та події з України. "П.У." провадив Василь Колодчин разом із сином Романом Колодчином, а після смерті батька, Роман далі провадить радіопрोगрамою.

р.м.

ПІТСБУРГ (Pittsburgh), друге за величиною місто в Пенсильванії, розташоване у південно-зхідній частині шт. на перехресті рік: Мононгагіла (Monongahela), Аллегені (Allegheny) та Огайо (Ohio). П. столиця Аллегені Кавнті (Allegheny County). Площа П. становить 151 кв.км., населення 316,720 (2010), зокрема 3,170 українців. У метрополітарнім П. мешкає 40,000 українців. П. протягом тривалого часу був центром копалень: залізної руди, а в околицях П. – вугілля. В історії США знає як: "Iron City" (Місто Заліза), "Arsenal of the World" (Арсенал Світу), та "City of Smoke" (Місто Диму). В укр. еміграційній історії, П. с знає як Матірне м. зах. Пен., бо всі укр. ін. осередки були зорганізовані українцями

П. як: Норт Сайд (North Side) П., Алікіпа (Aliquippa), Амбрідж (Ambridge), Карнегі (Carnegie), Дукейн (Duquesne), Форд Сіті (Ford City), Лятроб (Latrobe), Ліндора (Lyndora), МекКіс Рокс (McKees Rocks), МекКіспорт (McKeesport), Монесен (Monessen), Нью Кенсінгтон (New Kensington) та ін.

Першими укр. поселенцями були четверо мужчин (1878). Троє з них повернулися в Україну, а один, Андрій Андрейчин з с. Устя Руського, залишився, викликавши з України наречену, одружився та був піонером будови першої укр. кат. церкви св. Івана Хрестителя (1891). Споруда церкви зазначена у реєстрі Амер. Історичних Цінностей-Монументів США. Першими поселенцями були русини із Закарпаття (1880). А згодом, 5 років опісля, лемки із сіл Горлицького повіту: Ганчова, Лисова та Климківка, а пізніше (1889) українці з Гал. У 1890 в П. було 25 родин і приблизно 100 самотніх чоловіків. Окрім прибулих з України, велика к-сть із перших новоприбулих в П. були гірники із сх.-півн. частини шт. (через страйки, які саме тоді відбувалися і брак праці). Заробіток робітника тоді в П. становив 13 центів на годину.

Всі тодішні укр. піонери осіли в Савт Сайд П. і працювали на фабриках, в яких вироблялися залізні труби та інші залізні приладдя. Там вони ходили до поль. костела, аж доки не купили дерев'яну залю на 7 і вул. та Карсон (1890). Першими свящ. УКЦ в П. були ще до будови церкви св. Івана Хрестителя: оо. Іван Волянський, Теофан Обушкевич та Гавриїл Вислоцький, а під час будови нової церкви: оо. Амврозій Полянський (1891-95) та Микола Стефанович (1895-1911). На початку 1890-их рр. почалась незгода між русинами і галичанами, згодом русини з Закарпаття судово відлучились і зорганізували свою парохію, а також під патронатом

св. Івана Хрестителя (1900). (див. Закарпатська імміграція у США та Візантійські Католицькі Епархії). Під кінець 1890-их рр. москвофіли також відлучилися. За час о. Миколи Стефановича парохія збудувала муровану церкву, залю та купила землю під цвинтар. Заснувався відділ УНС "Братство св. Івана Хрестителя" в 1904; зорганізувався співацький гурток "Бандуристи" 1905; постав хор "Боян" (1908) та започаткувались драматичні гуртки й оркестри (Мандолінова Оркестра, 1916). Започатковано укр. вечірню школу в 1896 в якій вивчали укр. мову. Першим учителем був Василь Бубняк. 1922 до школи ходило 200 дітей. Після 1933 парохія запросила сс. Василіянок, які започаткували цілоденну школу. 1919 зорганізувалась укр. кат. церква св. Юрія на Норд Сайд П. В 1930-их рр. при церкві було зорганізовано вечірню школу та церк. хор, який складався з 50 співаків. 1926 при 16 вул. на Савт Сайд засн. автокефальну правос. церкву св. Володимира. При цій церкві був хор і танц. група.

1904 укр. презбітеризм народився в П., з якого витворились дві укр. презбітерянські громади в П. Їх зорганізувала інтернаціональна презбітерянська місія, яка оплачувала їхніх пасторів. Від 1912 укр. презбітеріяни мали свою церкву (Перша Презбітерянська Церква – Слов'янська Євангельська Церков) і видавали перший часопис – тижневик, а згодом місячник "Союз", який виходив до 1922. При церкві існувала велика недільна школа для дітей різних національностей. Програма школи велася англ. мовою.

Між укр. орг-ціями, найстаршим т-вом є теперішній відділ 53 УНС. Відділ був зложений ще перед створенням УНС, себто в 1888, як відділ "Сполученс Братств Руських" і який в 1892 став відділом "Сосдиненія гр.-кат. русских Братств Сіверної Америки". Коли постав Руський Нар. Союз

(1894), теперішній УНС, він став відділом 53. На Савт Сайді 1915 засн. Укр. Нар. Дім. Заряд Нар. Дому 1919 закупив на 11 вул. залю, в якій відбувалися різноманітні відзначення та урочистості. Дім проіснував до 1931 і був переданий парохії УПЦ. На Норд Сайді Укр. Нар. Дім проіснував від 1920 до 1925.

Від початків українці П. брали участь у гром., політ. та просвітньому житті. Проводили збірки на Рідну Школу в Україні, на інвалідів, й ін., проводили нар. віча. Створили 1911 Фонд ім. о. Миколи Стефановича, який був призначений на утримання укр. середніх шкіл у Гал.; скликали всенар. віча у справі окупації Галичини Польщею 1915, 1922 та 1931 та ін. З 1917 укр. П. брали участь в Першому Укр. Дні (21 квітня). 1925 було створено в П. "Лігу Визволення України", члени котрої були із навколишніх містечок.

В П. існували чотири відділи УНС, три відділи УБС, три відділи Союзу Укр. Католиків "Провидіння", десять відділів "Нар. Поміч". Укр. Нар. Поміч, допомогова орг-ція для новоприбулих, була засн. 1914 і мала свій осідок у П. на 2 Авеню, де виходив їхній тижневик "Нар. Слово" а пізніше "Укр. Нар. Слово" до 1981. Укр. Нар. Поміч перенеслася до Чикаго 1981, і об'єдналася з товариством Союзом Укр. Католиків "Провидіння" в 2009.

Від початків зорганізованого робітничого руху в США українці П. брали в ньому участь. Укр. Робітнича Партія започаткувалась 1910-их рр. Вже в 1911 засн. при УКЦ на Савт Сайді просвітню читальню ім. Маркіяна Шашкевича. 1913 читальня, через радикальні погляди деяких членів, перенеслася до приватної меншої залі Гути-Кульчицького. 1917-21 вона була зачислена як відділ соціалістичний Партії. Від 1922 цей відділ проводив всенар. віча протесту, які часом розганяла поліція. В 1930-их рр. цей робітничий відділ був найбільш

активний. Його чл. проводили популярні й просвітні виклади, влаштовували вистави, пікніки, імпрези та ін. З часом він злучився із міжнар. комуністичною партією і створив свій робітничий орден. Після 1980-их рр. орден перестав існувати.

В 1920-их рр. в П. зорганізувалось жіноче т-во, яке пізніше включилося в СУА. Жінки від початків брали участь в усіх місцевих міжнар. базарах, представляючи укр. мистецтво. Їхніми заходами в 1930 було засн. Клуб Укр. Студентів, котрий дотепер існує й членами котрого є також професіоналісти з околиць П. Ще перед 2 Світ. війною в П. існували: Відділ Союз Українок ч. 27, ОДВУ та Укр. Золотий Хрест.

Від 1932 українці П. мають свою Республіканську та Демократичну Лігу Горожан, котрі беруть участь у амер. місцевих виборах.

Перші укр.-поселенці П. ставали також підприємцями. 1893 Степан Пужак заложив на Савт Сайді крамницю з харчами. Перша укр. книгарня була зорганізована 1910 під назвою "Книгарня Новостей". П. мав дві укр. книгарні: "Дністер" 1946 та "Говерля" 1956. В П. існувало чотири радіопрोगрами: дві заг. укр., дві рел. (кат. та баптистська). Одна існує дотепер: програма Михайла Комічака з 1950 (яка тепер в інтернеті).

1919 Укр. Запомоговий Союз зорганізувався на Савт Сайд і під час свого довгого існування дістав назву в 1962 "Укр. Дім", до нього перенеслися в 1974 Тво "Самопоміч" та "Центрاليا Союзу Укр.-Амер. орг-цій Зах. Пенсильванії". В П. існували два позичково-будівельні т-ва. Перше засновано 1921, а друге – 1925.

Укр. Молодь була вперше зорганізована 1908 й проіснувала до кінця 1918. (Т-во Січ). В 1930-их рр. Укр. Клуб був зорганізований при Ун-ті Пітсбургу і видавав свій журнал. Клуб згодом став одним із відділів Ліги Укр. Молоді (1940). Правос. молодь започаткувала в

1940-их рр. відділ Укр. Правос. Ліги. Вистави та хори обох Церков були популярні в 1930-1940-их рр. Їхній спільний хор називався "Зах. Пенсильванський Регіональний Хор". Окрім них були зорганізовані в П. ще Ліга Укр. Молоді Півн. Америки (яка мала 1938 свою конвенцію в П.), Укр. Клуб (1930), Укр. Професійне Т-во та Укр. Школу Танку Василя Авраменка. 1974 було започатковано курси укр. мови на славистичному департаменті Ун-ту Пітсбургу. В 1990-их рр. зорганізовано при ун-ті укр. літні курси. В П. існували при церквах спорт. дружини кошиківки (1930 і рр.) та бейсболу (1960 і рр.). Після 2 Світ. війни 3,500 укр. переселенців осіло в П. Вони одразу, після свого приїзду, заложили відділи таких товариств: ОДВУ, ООЧСУ, УККА, Т-во Укр. Студіюючої Молоді ім. М. Міхновського, СУМ, Пласт. Вони заложили Укр. Технологічний Ін-т, Укр.-Амер. Клуб, Т-во "Самопоміч", Укр. Танц. Труппу, Укр. Театр. Гурток "Світанок", Асоціацію Укр. Радіопередавачів, Патріархальний Устрій УКЦ та Союз Укр.-Амер. Орг-цій Зах. Пенсильванії (1957), який під цю пору є найбільш активний. Всі ці вищезгадані т-ва від їхнього заснування продовжували програму визволення України з-під Советів та інформували американців про Україну, відзначали укр. іст. дати (напр. будова статуї, що присвячена Тисячоліттю Християнства на Україні), а від 1991 всіляка допомога українцям для їхньої нової держави та продовження відзначення іст. дат (Голодомор від 1953, День Незалежності та ін.).

В 1969 суботня Школа Українознавства була зорганізована і проіснувала до 1980-их рр. з перервами. По довгих стараннях 1990 українці П. відчинили Укр. Нац. Кімнату при Пітсбурзькому Ун-ті, де містяться кімнати 27 інших національностей.

Укр. преса в П.: "Американська Русь" (1910), "Американській Русській

Вістник", "Русин" (1911-17), "Союз" (1908-22), "Нар. Слово" (1914-59) що продовжувалось як "Укр. Нар. Слово" (1959-82), "Правда Життя" (1914), "Жіночий Світ" ред. Марія Бек (1933, 1934, 1938). Русинська преса дещо про українців в П.: "Русській Вістник" (1917-52), "Русько-Амер. Правос. Вістник" (1915-17), "Вістник" (1936-55).

Лім: Ювілейні Альманахи укр. та русинських орг-цій П.; Календарі-Альманахи УБС, СУК "Провидіння", Укр. Нар. Помочі, УНС спеціально на рік 1934, (про П. Володимир Малевич, ст.722-728);

Komichak M. "Ukrainians of Pittsburg" Ukrainians in Pennsylvania (1976);

Haluszczak S. P. Ukrainians of Western Pennsylvania (2009).

О. Лужницький

ПІТСФІЛД (Pittsfield), м. в півн.-зах. частині шт. Массачусетс, пов. Беркшир (Berkshire), 62 км на сх. від Албані (Albany), Н.Й., 10 км від м. Дальтон (Dalton), Масс., нас. 45,703 (2000), в т.ч. 357 українців. Перші поселення починаються у пол. 18 го ст., міські права з 1891. У П. діє укр. кат. церква Івана Хрестителя. 1953 відділ УНС в П. нараховував 203 чл.

р.м.

ПІТЬО Роман (Roman Pitio), правник, гром. діяч; н. 1945 в Нім. Закінчив правничі студії в Ратгерському Ун-ті (1967), у Правничій школі при цьому ж ун-ті отримав ступінь д-ра права (1971). 1974-78 входив у міську раду Ірвінгтону, Н.Дж., був радним управи міста. 1979 призначений суддею. Провадив на спілку адвокатську фірму "Пітьо-Олесницький-Турецький". 1979 був заст. през. Асоціації Укр.-Амер. Адвокатів, 1979 був през. амер. Ротарі-клубу.

М.О.

ПЛАВ'ЮК Ярослав (Яро) (Yaroslav Plaviuk), мистець-маляр; н. 1918 в с. Кути Косівського пов., Гал., п. 1999 в Чикаго. Вчився в хліборобському ліцеї в Коломиї, а потім закінчив хліборобський ліцей у Городенці. Мист. освіту почав на еміграції в Ляйпцігу (1944), продовжував студії в Інсбруку, Австр., в мист. школі проф. Нойбакера. Закінчив студії мистецтва в Парижі. Вийшовши до США, поселився в Чикаго, де поглиблював мист. студії в Інституті Мистецтва в Чикаго. Мав 9 індивідуальних виставок в більших містах США і в Торонто, брав участь у збірних виставках. Малював олійними фарбами і аквареллю; стиль і тематика: модерне малярство і абстракти.

М.С.

ПЛАЙ Ірина (псевдо) див. *Луцк Ольга*

ПЛАСТ (Plast) – укр. мол. орг-ція в Америці, базована на тій, що її оснував 1911 в Україні Олександр Тисовський. Правно оформлена й зареєстрована в держ. властях шт. Міч. (з правом дії на всій території США) як Пласт, Орг-ція Укр. Молоді (Plast, Ukrainian Youth Organization, Inc.). 2001 назву змінено на Пласт, Укр. Сквартська Орг-ція. Ціллю П. є всебічне патріотичне самовиховування укр. молоді на принципах вірності Богові й Україні, допомоги іншим, дотримання пласт. закону й послуху пласт. проводові (три гол. обов'язки пластуна).

Початки Пласту в Америці. Перші спроби організувати Укр. Пласт в США мали місце в періоді між двома світ. війнами (Петро Задорещкий). Про той час є тільки скупи інформації. Відомо, що існувала група пластуна в Нью-Йорку між 1918 і 1929 (з перервами), яка в час свого найбільшого розквіту налічувала 95 чл. Зате орг-ція П. набрала буйних розмірів після приїзду в Америку наступної хвилі укр. імігрантів при кін. 1940-их і поч. 1950-их рр. Багато

Перше Свято весни в Америці. Ст.пл. Володимир Воловодюк звітує коменданту "Піку" - Петрові П'ясецькому. 1950

з них були чл. П. ще в Україні; ще більше пластувало в таборах ДП в Зах. Європі по закінченні воєнних дій. Уповноваженим Гол. Пласт. Старшини на Америку був назначений Євген Кульчицький-Гут. Він пов'язав частини пластуна, які спонтанно поставали по сливе всіх місцях осідку українців в Америці в одно ціле – крайову пластову орг-цію і довів до її правного оформлення й реєстрації в держ. властях та закупив перший в Америці пласт. дім у Детройті. 14-15.4.1951 був скликаний до Нью-Йорку 1-ий Крайовий Пластовий З'їзд який устійнив структуральні рамки для орг-ції, обираючи крайовий провід, що складався з Крайової Пласт. Старшини (виконні функції) і Крайової Пласт. Ради (перевірно-судові). Очолив П. як перший гол. Крайової Пласт. Старшини – Євген Кульчицький.

Пластові станиці. Пласт. осередки – станиці й групи – поставали як правило з ініціативи поодиноких пластуна які, опинившись у новому середовищі, знаходили в своєму оточенні більше однодумців. Поміняючи згадану вище групу пластуна, що існувала перед 2 Світ. війною, першою станицею що оформилася був Нью-Йорк (1.5.1949; Мирослав Раковський). Слідували ін. станиці: Філадельфія (10.7.1949; Петро Ісаїв), Чикаго (31.7.1949; Юліян Каменецький), Детройт (6.8.1949; Євген Кульчицький-Гут) і т.д. На час 1- Крайового З'їзду в 1951 вже зареєстровано 31 пласт. осередків, а саме: Амстердам, Бабилон, Балтимор, Бетлегем, Бостон, Бريدжпорт, Боффало, Чикаго, Клівленд, Коговс, Детройт, Флінт, Гренд Репидс, Гартфорд, Гемпстед, Джерзі Ситі, Лорейн, Лос Анджелес, Міннеаполіс,

Перший гурток юнаків "Вовків", 1951

Рій новачок на оселя "Вовча тропа", 1960

Мюррей, Ньюарк, Нью-Гейвен, Нью-Йорк, Патерсон-Пассейк, Філадельфія-Честер, Рочестер, Сейнт Луїс, Стамфорд, Сиракюз, Трентон і Ютика, – що разом охоплювали 1,617 членів (включно 70 самітників). З бігом часу той стан мінявся: організувалися нові осередки, інші ж переставали існувати, гол. ті чисельно менші, що виявилися нежиттєздатними. Їхнє членство приписувано до сусідніх, більших станиць; деякі пластуни при першій нагоді переїздили до міст, де були більші скупчення українців. Цей процес консолідації помітно до 1957, коли ч. осередків упало до 22, проте стан членства зріс до 2,690. Між 1960 і 1983 рр. число осередків було досить стабільне, коливаючись

між 28 і 31, потім стало повільно спадати до 19. Загальне число членства зростало, осягаючи 4,240 у 1967. Починаючи з 1981, цей стан став зменшуватися й упав у 1995 до 2,501. У 2006 проводиться пластова праця у таких місцевостях: Албані, Балтимор, Бостон, Боффало, Вашингтон, Гартфорд, Гемпстед, Денвер, Детройт, Кергонксон, Клівленд, Лос Анджелес, Міннеаполіс, Ньюарк, Нью-Йорк, Пассейк, Рочестер, Сиракюз,

Сієтл, Філадельфія, Чикаго. Загальне число членства 2,550.

Діяльність. П. веде діяльність у 4-ох уладах (вікових групах): Улад Пластунів Новачків і Пластунук Новачок (УПН) – 6-11 рр. життя; Улад Пластунів Юнаків і Пластунук Юначок (УПЮ) – 11-18; Улад Старшого Пластунства (УСП) – 18-35 і Улад Пластового Сеньйорату (УПС) – вище 35. Окрім того при П. існує Пластприят/Ланка батьків, якої завданням є створення умов пригожих для ведення пластової праці і Пташата при Пласті – пластова передшкілля (Неоніля Сохан). В УПН і УПЮ зайняття ведуться на щотижневих сходах роїв (УПН) і гуртків (УПЮ), що складаються з 6-12 чл. Зайняттями проводить впорядник,

старший віком виховник, хоча в УПЮ натиск є на ведення програми самим юнацтвом, під наглядом і за порадами виховника. Зайняття, як правило, включають церемоніальне відкриття, гутірку/розповідь, майстрування/ручні роботи, праця для суспільства, спів, ігри, святочне закриття. При сприятливих умовах проводяться зайняття серед природи: прогулянки/мандрівки, теренові ігри, санація довкілля тощо. Пропагується фізичне виховання, участь у різних видах спорту. Молодь, яка осягнула певний рівень фіз. вироблення може здобувати Відзнаку Фізичної Вправності. Всі зайняття в П. переводяться в укр. мові; тому знання укр. мови є передумовою членства в П. Окрім щотижневих зайнять: кожний пластун обов'язаний працювати над собою самостійно (керуючись благородними цілями поданими пласт. законом, як: словність, сумління, точність і т.д.), щоб виробити свій світогляд і характер. Кожний пластун має обов'язок робити якесь добре діло. Періодично новацтво й юнацтво переходить перевірки свого вироблення – пластові проби, якими здобувають шораз вищі членські ступені. Також можуть складати іспити вмільностей із різних ділянок свого зацікавлення як: мандрівництво, картографія, сигналізація й ін. Літом молодь їде таборувати на природі, де властиво проходить ключеву частину пластової програми. Окрім звичайного стаціонарного таборування, переводяться теж, зокрема для старшої молоді, спеціалізовані табори, як: водні, літунські, гірські, мандрівно-піші, роверові, кінні. УСП і УПС, які гуртують дорослих пластунів, не проводять щотижневих зайнять; їхнім завданням є ведення виховної праці в мол. уладах та праця в Пласті відповідно до своїх ін. зацікавлень і можливостей, як напр. в адміністративній і господарській ділянках. Члени

Курінна Рада на оселі "Вовча Тропа", 1960

П. носять приписані однострої з відзнаками відповідно до ступеня свого пласт. вироблення. Членство одержує пласт. журн., відповідно до свого віку: для УПН – "Готуйсь", для УПКЮ – "Юнак", а для УСП і УПС – "Пласт. Шлях". Протягом довшого часу ті журн. були видавані в Америці для пластунів усього світу; під сучасну пору (2003) перші два є публіковані в Канаді, а "Пласт. Шлях" – в Україні. Кожних два рр. П. відбуває Крайовий Пласт. З'їзд для перегляду й оцінки проробленої праці, намічення плянів на наступний період і перевибору проводу. П. очолювали, як голови Крайових Пласт. Старшин такі особи: Євген Кульчицький-Гут (1951), Григор Бобків (1951-53), Мирослав Раковський (1953-55), Богдан Кравців (1955-57), Ярослав Падох (1957-60), Ольга Кузьмович (1960-63 і 1989-93), Юрій Ференцевич (1963-67), Ярослав Бойдуник (1967-71), Павло Дорожинський (1971-75), Андрій Мицьо (1975-79), Ігор Сохан (1979 і 1985-89), Евстахія Гойдиш (1979-85), Юрій Савицький (1993-95), Зенон Голубець (1995-97), Борис Павлюк (1997-2001), Ігор Микита (2001-05), Марта Кузьмович (2005-07), Петро Ставничий (2007-).

Майно. У більших осередках, як Ньюарк, Нью-Йорк, Клівленд, Детройт, Чикаго, П. закупив власні пласт. дома, які служать молоді місцем зустрічей і пластових занять. Літні табори найбільшості відбуваються на власних пласт. оселях. З них найбільша й найбільше відома – "Вовча Тропа". Інші пласт. оселі, де: "Новий Сокіл" біля Боффо (перша пласт. оселя в Америці, закуплена першим Начальним Пластуном, Северином Левицьким), "Писаний Камінь" в околиці Клівленду та "Зелений Яр" коло Детройту. Існувала теж пласт. оселя "Великий Луг" у шт. Віск., на півн. зах. від Чикаго, але її продано після того, як там у 1960 трапився нещасливий випадок, коли втопилося шість пластунів-юнаків. Опісля Чикагська

станція закупила оселю у Віск. "Беркут" яка існувала 1967-87. Станиця Чикаго в 2009 отримали від Кооперативи "Самодопомога" в Чикаго малу 10-акрову оселю б. Равнд Лейку, Ілл., на якій відбуваються різні пласт. свята та ін. заняття. Пластуни таборували теж на приватній оселі "Бобрівка", в околиці Гартфорду, одначе пізніше пластове табування там припинено і молодь із тих околиць стала учацати на "Вовчу Тропу". 23.2.1952 засновано в Клівленді Пласт. Музей стараннями Леоніда Бачинського. А в Нью-Йорку, постало в 1955 підприємство "Молоде Життя" яке постачає пластові однострої, відзнаки, виряд і літературу для членів П. Керівники "Молодого Життя": Володимир Дармохвал, Андронік Копистянський, Ніна Самокіш. Останньо (2002) урухомлено теж пластову крамничку, яка постачає пласт. речі через міжсітку (internet).

Матірні курені. Члени УСП і УПС згуртовані в куренях на базі товариських зв'язків. Завданням куренів є ведення пласт. праці й вони переважно спеціалізуються в різних її ділянках. За нечисленими винятками ("Княгині"

– Філядельфія, "Нові Обрії" – Детройт, "Побратими" – Чикаго, "Чортополохи") ті курені є екстериторіяльними, значить мають у своїх рядах пластунів не тільки в Америці, але й у інших краях. Курені й їхні спеціальності є: "Ватага Бурлаків" – мандрівництво, зокрема гірсько-роверове, лещтарські табори; "Буриверхи" – перша допомога, індивідуальна виховна праця; "Верховинки" – допомога Україні, літературні конкурси; "Вовкулаки" – вишкільні табори "Золота Булава", укр. мова; "Войнарівці" – протинікотинна і протиалькогольна акція; "Дубова Кора" – допомога потребуючим студентам; "Закарпатці" (курінь перестав існувати); "Княгині" – допомога станиці Філядельфії; "Лісові Мавки" – кінні табори; "Лісові Чорти" – табірництво, зокрема вишколи таборових провідників "Лісова Школа"; "Нові Обрії" – виховна праця; "Орликівці" – змаги юнацтва "Орликіяди"; "Перші Стежі" – мандрівні табори "Стежки Культури", табори пташат; "Побратими" – водне мандрівництво; "Сіроманці" – видавнича діяльність; "Спартанки" – фізкультура, табори 6-літніх; "Тисовських" – індивідуальна

Пластовий табір, 1948

Пластуни на Ювілейній Міжкrajовій Пластовій Зустрічі з нагоди 70-річчя Пласту ("Вовча Тропа") Четгам, Нью-Йорк, 1981

пласт. й гром. праця; "Ті, що Греблі Рвуть" – вишколи таборових провідниць "Школа Булавних"; "Характерники"; "Хмельниченки" – плекання коз. традицій, водно-мандрівні табори: "Орден Хрестоносців" – виховна праця; "Червона Калина" – спортивні табори, щорічні вечорниці ЧК; "Чорноморські Хвилі" й "Чорноморці" – водне пластування; "Чортополохи" – бібліотекарство; "Чота Крилатих" – літунське пластування; "Шестокрилі" – укр. традиції.

Світові зв'язки. П. в Америці, разом із іншими крайовими пласт. орг-ціями, творять світову надбудову – Конференцію Укр. Пластових Орг-цій (КУПО). КУПО створено 1954 і до часу відновлення Пласту в Україні 1990 П. Америки був її найбільшою складовою частиною. Отож і керівні органи КУПО: Гол. Пласт. Рада й Гол. Пласт. Булава мала свій осідок в Америці протягом переважаючої частини того періоду; вряди-годи відступаючи цю функцію сусідній Канаді. На чолі світ. пласт. проводу стояли наступні пластуни з Америки: голови Гол. Пласт. Ради – Осип Бойчук (1954-58 і 1962-67), Ярослав Гладкий (1958-62 і 1973-80), Юрій Старосольський (1967-70), Ольга Кузьмович (1970-73), Тарас Дурбак (1980-84), Віктор Яворський (1984-86), Петро Содоль

(1986-88), Любомир Романків (1988-94), Орест Гаврилюк (1994-2000) та голови Гол. Пласт. Булави: Ярослав Гладкий (1954-58 і 1962-67), Осип Бойчук (1958-62), Юрій Ференцевич (1967-70), Роман Рогожа (1973-77), Любомир Романків (1977-84), Орест Гаврилюк (1988-94), Юрій Слюсарчук (1994-97), Людмила Дармограй (1997-2000) і Ярослава Рубель (2000-06), Володимир Базарко (2006-). Уосібленням ідейної єдності Укр. П. є Начальний Пластун і цей почесний пост досі займали три особи (всі з Америки): Северин Левицький "Сірий Лев" (до 1962), Юрій Старосольський (1972-91) та Любомир Романків (1997-). Із відновленням П. в Україні (1990), пластуни Америки несуть йому всяку потрібну поміч; не тільки фінансову, але й допомагають у різних виховних і адміністративних

заходах.

Визначні пластуни. П. в Америці видав із своїх рядів чимало провідних членів суспільства, так діяльно-українського, як і загально-американського. Ось неповний їх список: Архітекти – Іриней Гарасим'як, Тит Геврик; Ветеринарні лікарі – Роман Барановський, Богдан Чехут; Бібліотекарі – Світлана Андрушків, Люба Волинець, Марта Рудик; Військовики – Орест Гаврилюк, Микола Кравців, Яромир Оришкевич, Анна Ратич, Петро Содоль, Юрій Ференцевич, Степан Шишка; Дантисти – Стефанія Барановська, Юрій Барановський; Жіночий рух – Іванна Ганкевич, Софія Геврик, Ірина Куровицька; Журналісти, письменники – Михайло Бажанський, Володимир Барагура, Рома Гадзевич, Богдан Кравців, Ольга Кузьмович, Христина Лев, Іванна Горчинська, Марта Тарнавська, Богдан Рубчак, Ростислав Хом'як; Інженери – Станіслав Берегулька, Григор Бобків, Володимир Воловодюк, Роман Волчук, Михайло Герець, Ярослав Гладкий, Орест Городиський, Ігор Король, Євген Кульчицький, Євген Михалович, Любомир Онишкевич, Петро П'ясецький, Іван Сось, Зенон Степчук, Роман Стефанюк Богдан Федаш, Дарія Франкен; Лікарі – Ераст Бурчинський, Олег

Д-р Любомир Романків складає присягу Начального Пластуна на другу каденцію, 2010

Волянський, Микола Грушкевич, Іларіон Домбчевський, Юліян Гной, Ігор Захарій, Борис Люшняк, Олександр Якубович; Мистці, мистецтвознавці – Ярослав Вижницький, Едвард Козак, Юрій Козак, Ярема Козак, Микола Кузьмович, Володимир Пилишенко, Орест Полішук, Богдан Титла; Музиколог – Роман Савицький; Океанограф – Орест Дячок; Педагоги, професори – Роман Андрушків, Леонід Бачинський, Володимир Бандера, Оксана й Олександр Бережницькі, Олекса Біланюк, Дарія Бойчук, Роман Воронка, Ігор Гайда, Іван Головінський, Олег Коверко, Олег Колодій, Мирослав Лабунька, Дарія й Василь Маркусі, Лариса Онишкевич, Юрій Павлічко, Северин Плидович, Володимир Петришин, Олена Сацюк, Юрій Солтис; Підприємці – Петро Наконечний, Орест Федаш, Микола Ценко; Політики – Павло Дорожинський, Ярослав Рак, Богдан Федорак; Правники – Володимир Базарко, Осип Бойчук, Ярослав Падох, Марта Трофименко; Правозахисний рух – Надія Світлична; Релігійні діячі – Патріарх УГКЦ Любомир Гузар, о. Борис Гудзяк, Василь Колодчин, сп. Борис (Гліб) Лончина, о. Іван Прокопович, о. Богдан Смик, митр. Стефан Сулик, о. Андрій Чировський; Фізики – Юрій Гамота, Теодор Костюк, Андрій Храпливий; Хеміки – Лев Григорчук, Богдан Гуран, Ігор Масник, Любомир Романків, Юрій Слюсарчук та багато ін.

П. в Америці діє, щоб зберегти ідентичність укр. молоді й виховати провідників свого суспільства.

Лит.: Гол. Пласт. Булава. Звіти і Матеріали на 15-ті Збори КУПО (рукопис);

Гол. Пласт. Булава. Кодекс обов'язуючих пластових приписів. Н.Й.-Філядельфія, 2001;

Зеня Брожина і ін. (ред.) Мандрівка Пласту в ЗСА. Нью-Йорк, 2001;

Матеріали Комісії для вибору На-

чального Пластуна, 1970-72; Крайова Пласт. Старшина ЗСА. Пласт. Листок, 1949-2002;

Гол. Пласт. Булава. Юнак, 1963-2003;

Shtohryn D. (ed.). Ukrainians in North America. Association for the Advancement of Ukrainian Studies. Champaign, Illinois, 1975.

О. Гаврилук

ПЛАСТОВА ФУНДАЦІЯ (Plast Foundation, Inc.) засн. 1963 у Нью-Йорку з метою придбання фондів, будинку та приміщення для пласт. молоді станиці Нью-Йорк. Засновниками П.Ф. були Ярослав Падох, Роман Баранський, Богдан Соболта, В'ячеслав Вишневський, Володимир Соляк, Ірина Стецурка і Петро Дармохвал. Гол. досягненнями П.Ф. було придбання будинку на 2-ій Авеню в Нью-Йорку (1964) й 97 акрів землі в Лексінгтон, Н.Й. (1984). При заснуванні П.Ф. членство було закритим і складалося з 24 чл. Першим кер. був Роман Баранський (1964-71), Богдан Михайлів (1986-2008).

р.м.

ПЛАСТОВИЙ МУЗЕЙ (Plast Museum) в Клівленді, засн. 1952 пласт. і гром. діячем Леонідом Бачинським. Спершу матеріали зберігалися в приватному помешканні засновника, згодом в приміщенні при правос. церкві св. Володимира, від 1983 П.М. знаходиться в Астрономі катедри св. Йосафата. П.М. знайомить з історією та працею пласт. орг. ції в Америці після 2 Світ. війн. Експонати зберігаються гол. у відділах: друковане слово, архівні матеріали, особливі пам'ятки, відзнаки, образи, поштові матеріали, фотографії. Окрема частина М. – це кімната Сірого Лева (Северина Левицького), першого Начального Пластуна. П.М. тісно співпрацює з Пласт. Музеєм-Архівом в Австралії і Пласт. Архівом у Львові. Дир. П.М. були: Леонід Бачинський (1952-78), Олександр Фединський

(1978-81), Степан Кікта (1981-82), Микола Грушкевич (1982-98), Оленка Хміляк (1999-). Утримання П.М. залежить від дотацій і пожертв окремих осіб і орг. цій. Крім зберігання експонатів, П.М. займається висиланням пласт. матеріалів в Україну. 1989 після смерті Леоніда Бачинського П.М. був названий його ім.

р.м.

ПЛАТКОВСЬКИЙ М. (псевдо) див. *Лівицький Микола*

ПЛЕЙНФІЛЬД (Plainfield), м. в півн.-сх. частині Нью Джерзі, в пов. Юньон (Union), 56 км на зах. від Нью-Йорку, 29 км на півд. сх. від Ньюарку, нас. 47,829 (2000), в т.ч. 152 українців, а в околиці П., яка включає Савт Плейнфільд (South Plainfield) і Норт Плейнфільд (North Plainfield), 544. У Савт Плейнфільд знаходиться англомовна парафія Різдва Пречистої Диви Марії, яка належить до УПЦ Америки. В П. зорганізовано Освітній фонд Укр.-Амер. Асоціації Проф. Осіб і Підприємців. Діяли в П. і Савт Плейнфільд відділи УНС.

р.м.

ПЛЕШКЕВИЧ Омелян (Omelian Pleshkevych), дириг. хорів, композитор; н. 21.8.1897 в с. Маковисько Ярославського пов., Гал., п. 7.7.1960 в Чикаго, похований

на цвинтарі св. Миколая. 1918-21 студіював музику в консерваторії в Ростові-на-Дону, куди разом з батьками був виселений рос. армією в 1916. Закінчив студії

1924 з філософії в Укр. Тайнім Ун-ті у Львові. Був організатором сіль. хорів. З 1924 був дириг. львівських хорів, а в повосиний час в Нім. диригував хорами в таборах ДП. В Чикаго дириг. хорів "Сурма" (1949-55), церк. хору при парафії Різдва Пресв. Богородиці, хору СУМА

(1955-60). Згармонізував пісні УПА і впровадив їх у концертні програми.

М.С.

ПЛЕШКЕВИЧ Омелян (Omelian Pleshkevych), економіст-кооператор, сусп. діяч; н. 20.1.1908 в с. Боратин Сокальського пов., Гал., п. 30.5.2007 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Закінчив Держ. Торг. Ліцей (1931) і працював ревізором кооператив в Гал. (Маслосоюз), інспектором Ревізійного Союзу

Укр. Кооператив у Львові, ревізором банків Кооп. Ради. На еміграції від 1944 в Австр. та Нім., де 1945-46 навчався у Віденській Вищій Школі

Закордонної Торгівлі. Переїхав до США 1949 і оселився в Чикаго. В Чикаго екзекутивний дир. каси "Самопоміч" (1951-77, опісля почесний през.), ініціатор та гол. Т-ва Укр. Кооперації (тепер Централі Укр. Кооператив Америки) (1967-78, після почесний гол.), 1971-73 гол. Кооп. Комісії при СКВУ, 1978-90 гол. Укр. Світ. Кооп. Ради, 1967-90 – чл. Секретаріату СКВУ. П. автор кн. "Економіка-підстава сила укр. спільноти в діаспорі" (1979), гол. ред. кн. "Укр. кооперація в діаспорі" (1994). Відзначений за працю в кооп. русі укр. та амер. установами та пласт. відзначенням "Вічного Вогню" в сріблі за гом. працю.

В.М.

ПЛИМУТ (Plymouth), м-ко в півн.-сх. частині шт. Пенсильванії, над. р. Сасквеганна (Susquehanna), пов. Люзерн (Luzerne), 6 км на півд.-зах. від Вілка-Беррі (Wilkes-Barre). Осередок вугільної і текстильної пром-сти, засн. 1768, інкорпорований 1866. Нас. 8,910 (1990) в т.ч. українців 190; в 1930 их рр. 300 родин. Крім українців, перепис 1990 подає 175 австрійців,

угорців і росіян, серед яких є багато українців. Перші імігранти прибули в 1880-их рр. з Лемківщини, Сх. Гал. і Закарпаття. Працювали в копальнях твердого вугілля і в текстильних фабриках. Спочатку не мали власної церкви й ходили до церкви св. Марії в Кінгстоні. В 1898 заснували церкву св. Петра і Павла; яка була до 1970-их рр. "незалежною", себто не віддала документів власності архієпархії у Філядельфії. 1992 збудовано нову церкву, бо міський уряд проголосив попередню небезпечною до вжитку. Довголітні свящ.: Теодор Двудіт, Мирон Стерно, Микола Костюк. Першою орг-цією було Братство св. Миколая (засн. бл. 1888), воно утримувало читальню, хор і драмгурток, 1928 перейшло на рос. православ'я. При церкві існували 3 орг-ції: Клуб св. Ольги, Клуб дівчат, Клуб хлопців і хор. Тепер є Т-во св. Імени. Була парафіяльна школа, тепер діти навчаються у суботній школі у Вілк-Беррі. Визначні діячі: Микола Демків, Дан Магілл, Анна Бешада, Іван Копач, Роналд Качінко, Ілярія Зубрицька. В П. є парафіяльний дім, збудований 1976 і цвинтар. До парафії П. належать українці з селища Бресляв (Breslau). Там існує відділ УНС Братство св. Андрія (1899) та один відділ Союзу Укр. Католиків "Провидіння". В

УК Церква св. Петра і Павла. Плимут, Пен.

Бреславі діяли філії укр. школи, нар. і балетних танців та Укр. нац. ліги. До 1997 існував там Дім св. Михаїла (засн. 1921).

Лит.: Krawczeniuk, J. Ukrainians in Luzerne County. Wilkes-Barre, King's College, 1982.

О. Кравченко

ПЛІТАС Олександр (Alexander Plitas), лікар, гом. діяч; н. 15.7.1896 у станиці Константинівська на Донщині, п. 27.4.1958 в м. Куллен (Cullen), Мерил. Грек за походженням. Сер. освіту здобув 1914 у гімназії в Ростові-на-Дону. Навчався на мед. фак. Харківського ун-ту, залишив навчання, вступивши до повстанської групи ген. Юрка Тютюнника, з якою брав участь у Зимовому (грудень 1919 – травень 1920) та в Листопадовому 1921 походах. Воював під Базаром. 1923 – після перебування в таборі для інтернованих осіб у Поль. виїхав до Праги, де 1926 доповнив мед. студії і нострифікував диплом. 1927-34 працював лікарем у Подсбрадах, 1934 відкрив приватну практику в м. Жегунь. З 1938 й до часу угорської окупації був у Хусті повітовим лікарем, займав посаду лікаря "Карп. Січі". Після 2 Світ. війни працював викладачем сох. медицини в УТГП, лікарем у таборі ДП в Регенсбурзі, де організував Спілку Укр. Лікарів. 1949 емігрував до США. Отримав працю в туберкульозному шпиталі м. Куллен, Мерил. Був активним чл. Спілки укр. лікарів (Чехо-Слов., Нім.), пізніше УЛТПА.

Лит.: Завальняк, М. Д-р Олександр Плітас (1896-1958), Лікарський Вісник, ч. 10, 1958.

М.О.

ПЛІШКА Павло (Paul Plishka), оперний та концертний співак-бас; н. 28.8.1941 у м. Олд Фордж (Old Forge), Пен. Закінчив Монтклер Стейтовий (Montclair) Ун-т (у вчителя співу Армена Бояжіяна). 1961 дебютував у Патерсон Ліричні

Опері в Патерсон (Paterson), Н. Дж. 1967- запрошений до Метрополітальної Опері в Нью-Йорку, де дебютував як

Монк в опері Пончісллі "Джоконда". У цьому театрі зіграв більше 40 гол. ролей, зокрема Бориса Годунова в однойменній опері Мусоргського, Принца Гремінів в "Свгенії Онсгні", Мефістофеля у "Фавсті" Гуно, сера Джорджа в "Нормі" Белліні, Рамфіса в "Аїді" Верді, Коллін у "Богемі" Пуччіні та ін. Усього за плечима співака – понад 1,000 вистав. Гастролював в оперних театрах Чикаго, Сан Франсиско, Даллеса, Філадельфії, Торонто, Кисва. З 1974 неодноразово мав виступи у Віденській нац. опері, Паризькій Гранд-опері, в театрі Ля Скаля в Мілані, Ковент Гарден у Лондоні. З 1978-79 П. залучас до своїх концертів укр. нар. пісні, а також твори в обробці Миколи Лисенка, Василя Барвінського, Кирила Стеценка, Лева Ревуцького, Миколи Фоменка та ін. 1985 Укр. Ін-т Америки надав П. титул "Українець Року". 1988 за "Реквієм" Верді разом із симфонічною оркестрою Атланти П. одержав нагороду Греммі (Grammy). 1999 з ініціативи Монтклер Стейтсового Ун-ту став почесним д-ром в ділянці гуманітарних дисциплін. Двократним виступом в радіо "The New York Times" П. розповів про свої укр. корені та виконав солоспів Миколи Фоменка "Ой, чого ти, Дніпре" (1999). Видав 1979 довгограйну платівку "Пісні України" із участю піяніста Томи Гринькова, яку переписано на компакт-диск (1992). З 1970-их рр. записав ряд провідних партій в операх "Норма", "Пуритани" Белліні, "Турандот" та "Ля Богема" Пуччіні, "Фавст" Гуно, "Ле Сід" Массене, "Анна Болена" Доніцетті, "Борис Годунов" Мусоргського та ін.

Лит.: Mayer, M. Paul Plishka "Opera News", 22.1.1977

Mark, Michael. Paul Plishka: Songs of Ukraine. "American Record Guide", January, 1980.

М. Олійник, Р. Савнський, мол.

ПЛОХІЙ Сергій (Serhii Plokyh), історик; н. 23.5.1957 в с. Горський Нижнього Новгорода, Рос. Студіював історію в Дніпропетровському держ. ун-ті (1975-80), в Російському ун-ті дружи народів (кандидат іст. наук, 1982) та в Київському

держ. ун-ті (д-р іст. наук, 1990). Емігрував до Квн. 1991, а з 2007 в США. П. працював у Дніпропетровському ун-ті як викладач, доцент, і проф. (1983-92); заст. дир. і проф. в Центрі Укр. Історичного Дослідження ім. Петра Яцика при Ун-ті Альберти (1996-2007); проф.-завідувач катедри укр. історії ім. Михайла Грушевського в Гарвардському Ун-ті (від 2007). Автор наук. кн.: "The Origins of the Slavic Nations: Premodern Identities in Russia, Ukraine and Belarus" (2006), "Unmaking Imperial Russia: Mykhailo Hrushevsky and the Writing of Ukrainian History" (2005), "The Cossacks and Religion in Early Modern Ukraine" (2001, 2004), "Religion and Nation in Modern Ukraine" (2009), "Yalta: The Price of Peace" (2010) та ін.

р.м.

ПЛУЖНИК Галина (Halyna Pluzhnyk), в друге зам. Білоус, з роду Коваленко, дружина письмен. Свгена Плужника, письмен.; н. 1900 у с. Шилівка (тепер Решетилівського р-ну) на Полтавщині, п. 2.8.1989 у Нью-Йорку. Закінчила іст. фак. Київського ін-ті нар. освіти (1921), навчалася також у Муз.-драм. ін-ті ім. Миколи Лисенка. Під час 2 Світ. війни емігрувала споч. до Нім., на поч. 1950-их рр. – до США. Автор спогадів про Свгена Плужника,

що вийшли споч. в "Сучасності" (у 1950-60-их рр.), а 1990 – у квіт. журн. "Україна" (коментар Леоніда Черевтенка).

М.О.

ПЛЮЙКО Полікарп (Polikarp Pliuko), псевд. Поль Половецький, письмен., інж.; н. 8.3.1903 в с. Білогорілка Лохвицького пов. на Полтавщині, п. 10.8.1979 в м. Челтенгем (Cheltenham), Пен. 1930 закінчив Київський Ін-т транспортних сполучень (1930). 1931-35 був скерований на інженерні роботи на Сибірській залізниці в м. Топки Кемеровського р-ну Новосибірської обл. 1944 виїхав з України спочатку до Слов., потім до Нім., де перебував у таборі ДП в Міттенвальді (1945-50). Чл. Гетьманської Орг-ції з 1945. Емігрував до США 1950, замешкав у Клівленді де працював як механічний інж. Працював над англорос. математичним словником виданим Амер. математичною асоціацією в США. Опублікував документальну пов. "Гесна Огненна" (1976) про Голод 1933 на Україні і його висвітлення в США, а також серію ст. на цю тему в газ. "Наша Батьківщина". Автор сатиричної поеми-критики на сов. дійсність "Цар Премудрий Саривон" (1965), поетичної зб. "Над безоднею" (1965, 1978), "Проти течії" (п'ять праць на соц.-політ. теми, 1966) та ін.

М.О.

П.О. (псевдо) див. *Одарченко Петро*

ПОБЕРЕЖНИЙ Павло (Paul Poberezny), авіатор; н. 14.9.1921 в Форт Левенорт (Fort Leavenworth), Канзас. Переїхав з родиною до Мілвокі, Віск. 1942 П. записався до Амер. повітряних сил, пілотував під час 2 Світ. війни в Європі, пізніше в Кореї та В'єтнамі під час тих війн. Служив в повітряних силах 30 рр., здобувши рангу полк. Здобув всі сім військ. повітряних хрил: glider pilot, service pilot, rated pilot, liaison

pilot, senior pilot, Army aviator and command pilot. 1953 в Мільвокі організував перші сходини Експериментальної орг-ції спортивного летунства

(Experimental Aircraft Association), що станом на 2010 налічує 170 тис. чл. у 100 країнах світу. Був през. цієї орг-ції, пізніше гол. дир. (до 2009), коли перебрав його син Тома Побережний. Орг-ція має спортивно-летунські конференції, а через їх популярність, мусли переводити їх в шораз ще більших місцях в Ілл. і Віск. Остаточно 1970 П. закупив 900 акрову землю при оз. Віннебейго (Lake Winnebago) в Ошкош (Oshkosh), Віск., як осідок цієї орг-ції де відбуваються ці спортивно-летунські конференції. До цих конференцій прилітають бл. 12 тис. літаків (з різних країн) та припл. 500 тис. людей. З ініціативи П. 1983 засн. Музей спортивного летунства (AirVenture Museum). П. гол. герой фільму Славка Новицького "The Helm of Destiny" (За стерном доли) (1982). Упродовж кар'єри налітав понад 30 тис. годин як пілот, і збудував кілька літаків саморучно. П. записаний до Нац. Повітряної Залі Слави (National Aviation Hall of Fame) в Дейтон (Dayton), Ог. (1999), і 2002 нагороджений Райт Меморіальною Трофесєю (Wright Memorial Award Trophy).

Н. Заяць

ПОБИГУШКА Филимон (Fylymon Pobihushka), гр.-кат. свящ., пласт. діяч; н. 3.12.1893 в с. Березівці Збарзького пов. на Тернопільщині, п. 5.11.1953 в Нью-Йорку. Вчився в класичній гімназії в Тернополі (1905-13). Був активним учасником визвольних змагань 1918-19, а згодом аступив на теологічні студії Духовної семінарії у Львові, які закінчив з відзначенням 1923. П. висвячено на свящ. 1923. З 1925 був

катехитом гімназії в Золочеві, пізніше в Бережанах (1928-36) та активний в гром. житті. В Золочеві організував церк. чоловічий хор, пізніше став мішаний. 1941-43 перебував у Познані, Польш. Після 2 Світ. війни переїхав до Нім.; був у таборах ДП в Гайденаві (1945-47) і Ганновері (1947-49). П. допоміг організувати укр. гімназію та Пласт в Гайденаві. Чл. Пласту з 1946 і був капеляном Крайової Пласт. Старшини Бритійської Зони (1946-49). 1949 емігрував до США, де був капеляном Нью-Йоркської станиці. П. був провідником стежі 1-го Куреня пластунів-сеньйорів ім. С. Тисовського, чл. Комісії Допомогового Фонду.

М.О.

"ПОБРАТИМИ" (Pobratymy), пласт. курінь, організований 1966 в Чикаго з ініціативи Антона Колтунюка, Тараса Ліськевича, Андрія Стеця, Руслана Расяка та ін. На Першій Великій Раді Побратимів, першим курінним обрано Антона Колтунюка. Чл. куреня займаються виховною працею в станицях і на таборах. 1970 під гаслом "Побратимські пригоди" проведено табір водного пластування в околицях Півн. Міннесоти і півд. частини Кан. провінції Онтаріо. 1976-85 такі табори відбувалися регулярно. На підставі досвіду видало "Підручник для провідників водно-мандрівних таборів". 1982 створено пласт. фльоту, що складалася з 12 канойок. 1993 з ініціативи "П." було створено "Побратимську Фундацію" для матеріальної підтримки пласт. орг-цій. Гол. центр діяльності – станиця Чикаго. "П." складається з 35-го куреня Уладу Старших Пластунів (УСП) і 37-го куреня Уладу Пласт. Сеньйорів (УПС).

М.О.

ПОВАЛЯЧЕК Іван (Ivan Povliahchek), скрипаль, муз. теоретик, дириг, педагог; н. 1899 на Стрийщині, п. 24.2.1966 в Ньюарку, Н.Дж. Був вояком УГА 1918-20. У 1920-30-их рр. працював проф. музики у філії Укр. Муз. Ін-ту ім. Лисенка в Стрию. 1944 переїхав до Нім., перебував в Регенсбургу, де організовував муз. школи у таборах ДП. Пізніше емігрував до США. Був одним з ініціаторів створення Укр. Муз. Ін-ту в Нью-Йорку, працював там викладачем. Переїхав до Чикаго, де був кілька рр. дириг. сумівської оркестри.

М. Олійник

ПОВАНДА Вільям (William Rowanda), підприємець, амер. політ. діяч; н. 22.5.1940 в Дербі (Derby), Конн. Студіював в Унті Коннектикат (1957-59) та Квінніпіак (Quinnipiac) коледжі (1968). 1959-62 служив у амер. війську. 1963-73 працював на відповідальних постах у сфері торгівлі в корпораціях та компаніях Конн. (Uniroyal Footwear Division, Dart Industries, Barden Corporation). З 1973 провадить власну фірму "Rita Personnel Services" у Бриджпорті (Bridgeport), Конн. 1973-75 обраний до Коннектикатського сенату від 17 округів. 1975-2003 працював віцепрез. Гріффін шпиталю в Дербі; чл. Виконавчого Комітету Асоціації міст і спільнот здорового способу життя (Coalition for Healthier Cities and Communities), засновник "Здорової Долини" (Healthy Valley), що об'єднала 6 міст. Конн. Був гол. Ради торгової палати "Greater Valley" та гол. об'єднання За економічне зростання "Greater Valley".

М.О.

ПОВСТЕНКО Олекса (Oleksa Povstenko), архітект, мнстествознавець; н. 25.2.1902 в с. Хашова Гайсинського пов. на Поділлі, п. 15.1.1973 у Вашингтоні, Д.К. Навчався у Волинському політехнічному ін-ті (1927) й Харківському ін-ті індустріального

будівництва. Викладав у Харківському інженерно-будівельному ін-ті (доцент, 1929-34). З 1935 працював архітектором для Наркомату Освіти в Києві. Під час нім. окупації 1941-43 завідував музеєм св. Софії в Києві. Емігрував у Зах. Нім., з 1950 замешкав у США. Працював у відділі архітектури у Капітолі у Вашингтоні. Споскртував Харківський пед. ін-т, Харківську астрономічну обсерваторію, катедру св. Трійці у Вінніпегу (1949, з Юрієм Корбіним). Уклав словник архітектурних термінів укр. мови (1939-41); автор розвідок "Історичні пляни Кисва" (у співавторстві з П. Курінним, 1946), "Катедра св. Софії в Києві" (1954), "Золотоверхий Київ" (1954), про історію укр. мистецтва (1948) та ін. Чл. АН УРСР. Учасник мист. виставок в Україні (з 1937), Нім., США.

М.О.

ПОГАР О. (псевдо) див. *Ізарський Олександр*

ПОГІДНИЙ Микола (псевдо) див. *Угорчак Микола*

ПОГОРЕЦЬКА-ДОЛИНСЬКА Лариса (Larissa Pohorecky-Dolinsky), д-р фармакології, проф.; н. 16.1.1942 в м. Холмі на Холмщині (тепер Поль.). Бакалярат з фармації в Іллінойському Ун-ті в Чикаго (1963), д-рат з фармакології в Ун-ті Чикаго (University of Chicago) (1967). Спеціалізувалася в неврофармакології в Масс. Ін-ті Технології (1968-71). Працювала проф. в Рокефеллер Ун-ті (1971-79). Від 1979 проф. неврофармакології Ратгерського Ун-ту і гол. Центру студій лікування алкоголізму. Чл. багатьох амер. проф. орг-цій., чл. УЛТПА, НТШ-А. Автор понад ста наук. праць з неврофармакології та алкоголізму.

М.Р.

ПОГОРІЛЕНКО Анатолій (Anatole Pohorilenko), антрополог-археолог, автор, педагог, лінгвіст; н. 29.9.1943 в Любек, Нім., Після 2 Світ. війни перебував у таборі ДП в Бургдорфі, Нім. 1947 емігрував до Бразилії, а 1960 переїхав до США і поселився у Філядельфії. Студіював еспанську мову і Півд.-Амер. Літературу в Темпл (Temple) Ун-ті (бакаляр 1968, мгра 1969), опісля студіював антропологію в Тулейн (Toulaiane) Ун-ті в Нью-Орлінс, Люїзіяна (мгра 1975) де закінчив студії д-ратом захистивши дисертацією "The Structure of Periodization of the Olmec Representational System" (1990). Як археолог брав участь у розкопках в Морельос, Мехіко (1971) і в Кентакі (1978); провадив семінари в Гарвардському Ун-ті (1975), Ун-ті Пенсильванії (1978), Нац. Ун-ті Мехіко, (1998), та в Гондурас, Гватемалі і Коста-Ріка. Від 1972-2009 опублікував ст. про репрезентативне мистецтво і життєвий розвиток Мезоамериканської цивілізації Олмек в португальській, еспанській і англ. мовах у проф. журн. в США, Мехіко та ін. Уклав "Португальськомовний Текст і Програму" для Філядельфійської Управи Публічних Наук (1966-69); вчив еспанську та португальську мов в Темпл Ун-ті (1966-69), і португальську в Ун-ті Вісконсину в Мадісон (Madison), Віск. (1969-70), та викладав англ. мову при Укр. Осв. Культ. Центрі у Дженкінтавні, Пен. (2007-09). Автор "When We Were Three: The Travel Albums of George Platt Lynes, Monroe Wheeler, Glenway Wescott, 1922-1935" (1998) та "George Platt Lynes: The Known and the Unknown" (2004). В останніх рр. його праця зосереджена на епіграфічно непозначене мистецтво в археології.

Ю. Левицький

ПОДЛУСЬКИЙ (САС-ПОДЛУСЬКИЙ) Маріян (Marían Podluský), брат Юрія Подлуського, інж.-електрик, педагог; н. 17.9.1913 в Перемишлі, Гал., п. 28.9.1990 в

Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Вищі техн. студії закінчив у Данцігу, опісля професійно працював у Берліні і Мюнхені (1938-49). Після війни емігрував до США, був проф. і деканом ДеВрай Ін-ту Технології (DeVry Institute of Technology) в Чикаго (1950-64). П. чл. амер. і укр. техн. т.в. Автор праці нім. мовою "Die Ueberstrouzeitrelis und seine Anwendung" (1942), писав ст. до амер. наук.-техн. журн.

М.С.

ПОДЛУСЬКИЙ (САС-ПОДЛУСЬКИЙ) Юрій (George Podluský), брат Маріяна Подлуського, лікар-радіолог, спеціаліст із атомної медицини, колекціонер-фалерист, нумізмат; н. 1.6.1923 в Перемишлі. Закінчив гімназію в Ярославі. Студіював медицину в Мед. Академії в Данцінгу (1942-44),

Мюнхенському ун-ті (1951), закінчив аспірантуру при Пердю (Purdue) Ун-ті (1953) в Індіані та Нортвестерн Ун-ті (1957) в Чикаго. 1966 призначено дир. відділення радіологічної й атомної медицини у шпиталі св. Йосифа в Елджин (Elgin), Ілл., з 1966 організатор і дир. онкологічного та радіаційного центру. З 1973 провадив власну радіологічну лабораторію. Активний у гром. житті: чл. УЛТПА та амер. мед. т-в, почесний през. Амер. нумізматичного т-ва, чл. амер. і европ. фалеристичних т-в, меценат Укр. Нац. Музею. П. військ. значковий Укр. Вільного Козацтва (УВК), ген. осавул відділу нумізматики і козацької геральдики Ген. Управи УВК. П. автор фахового описаного циклю ст. для амер. журн. "The Medal Collector" про укр. пропам'ятні відзначення (1960-ті рр.). 1965 подарував Амер. Нац. Музею (United States National Museum) у Вашингтоні, Д.К., Орден Залізного Хреста "За зимовий похід і бої"

з мініатюрою та грамотою. 2005 мав виставку в Укр. Нац. Музею в Чикаго на якій передав свою колекцію іст. вартостей, в тому: особисту відзнаку митр. Андрея Шептицького, ін. відзнаки і медалі, старовинну плащаницю, церковні чаші, хоругви та ін. цінні речі. Ця унікальна колекція укр. фалеристики, зброї та одностроїв в Укр. Нац. Музею – тепер постійна діюча експозиція "Україна – Козацька держава", це, мабуть, найбільша у світі експозиція, присвячена збройній боротьбі за незалежність України у минулому столітті.

р.м.

ПОДНЕЙ Богданна (Bohdanna Podney), уроджена Стефанія, монахиня ЧСВВ, педагог; н. 9.1.1916 в Чикаго. 1933 вступила в монастир, прийнявши ім'я Богданна, 1941 склала довічні обіти. 1935 почала студії в Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні, Д.К., які закінчила д-ратом хемії. 1947 призначена першим академічним деканом і реєстратором Менор Коледжу для дівчат укр. походження, до цього часу працювала викладачем хемії у цьому ж закладі, раніше – в Академії Василя Великого. 1951-54 була Вікарією (віце-провінційною настоятелькою), а 1954 (тимчасово, до призначення матері Евросинії), 1970-75 – Протоігуменісю (гол. провінційною настоятелькою) амер. провінції Христа Чоловіколюбця з осідком у Фокс Чейсі (Fox Chase), Пен. 1977 отримала фед. стипендію на вивчення ролі комп'ютерів у навчанні хемії (Сиракюзький Ун-т), одержала дозвіл на впровадження цього курсу в Менор Коледжі. 1981-2001 призначено на місіюну працю до парафії Успення Матері Божої в Міссісага, Онтаріо, Кан.

М.О.

ПОДОЛЯК Борис (псевдо) див. *Костюк Григорій*

ПОДОЛЯНКА (псевдо) див. *Максимович Анна*

ПОДРИГУЛЯ Іван (Ivan [John Podrygulia]), лікар-психіатр, гром. діяч; н. 18.2.1904 в с. Боголюби б. Луцькв, п. 8.9.1969 в Клівленді, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчв духовну семінарію в Кременці, теологічні студії у Варшавському ун-ті (1929), медицину – у Карловому ун-ті в Празі (1938). Під час визвольної боротьби в Карп. Україні працював лікарем в Ужгороді (1937-38) й Хусті (1939). 1939 переїхав до Нім., спочатку в Дрютте, пізніше у Бравншвайгу (з 1945), де очолював мед. відділ ІРО. 1951 емігрував до США, працював лікарем у шпиталі Мідлтавна (Middletown), Н.Й., потім у Клівленді. Очолював відділ УЛТПА шт. Ог., відділ ООЧСУ. Довголітний чл. ОУН.

М.О.

ПОДРУЦЬКИЙ Микита Володимир (Nikita Vladimir Podrutzky), інж., сусп. діяч; н. 15.4.1897 в с. Пісаревка на Наддніпрянській Україні, п. в серпні 1984 в Лос Анджелес. Закінчив інженерію в Київ. Політехнічній Ін-ті (1923). Отримав 2 нагороди за дизайн висячого мосту над Дніпром у Києві (1921). Викладав в Київ. Політехнічній Ін-ті (1930-43). На еміграції в Нім. з 1945, в США з 1950. В Нім. був дир. Техн. Індустріальної Школи (1945-50). Працював інж. в Нью-Йорку й Лос Анджелес. Активний чл. і один із засновників ТУІА. Чл. амер. проф. орг-ції. Автор нвук. ст. і книги "Теорії сили" (1936).

М.Р.

ПОДЮК Іван (Ivan Podiuk), лікар., четар Легіону УСС, поручний УГА, гром. діяч; н. 31.5.1896 в с. Кобаки, Косівського пов., Гал., п. 28.12.1979 в м. Сиракюз, Н.Й., похований на місцевому укр. цвинтарі св. Івана Хрестителя. Закінчив гімназію у Вижниці, на Буковині. На початку I Світ. війни вступив 1914 до Легіону УСС, в сотні чет. Івана Коссака, в I курені сот. Гриця Коссака, брав в Карпатах участь в боях з

москалями. 1915 в битві на Маківці був ранений. Опісля на Поділлі був тяжко ранений. Після лікування від фронтової військ. служби. 1918 знову зголосився до війська і приділений до старшинської Школи Піхоти в Коломиї, і після закінчення піднесений до ранги хорунжого і в рядах 2 Коломийської бригади, в 2 сотні поручника Івана Андріївського перебув визвольну боротьбу в боях. Брав активну участь Чортківській Офензиві, а по переході УГА (1919) за Збруч, був учасником переможного походу в серпні 1919 на Київ. 1919 був назначений командантом військ. застави на Ланцюговім мості на Дніпрі. Згодом, в смертельному чотирикутнику смерті Укр. Армії на Наддніпрянщині, щасливо двократно перебув жажливу пошесть тифу. 1920 перебув поль. полон в Тухолі на Помор'ї. 1921 переїхав до Грацу, Австр. де закінчив мед. студії. Повернувся до Львова, після нострифікації диплому 1926 працював лікарем у Загальнім шпиталі у Львові. Відкрив власну лік. практику в Снятині і працював там до 1944. Там був особистим лікврем письм. Василя Стефаника. За свою політ. діяльність був советським в'язнем (1939), як також фальшиво ув'язнений нім. владою

Іван Подюк запалює Свічку Пам'яті УСС

(в Станиславові). За нім. окупації, на заг. домагання і прохання місц. населення очолив Повітову Управу. 1944 емігрував до Нім., де працював лікарем в таборах ДП. Переїхав до США 1949, спершу в Нью-Йорку, а відтак у Сиракуз, де відкрив мед. практику. Гол. Відділу УЛТПА, гол. відділу УККА, чл. Об'єднання бувших Вояків Українців в Америці та ін.

Н. Заяць

ПОКЛИК (The Call), неперіодичний двомовний (англ. та укр.) журн., що його випускають семінаристи коледжу св. Василія у Стенфордї з 1999. П. містить новини з семінарії, статті реліг. і сусп. тематики, поетичні твори викладачів і студентів, есеї. Гол. ред. журн. - о. Богдан Данило, серед перших чл. редколегії були студенти Андрій Зелінський, Петро Рудка ін.

М.О.

ПОКРОВИ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ монастир (monastery of Protection of the Mother of God), перший у США монастир укр. правосл. церкви, заснований 2000 в м-ку Буенас-Вістас, Н.Дж., з ініціативи о. Адама Бургана. За впорядкування монастиря відповідає ієромонах Святослав.

М.О.

ПОКРОВИ СВ. ПРАВОСЛАВНИЙ КАТЕДРАЛЬНИЙ ХРАМ в Детройті (St. Mary's Ukrainian Orthodox Cathedral), гол. церква укр. православних, збудована в 1970 в передмістї Савтфільд (Southfield), Міч. Парафія засн. в більшості новоприбулими емігрантами з Європи в 1950, перебувала в юрисдикції митр. Йоанна Теодоровича. З тимчасової церкви в Гемтремку перенесено парафію до нового храму в Савтфільді, збудованого в коз.-бароковому стилі (архітект Олександр Назарець; іконопис Бориса Макаренка). До 1967 при катедрі служив архисп. УАПЦ Володимир Малець. Настоятелями були оо.: Микола

Житинський, Олександр Попів, Федір Білецький, Микола Ляшук, Олександр Новицький, Микола Литваківський, Нестор Столярчук, Микола Невмержицький, Павло Боднарчук. Адмініструє П.П.К.Х. парафіяльна рада, працюють церк. братство, Сестрицтво св. Ольги, Укр. Правос. Ліга, хор та ін. орг-ції. При катедрі діє Школа українознавства ім. Лесі Українки.

В.М.

ПОЛ Христина (сценічне ім'я) див. *Павлишин Христина*

ПОЛЕВСЬКА Зоя (Zoya Polevska), заміжня Дарова, дочка Миколи і Людмили Полевських, концертна челистка; н. 1925 в Харкові. Навчалася в Харківській консерваторії й Віденській Муз. Академії.

Успішно концертувала з 1938 в Європі, виступаючи із провідними симфонічними оркестрами як Віденська філармонія (дириг. В. Фуртвенглер), оркестри опери "Ля Скаля" в Мілані, Італ. радіо. Концертувала в Римі, Женеві, Берліні та Франкфурті. З 1951 в США; виступала в Монреалі та дебютувала в Карнегі Голл (Нью-Йорк), гастролювала по м. США. Нагороджена Орденом "Dama d'Onore di Merito della Concordia" - великим золотим хрестом за заслуги в музиці й літературі, як також високі оцінки її мистецтва европ. критиків та відомого дириг. Леополда Стоковського. В Нью-Йорку П. виступала теж по радіо WNYC (1975-76). В репертуарі: Й.С. Бах, Боккеріні, Вівальді, Фрескобальді, Дворжак, Сарасте, Фавре, Равель та ін. Видатний італ. композитор середини ст., Альфредо Казелла, присвятив П. два твори. Солостка інтерпретувала музику Петра Чайковського, Миколи Лисенка (у власній транскрипції), Лева Ревуцького та власні твори.

Сталим акомпаньатором челистки виступав її батько Микола Полевський.

Лім.: Бура, Л. Чародійна віолончеля. "Наше Життя", ч.2, 1960.

М. Олійник, Р. Савицький, мол.

ПОЛЕВСЬКА Людмила (Liudmyla Polevska), з роду Тимошенко, дружина Миколи Полевського, музиквнт - челистка, піяністка, педагог; н. 1893 в Харкові, п. 19.12.1975 в Нью-Йорку, похована

на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіювала в Харківській і Московській консерваторіях, працювала солісткою у філармоніях Києва, Харкова, Москви. 1925 П. разом з чоловіком, а також Олександром Ільєвичем створили Укр. тріо, якому 1932 присвоєно звання держ. 1928-41 викладала в Харківській консерваторії. Під час 2 Світ. війни переїхала до Австр, згодом до Італії, була викладачем у Віденській консерваторії музики і драм. мистецтва, а також у Римській консерваторії (1943-45). Емігрувала до США, з 1952 працювала в Укр. Муз. Ін-ті в Нью-Йорку, пізніше - Філадельфії.

М.О.

ПОЛЕВСЬКИЙ Микола (Mykola Polewsky), чоловік Людмили Полевської, піяніст, педагог; н. 27.12.1894 в м. Горі, Грузія, п. 4.1.1969 в Нью-Йорку, похований

на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Після закінчення Московської консерваторії (1918) де він навчався м.ін. у Сергія Рахманінова, П.

запрошено викладати в цьому навчальному закладі. 1919-41 працював викладачем Харківської консерваторії, 1928 – присвоєно звання проф. 1926 П. разом із дружиною Людмилою Полевською, а також Олександром Ільвичем створили Укр. тріо, якому 1932 присвоєно звання держ. Під час 2 Світ. війни переселився до Австр., згодом – до Італ., був викладачем у Віденській консерваторії музики і драм. мистецтва, а також у консерваторії в Римі (1943-45). Емігрував до США, з 1952 працював в Укр. Муз. Ін-ті у Нью-Йорку, пізніше – Філадельфії. Серед його учнів – Леонід Сагалов, Зоя Черневська, Лев Острін, Юрій Оранський, Міра Сивер та ін.

М. Олійник

ПОЛЕТИКА Петро (Petro Poletyka), військовик, амбасадор, політик; н. 1778 у Василькові на Полтавщині в родині знаного коз. роду, п. 1848 в Санкт Петербурзі. 1796 закінчив військ. школу (корпус) у Петербурзі, а з 1798 почав працювати з держ. колегії іноземних справ. 1818 піднесено П. до ранги радника й іменовано амбасадором до Вашингтону. Після приїзду до США, був секр. рос. місії, а свої вірчі грамоти представив у вересні 1819. 1841-43 П. провадив переговори відносно кордонів Аляски, яка за ініціативою держ. секр. Вільяма Генрі Сьюарда уряд США купував тоді від Росії. На пошану П. названо один вершок горою П. (Mt. Poletica), що положена на кордоні Аляски і Брит. Колумбії, Кан., в пов. Гейнс (Haines). Вершина гори – 2,186 м. П. з 1822 належав до Амер. Філософ. Т-ва.

В.М.

ПОЛІЩУК Іван (John Polishchuk), пастор, діяч баптистської церкви, дириг.; н. 25.9.1916 в с. М'ятин Рівненської обл., п. 3.10.1993 в Чикаго, похований на Елмвуд цвинтарі б. Чикаго. Закінчив вищу муз. школу ім. Потовського, викладав на дириг. курсах у

Рівному, Кам'янці-Подільському, був організатором хорів при багатьох церквах. 1944 емігрував до Віденесту, Нім., де студював у Теологічній Баптистській семінарії. 1947 емігрував до Кан., був місійним працівником укр. баптистських церков, а в 1948-53 пресвітером церкви м. Свана-Рівера, Манітоба. 1950 рукопокладений на пасторське служіння. 1953-56 був пастором у Вінніпегу, 1956-81 – в Чикаго. Виступав зі своїм хором в укр. баптистській радіопередачі "Голос Євангелії в Україну". Був гол. Об'єднання Укр. Євангельско-Баптистських Церков (1974-77).

М.О.

ПОЛІЩУК Орест (Orest Poliszczuk), маляр, скульптор; н. 7.1.1942 у Львові. 1948 емігрував до США. Студював на мист. відділі Мерилендського Ун-ту (бакалярат 1966, мгра мистецтва 1968). З 1969 викладав скульптуру й рисунок у Монтгомері коледжі в Роквіллі (Rockville), Мерил., 1989-92 керівник Мист.

Відділу, також керував мист. школу при цьому закладі. Працює в ділянці живопису, графіки, скульптури. Володар 2 нагороди на Нац. виставці скульптури "Garden of Patriots" (Сад Патріотів), Кейп Корал (Cape Coral), Фльор., 1966; а також 2 нагороди пам'яті Дейвіда Сміта, Нью-Йорк, 1969 та ін. Мав індивідуальні експозиції в ЕКО-галерії в Детройті (1975, 1979), галеріях Укр. Літ.-Мист. Об'єднання в Нью-Йорку (1976), "Дніпро" в Клівленді (1977, 1999, 2005), Укр.-Кан. Мист. Фундації в Торонто (1978), Гоффбергера в Балтиморі (1980), Монтгомері коледжі в Роквіллі (1977, 1994), Укр. Ін-ті Америки в Нью-Йорку (2000), Осередку Укр. Культури і Осв. Центру у Вінніпегу (2003), Укр. Осередку в Балтиморі (2009),

Укр. Нац. Музею в Чикаго (2009) та ін., а також групові виставки в Балтиморі, Філадельфії, Чикаго, Вашингтоні, Торонто та ін. Доручений виконав скульптури для Лютеранської церкви св. Стефана у Вайт Оук (White Oak), Мерил., двох скульптур для Банку Вірджинії в Річмонд (Richmond), Вірдж. та ін. Чл. Об'єднання Мистців Українців Америки та ін. укр. й амер. мист. орг-цій.

М.О.

ПОЛОВЕЦЬКИЙ Поль (псевдо) див. *Плюйко Полікарп*

ПОЛОВЧАК Володимир (Walter Polovchak), наймолодший утікач, що попросив політ. притулку у США; н. 3.10.1967 в м. Самборі на Львівщині. 1980, приїхавши до Чикаго, П. разом зі старшою сестрою Наталею відмовився повертатися з батьками до СРСР. Судові процеси, що тягнулися з 1980 (адвокати Юліян Куляс, Генрі Голзер), успішно завершилися в 3.10.1985, коли хлопцеві виповнилося 18 рр. і він, одержавши право самостійно вирішувати свою долю, подав прохання стати громадянином США. Однак судового прецеденту створено не було. П. був автором автобіографічного документального роману "Freedom's Child" (Polovchak W. with Klose K., 1988).

М.О.

ПОЛОЗОВ В'ячеслав (Viacheslav Polozov), оперний співак (драм. тенор); н. 1952 в м. Маріуполі. Студював спів у Київській консерваторії, де дебютував у партії Альфреда в "Травіаті" (1977). З 1980 був гол. солістом Мінської опери. Неодноразово виступав у Великому театрі в Москві, Київському оперному, співав на сценах "Ля Скаля" в Міляні, Веронської та Римської опер. Після втечі з СРСР до США дебютував в опері "Тоска" Пуччіні разом із симфонічною оркестрою Пітсбургу (1986). Виступав в оперних театрах Нью-Йорку, Чикаго, Вашингтону,

Сан Франсиско та ін. 1987 у Метрополітан Опері виконав партію Пінкертона у "Мада Батерфляй" Пуччіні. Володар золотої медалі на Всерос. конкурсі ім. Глінки (1981) та ін. нагороди.

М.О.

ПОЛОН Лавро (Lawrence Polon), маляр, графік, скульптор; н. 10.11.1940 в Оклагомі. Студіював мистецтво в Нортістерн ун-ті, Ін-ті Аснде ун-ту Гванавато в Мехіко, був у докторантурі при Нью-Йоркському ун-ті. Викладає мистецтво у коледжі штату Н.Й. Разом із дружиною Оксаною Лукашевич-П. мав багато персональних виставок, серед яких у Палаццо Грацці у Венеції (1974).

М.О.

ПОЛОН Оксана див. *Лукашевич-Полон Оксана*

"ПОЛТАВА" (Poltava Ukrainian Dance Company), укр. танц. ансамбль у Пітсбургу, засн. 1964 під назвою "Молодь України". Засновник і дир. – Люба Глутковська. Щороку "П." репрезентує укр. громаду на Фолкльорному фестивалі в Пітсбургу, гастролює містами Пен., Ог., Вест Вірджинії, Кентакі та ін.

р.м.

ПОЛТАВА Леонід (Leonid Jensen-Poltava), справжнє прізвище Пархомович, ін. псевд.: Вас. Гальчук, Леонард Єнсеи, письмен., журналіст, громад. діяч; н. 24.8.1921 в м. Ромни на Полтавщині (тепер Сумська обл.), п. 19.4.1990 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. 1940 закінчив філол. фак. Ніжинського пед. ін-ту. 1941 вивезений до Нім., після війни проживав в Австр., Франц. (1947-51), Іспанії (1951-53), Зах. Нім. (1954-58). 1958 емігрував до США. Працював в укр. секції нац. еспанського радіо в Малриді,

пізніше на передачах укр. хвилі "Свобода" в Мюнхені, "Голос Америки" в Вашингтоні, Д.К. (1965-66). 1941 був співзасновником і чл. орг-ції "Укр. Працівники Літератури для дітей і Молоді", очолював Гол. Управу АДУК у США, був у керівному складі ООЧСУ, СУМА, чл. ОУН. Перша зб. поезій вийшла в Авгсбургу 1946 – "За мурами Берліну". Автор художніх творів, серед яких іст. роман "1709" (1961), віршова поема "Енеїда Модерна" (1955), поет. зб. "Жовті каруселі" (1948), "Римські сонети" (1958), "Укр. баляди" (1952), "Валторна" (1972), "Із Еспанського зшитка" (1978), "Поєми" (1983), "Профілі" (1989), "Обжинки" (посмертне вид. 2000), твори для дітей "Маленький дзвонар з Конотопу" (1969), "Абетка з Історії України" (1973), п'єси "Чужі вітри" (1950), "Заметіль" (1967), "Чого шумлять дуби" (1950), лібретта до опер Антона Рудницького "Анна Ярославна" (1967), Ігоря Білогруда "Ольга Київська" (1980), Василя Овчаренка "Лис Микита" (1970), "Лісова Царівна" (1960), а також документальних іст. нарисів "Симон Петлюра" (1951), "Історія Укр. Нар. Помочі" (1977), "Історія ООЧСУ" (1977), "Українці у Вільному Світі" (1967) та ін. Усього опубліковано 24 книжки письмен. Перекладав з білоруської, рос., поль., еспанської мов. Був ред. антології "Слово і Зброя" (1968). Редагував журн. "Крилаті", "Вісник ООЧСУ" газ. "Нац. Трибуна", "Свобода" та ін. За літературний доробок нагороджений багатьма почесними званнями й нагородами від укр. та амер. установ.

М. Олійник

"ПОЛТАВСЬКЕ ЗЕМЛЯЦТВО" (Poltava Compatriots), інформаційне видання укр. громади Нью-Йорку – вихідців з Полтавщини – для налагодження зв'язку і координації діяльності. Започатковане 1992. Мало рубрики: "Наша Полтавщина сьогодні", "Полтавці поза межами Батьківщини", "Наші

видатні земляки", "З минулого рідного краю" та ін. Вмішувало біобібліографічні відомості про літераторів (Петро Одарченко, Олег Зусвський) та рецензії на твори авторів з Полтавщини. Завдяки закликові газ. у ч. 7 за 1994 було зібрано велику колекцію книжок для Полтавської обл. наук. бібліотеки. До ділового комітету "П.З." входили о. Володимир Базилевський (гол.), письмен. Леонід Лиман (секр.).

р.м.

"ПОЛТАВЩИНА" (Poltavshchyna), культ.-патріотичне т-во, засн. 1992 у шт. Ілл., щоби сприяти відродженню і відбудові храмів УАПЦ та надавати допомоги гром.-культ. орг-ціям Полтавщини. Очолювала т-во Галина Грушецька. До управи входили письмен. Юрій Коломисць, Микола Степаненко, о. Володимир Базилевський з Нью-Йорку. В кінці 1990-их рр. діяльність т-ва занепала.

р.м.

ПОЛЧІЙ Григорій (Геррі) (Harry Polche), чоловік Розалії Полчій, службовець поліції, громад. діяч; н. 25.11.1917 в Нью-Йорку, п. 18.12.2000 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Калварі у Вудсайд (Woodside), Н.Й. Воював у підрозділах амер. військ. поліції під час 2 Світ. війни, надавав допомогу укр. біженцям у таборі ДП в Інгольштадті, Нім. Упродовж 38 рр. служив у Нью-Йоркському міському департаменті поліції, вийшов у відставку в ранзі лейтенанта. Під час відвідин Америки супроводжував Патріярха Йосифа Сліпого. Був гол. 401 Посту Кат. Ветеранів Армії США, гол. Координаційного Комітету Укр. і Укр.-Амер. Ветеранських Орг-цій Великого Нью-Йорку. Гол. командир Укр.-Амер. Ветеранів (1976-78). 1996 за довголітню діяльність на користь кат. церкви папа Іван Павло II нагородив П. титулом Лицаря св. Григорія.

М.О.

ПОЛЧІЙ Розалія (Rosalie Polche), з роду Чума, дружина Григорія (Геррі) Полчія, гром. діячка; н. 26.2.1922 в Нью-Йорку, п. 3.3.1997 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі Калварі у Вудсайд (Woodside), Н.И. Студіювала право (paralegal studies) в Пейс (Расе) Ін-ті в Нью-Йорку. Була през. Укр. Гром. Центру (Ukrainian Civic Center), довголітньою англ. секр. Управи Комітету Укр.-Амер. Орг-ції у Нью-Йорку, відділу УККА, гол. 72 відділу і заст. гол. Окружної Управи СЧА в Нью-Йорку. 1974 з її ініціативи створено Нац. Допоміжній Жін. Відділ Комітету Укр.-Амер. Ветеранів та Допоміжний Жін. Відділ при Кат. Воснних Ветеранів, які вона очолювала. П. була чл. управи каси "Самопоміч" в Нью-Йорку.

М.О.

ПОЛЯНИЧ Б. (псевдо) див. *Лужницький Григорій*

ПОЛЯНСЬКИЙ Амброзій (Ambrozii Poliansky), кат. свящ., гром. діяч москвофільських переконань; н. 1854 на Гал., п. на Гал. 1877 у Львові висвячений на свящ. єп. Йосифом Сембратовичем. Емігрував до США 1890, де став настоятелем укр. кат. храму св. Івана в Пітсбургу (1890-95). 1893 у Шамокіні, Пен., разом з оо. Теофаном Обушкевичем, Григорієм Грушкою, Іваном Констанкевичем, Денисом Голодом П. був одним з ініціаторів створення Руського Нар. Союзу, пізніше УНС. Йому було доручено й підготувати статтю-заклик до громадян у "Свободі". 1895 головував на Конвенції УНС в Оліфанті, Пен. У вересні 1895 відійшов від діяльності УНС й повернувся в Україну. Був парохом с. Конюхів (1903-18) та с. Гірне (1918-33) на Стрийщині.

М.О.

ПОЛЬОВИЙ Михайло (Michael Poloway), гр.-кат. свящ., митрофорний протосрей; н. 7.11.1927 в Детройті. Навчався в

Семінарії св. Василя у Стемфорді (бакалярат 1950) і в Семінарії св. Йосафата у Вашингтоні, Д.К., яку закінчив 1954. Висвячений 1954 у Філадельфії єп. Константином Богачевським. Назначений особистим секр. єп. Богачевського й опікуном Ліги Укр. Католиків. 1958 призначений віце-канцлером архидієцезії, а згодом канцлером (1959-63). Адміністратор новоствореної Місії Св. Серця у Фокс Чейсі, Пен. (1962-66). 1962 надано йому гідність шамбеляна, а в 1983 чин протопресвітера та декана в Зах. Пен. і титул папського прелата. Довголітній парох церкви св. Івана Хрестителя в Пітсбургу (від 1966). 1973 заснував у Пітсбургу щотижневу радіо програму "Христос між нами".

М.Р.

ПОЛЬОВИЙ Ю. (псевдо) див. *Мовчан Юліян*

"ПОМАРАНЧЕВА ХВИЛЯ" – Укр. Гром. Орг-ція (Orange Wave) засн. 2005 в Чикаго на основі Комітету "Вибори 2004", після Помаранчевої Революції головно українцями "четвертої хвилі". Організують різні академії, віча, мист. і культ. виступи та ін. Гол. були: Ярослав Загайський, Тарас Василик, Галина Бориславська, Олег Музика та Ігор Худик. "П.Х." входить до складу СКУ.

р.м.

ПОМІРКО Володимир (Volodymyr Romirko), ветеринарний лікар, гром. і пласт. діяч; н. 27.10.1905 в с. Княжому Мості Мостиського пов., Гал., п. 7.4.1974 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Закінчив укр. гімназію в Перемишлі (1924) та Академію Ветеринарної Медицини у Львові (1931). Працював в "Маслосоюзі", де організував сіль.-госп. курси і гром.

ветеринарію, дописував до журн. "Сіль. господар". Від 1932 працював ветеринаром в кількох м. Поль. На еміграції в Нім. був комендантом табору переселенців в Гайденаві. 1947 захистив д-рську дисертацію в ун-ті в Ганновері. До США прибув 1951 і поселився в Чикаго, де працював в держ. перевірці м'яса. П. був гол. місцевого відділу Об'єднання Укр. Ветеринарних Лікарів (ОУВЛ), чл. ред. колегії "Інформативного Листка" ОУВЛ, автор біографічних нарисів та ст. на проф. теми. Активний у парафії св. Володимира і Ольги, в Пласті був станичний в Чикаго, нагороджений пласт. Орденом св. Юрія в золоті.

П. Пундій

ПОМОРЯНИ див. *Товариство Поморяни*

ПОНЕДІЛОК Микола (Mukola Ponedilok), письменник-сатирик, гуморист, драматург, перекладач; н. 24.9.1922 в м. Новомиргород Єлисаветградського пов. Херсонської губ., п. 25.1.1976 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Навчання на філол. фак. Одеського ун-ту (1939-41) перервала війна. 1943 потрапив на примусові роботи до Нім., 1949 емігрував до США, зузав за мешкав в Нью-Йорку. Літ. діяльність почав 1947 з коротких фейлетонів, перша новела "Чорна хустина" появилася в "Укр. вістях" Новім Ульмі. У

період таборів ДП співпрацював з театр. студією Олімпії Добровльської та Йосипа Гірняка і театром Володимира Блавацького не тільки як актор, але й як драматург, перекладаючи п'єси ("Антигона", "Медея" Жан Ануя, "Прийшов інспектор" Джан Прістлі), або ж пишучи власні ("Знедолені", "Лейтенант Фласв",

"А ми тую червону калину", 1957). У творах письмен. гостра сатира на сов. дійсність і на реалії укр. еміграції чергуються з тонким ліризмом і ностальгією за рідним краєм. У літ. доробку: зб. "Вітаміни" (1957), "Соборний борщ" (1960), "Смішні сльозини" (1966, англ. переклад "Funny Tears" 1982). Перу П. належить і ліричні зб. "Говористь лише поле" (1962), "Зорепад" (1969), гумористична повість "Рятуйте мою душу" (1973), також посмертно вийшов зб. гумористичних творів "Диво в решеті" (1977). Виступав зі своїми читаннями в різних м. США і Кан, записав 2 платівки. П. був один із засновників "Слова" – Об'єднання Укр. Письм. та чл. Укр. Літ.-Мист. Клубу в Нью-Йорку.

М.О.

ПОНОМАРЕНКО Василь (Vasyl Ponomarenko), гром. діяч, головн. ОДУМ-у; н. 14.2.1925 в с. Мартинівка на Полтавщині, п. 7.10.2006 в Клівленді. 1941 з родиною виїхав з Полтавщини, опинився в Зах. Нім. Брав участь у гром. житті: в УРДП, чл. місцевої управи УНРади, та ін. Після війни переїхав до США, і поселився в Клівленді. П. був один із засновників ОДУМ-у в США, і створення Клівлендської філії ОДУМ-у, очолював філію (1951-54, 1958-61, 1965), чл. гол. управи ОДУМ-у в США, і чл. ЦК ОДУМ-у, де був його гол. 1954-55. Активний в місцевому відділі УРДП, в церк. управі укр. правос. катедри св. Володимира, засновник Укр. Культ.-Гром. Осередку, довголітній чл. дирекції кредитової кооперативи "Основа", чл. УБС, чл. Демократичного Об'єднання Бувших Репресованих Українців з-під Совствів, та ін.

р.м.

ПОНЯТИШИН Іван (Ivan Poniatyshyn), сусп. і політ. діяч; н. 2.4.1906 в с. Зеленче, Тербовельського пов., Гал.,

п. 1.1.1967 в Каліф. Закінчив кооперативні курси й працював у Союзі Кооператив. Активний чл. ОУН з 1930 під псевд. Соловій. Кількакратно арештований поль. владою, але звільнений через брак доказів. У підпіллі з 1939 аж до нім. окупації. 1944 покидав рідні землі й опиняється в Нім., в таборі в Берхтесгадені. В США з 1949, в Трентоні, Н.Дж. Активний в організуванні Орг-цій Укр. Визвольного Фронту. Довголітній гол. ООЧСУ.

р.м.

ПОНЯТИШИН Петро (Petro Poniatyshyn), гр.-кат. свящ., церк. і гром. діяч; н. 15.7.1877 в с. Семенів Тербовельського пов., Гал., п. 4.2.1960 в Скокі (Skokie), Ілл.

Висвячений 1902 митр. Андресом Шептицьким, виїхав до Америки на саяш. працю у парафіях Реймі, Барнсборо, Пітсбург (в Пен.), Янгстаун, Ог., Елізабет і

Ньюарк, Н.Дж., і Чикаго. Був ред. журн. "Душпастир", очолював Союз Укр. Католиків "Провидіння" (1915-16), а по смерті сп. Сотера Ортинського був призначений апостольським адміністратором Гр.-Кат. Церкви в США (1916-24). Перший гол. Укр. Нац. Комітету в США (1918-22), був організатором допомогової акції для України під час визвольних змагань (1918-20). П. з допомогою знайомого, конгресмена Джеймса Шамілла з Н.Дж., довели до того, що 21.4.1917 рішенням амер. Конгресу през. Вудров Вілсон проголосив у цілій Америці "Укр. День". Разом з митр. Андресом Шептицьким робив заходи перед амер. урядом у 1921 в справі окуповання Польщею Сх. Гал. і допомагав жертвам голоду в Україні. П. автор низки іст. спогадів та ст. в газ. ("Свобода" і "Америка").

р.м.

ПОПАДЮК Володимир (Volodymyr Popadiuk), псевд.: Джюник, Гуртака, борець визвольних змагань, гром. діяч; н. 7.5.1901 в м. Хоростків на Поділлі, п. 14.12.1977 в Чикаго. Вчився в Коломийській гімназії, куди переїхав у дитинстві з родиною. Студював на Львівській політехніці. Відстоював ідею створення Тасмного Укр. Ун-ту. Включився у визвольну боротьбу в УГА. Залишився в Коломії під рум. окупацією, вступив в ряди УВО й займався підпільною роботою. Студюючи у Львові брав участь у кількох акціях і був арештований, але не засуджений. Після того залишив конспіративну роботу й працював у м'ясарському відділі Центросоюзу в Львові. На еміграції з 1939, спершу в Кракові (1939-41), де став чл. ОУН, тоді в Нім., а відтак у США, в Чикаго. Став одним із співзасновників кредитівки "Самопоміч". Активний чл. ОДВУ.

М.Р.

ПОПАДЮК Роман (Roman Popadiuk), політ. діяч., дипломат, перший амбасадор США в Україні; н. 30.5.1950 в Австр. Закінчив Гантер (Hunter) коледж (1973) і здобув д-рат з політології в Нью-Йоркському Миському Ун-ті (CUNY) (1981). Викладав політ. науки в Брукліні коледжі в Нью-Йорку. 1981 розпочав

дипломатичну діяльність у Службі закордонних справ (U.S. Foreign Service). Був помічником посла в Мехіко (1982-84), 1984-86 працював у Держ. Департаменті у Раді Нац. Безпеки. Був призначений помічником прес-секретаря (1986-88), спеціальним помічником през., пізніше прес-секретарем закордонних справ і прес-речником Білого Дому (1988-92) в адміністраціях Рейгана і Буша (стар.). 1992-93 служив першим амбасадором США в Україні. 1993-

95 працював Ін-ті закордонних справ (State Department's Foreign Service Institute). 1995-98 адміністратор в Індустріальному Коледжі Збройних Сил (Industrial College of the Armed Forces) у Форт МакНайр (Fort McNair) у Вашингтоні, Д.К. П. чл. Ради Закордонних Справ (Council on Foreign Relations) і чл. дирекції радників у Скочкрофт Ін-ті Міжнар. Справ (Scowcroft Institute of International Affairs) в Школі Держ. і Гром. Служби ім. Буша (The Bush School of Government and Public Service) при Тексас А&М Ун-ті. З 1999 П. ексекютивний дир. Фондації През. Бібліотеки Джорджа Буша, ствар. Автор наук. праць в "The Ukrainian Quarterly", "The Foreign Service Journal", "Mediterranean Quarterly", "Presidential Studies Quarterly" та ін. Автор "American-Ukrainian Nuclear Relations" (1996), "The President's Foreign Intelligence Advisory Board: Learning from Its Past to Shape Its Future" (у співавторстві, 2008), "The Leadership of George Bush: An Insider's View of the 41st President" (2009).

р.м.

ПОПЕЛЬ Богдан (Bohdan Popel), гром. і рел. діяч, педагог; н. 6.12.1903 в с. Лип'є Турківського пов., Гал., п. 1.1.1971 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. 1919 добровольцем зголосився до УГА, був чл. команди броневика "Син України" полк. Бошка, який перейшов під командування Симона Петлюри. Сер. освіти здобув у Дрогобицькій гімназії 1921. Студював історію в Карловому ун-ті в Празі й у Львівському ун-ті, який закінчив 1925. Педагогічну діяльність провадив головню у Дрогобичі в укр. гімназії ім. Івана Франка. 1945 був одним із засновників, а потім дир. укр. гімназії в Інсбруку, Австр., викладав там історію. 1951 емігрував до США. Викладав на Педагогічних курсах в Чикаго історію України (1963-65). З 1964 став організатором і діячем руху за оборону традицій і обряду в Укр. Кат. Церкві. Очолював

Централю Комітетів Оборони Традицій Укр. Кат. Церкви (з 1966). Був співорганізатором і чл. парафіяльної ради церкви св. Володимира і Ольги в Чикаго.

М.О.

ПОПЕЛЬ Іван (Ivan Popel), гр.-кат. свящ.; н. 29.6.1897 в Млинах, Гал., п. 3.8.1978 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Закінчив Львівський Тайний ун-т, мав дипломи з філософії та філології та закінчив теологію. Був учасником визвольних змагань в рядах УГА і в підпіллі УВО. До 2 Світ. війни викладав в польс. унтах. Після війни викладав в укр. таборній гімназії в Регенсбургу. Переїхав до США (1949) і поселився у Філядельфії. Висвячений на свящ. 1975. Вчив у школах українознавства (1959-77).

М.Р.

ПОПЕЛЬ Степан (Stepan Popel), шахіст, філолог, педагог; н. 15.8.1907 в с. Комарники Турківського пов., Гал., п. 27.12.1987 в м. Фарго (Fargo), Н.Дак. Здобув мгра філософії (1931) і мгра права (1938) у Львівському ун-ті. Викладав латинську і франц. мови Львівській гімназії (1930-39), був проф. Пед. ін-ту (1939-41) у Львові; приватним світським секр. митр. Андрея Шептицького (1929-44). Емігрував спочатку до Франц. (1946-55), пізніше замешкав у США (1956). Викладав історію франц. цивілізації в держ. ун-ті Норт Дакоти (з 1961). З ініціативи П. у Львові 1926 було засновано Т-во укр. шахістів. 1928 здобув I місце в укр. шаховому турнірі Львова і Гал., 1930 – у чемпіонаті м. Львова, 1944 – Зах. України. 1946-55 брав участь у 18 міжнар. турнірах Зах. Європи, у 14 з яких здобув I нагороду (тричі чемпіон Парижу 1951, 1953,

1954). Шаховий майстер у США з 1956. Чемпіон шт. Міч, Мін., Віск., Ілл. і 5 разів Н.Дак. Учасник укр. турнірів у США, чемпіон УСЦАК 1969 Автор посібника "Початки шахіста" (1943). Львівська обласна федерація шахів започаткувала Міжнар. шаховий турнір пам'яті П. (1996, 1999, 2003, 2007).

М.О.

ПОПВ Катерина див. *Перелісна Катерина*

ПОПВ Олександр (Alexander Popiv), чоловік Катерини Перелісної, літературознавець, свящ.-протопресвітер, пед. і рел. (УАПЦ Соборноправної) діяч; н. 24.8.1891 в с. Куп'єваха на Харківщині, п. 6.5.1958 в м. Форт Вейн (Fort Wayne), Інд., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив історико-філол. фак. Харківського ун-ту (1915). 1915-18 працював учителем гімназій у Харкові, 1918 був доцентом Харківського ун-ту нар. освіти, деканом фак. сусп. освіти, 1926-29 – дир. Укр. Наук. Досл. Ін-ту Педагогіки в Харкові, ред. журн. "Рідна школа". 1933 заарештований НКВД, до пед. праці повернувся 1939. 1943 висвячений на свящ., служив парохом церкви св. Андрія в Києві. 1944 переїхав до Чех., згодом до Нім., де перебував у таборах ДП в Ашаффенбургу (1945-48) та Лайпгаймї (1949-50). З 1950 замешкав у США, де був настоятелем церков в Гемтремку (Hamtramck), Міч. (1950-52) і Форт Вейн, Інд. (1952-58). Один із засновників УАПЦ (Соборноправної), чл. Великої і Малої Ради, протопресвітер. Ред. "Правос. українець". Автор наук. ст. з педагогіки, літературознавства.

М.О.

ПОПВ Ювеналій, у мирі Юрій (Yuvenalii {Jurij Popiv}, син о. Олександра Попова та Катерини Перелісної, правос. свящ.-архимандрит, рел. діяч УАПЦ

(Соборноправної); н. 3.8.1925 у Харкові, п. 4.8.1979 в Трентон (Trenton), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студював теологію у кат. Богословській Академії в Львові (1943-44), Франкфуртському ун-ті (1947-49), Звх. Нім., здобув мгра з теології у Вестмінстерській семінарії у Філядельфії (1953) і мгра з політології в Нотр Дам Ун-ті в Інд. (1956). Висвячений на правос. свящ. в Чікаго 1959. Парох церкви св. Миколая в Рочестері, Н.Й. (1959-60), був помічником бібліотекаря в бібліотеці й архіві Укр. Правос. Церкви в Савт Бавнд Бруку (1962-63). З 1973 очолював Острозьке (потім Благовіщенське) Святописне Братство в Трентоні. Перекладав на укр. Святе Письмо, "Тропарі Денні", "Підручник Закону Божого для церковно-парафіяльних шкіл" та ін. Автор "Навчальний плян парафіяльних шкіл УПЦ в США" (1966) і "Закон Божий" (1966). Був постійним співроб. "Правос. українця".

М.О.

ПОПІВЧАК Роналд (Ronald Popivchak), кат. свящ., гром. і рел. діяч; н. 22.5.1941 в м. Карнегі (Carnegie), Пен. Закінчив коледж Василія Великого у Стемфорді й Кат. Ун-т у Вашингтоні (1967), одержав д-рат на тему Петра Могили. Висвячений на свящ. 1967 у Філядельфії. 1967-72 служив свящ. у катедрі Непорочного Зачаття Діви Марії в Філядельфії. Був парохом у Бриджпорті (Bridgeport), Поттставні (Pottstown) і Фініксвілі (Phoenixville), Пен. Ред. журн. "Шлях" (1972-78). 1990-94 очолював орг-цію "Провидіння" у США. Одержав звання шамбеляна.

М.О.

ПОПІЛЬ Едвард (Edward Popil), гром. і політ. діяч; н. 1918 в Скрентоні, Пен., п. 8.9.1987 там же, похований на цвинтарі парафії св. Михаїла. Закінчив студії книговодства в ун-ті в Скрентоні

та в Вортон (Wharton) школи фінансів Пенсильванського Ун-ту у Філядельфії. У воєнні рр. служив в амер. летунстві. По війні був чл. Ради Директорів публічних шкіл Скрентону (1947-59) і школи для німців (22 рр.), секр. уряду індустріального розвитку пов. Лакаванна (Lackawanna) (5 рр.), председником братської орг-ції шт. Пен. та податкового уряду. Працював міським контролером (1960-64), заст. касира і одним з дир. Амер. Червоного Хреста (American Red Cross), мужем довір'я ун-ту в Скрентоні. П. був чл. ради директорів банку та делегатом на конвенції Дем. партії. Працював гол. касиром УБС (1950-87) і його представником в укр. центр. орг-ціях. Ц. був дириг. хору укр. правос. церкви св. Михаїла в Скрентоні.

О. Кравченко

ПОПОВИЧ Анатоль Ігор (Anatol Ihor Popovich), вчитель, футбольний тренер; н. 4.12.1941 в Станиславові, Гал. (тепер Івано-Франківськ). Бакалярат в Пратт Ін-ті (1965). Студював фізкультуру в Лонг Айленд Ун-ті (1968), отримав мгр з фізкультури в Колумбійському Ун-ті (1973). Працював вчителем і тренером у Міжнар. Школі при ООН і тренером Амер. Асоціації Копаного М'яча (U.S. Soccer Football Association). Активний чл. Пласту і Укр. Спорт. Клубу в Нью-Йорку.

М.Р.

ПОПОВИЧ Богдан (Bohdan Popovych), батько Ореста Поповича, старшина УГА, інж.-агроном, гром. діяч; н. 10.3.1898 в с. Павлів Радехівського пов., п. 14.2.1980 в м. Лівінгстон (Livingston), Н.Дж.,

похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив Львівську гімназію, а здобув диплом інж. в Празькій Політехніці. 1918 зголосився до

бровольцем до УГА, 1919 був піднесений до ступеня четаря. У 1930-их рр. провадив власну крамницю з насінням у Львові, був діяльним в Союзі Укр. Купців і Промисловців. У 1941-44 крім головної крамниці у Львові, провадив філіяли у Станиславові, Тернополі і Сяноку. 1944 емігрував до Нім., а 1949 до США. Був гол. т-ва "Самопоміч" у Ньюарку Н.Дж. Автор спогадів "Під укр. небом" (1972). Активно дописував до гвз. "Америка" (110 ст.). Нагороджений Хрестом заслуги УГА і Хрестом Гол. Отамана Симона Петлюри.

М.О.

ПОПОВИЧ Василь (William Porowuch), дириг., гром. діяч; н. 29.3.1915 в Рочестер, Н.Й., п. 3.4.1992 там само, похований на місц. цвинтарі Св. Гробу. Закінчив Муз. Школу Істман в Рочестер. Був дириг. духової оркестри Молодих Укр. Націоналістів. Активний чл. ОДВУ, довголітній секретар відділу УНС "Запорізька Січ" і кількакратний делегат на конвенції УНС. Довголітній през. орг-ції Families Organized for Rehabilitation, яка допомагає фізично несправним особам видужувати через терапію.

М.Р.

ПОПОВИЧ Іван (Ivan Popovych), гром. діяч; н. 16.11.1900 в с. Поріччя Задвірне пов. Рудки, Гал., п. 31.7.1979 в Клівленді, похований на укр. Цвинтарі в Пармі. Був вояком УГА. 1922 емігрував на Кубу, 1923 переселився до США. 1929 став засновником і гол. Стрілецького гуртка в Кліаленді, який 1930 оформився у відділ ОДВУ, був призначений чл. контрольною комісії Гол. Управи ОДВУ. Чл. УВО і сенату ОУН, та чл. в ін. укр. орг-ціях. Укр. Злучені Орг-ції Великого Клівленду проголосили П. "Людиною Року" (1978).

М.О.

ПОПОВИЧ Лев (Lev Popovych), псевд. Лісовик, Кость Чумак, пласт. Діяч, філателіст; н. 11.4.1908

у Станиславові, п. 11.2.1974 у Вудгейвені (Woodhaven), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Студіював банківську справу у Високій Торговельній школі в Познані (1930-34). 1934-39 працював у держ. Скарбництві і вчителював у торг. школах. 1940-41 був обл. Контролером фін. Відділу у Станиславові, 1941-43 – начальником скарбового уряду у Рогатині. 1944 переїхав до Нім., перебував у таборі ДП в Авгсбургу, завідував торг. школою, а також викладав у Високій Торг. Школі в Мюнхені. Емігрував до США 1948. Був співзасновником пласт. Станиці в Нью-Йорку, госп. Референтом (1949), чл. (1953-55), пізніше гол. станичної ради (1959-60). 1951 став співзасновником Союзу Укр. Філателістів у Нью-Йорку, гол. 1961-71. Редагував річник "Укр. Філателіст".

М.О.

ПОПОВИЧ Марія (Maria Popovych), дочка Івана Поповича, гром. діячка; н. 16.12.1924 в Клівленді, п. 7.4.1999 там само, похована на укр. цвинтарі в Пармі. Бакалярат в Ог. Стейтовому Ун-ті в Кенті, закінчила мгра журналістики в Ун-ті Кейс Вестерн Резерв (Case Western Reserve) у Клівленді. Активна ще з студентських рр. в Молодих Укр. Націоналістах, ОДВУ, Студентській громаді ім. Адама Коцка в Клівленді, Зарево, Лізі Укр. Католиків та ін. гром. орг-ціях. Довголітня гол. 8 Відділу Укр. Золотого Хреста. П. активна у різних гром. комітетах і в управі Укр. Злучених Орг-цій Великого Клівленду.

р.м.

ПОПОВИЧ Орест (Orest Popovych), син Богдана Поповича, хемік, шахіст, спорт., пед. і гром. діяч, журналіст; н. 18.1.1933 у Львові. Сер. освіту здобув в укр. гімназіях таборів ДП у Фюсені і Міттенвальді, Нім. (1946-49) та в Берінджер сер. школі в Нью-Йорку, Н.Дж. (1949-51). Студії з хемії в Ратгерському

Ун-ті, Нью-Брансвік (бакалярат, 1955) та Массачусетському Ін-ті Технології, завершив д-ратом з філософії в ділянці аналітичної хемії (1959). Емігрував до США 1949. 1959-63 працював в Дослідному центрі компанії "Ессо" в Лінден (Linden), Н.Дж. 1963-93 викладав на хемічному фак.

Бруклінського коледжу Нью-Йоркського Міського Ун-ту, 1971 йому присвоєно звання проф.. Організатор, учасник і керівник укр. шахових турнірів Півн. Америки. 1966 був основоположником Ланки шахів при УСЦАК, ланковий шахів УСЦАК і "Чорноморської Січі" понад 40 рр. Чемпіон з шахів Нової Англії (1957, 1958), шт. Н.Дж. (1959, 1961, 1985, 2000), віце-чемпіон Відкритого чемпіонату Кан. (1968), чемпіонату українців Америк. й Кан. (1966-68, 1972, 1986, 1988, 1992, 1994, 1997), ін. престижних турнірів, учасник багатьох міжнар. турнірів. У США – майстер шахів (1957), сеньйор-майстер (1971), майстер на життя (1974), в міжнар. системі – майстер ФІДЕ (1980). Д.чл. НТШ, гол. Комісії преси (2000-03), заст. гол. (2003-06), през. НТШ (з 2006-12). Чл. амер. наук. т-ва, зокрема "Фі Бета Каппа", "Фі Лямбда Упсилон", "Сігма Хі", Америк. хем. т-ва. Автор наук. праць "Nonaqueous Solution Chemistry" (Хемія неводних розчинів), у співавторстві з Р. Томкінс (1981), "Tetraphenylborates" (1981), наук. ст., а також книг спорт. тематики "Партії та розповіді шахіста з Америки" (1996), "Ukrainian Sitch – A History" англомовна історія Укр. Спорт.-Виховного Т-ва "Чорноморської Січі" (1999), переложив зб. віршів Василя Махна з укр. на англ. мову "Thread and Selected New York Poems" (2009) і "Winter Letters and Other Poems" (2011), лавреат перекладацької нагороди Америк. Асоціації

Україністів (2010). Ред. зб. англомовних публікацій "Shevchenko Scientific Society USA, Activities and Press Reports 2000-2008" (2009) та ін. Ред. "Бюлетенів НТШ-А" (з 2000). Постійний дописувач до газет "Свобода", "Америка", шаховий репортер журн. "Наш Спорт" – річника "Чорноморської Січі", закордонний кореспондент "Кримської світлиці" (1997-2003). Автор понад 400 ст. на теми НТШ-А, укр. спорту і шахів. Установив при НТШ-А постійний фонд ім. Ореста Поповича для підтримки галузі укр. наук. термінології та правопису.

М.О.

ПОРАЙ-КОШИЦЬ Ніна (правд. прізви.) див. *Кошиць Ніна*

ПОРЖИ-ОЛЕКСІЄНКО Петро (Petro Porzhy-Oleksienko), гром. діяч, музейник, фотограф; н. 28.6.1900 у м. Ржищів, п. 9.3.1988 у Денвері, Кол. Студіював у Політехнічному ін-ті в Кнєві. Учасник боїв під Крутами, під час Визвольної війни 1918-20 – поручник армії УНР, на еміграції підвищений до ранги полк. 1920 емігрував до Поль., 1945 – переїхав до Нім., перебував у таборі ДП в Авгсбургу. З 1950 замешкав у США. 1958 заснував у Денвері приватний музей-архів, 1965 – Т-во Прихильників УНР. Автор альманахів "Ржищів" (1970), "50 літ на еміграції: На службі Батьківщині" (1971), де зібрав світлини, документи автобіографічного і сусп. характеру. 1956-66 був Ген. Осавулом організаційного відділу Укр. Вільного Козацтва у США. Нагороджений Орденом Зимового Походу, Хрестом Симона Петлюри, Хрестом УГА та ін.

М.О.

ПОРИТКО Богдан (Bohdan Porytko), військ., гром. діяч; н. 15.7.1924 в с. Княгиничі, Рогатинського пов., Гал., п. 29.3.1993 в Нью-Йорку. Перейшов старшинський вишкіл у Клягенфурті, Австр. Хорунжий

Дивізії "Галичина". Після 2 Світ. війни поселився в Нью-Йорку. Чл. станиці дивізійників і Братства "Броди Лев".

М.Р.

ПОРИТКО Іван (Ivan Porytko), гром. і військ. діяч; н. 15.9.1895 у м-ку Княгиничі Рогатинського пов., Гал., п. 31.1.1980 у Філадельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. 1914 здобув сер. освіту в укр. Рогатинській гімназії, цього р. став до лав УСС, у ранзі поручника воював в УГА. Високу освіту здобував у торговельній експортній школі у Відні, потім у Львові. У 1930 і рр. був дир. Окружного Союзу Кооператив в Рогатні, міським радним, гол. Укр. Радних, чл. дирекції Українбанку, 1941-44 – дир. Укр. Торговельної Акційної Спільки. На еміграції в США з 1949; був довголітнім чл. дирекції Укр. Шадниці в Філадельфії, очолював Гол. Управу Об'єднання бувших Вояків Українців Америки і Братства УСС, входив до дир. ради ЗУАДК (з 1969), керував вид-вом "Червона Калина". Організатор першого Рогатинського з'їзду, що відбувся в Нью-Йорку, був перший гол. т-ва "Рогатинщина".

М.О.

ПОРСЬКИЙ (псевдо) див. Міяковський Володимир

ПОРТЛАНД (Portland), м. в півн.-зах. частині шт. Орегон, пов. Мультинома (Multnomah), над р. Колумбія, бл. кордону зі шт. Ваш., 13 км на півд. від м. Ванкувер (Vancouver), Ваш.; нас. 529,025 (2000), в т.ч. 5,870 українців. За неофіційними даними в околиці П. б. 30,000 новоприбулих укр. імігрантів, які рідко включаються в гром. життя. В П. діє Укр. Євангельська Церква (Ukrainian

Bible Church) і кат. церква візантійського обряду св. Ірини. 1952 засн. укр. правос. церкву Св. Тройці, 1958 закупили свою власну церкву й перейменовано на св. Івана Хрестителя, а 1963 нову церкву закупили від євангельців і перебудували на сьогоднішну правос. церкву. Саящ. парафії були: оо. Іван Гончарів, Степан Позичайло, Василь Гринько, та ін., з 2005 – о. Іван Петрушак. При церкві гуртується укр. громада і організує різні культ. імпрези. З 1916 існує перша укр. орг-ція в П. Т-во ім. Івана Франка – відділ УНС. В П. також активно діє церква П'ятидесятників. Існує з 1990-их рр. Укр.-Амер. Культурна Асоціація шт. Орегон та Півд.-Зах. Ваш. яка з'єднує всіх українців й організує річні укр. фестивалі. Укр. Фед. Кредитова Спілька має філію в П.

р.м.

ПОСОЛЬСТВО УКРАЇНИ в США (Embassy of Ukraine in the U.S.A.)

МІСІЯ УНР у США. Першим гол. укр. надзвичайної дипломатичної місії Директорії УНР у США, створеної у січні 1919, було призначено Євгена Голіцинського (1878-1932) який, проте, не встиг приступити до виконання своїх обов'язків у зв'язку з відкликанням і призначенням послом до Естонії. Відтак місію очолив Юліян Бачинський (1870-1940), який одразу після прибуття до США на

початку серпня 1919 звернувся до Держ. секр. Р. Лансінга з листом, в якому повідомив про своє призначення і порушив питання визнання УНР урядом США та розвитку торговельних відносин. У відповіді зазначалося, що США "не визнають ані незалежності України, ані жодного уряду, який тепер там при владі, а тому не можуть прийняти представників укр. уряду". Офіційний Вашингтон вважав, що Україна є невіддільною частиною Росії, а укр. рух "не має жодних етнологічних чи екон. підстав". Все ж місія мала окремі контакти з амер. міністерствами, та і з амер. Червоним Хрестом. Бачинський заснував Українську інформаційну службу "Friends of Ukraine" що розсилає англ.мовні інформації про Україну до газет у США і Канаді. Іван Ардан очолює цю службу від 1919-1923.

Україну як незалежну державу США визнала 26.12.1991. Дипломатичні відносини встановлені 3.1.1992. Уряд України придбав будинок у Вашингтоні для Посольства 31.12.1992. Придбання стало можливим завдяки зусиллям та пожертвам Координаційного Комітету Допомоги Україні, Укр. Кредитової Спільки "Самопоміч", укр. гром. орг-цій та багатьох представників укр. громади США. Будинок Посольства (кол. будинок Форреста-Марбурі) одна з найвизначніших пам'яток амер. історії та місцем народження фед. столиці Вашингтона. Будував його

Посольство України у США. Вашингтон

Бенджамін Стоддерт, перший секр. Військ.-морської фльоти. В цьому будинку 29.3.1791 През. Джордж Вашингтон уклав угороду з 19-ма власниками земельних ділянок в околиці Мерил. про передачу цих ділянок урядові для заснування нової столиці. Наступним власником будинку був Вілльям Марбері який поселився там 1800. Будинок при вулиці "М", відіграв одну з провідних ролей в одному з найважливіших судових засідань в історії США. 1803 Вілльям Марбері надіслав позов до Вишого суду проти Держ. Секр. Джеймс Медісона, вимагаючи завершення процедури свого призначення. Рішення було прийнято на користь Держ. Секр., а вимоги Марбері визнано неконституційними. Це історичне рішення закріпило за Вищим Судом повноваження приймати рішення щодо відповідності конституції США в тому числі й законів, прийнятих Конгресом, що призвело до набуття цією гілкою влади права на судовий перегляд.

З початку встановлення дипломатичних відносин між Україною та США посаду Посла України в США обіймали: Олег Білорус (1992-94), Юрій Щербак (1994-98), Антон Бутейко (1998-99), Костянтин Грищенко (2000-03), Михайло Резнік (2003-05), Олег Шамшур (2006-10), Олександр Моцик (2010).

Ю. Добчанський

ПОСТІЙНИЙ ФОНД ім. ПАТРІЯРХА МСТИСЛАВА засн. 1997 для утримання Церкви-пам'ятника в Савт Бавнд-Бруку, Культурного осередку й адміністративного будинку Консисторії.

М.О.

ПОСПИШИЛ-НАДВІНСЬКИЙ Віктор (Victor Pospishil-Nadvynsky {Pospishil-Nagyvinsky}), кат. свящ.-архимандрит, рел. діяч, фахівець із канонічного права; н. 4.2.1915 у Відні, Австр., п. 16.2.2006 в

Олд Бридж (Old Bridge), Н.Дж. Студював богословіє в Теологічний Академії в Дяково, Хорватія (1940), Григоріянському ун-ті в Римі, де здобув д-рат із канонічного права (1949), а також у Папському Ін-ті Сх. Церк. Наук. (1950). Висвячений на свящ. 1940. 1942-45 був військ. капеляном укр. дивізії "Гвличина". Емігрував до США 1950, де служив душпастирем у Філядельфії (1950-52), Чесапек Ситі (Chesapeake City), Мерил. (1952-57), Форд Ситі (Ford City), Пен. (1957-63), Пітсбургу (1963-66), був правним дорадником укр. кат. єпископів й Патріярха Йосифа Сліпого, генеральним Вікарієм Філядельфійським (1976-79), судовим вікарієм (з 1984), гол. церк. суду у Стемфорді, Конн. Тайний Папський Шамбелян (1959), прелат (1976), архимандрит (1976), архимандрит Антіохійської Патріярхії (1980). Викладав філософію й теологію, біо-етику у Мангеттан коледжі у Бронксі, Н.Й. (надзвичайний проф., 1966-76), а також у Фордгамському Ун-ті й УКУ в Римі. Д.чл. НТШ (з 1982). Автор багатьох наук. праць, серед яких "Orient Canon Law Codification: The Law on Marriage" (1962), "Orient Canon Law Codification: The Law on Persons" (1960), "Der Patriarch in der Serbisch-Orthodoxen Kirche" (1965), "Divorce and Remarriage" (1967), "Compulsory Celibacy for the Eastern Catholics in the Americas" (1977), "Eastern Catholic Marriage Law" (1988), "Eastern Catholic Church Law" (1996) та ін. П. чл. Т-ва Канонічного Права в США, де 1995 одержав нагороду "Rule of Law".

М.О.

ПОСТОЛЮК Петро (Peter Postoliuk), видавець, громад. діяч; н. 10.7.1894 в с. Сторонибаби Золочівського пов. на Львівщині, п. 27.9.1978 в Ньюарку, Н.Дж.

1914 вступив до легіону УСС, 1918 як старшина-хорунжий був призначений ад'ютантом сотника Осипа Микити, пізніше перейшов до армії УНР. Після закінчення філос. студій у Віденському ун-ті 1923 працював в укр. вид-ві Івана Тиктора, був співзасновник і дир. вид-ва "Червона Калина" (1923-29) у Львові, чл. дирекції львівського вид-ва "Ізмарагд" й "Укр. Вид-ва" у Кракові – Львові (1939-45). З 1949 замешкав у США, цього ж р. відновив діяльність "Червоної Калини" і став її дир. 1951-75 співпрацював із вид-вом "Свобода". Довгі рр. входив до Гол. Упрви Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, був заст. гол. Гол. Управи УСС.

М.О.

"ПОСТУП" (Progress), москвофільський тижневик, орган допомогового союзу "Русска Нар. Самопомочь", виходив з 24.1.1907-12 (з перервами) у Нью-Йорку. "П." заснував і редагував Віктор Гладик, кол. ред. "Правди".

р.м.

ПОСТУПАК Степан (Stephen Postupack), підприємець, громад. діяч; н. 9.3.1931 в Макаду (McAdoo), Пен., п. 16.2.2001 в Тамаква (Tamaqua), Пен. 1952 закінчив технологічну школу Стівенса (Stevens State School of Technology) в Ланканстері. П. був власником кількох підприємств: Northeastern Hydro Seeding Company, Anthracite Forest Service and Treehouse Garden Supply та ін. За адміністрації през. Роналда Рейгена (з 1984) був радним Президентського Комітету зі справ малого бізнесу та приватного підприємства (Advisory Committee on Small and Minority Business Ownership). Активний в громад. житті. Був гол. Ліги Укр.

Католиків Америки, неодноразово входив до її Екзекутивної Ради. 1980 П. визнаний цією орг-цією "Людиною Року". Довгі рр. провади щотижневі радіопередачі укр. мовою в Шенандоа (Shenandoah), Пен., керував щорічним Укр. Фестивалем у м. Барнсвіль (Barnesville), Пен.

М.О.

ПОТАПЕНКО Петро (Petro Potapenko), дириг., бандурист-кобзар, муз. діяч; н. 25.10.1914 в с. Мінічки на Житомирщині, п. 8.2.1998 в Детройті, похований на цвинтарі Вудлон (Woodlawn). Вчився в Київській консерваторії ім. Петра Чайковського. 1941 став чл. Укр. Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка, з якою 1942 переїхав до Нім. Перебував у таборах ДП. 1949 П. з капелею помандрував до США, 1959-64 був її дириг. і мист. керівником. У той час випущено платівок "Мій рідний краю", "Нагадай бандуро співами", "В 20-ліття Капелі Бандуристок", "Укр. колядки", 25 ті роковини Капелі Бандуристок". Автор зб. композицій "Під срібний дзвін бандур" (Київ, 1993).

М.О.

ПОТІШКО Василь (Vasyl Potishko), гром.-політ. діяч; н. 4.4.1895 в с. Лабунь на Волині, п. 5.3.1991 в Бюффало, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Як чл. Укр. Партії Соціалістів-Революціонерів входив до Укр. Центр. Ради, Проводу Укр. Генерального Військ. Комітету, організатором укр. збройних сил. У 1920-их рр. брав участь у короткому процесі українізації. За антисов. діяльність репресований у 1930-их рр. Під час нім. окупації 1941-44 тісно співпрацював з протинім. підпіллям у Києві, 1944 брав участь у Великому Зборі УГВР, став її чл. засновником. 1949 емігрував до

США. Активно співпрацював з ред. "Літопис УПА".

М.О.

ПОТУЛЬНИЦЬКИЙ Олексій (Oleksiy Potulnytsky), правос. свящ., рел. діяч; н. 29.3.1897 в м-ку Ориниці Кам'янець-Подільської губ., п. 14.12.1973 в м. Сиракюз, Н.Й. Закінчив Кам'янець-Подільську духовну семінарію (1913-19), правничий фак. Київського ун-ту (1919-22). 1922 висвячений на свящ. 1923-29 служив на парафіях Кам'янецьчини (с. Лашковиці, Рихтецька Слобідка, Дунаївці), був гол. Церк. Управління Кам'янець-Подільської єпархії. 1929 арештований і висланий на 10 рр. до таборів у Сибір (Маріїнськ, Бійськ, Барнаул, Томськ та ін.). 1939 після звільнення повернувся до Полтави, 1942 організував Церк. Управління Полтавської єпархії, очолив його, створив богословські курси в Полтаві. 1944 емігрував до Нім., перебував у таборах ДП. З 1950 замешкав у США, де виконував душпастирські обов'язки на парафіях у Філадельфії, Лейквуді, а в Сиракюз до виходу на пенсію 1963.

М.О.

ПОЧТАР Михайло (Michael Pochtar {Pochtar}), інж., гром. діяч; н. 21.11.1925 в с. Мости Малі Рава-Руського пов. на Львівщині, п. 11.2.1973 в Лівінгстон (Livingston), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Вчився в Рава-Руській гімназії (1937-41),

учительській семінарії в Яворові (1941-43). 1944 емігрував до Нім., де перебував у таборі ДП в Ганновері. Там закінчив Укр. гімназію ім. Олександра Олесея (1946) й УТГІ (1946-49). Переїхав до США 1949. 1961 одержав інженерну освіту в коледжі в Ньюарку й далі працював

у корпоратії "Bendix Aviation". Активний в гром. житті: засновник СЮСТА (був віце-през. та референтом внутрішніх і зовнішніх зв'язків (1953-59)) чл. СУМА – чл. Гол. Управи СУМА, гол. осередку в Ньюарку та секр. (1956-73); чл. управи Відділу УККА; чл. дирекції Укр. Нар. Дому в Ньюарку та ін.

р.м.

ПОШИВАНИК Олексій (Oleksii Poshyvanyk {Alex Poshewanyk}), інж., журналіст, бандурист, гром. діяч; н. 23.3.1939 в с. Богушка Черкаської обл., п. 26.6.2000 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Андрія в Блумінгдейл. На еміграції від 1943, у Франц. – 1948-59, а відтак в США, в Чикаго. Служив в Амер. Армії. В 1971 одержав ступінь бакаляра в Нортістерн Ун-ті (Northeastern) в Ілліной. Працював будівельним інж. в Парк Дистрикт в Чикаго. Закінчив пед. курси при УКУ в Чикаго, вчив в школі українознавства при кафедрі св. Володимира. Активний в гром. житті, гол. в ОДУМ-і, гол. філії в Чикаго (1962-65), гол. Головної Управи ОДУМ в США (1971-73) та гол. Центр. Комітету ОДУМ (1982-88). Керівник ансамблю бандуристів (1980-86) та комендант літніх кобзарських таборів ОДУМ. Ред. одумівської сторінки в газ. "Укр. Вісті" та "Куток одумівця" в "Укр. житті". Виступав як музикант (на бандурі, гітарі, мандоліні, акордеоні, та ін. інструментах) на різних укр. імпрезах та концертах. Створив власну оркестру "Трубадор", з якою виступав на забавах і весіллях. Чл. дирекції Кооперативи "Самопоміч", довголітній чл. управи УБС. П. дописував до укр. газ. і журн.

О. Коновал

"ПРАВДА" (The Truth), русофільське видання підкарпатських русинів, засн. 1902 як орган Общества Русских Братств. Було спочатку тижневиком (1902-14), пізніше виходило двічі на тиждень (1914-44), один раз на тиждень (1944-65), двічі на місяць (1965-

67), як місячник (з 1967). Видання подає політ. і культ. інформацію про світ, зокрема про Україну тощо. Місця видання – Нью-Йорк (1902-05), Оліфант, Пен. (1905-23), Філядельфія (з 1923). Перший ред. – Віктор Гладик, пізніше газ. редагували Теофан Обушкевич, Василь Фекула, Ілля Гойняк, Симсон Пиж, Іван Дзвончук, Роман Саміло та ін. На початках "П." виходила на язичії, окремі ст. на лемківському діалекті, згодом стала англомовною.

М.О.

"ПРАВНИЧИЙ ВІСНИК" (Lawyer's Herald), орган Укр. Правничого Т-ва. До 1971 вийшло 3 випуски журн. – 1957, 1963, 1971. Журн. містив відомості з історії укр. права та укр. державности, спогади, хроніку, рецензії, бібліографію правничої літератури тощо. Серед чл. редколегії – Богдан Дзерович, Василь Маркусь, Ярослав Падох, Олександр Соколишин.

М.О.

ПРАВОСЛАВНА Любов див. "Любов" – *Русская Православная Любовь*

"ПРАВОСЛАВНИЙ УКРАЇНЕЦЬ" (Orthodox Ukrainian), неперіодичний орган УАПЦ (Соборноправної), що виходив з 1952. Містив церк. новини, біографії діячів, історичні відомості про УАПЦ 1920-их рр. та ін. Серед ред. "П.У." був о. Олександр Попів.

М.О.

ПРАСКО Іван (John Prasko), вчитель, театр. і гром. діяч; н. 6.6.1935 в с. Деркачі, Харківської обл. Вчився в школі табору ДП в Авгсбургу, Нім. Студіював в Ун-ті Віконсину в Мільвокі (бакалярят, 1960), здобув мгра театрознавства у Ун-ті Вілланова в Пен. (1977). 1949 емігрував до США. Вчитель початкових і сер. шкіл в Мільвокі (1960-67) та Армор і Нарберт, Пен., де був режисером шкільних театр. вистав (1967-98). У Філядельфії

був режисером прем'єри опери "Лис Микита" Василя Овчаренка, лібретто Леоніда Полтави за Іваном Франком (1970). 1978 засн. Театр "Люстро" і поставив прем'єри комедії на 3 дії Анатолія Гака "Спадкоємці місіс Пилипсон" (1978), комедії "Робот" Йосипа Сірого, амер. прем'єри оперети "Хоробрий півник" Богдана Янівського, лібретто за Н. Забілою (2001) та ін. П. виступав у ролях: Лукаш у "Лісові пісні" Лесі Українки, Мокій в "Мина Мазайла" Миколи Куліша, Василь Гопка у "Спадкоємці місіс Пилипсон" Анатолія Гака та ін. Переклав з англ. мови: Джон Сінг "Ізди до моря" (Riders to the Sea), Джордж-Бернард Шав "Обранець долі" (The Man of Destiny), Юджін О'Ніл "Довгоденна подорож у ніч" (Long Day's Journey into Night). Переклав з укр. на англ.: "Украдене щастя" (The Stolen Happiness) Івана Франка, "Героїня помирає в першому акті" (The Heroine Dies in the First Act) Людмили Коваленко, "Народний Малахій" (The People's Malachi) Миколи Куліша, "Дійство про велику людину" (Play about a Great Man) Ігоря Костецького. Чл. Ради Директорів і диктор радіопрограми Укр. Осв.-Культ. Центру в Дженкінтавні та гол. Парафіяльної Ради й ред. церк. "Бюлетеня" укр. правос. церкви св. Покрови в Філядельфії.

р.м.

ПРЕДСТАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ ГРУПИ "ГЕЛЬСІНКИ" (External Representation – Ukrainian Helsinki Group), гром. орг-ція, створена 1979 в Нью-Йорку, щоб регулярно підтримувати Групу Сприяння Виконанню Гельсінських Угод в Україні. Ініціатор створення і гол. – ген. П. Григоренко. До складу П. увійшли Леонід Плющ (уповноважений на Європу), Надія Світлична, Віктор Боровський, Зінаїда Григоренко, Айше Сейтмуратова (представниця від кримських татар), Роман Куделя, Уліта Ольшанівська. Осн. завдання

– налагодити постійний зв'язок з Укр. Групою Сприяння Виконанню Гельсінських Угод, співпрацювати із зах. засобами інформації в справі розповсюдження документів Укр. Правозахисного Руху, проводити кампанії для захисту прав людини і в'язнів сумління тощо.

М.О.

ПРЕОБРАЖЕНСЬКИЙ МАНАСТИР (Transfiguration Monastery), або ж чоловічий монастир на Горі Табор, належить до Чикагської дієцезії УКЦ і знаходиться в м. Редвуд Веллі (Redwood Valley), Каліф. П.М. налічує 12 монахів. Засн. у 1960-тих рр. з ініціативи архімандрита Боніфатія. 1999 ігуменом М. став о. Йосип Хомик. Упродовж 1987-99 М. став осідком Інституту ім. Андрея Шептицького та місцем проведення інтенсивних літніх курсів із вивчення основ сх. християнства. Очолоє Ін-т о. Андрій Чирівський. 2000 Ін-т перенесено в монастир Пресв. Богородиці в Оранджвіллі (Orangeville), Онтаріо, Кан. З 1994 у літніх курсах беруть участь представники з України.

М.О.

ПРЕОБРАЖЕНСЬКИЙ МАНАСТИР – СКИТА (Holy Transfiguration Skete Monastery) в Ігл Гарбор (Eagle Harbor), Міч., при оз. Супіріор (Lake Superior), засн. 1983 монахами оо. Миколаєм та Василієм за об'явленням. Спочатку мали малу 3 акрову посілість з 5 малими неопалюваними будівлями. Монахи утримують монастир-скиту продаючи власну торгівлю: мармеляду та ін. варення, пекарські та ін. вироби під назвою Jamrot. Від 1986 побудували кращі житлові приміщення, нову кухню та ін. покращення умов життя. 1995 монастир-скиту залучено до укр. кат. епархії св. Миколая в Чикаго. 2003 освячено закінчену будову монастирської церкви зі золотими банями.

Н.З.

ПРЕСА та ПЕРІОДИКА (Press and Periodicals) Укр. п. в США – це найбільш чисельна укр. п., поза Україною. У 125-літній історії відіграла і продовжує відігравати ключову роль в житті українців. Цей культ укр. п. в США можна обмежити до трьох точок:

1. Ідея свободи та принцип волі людини. Українці в Америці засвоїли ці ідеї і завжди бажали передати їх своїм землякам в Україні, і саме це прагнення відзеркалювала п.

2. Гуманне ставлення до всіх мешканців України. При кожній нагоді укр. п. наголошувала на потребі надання Україні допомоги не лише матеріальної (церквам, нар. домам, лічницям, сиротинцям і т.д.), але моральної і духової.

3. Висвітлення України та її народу

в об'єктивному світлі, завдяки якому не лише Америка, а й увесь світ пізнав би історію та культуру цього народу.

Ці течії можна відчутти в першому дописі о. Івана Волянського в Львів. часописі "Діло" з 1885 року (ч.7), як і в його першому укр. часописі в США "Америка" (Шенандоа, Пен.) 1886-90. Ці ж самі течії є – свідомо чи підсвідомо – присутні нині на с. найстарших амер. укр. часописів "Свобода" (Джерзі Сіті, засн. 1893) та "Америка" (Філадельфія, засн. 1912).

Пресова діяльність укр. еміграції в США тісно пов'язана з гром. життям українців та русинів, з їхніми орг-ціями та т-вами в Америці. Рівнож місцева п. до деякої міри відзеркалює важкі умови життя українців на Великій Україні, Галичині та в Закарпатті, подас інформації про події, які цікавили читачів та які задовольняли їхні внутрішні бажання контакту з рідним краєм.

Головні характеристики п. і періодики в США опираються на філософії капіталізму, життя укр. емігрантів в США та необхідності інформації про все своє, як тут, так і в Україні. Головною відмінністю укр. п. в США від укр. п. в Кан. та в численних поселеннях світу є саме те, що Америка радикально відрізняється від ін. держав. Її філософія є суто капіталістична, а також до деякої міри демократично-анархічна. З цієї перспективи слід розглядати укр. періодику та п. в Америці.

П. в Америці відзеркалює історію укр. поселення в Америці. Жоден орган п. не обмежується життям поодиноких укр. осередків, розкинутих по цілій Америці. Коли беремо до уваги важку історію українців в Америці, то рівнож бачимо нелегку історію укр. п. та періодики в США: читачів було багато, але приватних переплатників мало.

Рівнож, історія укр. п. в США та історія укр. журналістики – це дві цілковито ін. ділянки. В Україні,

журналістика сформувалася в перших декадах 20 го ст.; до США деякі красиві журналісти почали прибувати щойно по 2 Світ. війні. Льокальна укр. періодика, хоч подекуди мала літ.-культ. риси (напр. перед 2 Світ. війною "Світло", Н.Й., 1928-30, а по війні – недільна "Свобода"), назагал служила трибуною даного видавництва письм. та різних аматорів.

Формат часописів завжди мінявся. Однак останні дві с. (залежить від ч. оголошень) були присвячені для реклям. Реклями в іст. укр. п. в США, це музей-сховища документацій для дослідників укр. іміграції в США. В їхній історії ми бачимо їх не лише як спосіб матеріальної допомоги часописам, а як документацію геогр. розповсюдженого укр. життя в Америці. Через 125-літню історію укр. п. в США фігурували різні реклами та оголошення. Були пропагандивні, інформаційні, поучаючі та оригінальні. В п'ятому періоді засвоїла п. сторінки побажань.

По 2 Світ. війні періодика складалася з писання інтелігенції для своїх кіл, а в довоєнний час – для малоосвіченої, а навіть неписьменною аудиторії. Після здобуття укр. незалежності, в 1990-их рр. журналістика набуває популярності. Через конкуренцію з тижневиками та місячниками, які вимагали менших коштів видавництва, щоденна п. обмежувалась до спеціальних ідеологічних вимог часу. Їх існування базувалось і базується на кольорових світлинах, карикатурах та писаннях легкого жанру. Різноманітність та присутність у віртуальному просторі сприяє її популярності. Однак на всіх етапах еміграції, п. – безпосередньо та посередньо – впливала й далі впливає на збільшення еміграції до США, підвищення її інтелектуального рівня та поглиблення рел., сусп. та політ. свідомости. Впродовж своєї 120-літньої історії в США

п. відіграла й відіграє важливу соціальну роль; з одного боку, постійно заповнює вакуум між українцями в Америці, а з другого боку – уможливує гром. дискусію в справах духовости та в заг. житті укр. емігранта.

П. в Америці ніколи не мала регіонального характеру, який мала в Україні. П. в США не була змушена обмежуватись розповсюдженням тільки в межах однієї даної геогр. території; рівнож, вона не друкувалась в єдиній літ. мові, а відзеркалювала численні укр.-русинські говори та діалекти. Мовна проблематика з'явилась в укр. п. щойно в часі третьої та четвертої хвиль еміграції.

З другого боку, незалежна укр. п. в США, себто п., котра не отримувала фін. підтримки, майже не існувала, або існувала дуже коротко. Часописи, які були друковані, включно з циклоstileвими виданнями, мали обмежений тираж, піддавались тискам та цензурі, а в деяких випадках були заборонені рел. чи політ. властями. З огляду на це, вони здебільшого мали обмежений авторитет в боротьбі різних світоглядів, ідей та соціальних програм. Виняток становила заборонена амер. урядом п., яка відіграла поважну роль у формуванні гром. думки (напр. "Комуністичний Світ", 1920). Ця п., укр. й англомова, наражалась, гол. в часах війн, на різні політ.

інтриги, була змушена часто змінювати свою назву, редакторів, які послуговувались псевдонімами і ніколи не підписувались своїми справжніми іменами. Майже вся їхня п. проіснувала в загадковій формі, себто без дат, числа та без вказання типу (одноразовий – одноразовка, часопис, чи тижневик і т.д.).

Хоч історики поділяють укр. еміграцію до Америки на чотири хвилі (1877-1914, 1914-45, 1946-90, та 1991-до тепер), укр. п. в США повинна бути поділена на шість періодів, а саме: 1886-1914, 1914-20, 1920-39, 1940-50, 1951-90, та 1991-по сьогодні. Укр. п. в часах війн друкувалася в політ. забв'явленні яких було цілком відмінне під час 1 Світ. війни від тону п. 2 Світ. війни, позаяк вороги України й Америки в часі двох війн були ін. Крім того, в США виростала друга та третя генерації народжених американців-українців, які вимагали ін. п. не лише в укр. мові, але й в англ. Хоч перша генерація вже існувала під час 1 Світ. війни, її аспірації, як й аспірації другої генерації, не були завважені в пр. 1 Світ. війни. До того ж, духовність укр. народу під час 1 Світ. війни була поділена на чотири гол. конфесії, а під час 2 Світ. війни – на щонайменше тринадцять віровизнань. Якщо до цього додати ще й державотворчі прагнення українців під час 2 Світ. війни, то встановити заг. к-сть існуючих тоді політ. напрямків неможливо.

Тому необхідно, за допомогою відповідних характеристик, відрізнити особливості п. в часі 1 та 2 Світ. воєн, а також в післявоєнний період. Відтак, періодизація укр. п. в США поділена не на чотири, а на шість етапів (див. таблицю). Решта періодів залишаються без змін.

Бібліографічні показники укр. п. в США стверджують, що в 1970-71 виходило найбільше періодики, а саме 247 видань. В ці роки 79 чч. періодики перестало існувати, однак з'явилося 18 нових видань. З того 17 часописів (2 щоденники, 8 тижневиків, 4 двотижневики, 2 місячники, один двомісячник), 36 журн. (з них: 12 місячників, 8 двомісячників, 16 кварталників і бюлетенів), а решту – 132 видання – можна зачислити до неозначеної періодики.

Перший період (1886-1914) розпочинається з появою часопису о. Івана Волянського "Америка" із датою 15 серпня (за старим стилем) 1886, в шахтарському м. Шенандоа, Пен. (між укр. вуглекопами знане як Шенандо). Не дивлячись на те, що ще перед тим в Сан Франсиско під редакцією о. Агапія Гончаренка вийшла в англ., рос. та "мало-російській" мовах "Alaska Herald" з підзаголовком "Свобода" (1868-90) п'ять слов'янських чч. (1872-73), її не можна відносити до укр. п. попри намагання деяких науковців збільшити нею укр. періоду. Шенандовська "Америка" становила дволистковий часопис, спершу друкований старо-слов'янською фонетичною мовою. Однак, отримавши шрифт від НТШ у Львові, після 6 чч. він перейшов на тогочасну руську мову. Цей же шрифт пізніше був використаний у виданні "Руского Слова" (Шенандоа, 1891) та "Американського Русского Вісника" (Маганой Ситі 1892, Скрантон, Нью-Йорк та Гомстед, Пен.), котрий виходив в укр.-словацько-церковно-слов'янсько-русському жаргоні. Він рівно ж був першим офіційним часописом укр. братства та т-ва в США "Сосдиненія Греко-Католицьких

Русских Братств", знаного як "Соєдиненія" (1892).

1891 наперекір о. Константину Андруховичу, який саме тоді видавав "Руске Слово", о. Григорій Грушка видав одне ч. часопису "Новий Світ" (Джерзі Ситі), 15 вересня 1893, під його ж ред., вийшло в Джерзі Ситі перше ч. "Свободи". На початках вона виходила як двотижневик; згодом, з березня 1894 року як тижневик, а пізніше – як денник (див. "Свобода"). о. Григорій Грушка був власником часопису до липня 1895. Після нього "Свободу" редагували ін. свящ., аж до її продажу Руському Нар. Союзові в 1908.

Всі перші часописи були експериментальними подвигами свящ., які бажали щось дати укр. емігрантам й зацікавленими читачам в Гал. та Угорщині. Вони займалися хронікою життя укр. емігрантів в Америці, а деякі із них додатково мали й белетристичний відділ. Позаяк їх редагували свящ., ці часописи містили духові й етичні науки. З виникненням суперечок між закарпатцями та галичанами, між греко-католиками та православними Московського патріархату укр. п. в Америці відзеркалила на своїй шпальтах ці непорозуміння, напр. Перший Календар під назвою "Американський Русский Місяцослов на рік переступний 1896" був виданий в 1895. Про нього згадує амер. "Свобода" та "Записки НТШ у Львові". 1897 виходить Календар тодішнього Руського Нар. Союзу під заголовком: "Перший Руско-Американський Календар", який цілковито зігнував попереднє видання Соєдиненія. Це ворує налаштування призвело до організації запомогово-асекраційних т-в з їхньою пропагандистською пресою. Паралельно до них поставали й ін. т-ва, котрі по-іншому дивились на церк. чи рел. справи в Америці і котрі бажали підтримати свої мовні чи регіонально-культ. звичаї (напр. етимологію). Значно

пізніше, такі т-ва творились на народно-соціяльних принципах, а ще пізніше – на націоналістичній ідеології. До такого стану речей причинились і гал. часописи, які надходили до Америки (напр. "Народ", 1890-95; "Червона Русь", 1891-92; "Галичанин", 1893-1914 та ін.).

Слід підкреслити, що попри політ. дебати, тодішні часописи вмiли відповідно звернутись до укр. емігрантів, піднісши згодом їх духовно і морально й, виробивши, з часом, в них почуття власної гідности. Періодика увійшла в їхню національну свідомість (хоч вона й не була суто укр.) та прищепила в читачеві сусп. й політ. зрілість. Це займало багато часу та праці. Понадто, всі ці заслуги були не на користь єдиної ідеї: вони базувались на особистих амбіціях окремих редакторів та йшли на користь т-в та братств, які відповідною агітацією збільшували к-сть своїх чл.

З появою в квітні 1897 правос. часопису "Світ", також під ред. о. Григорія Грушки, церк. непорозуміння здеморалізувала укр. емігрантів до тієї міри, що цілі парохії почали переходити на Московське православ'я. Своїми запальними проповідями та памфлетами цьому сприяв о. Алексій Товт, який ще 1894 перейшов на православіє.

Переломним р. укр. п. в першому періоді її існування був 1902, ознаменований появою часопису "Правда" – органу засн. 1900 лемк.-гал. русофільського запомогового т-ва "Общество Русских Братств". Ред. "Правди" були колишніми співпрацівниками укр. гал. (чи амер.-укр.) часописів. Від того моменту аж до вибуху I Світ. війни в 1914 виходили різного роду часописи, одноднівки, памфлети та календарі, діяльність більшости з яких була короткотривалою. Напр., 1902 в Оліфанті почав виходити перший ілюстрований сатиричний двотижневик "Оса" (1902-03) під ред. Миколи Струтинського, який

висміював всіх і все. 1903 появилася перший суто рел. двотижневик "Церковная Наука", друкований в укр.-словацькому діалекті латинським шрифтом, а опісля – кирилицею. 1904 появилася перше баптистське видання "Листочка" під ред. Зигмонта Бичинського. Першим суто кат. рел. часописом в укр. мові був "Пастир", який вийшов 1906 під ред. о. Лева Левицького. Того ж р. в Шамокіні появилася перший конкурентний до "Свободи" часопис "Зірниця", який – з причин браку підтримки з боку Руського Нар. Союзу – згодом згорнув свою діяльність. Того ж р. вийшов перший реклямовий часопис банку Ардаліона Хромовського під назвою "Робітник". Під кінець 1906 почав виходити, проіснувавши до 1911, серйозний конкурент "Правди" тижневик "Поступ" (Н.Й., 1907-12) під ред. Віктора Гладика. Перший популярно-наук. місячник книжкового формату "Наша Жизнь" появилася напередодні приїзду першого єп. всіх русинів, закарпатців та українців, як і мадярів сх. обряду в Америці, Кир Сотера Ортинського. Рівнож напередодні приїзду Кир Сотера почав виходити перший пресвітеріанський часопис "Американський Голос" (Н.Й., 1907-08), який започаткував першу в США Укр. Незалежну Церкву. 1908 на його місце почав виходити "Союз", який проіснував до 1922.

З приїздом Кир Сотера укр. п. як рел., так і соціально-народна, значно зросла. 1909 започатковано церк.-рел. часопис з єпископськими звідомленнями "Душпастир" (Н.Й., 1909-14). "Хлопський Параграф" (Сейлем, Масс. 1909-10 та "Гайдамаки" (Н.Й., 1909-18) стали першими органами вільнодумців та органами заг. робочого укр. народу в Америці. З часом місце "Душпастиря" перейняла "Америка" (1912), яка досьогодні виходить у Філядельфії. "Хлопський Параграф" проіснував заледве рік; "Гайдамаки" з часом злилися з ін. часописами, котрі

почали вперше проповідувати радикально-соціо-демократичні ідеї (гол. з них був часопис "Народна Воля", Скрантон, Пен., з 1911). З боку закарпатців та угорських імігрантів, котрі підтримували гр.-кат. ідеологію єп. Ортинського, почав виходити "Русин" (1910), що вперше в Америці – з огляду на пражівських емігрантів – виходив латинськими буквами. Перший соціалістичний часопис під назвою "Пролетар" був створений 1912 в Нью-Йорку. Першим інформаційно-професійним часописом укр. мовою без жодного політ. забарвлення був тижневик "Гірник" (Скрантон, 1913-14). Видавало його міжнародне вид-во для гірників та ін. професійних підприємств. Рівно ж Австро-Угорський уряд в Америці видав одне число в укр. мові "Австрія" (Н.Й., 1910, ч. 69), інформуючи укр. емігрантів про стан робіт в Америці. Першим незалежним парохіальним часописом можна вважати "Slovensky American" (Пітсбург, 1902), що його видав о. Іван Сабол проти о. Миколи Стефановича.

Перший видавничий осередок знаходився в Шенандоа, Пен: тут містилась друкарня, де видавалися стінні календарі. Другим був Скрантон, де з'явилась перша книгарня (1904) і де видавалися часописи. До I Світ. війни видавничі осередки існували в Джерзі Сіті, Н.Дж., Нью-Брітен, Конн., Оліфант та Філядельфії, Пен., та Нью-Йорку. Напередодні I Світ. війни в 1914 в Америці виходило 14 часописів, усі з яких були тижневиками. Базуючись на звітах часописів, поданих амер. урядом, їхній тираж разом доходив до 31,000 примірників. Деякі науковці твердять, що тоді в США проживало бл. 300,000 укр. емігрантів. Однак треба взяти до уваги той факт, що всі вищезгадані часописи були органами заповомових т-в, які, пропагуючи свою місію, примусово, за додатковою оплатою, висилали своїм чл. часопис (див. Таблицю).

Другий період (1914-20). Війна в Європі привела всі вищезгадані

часописи до одної проблеми: по чий стороні повинна бути п. у цій війні, яка, на їхню думку, невдовзі закінчиться чи по Австро-Угорській (майже всі тодішні емігранти були з Австро-Угорщини), чи по стороні, через москофільство, Московщини-Росії, до якої схилились 40% укр. еміграції в США.

Укр. Преса в США в 1914-15 рр. Сім з чотирнадцяти вищезгаданих часописів підтримували Австро-Угор. і були переконані, що невдовзі вона переможе опозицію: "Американській Русській Вістник", "Свобода", "Русин", "Народна Воля", "Америка", "Нове Житє" (Оліфант) та новий часопис "Народне Слово" (Пітсбург, 1914). Два часописи підтримували Росію: "Світ", "Любов". Три часописи: "Правда", "Союз" та "Гайдамаки" були спершу неутральні, а два: "Душпастир" та "Гірняк" перестали виходити. Коли укр. п. в Зах. Україні почала перераховувати загиблих і поранених, деякі часописи, переписуючи всі воєнні дії, подаючи укр. втрати в Україні, почали виходити щоденно. Першим денником була "Америка" (1914). Тематика укр. часописів під час війни була майже в цілості присвячена воєнним діям, а принаймні перші дві сторінки. Другі сторінки були присвячені амер. неутральності та хроніці укр. життя в Америці.

Часописи в рр. 1916-17. Коли світ переконався, що війна швидко не закінчиться, укр. п. почала цікавитись амер. політикою. Майже всі часописи дуже обережно декларували свою приналежність та прихильність до якої-небудь держави, щоби не зрадити себе перед амер. урядом. Доброю темою, що нею можна було заповнити часопис, стала можливість утворення своєї власної держави, тим більше, що місцева укр. п. й далі знаходилась під впливом укр. інформації з України (через Відень), де зароджувався націоналізм. Всі часописи, окрім "Світу", "Правди" та "Любови"

(Мейфілд, Пен.) проповідували відокремлення. Вищезгадані три й надалі сповідували можливість перемоги Рос.-правос. імперії і тим способом відійшли від нац. руху укр. в Америці. "Американський-Русский Вістник" продовжував вести рел. війну із галичанами, обираючи Угорщину як свій рідний край. По смерті єп. Сотера Ортинського (1916), Апостольська Столиця розділила укр. гр.-кат. церкву на дві окремі єпархії і тим способом назавжди поділила укр. нарід в Америці на руських русинів і на руських українців. Це призвело до зникнення русинських часописів із списку укр. п. в Америці. На порятунок УКЦ в Америці почав виходити "Місіонар" (Філядельфія, 1917-90).

Преса в рр. 1917-20. Америка у війні; Австро-Угорщина розпадається; Україна стає вільною, в Росії революція – анархія і хаос всюди по сх. Європі. Це саме діється в укр. п. в Америці. (напр. 1917 створюються сім незалежних єпископатів зі своїми "Вісниками"). Збирання Бондів та заклик до війська по всій п. Рівно ж полеміка на тему війни, як і самостійної України, охоплює другі сторінки в усіх часописах: одні виступають "за", другі – "проти", а треті – за Федерацію. Одні – за Директорію, другі – за Гетьманат, а треті – за Соціалістичну Державу. Народжуються нові часописи з партійним забарвленням (напр. Нью-Йоркський "Народ", 1917). Одинокий часопис, який був всеціло відданий незалежній Україні, це Чикагівська "Україна" (1918). 1918 вид-во "Союзу Укр. Жінок" в Америці почало видавати часопис для просвіти, науки і освідомлення укр. жіноцтва на іміграції в Чикаго (1918-20). Про новий русинський часопис "Народна Обрана" (Гомстед, Пен., 1917-24) немає ніякої згадки в укр. п. Рівно ж, москвофільські укр. часописи починають зникати із списків укр. п. в США (напр. "Правда", "Любов"), а часописи, які підтримують тодішній соціал-

комунізм, започатковують свою активну діяльність (напр. "Українська Газета" (Н.Й., 1919), "Український Щоденні Вісті" (Н.Й., 1920).

Третій період (1919-39). Міжвоєний період можна поділити на дві декади: 1919-30 та 1930-39. Період 1920-их рр. – це період хаосу в усіх царинах життя укр. громади в Америці, в тому числі – в укр. п. (напр., 1930 в Детройті почав виходити часопис "Пора". Невдовзі між ред. виникли непорозуміння, відтак вони розійшлися і кожен з них почав видавати свою "Пору"). УКЦ далі переживала внутрішній розкол. Не дивлячись на те, що обидві єпархії отримали своїх єп. (1924), проблеми конкордату, celibату та латинізації не тільки не були вирішені, а широко висвітлювались на шпальтах часописів.

УПЦ ("Дніпро", Трентон, Н.Дж., 1921) почала активно розвиватись, закріплюючи своє становище призначенням нового єп. (1924). В цей час постали ін. правос. й незалежні церкви зі своїми друкованими органами, найвпливовішим з яких був ново-правос. часопис "Дзвін" (Аллентаун, Пен., 1929-31).

На політ. полі рівно ж зчинилися непорозуміння: одні часописи підтримували Радянську Україну, ін. – почали війну проти неї, а треті – бажали в ній бачити конкретні зміни. Соціальна проблематика того часу була мало висвітлена в тогочасній укр. п. в США, а культурна сфера взагалі залишилась поза її увагою. Віймок становила укр. комуністична п., яка, хоч була заборонена, трималася культ. течії до тієї міри, що завжди подавала на своїх шпальтах новини про культ. вистави, укр. літ. твори і т.д. ("Українські Щоденні Вісті" – одинокий тогочасний щоденник в США).

В 1930-их рр. ситуація в укр. п. дещо стабілізувалась, частково з огляду на економічну депресію в Америці, а частково завдяки тому,

що після десятиліття бурхливого життя врешті віднайшла себе. Ця декада цікава тим, що укр. п. починає наслідувати амер. п. (напр. коміксовий додаток, так як в четвертому і п'ятому періоді преси в "Свободі" фігурував Тарзан). Рівно ж, в цій декаді оформились дві новітні течії, а саме: докласти максимум зусиль, щоби зацікавити народжену в США укр. молодь укр. п. та почати видавати укр. часописи англ. мовою ("The Ukrainian Weekly" Джерзі Сіті, 1933). Ця тенденція виникла через це, що в повоснний час амер. уряд зачинив двері для будь-якої еміграції. Окрім того, третя генерація тут народжених українців не знала настільки укр. мови, щоби читати українськомовну п. В цей час з причин браку передплатників терпіла уся укр. п. Тому почали виходити нові часописи, які базувались на молодіжних зацікавленнях, таких як спорт, фізкультура (напр. "Чорноморці" Н.Й., 1931) та ін. (напр. наук.: "Ukrainian Review" Н.Й., 1931). При багатьох інституціях постають клуби, а враз з ними – їхня двомовна п. інформаційного формату (напр. "The American-Ukrainian Youth" Клівленд, 1936). Рівно ж почали виходити укр. та англ. мовами мол. часописи та журн. ("Ukrainian Youth" Чикаго, 1934-42). Вся ця періодика перестала існувати з початком 2 Світ. війни, коли молодь була змушена іти до війська. Після повернення молоді з військ. дій деякі із тих часописів були відновлені.

Четвертий період (1940-50). 2 Світ. війна зреформувала укр. п. в Америці. Совєтський Союз, а з ним – Радянська Україна – були в союзі з Америкою, і тому нац. часописи опинились у важкій ситуації. Однак, вони продовжували боротись своїм словом з федералістами, нацистами та комуністами. Постали нові орг-ції на захист свого краю: спершу перед німцями, а пізніше – совстами. З метою уникнення дискредитації перед амер. урядом

укр. п. подавала мало даних про війну на Україні. Після оскарження "Свободи" в про-нацизмі 1942, деякі націоналістичні часописи припинили свої видання як перед тим це зробив "Націоналіст" (Філядельфія, 1935-39) а ін., з метою запобігання проблем, зреформували свій редакційний напрям до самостійності України. (напр. "Ukrainian-American Veteran" Філядельфія, 1941-42). При кінці війни всі нац. часописи були захоплені військовою проти Совєтської армії, висвітлюючи діяльність УПА. Найбільше уваги цій тематиці приділяла Філядельфійська "Америка". Ще під час війни сформувався частково з'єднаний укр. фронт боротьби із знеславленням укр. народу; (було заложено УККА 1940, котрий почав видавати наук. кварталник, "Ukrainian Quarterly" 1944). Відтак, поодинокі відділи цього фронту почали видавати свої "Обіжники", а ті, які прагнули присєднати більше учасників, купували в загальновідомих часописах одну сторінку (напр. с. для жінок "Сторінка Жінки"). Після війни такий спосіб періодичної діяльності набув великої популярності з огляду на нижчі кошти друку (напр. орг-ції як Пласт, СУМ та ін. професійні звідомлення. 1967 "Свобода" поміщувала 17 окремих сторінок, котрі були закуплені 17 орг-ціями). Подібно виглядає ситуація й сьогодні. В повоснний час, себто в 1945-50-их рр., укр. п. займалася гуманітарними справами, допомогою скитальцям – спершу по таборах в Європі, а пізніше – в їхньому переселенні до США. Відразу після війни друкувалось лише 29 укр. часописів та журн.

П'ятий період (1950-90). Приїзд політ. еміграції з одного боку чисельно зміцнив підупадаючу укр. п. в США, а з другого боку – надав укр. п. цілком інакший зміст. Корейська Війна, а пізніше холодна війна з Сов. Союзом, сприяли розвиткові укр. п., яка тоді, окрім лівої преси, була суто

націоналістична. До певної міри, вона не була започаткована в Америці: вона, як і її постанови, були привезені переміщеними особами із укр. таборів в Європі (напр. "Мета", політ., різноманітні "Вісники", "Вісті", "Бюлетені", "Обіжники" та ін.). Вони, по суті, не були розраховані на укр.-амер. ментальність читачів, тому видавалися вони виключно для новоприбулих і встановити число цієї періодики практично неможливо. (напр. лиш 102 Церк. Бюлетенів виходило в 1966). В дійсності, п. була присвячена незчисленній кількості програмових орієнтацій укр. політ. еміграції та відзначалась плюралізмом думок в житті емігранта.

Початок часописів в укр. та англ. мовах зродився на кораблях, якими більшість науковців та журналістів прибували до Америки (напр. корабельний часопис "Емігрант", серпень 1949, і в англ. мові, "Across the Atlantic"). Після приїзду, деякі з них потрапили до редакцій вже існуючих часописів, однак більшість з них почали працювати, де могли, а у вільний час видавали свою періодику, не зважаючи на існуючу місцеву п. та еміграцію (напр. сатиричний журнал "Микита", 1948-56, видавався в Нью-Йорку. 1950, з приїздом до Америки Едвард Козак почав видавати журнал "Лис". 1951 він змінив назву на "Лис Микита"; відтак, впродовж п'яти рр. два "Микити" виходили на ринку п.). Треба додати, що після 1950 на поселеннях в країнах Європи залишилися 14 вид-в, у тому числі – 7 часописів здебільшого органів політології. В той час укр. п. в Америці зросла на 95 %, здебільшого за рахунок органів молоді, студентства та політиків, котрі переселилися до США. У 1958 періодики в США було 79, в 1963 майже 300. Наприкінці 1980-их рр. їх зменшилось до 100. Укр. періодика впродовж тих сорок рр. складалась із чотирьох джерел, а саме: тут започаткована періодика ще в 1930-их рр., новоприбула

періодика започаткована в Європі, ново-залежена в 1950-их рр. періодика, та відроджена періодика після війни.

Шостий період (1990 – 2011). 1990 часи змінюються, а укр. п. разом з ними. Новий період, який увійшов до новітньої історії як "перестройка" Михаїла Горбачова, змінив хід історії не лише в Радянському Союзі, але й у цілому світі. На усі ці процеси жваво реагувала укр. п. в діаспорі. В першому десятилітті самостійної України укр. тутешня п. жила й пишалася Україною. Після проголошення незалежності України, громадяни нової держави, без особливих труднощів, отримали можливість виїжджати закордон. Складна економічна ситуація в Україні спричинилися до того, що люди почали шукати кращих можливостей життя поза межами України. Так утворилась четверта хвиля укр. емігрантів.

На той час на терені Америки продовжувала виходити укр. п.: колись щоденник, тепер тижневик "Свобода" й англ. тижневик "The Ukrainian Weekly" УНС. У минулому, неповний щоденник, тепер тижневик в одному виданні англ. й укр. газ. "Америка Союзу Українців Католиків "Провидіння". Газ. "Народна Воля" укр. з кількома сторінками англ. мовами УБС (2008 році припинила видавництво). Вся вищезгадана періодика належала забезпеченим орг-ціям. Крім цього, булн газ. рел.-церк. спрямування: "Шлях" УКЦ Філядельфійської Митрополії, газ., що виходила двічі у місяць, а тепер на Інтернеті, зараз є місячником, "Сівач" УКЦ Стемфордської Епархії, і також "Нова Зоря" (з 1965 тижневик, з 1982 – двотижневик, з 2000 – місячник) епархії св. Миколая. У Чикаго також журн. "Церковний Вісник" церкви св. Володимира й Ольги, що виходив двічі у місяць, тепер раз на місяць. Журн. "Українське Православне Слово", що виходить заходами консисторії УПЦ у Савт Бавнд Бруку, Н.Дж.

Незалежний журн. мирян УКЦ "Патріярхат", був місячником, а з 2000 виходить у Львові раз на два місяці. Місячний журн. США "Наше Життя", що друкується укр. й англ. мовами. Газ. тижневик "Національна Трибуна", що є пресовим органом політ. напрямку ОУН (Бандери) в США та журн. Комітету Громадської Єдності "Наш Голос" видавався квартално і в другій половині 1990-их рр. перестав виходити.

Також слід згадати неперіодичні видання "Бюлетень" НТШ-А, "Новини з Академії" Укр. Академії Наук, "Обіжний Листок" Фонду Катедри Українознавства при Гарвардському Ун-ті, журн. – "Бюлетень" Рел. Т-ва українців католиків "Свята Софія" у Філядельфії, "Наш Спорт" у Ньюарку, Н.Дж. Регіональні видання та Бюлетені Укр. Щадниць та Банків (напр. "Самопоміч" і ін.). Від 2000 укр. п. в Америці суттєво змінюється, ця зміна сталася завдяки впливу та розвитку новітніх технологій, зокрема Інтернету. Ці технологічні винаходи зробили інформацію доступною у будь-якій частині планети. З часом, починаючи від 1991, Четверта хвиля створила своєрідні інформаційні осередки: газ., радіомовлення, Інтернетні сайти. Першою з'явилася поширена в Америці газ. "Міст", що виходить у Торонто, Кан., згодом започатковано ін. видання у шт. Н.Дж. – двотижневик "Закордонна Газета", а 2010, у Нью-Йорку, з'являється популярний тижневик "Нова Газета". У Чикаго виходять газ. "Час і Події" (з 1996) та "Українське Слово" (з 2002) і короткий час ще виходив "Віче". Усі ці видання поширюються безкоштовно, а виходять друком завдяки платним оголошенням й підтримці Федеральних Кредитових Кооператив. Редагування, стиль, зміст і подача інформації відрізняється від існуючих, передплатних пресових органів забезпечених орг-цій. Слід підкреслити, що укр. передплатна

п. після проголошення незалежності України також змінилась з огляду на зміст і зменшення кількості журналістів та співробітників, власної автури обмаль, переважають передруки з інших часописів, зокрема з інтернету.

ПЕРІОДИКА (рівнож див. ВИДАВНИЦТВА – ДРУКАРНІ) Укр. передплатна і непередплатна періодика появилася десять рр. після появи першого часопису в Америці, в 1896, та проіснувала до середини 1920-их рр. Між 1925-50 рр. періодика була рідкістю і тому була не нумерована. У 1950 нумерована періодика відродилася на короткий період (напр: Видавництво: Популярна Бібліотека "Америци" Філадельфія, 1950-51). Майже вся вона була пов'язана із вид-вом, яке видавало свій часопис і мало свою друкарню. Вид-во було знов пов'язане з безпеченовою орг-цією, котра видавала часопис. Найстарша нумерована періодика була видана Руським Нар. Союзом (пізніше УНС). Вид-во часописи "Свободи" ч. 1. "Образки з Америци" (1896). Пізніше другі, рівнож РНС Вид-во "Слово" (1904), Вид-во ім. А. Бончевського (1905). Перед 1 Світ. війною було видано серію "Світові Перлини" (1914) та Вид-во "Просвіти" в Америці (1914-17). Друкарня часопису "Народної Волі" (1912) мала свою нумеровану періодику. Так само як Друкарня "Америци" чи Типографія "Правди". Під час 1920-их рр. новостворені орг-ції та підприємства гол. в м. Нью-Йорку, мали свою нумеровану періодику ("Просвіти", Шевченка.). Ця періодика видавалася малими популярними книжечками – памфлетами із 32-96 с.) Тематично вона займалася просвітною працею. В пізніших часах займалися театр. тематикою.

Видавання Календарів та Альманахів було дуже поширене в Америці, гол. через їхній широкий та впливовий зміст, котрий завжди мав поучаючі статті та практичні поради в усіх

відтинках еміграційного життя, включно з гумором. Їхні видання були пов'язані із визначними допомогивими т-вами, а пізніше із популярними орг-ціями. Деякі з них, гол. гумористичні, видавалися приватно. Перший Календар (Місяцослов, на рік 1896) виданий Соєдиненієм Гр.-Кат. Русских Братств. Другий календар, на рік 1897, був виданий Руським Нар. Союзом (УНС). Пізніші К.: Русске Православне Католическе Общество Взаимопомощи (1901), Общество Русских Братств (Америкаиско-Русский Календар, 1908). Руський Нар. Союз пізніше УНС, а ще пізніше УБС (1912). Укр. Поступово-Робітнична Орг-ція в Америці (Календар "Гайдамаки" 1914), Сс. Василіянки (Календар Сирітського Дому, 1915). Т-во Згоди Братств (1916), Укр. Фед. Америк. Соціалістична Партія (Календар "Робітник", 1918), Запомогове Т-во Укр. Кат. "Провидіння" (1918). Найважливіші з пізніших вид-в: Закарпатський Гр.-Кат. Карпаторусскі Спомагаючої Орг-ції Свободи (1920), Т-во Народна Поміч (1920), Приватне Вид-во Молота (Календар "Молот" 1922), Карпаторусскі Календар Орг-ції Лемків ("Лемко" 1925) Союз Укр. Роб. Організацій в США ("Вперед" 1925), оо. Василіян (Календар "Доброго Пастиря" 1948), Укр. Правос. Церкви (1951). Шематизм Укр. Кат. Церкви (1951) та Братства св. Андрея ("Церковний Календар" 1970). Під цю пору лише виходять укр. мовою Календарі УНС, та по англ. русинські Календар продовження Сосдиненіє: Greek Catholic Union та A.C.R.U. Annual, American Carpatho Russian Orthodox Youth (1949).

Між Календарями виданими поза Америкою, дуже популярними для укр. імігрантів були: Львівські: Календарі "Просвіти" (1885) та Общества ім. Михайла Качковського (1890). Дж. Стейнбремера "Ілюстрований Календар Пречистої Диви Марії" (1901) та "Ілюстрований Загальний

Календар для кожного віку і стану" (1902). Останні два Календарі вже тоді мали кольорові фотографії.

Між часописами виданими поза Америкою, найважливіші та найбільш популярні були: "Діло", "Народ", Закарпатський "Листок" та "Наука", а пізніше в 1930-их рр. "Нова Зоря". Закарп. періодика завжди була не нумерована. Їхні вид-ва були пов'язані із двома найбільшими допомогивими орг-ціями, а саме: Izdaniye red. "Amerikanskoho Russkoho Viestnika" та "Sobrania Gr. Kath. Cerkovnych Bratstv" (див. Видавництва – Друкарні, Закарпатська Іміграція (Еміграція) у США).

Періодичні церк., сусп., партійні, професіональні та спорт. Бюлетені, Обіжники, Вісті, Вістники, Інформаційні Листки, та Організаційні Вісті далі виходять, однак обмеженим тиражем.

Подаємо табл. на с. 299-299 розвитку укр. п. в США за хронологією та тематикою.

Лит.: "Зарубіжні Українці", Київ, 1991) разом з їхньою бібліографією;

Богусловський, О. "Преса міжвоєнної укр. еміграції і боротьба за незалежність" Запоріжжя, 2008;

Животко, А. "Історія Укр. Преси" Регенсбург, 1946, додаток 1989-1990;

Ігнатієнко, В. "Укр. преса 1816-1923" Київ, 1926;

Кузеля, З. "Die Presse. Handbuch der Ukraine" Ляйпціг, 1941;

Мишуга, Л. "Пропамятна книга Укр. Нар. Союзу" Джерзі Сіті, 1936;

Наріжний, С. "Укр. преса" Подєбради, 1934;

Присяжний, М. "Преса укр. еміграції в Німеччині" Львів, 2000;

Тернопільський, Ю. "Укр. преса з перспективи 150-ліття" Джерзі Сіті, 1974;

Фединський, О. "Бібліографічний покажчик укр. преси поза межами України, за 1966-1978" Клівленд 1967-1979;

Період Тематика	1886-1914	1914-1920	1920-1939	1940-1950	1951-1990	1991 – т.ч.
національна	Свобода Народне Слово	Україна (Чикаго)	Ukrainian Press Service	Громадський Голос Ukrainian Bulletin Ukrainian Americans Affairs Bulletin	Українське Життя Конгресові Вісті News from Ukraine	
національно- громадська	Поступ Луч Життя Нова Русь	Нове Життя Україна	Українські шоденні вісті Українська Газета Пора Україна The Ukrainian Weekly	Батьківщина	Наш Голос Українська Газета Українське Життя The Ukrainian American	Віче Українське слово Час і Пошті Міст Закордонна Газета, Нова Газета Інтернет-видання: Брама Нова Хвиля
партійна	Народна Воля	Народ Гарожанин Голос Народу	Січові Вісті Голос Русь Комуністичний Світ Голос Мазенинців Националіст Червона Русь	Обійники і Бюлетені політичних партій: ООЧСУ, ОДВУ, Самостійна Україна Україна	Мега Ключ Нації Самостійна Україна Наша Батьківщина Фенікс Національна Трибуна	
національно- католицька	Америка (Шен.) Америка (Філ.) Пастир Законська Русь Душпастир	Євразійський Вістник Місіонар	Єпархіальні Вісті Католицький Провід Шлях	Ковчег Провидінець The Ark	Обнова, Свіч Мирянин Нова Зоря Патріярхат Церковний Вістник Religious Rights	Церковні вісники по парафіях Бюлетень "Св. Софій"
національно- православна			Вістник Дзвін Дніпро		Українське Православне Слово Віра Віра і Наука, Православний Українець Голос Братства	Церковні вісники та Бюлетені по парафіях
протестантська баптистська	Союз		Вартова Башта	Післянець Правди	Наш Приятель Вістник Правди Вістник Царства Божого The Christian Herald	
сектантська			Голос Церкви	Ознаки Часу Пророчий Голос	Голос Дажбогів Євангельський Цаломник Переслідувана Церква Пробуаєсь	Джерело
молодіжна партійна релігійна			Ukrainian Trend Ukrainian Youth Trident Trident News	Bulletinette Luc-Action	Крила Нові Напрями Молода Україна Пластовий Листок Сумівець Криза	
студентська			Rising Star		Горизонти Студенське життя Обновлянин Estafeta Prism U-A Student News	
дитяча	Зірка	Цвітка	Ukrainian Juvenile Magazine		Веселка Казянові Яглілки Готуєсь Rainbow	
літературна	Правда Життя, Слово	Слово	Дніпро Світло Ukrainian Review		Київ Новитник, Біблос Листи до Приятелів Волосожар Наш Лігонис	
мистецька				Українські радіовісті Our Review	Нотатник з Мистецтва Музичні Вісті Музейні Вісті Терем Інф.листок приятелів Канелі Бандуристів	Ukrainian-American Archive and Museum

Період Тематика	1886-1914	1914-1920	1920-1939	1940-1950	1951-1990	1991 – т.ч.
популярна	Зіринця Просвітні Вісті Наука Зазуля		Базар Ілюстрований тижневик	The Ukrainian Life	Екран Овід Українське козацтво Атомова Газета Forum	
наукова	Наша Наука			The Ukrainian Quarterly	Періодика наукових товариств: НТШ-А УВАН Гарвард Український Історик	
спортова			Чорноморці		Наш Спорт Спортовий Бюлетень	Ukrainian Sport News Ukrainian News
робітнича	Гайдамаки Робітник, Пролетар Хлопський Параграф	Наш Шлях Робітник	Індустріаліст Голос Праці Робітник	Робітниця Громада Робітничя Правда		
професійна	Гіринк				<i>Періодика професійних товариств:</i> Ветиранив Інженерів, Лікарів Кредитівок Філітелістів Журналістів	
сатира	Молот Оса Шершень	Іскра Кропиво Оса	Молот Сміх і Правда Око Лис Микита	Нове Точило Микита	Лис Микита Люстро Честерський Лис Микита	
жіноча		Ранна Зоря	Робітниця Жінка Жіночий Світ	Наше Життя Українка в Америці	Бюлетень СУА Українка в Світі Ukrainian Woman in the World	
москофільського жанру	Світ Правда (Філя)		Світ Дитини		Інформатор Життя в Україні РСР	
русинського жанру	Американській- Русській Вістник Русин	Нива Narodna Obzora Просвіта	Карпатська Русь Лемко Карпатська Україна	Карпатський Голос The Carpathian	Carpatho-Rusyn American	
клубова			Обіжники, вісті, листки та бюлетені в двох мовах Ukrainian Leader Ameruk-s-Kurema			
шкільна		Українські Шкільні Вісті Рідна Школа	Учитель		Наша Школа Рідна Школа Життя і Школа	
регіонально- міська	Австрія		Lemko Journal Ukrainian Chronicle	Lemko Uke-Views (Olephant) Ukrainian- American News of Pennsylvania	<i>Періодики:</i> Бойківщини Гуцулії, Волинні Лемківщини <i>Степівці:</i> Арізона Пенсильванія Флоріда та місцеві	
корабельна				Across the Atlantic Ballou News (укр. <i>однорічниця двома мовами</i>)		

Holiat, Roman S. "The Ukrainian Press in the United States" in *The Ukrainian Heritage in America* Нью-Йорк, 1991.

Myroniuk, H. and Lushnycky, A. *A Research Guide to Ukrainian and Carpatho-Rusyn American Newspapers, Periodicals, and Calendars-Almanach on Microfilm*, Міннеаполіс, 2005.

О. Лужницький

ПРЕСВЯТОГО СЕРЦЯ МОНАСТИР (Sacred Heart Monastery), закритий монастир сс. Василіянок, засн. 1958 в Асторії (Astoria), Н.Й. Першими сестрами були Мати Тереса Бохневич (перша настоятелька), Мати Аврелія Шеляк, Мати Евстахія Матук і Мати Георгіянна Снігур. При монастирі збудовано каплицю, яка була відкритою для вірних. 1992 будинок П.С.М. було продано і сс. 1993 перенеслися до нового приміщення в Міддлтаун (Middletown), Н.Й. Це одинокий монастир Василіянок у США присвячений контемплятивному життю. Настоятелькою П.С.М. є Мати Георгіянна Снігур (2005).

М.Р.

ПРЕСВЯТОЇ РОДИНИ УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ КРАЙОВИЙ СОБОР у Вашингтоні (Ukrainian Catholic National Shrine of the Holy Family in Washington D.C.), заснована в 1949, охоплює метрополітальний Вашингтон включно з частинами шт. Вірдж. та Мерил. 1949-79 богослуження відправлялися у кількох тимчасових приміщеннях. 1975 – дир. кампанії будівництва Собору призначено о. Йосифа Денищука; збірки на будівництво проводили всі єпархії США і Кан. Проект споруди, що запропонував архітект Мірослав Німців, схвалив тодішній апост. адміністратор сп. Василь Лостен. Собор – це модерна інтерпретація типової укр. церк. архітектури, тризрубної, тридільної з дзвіницею і 3 золотими банями. Розташований на одному з найвищих місць Вашингтону, Д.К., на межі

Укр. Кат. Семінарії св. Йосафата і Кат. Ун-ту Америки, Собор має подвійну структуру – стоїть на даху парафіяльного центру (заля, кухня, крамничка, бібліотека та кляси). 1979 Папа Іван Павло II поблагословив наріжний камінь; першу літургію відправлено 1980 у парафіяльному центрі. Будову самого Собору розпочато 1986. З нагоди тисячоліття Хрещення України 1988, митр. Степан Сулик благословив і посвятив Собор. Цього ж р. парох церкви, Михаїл Кучм'як, став сп.-помічником Філадельфійської Митрополії. Будівництво Собору завершено 1999.

Ю. Добчанський

ПРЕСКО Борис (Borys Presko), сусп. і політ. діяч; н. 18.10.1920 на Наддніпрянській Україні, п. 9.12.1978 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Здобув фах електротехніка. Після 2 Світ. війни в Нім., активний в укр. революційно-демократичного руху започаткованого Іваном Багряним. 1949 емігрував до США. Один із засновників ОДУМ, активний чл. Дем. Об'єднання бувших Репресованих Українців з під Совств. Чл. гол. управи ОУРДП та гол. його осередку в Нью-Йорку.

М.Р.

ПРИДАТКЕВИЧ Роман (Roman Prydatkevych), композитор, педагог, скрипаль, музикознавець, муз. діяч; н. 1.6.1895 в с. Живець поблизу Кракова, п. 17.10.1980 у м. Муррей (Murray), Кентакі. Студіював у Вищій Муз. Ін-ті ім. Миколи Лисеика у Львові (1908-13), Віденській Муз. Академії (1913-15), Колумбійському Ун-ті, здобув д-рат з музикознавства (1953) і філософії в Рочестерському Ун-ті. Служив в австр. армії, добровольцем пішов в УГА. За рекомендацією Кирила Стеценка викладав в ІНО й Театр. Ін-ті в Одесі (1920-21). На еміграції у США з 1923. Був одним із засновників Укр. Муз. Консерваторії в Нью-Йорку

(1924), її проф. і дир. (1924-30). Дебют П.-скрипаля відбувся 1930 у вел. залі Тавн Голл у Нью-Йорку. З того часу багато концертував по США, Кан., Європі. Працював концертмайстром оркестри м. Нью-Йорку (1937-40), організатором і учасником "Укр. Тріо" (О. Ткачук, Марія Гребінська), заст. дириг. Оперної Компанії ім. Гілберта і Саллівена (1944-45), проф. Муррей Стейтського Коледжу в Кентакі (1946-65), концертмайстром Нашвіль Симфонічної оркестри (1965-67). Співзасн. Т-ва Приятелів Укр. Музики, д-чл. НТШ, різних амер. муз. і композиторських т-в. Компознції П. – це сплав новітнього романтизму і традиційної нар. музики. Автор Першої симфонії "Укр. визволення" (у 4 частинах) (1933-37), Другої симфонії (за мотивами "Тополі" Тараса Шевченка) (1940-45), Третьої симфонії (1961), Четвертої симфонії "Гетьман Мазепа" (1959), оркестровими творами проводили відомі амер. дириг.: Леопольд Стоковський, Говард Гансон та ін., сольоспівів для голосу, скрипки і фортепіяна за нар. мотивами "Гуцульська коляда" (1931), пісень до переспіву "Слова о полку Ігоревім" Василя Пачовського (1959), циклу сольоспівів "Атомний вік" (1959), інструментальних творів "Пісня без слів" (1911), "Сонати для фортепіяна" (1932-47), "Гуцульської сюїти" (1932-46), "Подільської сюїти" (1932-47) тощо, а також музикознавчої праці "Бахові пассіїони та їх музично-іст. підклад" (1952).

Лит.: Лисько З. Р. Придаткевич. "Укр. Самостійник." Мюнхен, липень, ч. 30, 1953; Костюк О. Мистець в дії. "Вісті". червень, ч. 4, 1965; Витвицький В. Перша симфонія Р. Придаткевича. "Вісті". червень, ч. 5, 1966.

М. Олійник

ПРИЙМА Іванна (Ivanna Pryima), з роду Шмериковська, камерна

співачка (меццо-сопрано), піаністка, педагог, муз. критик, журналістка; н. 19.1.1898 у м. Надвірна на Станиславівщині, п. 19.1.1982 у Нью-Йорку.

Студіювала музику у Львівській консерваторії (1920), Віденській Муз. Академії, удосконалювала майстерність в Парижі в Анні Ель-Тур. Була солісткою у збірних концертах Львівського "Бояна", "Бандуриста", "Сурми" (1923-39). У Львові мала тематичні концерти "Романси Петра Чайковського" (1925), "Сольоспіви сучасних гал. композиторів" (1935), "Пісні К. Шимановського" (1938), "Італ. та франц. пісні 18 ст." (1938) тощо. Вчителювала в Перемишлі (1937-39), викладала вокал у Львівській консерваторії (1940-44), була муз. ред. і співачкою Львів. радіо, концертмайстром Укр. опери (1942-43). Під час 2 Світ. війни емігрувала до Зах. Європи, 1949 – до Кан., де вчила музику в Монреалі, переїхала до США 1951. Викладала в Укр. Муз. Ін-ті в Нью-Йорку (1952-59), очолювала фортепіанний відділ приватної муз. школи Грагам-Екес у м. Палм Біч (Palm Beach), Флор. Авторка абстрактних композицій у малярстві.

М. Олійник

ПРИЙМА Климентій (Klymentii Pryima), кат. свящ., церк. діяч; н. 12.5.1914 в м. Іракема, Парана, Бразилія, п. 19.4.1979 в Брукліні, Н.Й. Гімназійну освіту здобув в Архідієцезійній Семінарії оо. Єзуїтів а Сао-Леопольдо й у Семінарії у Флоріанополісі. Студіював філософію в Семінарії в Бруску й теологію в Ун-ті у Пропаганда-Фіде й у Великій Семінарії св. Йосафата в Римі. Висвячений на свящ. 1938. Був Генеральним Вікарієм укр. католиків у Бразилії (1952-61). Емігрував до США 1962. Душпастирював у

Сейлем (Salem), Масс., Бостоні, з 1962 став парохом церкви св. Миколая в Брукліні. Упродовж 2 р. був духівником в Семінарії св. Василя Великого в Стемфорді. 1958 одержав титул папського прелата.

М.О.

ПРИЙМА-БОГАЧЕВСЬКА Рома (Roma Pryima-Bohachevska {Pryma-Bohachevsky}), дочка Іванни Прийми, прима-балерина, хореограф, педагог; н. 3.3.1927 в Перемишлі, п. 23.5.2004 у Нью-Йорку, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчила балетну школу при Львівському Оперному Театрі (1929-42), танцювальний відділ Віденської Муз. Академії (з 1944), удосконалювала майстерність у США (кляси Мартн Грегем, Дорес Гомфрі, Агнес де Міл). Дебютувала 1942 на сцені Львівської Оперн. Виїхала з України (1944). Працювала прима-балериною театру в Інсбруку (1947-49), в Роял Балеті у Вінніпегу (1949), у трупі Сорелль в Монреалі (1949-51). 1951 переїхала до Нью-Йорку, з 1964 провадила власну школу балетного і нар. танцю, керувала ансамблем "Сизокрилі", організовувала танц. літні табори для молоді (вперше на оселі "Верховина", опісля на "Союзівці"). Виступала з концертами в Нью-Йорку, Мюнхені, Парижі, Відні,

Лондоні, Мадриді, Римі, Женеві, Атенах та ін. У репертуарі П.-Б. хореографічні образи "Верховина", "Відьма", "Страхиття війни", "Ікона-Матір Божа", "Чайка", "Пер Гінт", "Русалка" та ін. Авторка-постановниця балетів "Квіт папороті", "Попелюшка", танц. сенок "Сюїта Івасюка", "Боротьба за волю", танців до опери "Анна Ярославна" Антона Рудницького та ін.

М. Олійник

"ПРИКАРПАТСКАЯ РУСЬ" (Prikarpatskaja Rus'), газ. русофільської орієнтації, яка виходила в Нью-Йорку 1917-25 й гуртувала переважно емігрантів православного віровизнання з Лемківщини. Офіційний орган Союзу Освобоження Прикарпатської Русі, що його заснував Петро Гаталяк. Завдяки закликам, поміщеним у "П.Р.", 13.7.1917 проведено Перший Карпаторусский Конгрес.

М.О.

ПРИСТАЙ Олекса (Oleksa Prystai), гр.-кат. свящ., письм.; н. 27.2.1863 в м. Трускавець на Львівщині, п. 17.1.1944 в Словтсбургі (Sloatsburg),

Н.Й., похований у Сиракюз, Н.Й. Сер. освіту здобув у Дрогобицькій та Стрийській гімназіях. Закінчив богословські студії у Львівській Духовній Семінарії (1889). 1893 висвячений на свящ. 1907 емігрував до США. Служив в парафіях УКЦ в м. МакАду (McAdoo), Пен. (1907-08), Скрентоні (1908-09), Пассаїку (Passaic), Н.Дж. (1910-11), Гартфорді, Конн. (1914-15), Сиракюз, Н.Й. (1915-18), Карнегі (Carnegie), Пен. (1921-24), Боффало, Н.Й. (1925-26), Стемфорді, Конн. (1927-32), Нью-Гейвені, Конн. (1932-33), Гудсоні (Hudson), Н.Й. (1933-38), Джонставні (Johnstown), Пен. (1929-41). Автор спогадів "З

Трускавця у світ хмародерів", у 4 т. (1933-35), а рукопис зберігається у Львівському Іст. Архіві.

М.О.

ПРИТУЛА Емануїл (Emanuel Prytula), гром. діяч; н. 2.2.1908 в с. Тадані, пов. Кам'янка-Струмільоваа, п. у травні 1983 в Балтиморі. Довголітний дир. молочарні в Кам'янці-Струмільовій, активний чл. "Рідної Школи", "Сіль. Господаря", "Просвіти", гол. т-ва "Сокіл" з 1927. Був неодноразово ув'язнений за поль. і нім. окупацій. Вийшов у Зак. Європу 1944, звідки 1949 емігрував до США. Засновник і довголітний гол. Орг-ції Українців Америки "Самопоміч" і Дому "Самопоміч", заст. през. Дирекції і гол. Кредитового Комітету "Самопоміч" в Балтиморі. З 1983 – почесний гол. Дирекції Кредитівки.

М.О.

ПРИТУЛЯК Микола (Mykola Prytuliak), гр.-кат. свящ.; н. 26.5.1885 в с. Конюхи Стрийського пов. на Львівщині, п. 8.12.1967 в Пассейку (Passaic), Н.Дж. Висвячений на свящ. 1911 митр. Андресм Шептицьким. Служив капеляном при австр. війську, учителював у гімназії м. Сколе, довгі рр. очолював філію "Просвіти" на Сколівщині, закладав читальні, організував Нар. Дім. Був совітником Єпископської Консисторії. Після еміграції на Захід виконував душпастирські обов'язки у Гайденаві, Нім. (1948-49), Регенсбургу (1950). Переїхав до США 1951, був свящ. у парафії в Пассейку (1951-66).

М.О.

ПРИХОДЬКО Василь (Vasyl Prykhodko {William Prychodko}), біолог, науковець, проф.; н. 21.2.1922 в Млинах б. Полтави, п. 23.5.2004 в Плезант Ридж (Pleasant Ridge), Міч. Здобув д-рат з природничих наук у Мюнхенському Ун-ті (1949). Працював дослідником у Детройському Ін-ті Дослідів над Раком (1956-63) та проф. біології в

Вейн Стейтовому Ун-ті (1960-87). На еміграції з 1944, спершу в Нім., а від 1949 в США. Чл. багатьох наук. інституцій і фондаций, провів чотири наук. подорожі до Півд.-Сх. і Півд. Азії (1966-72). Автор понад 40 наук. робіт і ст. Одержав титул Почесного Наук. Співроб. Тайвані (1967). Д.чл. УВАН.

М.Р.

ПРИХОДЬКО Віктор (Victor Prykhodko), брат Євгена Приходька, правник, гром. і культ. діяч; н. 31.1.1886 у Княжполі Кам'янець-Подільського пов. на Поділлі, п. 6.2.1982 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив юридичний фак. Київського ун-ту (1912). Працював слідчим в Подільському окружному суді, Подільським губернським комісарем нар. освіти (1917), гол. Подільського земства 1918-19. Один із співзасновників Кам'янець-Подільського Держ. ун-ту. За Директорії УНР призначений міністром юстиції, а на еміграції Уряду УНР 1922-23 був заст. міністра фінансів УНР. На еміграції з 1920 в Поль. пізніше в Чехо-Слов., викладав в УГА в Подєбрадах. Висунув пропозицію скликання Всеукр. Нац. Конгресу (1933). Емігрував до США 1949, де впродовж 10 рр. працював в Гол. Канцелярії УККА. Активно дописував до укр. преси. Автор спогадів "Під сонцем Поділля" (1927, перевидані 1931, 1948). Автор багатьох публікацій з літературної критики та мемуаристики, в тому – про О. Олеса, В. Винниченка, С. Руданського та ін. Чл. Об'єднання Укр. Письм. "Слово". За гром. діяльність П. вшановано Шевченківською Грамотою Волі (1960).

М.О.

ПРИХОДЬКО Євген (Yevhen Prykhodko), брат Віктора Приходька, гром. діяч, геолог; н. 24.12.1901 в с. Ярмолинці Проскурівського пов. на Поділлі, п. 4.8.1965 в Нью-Йорку. Навчався в Кам'янець-Подільській гімназії, на юридичному фак. Харківського ун-

ту та геодезичному фак. Празької Політехніки. Засуджений до страти більшовицьким судом за антирад. діяльність 1919. Завдяки втручання друзів із Чехо-Слов. уникнув смерті й переїхав до Праги, був секр. Республікансько-Демократичного Клубу. Наприкінці 2 Світ. війни емігрував до Нім., перебував у таборі ДП в Регенсбургу, 1949 – переїхав до США, де його обрано гол. УНДС. 1958 очолив Представництво Виконавчого Органу УНРади у США.

М.О.

ПРИХОДЬКО Марина (Maryna Prykhodko), дочка Тимоша Олесюка, поетеса, перекладач; н. 1927 в Празі, п. 27.6.1982 в Лос Анджелес. Жила в Поль., де закінчила гімназію в Холмі. Під час війни переїхала до Варшави і зв'язалася з поль. підпіллям. Була арештована за участь у Варшавському повстанні й вивезена до концентраційного табору Грос Розен. Після війни жила в ДП таборі. 1949 емігрувала до США, замешкала в Нью-Йорку. Почала публікувати поезії на переломі 1940 і 1950-их рр. Видала singly зб. "Потойбіч мосту" (1967), перекладала на укр. мову Рільке, Една Сейнт-Вінцент Міллей, Тувіма, Лермонтова, Цвєтасву та ін. Її ранні вірші позначені романтичним патосом, в пізніших поезіях тяготіла до пост-символізму. В основному, поезія П. – це особиста лірика, позначена драматизмом почувань. Писала в рамках традиційної поетики, яку оновлювала модерними образами й метафорами з сюрреалістичними натяками. В пізніших поезіях жила навіть верлібр.

Б. Бойчук

ПРИШЛЯК Володимир (Volodymyr Pryshliak), гром. і політ. діяч; н. 12.10.1908 в с. Рай Бережанського пов. на Тернопільщині, п. 5.10.1964 в Гілсайд (Hillside), Н.Дж. Закінчив Бережанську гімназію. Працював завідувачем канцелярії адвоката

Гриневица у Бережанах, був засновником читальні "Просвіти" у пов., активним діячем "Рідної Школи". У 1941-44 – посадник Бережан. Емігрував 1944 до Австр., 1948 – до США, оселився в Ньюарку, Н.Дж. Був співзасн. і чл. місцевих відділів ООЧСУ, УНС, належав до Виховної Ради СУМА. Один з ініціаторів скликання З'їзду Бережанців (1955), заст. гол. Комітету "Видавництва Бережани". Працював на створення іст. зб. "Бережанська земля" (1970).

М.О.

ПРИШЛЯК Олександр (Alexander Pryshliak), педагог, інж., чл. НТШ-А, гром. діяч, дириг.; н. 30.8.1924 в с. Заставче Підгаєцького пов. на Тернопільщині, Гал., п. 21.7.2011 в Ветерсфілд (Wethersfield), Конн. Сер. освіту здобув у Бережанській гімназії 1943. Закінчив Вищий Пед. Ін-т (1947), студіював механіку й геодезію в УТГІ (1947-48) та Гартфордському Ун-ті, Кон. (1957-65). Емігрував 1944 до Нім., до США – 1950. Працював конструктором інструментів та вимірювальних приладів в амер. фірмах (1952-65), інж., згодом гол. інж. і менеджером (1974-86), інж.-консультантом (1986-91). Учителював у Школі Українознавства в Гартфорді (1954-69), був дир. цієї школи (1969-87), заст. гол. Шкільної Ради (ШР) Гартфорду (з 1982), гол. Комісії Випускних Іспитів ШР (з 1988), гол. Колегії Пед. Дорадників при ШР (з 1993). Дириг. хору "Діброва" (1954-87, з 1993) та шкільного хору (1954-75), організатор хорів у Конн. (1954-87). Гол. Крайової Управи Укр. Пед. Т-ва у США (1981-90, з 1993). Автор правильника із проведення випускних іспитів та звітування про них (1988). 2005 нагороджений медаллю "Найсвятішого Хреста" і "Pro Ecclesia Et Pontifice".

М. Олійник

ПРИШЛЯК Ярослав (Jaroslav Pryshlak), знаний як "братчик Славко", пласт., гром. і церк. діяч; н. 10.9.1915 в Бережанах, Гал.,

п. 24.3.2001 в Боффало, Н.Й., похований на місцевому цвинтарі св. Матея. Чл. хору "Боян" у Бережанах. Активний чл. ОУН і Середовища УГВР; політ. в'язень поль. і нім. тюрем, в'язень концентраційного табору коло Відня. Після 2 Світ. війни емігрував до США, поселився в Боффало. Працював інж. Був організаційний референт УАКР і довголітній чл. проводу ОУН. Чл. хору "Бурлаки". Активний в Пласті: Чл. 1-го куреня УПС ім. О.С. Тисовських, довголітній гол. Пласт. станичної старшини в Боффало. П. відомий як новацький виховник і ентузіаст пласт. оселі "Новий Сокіл", на яких був комендантом багатьох таборів. Нагороджений Орденом св. Юрія в золоті.

р.м.

ПРИЯТЕЛІ ДІТЕЙ ЮСА див. *ЮКер (UCare)*

ПРИЯТЕЛІ РУХУ ПІВНІЧНОГО НЬЮ-ДЖЕРЗІ (Rukh Educational Foundation), гром. орг-ція, створена 20.11.1990 в Ньюарку, Н.Дж., для допомоги в Україні укр. освітнім закладам, студентам, діячам культури у відродженні нац. освіти. Орг-цією очолювали Роман Андрушків (1990-96), Євген Федоренко (1998-2000), Роман Ричок (з 2000). Орг-ція навіязала й активно підтримує контакти з укр. ун-тами, забезпечує їх підручниками для вивчення англ. мови, надає стипендії студентам для навчання в США, спонсорує видання наук. літератури, зокрема "Україна і перша половина 20 ст.: Нариси, політ. історії" Тараса Гунчака (1993), "Репресіонально-каральна система в Україні 1917-53" Івана Біласа (1994) та ін.

М.О.

ПРИНЗ Діана (Dianne Prinz (Kasnic-Prinz)), з роду Каснич, фізик-атомник, астроном; н. 29.9.1938 в м. Конвей (Conway) Пен., п. 12.10.2002 в Арлінгтоні (Arlington), Вірдж.

Студіювала в Ун-ті Пітсбургу (Pittsburgh) (бакалярат, 1960). Здобула д-рат з атомної фізики в Джонс Гопкінс (Johns Hopkins) Ун-ті (1967), де була University Fellow (1960-64) і Gilman Fellow (1960-63). П. працювала дослідником у департаменті фізики в Ун-ті Мериленду (1967-71). Працювала над дослідженнями космічного простору у Дослідній Лябораторії Морської Фльоти (Naval Research Laboratory) у Вашингтоні, Д.К. (1971-2001). П. була гол. частини з сонячної радіації, філії з сонячної фізики та відділу космічних наук при цій лябораторії. Була дорадником групи науковців над експериментом Solar Ultraviolet Irradiance Monitor on the Upper Atmosphere Research Satellite spacecraft. 1978 Національне Астронавтичне Управління (NASA) вибрав П. на вишкіл астронавтів, спеціально для польоту до Spacelab 2, 1985 служила як місійний комунікатор для Payload Specialists. Мала вилетіти в космічний простір 1986, але її політ був скасований після трагедії Чаленджера (Challenger Space Shuttle). П. чл. Вашингтонської Академії Наук (з 1976, Fellow з 1987), віцепрез. місць. відділу Оптичного Т-ва Америки (Optical Society of America) (з 1976). Чл. проф. т-в, зокрема Амер. Астрономічного Т-ва та відділу зі сонячної фізики, Амер. Геофізичного т-ва та Sigma Xi. Автор праць про інфрачервону та ультрафіолетову спектроскопію газів в атмосфері сонця й планет Сонячної системи та понад 60 наукових ст. Нагороджена різними призначеннями, зокрема Navy Award of Merit for Group Achievement

(1985), NASA Public Service Group Achievement Award (1987) і Navy Meritorious Civilian Service Award (2001).

Н. Заяць

ПРЦАК Омелян (Omeljan Pritsak), історик, орієнталіст, педагог, наук. і громад. діяч; н. 7.4.1919 в с. Лука (тепер Озерне) Самбірського пов., Гал., п. 29.5.2006 у Кембріджі (Cambridge), Масс. 1940 закінчив

Львівський ун-т ім. Франка, цього ж р. вступив до аспірантури Ін-ту Історії АН УРСР в Києві.

1943 потрапив до Нім. 1948 здобув д-рат в Геттінгенському ун-ті, 1951 – одержав габілітацію в цьому ж ун-ті. Викладав у Гамбургському ун-ті, з 1957 – проф. 1961 емігрував до США. 1964 став проф. Гарвардського Ун-ту, 1975 – першим проф.-завідувачем катедри укр. історії ім. Михайла Грушевського. 1967 вперше запропонував створити Центр Українознавчих Студій; 1973 був одним із засновників Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту (УНІГУ), його дир. (1973-89). 1991 став першим дир. Ін-ту орієнталістики в Києві (з 1998 почесний дир.). Спеціалізувався на орієнталістиці, зокрема на арабських, турецьких і перських джерелах в укр. історіографії. Д.чл. НТШ з 1951, УВАН, Турецької Академії Мови, амер. наук. т-ва та ін. Іноземний академік НАН України з 1990. Автор понад 1,000 наук. праць, зокрема монументальної монографії про походження Русі, у 6 т. ("The Origin of Rus", 1 т.: "Old Scandinavian Sources Other Than the Sages", 1981), праць з історії України княжої доби, козацтва ("Союз Хмельницького з Туреччиною 1648", 1948; "Іван Мазепа та княгиня Анна Дольська", 1938), з історії культури й мови монгольських і татарських народів:

гунів, Караханідської держави, протоболгар, половців, осман (Die Bulgarische Furstenliste, 1959; "Philologiae Turcicae Fundamenta", у співавторстві, 1959), про тюркські елементи у "Слові о полку Ігоревім" та ін. Ред. журн. "Ural-Altische Jahrbücher" і серії "Slavo-Orientalia". През. Т-ва "Societas Uralo-Altica" (1958-65), згодом його почесний чл. На честь П. УНІГУ опублікував "Евхаристеріон" й "Адельфотес" (1979-80, 1990). 2007 в Нац. Ун-ті "Кисво-Могиланська Академія" відкрито кабінет ім. П. – бібліотеки-музею-архіву, створених на основі приватної колекції вченого.

М.О.

"ПРОВІДІННЯ" – СОЮЗ УКРАЇНЦІВ-КАТОЛИКІВ АМЕРИКИ (Providence Association of Ukrainian Catholics in America), забезпечена братами братська орг-ція, яка ставить за мету морально й матеріально допомагати своїм чл. в разі нещасного випадку, хвороби, смерті тощо, поширювати й зміцнювати дух УКЦ, зберігати укр. історію, культуру, традиції. Орг-ція займається також наданням позик для побудови укр. кат. церков, ін. рел.-культ. установ та чл. Створена після розриву деяких свящ. і частини чл. з Руським Нар. Союзом. Гол. засновник – єп. Сотер Ортинський, який на вічі, організованому в Нью-Йорку 6.8.1912, закликав створити нац. інституцію, що гуртувала б на підставі кат. віри й підтримувала матеріально своїх чл. Центральний осідок був спочатку в Нью-Йорку, з 1914 – у Філядельфії. Офіційний орган – газ. "Америка", яка з 1912 виходила у Нью-Брітен, Конн., а з 1914 – у Філядельфії. На цей час "П." охоплювало 600 чл. "П." очолювали свящ. Євген Баріш (1912), Микола Підгорецький (1912-16), Петро Понятишин (1916), Володимир Довгович (1916-18), Михайло Кузів (1919-21), Іван Ортинський (1922-29), Антін Лотович (1930-37), Володимир Лотович (1937-41), Володимир Білінський (1942-

57), Роман Лободич (1958-59), Роман Сухий (1959-61), Стефан Тиханський (1962-65), Мирослав Харина (1966-78), Роберт Москаль (1978-82), Степан Чомко (1982-86), Мартин Канаван (1986-90), Роналд Попівчак (1990-94), Ігор Кушнір (1994-98), Томас Саук (1998-2002), Іван Бура (2002-2010), Ігор Міджак (2010-). Як братська орг-ція "П." не має акціонерів, а натомість кожен чл. своїм голосом може реалізувати право на керування "П." через участь у нижчих і вищих ланках братств.

Допомоговий фонд орг-ції зріс із 284,12 дол. станом на 1912 до 6,8 млн дол. – 1917, 12 млн – 1989, 16,5 млн – 2003. 1971 "П." налічувала 18,7 тис. чл. у 212 відділах, 1989 – понад 18 тис. чл. у 213 відділах. З 2000 кількість чл. в орг-ції істотно зменшилася. Більшість відділів розташовані при укр. кат. парафіях. Серед найактивніших – округа в Нью-Йорку, що обіймає 18 відділів і 1200 чл. У 2009 Укр. Братський Союз злучився з орг-цією "П.". З того часу допомоговий фонд має стан понад 21 млн дол., і бл. 19 тис. чл.

"П." брала активну участь у житті укр. громади, у політ. і збіркових акціях на підтримку визвольних змагань й укр. наук. і культ. установ. Виступила співзасновником УККА; постійні представники "П." аходили до складу його президії до 1982, тоді "П." припинило своє членство в УККА, щоб зберегти нейтральність під час конфлікту з УАКР. "П." допомагає у розбудові й утриманні кат. високих і сер. парафіяльних шкіл, семінарій

Головна Управа "Провідіння", 1942

у США, Бразилії, Аргентині тощо. Веде активну видавничу діяльність: з 1918 виходить "Календар Провидіння", заходами "П." вийшли наук. монографії: "Укр. Церква: Між Сходом і Заходом" Григорія Лужницького (1954), "Укр. Ікона з 12 по 18 ст." Святослава Гординського (1973) та ін.

М. Олійник

ПРОВІДЕНС (Providence), найбільше м. шт. Ровд Айленд, розташоване в півн.-сх. частині над р. Провіденс, в пов. Провіденс, 66 км на півд. зах. від Бостону, 301 км на півн. сх. від Нью-Йорку. Нас. 173,620 (2000), в т.ч. 450 українців, в околиці П. 1,390, а в пов. 2,230. У П. діють 2 відділи УНС, які 1948 мали 155 чл., а 1953 – 200 чл.

р.м.

ПРОГРЕСИСТИ (Progressists), представники лівого крила соціалістичного руху в Америці серед укр. імігрантів, пізніше комуніст. прихильники сов. способу життя. Рух П. сягає початку 1907-08 рр., коли було засн. перші укр. соціалістичні гуртки та орг-ції, серед яких т-во "Гайдамаки" з його органом – газ. "Гайдамаки", що мала пролетарське спрямування (1908). 1909 засн. Укр. Поступову Робітничу Орг-цію "Гайдамаки", що ставилася прихильно до амер. соціалістичної партії й старалися організувати Укр. Федерацію при ній. 1909 заходами чл. т-в "Подільська Січ" і "Січ" у Нью-Йорку з радикальних елементів укр. іміграції створено "Укр. робітничу партію в Америці". У травні 1909 на установчому з'їзді цієї партії ухвалено, що її програма має бути соціалістичною, однак партія не повинна нав'язувати стосунки з амер. соціалістами через їхню "малу поступовість", і навпаки, тісно співпрацювати з радикальною партією в Гал., засн. 1890. У квітні 1909 було засн. місячник "Хлопський параграф", який партія визнала своїм органом. Укр. Робітничу Партію проіснувала

недовго. У 1912-13 почали діяти укр. соціалістичні орг-ції в Клівленді і Детройті, де виходили газ. "Робітник" і "Пролетар".

Навесні 1915 соціалістичні орг-ції об'єдналися в Укр. Федерацію Соціалістичної Партії Америки (УФСП), очолювану Григорієм Ткачуком, Андрієм Дмитришиним, Степаном Гладким, Іваном Куликом. Напередодні I з'їзду, що відбувся 28.11.1915, Мирослав Січинський організував Укр. Союз у Нью-Йорку, куди відійшли національно налаштовані соціалісти. Між першими і другими зав'язалася боротьба. І якщо делегати I з'їзду були під впливом соціал-патріотичних переконань Мирослава Січинського, то на 2 з'їзді, що відбувся травні 1917 в Рочестері, домінували П.-"інтернаціоналісти". 1917 соціалістичний рух посилюється: 1915 у складі Федерації було 8 відділів (понад 100 чл.), 1917 – вже 46 (понад 1000 чл.). Після перемоги революції в Росії в жовтні 1917, незважаючи на жорстку політику амер. уряду, зростає ліве крило соціалістичної партії Америки. 1919 вона нараховує 110 тис. чл. Попри неодноразове закриття "Робітника", органу УФСП, активізується діяльність П. На 3 з'їзді УФСП, що відбувся 14-19.4.1919, постало питання формування ком. партії. За присудження до лівого крила УФСП, як і 6 ін. нац. федерацій (італ., скандинавської, фінської та ін.) було виключено з соціалістичної партії Америки. Внаслідок цього 1919 створено Ком. Партію Америки, яка відбула свій I з'їзд у Чикаго 1-8.9.1919. У цей час постала Укр. Федерація Ком. Партій Америки (УФКП). Серед її активних діячів того часу Ф. Савіцький, В. Савчин, В. Сапович, Василь Шопінський, Микола Тарновський, К. Петляр та ін. Прихильники правого крила були змушені утворити нову УФСП на чолі з Іваном Матейком, Григорієм Черкасом, Миколою Репеном, Мирославом Січинським, Лонгином Цегельським, Іваном

Арданом та ін.,

З 1920 почала виходити ком. газ. "Укр. щоденні вісті" (перший ред. Михайло Настасівський), на сторінках якої виринула ідея Укр. Робітничого Конгресу, який скликано 13-15.4.1924 в Нью-Йорку. На ньому було засн. Союз Укр. Робітничих Орг-цій (з 1932 – Ліга Америк. Українців), що провадив культ.-освітню роботу серед робітників, ставлячи за мету поширення більшовицьких ідеалів та пропаганду сов. способу життя. У 1920-их рр. розгорнула свою діяльність Укр. Секція Міжнар. Робітничого Ордену; 1947 Міжнар. Робітничий Орден, у т.ч. його укр. секцію, було заборонено. П. активно підтримували політику УРСР, подавали матеріальну допомогу чл. КПЗУ, боролись в інтернац. бригадах в Іспанії, створювали комітети допомоги СРСР після 2 Світ. війни, виступали за примусову репатріацію осіб, які перебували в таборах ДП. Серед активних діячів П. післявоєнного періоду – Леон Толопко та ін. Заходьми Ліги було створено літ.-мист. журн. "За синім океаном", організовано танц. і хорові колективи ("Дніпро", хор ім. Леонтовича в Нью-Йорку) тощо. У 1980-90-их рр. із розвалом СРСР цей рух перестав існувати.

Лит.: Настасівський, М. Українська іміграція в Сполучених Державах. Нью-Йорк, 1934; Толопко, Л. Трудові українці США. Нью-Йорк, 1984.

М.О.

ПРОДАНІЮК Ігор (Ihor Prodaniuk), германіст, педагог; н. 14.11.1924 в Чернівцях на Буковині, п. 7.12.1985 в Лос Анджелесі, Каліф. Студіював германістику в ун-тах у Граці та Мюнхені, після переїзду до США продовжив навчання в ун-ті Міннесоти, одержавши диплом мгра 1955; у цьому ж ун-ті здобув д-рат. Працював проф. германістики Каліфорнійського Стейтового Ун-ту (California State) в м. Нортрідж (Northridge), організував театр.

вистави нім. класиків літератури в постановці студентів університету. Активний в укр. громаді: організатор укр. футбольної команди "Київ" в Міннеаполісі та Американо-Українського Футболістів в Каліф., очолював Укр. Літ-Мист. Клуб у Лос Анджелесі, був віцепрез. ексекютиви укр. радіопрограми "Пісня України" (1974-85).

М.О.

ПРОЖЕРАЛИК Іван (John Prozeralik), підприємець; н. 17.8.1925 в Гановер Товншіп (Hanover Township), Пен., бл. Вілкс Беррі. Як доброго гравця бейсболу, його покликана 1943 професійна дружина Бруклін Доджерс (Brooklyn Dodgers). Покликання до армії та поранення на війні перервали його спорт. кар'єру. П. поселився в Наягара Фолс (Niagara Falls), Н.Й., працював на різних роботах, а 1954 купив і розбудував свій власний ресторан. 1962 він побудував відомий у США John's Flaming Hearth, Motor Inn and Restaurant у Наягара Фолс, де число zatrudнених осіб зросло з 5 (1962) до 125 у 1980-их рр., а 2006 закрив підприємство. У 1966 П. отримав від шт. Н.Й. нагороду "Малий підприємець року". П. також був власником John's Niagara Hotel, був през. John Prozeralik Enterprises.

Лит: Krawczeniuk, J. Ukrainians in Luzerne County. Wilkes-Barre, King's College, 1982.

О. Кравченко

ПРОКОП Люба (Luba Prokop), з роду Комар, псевд. Галина, дружина Мирослава Прокопа, зв'язкова і радистка УПА, політ. і гром. діячка; н. 1.11.1919 на Львівщині, п. 3.2.2007 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Здобула сер. освіту у гімназії сс. Василянок у Львові, відтак почала студії у Львівському ун-ті. Ще з початку 1940-их рр. чл. ОУН, арештована НКВД у вересні 1940 за належність до ОУН. Була однією з підсудних у відомому

"Процесі 59" – суді над чл. ОУН, що відбувся у Львові, де 42 (в тому ч. 11 жінок) були засуджені на кару смерті. Початок німецько-совєтської війни врятував їй

життя, вирвавшись з Бердичівської тюрми, повернувшись до Львова і поринула у вир організаційної праці, як зв'язкова і радистка УПА. Крім цього, виконувала важливу працю у підроблюванні печаток і документів для укр. підпілля. Наприкінці 1944, за дорученням Ген. секретаріату УГВР, група Референтури Зовнішніх Зв'язків на чолі з Миколою Лебедем, до якої входила П., подались на Зах., через Слов., Хорватію, Австр. до Мюнхену. Тут П. входила до праці УГВР. 1949 емігрувала до США, спершу до Чикаго, потім поселилася в Нью-Йорку. П. працювала у амер. бюро виготовлення карт (map). Вона також виготовила карти для ЕУ. Активна в гром. житті була довголітня чл. ОУН і Закордонного Представництва УГВР, а згодом Середовища УГВР, чл. Спілки Політ. В'язнів, Патріархального руху та ін. орг-цій. Автор спогадів "Процес 59", які з'явилися друком спершу у "Літописі політв'язня" у Мюнхені (1946), вдруге – у журн. "Сучасність" (1970), згодом вийшли окремим виданням (1991). "Scratches on a Prison Wall" вийшов у перекладі дочки Христі Прокоп (2009).

Н. Заяць

ПРОКОП Мирослав (Myroslav Prokop), псевд.: Володимир, Орлович, Радович, Гармаш, Остап, літ. псевд.: М.В. Вировий, О.С. Садоаній, В.В. Садовий, політ. діяч, гол. Закорд. Представництва УГВР, гол. Середовища УГВР, публіцист, юрист за освітою; н. 6.5.1913 в Перемишлі, п. 7.12.2003 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив

гімназію в Перемишлі, чл. Пласту і ОУН, студіював право у Львові (1930-33), арештований в 1933 за організацію протестів проти польонізації укр.

шкіл ("шкілька акція"), засуджений на 7 рр. ув'язнення, звільнений за амністією 1937, продовжував студії у Львові і був ред. журн. "Студентський шлях" (1937-38). Арештований в жовтні 1938 за участь в акціях в обороні Карп. України, звільнений по кількох тижнях, в грудні 1938 виїхав до Данціга, а в липні 1939 до Берліна, де 1939-41 студіював політ. науки і редагував "Укр. Пресову Службу". В червні 1941 прибув до Львова, у вересні арештований гестапом, але втік і до квітня 1942 виконував окремі доручення при Проводі ОУН. Брав участь в 1 і 2 конференціях ОУН Степана Бандери у вересні 1941 і квітні 1942, а в перших днях травня 1942 виїхав до Кисва, де як чл. Крайового Проводу ОУН співредагував підпільну газ. "За самостійну Україну". В другій пол. вересня повернувся до Гал.; в листопаді перебрав обов'язки ред. журн. "Ідея і чин" і став чл. Проводу ОУН. В літі 1943 організував в Карпатах підпільну радіостанцію "Самостійна Україна", що передавала програми укр., франц. і англ. мовами, брав участь в 3 конференції ОУН в лютому 1943, а в серпні на III Надзвичайному Зборі ОУН мав політ. доповідь. У 1943-44 брав участь у зустрічах з представниками поль. проти нім. підпілля з метою припинення взаємної боротьби і співпраці, та в підготові Вел. Збору УГВР в липні 1944. Вибраний чл. президії УГВР. Разом з кількома ін. чл. і співроб. УГВР одержав доручення від УГВР виїхати на Зах. з завданням здобути моральну і політ. допомогу для визвольної боротьби в Україні. 1944-49 жив у Мюнхені. Був чл.

закордонного Центру ООН під проводом Степана Бандери, згодом до 1948 чл. проводу ЗЧ ООН, від 1944 чл. Президії Закордонного Представництва УГВР, від 1957-83 заст. його гол., в 1983-87 гол. ЗП УГВР, а від тоді до 1995 гол. Середовища УГВР.

Вліті і восени 1946 очолював делегацію Ген. секретаріату закордонних справ УГВР, яка спільно з делегатом екзильного уряду УНР, Олександром Шульгином, офіційно запротестувала проти виступу на мировій конференції в Парижі представника УРСР в характері репрезентанта укр. народу. 1947-49 завершив свої студії права в УВУ в Мюнхені д-ратом на підставі дисертації "Аналогія в карному праві". 1949 виїхав до США, насамперед до Чикаго, а від 1950 до Нью-Йорку. Після трьох рр. фіз. праці, почав працювати в Дослідно-вид. Об'єднанні "Пролог" і був до 1973 заст. гол., а до 1980 гол. Від 1983 д.чл. НТШ (з 2003 почесний чл.), УВАН. Був постійним співроб. "Сучасної України", чл. ред. колегії, згодом редакційної ради "Сучасности", друкував ст. в "Укр. самостійнику", "Кієві", "Свободі". Був співроб. ЕУ і АЕУ. Автор "Україна і укр. політика Москви" (1956 і два наступні видання у 1981 і також нім. мовою 1986), "Напередодні незалежної України" (1993), ред. "Укр. інтелігенція під судом КГБ" (1970), "Робітничі страйки в Польщі" (1981), "Укр. Гол. Визвольна Рада – Документи" (1994).

Лит.: Прокоп, Мирослав. Україна і українська політика Москви. Частина I. Період підготовки до Другої світової війни. Мюнхен: Сучасна Україна, 1956. -176с.

Прокоп, Мирослав. Ще про перемішування населення на Україні. //Журнал «Сучасність», Мюнхен, 1975, ч.3, с.104-116

Прокоп, Мирослав. Про так званий радянський народ. //

Журнал «Сучасність», Мюнхен, 1976, ч.2, с.70-79; ч.3, с.60-70

Прокоп, Мирослав. Робітничі страйки в Польщі 1980. Мюнхен: Бібліотека Прологу і Сучасности, 1980. – 197с.

Прокоп, Мирослав. Напередодні незалежної України. Спостереження і висновки. Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто-Львів. 1993. – 646с.

Prokop, Myroslaw. Ukrainian Anti-Nazi Resistance, 1941-1944. In: Ukraine. The Challenges of World War II. Edited by Taras Hunczak and Dmytro Shtohryn. University Press of America, 2003. Lanham-Boulder-New York-Toronto-Oxford. – 420p. [Ukrainian Research Program at the University of Illinois. Conference Papers II].

р.м.

ПРОКОПИК Емілія (Emelia Prokorik), монахиня ЧСВВ, педагог, церк. діячка; н. 11.5.1920 в м. Арнольд (Arnold), Пен. Закінчила сер. освіту в Академії св. Василя Великого у Фокс Чейсі, Пен. Бакалярат здобула в Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні, Д.К. (1944), мгра з латини у Вілланова (Villanova) Ун-ті (1952) й д-рські студії з освітнього адміністрування при Фордгамському Ун-ті в Нью-Йорку. 1939 зложила перші монаші обіти, 1941 – довічні. Була викладачем і дир. Академії св. Василя Великого у Фокс Чейсі, шкіл св. Миколая в Чикаго, св. Юрія в Нью-Йорку, Непорочного Зачаття в Гемтремку, Міч., академічним деканом Менор коледжу в Дженкінтаун (Jenkintown), Пен. 1971-83 була гол. настоятелькою сс. Василіянок. Упродовж 1993-95 П. було обрано спеціальним делегатом від Сх. Конгрегації у провінцію Пресвятої Трійці в Україні.

М.О.

ПРОКОПОВИЧ Володимир (Volodymyr Prokorovych), брат о. Івана Прокоповича, лікар-хірург; н. 13.3.1910 в с. Юнашкові Рогатинського пов. на

Станіславщині, п. 3.9.1980 в Детройті. Сер. освіту здобув в укр. академічній гімназії в Львові (1928), закінчив мед. студії у Львівському ун-ті (1938), з 1937 – чл. Укр. Лік. Т-ва. 1943 вступив до укр. дивізії "Галичина", брав участь у боях під Бродами, потрапив у полон, 4 рр. перебував у Сибірських тюрмах. Вирвавшись на волю, П. виїхав спочатку до Мюнхена, а 1952 емігрував до США. 1958 відкрив приватну практику в Детройті. Брав активну участь у роботі укр. й амер. мед. т-в, був кількаразово гол. Міч. відділу УЛТПА. Входив до ред. колегії "Лік. Вісника", у якому публікував свої праці: "Деваскуляризація серця – міокарду" (1968), "Рак грудної залози" (1968), "Злоякісні опухи щитовидної залози" (1974), "Жовчнокам'яна хвороба" (1980).

М.О.

ПРОКОПОВИЧ Іван (Ivan Prokorovych), брат Володимира Прокоповича, укр. кат. свящ., крилошанин, гром. і пласт. діяч; н. 21.9.1906 в с. Новий Яричів коло Львова, п. 13.11.1977 в Дірборн (Dearborn), Міч. Закінчив Львівську духоану семінарію 1930. Емігрував до США 1949, спершу в Пітсбургу. Був засновником і парохом укр. кат. церкви в Ютиці (Utica), Н.Й. (1951-52), м. Дірборн (1952-77). Чл. Пласту з 1920-их рр., з 1960-их рр. – пласт. капелян, очолював Фонд Помочі Пластовим Приятелям і їх Родинам; належав до куреня "Лісові Чорти" (псевд. "Піп"). Фундатор і співроб. Сх.-Європ. Дослідного Ін-ту ім. В'ячеслава Липинського у Філадельфії, духовний управитель Союзу Укр. Католиків "Провидіння" (1962-65).

М.О.

"ПРОЛІСОК" (Prolisok, choir), хор осередку СУМ у Нью-Йорку, засн. 1994. "П." складається з дівчат віком від 9 до 19 р. Музичний дир. і керівник – Андрій Стасів, дириг. – Іван Заяць. "П." виступає на укр. і міжнар. фестивалях у шт. Н.Й.,

Н.Дж., Конн. У репертуарі – укр. нар. та сучасні пісні. 1999 випущено альбом "Пролісок", куди увійшли ліричні й патріотичні пісні, марші у виконанні хору.

М.О.

"ПРОЛЕТАР" (Proletaire), україномовна газ. соціалістичного спрямування, що короткочасно виходила у Клівленді. 25.3.1915 з'явився перший номер видання, який викликав суперечки між Клівлендським і Детройтським відділеннями, кожне з яких претендувало випускати офіційний орган соціалістичної партії. У "П." вміщувало ст. антиклерикального змісту, велася пропаганда соціалістичного руху та боротьби робітників тощо. Гол. ред. – А. Маланчук. 23.5.1915 після спільних зборів Клівлендського і Детройтського відділень було вирішено припинити випуск газ.

М.О.

"ПРОЛОГ" дослідно-видавниче об'єднання (Prolog Research & Publishing Corporation), засн. 1953 в Нью-Йорку, Микола Лебедь, Мирослав Прокоп, Юрій Лопатинський, Омелян Антонович, Богдан Чайківський як установу програмово і організаційно пов'язану з ген. секретаріатом закорд. справ УГВР, який очолював Микола Лебедь і з Закорд. Представництвом УГВР (ЗП УГВР). У своїй діяльності, яка охоплює майже чотири десятиліття, аж до кін. 1980-их рр. "П." зумів об'єднати досить широке коло діячів укр. культури діаспори незалежно від їх партійно-політ. приналежності чи симпатій, виключно за критерієм їх даних, досліджувати політ., культ., сусп.-екон. процеси в Україні, поширювати правду про Україну в світі і таким чином нести морально-політ. допомогу укр. народів на рідних землях, посилювати ідейні зв'язки діаспори з Україною і цим також сприяти ростові духовної культури укр. діаспори. Такі самі були напрямні

діяльності пов'язані з "П." вид-в "Сучасна Україна" і "Сучасність" та однойменних періодиків і Укр. Т-ва Закорд. Студій в Мюнхені, яке очолював о. Іван Гриньох і Дарія Ребет, як чл. ЗП УГВР.

Засобами, за допомогою яких "П." міг виконувати такі завдання були насамперед, двотижневик "Сучасна Україна" і "Укр. літ. газета" в 1960-их рр в Мюнхені і журн. "Сучасність" від 1961 аж до поч. 1990-их рр. в Мюнхені, Нью-Йорку і Ньюарку. Ред. "Сучасної України" був Володимир Стахів, "Укр. літ. газету" редагували Іван Кошелівець і Юрій Лавріненко, а ред. "Сучасности" були Іван Кошелівець (тричі), Вольфрам Бургардт, Богдан Кравців, Марта Скорупська, Юрій Шевельов, Тарас Гунчак, Іван Дзюба. Паралельно з тим, вид-ва "Сучасна Україна", "П.", "Сучасність" видали прибіл. двісті кн. і брошур з галузей укр. літератури, науки, мистецтва, культури в цілому, сусп.-політ. проблематики, міжнар. політики, мемуаристики та ін.

1957-61 "П." видавав кварталник "Prologue" англ. і частково також окремими випусками есп. мовами (ред. Лев Шанковський), а 1957-77 місячник "Digest of the Soviet Ukrainian Press" (ред. Мирослав Прокоп, Марта Скорупська) для користування в амер. і кан. ун-тах і дослідних центрах, а для вжитку укр. преси в діаспорі "П." поширював повідомлення "Пресової служби ЗП УГВР" про актуальні події в Україні, документи русифікації і колонізації, спротиву і самооборони в Україні, одержувані з України позацензурними шляхами. Окремі матеріали такого типу поширювалися також англ. мовою. Серед них бували документи особливої ваги, як напр. поширені через "Сучасність" у 1965 вилучені з друку поезії Василя Симоненка і його "Щоденник", або 1968 протестний лист Івана Дзюби до Петра Шелеста і Володимира Щербинського а справі погрому в Україні і тоді ж відома праця

Дзюби "Інтернаціоналізм чи русифікація?", заборонені поезії Василя Стуса тощо. До окремих маловідомих акцій "П." належало видавання і висилання в Україну різними шляхами "Інформаційного бюлетеня" Ген. секретаріату закорд. справ УГВР, у яких, крім інформації про діяльність діаспори, включалися переклади документальних матеріалів про життя народів Заходу і недоступні в Україні документи її історії. Така тематика, передусім короткі інформації передавалися також тривалий час засобами радіопересилань.

"П." влаштовував періодичні публічні конференції про актуальні питання становища в Україні і в діаспорі, в яких брали участь люди різних політ. поглядів, також чужинці. Деякі питання, зокрема такі, які торкалися справи зв'язків діаспори з батьківщиною або питання міжнац. взаємин, зокрема справи укр.-рос., укр.-сврейських чи укр.-поль. взаємин, викликали серйозні дебати, приводили до зрушень в мисленні діаспорних українців, корисно впливали на розвиток укр. політ. думи.

У зв'язку з програмовим і організаційним пов'язанням "П." з Середовищем УГВР, чи ЗП УГВР, в керівництві їх обох були здебільшого ті самі люди: ген. секр. закорд. справ УГВР Микола Лебедь був першим гол. "П.", Мирослав Прокоп, який був його заст., був рівночасно заст. гол. ЗП УГВР, пізніше гол., був рівночасно гол. "П." (1973-81), Анатоль Камінський був секр. "П." і рівночасно заст. гол. ЗП УГВР, також Роман Купчинський, чл. президії Середовища УГВР, був гол. "П." 1981-91, а його заст. був Петро Содоль, який також був чл. президії Середовища УГВР (перед тим ЗП УГВР) і ген. секр. закорд. справ УГВР, перед якими управа "П." звітувала. Такі принципи взаємин зберігалися як обов'язкові до серпня 1991, коли Петро Содоль, як новий гол. "П." відмовився їх визнавати, в результаті чого, "П."

став приватним підприємством без пов'язання з будь-яким політ. чи гром. зверхнім чинником. Таким чином цей "П." під керівництвом Петра Содоля, також самовільно перебрав майно заснованого 1953 "П.", включно з матеріалами архіву ЗП УГВР. У вид-ві цього "П." появилися 1994 і 1995 два томи довідників "Укр. Повстанча Армія 1943-49". Базовані на першоджерелах, обидва довідники мають тривалу документальну вартість.

Лит.: "Інформаційний листок Середовища Укр. Гол. Визвольної Ради" ч.8, 15.8.1995;

Камінський, А. "Від насильної до мирної революції" Нью-Йорк-Сідней-Лондон, 1996.

М. Прокоп

П. РОМ (псевдо) див. *Голубенко Петро*

П. РОМЕН (псевдо) див. *Голубенко Петро*

"ПРОМЕТЕЙ" (Prometheus), хор при укр. кат. парафії св. Володимира і Ольги в Чикаго, засн. 1968. Засновники хору: Роман Лазурко, Іван Скоморох, Михайло Борняк, Ярослав Лехиук, Нестор Кузич та ін. Гол. хору були: Іван Скоморох (14 рр.), Осип Шарун та другі. Диригентами були: Роман Андрушко (1968-87, 1992-досі), Надя Савин (1987-92). Хор виступав в Торонто, Філадельфії, Клівленді, Мільвокі, Лювіл, та тричі в Римі, Італ. Брав участь в телевізійних і радісвих передачах і радіовисланні в Україну. "П." має наспівані дві платівки: "Божественна св. Літургія св. Івана Золотоустого" та "Ювілейний концерт" з нагоди 1000-ліття хрещення Русі-України.

Д.М.

"ПРОМЕТЕЙ" (Prometheus), укр. чол. хор у Філадельфії, засн. восени 1962 з ініціативи Ярослава Бернадина, Євгена Білинського,

Ігоря Правдюка. "П." ставив за мету плекання і популяризацію укр. хорового мистецтва в США та Кан. Гол. хору були Ярослав Бернадин (1962-67), Ігор Правдюк (1967-69), Маріян Капій (1971-75), Орест Збир (1975-76), Микола Касіян (1976-80), Ігор Кушнір (1980-82), Омелян Татунчак (1982-84), Олег Прасіцький (1984-86), Володимир Віршук (1986-89), Павло Галас (1989-91), Ігор Кушнір (1991-96), Василь Панчак (з 1996). Дириг. – Іван Задорожний (1962-67), Володимир Третяк (1967), Роман Степаняк (1968), Михайло Длябога (1968-91), Адріан Бриттан (1991-96), Нестор Кизимишин (1996-2007), Роман Кучарський (з 2008). Акомпаніатори – Лідія Бульба, Ірина Чума, Галя Мазурок-Рей, Олена Куземська-Карпинич, Леся Руда-Пенкальська, Ірина Пелех-Зварич та ін. "П." виступав у Карнегі Голл (Нью-Йорк, 1988), Кеннеді Центр (Вашінгтон, Д.К., 1986), Рой Томпсон Голл (Торонто, 1987), Аудиторіум Театрі (Чикаго, 1985), Роял Алберт Голл (Лондон, 1980), брав участь у фестивалях у Честері, Вільмінгтоні, Трентоні, Нью-Йорку, Вашингтоні, Чикаго, Клівленді, Торонті, Монтреалю; мав 2 турне по Зах. Європі (1980 і 1984) і по м. Україні (1995). "П." записав 3 платівки.

М. Олійник

"ПРОМІНЬ" (Promin), муз. ансамбль, засн. з ініціативи Богданни Волянської 1975 при школі св. Юра в Нью-Йорку. Стейтова Мист. Рада Н.Й. вирізила

Учасники ансамблю "Промінь". Керівник Богданна Волянська

його як один із найліпших у Нью-Йорку, призначивши регулярну фін. допомогу. 1985 випущено першу платівку з обробками нар. пісень, творами Миколи Леонтовича, Євгена Козака. Більшість тих обробок ніколи не виконувались поза межами України, і вперше записані Богданною Волянською. "П." поєднує високу техніку, чутливу інтерпретацію та колорит вокального мистецтва. "П." брав участь в укр. фестивалях у США і Кан., виступав з концертами в багатьох м. сх. побережжя Америки.

М.Олійник

ПРОНЧИК Ілля (Eli Pronchuk {Pronchick}), оптометрист, гром., військ. і рел. діяч; н. 6.10.1920 в Філадельфії, п. 27.8.2008 на Фльор., похований в нац. цвинтарі Арлінгтон у Вашингтоні, Д.К. Закінчив Вілланова Ун-т і Пенсильванія коледж оптометрії (College of Optometry). Під час 2 Світ. війни служив в амер. війську в 98 військ. повітряній дивізії. Здобув рангу підполк. Чл. ред. колегії кн. спогадів, архіву та знімок 98 дивізії "Forces of Freedom, Legacy of the 98th 1942-1990" (1990). Відзначений асоціацією Пенсильванських оптометристів, як "Оптометрист року" (1991).

р.м.

ПРОНЧНК Олександр (Alexander Pronchuk {Pronchick}), гром. і спорт. діяч; н. 15.11.1924 у Філадельфії, п. 2.2.1960 в м. Асторія (Astoria), Н.Й. Закінчив хемічні студії в Вілланова Ун-ті в Пен. Служив в Амер. повітряних силах під час 2 Світ. війни, де пробув 35 комбатантські місії; нагороджений Повітряною Медалею. З 1954 упродовж 2 термінів був командиром Укр. Амер. Ветеранів. Був спорт. дир. Лігн Укр. Молоді Півн. Америки та 1956 обрано гол. цієї орг-ції на 2 терміни.

М.О.

ПРОНЬКО Ярослав (Jerry Pronko), учитель, журн., сусп.-гром. діяч; н. 17.6.1924 в Діксон (Dickson), Пен., п. 29.7.1990 в Скрентоні

(Scranton), Пен. Закінчив школу лінотипу в Брукліні, Н.Й. (1942), Служив в амер. летунстві (1943-46). Студював в Пенсильванія Стейтовому Уніті і Темпл Уніті (Temple) де отримав свідоцтво вчителя. Був учителем друкарства в Техн. школі пов. Лякаванна (Lackawanna). П. працював у вид-ві "Нар. Волі" (1941-43) і був ред. її англ. додатку (1946-90). Був другим заст. гол. УБС (1962-83), пізніше перший заст. гол. (1983-90). Був завідувачим ред. журн. УБС "Forum" (Форум) та дописував у ньому ст. та в різних амер. газ. З 1957 був дир. Укр. центру в Скрентоні. Активний в багатьох укр. та амер. орг-ціях.

О. Кравченко

"ПРОРОЧЕСКОЕ СВІТЛО" (Proroczkoe Svitlo), газ. протестантського спрямування, яку видавала у м. Проктор (Proctor), Вірдж., група карпаторусинів (1921-53).

р.м.

"ПРОСВІТА" (The Enlightenment), офіційна газ. братсько-допомогового т-ва "Собраніє гр.-кат. церк. братств", що впродовж 1917-2002 виходила в м. МакКіс Порт (McKees Port), Пен., спочатку як тижневик, з 1947 – двічі чи один раз на місяць. Газ. подавала інформацію про рел. історію русинів; під час дискусії про целібат у 1930-их рр. стала на бік візантійських русинських сп. Спочатку виходила на русинському діалекті, у 1950-их рр. стала англомовною. Серед гол. ред. – кат. свящ. Валентин Горзо (1917-31), Олександр Папп (1935-38, 1943-46), Іван Каллок (1946-51), Стефан Лоя (1956-70). За тією ж ред. виходив щорічний альманах

"Календар Просвіти", згодом "Календар Собранія" (1918-38). Припинила своє існування, коли "Собраніє гр.-кат. церк. братств" влилося в "Соєдіненіє Гр.-Кат. Русских Братств в США".

М.О. (за Магочієм)

"ПРОСВІТА" (The Enlightenment), укр. гром. орг-ція, що ставить за мету поширення освіти й утвердження нац. свідомости серед українців в Україні та на еміграції. Укр. просвітній рух у США активно поширився під впливом Львівської "П." з 1890-их рр., хоч перша читальня "П." у Шенандоа (Shenandoah), Пен., існувала з 1887. Активну роботу із заснування освітніх орг-цій вів о. Андрій Бончевський із 1896, у 1900-ті рр. культ-освітню діяльність провадили Руський Нар. Союз та газ. "Свобода", яка закликала укр. емігрантів, переважно неграмотних, учитися й засновувати читальні. Редакції "Свободи" регулярно видавала популярні книжечки на зразок львівської "П.". Після смерті о. Андрія Бончевського 1903 ідею підхопила група українофільських свящ., знана як "Амер. Кружок", з їхньої ініціативи 1904 почав виходити наук.-популярний місячник "Слово" (1906-07 "Читальня"). 15.9.1909 у Філядельфії відбулося Всенар. Просвітне Віче, у якому взяло участь 120 делегатів від 48 місцевостей. Під впливом патріотичної промови гол. віча, сп. Сотера Ортинського, ухвалено резолюцію про заснування окремої просвітньої орг-ції при Т-ві Укр.-Амер. Горожан, яка б займалася шкільництвом та просвітньою діяльністю. Сп. Ортинський подарував для неї будинок у Філядельфії. На жаль, діяльність "П." пригасла 1910 після виходу з УНС значної частини чл, які створили 2 ін. братські союзи – "Провідіння" і УРС. Однак Нар. Доми й читальні "П." і далі виникали, зокрема в Нью-Йорку, Джерзі Сіті та Ньюарку,

Н.Дж., Амбріджі (Ambridge), Пен., Рочестері, Н.Й., виконуючи ролі просвітніх центрів. Деякі осередки "П." занепадали, ін. за якийсь час відновлювали свою діяльність, часто давніші читальні долучалися до місцевих нових Нар. Домів (напр. в Пітсбургу, Оліфанті, Філядельфії). Серед найстаріших осередків – "П." у Нью-Йорку, засн. 1908, що була не тільки культ.-освітнім, але й запомоговим т-вом, яке фінансово підтримувало укр. гром. орг-ції (напр. "П." у Львові). Паралельно з 1912 при Гол. Управі Руського Нар. Союзу почала діяти "Просвітня Комісія", яка ставила за мету розвиток укр. шкільництва у США. 1953 засн. "Молоду П. ім. Митр. Андрея Шептицького" у Філядельфії з почину Володимира Татомира.

М. Олійник

ПРОСВІТНЯ КОМІСІЯ (Enlightenment Committee), інституція, яку утворено 1912 при "старому" Руському Нар. Союзі передусім для розвитку шкільництва і проведення освітньо-культ. діяльності між укр. еміграції в США. Фінансовий бік цієї роботи забезпечив Гол. Уряд Союзу, віддаючи П.К. 2/3 квоти зі шкільного фонду, на який кожен чл. Союзу щомісячно складав 3 центи. Очолював Володимир Сіменович, секр. Емілія Струтинська. На 1914 було заплановано створити нар. ун-т, видавати освітні книжечки з багатьох галузей науки та сфер сусп. життя. У Львові засн. Амер. Комітет (гол. Ольга Кисілевська), який займався забезпеченням П.К. літературою. Від самого початку існувала загроза церк. цензури, яка мала дбати про дотримання "рел. духу" в цих книжечках. Аби уникнути конфліктів, Гол. Уряд поставив за завдання укласти "Буквар" і "Читанки" для шкіл при гр.-кат. церквах. 1913 Руський Нар. Союз частково звільнився від впливу сп. Сотера Ортинського, а П.К. позбулася сильного тиску церк. цензури. Упродовж 1913-14 П.К.

влаштувала понад 100 просвітніх віч, розіслала про громадах багато популярних відчитів, видала 17 книжечок (кілька за ред. Олега Грановського), які розіслала разом із 28 книжечками "Свободи", засн. місячник для молоді "Цвітка" за ред. Дмитра Андрейка. При відділах УНС постало 85 бібліотечок. Загалом було поширено 131 тис. виданих заходами П.К. книжок.

М.О.

ПРОХОДА Василь (Vasyl Prokhoda), інж., підполк. Армії УНР, гром. діяч; н. 1890, п. 8.11.1971 в Денвері, Кол., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив УГА в Подсбрадах. Учасник визвольних змагань 1917-20, підполк. Армії УНР, Лицар Ордену Залізного Хреста. Після 2 Світ. війни арештований на території Чехослов. органами НКВД і провів 10 рр. заслання у таборі в Воркуті. Поселився в США. Автор спогадів "Записки непокірливого" (1969). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Восним Хрестом.

р.м.

ПРОЦАЙ Антін (Antin Protsai {Antholy Procai}), гром. діяч, меценат, мистець-кераміст; н. 2.9.1887 в с. Заболотці Бродівського пов. на Львівщині, Гал., п. 30.6.1961 в Міннеаполісі. Емігрував до США 1910. Один із засновників парафії укр. правос. церкви св. Архистрвтига Михаїла, відділу УНС, УККА, Нар. Дому і "Просвіти" в Міннеаполісі. Фінансово підтримував укр. гром. орг-ції та наук. установи. Після 2 Світ. війни на кошти П. спроваджено з таборів ДП до США десятки родин укр. біженців. Виробляв власну кераміку, за яку одержав нагороди на багатьох Мінн. шт. ярмарках.

М.О.

ПРОЦАЙ Марія (Maria Protsai {Procai}), з роду Сокіл, дружина Антона Процаю, гром. діячка, мисткиня (нар. виробів), підприсмець; н. 26.7.1897 в с.

Добрячин Сокальського пов. на Львівщині, п. 1993 в Міннеаполісі. 1900 разом з родиною переїхала до Югославії, з 1912 замешкала в США. Брала участь у 87 аматорських театр. виставах, гроші за які надходили на гром. цілі. Після 2 Світ. війни разом з чоловіком спонсорувала приїзд до США та облаштування близько 80 укр. родинам із таборів ДП. Активна в гром.: чл. ОДВУ, УККА, Укр. Золотого Хреста, Укр. Нац. Ліги Жінок, хору "Дніпро". Проводила власну крамничку укр. подарунків "Ukrainian Gift Shop" (1947-82). За власні писанки, вишивки одержувала нагороди на багатьох Мінн. шт. ярмарках.

М.О.

ПРОЦИК Анна (Anna Protsyk {Procyk}), з роду Олексів, історик, педагог; н. 11.9.1937 в м. Чортків Тернопільської обл. Закінчила Хантер коледж (Hunter College) (1962), Колюмбійський Ун-т (мгра, 1967), здобувши д-рат з історії (1973). Брала участь у Програмі Дослідження Нац. Питання в СРСР (1971-73). Проф.

історії Сх. Європи у Фордгамському Ун-ті (1972-73), Школі Візуального мистецтва, Мерімавнт Коледжі, Нью-Йоркському Ун-ті, Гарвардському Ун-ті, Кінгсборо Коледж У-нт Міста Нью-Йорк. Автор праць "Russian Liberals – Antibolsheviks or Nationalists? The National Policy of the White Movement 1917-20" (1974), "Russian Nationalism and Ukraine: The Nationality Policy of the Volunteer during the Civil War" (1995), численних ст. з сучасної укр. історії, історіографії, теоретичних аспектів націоналізму, які друкувалися в "Harvard Ukrainian Studies", "Kosmos: Czechoslovak and European Journal", "Укр. Історичний Журн.", "Укр. Історик" та в ін. наук. журн. і зб. Д.чл. НТШ (заст. гол. 1998-

2004, представник до Світ. Ради 2009-2012, дир. секції Іст., Сусп. і Правничих Наук 2009-2012), д.чл. УВАН (секр. 1991-97, 2007-09), заст. гол. Амер. Асоціації Українців (1997-2000). З 1960-их рр. активіст Орг-ції Міжнар. Амнестії.

М.О.

ПРОЦИК Даша (Dasha Protsyk), з роду Зісович, дружина Нестора Процика, гром. діячка, н. 1925 в с. Міжгір'я Закарп. обл., п. 6.11.2003 в Боффало. Під час 2 Світ. війни, як сироту, німці запроторили її в концентраційний табір Авшвіц. Визволена американцями по 2 з половиною рр. ув'язнення, дісталася до Мюнхену, опісля переїхала до Парижу. 1950 емігрувала до США, спершу до Нью-Йорку, пізніше поселилася в Боффало. Активна в гром. житті, зокрема в ОЖ-ОЧСУ, де була гол. відділу в Боффало; як чл. Гол. Управи ОЖ-ОЧСУ репрезентувала орг-цію на різних з'їздах СФУЖО та ін.; була гол. Гол. Управи ОЖ-ОЧСУ (1986-97). Була чл. ексективи УККА та гол. відділу в Боффало, чл. управи Приятелів АБН в Америці. Активно працювала в акції гуманітарної допомоги дітям Чорнобиля, а вже найбільше в акції допомоги політичним в'язням та їхнім родинам, яку провела ОЖ-ОЧСУ.

Н.З.

ПРОЦИК Джадсон (Judson Protsyk {Procyk}), митр. Закарп. Гр.-Кат. Церкви, рел. діяч; н. 9.4.1931 в м. Юніонтанн (Uniontown), Пен.,

п. 24.4.2001 в Пітсбургу, похований на цвинтарі св. Марини в Юніонтанні. Вчився у Візант.-Кат. Семінарії св. Кирила і Методія й Дюкейн (Duquesne) Ун-ті в Пітсбургу. Виевчаний на свящ. 1957 сп. Миколою Ельком, був парохом багатьох парафій у Пен., працював віце-канцлером

візант.-кат. архидієцезії (1968-69), ректором Семінарії св. Кирила і Методія (1969-73), ректором катедри св. Івана Хрестителя у Мунгал (з 1973). 1970 з рук папи Івана Павла II одержав титул монсенйора, 1974 – папського прелата. 15.11.1994 назначений на архієп. Митрополії в Пітсбургу Гр.-Кат. Церкви, інтронізований на єп. 7.2.1995. Боровся за збереження сх. обряду в кат. церкві, виступив проти celibату візант.-кат. свящ. 1998 впровадив у дію закон, який дозволяв візант.-кат. свящ. одружуватися.

М.О.

ПРОЦИК Нестор (Nestor Protsyk), лікар-психіатр, гром. діяч; н. 7.11.1912 в с. Гнилички Збаразького пов. на Тернопільщині, п. 30.6.1973 в Боффало. Сер. освіту здобув у Тернопільській (до 1930) та Бережанській гімназіях, студював медицину в Кракові (1939), Берліні (1941), 1949 закінчив Сорбонський ун-т. За участь в ОУН з 1941 перебував у нім. концентраційних таборах Флюхенбург, Дрезден, Герсбрук. Після 2 Світ. війни переїхав до Парижу, 1950 емігрував до США. Працював психіатром в кількох шпиталях в Нью-Йорку, 1955 переїхав до Боффало, де був гол. психіатром у Стейтовому шпиталі в Боффало, 1962 – заст. дир. держ психіатричного шпиталю м. Вест Сенска (West Seneca), Н.Й., був проф. психіатрії Мед. Школи Стейтового Ун-ту в Боффало. Активний у гром. житті: чл. Проводу ОУН, співорганізатор АБН на чужині, гол. Укр. Централі Приятелів АБН в Америці і през. ради цієї орг-ції. Чл. УЛТПА.

М.О.

ПРОЦИК Роман (Roman Prosyk), син Степана Процика, біохемік, гром. діяч; н. 28.12.1952 в Мюнхені. З 1956 у США. Ступінь бакаляра з хемії одержав на Ля Саль Коледж (La Salle) 1974, ступінь мгра (1976) та д-ра (1978) з біохемії в Медичній школі ім. Ганеман (Hahnemann)

у Філядельфії. Працював у Нью-Йоркському Центрі Дослідження Крови і пізніше, як стар. наук. дослідник, у фармацевтичній фірмі Брістол-Маскз Сквіб (Bristol-Myers Squibb Pharmaceutical Research Institute) у Принстоні (Princeton). Автор багатьох наукових ст. про молекулярну структуру фібриногену та згустків крові. Д.чл. НТШ, чл. управи НТШ Америки. Активний в Пласті – при вишколі "Лісова Школа", чл. куреня "Лісові Чорти". З 1975 активіст Фонду Катедр Українознавства, член гол. езекутиви ФКУ з 1977, в якій відповідав за Літню Школу Українознавства Гарвардського Ун-ту, Відзначення 50-ліття Великого Голоду 1932–33, та ін. проскти. З 1990 в Україні з рамени ФКУ допомагає організувати поліграфічну та електронну видавничу базу Археографічної комісії АН УРСР (згодом Ін-т укр. археографії НАНУ), Ін-ту Українознавства ім. І. Крип'якевича, Держ. комітет архівів України та журн. "Пам'ятки України" і "Критики" в співпраці з Укр. Наук. Ін-том Гарвардського Ун-ту. Організує фін. базу укр. студійних програм у Гарвардському та Колумбійському ун-тах. Ред. і видає "Обіжний Листок ФКУ" (з 1987) та серію передруків наук. ст. про Голодомор (з 2009). Чл. управи Сх.-Європ. Досл. Ін-ту ім. В'ячеслава Липинського з 1979, з 2009 – през.

р.м.

ПРОЦИК Степан (Stephan Protsyk {Prosyk}), інж.-економіст, журналіст, видавець, гром. діяч; н. 25.5.1921 в с. Кут-Товсте Скалатського пов. на Тернопільщині, п. 17.8.1997 Вестфілді (Westfield), Н.Дж. Закінчив Високу Екон. Школу в Мюнхені (1950), Темпл Ун-ті (Temple) у Філядельфії (1961)

де здобув мгра з бізнесової адміністрації. В'язень нім. концентраційних таборів у Авшвіці, Біркенау, Мавтгаузені, Ебензе. Після 1945 перебув у Зах Нім., де був дир. укр. друкарні "Cicero" в Мюнхені (1952-54). 1955 емігрував до США. Працював фінансистом у Штабі Гол. Командування Армії в Александрії (Alexandria), Вірдж. Засновник і перший ред. журн. "За Патріярхат" (1967-74), "Незалежний Бюлетень" (1974-97), співпрацював з журн. "Укр. Самостійник", "Сурма" та ін. Чл. ОУН з юних літ, ОУН (з). Середовища УГВР, Світ. Ліги Укр. Політв'язнів, Т-ва "Рідна Школа" у Вашингтоні, УАКР, Об'єднання Українців у Вашингтоні та ін.

М.О.

ПРОЦЮК Олена (Olena Protsiuk {Helen Prociuk}), з роду Шкільна, дружина Степана Процюка, гром.

діячка, зокрема жін.; н. 19.1.1917 в м-ку Теревовля Тернопільського пов., п. 5.7.2009 у Львові, похована на Личаківському цвинтарі. Закінчила Вищу Торговельну Школу (1935-39) у Познані, і мгра з бізнесової адміністрації в Ун-ті Норт Каролайни (North Carolina) в Чапел Гіл (Chapel Hill) (1961). Емігрувала до Слов. 1943, Австр. – 1945, Австрал. – 1950. З 1957 мешкала в США в Нью-Йорку. Діячка Союзу Українок Австрал. (1950-57): референт за'язків, гол. стейтової управи в Нью Савт Вейлс (1952-53). Як чл. СФУЖО була першим делегатом на конгресі Світ. Союзу Жінок у Шрі Ланка 1955. Була референтом зв'язків СФУЖО (1965-82), 1982-92 – заст. гол.

цієї орг-ції та ред. англомовного "Бюлетеня СФУЖО". Активна в Світ. орг-ції Руху Матерів (Movement Mondial de Mere), де була заст. гол. Уповноважена від цих орг-цій на міжнар. жін. конгресах. В США чл. СУА. З 2005 жила в Львові. Нагороджена почесним членством СФУЖО та Movement Mondial de Mere.

р.м.

ПРОЦЮК Степан (Stephan Protsiuk [Prociuk]), економіст, інж. авіації; н. 3.1.1916 в с. Високе Мито коло м. Хоцен, Чех., п. 12.10.1984 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив укр. гімназію у Львові (1926-34) та Львівську Політехніку (1939). Обер-асистент на кафедрі технології металів та референт Промислово-Торговельної Палати (1940-43), після виїзду до Слов. 1943 – інж. на фабриці Сіменса у Братиславі (1944-45). Емігрував в Австр. (1945-5), де працював в Аліантській комісії з дослідження нім. патентів і винаходів, 1950 переїхав до Австрал., де працював інж.-конструктором в машинобудівельних фірмах Сіднею. З 1957 замешкав у США. Працював у галузі військ. електроніки та літакобудування, 1964-81 – стар. наук. співроб. Амер. Ін-ту Аеронавтики та Астронавтики в Нью-Йорку. Чл. Гол. Управи ТУІА (з 1960), ред. його органу "Вісті Укр. Інж." (1963-84), д.чл. НТШ, чл. УВАН, чл. багатьох амер. наук. т. в. Автор 350 ст. з питань енергетики, транспорту і промисловости кол. СРСР та України. Автор ст. в ЕУ.

М.О.

ПРОЦЬКО Богдан (Bohdan Protsko [Prosko]), педагог, історик; н. 18.7.1922 в с. Ричигів Рудівського пов. на Львівщині. Закінчив Албрайт коледж (Albright) (1945) та Колумбійський Ун-т (1946), здобув д-рат за спеціальністю історії Сх. Європи в Оттавському Ун-ті (1964). З 1949 працював проф. історії в Вілланова Ун-ті

(Villanova), у проміжку 1957-58 викладав на кафедрі українознавчих студій Оттавського Ун-ту. Чл. укр. та амер. наук. т-в. Автор наук. ст. з укр. історії, зокрема "Focal Point of Ukrainian Immigration" (1973), "The Establishment of the Ruthenian Church in the USA, 1884-1907" (1975) та ін. Автор кн. "Ukrainian Catholics in America: A History" (1982).

М.О.

ПРОЦЬКО Павло (Pavlo Protsko), гр.-кат. свящ., педагог; н. 20.7.1889 на Сяноччині, п. 22.1.1949 в Редінг (Reading), Пен. Закінчив Сяноцьку

гімназію, Духовні Семінарії у Львові й Перемишлі. Висвячений на свящ. 1914 у Перемишлі. Душпастирював у с. Львівщини, Перемищини і Сяноччини.

Емігрував до США 1922, де став парохом в м. Алтуна (Altoona), Нью Кенсінгтон (New Kensington), Пен. 1925 з рурик сп. Константина Богачеаского став катедральним парохом у Філядельфії; відтоді до 1941 працював ректором місцевої семінарії, яку у 1933 перенесено до Стемфорду, Конн. 1941-49 був парохом церкви в Редінг.

М.О.

ПРУНЧИК Карен (Karen Prunzik [Prunzik]), танцюристка й акторка Бродвею, педагог; н. 1957 в Карнегі (Carnegie), Пен. Бакалярат у Карнегі Меллон (Carnegie Mellon) Ун-ті. Виростала в мішаній укр.-амер. родині (первісно прізвище батька – Прунчак). Лекції танцю почала трирічною дитиною і продовжувала на стипендії в Пітсбурзькому Театрі, а згодом в ун-ті. У Нью-Йорку з 1980. Грала на Бродвею ролю Ені (Annie) у виставі "42nd Street" (1980-89) і виступала в "Gentlemen Prefer Blondes" (1995). Грала другорядні ролі у фільмах "A Chorus Line" (1985) з Майкл Даглас і "Тар" (1989) з Грегори

Гайнс та на телевізійній серії "Great Performances – Broadway's Lost Treasures" (2003). Танцювала у виставах в різних театрах Нью-Йорку, Лос Анджелесі, Пітсбургу та ін. Вчила в різних танц. школах, викладала в Карнегі Меллон Ун-ті (спеціалізація танцю – "tap"), та відкрила власну танцювальну школу в Пітсбургу "Karen Prunzik's Broadway Dance Studio".

М.Р.

ПУБЛІЦИСТИЧНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ див. Український Публіцистично-Науковий Інститут

ПУЕРТО РІКО (Puerto Rico), автономний острів у співдружності з США з 1952, займає центр. місце серед островів Півн. Карібського р-ну, 1600 км на півд. сх. від Фльор. П.Р. на півн. межус з Атлантийським океаном, на півд. з Карібським морем, на зах. з проходом Мона (Mona Passage), який відділяє від Домініканської Республіки, а на сх. з проходом Вірджін (Virgin Passage), який відділяє від Вірджін островів. Площа 9,104 кв.км, столиця – Сан Хуан (San Juan), нас. 3,808,610 (2000), в т.ч. 105 українців та 12 карпато-русинів. Гол. індустрія – туристика. Організованого укр. гром. життя в П.Р. немає. 1973 Ун-т Народів Америки в Сантурсе нагородив почесними д-ратами трьох українців: Петра Гоя, Василя Лучкова та Ярослава Моцюка за їхню довголітню співпрацю з пуерторіканськими мешканцями Нью-Йорку. В 1970-их в П.Р. виступали у відомих курортах і готелях з укр. народними танками брати Роман і Левко Строцькі. На П.Р. жили мистець-фотограф Джек Деляно, засновниця Укр. Золотого Хреста Степанія Галичин та професори Інтерамериканського Ун-ту в Сан Херман (San German) Богдан Сацюк і Олена Гікава-Сацюк.

р.м.

ПУЙДА Василь (Vasyl Puida), псевд. Тихий, підприсмець, меценат; н. 1889 в гал. Поділлі, п. 16.9.1963 в Нью-Йорку. Молодим хлопцем виїхав до Кан., опісля переїхав до США. Заснував своє виробництво декоративних предметів. 1933 під псевд. Тихий започаткував при львівському щоденнику "Діло" конкурс на писання ст. на економічні теми та покрити всі кошти конкурсу та премії за найкращі статті. П. меценат львівській "Просвіті" й "Рідні Школі" у Львові та фінансував дитячі журн. та ін. дитячу літературу для різних бібліотек в Гал. і Волині. В США також допомагав укр. орг-ціям конкретними справами: набуттям кімнатних влаштувань, столів, крісел, бюрового влаштування чи ін. предметів для організованого життя спільнот. П. був меценат укр. наук., культ. та гром. установ та орг-цій.

Н.З.

ПУЙО Іван (Ivan Pujó), фінансист, гром. діяч, меценат; н. 18.6.1919 в с. Пилипець, пов. Волове, Закарпатської обл. Закінчив Мукачівську Торговельну Академію та Вищу Торговельну Школу в Мангаймі та Регенсбургу (1950). Емігрував 1939 спочатку до Слов., 1940 – до Нім.; з 1951 замешкав у США. Працював урядником-фінансистом, брокером в компаніях на "Wall Street". Активний в укр. гром. орг-ціях у Нім., США, зокрема в Карп. Союзі: 1951-75 був секр., з 1976 – скарбник. Меценат Укр. Музею в Нью-Йорку, Кисво-Могилянської Академії та ін. укр. культ. установ.

М.О.

ПУНДИК Юрій (Yurii Pundyk), педагог, гром. діяч; н. 4.11.1918 в с. Печирна Кременецького пов. на Волині, п. 28.10.1973 в м. Гіббінг (Hibbing), Мінн., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив Кременецьку Духовну Семінарію та економічні

студії в Ун-ті Міннесоти (1955). Емігрував з України 1944. Працював в Екзекутиві ОУН в Австр. та Нім. (1945-49), перебував у таборі ДП в Зальцбургу, де видавав "Творову Газетку" й редагував нвціоналістичний тижневик "Промінь" (1947-49); був виконавчим сер. Укр. Допомогового Комітету (1945-46. У США з 1950. Викладав економіку в Гіббінг Стейтовому Коледжі (Hibbing State Junior College). Займав керівні посади в Орг-ції Відродження України. Автор монографії "Укр. Націоналізм" (1966), зб. ст. "У полум'ї дружнього слова" (1983). Активно дописував до часописів "Самостійна Україна", "Новий Шлях", "Укр. Слово" та ін.

М.О.

ПУНДІЙ Павло (Pavlo Pundy), лікар, проф. лікарський діяч, архівар і бібліотекар УЛТПА; н. 14.4.1922 в с. Косів Чортківського пов., Гал.

Мед. студії почав у Львові 1942, а закінчив в Ерлянгені, Нім. (1949). 1950 емігрував до США. 1953-86 працював лікарем на залізниці в Чикаго. 1977-2001 організував мед. архів і бібліотеку УЛТПА. Відомий як дослідник і впорядник біографічних матеріалів про укр. лікарів, видав 15 архівних зб. УЛТПА. 1994 Лікарська комісія НТШ у Львові видала його працю-біографічний довідник "Укр. лікарі зах. областей України", а 1996 "Укр. лікарі в діаспорі", 2008 видано третій том "Укр. лікарі" (співред. з Ярославом Ганіткевичем і Любомиром Пирогом). 1988 УЛТПА видало кн. за ред. П. "Матеріали до історії укр. медицини" (т. 2). З 1996 співред. "Лікарських збірників" при НТШ у Львові, на пошану видатних лікарів: Романа Осінчука (1996), Софії Парфанович (1999), Маріяна Панчишина (2000), Юрія Липи (2001), Василя Плюща (2002)

та ін. З нагоди 80-річчя П. видано дванадцятий том "Лікарського збірника", який йому присвячено (2003). Автор бл. 250 біографічних ст. про укр. лікарів у діаспорі. Д.чл. НТШ, гол. осередку НТШ в Чикаго (1995-2004). Почесний чл. УЛТПА (1995), почесний чл. СФУЛТ (1997), д-р гоноріс кавза Львівського Мед. Ун-ту (1996). Нагороджений медалею Тараса Шевченка від НТШ в Україні (2009) і медалею Маріяна Панчишина за діяльність в Укр. Лік. Т-ві в Україні (2010).

р.м.

ПУЦИЛО Петро (Petro Putsylo [Pucylo]), сусп. діяч; н. 1924 в м. Вілінг (Wheeling), Вест Вірджинія, в родині вуглекопів, які походили з Ярославського пов. в Гал., п. 23.2.1972 в Джерзі Ситі, Н.Дж. Отець Онуфрій Ковальський привіз молодого хлопця до Чикаго, де він закінчив сер. школу та зложив вимаганий іспит для інспектора в міністерстві рільництва і працював федеральним службовцем в шт. Віск., Ілл., Інд., Міч. і Ог. 9 рр. працював як контролер у Фед. Департаменті Рільництва і 4 рр. як гол. представник одної з найбільших кооперативів Америки. З 1941 був чл. дирекції укр. шадничо-позичкової спілки "Запоріжжя" в Чикаго, з 1946 став екзекутивним дир. цієї каси (і змінену назву на "Тризуб") та постарався для неї чартер "Savings & Loan". З 1967 провадив своє власне інвестиційне підприємство. Від 1968 був гол. касиром УНС і на цьому пості залишився до своєї смерті.

С. Куропась

ПУШКАР Володимир (Volodymyr Pushkar), чоловік Стефанії Пушкар, фінансист, гром. діяч; н. 9.8.1907 в с. Барич Перемиського пов., п. 7.12.2002 в Філадельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Сер. освіту здобув в Укр. гімназії в Перемишлі (1926). Студіював право й економіку в Ягеллонському Ун-ті в Кракові (1926-30). В УВУ в Празі 1942 захистив дисертацію з еко-

номіки й права. Гол. нелегальної студентської організації "Молода Громада" в Перемишлі (1927), чл. Управи Перемиської філії "Просвіти" (1928), чл.

УВО 1927-29, чл. ОУН 1929-37. Організує відділ "Промбанку" в Перемишлі (1936), чл. його Централі у Львові (1936-39), організатор Укр. Банку в Кракові (1939). Перебував у таборі ДП в Оффенбаху (1944-48), працював у відділі інформації і преси Центрального Представництва Укр. Еміграції в Нім. Емігрував до США 1948. Організатор і перший гол. Об'єднання Українців в Америці "Самопоміч" (1950), Укр. Федеральної Кооперативи "Самопоміч" у Філадельфії (1952), до 1995 займав керівні посади (през. віце-през., скарбник, чл. управи) цієї кооперативи; організаційний референт (1948-51), гол. секр. (1951-51), і заст. гол. (1958-65) Союзу Українців-Католиків "Провидіння". Один із ініціаторів Патріархального Руху (1964), співзасн. Крайового Патріархального Т-ва, співред. й адміністратор журн. "Патріархат" (1964-98). Чл. Дирекції Фондації Приятелів Енциклопедії України. 1976 П. був співзасн. укр. кат. церкви св. Архистратига Михаїла в Дженкінтаун (Jenkintown), Пен., і гол. Парафіальної Ради.

М.О.

ПУШКАР Стефанія (Stefaniia Pushkar), з роду Чижович, дружина Володимира Пушкар, жін. діячка, етнограф; н. 9.1.1901 в с. Чорнорічк б. Кросна на Лемківщині, п. 11.4.1988 у Філадельфії, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Закінчила сер. освіту у Львові 1920. Студії почала на Укр. таємному ун-ті в Львові, а закінчила у Високій Пром. Школі на політехніці у Празі дипломом пром. інж. (1924). 1926 виїхала до США, де продовжувала студії на Пенсильванському Ун-ті,

де студіювала англ. мову та психологію. Повернувшись до Львова 1927 зорганізувала першу Психотесн. порадою для укр. молоді щодо вибору

звання. П. була основницею жін. кооперативи "Труд" та Дівочої сер. кравецької школи. Працювала у книгозбірні НТШ та була справником кооперативи "Укр. Нар. Мистецтво". 1930 ініціювала вид-во "Нова Хата", була організатором майстерень укр. вишивки та домашнього пром., виставок нар. мистецтва в Львові та Станиславові; з рамени кооперативи "Укр. Нар. Мистецтво" проводила виставки на Міжнар. торгах у Варшаві, Катовицях, Познані та Львові. В 1932 на запрошення США від кооперативи "Укр. Нар. Мистецтво" виїхала до Америки для допомоги при влаштуванні Укр. павільйону на Світ. виставі в Чикаго 1933.

1934 у Львові організує перші майстерні для експорту виробів укр. нар. мистецтва до Англії й Америки. П. бере участь у Міжнар. кооп. конгресі у Відні і владнає торг. зв'язки з жін. кооперативними гільдами в Англії. 1944 виїхала до Слов., опісля до Чех. В Празі сов. влада її ув'язнила на пів року, після чого П. переїхала до Нім., до табору у Франкфурті. До США прибула 1947 і поселилася у Філадельфії. 1948 заснувала кооперативу "Базар" з предметами нар. мистецтва. Була ініціатором Музею США в Нью-Йорку, чл. його дирекції (1965-71), а також співпрацювала з Укр. Музеєм у Римі. П. активний чл. США, займаючи різні пости: гол. США (1965-71), чл. управи СФУЖО та почесна гол. США та СФУЖО. 1965-71 була заст. гол. УККА, чл. ексекютиви ЗУАДК та гол. Координаційної комісії сусп. служби при СКВУ (1967-70). Чл. управи "Нац. ради жінок

Америци" (1965-71) і брала участь у жін. конгресі в Тегерані (1966) та в конвенціях Ген. федерації жін. клубів Америки в Свн Фрнссиско, Чикаго, Вашингтоні. Була чл. і заст. гол. Ін-ту етнічної творчості у Філадельфії та чл. управи Дорадних етнічних справ при музеї Пенсильванського Ун-ту.

Н. Пазуняк

П'ЮРКО Богдан [Богдан Пюрко] (Bohdan Pjurko), хоровий і оркестровий дириг., муз. діяч, піяніст, педагог; н. 4.7.1906 в Немирові Рава-Руського пов. на Львівщині, п. 23.10.1953 в Детройті. Сер. освіту здобув у Самбірській гімназії. Навчався у Львів. Вищому Муз. Ін-ті ім. Миколи Лисенка (клясв фортепіяна Василя Барвінського, диригентури – Антона Рудницького), 1930 – закінчив консерваторію у Празі. Був концертмайстром Київ. оперного театру (1930-32), дир. і викладачем (клясв фортепіяна) Дрогобицької філії Вищого Муз. Ін-ту (1933-39, 1942-44), дириг. хору "Боян" у Дрогобичі, хормайстаром і дир. Прикарпатського театру (1942-44). 1945 – емігрував спочатку до Нім., де провадив Укр. оперний ансамбль (1947-49), з 1949 – замешкав у США. У Детройті створив муз. школу, де працював викладачем, організував перший у США симфонічний концерт із творів укр. композиторів (1953). Диригував на Детройтських Симфонічних Літніх Концертах. П. мав концерти з укр. артистами, де виставляв опери й ін. муз. виступи. П. керував оперним ансамблем, з яким гастролював по м. США та Кан.

Лит.: Савицький Р. Б. Пюрко. "Київ" (Філадельфія), листопад-грудень, ч. 6, 1953; Рудницький А. Укр. музика. Мюнхен, 1966; "Наш театр". Книга діячів укр. мистецтва. Нью-Йорк, Париж, Торонто, 1992.

М. Олійник

П'ЯСЕЦЬКА Лідія (Lydia Piaseckyj), з роду Стасюк, мистець-маляр, іконописець; н. 10.6.1941 в Золочеві, Гал. Мистецьку освіту здобула у Муз. та Мист. Гай Скул

в Нью-Йорку (Music and Art High School) та у Ін-ті Моди в Нью-Йорку (Fashion Institute of New York), в якому вивчала текстиль. П.

учениця відомих майстрів: Мирослава Радиша, Людмили Мороз та Чарльза Алстена (в Art Student League of New York). 1944 з родиною емігрувала на Зах., перше в Кіцбургель (Тироль), пізніше Дорнбірн, Австр. 1950 переїхала до США і замешкала в Нью-Йорку. Ікони виставляла в Укр. Ін-ті Америки, в амбасаді Місії України до Об'єднаних Націй та в посольстві України у Вашингтоні, Д.К. Бере участь у щорічних мист. виставках у Гражді у Гантері, Н.Й., виставляється у місцевих галеріях. В іконах П. дотримується традиційних засад, хоча зберігає мист. свободу щодо вибору фарб, стилю і символіки. Використовує у своїх роботах ясну темперу, золото, шовк. Проживає в Лексінгтоні (Lexington), Н.Й. Чл. Пласту та СУА.

р.м.

П'ЯСЕЦЬКИЙ Петро (Peter Piaseckyj), псевд. Пік, інж.-лісник, пласт. діяч; н. 8.7.1904 в с. Хоросно Старе Бродівського пов. на Львівщині, п. 2.6.1988 в м. Іст Нортпорт (East Northport), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Після закінчення Львівської політехніки (1926-32), був надлісничим (1935-44), а згодом управителем (1941-44) Митрополичих лісів у с. Якторів-Унів, дир. лісів і лісостепів Перемишлянського та Романівського пов. (1941). Емігрував спочатку до Австр. (1944-45), пізніше до Нім. (1945-49), з 1949

замешкав у США. Довголітній гол. Т-ва Укр. Лісників і Деревників, чл. ТУІА, чл. УВО. Активний пласт. діяч: чл.-засновник пласт. куреня "Лісові Чорти" і довголітній чл. його проводу (1922-82), співзасновник й організатор окружного пласт. таборів на Соколі в Карпатах (1924-30), станичний пласт. станиці в Нью-Йорку та ін.

М.О.

П'ЯТИДЕСЯТНИКИ (Pentacostals), сповідники Євангельської віри. П. вірять, що Бог у вигляді Св. Духа сходить на праведних людей і, як св. ідчення цього, людина починає говорити іншими мовами. Назва походить від того, що дар говорити іншими мовами зійшов на апостолів на п'ятдесятий день після воскресіння Ісуса. Укр. П. були переслідувані в Рвд. Союзі і через це багато з них втікали до Китаю, США, Австрал. та ін. країн. Вже в 1930 П. поселилися в США, гол. в зах. шт. Орегон і Ваш. і там знаходиться найбільше їхніх церков. Значна частина П. прибула до США з України в 1980-их рр. після того як було внесено поправку до імміграційного закону і право на статус біженців разом з свреями мали теж П. Вони продовжували перебувати до США також у період незалежної України й стали частною "четвертої хвили". Крім Орегону й шт. Ваш. П'ятидесятницькі церкви існують в Сакраменто, Каліф., Рочестер, Н.Й., Сиракюз, Н.Й., Юніон, Н.Дж., і Норт Порт, Фльор., де 2003 рівно ж засн. Укр. Христ. Центр. У Сиракюз, Н.Й. 1992 відкрито Слов'янський Біблійний Ін-т з укр. мовою викладання, який готує пасторів, христ. вчителів, місіонерів і муз. керівників. Ін-т передбачає 4-річне навчання з можливістю отримання бакалярату з теології. У більшості церков вживається укр. мова, але у деяких, переважно в Орегон, домінує рос. мова.

М.Р.

Р

РАБИНОВИЧ Шолом Нохумович (правд. прізви.) див. *Шолом-Алейхем*

РАБІЙ Володимир (Volodymyr Rabyi), брат Юліанв Рабія та Михайла Рабія, свящ., гром. і церк. діяч; н. 1.9.1896 в Самборі, Гал., п. 25.10.1973 в Доббс Феррі (Dobbs Ferry), Н.Й. 1917-18 в рядах УСС і УГА. Висвячений 1921 сп. Коциловським, сотрудник у Самборі (1922), катехит у Комарні (1923), парох у Хацеві (1924) і Юрівці (1925-44). Був організатором кооператив, читальнень "Просвіти" і дитячих садків. Емігрував до Нім., був душпастиром і катехитом у Ляндсгуті (1945-50), опісля переїхав до США, поселився в Нью-Йорку (1950-70), у Доббс Феррі (1970-73). Видав "Короткий катехизм" (1947), автор ст. в літописі "Бойківщина". Нагороджений пропам'ятною відзнакою УСС і Хрестом УГА.

р.м

РАБІЙ Михайло (Michael Rabyi), брат Юліяна Рабія та Володимира Рабія, учитель, фолкльорист, письмен., науковець, театр. і гром. діяч; н. 19.11.1898 в Самборі, Гал., п. 17.9.1958 в Нью-Йорку. Гімназистом у 1915, зголосився до УСС. Матуру здав у Відні 1917, повернувшись, брав участь у боях за Львів, згодом у Чортківській офензиві, пережив "Чотирикутник смерті". Студіював право на тасмному Укр. Ун-ті у Львові та в Академії Мистецтва в Кракові (1924-27), 1932 здобув д-рат з філології на Краківському Ун-ті. Д.чл. НТШ (з 1929). Від 1935 був викладачем укр. мови в Дрогобичі. На еміграції вперше у Відні, Австр. (1944-45), опісля в Ляндсгуті, Нім. (1945-50) де організував і був дир. укр. гімназії. Р. був проф. УТГІ в

Регенсбурзі та УВУ в Мюнхені. До США переїхав 1950, жив у Нью-Йорку, вчителював на курсах українознавства (дир. 1954-58). Автор підручників для школярів з історії, мистецтва, і літератури. Автор "Напередодні" (1957). Р. як мистець був чл. Об'єднання Укр. Мистців Америки і брав участь у виставках; посмертна виставка образів у Нью-Йорку (1980). Нагороджений пропам'ятною відзнакою УСС і Хрестом УГА.

р.м.

РАБІЙ Юліан (Yulian Rabyi), брат Володимира Рабія та Михайла Рабія, адвокат, гром. діяч; н. 5.1.1894 в Самборі, Гал., п. 17.11.1982 в м. Ютика (Utica), Н.Й. Працював у Самборі, Гал., воїн УСС і УГА, оборонець укр. політ. в'язнів. Організатор і засн. руханкових гнізд т-ва "Сокіл" на Самбірщині, відділ муз. т-ва Лисенка, хорového т-ва "Боян" та муз. т-ва "Бандурист". На еміграції в Нім. (1944-51), опісля поселився в США. Автор монографії "Самбірська Богородиця" (1970) та ст. в укр. пресі спогадів з війни та політ. процесів ОУН. Посмертно вийшла кн. "Княжий город Самбір" (1999).

р.м.

РАБІЙ-КАРПІНСЬКА Софія див. *Карпінська Євгенія Софія*

РАДА СВОБОДНОЇ ПОДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ В ЕКЗИЛІ (Council of Free Carpathian Ruthenia in Exile), політ. орг-ція окремих повоснних емігрантів із Закарпаття чехо-слов. симпатій; засн. 1951 в Гамільтоні, Кан., згодом перенесла осідок до Нью-Йорку. Засновник і гол. Василь Фединець (1890-1982). Ін. чл. і діячі невідомі. Чеські і

слов. політ. провідники в екзилі спричинились до виникнення цієї орг-ції та фінансували її з метою висування претензій до Закарпаття; Р.С.П.Р. включилася до спонзорованої американцями Ради вільної Чехо-Словаччини. Рада видавала бюлетень русинським суржиком і лат. абеткою "Rusyn-Ruthenian" (1952-60). В 1960-их рр. припинила існування у зв'язку зі зміною політики США щодо чехо-словац. екзильного центру.

В.М.

РАДА УКРАЇНСЬКОЇ СПАДЩИНИ ПІВНІЧНО-СХІДНОЇ ПЕНСИЛЬВАНІЇ (Ukrainian Heritage Council of Northeastern Pennsylvania), створенна, як продовження Комітету Тисячоліття Християнства в Україні, екуменічна група американців укр. походження в регіонах Лякаванна (Lackawanna) і Вайомінг (Wyoming). Організують виставки, концерти, культ. поїздки, щоб зберегти на своєму терені укр. спадщину. Співпрацюють з ін. орг-ціями. Централь в Скрентоні.

р.м.

РАДВАНСЬКИЙ Анатоль (Anatole Radvansky), актор, співак і гуморист "Юзько Галафатюк"; н. 23.3.1913 в Гал., п. 29.5.1991 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Працю на сцені почав в Укр. Драм. Театрі Миколи Садовського (1931-33), опісля був чл. театрів "Заграва" під керівництвом Володимира Блавацького (1933-35), ім. Івана Тобілевича (1936-38), ім. Лесі Українки (1939-41) та Львівського Оперного Театру (1941-44). 1944 виїхав на Зах. і вступив до складу Укр. Театру у Ляндеку, Австр., під мист. проводом Йосипа Гірняка

(1945), опісля в Ансамблі Укр. Акторів під проводом Володимира Блавацького (1945-49). 1949 емігрував до США і став чл. "Укр. Театру у Філадельфії" під проводом Володимира Блавацького (1949-53), потім в "Театрі у П'ятницю" (мист. керівник Володимир Шашаровський) (1963-74). Як монологіст Р. створив популярний тип гал. міщанина "Юзька Галафатюка". В його репертуарі ролей належать: Гамід в "Лев з Абесінії" Миколи Аркаса і Миколи Чирського, граф Ягужинський в "Орленя" Івана Зубенка, Михайло в "Довбуші" Леоніда Первомайського, Осаул Кенігзен в "Батурині" за Богданом Лепким, Потап у "Ой, не ходи Грицю" Михайла Старицького, Микола в "Наталці Полтавці" Івана Котляревського та ін. У США виконував пісеньки легкого жанру, особливо Богдана Веселовського у радіопрограмі Володимира Блавацького; соліст хору "Прометей" у Філадельфії.

Ю.Л.

РАДЗИКЕВИЧ Володимир (Volodymyr Radzykevych), псевд. Вуйко Влодко, брат Юліяна Радзиковича, педагог, письмен., літературознавець; н. 16.9.1886 в с. Вишенька Мала, пов. Городок, Гал., п. 14.9.1966 в Клівленді. Закінчив студії філології у Львівському Ун-ті (1908), працював учителем

в Академічній гімназії (1908-30). Під час рад. окупації Гал. був доцентом при кафедрі укр. літератури у Львівському ун-ті, а за ним. (1941), заснував укр. жін. гімназію, але, не діставши на неї дозволу, заснував два місяці пізніше т.за. Другу укр. гімназію з паралельними класами гімназійних курсів для дівчат. Чл. НТШ (з 1932), гол. учительської громади (1929-39). Автор підручника "Нарис історії укр. літератури" (1922, перевидане

1937, 1947 і 1956). Автор книжечок для дітей (серія "Моя книжечка", 1941). Співпрацював у львів. журн. "Світ дитини", де й помістив віршовані "Пригоди Юрчика Кучерявого", які вийшли окремою книжкою. Від 1945 на еміграції в Нім., дир. гімназії в Мюнхені, Карльсфельді й Берхтесгадені. Від 1950 у США, в м. Клівленді, де розгорнув широку пед. діяльність. Співпрацював у дитячому журн. "Веселка", де м.ін. помістив п'єсу для дитячого театру "Білосніжка", сценічну картину "Лісова царівна", ряд нарисів-розповідей про великих творців укр. літератури та оповідання. Написав також ряд віршів, частина яких вийшла окремою збіркою "Прилетіла зима біла". Автор іст. повісті для юнацтва з часів Козаччини "Ніч проминула" (посмертно видана 1970). Залишив у рукописах інсценізацію "Легенда Крут", сценічний образок "Різдвяна казка" та вірші-декламації на різні свята та ін. Як літературознавець Р. автор "Укр. літератури ХХ ст." (1952), монографії "Павлин Свенціцький" (1911) та низки літ. причинків "Шашкевича 'Олена'" (1908), "Перша повість Івана Франка" (1911) та ін.; повісті з гал. життя: "Шляхом туги" (1923), "У подувах буревію" (1951) та ін. Був першим дир. Українознавчих Курсів Укр. Учительської Громади (1950-51). Д.чл. НТШ, УВАН і ОПДЛ.

І. Горчинська, Н. Заяць

РАДЗИКЕВИЧ Юліян (Julian Radzykevych), брат Володимира Радзиковича, лікар, учасник визвольних змагань, гром. діяч; н. 4.7.1900 у Вишеньці Малій, пов. Городок, Гал., п. 4.2.1968 в Спрінгфільді (Springfield), Мерил. Вчився в Академічній гімназії у Львові, в 1918 зголосився до УГА, брав участь в боях проти поляків; потрапив у полон, інтернований б. Тухолі. Мед. студії почав 1920 на Тасмному Укр. Ун-ті, згодом в 1922-27 студіював у Празі і закінчив медицину на Карловому Ун-ті; нострифікував 1929 у Вільні

(Литва). Лікарську практику відкрив спершу в Копичинцях б. Тернополя, згодом у Судовій Вишні. З вибухом війни 1939 зорганізував у Судовій Вишній лікарню для втікачів, яка розрослася на два шпиталі, заг. і епідемічний. За нім. окупації мав тісні зв'язки з УПА, доставляв ліки і перев'язочний матеріал до підпільних лікарень. 1944 переїхав з родиною до Австрії, відтак до Мюнхену, де працював в Укр. Червоному Хресті і в таборах ДП. 1949 емігрував до США, працював лікарем у туберкульозній санаторії в Мавнт Вілсон, а 1950 склав стейтовий іспит і був дир. туберкульозного відділу в Спрінгфільді стейтовому шпиталі. Крім лікарської професії займався гром. діяльністю, написав кілька іст. пов.: "Полк. Данило Нечай" (2 т., 1961), "Полум'я" (1963), "Золото і Кров" (1967) і посмертно видана "Лупові Скарби" (1975), цікавився образотворчим мистецтвом, малював олійні картини.

І. Горчинська

РАДЗИМОВСЬКА Валентина (Valentya Radzymovska), з роду Яновська, фізіолог і біохемік, гром. діячка; н. 1.10.1886 в Лубнях на Полтавщині, п. 22.12.1953 в Шампейн (Champaign), Ілл. Сер. освіту здобула в Лубнях (1902), мед. студії почала в Петербурзькому Ун-ті, а закінчила в Києві (1913) і працювала як асистент при кафедрі фізіологічної хемії. В Києві співпрацювала з Укр. Соціал-Дем. Партією. 1918 габілітувалася на доцента, проф. фізіології Київського Мед. Ін-ту. 1924-29 проф. фізіології і біохемії в ІНО в Києві. 1929-30 ув'язнена у справі Спільки Визволення України і репресована. 1939-41 проф. Пед. Ін-ту в Мелітополі, співроб. і керівник відділів фізіології та біохемії низки наук. дослідних ін-тів у Києві. Р. — основоположник кафедри педології. 1941-43 працювала як проф. Укр. Центр. Наук.-Дослідного Ін-ту Туберкульозу в Києві та Львівському Мед. Ін-ті.

З 1945 в Нім.; в Мюнхені керівник кафедри фізіології на Міжнар. Ун-ті УНРРА, а потім проф. і керівник фізіології ветеринарного фак. УТГІ, з 1949 – декан цього фак.

З 1950 в США, поселилася в Шампейн, Ілл. Р. – д.чл. НТШ і УВАН та була автором бл. 70 наук. праць з фізіології, біохемії і педології укр., рос., нім. та англ. мовами в різних наук. журн. Серед них популярна праця "Фізичний розвиток дітей України" (1924) та підручник "Фізіологія людини і свійських тварин" ч.І і ІІ (УТГІ, Мюнхен, 1948, 1949).

Лит.: Розгін, І. "Валентина Радзимовська", серія "Укр. вчені", ч. 15, УВАН, Вінніпег, 1968.

П. Пундій

РАДЗИМОВСЬКИЙ Свген (Yevhen Radzymovsky), син Валентини Радзимовської, інж. механіки, проф. ун-ту; н. 17.4.1905 в с. Северинівка Тарашанський р-н на Київщині, п. 24.5.1975 в Шампейн (Champaign), Ілл. Закінчив Київський Політехн. Ін-т. З 1937 керівник кафедри, старший наук. співроб. Ін-ту механіки АН УРСР. З 1945 в Нім., проф. Ун-ту УНРРА в Мюнхені та УТГІ. З 1950 в США, в Іллінойському Ун-ті (Урбана-Шампейн), де 1959 став звич. проф. механічної інженерії. Автор понад 60 наук. праць (м. ін. "Lubrication of Bearings: Theoretical Principles and Design", 1959). В 1940 здобув премію АН УРСР, а в 1969 премію Амер. Т-ва інженерних механіків. Д.чл. НТШ та чл. амер. наук. орг-цій. Одержав низку нагород і відзначень.

М.С.

РАДИШ Мирослав (Myroslav Radysh), маляр, мист. педагог, театр. декоратор; н. 21.10.1910 в с. Іллінці, Снятинського пов., п.

7.6.1956 в Нью-Йорку. Закінчив Мнст. школу, відділ театр. декорацій в Познані (1938), відділ станкового малярства у Віленському ун-ті. 1940 повернувся

до Львова і став асистентом декоратора сцени Львівського театру драми, балету і опери, рік пізніше став гол. декоратором й оформив б. 40 постановок для цього театру. Просектував також костюми. Заслугою Р. в тій ділянці зокрема у п'єсах істор. минулого, що він вивів на сцену у деталях, нашу істотну культуру одягу. Брав участь у 17 групових виставках, мав 6 індивідуальних. Як педагог, учив дітей і дорослих історії мистецтва, теорії і техніки малярства. 1944 емігрував на Захід, спершу в Слов., опісля в Нім. В ДП таборі Авгсбургу оформлює п'єси які ставив театр Блавацького і віддається станковому малярству. Малює місц. церкви, урбаністичні сцени. В тому часі створює свою замітну працю "Мадонна", яка відзначається оригінальністю задуму і кольоритом. Суворо лінійний задум виконаний у пастелевих кольорах і зображує Божу Матір з Ісусом на руках. 1950 переїхав до США і поселився в Нью-Йорку. Обдарований добрим відчуттям кольору та композиції всеціло віддається станковому малярству. Малює урбаністичні та морські красвиди. Суть його творів – це настрої і колір. Цікава серія його праць під назвою "Голод". 1952 відкрив у Нью-Йорку власну студію. Дружина Оксана Радиш видала альбом репродукцій його картин "Радиш. Radysh" (УВАН. Нью-Йорк, 1966) і влаштувала кілька посмертних виставок.

І. Горчинська, Б. Титла

РАДИШ Оксана (Oksana Radysh), з роду Міяковська, донька Володимира Міяковського, дру-

жина Мирослава Радиша, біолог, адміністр. працівник УВАН; н. 30.10.1919 в Кисві. Закінчила біологічний фак. Київського ун-ту (1941), Сіль.-госп. ін-т

у Кисві (1943); працювала в Наук.-дослідницькому Ін-ті (Голосієво) селекції плодо-ягідних культур. На еміграції в Авгсбургу, Нім., 1950 переїхала до США і поселилася в Нью-Йорку. Працювала в ред. рос. "Нового журналу", у вид-ві "Пролог". 1970-72 разом з Оленою Несіною упорядкувала архів Володимира Винниченка для УВАН в Колумбійському ун-ті. Від 1986 працювала в УВАН завідувачем канцелярії, скарбником й архівістом, 1990-96 готувала "Новини з Академії". Упорядкувала архіви свого батька Володимира Міяковського і опублікувала спомин про нього в журн. "Сучасність", видала монографію чоловіка Мирослава Радиша і влаштувала його посмертні виставки. През. України нагородив Р. Орденом княгині Ольги III ступеня (2010).

р.м.

"РАДІО СВОБОДА" (Radio Free Europe/Radio Liberty), до 1959 називалося Радіо "Визволення", це радіостанція засн. 1953, яка позиціонує себе як приватний некомерційний інформаційно-новинний засіб масової інформації; фінансується Конгресом США (до 1971 – Центральне Радієве Управління США). Передавалося і частково продовжує мовлення на Росію, країни Сх. і Півд.-Сх. Європи, Кавказу, Центр. Азії і Близького Сх. Її загальна аудиторія складає понад 35 млн слухачів. Кореспондентська мережа радіостанції включає 23 інформаційні бюро і понад 1400 позаштатних кореспондентів. 1976 "Радіо Свобода" і "Радіо Вільна Європа" об'єдналися. 1995

радіостанція перебазована до Праги, Чех. 2001 почалася ретрансляція прямого етеру через інтернет. В "Радіо Свободі" діє 9 нац. відділів: азербайджанський, білоруський, вірменський, грузинський, північно-кавказький, російський, татарський, туркестанський, український. Укр. щоденна програма (від 1954) подас: політ. новини, хроніку укр. життя, огляди преси, коментарі про актуальні події в країні та за кордоном, бесіди з історії України, літ. огляди, рел. пересилання. Гол. Комітету був Гавленд Сарджент, а керівниками укр. відділу були: М. Ковальський (1955), Михайло Добрянський (1956-71), А. Ромашко (від 1972). В "Радіо Свободі" працювали Данчик Андрушин, Микола Французенко та ін.

р.м.

РАДІОМОВЛЕННЯ (Radio programs) в США сягає початків ще з 1930-их рр. Програми, звичайно години часу (деякі пів-години), передаються на АМ станціях, де існують етнічні програми. Програми, як такі, змістом, в більшості це: новини з України, гром. новини з укр. життя в діаспорі, деякі важніші амер. і світ. новини, укр. пісні й музичні композиції, література і поезія, різні інтерв'ю та коментарі, реклами, привітання та оголошення. Деякі Р. місцевих церков, це рел. змісту, але і, звичайно, також подають важливі новини з України і укр. громади даного міста чи околиць. Також існують Р. спонсоровані оргціями, як Укр. Визвольний Фронт, УККА та ін., й мають більш політ. зміст.

"Наш базар" - перше Р. в Нью-Йорку, яке існувало 1920-40-их рр., і провадив ним Петро Задорецький. Ця програма була трансатлантична, і через неї порятувала та возз'єднала сотні родин ДП по 2 Світ. війні. Дальше в 1930-их рр. стали творитися укр. радіопередачі в різних містах: Нью-Йорк, Детройт, Чикаго, Пітсбург,

Філадельфія та ін. Повсюди де існувала укр. громада пробували і творити Р., щоби поінформувати імігрантів про життя українців в Америці та зберігати українську культуру.

З найважливіших Р. діаспори був *"Голос Америки" (засн. 1949, вперше знаходився в Нью-Йорку, з 1956 у Вашингтоні, Д.К.), це амер. радіопрограма для закорд. слухачів, що відзеркалює погляди уряду США на різні внутр. і зовн. проблеми та поточні політ. справи. З 1949 "Г.А." почав передавати радіомовлення укр. мовою, а також ін. мовами народів СРСР ком. країн Азії. Під час існування СРСР укр. радіомовлення "Г.А." глушили потужними заглушувальними установками. У 2004 зменшено час передавання в Україну до однієї години, а 2008 "Г.А." припинив радіомовлення укр. мовою, хоча телепрограми існують далі і подаються через інтернет.

*"Радіо Свобода" (засн. 1953 як "Радіо Визволення") була однією із найважливіших Р. "Р.С." позиціонує себе як приватний некомерційний інформаційно-новинний засіб масової інформації. Укр. щоденна програма існує з 1954, гол. бюро перенесено до Праги (2001).

Інше Р. яке подавалося трансатлантично, це "Голос УАПЦ", яке провадила Рада Митрополії УПЦ в США (засн. 1989). Дир. програми був Святослав Личик, гол. ред. – Олександр Воронин, а дикторами Дмитро і Галина Грушецькі. В програмі – читання Євангелій, духовні бесіди, матеріали з історії УПЦ, новини з життя відродженої УАПЦ в Україні, інформації про життя та діяльність УАПЦ в діаспорі, духовна література і поезія, церковний спів.

Р. існували та далі існують в різних містах США (це неповний список таких програм). В Боффо було декілька довголітніх програм, як "Укр. Радіопередача Василя Шарвана" (1952-98); "Укр. Патріархальна Радіопрограма в Боффало" (з 1960-их рр.), яку

провадила Ірина Лаврівська (до 1967), опісля Оксана Бережницька (1967-2009); також ще існували Радіопрограма ім. Симона Петлюри (1950 і рр.), яку провадив Володимир Дзюба та Радіопрограма Зенона Сагана.

У Вашингтоні, Д.К., довгі рр. передавалася "Година укр. мелодій" Романа Мариновича, яку він засн. 1952, а з 1955 і однойменна телепрограма (до 2005 вийшло понад 3000 телепередач), трансльованих у багатьох шт. США і з 1994 у Львові.

В Детройті існувала ще з 1935 "Укр. Радіогодина" Миколи і Юлії Шустакевичів (1935-55). Далі в Детройті: Зенон Тарнавський провадив "Укр. Радіогодину" (1952-62); Юрій Юрків мав "Укр. Годину" Укр. Визвольного Фронту; "Укр. Душа" Орести Волошин-Каралаш (1971-82); "Гомін України" Кирила Цепенди (1973-82); а з початкових 2000-их рр. існував "Погляд", який провадили Олег Лебединський і Олег Торчин, 2004 перебрала компанія "Міст" під назвою "Радіо Міст". Найдовше Р. в Детройті це "Пісня України" (1982 – до сьогодні), яке провадили Василь Колодчин (до його смерти в 2006) і Роман Колодчин (співдир., а з 2006 дир.).

В Клівленді-Парма довголітнє Р. було "Укр. Радіопрограма" Степана Зорія (1956-96). Також тут існувала радіопрограма Укр. Визвольного Фронту. "Радіохвиля Україна" (з 1997) ред. Петро Твардовський і диктор Оксана Рабосок також існувала в Клівленді-Пармі. Нові Р. існували з 2000-их рр.: "Укр. Радіо 'Світлиця'" та "Нова".

1999 в Міннеаполісі Микола Мегец заснував і був дир. Р. "Добрий вечір Міннесота", яке вперше подавалося через інтернет (Микола Мегец, Христя Залуцька та Люба Меген – диктори); а з 2001-05 вже й по радіохвилях під назвою "Радіо Україна", яке він провадив за допомогою Христі Залуцької, Люби Мегец, Тараса Мегеца, Романи Василевич та ін.

В Нью-Йорку, як згадано, існувало Р. "Наш базар" в 1920-40-их рр., яке провадив Петро Задорецький. Також тут існувала "Укр. Щоденна Радіо програма" (1951-70-их рр.) під проводом Петра Мельника. Николай Цисляк був дир. лемківської радіо програми, яка існувала якийсь час (з 1943). Ще тут передавалися Р. оо. Василіян та Осередку СУМ в Нью-Йорку. З кін. 1990-их та початку 2000-их існували ще такі Р. в околиці Нью-Йорку - Нью Джерзі: "Укр. радіо" (з 1997), "Ранок з нами" (з 1998) і "Голос України" (з 2001).

"Укр. Радіо програма" в Пітсбургу, яку веде Михайло Комічак (існує з 1950), її можна тепер слухати на інтернеті. В Пітсбургу також, ще в половині 1950-их рр. передавалася щонеділі Візантійська Літургія.

В Рочестері Р., ще з 1948; провадили Іван Бойчук (1948-51), Роман Чорнобіль (1950-64), Роман Куціль і Марта Шмігель (1979, з 1982 сам Роман Куціль). В недалекому м. Ютика передавалося Р. Романа і Катерини Готманів "Укр. Мелодії" (1965-2003).

Ричард Керрі (Richard Kerry) зі Стемфорду, Конн., в амер. радіо програмі "Ethnic Voice of Connecticut" подавав щотижня "American Ukrainian Show" (1971-91), в якій звучала музика канадійських, амер. і укр. артистів, а також записи виступів з України.

У Філядельфії існують до сьогодні Р. "Укр. Культ. Центру", програма СУМ, "Укр. Католицька Година" та баптистська програма "Свангельська правда" (з 1962, яку провадив Ярослав Папроцький до 2002). Ще давніше в Філядельфії існували Р. Теодора Вистуна (з 1930-их рр.) та "Укр. Голос", який Марія Ганусей провадила 1939-89. Були і ще "Радіоавдіція ім. Тараса Шевченка" (з 1951) якою керував Мирон Утриско та Р. "І це і те" (1951-93), яке провадив Володимир Блавацький (1951-53, опісля Евдокія Дичко-Блавацька 1953-93).

В Чикаго існує багато Р. "Укр.

Хвиля", яку провадять Марія та Михайло Климчаки; це справді продовження довголітньої Радіо програми Степана і Люсі Самбірських (з 1949), яку Климчаки перебрали в 1994. "Укр. Вечірня Трибуна" (з 1963, до 2008 це була програма Укр. Визвольного Фронту). Цією програмою вели Михайло й Оля Федаки (1963-69), Василь і Любомира Палагнюки (1969-83), Лев Боднар (1983-2008), а після смерті Лева Боднара, перебрали Оленка Гірна та декілька осіб аж УККА перебрало радіо програму в 2010 (ведуча Надя Ільків). "Незалежне Радіо" існує з 1996 з ведучими Оксаною Чуйко і Вадимом Дубовським. Коротко ще існувало в 2000-их рр. "Голос України" Радіо компанії Міст-Карпати (Богдан Бухвак – дир.). Існують ще й до сьогодні релігійні Р. в Чикаго: Укр. Правос. Катедри св. кн. Володимира (з 1946), Укр. Католицької Катедри св. о. Миколая (з 1949), баптистська програма "Голос Свангелії" (з 1952), "Недільні Дзвони" програма укр. кат. церкви св. Володимира і Ольги (з 1971), програма Укр. Правос. Церкви – Київського Патріархату Св. Покрови та Р. Укр. Християнської Церкви в Чикаго. В Чикаго в минулому існували такі ще Р.: Радіо програма Мирона Павловича і Марії Сливки (1940 60 і рр.); Радіо програма Івана Музики (ранні 1940-50-ті рр.) "Голос України" (1940-50-ті рр.) яку провадили Голубець і Роман Дубляниця; "Спортова година" (1953-88) – Роман Дубляниця – дир.; Укр. Радіо година Миколи Заяця (1958 – ранніх 1970-их рр.); 1975 до початку 2000-их рр. провадила Р. Марійка Чичула тв деякий час і мала телевізійну програму (в 1980-их і знову в 1990-их рр.).

В Каліфорнії, у Ріверсайді (Riverside) бл. Лос Анджелесу, Роман Лапіка був співвласником з дружиною Галею Лапікою і родиною та менеджер цілої радіостанції (з 1958) і мав укр.

радіопередачу.

Існували такі Р.: "Укр. Радіо година" в Скрантоні (1940 і рр., дир. Теодор Татарський), і пізніше як "Укр. радіо" в Балтиморі (в початкових 2000-их рр.).

Українці в США не тільки мали свої Р., але й виступали на амер. Р. Починаючи 1930-40-их рр., у програмах "I Hear America Singing", які поширювалися по цілій країні, виступали хор св. Кирила і Методія церкви з Олифанту, Пен., і хор "Козак" з Чикаго. Хор "Думка" з Детройту виступав у програмі "Americans All", яка не тільки передавалося по США, але і трансатлантично до Європи. Виступи укр. хорів та оркестр можна було чути по Radio City Music Hall в Нью-Йорку та на ін. радіо програмах. По різних амер. Р. й до сьогодні виконуються музика укр. композиторів, записи видатних укр. співаків, музикантів й ансамблів.

Н. Заяць

РАДОМСЬКИЙ Петро (Peter Radomskyj), шахіст, ред.; н. 28.3.1953 в Ньюарку, Н.Дж. Студіював у Ратгерс Ун-ті, здобуваючи бакалярат з геології. Ред. офіційної колонки в "Atlantic Chess News", першун в турнірах "Continental Juniors" (1973) і в турнірах УСЦАК (1991, 1993, 1996, 1999, 2000 і 2003) і шахового клубу Вест Орандж (West Orange). Отримав відзначення: шаховий майстер, майстер на життя (Life Master), майстер кореспонденційних шахів і майстер Міжнвр. шахової федерації.

І. Г.

РАК Богдан (Bohdan Rak), брат Ярослава Рака і Романа Рака, гром. і спорт. діяч; н. 13.4.1907 в Україні, п. 11.3.1981 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив гімназію в Стрию, студіював на політехніці в Львові, де закінчив дипломом інж. лісництва. Ще з мол. рр. займався спортом, де грав копаного м'яча у стрийській "Скалі", а пізніше

активний у львів. спорт. гуртку "Плаї". Емігрував через Зах. Європу, а після 2 Світ. війни переїхав до США і поселився в Нью-Йорку. Активний в гром. житті: чл. і гол. хору "Думка", чл. управи Укр. Ін-ту Америки, співзасн. і гол. УСЦАК в якому Р. був довголітний гол. тенісової ланки УСЦАК, гол. Карп. Лещетарського Клубу.

р.м.

РАК Володимир (Wolodymyr Rak), економіст, Д.чл. НТШ, пласт. і гром. діяч, меценат; н. 4.9.1925 в с. Ярославичі Зборівського р ну, Тернопільської обл. Гімназію

закінчив у Мюнхені, студіював у Укр. Високі Екон. Школі, де здобу диплом інж.-економіста (1949), а мгра економії і банківництва в Нью-

Йоркському Ун-ті (1956). Працював віце-през. Чейс Мангетен Банку (1956-90). Чл. проф. амер. т-ва. Активний в Пласті в різних постах, зокрема: станційний Нью-Йоркської станиці 1959-60, гол. і чл. станичної ради, заст. гол. Крайової Пласт. Старшини і діловод господарки і фінансів КПС (1963-65, 1967-69), чл. Крайової Пласт. Ради (1965-67, 1971-78, 1986-92, секр. 1969-71, гол. – 1993-95), чл. Гол. Пласт. Ради (1973-78), активний в пласт. оселі "Вовча Тропа", чл. пласт. куреня "Орден Хрестоносців" (гол. – 1973-79). Д.чл. НТШ і його меценат., заст. гол. і фін. діловод. Чл. багатьох укр. орг-цій, зокрема: чл. Укр. Музею в Нью-Йорку і його меценат. Був співзасн. Т-ва Укр. Кооперації, яке пізніше змінило назву на Союз Укр. Кооперації. Нагороджений пласт. Орденем св. Юрія в сріблі (1965 і 1969). УВУ нагородив Р. почесним д-ратом (2000).

р.м.

РАК Дора (Dora Rak), з роду Біленька, дружина Ярослава Рака, адвокат, спортсменка, журналістка, спорт. репортер; н. 13.12.1910 в Коломиї, п. 22.12.2008 в Мейплвуд (Maplewood), Н.Дж. Співпрацювала у Львові в щоденнику "Діло", журн. "Нова Хата", "Готові". Проживала у Відні (1914-16), в Яворові (1916), в Сокалі (1918-19), згодом до 1939 у Львові. 1928 закінчила гімназію сс. Василіянок, в 1932 здобула диплом мгра права і політ. наук у Львівському Ун-ті. З приходом большевиків, у 1940 переїхала до Кракова, 1943 повернулася до Львова й відкрила адвокатську канцелярію, але вже 1944 виїхала до Австрії (м. Пелтен). 1945-49 проживала з чоловіком Ярославом в Мюнхені. 1949 виїхала до США, поселившись у Чикаго, а 1965 переїхала родина до Ірвінгтону, Н.Дж. У США була чл. управи УККА відділ Н.Дж., управи СФУЖО, делегатом від яких була на Світ. Міжнар. Конференції Жінок у Копенгагені (1980) в Найробі (1985), брала участь участь в різних міжар. жін. конференціях, активна в СУА, була гол. округи СУА в Чикаго, згодом почесна чл. округи Н.Дж. Р. була і чл. амер. орг-цій: Асоціації ун-тських жінок, Жін. Ін-ту для свободи преси, Фед. Жін. Клубів Н.Дж., чл. Асоціації Парляментаристів та ін. Чл. ред. колегії журн. "Українка в світі", автор численних дописів в газ. "Свобода", "Амернка", "Нац. Трибуна" та ін. 2003 СФУЖО видала "Парляментарна процедура", базований на Roberts Rules, який опрацювала Р. разом з Христею Рак-Бравн.

І. Горчинська

РАК Ігор (Igor Rak), лікар, наук.-дослідник; н. 8.10.1952 в Нью-Йорку. Студіював в Снті Коледж Нью-Йорку, здобувши бакалярат з психології 1974, завершив медичні студії в Колумбійському Ун-ті (1983). Служив як майор в мед. корпусі Амер. Повітряних Сил, гол. педіатричної неврології і невро-

хірургії (1983-87). Проф. неврології в Ун-ті Вирджинії в Шарлотсвіллі (Charlottesville), Вірдж. (1987-90). Засн. і мед. дир. в Регіональному Центрі Епілепсії і співдир. центру

неврології при Сейкред Гарт Шпиталі в Аллентаві (Allentown), Пен. (1990-96). З 2005 працював у Global Clinical & Scientific Research, USDD – Astra-Zeneca Pharmaceuticals в Вільмінгтоні (Wilmington), Дел., дир. глобальних продуктів (2001-05) і заст. през. клінічної і глобальної неврології та терапій (з 2005). Чл. Амер. Академії Фармацевтичних Лікарів (през. Філядельфійського відділу 1998-99, през. і гол. управи 2006-07). Нагороджений почесними грамотами і відзначеннями, зокрема Медалі за заслуги від Амер. Повітряних Сил. Автор і співавтор численних наук. праць з ділянки шизофренії, епілепсії, психози. Чл. УЛТПА – чл. управи в Філядельфії. Д.чл. НТШ

В.С.

РАК Оксана (Oksana Rak), з роду Гаврищак, дружина Богдана Рака, спортсменка, фармацевт; н. 9.4.1908 у Львові, п. 21.2.1998 в Нью-Йорку. Закінчила гімназію сс. Василіянок у

Львові. Фармацію студіювала в Кракові, після студій працювала в Новому Санчі, а під час війни провадила аптеку в Бреховичах. 1949 переїхала з

Відня до США, жила в Нью-Йорку, активна в 64 відділі СУА, чл. управи, гол. округи СУА. Ініціатор "Зустрічі Градуантів", "Вишиваних вечорниць", "Дня союзянки". Колекціонер мист. творів укр. малярів і скульпторів. Відкрила Тривалий фонд Оксани і Богдана

Раків в Укр. Музею в Нью-Йорку і подарувала мист. зб. творів Айвазовського, Бутовича, Грищенка, Гуцалюка, Мороза, Новаківського, Радиша, Труша й ін., вироби прикладного мистецтва і колекцію писанок.

І. Горчинська

РАК Роман (Roman Rak), брат Богдана Рака і Ярослава Рака, спорт. лікар, гром. діяч; н. 19.12.1909 в Горуцько, Гал., п. 5.4.1999 в Кергонксоні (Kerhonkson), Н.Й. До гімназії ходив у Стрию, матуру склав у Львові, медичні студії закінчив в Ун-ті у Львові (1928-34) і в Берліні (1936-39), одержав спеціальність з спортової медицини. Чл. Пласту (з 1922), співзасн. куреня "Чорноморці". У Львові (1930-39) як спортсмен грав у копаній м'яч в команді "Україна" та змагався в легкій-атлетичі. 1943 вступив до Дивізії "Галичина", брав участь в бою під Бродами, а 1945 потрапав у англ. полон в Ріміні (Італії), згодом переїхав до Англії, в Единбургу 1947-60. До США емігрував 1963. Спершу до Нью-Йорку, згодом працював у шпиталі в Пассейку, Н.Дж. (спеціальність туберкульоза). 1970 поселився в Кергонксоні. Р. був визначним спортсменом, осн. спортивного клубу "Черник" і ансамблю "Ревелерси" (група 15 співаків, між ними Юрко Шухевич, Осип Стецура, Євген Козак й ін.).

І. Горчинська

РАК Ярослав (Yaroslav Rak), псевд. Мортик, брат Богдана Рака і Романа Рака, підпільний і гром. діяч, пласт. діяч; н. 29.7.1908 у Винниках б. Львова, п. 8.11.1989 в Мейплвуді (Maplewood), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Здобув мгра права і політ. наук в Львів. Ун-ті (1931). Р. був один із засновників пласт. куреня "Червона Калина". Ще з студентських рр. активний спорт. діяч: гол. Укр. Студентського Спорт. Клубу (1928-31), чл. Укр. Спорт. Союзу у Львові (1928-34),

автор спорт. підручників і співред. спорт. журн. "Готові" у Львові (1932-34). Чл. УВО і ОУН, в'язень поль. тюрем і концтабору в Березі Картузькій. За нім. окупації арештований Гестапо і вивезений до Авшвіцу. Після звільнення в грудні 1944, переїхав до Відня, потім через Лінц до Баварії, поселився в Мюнхені й працював в ЦПУЕН на пості референта молоді. Заініціював відновлення Пласту, оснував Раду Фіз. Культури. До США переїхав в 1949 поселився в Чікаго. Був діяльним в Пласті, УККА, ООЧСУ, співпрацював в Укр. Нац. Музеї в Чікаго. 1963 переїхав з родиною до Ірвінгтону, Н.Дж. й попри заробіткову працю в інженерській фірмі, продовжував гром. роботу, активним в УККА, ООЧСУ, СКВУ, ОУН (і Орг-ції Визвольного Фронту) та займав провідні пости в краєвих і місц. орг-ціях. Д.чл. НТШ. Очолював вид-во "Червона Калина" в Нью-Йорку. Нагороджений різними відзначеннями, почесними головствами, призианнями та ін.

І.Г., р.м.

РАКОВСЬКИЙ Іван (Ivan Rakowsky), учений-антрополог, наук. діяч; н. 24.8.1874 в с. Протеси, Жидачівського пов., Гал., п. 28.3.1949 в Ньюарку, Н.Дж.

1892 вступив на філософ. фак. Львівського ун-ту і почав наук. працю в ботанічній і зоологічній лабораторіях. Захистивши д-рську дисертацію 1903 був обраний д.чл. НТШ. 1903-05 займався разом з укр. антропологом Федором Вовком антропологічним дослідженням українців Гал., згодом Лемківщини, Гуцульщини і Бойківщини. 1912-14 Р. був у наук. відрядженні в Петербурзі і Парижі, де працював Ф. Вовк. З огляду на воєнні дії переїхав до Відня, і разом зі Степаном Рудницьким почали розробляти в Ін-ті Сходу проблеми,

пов'язані з геогр. самобутністю України. 1917 видав у Києві дослідження "Расовість українця". 1917-20 працював для рідної освіти, організуючи школи на зах. і сх. землях України. Р. був одним із засновників Таємного укр. ун-ту, викладав антропологію і зоологію, був ред. "Укр. заг. енциклопедії". Гол. НТШ 1935-39. 1939 виїхав зі Львова й повернувся за нім. окупації, викладав на фахкурсах антропологію, астрономію. 1947 появилася його праця "Новий світогляд сьогочасної науки", 1948 "Перемога укр. науки". Р. учений міжнар. визнання, чл. об'єднання антропологів Франц., Рос., Австр, Укр. іст-філософ. т-ва у Празі, Антропологічного кабінету і журн. АН у Києві. Гол. НТШ в Нім. 1946-48. 1948 емігрував з Нім. до США. 2005 у Львові на будинку по вул. Коновальця, встановлена меморіяльна таблиця останнього довісного гол. НТШ.

І. Горчинська

РАКОВСЬКИЙ Ігор (Igor Rakowsky), син Романа Раковського, військ., полк. Армії США (Резерва), гром. діяч; н. 8.6.1930 у Львові. Емігрував з батьками до Слов., Угор., Австр. і Нім. (1942-49). 1949 переїхав до Нью-Йорку. 1951 вступив до Армії США (Резерва, а потім активна служба); закінчив серію проф. військ. курсів включно з Академією Команди і Генерального Штабу (1970-78), прогресував на службі як офіцер Резерви Армії США до рангу полк. Студіював на Бруклінському коледжі (бакаляра з політ. наук. 1958), там же продовжував студії з ділянки кримінології. Після кількарічної активної військ. служби, Р. присвятився цивільній кар'єрі в ділянці розслідування та боротьби проти міжнар. торгівлі наркотиками, спершу як кримінальний слідчий при Федеральній митниці США (U.S. Customs Service), потім при Агенції боротьби проти міжнар. торгівлі наркотиками (U.S. Drug Enforcement

Agency – 16 pp.). Активний в укр. гром. житті в Нью-Йорку, активний в Пласті в Нью-Йорку, соліст і довголітний гол. хору "Думка" та чл.-вокальний соліст естрадної муз. групи "Амор" в Нью-Йорку. Був нагороджений медалями за службу в Армії США, відзначеннями за службу у державних ін-тах при уряді США та від сусп. орг-цій. Автор багатьох ст. та праць на теми криміналістики і нац. безпеки.

С. Олійник

РАКОВСЬКИЙ Мирослав (Myrosław Rakowsky), інж., пласт. і гром. діяч; н. 15.6.1907 в Коломиї, п. 1.2.1998 в Вейдінг Рівер (Wading River), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку.

Емігрував через Зах. Європу, а 1949 переїхав до США. Працював інж., і був чл. ТУІА. З 1917 чл. Пласту, а в Нью-Йорку один із організаторів станиці, де і був гол. 1953-55 – гол. Крайової Пласт. Старшини, чл. Гол. Пласт. Булави. Один із організаторів і кер. "Лісової Школи" (1963-73), референт вишколу Кадри Виховників Уладу Пласт. Юнацтва (1973-84) та автор інструкторського підручника вишколів. Чл. пласт. куреня "Лісові Чорти" (від 1925). Нагороджений пласт. Орденами св. Юрія в сріблі й золоті.

р.м.

РАКОВСЬКИЙ Роман (Roman Rakowsky), брат Ярослава Раковського, інж.-експноміст, кооператор, гром. діяч;

н. 25.4.1899 в м. Залішки Тернопільської обл., п. 18.3.1994 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку.

Закінчив Високу торг. школу в Празі з дипломом інж. 1923, повернувшись до Львова включився в працю над відбудовою зруйнованих війною та творення нових укр. кооператив. Працював в Ревізійному Союзі Укр. Кооператив, започаткував пром. кооперативу "Сусп. промисл", заснував фабрику цикорії "Луна" і сурогат кави "Празинь" у Львові. 1944 виїхав до Гойзерн (Goysern), Австр., опісля до табору "Орлик" у Берхтсгадені, Нім. 1949 переїхав до США, до Нью-Йорку. 1951 разом з ін. започаткував діяльність Фед. кредитної кооперативи "Самопоміч". Працював на пості касира і керівника до 1980 часу виходу на емеритурі.

І. Горчинська

РАКОВСЬКИЙ Ярослав (Yaroslav Rakowsky), інж.-агроном, гром. діяч; н. 20.12.1903 в Сокалі, Гал., п. 22.2.1969 в Клівленді, похований на цвинтарі св. Андрія в Пармі. 16-літнім юнаком вступив добровольцем до УГА. Повернувшись, закінчив гімназію. Студіював на агрономічному відділі Карлового ун-ту в Празі. Працював вчителем у сіль.-госп. школі в Милованю, Гал., опісля був окружним агрономом у Теребовлі, в Ходорові. 1944 виїхав на Зах., перебував в ДП таборах; 1947 голосився до праці в копальні вугілля в Бельгії, згодом переїхав до Франц., а потім до США. На постійно поселився 1952 в Клівленді. Активний в гром. житті, гол. осередку укр. ветеранів, чл. т-ва "Рідна Школа", УНС, УККА та ін.

І. Горчинська

РАКОЧИЙ Роман (Roman Rakochyi {Rakoczy}), інж., гром. і спорт. діяч; н. 7.4.1915 в Збаражі, Тернопільської обл., п. 16.6.2011 в Коговз (Cohoes), Н.Й. Нар. школу закінчив у Збаражі, і склав іспит зрілости в Десятій Реальній Гімназії у Львові (1932). Студіював на хем. фак. Львівського

Політехнічного Ін-ту здобувши диплом інж.-хеміка. Працював на посаді ад'юнкта при кафедрі хемії у Петра Франка та викладав фізику і колоїдну хемію на товарознавчому фак. Торговельного Ін-ту у Львові. Під час нім. окупації працював в цукроварні "Поділля" в Тернополі, спершу як керівник лябораторії, а відтак гол. інж. 1944-45 працював у цукроварнях в Поль., пізніше в Австр. По війні переїхав до табору ДП в Карльсфельді, де був асистентом фізики в міжнар. Ун-ті (УНРРА) в Мюнхені. Переїхав до Міттенвальду, і тут викладав фізику і хемію в Учительській Семінарії і Реальній Гімназії. Активний в спорт. діяльності УРСТ "Лев" де був заст. гол. 1949 емігрував до США, і поселився в Коговз, Н.Й. Вивчав новітні методи праці в амер. хем. індустрії в післядипломових студіях в Ренселірському Політехнічному Ін-ті. Працював стар. хеміком в Дослідному Ін-ті ім. Стерлінга Вінтропа у відділі розвитку фармацевтичних речовин (1951-81). Активний в спорті: чл. Амер. Тенісової Асоціації, чл. спорт. т-ва "Сокіл" в Сиракузах і Карпатському Лещетарському Клубі (заст. гол.), де організував теніс для молоді. 1971-89 був керівник тенісової ланки УСЦАК та керівником тенісових змагань на "Союзівці". Був нагороджений відзнаками УНС, УСЦАК та кришталевою чашею Карп. Лещетарського Клубу. Р. був довголітним гол. Укр. Горожанського Клубу в Коговз, ТУІА та Амер. Ін-ту Хем. Інженерів. Автор і співавтор багатьох наук. публікацій.

Н.З.

РАКУШ Микола (Mykola Rakush), підприсмець, грим. діяч, мененат; н. 27.6.1914 в Гал., п. 16.8.2007 в Маямі Біч (Miami Beach), Фльор., похований на цвинтарі св. Миколая в Чикаго. Закінчив вищі торг. курси з адміністрації і бухгалтерії у Львові. Працював у приватних і кооп. підприємствах. Власник

фірми будівельних матеріалів та госп. машин в Тернополі. Активний чл. "Просвіти", "Рідної Школи", Мішанського Братства, Союзу Купців в Пром. Банку. 1943 виїхав до Австр., згодом до Нім., і 1948 до США. Перебував 18 рр. в Чикаго, пізніше поселився в Маямі Біч, Флор., де займався продажем нерухомостей. Активіст УНС, УККА (до 1975), УАКР, Укр.-Амер. Клубу, Укр.-Амер. Асоціації Сенйорів Маямі, де і був гол. Меценат разом з дружиною Іреною Фонду Катедр Українознавства у Гарварді, ЕУ, НТШ, "Укр. Історика", "Земельного фонду" при ЗУАДК-у для помочі українцям у Бразилії, на початкові школи і книжки в Україні, на укр. церкви, Укр. Музей в Нью-Йорку, СКУ й ін. разом понад 325 тис. дол.

І. Горчинська

"РАННЯ ЗОРЯ" (Rannia Zoria), кварталник Братсько-допомогового т-ва З'єднання Укр. Жінок в Америці з осідком парафії св. о. Миколая в Чикаго. Засн. з почину Емілії Струтинської 1918. Метою т-ва було підтримувати укр. жін. рух в Америці і організувати круси для неграмотних. Вийшло тільки кілька чч.

р.м.

РАССЕЛ-СУДЗИЛОВСЬКИЙ
Николаас див. Судзиловський-
Рассел Микола

РАТИЧ Василь (Wasył Ratyč), педагог, осв. і гром. діяч, учасник визвольних змагань; н. 1888 в с. Вербиці, пов. Бібрка, Гал. п. 13.5.1953 в Едісоні (Edison), Н.Дж., похований в Нью-Бронсвік (New Brunswick). Вчився в бережанській гімназії, яку закінчив матурою 1907. Чл. таємної орг-ції "Молода Громада", працював з сіль. молоддю. Студював у Львівському Ун-ті (філос. фак. – укр. мова й історія). 1915 вступив в лави УСС, згодом УГА. 1922 повернувся до Гал. й був дир. гімназії "Рідна Школа" в Рогатині. Від 1941 – інспектор

нар. шкіль Рогатинщини, гол. Вчительського Об'єднання та вчитель Укр. учительської семінарії до виїзду 1944 до Нім. Жив у Байройті і до часу приходу американців працював на фабриці порцеляни. Згодом був культ.-осв. референтом табору, гол. таборової ради, інспектором відділу культури ЦПУЕ. Організував різні курси і був учителем гімназії й семінарії, викладав історію в Нар. Ун-ті. 1949 виїхав до США; в Едісон, Н.Дж., зорганізував відділ УККА, був чл. НТШ, УВАН, Учительської Громади.

І. Горчинська

РАТИЧ Гаина (Hanna Ratyč), з роду Дмитерко, дружина Василя Ратича, учасниця визвольних змагань, десятник Легіону УСС, медсестра в стрілецькому шпиталі,

гром. діячка; н. 9.2.1893 в Підберізцях Львівського пов., Гал., п. 3.4.1981 в Едісоні (Edison), Н.Дж., похована на цвинтарі св. Петра в Нью-Бронсвік (New Brunswick), Н.Дж. Учительський семінар закінчила 1914 у Львові. Учасниця бою під Лисовичами над р. Стрипа, чл. таємного Пласту. Від 1922 проживала в Рогатині. Р. активна в Союзі Українок, "Рідній Школі", "Просвіті", заініціювала Муз. школу, була управителем бурси. 1944 виїхала на Зах. до Байройту, Нім., де була активна в Пласті та Об'єднанні Укр. Жінок Нім. 1949 прибула до США. Р. активна в Пласті, СУА, Братстві УСС і Об'єднання бунтівних Вояків Українців Америки. Почесна чл. СФУЖО, СУА й Укр. Золотого Хреста. Виступала з доповідями і

надрукувала ряд спогадів.

І. Горчинська

РАТИЧ Іванна (Ivanna Ratyč), з роду Мірчук, педагог, гром. діячка; н. 26.6.1926 у Відні. Студювала в Мюнхені й у Берліні, д-р філології,

вчителька англ. і нім. мов. Проф. Ратгерського Ун-ту впродовж 35 рр., автор підручників нім. мови, перекладів з нім. на англ., між ними антології експресіонізму "The Dawn of Mankind". Вона активна в укр. гром. орг-ціях, особливо жін., кол. секр. Міжнар. Ліги Жінок в Європі, чл. Об'єднання Укр. Жінок на еміграції, у США – чл. гол. управи СУА, СФУЖО, Світової Орг-ції Матерів. Р. – д.чл. НТШ.

І. Горчинська

РАФКО Кей Лейні Рей (Kaye Lani Rae Rafko Wilson), заміжня Вілсон, медсестра; н. 26.8.1963 в Монров

(Monroe), Міч. Як "Miss Mich." виграла "Miss Америка 1988". Батько українець і вона публічно заявила після перемоги в конкурсі, що вона українка. За професією медсестра, і виголошувала доповіді за обороною медсестерських та благодійних програм в Малазії, Парижі, Римі та Сінгапурі. Р. засновник (після втрати своєї доньки) і през. орг-ції "Gabby's Ladder" для допомоги дітям і родинам після тяжких втрат. В Монров с вул. її ім.

р.м.

РАФФАЛОВИЧ Джордж (George Raffalovich), псевд. Bedwin Sands, англ. письм. свр. походження, журналіст, гром.-політ. діяч; н. 1880 у Франції, п. 17.5.1958 в

Нью-Орлінс (New Orleans), Луїзіана. Освіту здобув у Версайль (Versaille). Служив у франц. армії, згодом переїхав до Англії, вивчав

міжнар. відносини: 1912 опублікував статтю про укр. питання, 1913 прочитав лекцію, в якій подав укр. історію за схемою Михайла Грушевського, проаналізував стан укр. руху, і доводив, що політ. незалежність України сприятиме стабільності в Європі. Намагався сформуванню проукр. лоббі в Англії. Зорганізував Укр. комітет у Лондоні. Організував візиту кількох брит. журналістів до Гал. на святкування 100-річчя народження Тараса Шевченка. Р. видав працю Михайла Грушевського п.з. "Historical Revolution of the Ukrainian People" (1915). Т. р. вїхав до США, де протягом війни продовжував друкувати ст. про Україну.

І. Горчинська

РЕВАЙ Юліян (Julian Revay), учитель і осв. діяч, гром. діяч і політик; н. 26.7.1899 у с. Мірча на Закарпатті,

п. 30.4.1979 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптомбургу, Н.Й. Закінчив учительську семінарію в Ужгороді (1917).

Згодом продовжив свої студії в Ун-ті у Празі, одержавши спеціалізацію учителя для сер. шкіл. Викладав в учительській семінарії в Ужгороді історію, географію й природничі науки. Крім цього, був професійним викладачем для сліпих. Під час I Світ. війни служив в угор. армії. Чеський уряд звернув увагу на молодого талановитого учителя і 1922 призначив його шкільним

інспектором, а згодом секр. та референтом освіти при мін-ві шкільництва та освіти у Празі від Підкарпатської Русі.

Свою працю доброго учителя, адміністратора, автора читанок для нар. шкіл, ред. місячника "Учитель", (згодом суспільно-гром. журн. "До Перемоги") та промотора нар. пробудження Закарпаття, Р. здобув собі ім'я видатного діяча і патріота. Р. очолював багато різних орг-цій і т-в, політично належав до укр. відділення соціал-дем. партії. 1936-38 брав участь в орг-ції вид-ва щоденника "Нова Свобода". Р. був гол. Т-ва Учительська Громада, гол. Учительського хору, чл. дирекції Т-ва "Просвіта", заст. гол. спорт. клубу "Русь". Будучи активним у Пласті, став Красвим заітодавцем Закарп. Пласту, 1936 був провідником групи укр. пластунів на світовому джемборі в Гедделе, Угор.

1935 був обраний послом до пражського парламенту від Закарп. фракції Чехо-слов. соціал-демократів. Подав кілька законопроектів. Тогож 1935 Р. був нагороджений королем Югославії Петром II орденом св. Сави. В листопаді 1938 Р. подав законопроект про автономію Карп. України. 11.10.1938 іменованій мін. карпато-укр. автономного уряду. Очолював мін-во праці, транспорту і торгівлі в Хусті. Співзасновник Укр. Нац. Об'єднання, що була єдиною політ. партією краю. Вибраний послом до сойму Карп. України. Після проголошення самостійності Карпатської України 15.3.1939 став її мін. закорд. справ. Під час 2 Світ. війни працював на Словаччині, як службовець держ. купелія. Під час капітуляції Нім. жив у Чех. Арештований і звільнений.

Емігрував до Нім., чл. президії Центр. Представництва Укр. Еміграції у Франкфурті. Кін. 1940-их рр. переїхав до США, остаточно поселився в Нью-Йорку, де продовжував гром. працю. Бул гол. Т-ва "Самопоміч", довголітнім

дир. канцелярії УККА (1949-58), а також дир. Укр. Ін-ту Америки, дир. Комітету побудови пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, почесний гол. Карп. Союзу та Братства Карпатських Січовиків, гол. Карпатського Дослідного Центру і чл. багатьох ін. орг-цій. Також був довголітнім гол. каси "Самопоміч" в Нью-Йорку.

М. Галів

РЕВАК Реймонд (Raymond Revak), гр.-кат. свящ., рел. діяч; н. 20.2.1932 в Симпсон (Simpson), Пен., п. 10.11.1998 в Скрентон (Scranton), Пен., похований на цвинтарі в Симпсон, Пен. Студії почав в Скрентон Ун-ті (1951-53), а 1953 вступив до Малої семінарії св. Василя Великого в Стемфорді, де 1955 завершив бакалярат. Дальше студіював теологію у Великій семінарії са. Йосафата у Вашингтоні, Д.К., при Католицькому Ун-ті Америки. 1959 висвячений на свящ. митр. Константином Богачевським, і був призначений секр. митр. (1959-62), де також душпастирював при церкві св. Андрія в Філадельфії, пізніше помагав в парафії в Честері. 1962-88 був парохом у Брістолі (Bristol), Пен., де Р. одразу розпочав будівництво нової церкви і приходства (закінчено 1964). Митр. Амборзій Сенишин призначив його фін. секр. (з 1964). Бул також чл. Архиспіврхіяльної Катехичної Комісії, Свящ. Ради, віде-през. Ради при комплексі помешкання старших людей "Вознесення", чл. архиспіврхіяльної адміністративної ради, урядником архидієцезіяльної корпорації, чл. Комісії Фінансового Правління семінарій Провінції, дир. архиспіврхіяльних цвинтарів, духовним дир. Ради св. Пія X, Ліги Укр. Католиків та ін. Останніми роками був парохом церкви св. Володимира в Скрентоні. Р. був підвищений до прелата Папою Іваном Павлом II з титулом монсенйора (1982).

Н.З.

РЕВАКОВИЧ Марія (Maria Revakovych {Rewakowicz}), поетеса, літературознавець, бібліотекар; н. 5.9.1960 в Лідзбарк Вармінські (Lidzbark Warminski), Поль. Студіювала у Варшавському Ун-ті укр. філологію (1979-81), переїхала до Італ., звідти до Кан., і навчалася в Саскачеванському Ун-ті (1982-84), згодом в Торонтонському Ун-ті здобула мгра зі слов'янського мовознавства (1985), мгра з бібліотекарства в Колумбійському Ун-ті в Нью-Йорку (1988), і д-рат філософії в ділянці слов'янських мов і літератур у Торонтонському Ун-ті (2001). Працювала в Публічній бібліотеці в Нью-Йорку (1988-94) та бібліотеці Колумбійського Ун-ту (1995-96). 1990-96 – співред. журн. "Світо-вид". Р. – чл. Кан. асоціації славистів, Амер. Асоціації слов'янських, східно-європ. та євразійських студій, укр. Пен-Клубу, Нац. Спільки Письм. України і Нью-Йоркської Групи поетів. Д.чл. НТШ. Появилися її зб. поезій "З мішка мандрівника" (1987), "Шепотіння, шепотіння" (1989), "М'яке 'Е'" (1992), "Зелений дах" (1999) та ін. Крім поезії, займається літературознавством, перекладами і критикою. Працювала проф.-дослідником у Ратгерському Ун-ті (2002-03), була стипендіатом Шкляра при Укр. Наук. Ін-ті Гарвардського Ун-ту та дослідником у Кенна Ін-ті у Вашингтоні (2003-04). З 2007 – викладач-гість у Вашингтонському Ун-ті в Сієтл, Ваш. Автор антології про Нью-Йоркську Групу "Півстоліття напівтиші" (2005) і кн. есеїв "Persona non Grata: Нариси про Нью-Йоркську Групу, модернізм та ідентичність" (2011), співред. кн. "Contemporary Ukraine on the Cultural Map of Europe" (2009).

І. Горчинська

РЕВТЮК Михайло (Michael Rewtiuk), гр.-кат. свящ., рел. і сусп. діяч; н. 1.6.1943 в Тросцбергу (Trostsberg), Нім. В мол. рр. емігрував з родиною до США, 1957

розпочав студії в Семінарії св. Василя Великого в Стемфорді, а закінчив теологічні студії в Католицькій Ун-ті Америки у Вашингтоні, Д.К. Висвячений на свящ. 1969 митр. Амброзієм Сенишним. 1969-75 був свящ. в Честері, Пен. і в Йонгставні (Youngstown), Ог. 1975 призначений парохом св. Михаїла в Камден (Camden), Н.Дж.; переніс осідок парафії з Камдену до Черрі Гилл (Cherry Hill), Н.Дж., де збудував нову церкву, залу і приходство. 1977 призначений парохом церкви св. Петра і Павла в Клівленді, де під його керівництвом закупив додаткову місцевість, ремонтував церкву і приходство. За його провідництвом церкву св. Марії перенесено з Клівленду до Солон (Solon), Ог. 1984 Р. став парохом св. Йосафата, де відразу займався будівництвом нової катедральної церкви, також був дісцезним консультантом. 1984 піднесений на монсеньйора Папою Іваном Павлом II. Працював Ген. Вікарієм епархії св. Йосафата; тут був інструментальним в ремонтунні та побудові нових церков, спонсоруванні семінаристів, і лаштуванні літургічних обмундирувань та ін. Спонсор каплички св. Анни у Василянському монастирі в Кисві (на честь своєї матері) і меценат будови церкви св. Михаїла в Золочеві. 2005 Патріярх Філарет (УПЦ-КП) нагородив Р. Орденем св. Михаїла Архистратига за його ролю в розбуджуванні духовности в Україні та за його патріотичну та екуменічну діяльність.

Н.З.

РЕВУЦЬКИЙ Аврам (Abraham Revutsky {Revusky}), євр. журналіст і політ. діяч; н. 8.2.1889 в Смілі Черкарського пов., Київ. губ., п. 8.2.1946 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й. Виростав у Палестині, студіював у Одеськім та Віденськім ун-тах. Працював у ред. газ. "Одесский Листок". Належав до євр. соціал-демократів сіоністичного напрямку (Поалей-Ціон). Писав ст. в рос. та євр. пресі. 1917-18 був провідником євр. громади в Одесі. 1918 був репрезентантом Поалей-Ціону до Центр. Ради, а 1919 був міністром євр. справ УНР. З 1920 перебував у Палестині, з 1921-25 у Зах. Європі, опісля поселився в США. Активний в Сіоністичній політиці й в євр. пресі. Автор праці "In di Shvere Teg ouf Ukraine" (В тяжких днях України) (1924) та ін.

р.м.

РЕВ'ЮК Омелян (Omelian Reviuk), журналіст, гром. діяч; н. 1887 в с. Переріслі Надвірного пов., Гал., п. 21.2.1972 в Нью-Йорку. Емігрував через Англ. до Кан. 1912, опісля до США. Перебуваючи в Скрентоні, Пен., провадив бюро правних порад, співред. "Нар. Волі" та зладив календар УБС за 1913. Переїхав до Нью-Йорку, де був співзасн. Федерації Українців в З'єднаних Державах Америки. Працював у "Свободі" з 1920, а 1926-33 – гол. ред., з 1936 – чл. редакції. Був през. Об'єднання Укр. Орг-цій в Америці. (1927-39). Писав ст. про укр. еміграцію та її культ. надбання. Автор памфлету "Ukraine and the Ukrainians" (1920), ред. колекції матеріалів про 1930 пацифікацію Гал. "Polish Atrocities in Ukraine" (1931) та ін.

Н.З.

РЕДІНГ (Reading), м. в сх. частині Пенсильванії, над р. Скуйлкіл (Schuylkill), гол. м. пов. Беркс (Berks)

county), розташоване 82 км на сх. від Геррісбургу (Harrisburg) і 80 км на півн. зах. від Філядельфії. Нас. 81,200 (2000), з того українців 355. Українці почали поселюватися в Р. ще з поч. 20 ст., гол. з Гал. і Лемківщини. Засн. укр. кат. церкву 1905, закупивши будинок, який ремонтували на малу каплицю, яку в 1906 посвятили під патроном Різдва Матері Божої. Першими парохами були оо. Володимир Сполітакевич і Олександр Пеленський. Деякі саяш. з бл. Поттставн (Pottstown) душпастирювали і в Р. Довіші рр. парохами в Р. були: оо. Володимир Обушкевич (1935-41), Павло Прочко (1942-49) і Роман Крупа (1949-55); теперішній парох – о. Юрій Маркевич. В 1937 закуплено будинок для приходства, а 1954 нову церкву збудовано. Діяли при церковні орг-ції та хор. 2005 були пляни збудувати для людей похилого віку житлові будинки і посілість під назвою "Трипільське село" (Tryptillian Village), але через екон. стан в США, досі не зреалізувалося.

Н.З.

РЕЙМІ (Ramey borough), м-ко в сер. частині Пенсильванії, в пов. Клірфільд (Clearfield County), розташоване 142 км на півн. зах. від Геррісбургу (Harrisburg) та 142

УК Церква Благовіщення Пресвятої Богородиці. Рейм, Пен.

км на півн. сх. від Пітсбургу. Нас. 525 (2000), в тому 70 українців. Українці почали то поселюватися ще 1880-90 і рр. Тут 1893 засновано укр. кат. церкву Благовіщення Пресв. Богородиці і збудували малу дерев'яну церкву. Перший свящ. був о. Степан Гулович (1893-95), а після нього були: оо. Антін Годобай, Степан Полянський, Григорій Кучецький, Петро Понятишин, Олекса Пеленський, Василь Гревняк й Іван Гойдич. 1910 через брак місця збудовано нову більшу церкву за душпастирства о. Петра Лучечка, згоріла 1912, 1914 перебудовано. 1919 під душпастирства о. Михайла Паздрія, частина пварафіян відлучилися і засн. правос. церкву св. Володимира в бл. м-ку Джейнсвіль (Janesville), Пен. Найдовше парохом в Р. був о. Онуфрій Ковальський (1937-57), і за нього побудовано нове приходство. Церква є частиною епархії св. Йосафата в Пармі.

Н.З.

РЕЙНАРОВИЧ Йосиф (Joseph Reinarovych), кат. свящ., гром. діяч; н. 21.4.1886 в с. Болестратичах Ярославського пов., п. 24.4.1967 в Брукліні (Brooklyn), Н.Й., похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Закінчив теологічні студії у Львові та Перемишлі, Р. був висвячений на свящ. 1909. Був парохом в Боляновичах, Вороблячині, Княжиполі. Всюди Р. закладав кооперативи, кредитівки та посилав сіль. дітей до шкіл. 1916 стає парохом с. Коритники Перемишлянського пов., де він побудував парохію (попередня спалена мадярами). Під час I Світ. війни був капеляном на італ. фронті. Опісля вернувся до рідного с., де продовжував працю в церкві та парохії. Заснував кооперативу, зорганізував т-во "Луг". 1932 перенесений до с. Попушниця, там зорганізував кооперативу і читальню "Просвіти". Виїхав до Відня, а опісля до Інсбрука, Австр. Тут Р. очолював Братство св. Андрея, яке опікувалося школами

скитальців. 1949 емігрував з родиною до США. Спершу працював свящ. в Нью-Гейвені (New Haven), Конн., а пізніше в церкві св. Духа в Брукліні.

Н.З.

РЕЙНАРОВИЧ Лев (Lev Reinarovych {Rejnarowycz}), син о. Йосифа Рейнаровича, оперний співак-баритон, муз. діяч; н. 14.1.1914 в с. Княжипіль Перемиського пов., Гал., п. 31.1.1987 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. два роки студював богословіє, а 1935 почав муз. студії

в Муз. Ін-ті ім. Миколи Лисенка у Львові. У 1939-41 в клясі сольоспіву у Львівській Держ. Консерваторії. Виступав у міськ. опері балету і драми у Львові (1941-44). Виїхав до Нім., де 1946-48 був чл. Укр. Оперного Ансамблю під керівництвом Богдана П'юрка. До США переїхав 1949. Працював дяковчителем і дириг. хору в церкві св. Духа в Брукліні, Н.Й. 1961 засн., організатор і керівник Укр. Оперного Ансамблю в Нью-Йорку, в репертуарі якого були: "Запорожець за Дунаєм", "Наталка Полтавка", "Катерина", "Ноктюрн", "Чорноморці", "Сватання на Гончарівці", "Невольник" та ін. До його гол. оперних партій належать: Скарпіо в "Тосці" Пуччіні, Ескамільйо в "Кармен" Бізе, Генріх I в "Анії Ярославній" Антона Рудницького та ін.

Ю.Л

РЕЛІГІЙНО-КУЛЬТУРНИЙ ОСЕРЕДОК В НОРТ ПОРТ див.

Андрея св. Релігійно-Культурний Осередок в Норт Порт

РЕМЕЗІВСЬКИЙ Ф. (псевдо) див. Куртіта Теодор

РЕНЕР Юрій (George Renner), лікар-психіатр; н. 8.8.1940 в Ярославі, Гал., п. 12.10.1976 в Гейнсвіллі (Hainesville), Флор. З батьками переїхав до Аргентини де закінчив сер. школу в Буенос Айресі, а мед. студії в Мадриді (Іспанія). Працював в Гондурасі, де здобув славу великого гуманіста, лікуючи дітей, часто без винагороди. З Гондурасу переїхав до США і працював психіатром дитячих недуг в Гейнсвіллі. В честь його американці збудували там шпиталь "Doctor George Renner House".

І.Г.

РЕПЕНЬ Микола (Mykola Repen), журналіст, редактор, гром. діяч; н. 18.12.1884 в с. Гринів бл. Бібрки, Гал., п. 1940-их рр. в Україні. З 1900 працював у "Просвіті", брав активну участь у громаді та в орг-ції "Січ". Перед І Світ. війною належав до Крайового Січового Союзу і до проводу Радикальної партії та дописував до "Гром. голосу". 1914 переїхав до США. Включився відразу в гром. життя: 1914 організував Т-во ім. Тараса Шевченка у Фолл Рівер, Масс.; в Клівленді засн. Революційний комітет, також заснував театр. гурток ім. Володимира Винниченка. 1919 переїхав до Нью-Йорку на запрошення Мирослава Січинського стати ред. "Укр. газети". Був секр. Федерації Українців в З'єднаних Державах Америки. 1920 в Пітсбургу ред. "Нар. слово" Укр. Нар. Помочі, але не погоджуючись з політикою братської установи, залишив працю. 1921 – ред. гумористчного журн. Мирона Сурмача "Лис Микита" (в Нью-Йорку), але тільки вийшло 7 чч. Р. помагав організувати політ. т-во "Оборона України". З 1922 у Боффало, опісля в Рочестері, де співзаснував Т-во ім. М. Драгоманова (відділ УБС). 1923 став ред. "Нар. Воли". 1924 захворів і в 1925 виїхав назад в Україну до рідного с., і працював у користь Радикальної партії.

Н.З.

РЕШЕТАР Іван (John Reshetar, Jr.), політолог, проф., н. 14.7.1924 у Міннеаполісі. Студіював політ. науки у Коледжі Вілльяма, де 1945 здобув бакалярат. 1945-47 був студентом Гарвардського Ун-ту, де в 1950 захистив д-рат з політології. 1947-55 працював лектором в Принстонському Ун-ті; був чл. Рос. наук. центру в Гарварді (1950-51); 1955-57 викладав Ін-ті для закрод. політики в Пенсильванському Ун-ті, 1956-57 в Єйльському Ун-ті. Від 1957 – проф. Ун-ту в Сієтл, Ваш. Р. отримав ряд відзначень і наук. стипендій, він автор шести книжок і кількох десятків ст. в наук. журн. Авторитет у сов. студіях і дослідженні новітньої історії України. Д.чл. Іст.-філос. секції НТШ і УВАН (був віце-през. УВАН). Найцінніша і найбільш відома книжка його авторства "Ukrainian Revolution, 1917-20", яка появилася у вид-ві Принстонського Ун-ту. Переїхав до Тусон (Tucson), Аріз.

І. Горчинська

РЕШЕТИЛО Ольга (Olha Reshetylo), з роду Лотоцька, діячка ОУН, письм.; н. 6.12.1908 в с. Таратакові Сокальського пов., Гал., п. 23.8.1977 в Лайма (Lima), Ог., де й похована. Гімназію закінчила в Золочеві, а в Кракові закінчила Вищу Педагогічну Школу (1932). Повернувшись до Сокаля працювала в місц. філії т-ва "Просвіта" та активна у театр. постановках і ін. імпрезах. Була в зв'язку з мережею ОУН, і була арештована 1935. Працювала далі в театрі, їздила по с. з доповідями, організувала дитячі хори та ін. Після війни переїхала до Австрії, а 1949 – до США. Почала друкуватися в Америці. Її настроєві новельки, як "Родина", "Кар'єра", "Над Бугом", часто появлялися в "Нашому Житті", "Америці" і "Свободі".

р.м.

РЕШЕТИЛО Степан Семен (Stepan Semen Reshetylo), гр.-кат. свящ. василіянин, церк. діяч,

проповідник-місіонар; н. 26.1.1889 в м-ку Угнові Рава-Руського пов., Гал., п. 26.12.1950 в Давсон (Dawson), Пен., похований в Чикаго. З 1906 в монастирі оо. Василіян у Лаврові, висвячений 1924. З того ж р. на Закарпатті як проповідник-місіонар, 1931-32 у Варшаві. Протоігумен Гал. Василіянської Провінції 1932-35. В 1938-39 Р. секр. сп. Діонісія Нярадія в Хусті, Закарпаття. На еміграції в Чехії (п'ять рр.) і в таборах ДП в Нім.; від 1946 в США. Деякий час перебував у Чикаго, опісля в монастирі в Давсон, Пен., де й помер.

М.С.

РЕШЕТИЛОВИЧ Ірина (Irene Reshetylovich), з роду Дзундза, піяніст, муз. педагог; н. 6.5.1896 б. Самбора, Гал., п. 26.11.1987 в Детройті. Закінчила муз. школу в Самборі (1914), студіювала в Київській Консерваторії Музики (кляса фортепіяна Йосифа

Турчинського) (1915-17), і педагогіку в Муз. Школі Райс (Reise) у Львові (1926-27). Продовжувала муз. студії в Нац. Консерваторії у Львові (1927-31). Почала виступати з концертами ще в 1930-их рр. Після війни емігрувала через Зах. Європу, а опісля переїхала до США, де замешкала в Детройті. Тут продовжувала пед. працю (фортепіано) і виступати як піяніст на концертах та імпрезах. Р. – співзасн. і педагог Укр. Муз. Ін-ту (відділу у Детройті). Одержала різні нагороди за пед. працю і за муз. виступи. Активна в гром. житті Детройту: чл. СУА, "Рідної Школи", УККА, Укр. Гром. Клубу. Меценат на наук. цілі та ін.

Н.З.

РЖЕПЕЦЬКИЙ Борис (Borys Rzepeckyj), економіст, політ. і гром. діяч; н. 22.1.1895 в с. Лаврів

на Волині, п. 3.8.1976 в Нью-Йорку. 1932-38 студіював у Варшавському Ун-ті, здобув ступінь мгра. Належав до Укр. Партії Соціалістів-Револуціонерів, редагував тижневик "Селянська думка" в Бердичеві. Був членом делегації 3.10.1918 на переговорах з поль. урядом у Варшаві. Після Ризького мирного договору залишився у Варшаві, працював у Центр. спілці поль. промисловости і редагував журн. "Огляд господарський". Перебував в таборах ДП в Нім. З 1950 жив у США, де в Нью-Йорку був довголітнім гол. Укр. Літ.-Мист. Клубу (1964-72). Разом з дружиною Марією був фундатором Укр. Музею в Нью-Йорку.

І. Горчинська

РЖЕПЕЦЬКА Марія (Maria Rzereskyj), з роду Боднар, дружина Бориса Ржепецького, вчителька, гром., зокрема жін. діячка; н. 28.8.1906 в Перемишлі, п. 21.5.1987 в Нью-Йорку. Сер. освіту завершила матурою в Перемишлі 1925. Студіювала у Львівському Ун-ті історію і вчила цей предмет в гімназії "Рідної Школи" в Чорткові. 1939-41 була вчителькою в тернопільській сер. школі ч. 1. Від 1944 на еміграції, жила в таборах ДП в Нім., згодом кілька рр. в Австрал. 1956 одружилася з Борисом Ржепецьким і переїхала до США (Нью-Йорк), де стала активною членкою СУА, займала пост гол. 64 відділу, референт нар. мистецтва в гол. управі й управі округи. Р. ентузіастка Укр. Музею в Нью-Йорку, оцінювала експонати нар. мистецтва, а у своєму заповіті залишила 25 тис. дол. для створення тривалого фонду для Укр. Музею.

І. Горчинська

РИБАК Василь (Vasyl [William] Rybak), адвокат, амер. політик, гром. діяч; н. 2.3.1921 в Нью-Йорку, п. 3.2.2004 в Бетлемеї (Bethlehem), Пен. Маючи 11 р. попав у залізничну аварію і втратив ліву руку й ліву ногу. Незважаючи на

те, закінчив сер. освіту в Ліберті Гайскул, здобув ступінь бакаляра в Темпл (Temple) Ун-ті (1945), ступінь мгра в Ун-ті Міссіссіппі (1949), а д-рат права 1968. Провадив адвокатську канцелярію 42 рр. Р. був активним в різних родах спорту й тому радіокоментатори присвячували йому багато уваги, називаючи "хоробрим атлетом". 1966 він вийшов на політ. арену, здобувши перемогу у виборах і став чл. Генеральної Асамблеї шт. Пен. з 135 округи Нортгемптон (Northampton). Переобраний 5 разів (до 1990), і багато з його ініціатив стали резолюціями, які прийнято в Капітолю шт. Пен. Р. створив Фундацію "Дитячий Фонд Василя Рибак", буа відзначений різними нагородами. Гордився своїм укр. походженням і належав до укр. церк. і світ. орг-цій. Р. — унікальна людина: з одною ногою і рукою був визначною особистістю серед українців і американців.

І. Горчинська

РИБАК Ізидор (Isidor Rybak), ред., журналіст; н. 19.7.1912 в Монастириськах, р-н Бучач, п. 26.7.1988 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Після гімназійної матури відбув кооперативну практику в Монастириськах. 1936 виїхав до Аргентини, жив у Буенос Айресі, де вчителював, а згодом адміністрував і редагував тижневик "Укр. Слово", був секр. Т-ва "Просвіта" і вивчив друкарське ремесло. 1955 переїхав до Парагваю і там працював у двох щоденниках; звіти приїхав до США і працював у вид-ві Миколи Денисюка. 1967 отримав працю в Агенстві Інформації у Вашингтоні, Д.К., а дійшовши до пенсійного віку повернувся до Чикаго, де й помер.

І. Горчинська

РИБАК Микола (Mykola Rybak), адвокат, доц., журналіст, гром. діяч; н. 17.6.1890 у Бродах, Гал., п. 3.8.1973 у Філадельфії. Закінчив матуру в Академічній гімназії у Львові (1908), а диплом здобув

у Торговельній Академії у Відні (1911). Отримав д-рат з права в Львівському Ун-ті (1914). 1918 під час Листопадового Зриву співучасник організування "Восного Суду Команди м. Львова". З 1922 адвокат у Глинянах. 1927-40 — адвокат у Перемишлі. Тут продовж рр. гол. філій "Просвіти", "Рідної Школи", "Сільського Господаря" і дир. Укр. Щадниці. Рівночасно чл. львівських центр. установ: понад 20 рр. секр. ексекутиви Надзірної Ради Маслосоюзу, чл. Гол. Управи "Рідної Школи", чл. контрольної ради при Ревізійнім Союзі Кооператив та Адвокатської Ради у Львові. 1940-44 був перекладачем при нім. суді у Любліні, а у Львові на посаді у відділі Дистрикту Гал. для перешколення громадських секр., волосних в'їтів і міськ. бургомістрів. Доц. держ. права і адміністрації на фахових лісних курсах (Лісова Висока Школа). На еміграції в Мюнхені, Нім. (1945-49), де був партнером адвокатської канцелярії Белей, Конюх, Рибак з правом виступати перед амер. судами. Доц. держ. і адміністр. права ун-ту (при УНРРА). Доц. і декан (3 рр.) і проректор (1 р.) в Укр. Екон. Високій Школі. 1949 емігрував до США, поселився в Філадельфії, де працював на фізичній праці аж до пенсії. Активний в гром. житті: Один з засн. філадельфійських установ: Кредитівки "Самопоміч", Споживча Кооператива, Академічна Обнова і довголітний гол. Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, працював у бюро ЗУАДК. Як журналіст оркім доповідей, писав ст. на іст. теми, спогади, огляди укр. культ. в гол. муз. життя для укр. преси Америки, Кан. та ін.

р.м.

РИБАК Реймонд Томас, мол. (Raymond Thomas Rybak, jr.), амер. політ. діяч укр. походження, мер м. Міннеаполіс, журналіст; н. 12.11.1955 в Міннеаполісі. Студії закінчив в Бостон Коледжі (1978).

В 1970-их і 80-их рр. працював журналістом в Міннеаполіському "Star Tribune" (1979-86), пізніше як видавець "Twin Cities Reader" (1995-97) та ін. Дир. розвитку Downtown Council (1986-89) і консультант Eberhardt Development (1989-90), і гол. консультант R.T. Rybak Company (1990-95). Проводив Internet Broadcasting Systems, яке розпочалося як частина телевізійної станції WCCO, де провадять інтернетні сайти для багатьох станцій по м. США (1997-99). Далі працював консультантом як Інтернетний стратегіст (1999-2001), і допомагав в проєктах Міннесотського Публічного Радіо та Інтернац. Публічного Радіо. Розпочав більшу діяльність як політ. активіст в 1990-их рр., працюючи на різних кампаніях демократичних політ. діячів в Мінн. 2001 Р. обраний мером м. Міннеаполісу від демократичної партії, переобраний – 2005, а 2009 переобраний на третій термін забираючи більше 73.6% голосів. 2008 вибраний віце-през. на Communications of the National Conference of Democratic Mayors. 2009 подався на кандидатуру на губернатора шт. Мінн., але 2010 зняв свою кандидатуру, щоби далі працювати мером Міннеаполісу.

Н. Заяць

РИБАК Юрій (Yurii Rybak), економіст, гром. діяч; н. 27.1.1921 у Львові, п. 8.12.2010 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Початкову освіту здобув у Перемишлі, і там закінчив гімназію у 1939. Вищі студії подовжував у Відні, у Високій Шкллі Світ. Торгівлі (Hochschule für Welhandel), де 1944 одержав диплом купця. Д-рат з торг. наук. здобув у Мюнхенському Ун-ті (1947) і став асистентом при

відділі орг-ції торг. підприємств та екон. географії в Укр. Екон. Високій Школі у Мюнхені (1948-50). Емігрував до США 1950, замешкав у Філядельфії. Продовжував студії у Ля Саль і Ст. Джозеф коледжах і на Пенсильванському Ун-ті, в екон. відділі "Вартон Скул". Працював в індустрії на позиціях керівника фінансів і рахунковости, а згодом як фін. координатор торгів у фірмі "Гаковс Серво Контроль" (філія англ. фірми "Гавкер Сіделей"). Активний в гром. житті: чл. ТУІА, Укр. Професіоналістів, "Провидіння", УНС, Укр. Сеньйорів-пенсіонерів "Самопомічі", Союзу Укр. Філіятелистів і Нумізматиків і багатьох амер. т-в. Р. був один з перших, що зібрав праці Митр. Андрея Шептицького, з ділянки соціо-екон., які були друковані в "Дзвоні" і Альманаху Союзу Укр. Католиків "Провидіння" (1984-85). Виголошував доповіді та реферати. Дописував ст. до "Америки" і "Свободи" на екон. теми (понад 700 ст.). Р. також колекціонер-упорядувач вілзнак, лент і жетонів (понад 1700) і мав виставки.

р.м.

РИБЧУК Богдан (Bohdan Rybchuk), чл. ОУН, гром. діяч; н. 1913 в Городенці, Івано-Франківської обл., п. 30.7.1989 в Ньюарку, Н.Дж. Студіював у Львівському й Карловому ун-тах в Празі, здобуваючи диплом д-рв прав і сусп. наук. Був визначним чл. ОУН, займав пост в Окружній Екзекутиві ОУН в Коломні, згодом у Крайовому студентському секторі у Львові. Арештований поляками 1939 у Львові. У вересні, з огляду на воєнні події його звільнили з львівських Бригідок і він переїхав до Кракова, згодом до Праги і там завершив свої правничі студії. Повернувся 1941 до Гал. й попав у руки Гестапо. До 1945 карався в концентраційних таборах Алшвіц, Мавтгаузен, Ебензе. 1948 виїхав за океан, жив в Ньюарку, працював бібліотекарем і постійно

був активний в ОУН, ООЧСУ й УККА.

І. Горчинська

РИЖЕВСЬКИЙ Василь (Vasyl Ryzhevsky), інж.-будівельник; н. 16.3.1886 в Струсові, р-н Теревовля на Поділлі, п. 4.3.1965 в Маямі, Фльор., похований у Маямі на цвинтарі св. Йосифа. До гімназії ходив у Тернополі, вищі студії завершив у Львівській Політехніці 1912. Працював інж. у Надлісництві у Львові. 1914 з вибухом I Світ. війни був комендантом сотні залізничного полку в ранзі поручника; 1918 перейшов до УГА, відтак у дивізії ген. Удовенка був комендантом технічного полку до кін. 1920. З війська повернувся до Львова, викладав на політехніці Укр. Тасмного Уи-ту, заснував Укр. Технічне Т-во і був його гол.; очолював Т-во Укр. Промисловців, був чл. НТШ, радником Палати Інж. Мав свою власну будівельну фірму, в якій zatrudнював багато молодих укр. інж. Попри проф. діяльність віддавав свій час гром. праці, особливо в Комітеті Допомоги Укр. Політичним В'язням, допомагаючи великими грошовими дотаціями. 1944 виїхав на еміграцію до Нім. і став комендантом табору ДП у Дельмонгорсті та през. укр. УМСА. З переїздом до США працював деякий час як інж. в Нью-Йорку, а згодом, з огляду на стан здоров'я, переїхав до Маямі, включився до праці Америк.-Укр. Клубу, організував імпрези й виголошував доповіді.

І. Горчинська

РИЖІЙ Іван (Ivan Ryzhii), лікар, військ., гром. діяч; н. 2.9.1892 в с. Целерів на Львівщині, п. 16.2.1973 в Клівленді, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Гімназію закінчив у Львові, а мед. студії в Празі (1920-23). Під час I Світ. війни служив санітарним четарем 19 піхотинського полку в гарнізонному шпиталі у Львові, де під час Листопадового Зриву був санітарем. Вночі з 21 на 22 листопа-

да 1918 поляки арештували його й посадили в Бригідках звідки перевезли на Домб'с б. Кракова, звідтам вдалося йому 30 грудня втекти і знову повернувся до рідного війська. Після ліквідації УГА, перейшов до Бесарабії. Тут румуни його арештували й передали полякам, які в свою чергу звільнили його з коломиїської тюрми, з умовою, що повернеться до армії УНР, яка тоді тримала Фронт проти Червоної армії над Дністром. Але вже 28.8.1920 фронт покинули і під командою ген. Кравса перейшли до Чехо-Слов. 1923 Р. закінчив у Првзі мед. студії, повернувся до Гал. і був лікарем у Бібрці. 1944 емігрував до Нім., працював лікарем при УНРРА й ІРО в кількох таборах. До США переїхав 1949, працював в шпиталях, був активним в комбатантських оргціях, УЛТПА, УККА. Останні рр. свого життя жив у Клівленді, де й помер.

І. Горчинська

РИНДИК Степан (Stepan Ryndyk), псевд. Сігмаро, Киднир, інженер-технолог, письм., журналіст; н. 1.8.1887 в м. Дунаївці на Кам'янецьчині, Поділля, п. 27.9.1972 в Чикаго.

Закінчив гімназію в Кам'янці-Подільському, згодом Київську Політехніку (1914). Працював при залізничних шляхах. 1920 емігрував до Поль., де працював у фабриці рільничих машин, а 1923 переїхав до Чехо-Словаччини, де 1923-45 був викладачем геометрії, математики, фізики та механіки в Укр. Пед. Ін-ті ім. Драгоманова і в укр. реальній гімназії в Празі. Згодом викладав в укр. гімназіях в таборах ДП в Авгсбурзі

та Міттенвальді, Нім. 1951 переїхав до США і поселився в Чикаго. Як технолог написав ряд наук. праць, ст. і підручників, зокрема "Міцність матеріалів" (1924) та "Елементи машин" (1943, 2 вид. 1963). Р. автор таких літ. творів: зб. сатиричних віршів "Логос" (три вид. – 1942, 1961 і 1971), зб. оповідань "Смілянська хроніка" (1944), "Пригоди і люди" (196), і віршованого оп. для молоді "Пригоди Сірка Клаповухого" (1961). Активний співроб. "Свободи" і "Овиду", друкував у них свою сатиру, фейлетони та рецензії. Р. як письменник характеризується гострою, але доброзичливою сатирою.

О.Р.

РИХТИЦЬКА Дарія (Daria Rychtytska {Rychtyckyj}), з роду Мельникович, дружина Любомира Рихтицького, письм. поетка; н. 18.8.1928 в Рожнятині, Івано-Франківської обл. 1944 виїхала з батьками з України й, опинившись у м. Регенсбург, продовжувала навчання в гімназії. Чл. Пласту і СУМ. Переїхала до США, спершу до Чикаго, опісля до Детройту. Дописувала до журн. "Шлях перемоги" (Мюнхен), "Визвольний шлях" (Лондон), "Укр. слово" (Париж), "Гомін" (Торонто), в газ. "Свобода" та ін. Автор зб. поезій: "Шовкова косиця" (1992), "Крижаний цвіт" (1994), "Кольори вітру" (1998), "Магія вогню" (2000), "Жага справжнього" (2002). Часто виїздить в Україну, де друкувались її кн. Чл. Нац. Спільноти Письм України. Її авторські вечори були організовані в різних м. України, у Фран. й у США.

І. Горчинська

РИХТИЦЬКИЙ Любомир (Lubomyr Rychtytsky {Rychtyckyj}), псевд. Степан Любомирський, Степан Елерсон, Микола Хортиця, письм., громад. діяч; н. 21.4.1921 в Дрогобичі, Гал., п. 16.7.1983 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Нар. школу й гімназію

закінчив в Дрогобичі. Студіював лісництво у Львівському Унті. 1943 вступив до Дивізії "Галичина" і Дивізії УНА, де здобув підстаршинський вишкіл та старшинську артилерійську школу. Перебув 2 рр. в полоні в Риміні (Італ.). Після звільнення, студіював журналістику в УТГІ (1946-50) в Регенсбургу, Нім. Співзасн. вид-ва "Дніпрова хвиля".

Переїхав до США і жив в Чикаго. Р. автор 20 пов., оп., зокрема: "Сон літньої ночі" (1946), "Хай розсудить меч" (3 тт., 1948, 1949, 1951), "Плем'я вояків" (1951), "Тасмний Фронт" (1952), "Між славою і смертю" (3 тт., 1953), "Велика Гра" (1953), "Доба страхіть" (1953), "Під молотом війни" (4 тт., 1955-56), "Прометеїв вогонь" (1977), "Слідами заповіту" (3 тт., 1985-86), "Безстрашні" (1991), "Армія Нескорених" (1991), фільмових сценаріїв "Жорстокі світанки" (1947) і "Ніколи не забуду" (1969), "Зашуміла Верховина" (1976), "Нескорені" (1987) та ін. Як журналіст, друкувався в укр. націоналістичній пресі. Чл. АДУК; чл. Союзу Укр. Філіателістів, створив серію поштових марок "Укр. підпільної Пошти".

І. Горчинська

РИЧКУН Іннокентій (Innokentiy [Innocent] Rychkun), ієромонах ЧСВВ; н. 24.9.1910 в провінції Саскачеван, Кан., п. 23.11.1988 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Рукоположений на свящ. 1936, душпастирював в парафіях Чикаго, Бінггемптон, Н.Й., в Нью-Йорку, на Фльор. в Маямі, Норт Порт і Апопка. В Норт Порті започаткував парафію Входу в храм Пречистої Діви Марії і будову церкви.

І. Г.

РИЧОК Роман (Roman Rychok), економіст, громад. діяч; н. 25.7.1919 у Вільхівці, р-н Долина, Івано-Франківська обл., п. 10.6.2010 в Мейплвуд (Maplewood), Н.Дж. Д-рат з економіки здобув 1949 в

УВУ. Студіював у Познані (Поль.) і у Львові. Був чл. Студентської громади, ОУН, студентської корпорації "Чорне море". Під час 2 Світ. війни попав у нім. полон, як вояк совєтської армії. В 1944 був дир. об'єднаних робітень "Труд" у Стрию. Виїхавши того ж р. на Зах., жив у Відні, Зальцбургу і Мюнхені. Від 1950 у США. Був дир. банку "Тризуб" в Ньюарку, Н.Дж. Зайнявся громадською працею у ЗУАДК, Т-ві "Самопоміч", Об'єднанні Прихильників УНР у США. Провідний чл. УБС, 12 рр. управитель виховно-відпочинкової оселі "Верховина", ред. газ. "Нар. воля" (1983-86), чл. Т-ва Приятелів РУХ-у. Власник підприємства нерухомостей.

І. Горчинська

РІВЕРГЕД (Riverhead), м-ко в шт. Нью-Йорк, розташоване на р. Пеконік (Peconic), на півн. частині острова Лонг Айленд (Long Island), на сх. побережжі США. Р. – гол. м-ко пов. Саффолк (Suffolk), знаходиться 115 км на сх. від Нью-Йорку. Нас. 21410 (2000), українців 260. Р. – один з перших осередків на острові, де українці поселилися від поч. 20 ст., перев. фермерн, бл. 60 родин. 1924 засн. гр.-кат. парафію св. Івана Хрестителя. Існує відділ УНС.

р.м.

РІДЖ Томас (Thomas Ridge), амер. політ. діяч, губернатор шт. Пен., перший Секр. Безпеки Батьківщини США; н. 26.8.1945 в Мунгалі (Munhall), Пен., походженням матері україн. роду з Слов. Закінчив бакалярат в Гарварді (1967), і 1972 здобув д-рат права в Дікінсон Школі Права (Dickinson School of Law) в Пен. Під час В'єтнамської війни служив в Америк. Армії (1968-70). З 1972 мав приватну практику права. 1980 був вибраний Заст. Пов. Адвокат (Assistant District Attorney) в Ірі (Erie County), Пен. Обраний до Конгресу Америки з півн.-зах. Пен. і служив 7 каденцій (1982-95). Вибраний на губернатора Пен.

(1995-2001). Після терактів проти США 2001, През. США Джордж Буш, мол. призначив Р. Помічником Президента США з Національної Безпеки (Assitant to the President for Homeland Security), а 2003 став першим Секр. Національної Безпеки США (U.S. Secretary of Homeland Security). 2005 залишив посаду. З 2005 – чл. ради директорів кількох компаній, зокрема Home Depot, Hershey Company, Exelon Corporation, та стар. радник Deloitte and Touche і TechRadium. Р. – засн. і гол. дир. Ridge Global, LLC, компанія консультації про оборону. Автор (разом з Ларрі Блум) кн. "The Test of Our Times: America Under Siege...and How We Can Be Safe Again" (2009). Нагороджений кількома військ. медалями: Бронзовою Зіркою, Медалею Нац. Оборони за відмінну службу, Медалею В'єтнамської служби та ін. Р. нагороджений Премією Вудров Вілсона, Ірі інтернац. летовище переіменовано на Tom Ridge Field та в стейтовому парку Преск Айл (Presque Isle State Park) центр названо його ім. (Tom Ridge Environmental Center).

Н. Заяць

РІДНА УКРАЇНСЬКА ВІРА – РУНВіра (Ukrainian Native Faith RUNVira Church), рел. сект. церква, базована на віруваннях

Святиня Матері-України "Оріяна". Спрінг Глен, НЙ.

передхристиянської Руси-України, але політеїзм (многобожжя) замінено і утверджено в монотеїзм – віра в одного Господа Дажбога. Засн. 1964 у Вінніпегу, Кан. і Нью-Йорку духовним учителем Левом Силенком "Орлигорою". "Мага Віра" – це святе письмо українців РУНВіри, та ще є ряд ін. видань про катехнзм, обряди та ін. Видається місячник "Самобутня Україна" (від 1966). Гол. осідок на США знаходився в Гантінгтон (Huntington), Конн., перенесено на свою оселю в Спрінг Глен (Spring Glen) бл. Елленвіль, Н.Й., де мають свою святиню Матері-України "Оріяни". Вірні знаходяться в громадах Америки, Кан., Англ., Австрал., Нім. та тепер і в Україні.

р.м.

"РІДНА ШКОЛА" (Native School), місячник засн. 1918 в Джерзі Ситі, Н.Дж. у вид. ві Т-ва Гр.-Кат. Дяковчителів в Америці. Гол. ред. – Дмитро Андрейко. Ціль "Р.Ш." було поширення науки і освіти між українцям в Америці. Виходив до 1919.

р.м.

"РІДНА ШКОЛА" ("Ridna Shkola" Native School), наук. журн. Шкільної Ради УККА (з 1966). Вперше виходив як кварталник, пізніше щодва місяці, а тепер тричі в році видано в Нью-Йорку. "Р.Ш." містить новини Шкільної Ради, ст. на наук. і пед. теми українознавства, рецензії кн. та ін. Ред. журн. були: Едвард Жарський, Р. Андриєнко-Данчук, Євген Федоренко.

р.м.

РІЗНИК Володимир (Wolodymyr Riznyk), гром. активіст і гром. діяч; н. 27.2.1910 в Нью-Йорку, п. 27.11.2004 в Норт Порті (North Port), Флор., похований в Веніс (Venice), Флор. 1914 разом з мамою переїхав до Помор'я, Зборівського пов., Гал. Закінчив гімназію в Бережанах, не мав можливості в поль. режиму дістатися на студії, повернувся до США. В Нью-

Йорку познайомився з молодими націоналістами й, студіюючи потім в УГА в Подєбрадах, Чехо-Слов., став активним в студентській громаді, в курені ст. пластунів, в корпорації "Зарево" та в гуртку ОУН. 1933 зі студією танку Василя Авраменка об'їхав укр. громади США і Кан. з показом фільмів про виступ танцюристів тієї групи. Повернувшись до Нью-Йорку, почав працювати в канцелярії ОДВУ і на 5 з'їзді вибрано його секр. центр. управи, 1942 – заст. гол. і ред. органу ОДВУ "Україна". 1961-63 став гол. централі ОДВУ, а 1967 адміністратором Оселі ОДВУ в Лігайтоні (Lehighton), Пен. Один із засн. ЗУАДК. 1972 перейшов на пенсію, і 1974 переїхав до Норт-Порту, Фльор., зорганізував, разом з дружиною Павлиною, "Об'єднання українців", що під його проводом було поч. побудови Укр. Рел.-Культ. Центру Осередку св. Андрія з церквою і 45-апартаментовим кондомінієм.

І. Горчинська

РІЗНИК Павлина (Paulina Riznyk), з роду Мигаль, дружина Володимира Різника, журналістка, гром. діячка; н. 27.2.1917 в шт. Пен., п. 25.12.1997 в Норт-Порті (North Port), Фльор., похована у Венісі (Venice), Фльор. 1928 переїхала з мамою до Нью-Йорку, де закінчила сер. освіту і згодом вивчила журналістику в Хантер Коледжі (Hunter) в Нью-Йорку. Приїзд 1929 полк. Євгена Коновальця і створення ОДВУ захоплювало молоду Р. акцією допомоги діяльності УВО і вона організувала відділ Молоді Укр. Націоналісти (МУН) і стала представницею молоді в Центр. управі ОДВУ. Редагувала сторінку МУН і Укр. Золотого Хреста (УЗХ) в органі ОДВУ "Націоналіст" (пізніше "Україна"). Секр. ЗУАДК (1947-48), очолювала Комітет Оборони і Допомоги, що діяв для репресованих їх родин. Активна в орг-ції УЗХ на різних постах, зокрема секр. гол. управи, пізніше гол. Гол. Управи (1954-

58), нагороджена почесною гол. УЗХ. Р. вклала багато праці в розбудову Оселі ОДВУ в Лігайтоні (Lehighton), Пен., співзасн. таборів молоді УЗХ (з 1958) на цій оселі. З переходом на пенсію і виїздом на Фльор., організує соборну укр. громаду пенсіонерів в Укр. Рел.-Культ. Центр Осередку св. Андрія в Норт-Порті.

Н. Пазуник

РІПЕЦЬКИЙ Модест (Modest Ripescy), лікар, учасник збройного підпілля УПА, гром. діяч; н. 27.12.1921 у Львові, п. 28.6.2004 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. У 1940 почав мед. студії у Львівському Мед. Ін-ті. Як чл. ОУН, під час нім.-сов. воєнних дій в Гал. став чл. УПА (псевд. "Горислав"), виконував обов'язки лікаря УПА на Лемківщині. Був надрайонний провідник СБ надрайону "Бескид". Учасник рейду УПА на Захід. З 1947 в Нім., де продовжував мед. студії в ун-ті в Ерлангені, які закінчив дипломом лікаря (1951). Захистив д-рат в Ун-ті Людвіка-Максиміліяна в Мюнхені (1956). З 1957 в США, відбув мед. практику в м. Йонкерс (Yonkers), Н.Й., переїхав до Чикаго, де мав свою приватну практику до 1998 коли вийшов на емеритуру. Активний чл. Середовища УГВР, чл. і гол. Об'єднання кол. воєнів УПА, довіголітній гол. Видавничого комітету "Літопис УПА", ред. кн. "Літопису УПА". чл. ред. ради Відділу джерел історії національно-визвольної боротьби 20 ст. при Ін-ту укр. археографії АН України, гол. ради ТЗОВ "Літопис УПА" у Львові, гол. правління Благодійного Фонду "Літопис УПА" у Львові, чл. УЛТПА та ін. Містив свої спомини з часів повстанської боротьби на укр. землях в журн. "Укр. Самостійник" і "Вістях Комбатанта".

М.С.

РІПЕЦЬКИЙ Степан (Stepan Ripescy), юрист-адвокат, гром. діяч і публіцист; н. 22.12.1898 в Самборі, Гал., п. 2.10.1986 в м. Волдвік

(Waldwick), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив гімназію в Самборі, вивчав право у Львові, опісля в Празі

в Карловому ун-ті де здобув д-рат юридичних наук. 1914 добровольцем вступив до УСС, в рядах якої перебував до 1918, переважно на фронті, як підстаршина і старшина – у ранзі чотаря УСС був на фронтах проти армій Росії в Гал. й на Придніпрянщині. Брав участь в боях УСС на Маківці, на Лисоні (1916). 1918-19 – старшина УГА на протиполь. фронті під Перемишлем. 1919-20 інтернований в Яблоннім ЧСР. Після укр. визвольної війни, Р. провадив адвокатську канцелярію в Самборі, 1921-22 гол. Академічної Громади в Празі, гол. Драгоманівської Громади, ред. студентського рад. журн. "Життя", співзасн. ЦЕСУС-у, співроб. журн. "Нова Нива", чл. Закорд. Комітету Укр. Партії Соціалістів-Револьюціонерів (1921-26). Лектор соціології Високого Пед. Ін-ту в Празі (1923-26). Виїхав до Гал. 1926, поселився в Сокалі. Там працював до 1939 як кандидат адвокатури, а згодом – адвокат. Брав участь у гром.-політ. житті в пов. і у Львові, чл. Гол. Управи Укр. Соціалістичної Радикальної Партії у Львові (1926-39). 1939-41 учителював у 10-ти Річці, викладаючи укр. мову і літературу, дир. тої школи (1940-41). За нім. окупації гол. Пові. Управи, згодом гол. Укр. Пов. Комітету в Сокалі. Арештований нацистами, ув'язнений 1943 в тюрмах Сокаля, у Раві Руській і у Львові. 1944 на еміграції в Зах. Нім. політично активний і був чл. ЦК Укр. Соціалістичної Партії та чл. УНРади. 1946 в таборі Гановеру – гол. Таборової Ради. До США прибув 1949, жив до 1975 в Брукліні, Н.Й. 1949-60 суперінтендент

чиншового дому в Нью-Йорку. 1957-59 проф. в нью-йоркському відділі УТПГ. 1960-69 – ред. журн. "Вільна Україна", співроб. вид-ва "Червона Калина" та активний чл. Братства УСС. Завідував архівом Босвої Управи УСС з 1914-18, які спроваджено у 1961 до УВАН. Д.чл. НТШ і УВАН. Співроб. ЕУ. Автор праці "Укр. Січове Стрілецтво" (1956), "Листопад 1918 р." (1961), "Бібліографія джерел до історії УСС" (1965), ред. зб. "За волю України" (1967), дописував ст. до газ. і журн.

І. Горчинська

РІЧМОНД (Richmond), м. столиця шт. Вірджинії, і гол. м. Генріко пов. (Henrico County), розташоване в сх. частині шт., 155 км на півд. від Вашингтону, Д.К. Портове м. на р. Джеймс (James), засн. 1782. Р. було столицею Конфедерації підчас амер. війни між штатами. Р. одно з більших м. у шт. з фабриковою, розподільною, комерційною та фін. пром-стю. Пром-сть гол. тютюнова, в-цтво паперу, хемії, металу і текстильна. Нає. 197,790 (2000), з чого українців 280. Організованої укр. громади не було до 1968, коли до Р. приїхав Лев Блонарович. Засн. укр. кат. церкву св. Івана Хрестителя (до того часу приїздив свящ. тільки по кілька разів в рік). Засн. і відділ УНС "Братство св. Івана Хрестителя" і разом з церквою організують культ. і гром. імпрези, пікніки, концерти та ін.

Н.З.

"РОБІТНИК" (Worker), укр. часопис соц. напряму, засн. в Детройті 1914; з 1915 орган Укр. Федерації Соціалістичної Партії. Спершу виходив 3 рази на місяць, пізніше як тижневик (1915-17), щоденно (1917-18) в Клівленді, далі неперіодично. Заборонений поліцією. В кін. 1918 до поч. 1920 став тижневиком, який виходив у Нью-Йорку як орган Укр. Федерації Комуністичної Партії. Ред. були: Т. Починок, Мирослав Січинський, Микола Цеглинський, Євген Крук,

а з 1918 в редколегії були: Г. Легун, Р. Ладан, Д. Мойса й І. Сельський. З "Р." постали комуністичні "Укр. Щоденні Вісті".

р.м.

"РОБІТНИЧА ПРАВДА" (The Worker's Truth), прогресистська газ. виходила в 1922 в Нью-Йорку, після об'єднання комуністичних партій об'єдналася з "Укр. щоденними вістями".

"РОБІТНИЧИЙ ВІСНИК" (The Worker's Herald), наук.-популярний прогресистський місячник виходив з 1919 в Нью-Йорку виконавчим комітетом Укр. Федерації Комуністичної Партії.

РОГАТИНСЬКИЙ КОМІТЕТ див. *Рогатинщина – Центральний Комітет*

"РОГАТИНЩИНА" ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ (Central Committee "Rohatynshchyna"), земляцька світ. орг-ція українців м. і пов. Рогатина. Засн. 1959 в Нью-Йорку; гол. засновники були: Іван Поритко, Роман Крупка, Олег Кудрик, Ярослав Пастушенко, Віктор Вакуловський, Василь Вишиваний, Роман Баб'юк, Ольга Павлів-Калина. При заснуванні чл. – 400, під кін. 1980-их рр. – 450, а опісля 2000 – ч. чл. зменшилося. Гол. були: Іван Поритко (1959-80), Роман Крупка (1984-87), Олег Кудрик (з 1988). Відбулися з'їзди в 1959, 1984, 1986, 1991. Гол. завдання орг-ції: підготувати, опрацювати і видати друком історично-документальну й мемуарну монографію про м. і пов. Рогатин; збирати документи і матеріали, які мають відношення до історії і побуту Рогатинщини, об'єднати всіх українців м. і пов. Рогатина. Видано зб. "Рогатинська земля" 2 т. (т.1 – 1989, гол. ред. Уляна Любич, т.2 – 1995).

р.м.

РОГОЖА Роман (Roman Rohozha), пласт. і спорт. діяч; н. 9.7.1913 у

Верещиці, пов. Городок, Львівської обл., п. 12.8.2006 в Нью-Йорку. Чл. Пласту з 1922; активний у Тайному Пласті, брав участь у провадах юнацький таборів до 1939; чл. куреня "Лісові Чорти". Був одним з організаторів відновленого Пласту 1945 в Нім. Переїхавши до США 1951, активний в пласт. станиці в Нью-Йорку, чл. Гол. Пласт. Старшини в США, та чл. Гол. Пласт. Булави як Гол. Булавний Пластунів і як Гол. ГПБ. Довголітній чл. спорт. Карп. Лещетарського Клубу, гол. – 1949-51 (в Мюнхені, Нім.) та активний чл. в США.

р.м.

РОГОЗИНСЬКИЙ Климентій (Klymentij Rohozinskyj), лікар-хірург, любитель нар. мистецтва і меценат; н. 24.8.1924 в Дрогобичі,

Гал., п. 12.9.1999 в Нью-Йорку, похований в Перт Амбої (Perth Amboy), Н.Дж. Після сер. освіти в Дрогобичі студіював медицину у Львів. Мед. Ін-ті, закінчив в Гайдельберзькому Ун-ті (1949), де захистив дисертацію про фагоцитоз під час бактеріостатичної терапії та одержав д-рат медицини. 1944 подався на Захід, жив у Нім. 1950 прибув до Нью-Йорку. Відбувши інтернатуру і спеціалізацію в хірургії, відкрив приватну практику (з 1959). Був чл. УЛТПА та амер. мед. т-в. За студентських часів видав пропам'ятку книгу "UNRRA Studenten Heidelberg Universitat". Р. – любитель укр. мистецтва, зокрема укр. вишивки, видав 10 альбомів укр. вишивок (4 в Дрогобичі – 1944, 4 в Нім. – 1948, 2 – у Філядельфії). Щедрий жертводавець на НТШ, Укр. Музей й ін. цілі. Разом з дружиною Ольгою (з роду Срібна) встановили стипендійні фонди ім. Юрія Срібного та ім. Рогозинських.

І. Горчинська

РОГУЦЬКИЙ Іван (Ivan Rogutskyi {Roguckyj}), адвокат, гром. діяч; н. 10.10.1891 в Купновичах Старих, пов. Рудки, Гал., п. 21.7.1953 в Нью-Йорку. Сер. освіту здобув в Академічній гімназії у Львові, право студіював у Відні й у Львові. 1914 мобілізований до австр. армії, 1917 попав у рос. полон, звільнений 31.10.1918 – бере участь у Листопадовому зриві у Львові, згодом учасник УГА. Арештований поляками 19.3.1919 наглий суд видав вирок смерті, після 2 рр. амністований. 1926 здобув д-рат права на ун-ті у Львові й після 5 рр. адвокатської практики відкрив свою канцелярію в Самборі. 1944 виїхав до Відня, а 1949 до Нью-Йорку. Р. був активний в гром.-політ. житті Гал., чл. Укр. Радикальної Партії, гол. місц. т-ва "Просвіта". Працював серед селянства, організуючи читальні; у США – чл. Укр. Адвокатського Союзу, Організації Укр. Ветеранів і Літ.-Мист. Клубу.

І. Г.

РОД АЙЛЕНД (Rhode Island), шт. в півн.-сх. частині США, розташоване між шт. Конн. на зах., і шт. Масс. на півн. і сх., і Атлантичним океаном на півд. Площа 3,139 кв. км, столиця Провіденс (Providence). Нас. 1,048 тис. (2000), а тому 3,330 українців, які проживають у всіх пов.: Провіденс – 2,230, Вашингтон (Washington) – 445, Кент (Kent) – 435, Брістол (Bristol) – 110, Ньюпорт (Newport) – 110. Найбільше українців знаходяться в м. Вунсакет (Woonsocket) і Провіденс, які почали сюди прибувати в кін. 19 ст. з пов. Скалат і Гусятин, Гал., на працю у фабриках в текстильній індустрії. У Вунсакет знаходяться дві церкви св. Михайла, перша (засн. 1908) – гр.-кат., друга – укр. правос. (засн. 1941). Церкви у Вунсакет служать також українцям з Провіденс. При церквах засн. школи рел. та українознавства. В Р.А. існували відділи УНС, відділи УРС та "Провідіння", хори, оркестри, танц. гурток, мол. і спорт. т-ва,

Горожанський Клуб. Орг-ції повоснних імігрантів постали в Бостоні Мас. і там ангажувалися активні одиниці з Р.А.

Н.З.

РОДАК Оксана (Oksana Rodak), заміжна Луценко, піаністка, бандуристка, дириг. дитячих хорів; н. 17.7.1967 в Торонто, Ont., Кан. Закінчила Торонтонський Ун-т ступенем мгра муз. освіти. Отримала стипендію на студії в Київській консерваторії ім. Чайковського. 1993-97 – дириг. дитячого хору в Глен Еллін (Glen Ellyn Children's Choir), Ілл. і координатор Дитячої Музики в Четвертій Пресвітеріанській Церкві в Чикаго. 1997-2001 жила в Кисві, зорганізувала дитячий хор "Перлина", який виступав у Київ. Опері, Філармонії, Нац. Академії Музики, в радіо, телебаченні, робив турне по Україні. 2002-07 муз. керівник і дириг. дитячого хору в Нейпервіль (Young Naperville Singers), Ілл. З 2006 співкерівник і дириг. дитячого хору Кантате (Cantate Children's Choir) в півд. передмісті Чикаго. Виступає на гром. концертах в ансамблі бандуристок "Чар-зілля" та ін. Р. – чл. ОДУМ.

І. Г.

"РОДИНА" (The Family), русофільський журн. засн. 1927 в Клівленді. Двомісячник видавала русофільська братська правос. орг-ція Американское Русское Народне Братство і під впливом Рос. Правос. Церкви (Митрополії). Проіснувало до 1940.

РОДИНИ СВ. УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА У ВАШІНГТОНІ див. *Пресвятої Родини Собор у Вашингтоні*

РОЖАНКОВСЬКА Іванна (Ivanna Rozhankovska), з роду Кушнір, гром., зокрема жін. діячка; н. 1914 у Львові, п. 18.6.2001 в Нью-Йорку. Гімназію сс. Василіянок у Львові завершила іспитом зрілості 1932.

Студіювала право на Львів. Ун-ті завершуючи ступенем мгра. Зі Львова виїхала на Зах. 1944, а 1949 прибула до США. Жила коротко в Ютика (Utica), Н.Й., згодом в Нью-Йорку, де закінчила бібліотекарство на Колумбійському Ун-ті. Р. провідний чл. СУА, доволітня гол. централі (1974-87), засновниця 57 відділу СУА в Ютика і 64 в Нью-Йорку. Вона одна із найактивніших ентузіясток Укр. Музею в Нью-Йорку, який був відкритий 1976. Р. – чл. статутової комісії СУА, СФУЖО і УККА, чл. Нац. Ради Жінок США та ексекютиви Міжнар. Жін. Ради; брала участь на їх засіданнях в Осло й у Форумі Світ. Конференції Жін. Декади ООН в Копенгагені.

І. Горчинська

РОЖАНКОВСЬКИЙ Теодор (Theodore Rozhankovsky), юрист, політ. і гром. діяч; н. 14.2.1875 в Сокалі, Гал., п. 12.4.1970 в Вігокен (Weehawken), Н.Дж., похований

на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Правничі студії завершнв на Ягеллонському Ун-ті в Кракові. Працював адвокатом у Львові, належав до Укр.

Нац.-Дем. Партії, був послом Гал. сойму (1913). Чл. Бойової Управи і перший комендант Легіону УСС, заст. коменданта Легіону УСС, згодом отаман УГА, чл. Укр. Нац. Ради ЗУНР, військ. аташе місії УНР у Празі (1919-20). 1921-23 – окружний суддя в Золочеві, потім у Львові. Емігрував зі Львова 1944 і до 1950 перебував в таборі ДП в Ляндеку, Австр., а тоді переїхав до США. Р. засновник і гол. ловецького т-ва "Тур".

І. Горчинська

РОЖКА Осип (Osip Roshka), ред., журналіст, гром. діяч; н. 15.2.1946 в Падерборні, Нім. Початкову освіту здобув у Бельгії. 1958-64 студіював у Римі, де закінчив матуру в Укр. Папській Малій Семінарії. Студіював у держ. Ун-ті в Гент, Бельгії, де здобув наук. ступінь ліценціату (1973). 1974 емігрував до США, і продовжував студії в Мічиганському Ун-ті в Айн Арбор. Тут викладав укр. мову. 1999-2002 студіював в УВУ. Був гол. укр. мюнхенської громади ЦПУН (1999-2002). Співроб. кварталника "Авангарду" (від 1968), 1989-91 – гол. ред. 1986-98 ред. епархіяльного часопису стемфорської епархії "Сівач". 1990-97 і 2003-08 – ред. укр. газ. "Америка", також ред. англомовну частину (1991-97 і 2003-06). 1997-98 гол. ред. англ. сторінки "Нац. Трибуни". Ред. зб. "Осередок праці Філядельфійської громади 1980-2010" (2010). Активний чл. СУМ: гол. Осередку СУМ в Бельгії (1967-69), чл. Центр. Управн та гол. Центр. Управи СУМ (1989-92). В тому ж часі очолював КУМО при СКВУ. Від 1968 працював з сумівською молоддю на виховних і вишкільних таборах як виховник і комендант в різних країнах.

О.Л.

РОЖОК Стефан (Stefan Rozhok), маляр; н. 22.7.1917 в м-ку Рожнятові, пов. Долині, Івано-Франківської обл., п. 23.10.2011 у Філядельфії. Після 2 Світ. війни і примусовій праці, мист. студії почав в мистця-скульптора Сергія Литвиненка в Укр. Образотворчій Студії Вищого Типу в ДП таборі в Карльсфельд-Берхтесгадені, Нім. (1945-47) і в Мюнхенській Академії Мистецтв у Бад Райзенгаль (1948-49). Прибув до США 1950 і поселився у Філядельфії. Тут доповнив студії в Пенсильванській Академії

Мистецтв (1951-57) і одночасно викладав малярство в Укр. Мист. Студії у Філядельфії (1952-83). Був чл. Німецького Об'єднання Професійних Мистців у Мюнхені, Пенсильванської Академії Мистців, Нац. Асоціації Професійних Мистців у Вашингтоні та чл. Об'єднання Мистців Українців в Америці. Малює олією і аквареллю в постімпресіоністичному стилі. Картини відзначаються сильними чистими кольорами, оминаючи деталі. Малює пейзажі і картини з людськими постатями. Активний в мист. житті Філядельфії, дописував до ж. "Нотатки з Мистецтв". Автор в двох мовах філософічно-мист. роздумів на рел. теми "Правда-Мистецтво-Філософія" (2002). Виставляв в Європі, Кан. та США. Брав участь у річних виставках ОМУА в Нью-Йорку.

Б. Титла

РОЗГАН (псевдо) див. *Несторович Володимир*

РОЗГІН Євгенія (Yevheniia Rozhin), з роду Туркало, дружина Івана Розгона, маляр, графік; н. 29.3.1895 в с. Немиринця на Поділлі, п. 19.6.1980 в Детройті, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку.

Мист. освіту почала в Київ. Художній Школі та Київській Академії Мистецтв. В Києві працювала в групі Михайла Бойчука при розмальовванні Луцьких касарень 1919. 1923 вступила на поліграфічний відділ Художнього Ін-ту в Києві, який закінчила 1929 і влаштувалася на працю у вид-ві "Книго-спілка" у Харкові. Тут працювала через 2 рр. як мист. керівник вид-ва і

виконала за той час 76 обкладинок для різних книжок і журн. 1949 прибула до США і поселилася в Детройті. Виконувала ілюстрації для укр. дитячих вид. Ілюстрації відзначаються легким стилем. В такому стилі творила графіку екслібрисів. Р. брала участь у виставках жін. творчості в Нью-Йорку.

Б. Титла

РОЗГІН Іван (Ivan Rozhin), д-р ветеринарії і д-р біологічних наук; н. 18.9.1897 в с. Куманів, Подільської губ., п. 10.7.1972 в Детройті. Випускник Київ. Ветеринарно-Зоологічного Ін-ту 1927; д-р ветеринарії і д-р біологічних наук АН УРСР Київ, 1937. Учасник Визвольних Змагань 1917. Наук. працівник в Києві, Харкові, Тбілісі (Грузія), Білій Церкві та Дніпропетровську (1927-41); ректор Дніпропетровського Ун-ту (1942). Декан УТГІ (1948). Д.чл. УВАН, НТШ, проф. УВУ, діяч Об'єднання Амер. Патологів, Об'єднання Амер. Ветеринарних Лікарів та Об'єднання Укр. Ветеринарних Лікарів та Амер. Академії Наук у шт. Ілл. (1948-72); керівник стейтової діагностичної лабораторії в Централія (Centralia), Ілл. (1960-71). Автор понад 100 наук. праць, 33 публіцистичних і 50 різних ст.

І. Горчинська

РОЗДОЛЬСЬКИЙ Роман (Roman Rozdolskyj), псевд. Прокопович, син філолога і фолклориста Осипа Роздольського, економіст, історик, гром. діяч; н. 18.7.1898 у Львові, п. 20.10.1967 в Детройті. З молодих літ належав до соціалістичних гуртків Драгоманова, один із засн. 1918 орг-ції Інтернац. рев. соціал-дем. молодь; 1918-19 рядовий УГА. Належав до засновників й ідеологів

Ком. Партії Зах. України (КПЗУ). 1929 здобув звання д-ра політ. наук на Віденському Ун-ті. 1934 повернувся до Львова, працював в ун-ті при кафедрі польс. економіста Франциска Буяка. 1942-45 – в'язень нім. концтаборів.

Автор кількох монографій. Друкувався в різних журн. Його праці стосуються походження і розвитку теорій Маркса-Енгельса, соц.-екон. історії, сусп. і рев. рухів та ідей у Сх. Європі 18 і 19 ст., в тому й в Україні. Наук. праці писав нім. і польс. мовами: "Die grosse Steuer – und Agrarreform Josefs II" (1961), "Stosunki poddańcze w dawnej Galicji" (2 тт., 1962), "Friedrich Engels und das Problem der 'Geschichtslosen Völker'" (1964), "Zur Entstehungsgeschichte des Marxschen 'Kapital'" (2 тт., 1968-69). Його визнають як знавця екон. теорії Маркса, одного із представників неомарксизму, бо він зовсім по-новому тлумачив "Капітал" Маркса.

І. Горчинська

РОЛЬ Йосиф (Joseph Roll), церк.-муз. діяч, дириг.; н. 13.6.1949 в Бервік (Berwick), Па. Вчився в сер. школі і колегії св. Василія в Стемфордї, Конн., в Торонтонському Ун-ті та в Кат. Ун-ті у Вашингтоні (бакаляр філософії, 1972). Сх.-христ. богословіє студіював у Фордгамському Ун-ті в Нью-Йорку (мгр, 1976-78). В Стемфордї вивчав також музику. Дириг. хору "Марічка" в Торонті, та чл. Літургічної комісії Торонтонської єпархії (1976-78). З 1979 організатор і дир. дяківських курсів у Кан. і США. Автор "Музика УКЦ для хорального вжитку" (1984) та "Літургія св. Івана Золотоустого" (1984) та ін. наспівів різних церк. відправ.

В. Ленцик

РОМ (Rome), м-ко в півн. частині шт. Нью-Йорк, рошташоване в пов. Онайда (Oneida) при р. Могак (Mohawk); нас. 34,920 (2000), з чого 390 українців в самому м-ку. Віддалене 152 км на півд.-сх. від

Албані (Albany) столиці шт., і 24 км на півд.-сх. від м. Ютика (Utica). Р. знає як "мідяне місто", бо тут виробляють мідяні і бронзові речі і дроти, кухонні посуду. Тут ще роблять будівельну машинерію і військове приладдя для літаків, бо тут було військове летовище Гриффис (Griffiss Air Force Base). Українці почали поселяватися з Гал. в Р. на поч. 20 ст. Ще з 1910-их рр. укр. кат. Богослужби відбувалися тут, і церкву св. Миколая побудовано в 1918; в 1930-их рр. ця церква перейшла на православну. Нову укр. кат. церкву св. Михаїла побудовано в 1950-их рр. новими імігрантами після 2 Світ. війни. Існують прицерк. сестрицтва та хори. В Р. існували відділи УНС (з 1917), УРС і Укр. Нар. Помочі. 1932 збудовано Нар. Дім, де була бібліотека, танц. кружок і Укр.-Амер. Ветеранський клуб. Українці Р. включаються в гром. життя Ютики.

Н.З.

РОЗМАЙ (псевдо) див. *Веретенченко Олекса*

РОЗМАЙ Галина (псевдо) див. *Колос Інна*

РОЛЯНИК (псевдо) див. *Завадович Роман*

РОМ П. (псевдо) див. *Голубенко Петро*

РОМАН Марія Єроніма (Maria Jerome Roman), черниця-василіянка, педагог, рел. діячка; н. 25.9.1909 в Пеквіль (Peckville), Пен., п. 27.1.1998 в Фокс Чейсі (Fox Chase), Пен. До Чину сс. Василіянок вступила як новичка 1925. Була першою організаторкою і дир. школи св. о. Миколая в Чикаго 1936. Вищі студії з ділянки освіти завершила ступенем бакаляра 1945, і ступенем мгра з англ. мови і літератури 1951 в Фордгамському Ун-ті. Д-рат отримала в Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні, Д.К. (1968). Між тим жила 9 рр. в Римі і студіювала богословіє в Понтифікальному

Палському Ін-ті "Реджіна Мунді". 1951-54 була провінційальною сс. Василіянок у США. 1954-63 Ген. Секр. Капітули ЧСВВ в Римі. Вчила в школах Філядельфії, Нью-Йорку, Гемтремку, Чикаго і в Академії св. Василія у Фокс Чейсі, Пен., та Менор Джуніор Коледжі в Дженкінтаун, Пен. Відповідала за будову сиротинця у Філядельфії і за укр. бібліотеку Менор Джуніор Коледжу. 1951-54 і 1964-70 – през. Менор Джуніор Коледжу. 1963 появилася її праця "Полум'яний стовп з Каппадокійської Цезареї" – про життя св. Василія Великого (в укр. і англ. мовах). 1979 була нагороджена "Українкою Року", отримала нагороду "Very Special People Award" за працю з неповноцінними.

І. Горчинська

РОМАНЕНЧУК Богдан (Bogdan Romanenchuk), педагог, літературознавець, ред.; н. 23.2.1906 у Воскресінцях Коломийського пов., Гал., п. 9.1.1989 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Гімназійну освіту закінчив у Рогатині 1929. 1929-35 студіював слов. філологію і літературу у Львові. Ун-ті.

Дальші студії в Пенсильванському Ун-ті в Філядельфії (1955-58), де отримав ступінь д-ра філософії на основі дисертації "Модерністичні напрямки в укр. літературі в 1900-23 рр." Працював учителем в Академічній гімназії (1942-44) і в Другій держ. гімназії у Львові. Виїхавши 1944 на Зах., осів в ДП таборі в Ляндеку, Австр., де з ін. організував таборову гімназію. 1949 емігрував до США, жив у Філядельфії, де був одним із організаторів Школи Українознавства і викладав укр. мову й літературу. Від 1960 вчив слов'янські та нім. мови в пед. коледжі в Пітсбургу, а опісля в ун-

ті в Наягара Фоллс, Н.Й. Крім пед., займався наук. і вид. діяльністю. В його вид-ві у Львові (1936) появились твори Лесі Українки, Миколи Хвильового, поезії Євгена Маланюка; а в Кракові (1941-44) видав твори Івана Франка, Лесі Українки, Богдана Ігоря Антонича й ін.; у Філадельфії видав м.ін. "Слово о полку Ігореві" і кілька зб. поезій. Видавець і ред. літ. журн. "Київ" (1950-61) і бібліографічного журн. "Укр. Книга" (1971-81). Опрацьовував з рамени Шкільної Ради при УККА підручники, два тт. історії укр. літератури "Азбуковник" (1966, 1975). Автор праці "Укр. письменство. Стара доба" (1946). Був ред. журн. ООЧСУ "Вісник", і перший ред. "Нац. Трибуни". Як активний чл. укр. громади, працював також на політ. і культ. полях, був чл. гол. управи ООЧСУ, гол. УККА в Філадельфії, гол. осередку НТШ, деякий час ред. щоденника "Америка". Працював над регіональним зб. "Коломийщина". Д.чл. НТШ.

І. Горчинська

РОМАНИШИН Іван (Ivan Romanushyn {John Romanation}), адвокат, гром. діяч; н. 16.5.1915 в Ньюарку, Н.Дж., п. 28.10.2006 в Савт Оранж (South Orange), Н.Дж. Студіював право в Ратгерс Коледжі (Rutgers) й Школі Права. Під час 2 Світ. війни служив в Амер. Армії. Працював адвокатом, заст. прокурора в Есекс пов. (Essex County), спеціалізуючи в амер.-укр. справах. Р. – адвокат Trident Savings and Loan в Ньюарку; 2001 перейшов на пенсію. Активний в гром. житті: гол. Ліги Укр. Молоді Північної Америки (1937-38), був гол. Укр. Студентського Т-ва в Н.Дж., засн. укр. журн. "Trend", гол. Укр. Республіканського Комітету Н.Дж., чл. УНС.

р.м.

РОМАНИШИН Іван (Ivan Romanushyn {John Romanation}), годинникар і ювелір, гром. діяч; н. 20.1.1923 в с. Стежинці б.

Балигорода, Лемківщина, п. 31.12.2006 в Вотервліт (Watervliet), Н.Й., де й похований. У Львові закінчив промислов техн. школу й годинникарську ювелірну практику. На еміграції продовжував своє знання в Нім., Англ. 1951 переїхав до США. Відкрив своє підприємство "Romanation Jewelers Store" в м. Трой (Troy), Н.Й. 1988 з нагоди тисячоліття Хрещення Руси-України зробив золоту писанку єдину в світі, оздоблену 441 коштовними каменями зі слонової кости в золоті, там помістив мініатюрні два храми св. Софії в Києві та св. Юра в Львові. Автор книжки про дорогоцінні камені "Самоцвіти" (1996). Як знавець самоцвітів, Р. був през. Столичного клубу Мінералогів в Албані. Активний в укр. громаді: гол. Укр. Горожанського Клубу, гол. відділу УККА у Вотервліт, гол. Оборони Лемківщини Округа Албані, чл. Братства св. Миколая.

Н.З.

РОМАНИШИН Роман (Roman Romanushyn), проф.-педагог; н. 6.5.1914 в с. Рибники на Бережанщині, п. 21.2.2000 в Норт Порті (North Port), Флор., де й похований. Нар. школу закінчив у рідному с., а пед. освіту здобув у Тернополі. Забіль. та нім. окупацій вчителював на Бережанщині. Емігрував до Міттенвальду, Нім., де zorganizував школу й вчив аж до самого виїзду до США (1949). Замешкав у Гартфорді, Конн. Попри фізичну працю різьбяр, вчителював і був директором Школи Українознавства. Гол. відділу УККА. З 1970 вчителював у Малій Семінарії св. Василя в Стемфордї. Засн. "Укр. днів" в Стемфордї. Перейшовши на емеритуру 1984, поселився в Норт Порті, де був чл. Парафіяльної Радн і гол. Укр. Патріархального Т-ва.

р.м.

РОМАНКІВ Любомир (Lubomyr Romankiw), інж. д-р, винахідник, пласт. діяч; н. 17.5.1931 в Жовкві,

Гал. До гімназії почав ходити у Львові. 1945 переїхав до Мюнхену, 1948 до Едмонтону, Кан. Там студіював хем. інженерію в Унті Альберти (бакалярат, 1957). Продовжував студії у Мас-сачусетському Ін-ті Технології в Кембриджі, де здобув мгрський і д-рський дипломи (1962) у металургії. Працював як провідний науковець, дослідник, винахідник компанії IBM – Thomas J. Watson Research Center в Йорктаун Гайте (Yorktown Heights), Н.Й. Р. винахідник процесів будови індуктивних і магніто-опічних мікроголовок для запису інформації, що уможливили появу "твердих дисків" та особистих комп'ютерів. Отримав ряд високих відзначень за свої винаходи. Р. – автор і співавтор понад 130 опублікованих праць і б. 50 патентів. Чл. Т-ва електрохіміків в США, чл. Академії Технології IBM (IBM) та Академії Инж. Наук. України. Активний чл. Пласту з 1946 (в Берхтесгадені, Нім.); чл. куреня "Сіроманці"; 1948-57 співорганізатор пласт. станиці в Едмонтоні, де був виховником, і мав різні пости, зокрема станичний. Чл. Крайової Пласт. Старшини (КПС) в США: 1965-77 заст. гол. КПС та секр. КПС; 1978-84 буа гол. Головної Пласт. Булави (ГПБ), засн. Фонду Дрота; 1987-94 – гол. Головної Пласт. Ради. Нагороджений пласт. Орденами св. Юрія в сріблі і золоті. З 1997 трьократно переобраний Начальним Пластуном Укр. Сквартської Орг-ції Пласт. Він опрацював програму розбудови Пласту в Україні і розвинув широку акцію здобуття фондів для цього. Д.чл. НТШ.

р.м.

РОМАНЧУК Антін (Antin Romanczuk), син мистця Тита Романчука, мистець-малює, зокрема портретист; н. 1898 у Львові, п. 1960 в Нью-Йорку. Гімназійну освіту здобув у Швейцарії, студіював у Женевській Академії Мистецтв й у приватній школі бельгійського проф. Альберта Журдана в Давосі. 1920 переїхав до Італ. і там завершив свої студії. Виконав портрети відомих особистостей і іст. постатей Італ. Його портрети піяніста Падеревського, композитора Кубеліка, іст. фігури Італії Гарібальді знаходяться у держ. музеях Європи; брав участь у багатьох виставках Європи й Америки. В США виконав низку портретів укр. письменників і діячів, красвидів, графіки. Р – відомий реставратор старовинних ікон, малюнків на склі, вітражів церков.

І.Г.

РОМАНЮК Іван (Ivan Romaniuk), інж.-агроном, меценат науки; н. 1886 в Гал., п. 10.5.1973 в Сіракуз (Syracuse), Н.Й. Учасник визвольних змагань, чл. пов. комісаріату ЗУНР у Борщеві. 1919 – чл. пов. комісаріату УНР в Кам'янці-Подільському, організатор і керівник укр. кооп. руху в Гал., згодом організатор укр. пром.-торг. життя у Львові, заснував фірму торгівлі насінням, фабрику свічок і хем. виробів "Астрон". 1944 переїхав з Львова до Австр., відтак 1957 до США, де жив у Сіракуз. Р. був активний чл. УККА, засн. 15000 дол. Фондації в рамках НТШ, меценат-добродій укр. орг-цій та наук. установ.

І.Г.

РОМАНЮК Леонід (Leonid Romaniuk), інж., сотник Армії УНР, старшина-гарматчик 3 Залізної Дивізії; н. 10.3.1898 в Новій Ушиці на Поділлі, п. 7.12.1984 в Сан Дієго, Каліф., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Баанд Бруку. Гімназію закінчив у Жмеринці, закінчив УГА в Подєбрадах, згодом

на Карп. Україні, активний в т-ві "Просвіта", Учительській Громаді, Пласті, чл. театр. гуртка і хору, Ради Укр. селянських Кооператив Закарпаття. Близький співроб. през. Карп. України Августина Волошина в мін-ві господарства, сотник Карп. Січі, посол до Союму Карп. України. 1940 арештований в Югославії, де просидів 2 місяці. Кінець 2 Світ. війни застає його в Нім., в м. Авгсбург, де є дир. сер. торг. школи, в Регенсбурзі – лектором УТГІ. 1947 переїхав до США, жив у Лос Анджелес. Активний в гром. житті, гол. Укр. Культ. Осередку, відділу Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, чл. Комітету поневолених націй, викладач курсів українознавства, журналіст.

І. Горчинська

РОМЕН П. (псевдо) див. *Голубенко Петро*

РОНДЯК Роман (Roman Rondiak), військ., полк. Армії США (у відставці), гром. діяч; н. 4.11.1936 у Львові. Емігрував з батьками до Чехо-Слов., згодом до Нім. (1948-49). 1949 переселився до США в Нью Гейвен, Конн. Студіював на Ренселаєр Політехнічному Ін-ті (Rensselaer Polytechnic Institute) в Трой (Troy), Н.Й. (бакаляра з ділянки механіки, 1960). 1961 поступив до Армії США, де паралельно з військ. службою продовжував студії з механіки і здобув мгра наук (1969). Закінчив обов'язкові військ. офіцерські курси та Штабний Коледж Збройних Сил США (Armed Forces Staff College) в Норфолк (Norfolk), Вірдж. Службу відбував у Нім. та дві військ. турні у Півд. В'єтнамі (1966-67 і 1969-70), де командував підрозділами спеціального призначення (U.S. Army Special Forces). Згодом був підвищений до ранги полк. Після повернення

з В'єтнаму був призначений на посаду як науковець при Департаменті Дослідів і Розвитку в Пентагоні (1970-75) та як заст. командира військ. Лябораторій Дослідів і Розвитку (Natick R&D Laboratories) в Мерил. (1982-85). Р. нагороджений багатьма медалями Армії США, зокрема Бронзовою зіркою з пристроєм V (4-ий пучок) за відвагу, Медалею Мін. Оборони США за заслуги, Авіаційною медалею, Медалю "Пурпурне серце" та ін. Після 24 рр. військ. служби, з 1985 продовжував як наук. консультант. Р. автор багатьох наук. праць. Активний чл. Пласту – займав пости кошового, станичного, гол. Красвої Таборової Комісії; чл. куреня "Чорноморці".

С. Олійник

РОСЛАВЕЦЬ Г. (псевдо) див. *Косач Юрій*

РОСОЛ Іван (John Rosol {Rosolowicz}), справжнє прізвище Росолович, мистець-ілюстратор; н. 14.6.1911 в Філядельфії в родині укр. емігрантів, п. 29.6.1995 там само. Після закінчення сер. оевіти, Р. отримав чотирирічну стипендію до Філядельфійської школи індустріального мистецтва (Philadelphia Museum School of Industrial Art), яку закінчив 1932. Від молодих літ рисував, поміщував свої малюнки в шкільних публікаціях, принагідно в газ. у Філядельфії, а 1930 отримав нагороду в конкурсі коледжового гумору. Працював у мист. відділі філядельфійської газ. "The Evening Public Ledger" і поміщував ілюстрації в англомовному додатку до "Свободи" – "The Ukrainian Weekly". З 1936 гумористичні малюнки Р. почали появлятися в довідниках подорожей і імпрез, що його видавало бюро транспорту у Філядельфії (Philadelphia Transit Company), в журн. "Saturday Evening Post", "The Country Gentleman", "Literary Digest", "Click", "Country Home", "New York Journal", "Everybody's Weekly" (в

Лондоні), "Globe", та в кількох гумористичних публікаціях та й навіть в обгортках Fleer's Bazooka Bubble Gum. Ілюстрації Р. появлялися в англомовному журн. УРС "The Ukrainian Life" (1940-44). Друком вийшла кн. його гумористичних ілюстрацій про котів "Cat o' Five Tails" (1944). У пропам'ятній кн. УНС (1936) знаходиться його знаний малюнок, на якому зображений укр. емігрант з поч. 1900-их рр., який відповідає на запит національності "австрійан, рашен, чи правдоподібно поліш", а друга карикатура – це той сам емігрант 30 рр. пізніше, який вже гордо відповідає, що він українець.

Н. Заяць

РОСТОВЦЕВ Михайло (Michael Rostovtsev [Rostovtzeff]), історик, філолог, педагог і проф.; н. 10.11.1870 в Житомирі, п. 20.10.1952 в Нью-Гейвені (New Haven), Конн., де й похований; засягом, документациєю й глибиною своїх праць – один з найавторитетніших знавців історії та археології старинного Риму, Греції, України з Кубанню і Кримом (які називав Півд. Росією), Близького і Сер. Сходу. Сер. освіту здобув у першій клясичній гімназії в Києві, студіював в Київському Ун-ті 1888-90, а завершив ун-тську освіту в Петербурзькому Ун-ті 1892 в ділянці клясичної філології; один рік працював учителем в Царському Селі. Отримавши держ. стипендію, починаючи з 1893 відбував студійні подорожі до Італії, Греції, Туреччини, Болгарії, Австрії, Іспанії та Англії; 1898 захистив мгрську тезу, а в 1903 д-рську дисертацію "Римські свинцові тессери" (Санкт-Петербург, 1903); з січня 1899 приват-доц., 1903 надзвич., з листопада 1908 звич. проф. клясичної філології Петербурзького Ун-ту. 1917 обраний чл. Імператорської

Академії Наук; в пол. 1918 виїхав з Рос. до Англії, де викладав на Оксфордському Ун-ті 1918-20; 1920-25 проф. античної історії в Ун-ті Висконсин в Медісон, Віск. Запрошений 1925 Сільським Ун-том на позицію проф. античної історії й археології, з якої 1939 пішов на пенсію, але залишився до 1944 дир. археологічних досліджень і розкопок зокрема над р. Євфратом та куратором старинного мистецтва в Сїлі.

Від початку праці в Сільському Ун-ті старався розбудувати колекцію матеріалів ун-тської бібліотеки, до чого закликав свого кол. студента і молодшого колегу Г. Вернадського. В часі праці в Сїлі опублікував найвагоміші праці зокрема про соціально-екон. історію старинного Риму і Греції. З усіх його 500 праць (майже всі перекладені на різні світ. мови) найбільше разів перевидувались такі 3 праці: "The Social and Economic History of the Roman Empire" (1926); "A History of the Ancient World" 2 vol. (1926-27); "The Social and Economic History of the Hellenistic World" 3 vol. (1941).

Базовані на його розкопках праці, що відносяться до ранньої історії укр. земель: "Антическая декоративная живопись на юге России" 2 тт. (1913-14); "Еллинизм и иранство на юге России" (1918); коротша, але більш всеохопна англ. версія цієї праці: "Iranians and Greeks in South Russia" (1922, 2 вид. 1969); "Скифия и Боспор" (1925), нім. переклад 1931; "The Origin of the Russian State on the Dnieper". (American Historical Association) Annual report for the year 1920, Washington, 1925; "The Animal Style in South Russia and China" (1929, 1973).

За життя Р. отримав д-р гоноріс кавза та був чл. академій наук Америки, Англії, Болгарії, Італії, Нім., Росії, Швеції та чл. багатьох наук. т-в різних континентів. Його архів (34 коробки) зберігається в Сільській бібліотеці у відділі Manuscripts and Archives, Yale

University Library.

Lim.: Wes, Marianus A. Michael Rostovtzev, historian in exile. Штутгарт, 1990; Welles C. Bradford "Michael Ivanovich Rostovtzeff (1870-1952)". "Russian Review" (New York), no.2, 1953;

Вернадський Г. "И.М. Ростовцев (К его шестидесятилетию). Seminarium Kondakovianum, 4, 1931.

О. Данко

РОСУН Василь (Vasyl Rostun), Василь Р. – інж., гром. діяч; н. 12.2.1906 в с. Усівка Пирятинського р-ну на Полтавщині, п. 18.8.1993 в Чикаго. Закінчив геодезично-землевпорядний фак. в Полтавському Сіль.-Госп. Ін-ті 1930. Репресований ГПУ та НКВД, переніс тортури в різних в'язницях України. На еміграції з 1943 в Австрії та Нім., де займався культ.-осв. працею. 1950 прибув до США, до Чикаго. Тут очолював Демократичне Об'єднання бувших Репресованих Українців з-під Совтів, Т-во Прихильників УНР, Комітет оборони Волковця, чл. УРДП та ін. гром.-церк. орг-цій.

О. Коновал

РОСУН Тетяна (Tetiana Rostun), Р., з роду Одуденко, лікар; н. 25.7.1922 в Україні, п. 3.11.1986 в Чикаго. Закінчила Полтавський медтехнікум та Київський і Харківський Мед. Ін-ти. Через арешт чоловіка, сама зазнала переслідувань, ув'язнення та тортур. 1943 разом з чоловіком емігрувала до Австрії та Нім., де в таборах переселенців в Оберсдорфі та Лютензеє виконувала обов'язки лікаря. Переїхавши до США, подружжя Р., не маючи своїх дітей, щедро жертвували на укр. наук. та гром. цілі (понад 130 тис. дол.). При Гарварському Ун-ті створено видавничий фонд їх імені.

О. Коновал

РОЧЕСТЕР (Rochester), м. в півн. частині шт. Нью-Йорк, розташоване

в пов. Монро (Monroe) по обидвох боках р. Дженесі (Genesee) перед її гирлом до Онтарійського оз.; нас. 220 тис (2000), з чого 2,180 українців, в пов. Монро 735 тис., українців 11 тис. Віддалене на сх. від Албані (Albany) столиці шт. 315 км, в на Півн. Зах. від Нью-Йорку 415 км. Розвинена мануфактурна пром-сть, осідок відомої оптично-фотографічної фірми "Кодак", культ. центр, має філармонію оркестру, оперу, театр, балетні компанії, відомий музей фотографіки, мист. галерії. Р. є осідком Рочестерського Ун-ту (від 1850), Рочестерського Ін-ту Технології (1925), славної муз. школи Істмана (Eastman) й ін.

Українці почали поселятися в Р. з поч. 20 ст. з Рогатинщини і Калущини, Гал. Вони засн. 1908 Братство св. Йосафата, яке дало поч. гр.-кат. церкві того ж імени; першу церкву збудували 1909. Ще постала укр. гр.-кат. церква Богоявлення (1959), яка зберігає юліянський календар; 1971 відбулося посвячення нової церкви (архітектор Мирослав Німців). Щойно 1958 засн. Свято-Покровську парафію УПЦ, яка 1982 побудувала гарну церкву в передмісті Р. Ірондекойт (Irondequoit) в коз. бароковому стилі. Існувала ще одна невелика парафія св. Миколая УАПЦ в екзилі. Діють ще громади баптистів і християн-п'ятидесятників.

В Р. постали відділи УНС, УБС, читальня "Просвіти" (1911-14), дуже активне т-во *"Вільні Козаки". Підчас 1 Світ. війни і міжвоєнному періоді Р. став центром політ. орг-цій – самостійницьких і совстофільських. Проти останніх виступали з промовама такі провідники, як Мирослав Січинський і Микола Цеглинський. Від 1945 працюють цілоденна школа св. Йосафата (провадять сс. Службениці) та українознавча школа ім. Тараса Шевченка, 2 відділи СУА, Пласт (засн. 1949), СУМ, ООЧСУ (1952), ОЖ-ОЧСУ (1967), з передвоєнних часів ОДВУ і Укр. Золотий Хрест,

УП Церква Пресвятої
Богородиці. Рочестер, Н.Й.

Т-во Прихильників УНРади (1950-77), Орг-ція Оборони Лемківщини (1958), комбатантські орг-ції – Об'єднання бувших Вояків Українців Америки (1952-97), Братство Дивізійників (1957). Існував Укр. Нар. Дім (1936-99), а при ньому читальня, бібліотека, оркестра, хор і аматорські гуртки. З 1982 діє пласт. тац. ансамбль "Свшан".

В міжвоєнному періоді існував Центр. Комітет Укр. Орг-цій Рочестеру (1924-36), ролю якого перебрав по 2 Світ. війні відділ УККА. В 1920-30-их рр. діяв Укр. Нац. Хор і оркестра під керівництвом Л. Сорочинського і Олександра Кошиця, тац. група Василя Авраменка. Характерною прикметою періоду організованого життя Р. були земляцтва з окремих сіл чи пов.: комітет Рогатинщини, земляцтво с. Путятинці, Т-во сіл Жовчів, Данильче, Липиці Долішні, Конюшне, Дібринове і т.д. Ці земляцтва утримували зв'язки з рідним с., допомагаючи церкві, нар. домам, як також організували збірки на заг.-нац. цілі.

В 1920-их рр. постала "Оборона України" (1923-49), яка видавала часопис "Укр. Громада" (до 1931). 1951 частина її чл. увійшла до Т-ва Прихильників УНРади. В Р. постало Укр.-Амер. Спорт Т-во, з рамени якого Роман Куціль очолював *УСЦАК у 1980-их рр.

2001 засн. спорт. клуб "Полтава", з молоді "четвертої хвилі", який перейняв традицію попереднього т-ва. Ще при парафії св. Йосафата існує *Осередок Укр. Спадщини "Мозаїка", засн. 1983 для розвитку і зберігання нар. мистецтва, довголітньою гол. була Ірина Руснак.

В Рочестері існує радіопередача ще з 1948; провадили: Іван Бойчук, Роман Чорнобиль, Роман Куціль і Марта Шмігель, а з 1982 сам Роман Куціль.

Найактивнішою установою є Укр. Фед. Кредитова Співка (засн. 1953). Співзасн. і довголітнім управителем кредитної співки був Володимир Гавриляк, а тепер гол. дирекції с Мирон Баб'юк, й управителем Тамара Денисенко.

Воколиці Ірондекойт, де проживає багато українців і де проводяться місц. радою Рочестеру різні гром. і культ. імпрези, споруджено у виділеному місці в парку пам'ятник 100-літтю поселення українців в Р., проєкт скульптора Олега Лесюка і відкритий 2003, представляє дві гранітні брили, що символізують два континенти, дві держави: Україну і Америку, посередині яких знаходяться бронзові, застигли в польоті, журавлі.

В.М.

РОШКО Дарія, світське ім'я Анна (Daria Anna Roshko), черниця-василіянка, педагог, рел. діячка; н. 1918 в Філядельфії, п. 12.12.1992 в Фокс Чейсі (Fox Chase), Пен., де й похована. До Чину сс. Василіянок вступила 1934, і склала довічні обіти – 1943. Вищу освіту здобула в Кат. Ун-ті Америки в Вашингтоні, Д.К., та у Вілланова Ун-ті (Villanova) в Пен. Була дир. Академії св. Василя в Фокс Чейсі (1961-70), та була дир. та вчителькою парафіяльних шкіл в Чікаго (св. Миколая), Ньюарку, Н.Дж. (св. Івана Хрестителя), Гемтремку, Міч. (Непорочного Зачаття), Клівленді (св. Петра і Павла), Сіракуз, Н.Й. (св. Івана Хрестителя), та в Нью-Йорку (св. Юра). Служила в провінційальній

вдміністрації у Фокс Чейсі (1965-70), і як секр. Генерального уряду сс. Василянок в Римі (1977-83).

Н.З.

РОШКО Казимир (Casimir Roshko), за походженням вірменин, гр.-кат. свящ.; н. 1916, п. 15.12.1987 в Нокс (Клох), Інд., похований на цвинтарі св. Миколая в Чикаго. Рукоположений на свящ. в Римі 1938. Р. проф. вірменської мови в Ягеллонському Ун-ті, автор граматик вірменської мови. Працював довгі рр. серед вірмен в Зах. Україні, а коли переїхав до Кан. і США в 1950-их рр., він зв'язався з українцями. Понад 20 рр. настоятель укр. місійної станиці в Святій Землі в Назареті. З 1983 перебував в домі Місійного Апостоляту св. Андрея в Нокс.

р.м.

РУБАН Максим (псевдо) див.
Лебедь Микола

РУБЕЛЬ Амалия (Amalia Rubel), з дому Модрицька, вчителька, гром. діячка; н. 3.3.1887 в Дрогобичі, Гал., п. 21.3.1967 у Філядельфії. Закінчила Учительську Семінарію в Самборі. Вчителька, сусп.-гром. діячка, довголітня гол. Союзу Українок у Станіславові (Івано-Франківськ), співорганізатор Першого Жін. Конгресу 1934 в Станіславові, працювала в Укр. Допомоговому Комітеті – Жін. Служба України. 1944 виїхала на еміграцію, до 1946 перебувала у Відні, 1946-49 в Мюнхені, Нім., де була чл. Гол. Управи Об'єднання Укр. Жінок Нім. З 1949 у Філядельфії, де займала пост секр. СФУЖО, займалася Фондом "Мати і Дитина".

І.Г.

РУБЕЛЬ Ярослав (Jaroslaw Rubel), інж., гром. і спорт. діяч; н. 20.5.1918 у Станіславові (Івано-Франківськ),

п. 20.10.1987 в Нью-Йорку. Емігрував до Австр. (1944-46) і Нім. (1946-49 в Мюнхені), а 1949 до США. Працював будівничим-інж. Активний в Пласті: виховник, чл. Крайової Пласт. Старшини, чл. куреня "Бурлаки". Відомий спортсмен: 1966-71 і 1978-83 гол. Карпатсько-Лещетарського Клубу, організатор лещетарських, тенісових і плавацьких змагань. Відзначений пласт. проводом за гром. працю (Орден Вічного Вогню в бронзі й сріблі), управою КЛК за спорт. діяльність, УНС за організування впродовж 20 рр. плавацьких змагань на Союзівці.

І.Г.

РУБЕЛЬ Ярослава Петрунеля (Jaroslawa Rubel), з дому Парахоняк, дружина Ярослава Рубля, гром. діячка, зокрема пласт.; н. 12.7.1924 в Болехові, Україна.

На еміграції з 1944, в Мюнхені, Нім., завершила педагогічні студії. 1950 переїхала до США, спершу в Філядельфії, згодом (з 1952) в Нью-Йорку. Чл. Пласту: юнацька виховниця і організатор вишкільних таборів для юнацтва в США й у Англії, гол. Головної Пласт. Булави (2000-06), чл. куреня "Перші Стежі", нагороджена Орденом св. Юрія в золоті та грамотою почесного громадянина м. Стрий, Україна. Заслужена чл. СУА, референт преси Гол. Управи СУА.

І.Г.

РУБІНГЕР Лев (Lev Rubinger), сотник УГА, військ. і сусп. діяч;

н. 21.2.1890 в Городку б. Львова, п. 24.9.1983 в Рочестері, де й похований. Гімназію закінчив у Коломиї, а правознавчі студії у Львові. З вибухом війни взяв участь у боях з рос. армією над Стрипою і Золотою Липою в 1915-16 рр. З розпадом Австр. імперії взяв активну участь у подіях Листопадового зриву в Золочеві. У Четвертій золочівській бригаді, як командир скорострільної сотні, перебув усю воєнну кампанію проти поль. і рос. фронтів. Дальші студії в Київському Ун-ті (1920-24), де й викладав. 1926 повернувся з Наддніпрянщини до Гал. і відкрив адвокатську канцелярію в Коломиї. Згодом став прокуратором суду в Чорткові і посадником м. Коломиї, шкільний інспектор в Коломиї, чл. НТШ, чл. Найвищого Суду в Авгсбургу, Нім. Опинившись на примусовій еміграції і переїхавши до США, працював на сусп. відтинку і ветеранських орг-ціях. Писав ст. на екон., політ. і військ. теми в укр. пресі. Нагороджений Хрестом УГА, Хрестом Симона Петлюри та ін.

Н.З.

РУБІНСЬКИЙ (псевдо) див.
Петренко Павло

РУБЧАК Богдан (Bohdan Rubchak), поет, літературознавець; н. 6.3.1935 в Калуші, Гал. Нар. освіту почав у Калуші, 1943 родина переїхала до Нім., продовжував навчання в та-

боровій гімназії в Ділінгені. 1948 емігрував до США, до 1952 жив у Нью-Йорку, згодом у Чикаго. Студіював в Іллінойському Ун-ті Нейві Пір (Navy Pier) і Рузвельт (Roosevelt) (порівняльна історія світ. літератури) (1957). Перша зб. його поезій "Камінний сад" вийшла 1956, друга – "Промениста зрада" (1960), третя – "Дівчині без країни" (1963). 1964 викладав славистику в Ун-

ті Манітоби (Кан.), кілька рр. пізніше в Ун-ті Ратгерс (Rutgers) в Н.Дж. Д-рську працю "Теорія метафорн" захистив 1967. 1974 прийняв пост проф. славістики на Іллінойському Ун-ті в Чикаго. Наступні зб. поезій: "Особиста Кліо" (1967), "Крило Ікарове" (1983). Автор понад 70 ст. і есеїв, в більшості на літературознавчі теми про Тараса Шевченка, Михайла Коцюбинського, «Молоду Музу», Богдана Ігоря Антонича, Василя Барку, Віру Вовк, Юрія Тарнавського, Ліну Костенко, Василя Стуса, Василя Махна, Томаса Стернза Еліота, Роберта Фроста, Сімону де Бувар. Р. разом зі Святославом Гординським зредагував зб. поезій Богдана Ігоря Антонича (1967), з Богданом Бойчуком – антологію укр. поезії на Зах. "Координати" (1969). Він також автор віршів англ. мовою. Його вірші перекладені на англійську, німецьку, російську, польську, сербську, болгарську, румунську і португальську мови. Р. чл. Нью-Йоркської Групи поетів. Про творчість Р. писали Ю.Лавріненко, В. Барка, В. Державин, М. Рябчук. Отримав дві нагороди: ім. Івана Франка в Чикаго, за поезію й літературознавчу працю та ім. Павла Тичини в Україні за доповнене видання книжки «Крило Ікарове», яке вийшло в Києві в 1991. 2005 переселився до Н.Дж. 2008 нагороджений держ. нагородою України орденом «За заслуги» 3 ступеня за особистий внесок у формування позитивного образу України за кордоном.

І. Горчинська

РУБЧАК Мар'яна (Marian Rubchak), з роду Конопка, дружина Богдана Рубчака, проф.; н. 31.5.1931 в Саскатуні, Кан. Вищу освіту здобувала в Ун-ті Манітоби, ступінь бакаляра отримала в Коледжі Дагласа (Douglass), Н.Дж., де одержала звання, ступінь мгра з інтелектуальної історії в Ун-ті Ратгерса (Rutgers), а д-рат з історії Росії (12 ст.-20 ст.) в Іллінойському

Ун-ті. Працювала проф. європейської історії і Директором Сучасних Європейських Студій в Ун-ті Валпарайзо (Valparaiso), Інд., зараз Senior Research Prof. у тому ж ун-ті. В Україні викладала Лінгвістичному та Політехнічному ун-тах, літній школі Харківського ун-ту у Форосі (Крим), працювала як проф.-гість Американському ун-ті в Гонконгу.

Автор ст. про явища й процеси внутрішньої й зовнішньої еміграції, про проблеми вироблення самоідентифікації в різних контекстах. Надрукувала понад 40 розділів та ст. в науковій періодиці на Заході "Seeing Pink. Searching for Gender Justice through Opposition in Ukraine", European Journal of Women's Studies. Jan. 2012. "Discourse of Continuity and Change: Legislature and the Gender Issue in Ukraine," Gender Politics and Society in Ukraine, Olena Hankivsky and Anastasiya Salnykova (eds). Toronto: U of Toronto Press (In press, Dec. 2011). "Ukraine's Ancient Matriarch as a Topos in Constructing a Feminine Identity," Feminist Review 92 (20), 2009; в Україні в журналах «Філософська думка», «Соціологічні читання», «Слово і час».

Автор перекладу наукової монографії зі вступною статтею Sergei Mikhailovich Soloviev, History of Russia. Religious Struggle in Poland-Lithuania. Tsar Alexis' Reign Begins 1654-1676. Academic International Press, 2002, науковий редактор Marian J. Rubchak, Mapping Difference. The Many Faces of Women in Contemporary Ukraine. New York, and Oxford: Berghahn Books 2011, досліджує сусп. становище жінки в Україні та Рос., виголошує доповіді на міжнар. наук. Конференціях і симпозиумах. Стипендіатка Fulbright Sr. Research Fellow та Irex Research Grants. З 2006 живе в Н.Дж.

І.Г.

РУДАВСЬКИЙ Іван (Ivan Rudavsky), ветеринарний лікар, співак-баритон; н. 8.9.1921 в Горлицях на Лемківщині, п. 21.1.1986 в Чикаго. Сер. освіту здобув в Новому Санчі й Бучачі (1939), ветеринарні студії почав у Львові 1942, продовжував у Відні, а закінчив 1946 на УТГІ в Мюнхені. В проф. Івана Розгона 1948 оборонив д-рську дисертацію, а 1956 нострифікував диплом на Ун-ті Людвіга Максиміліяна в Мюнхені. Одночасно студіював музику, спочатку у Львові в Муз. Ін-ті ім. Миколи Лисенка, а закінчив 1948 в Муз. Консерваторії в Мюнхені. 1949 емігрував до США. де провадив клініку малих тварин в Чикаго. Р. чл. і довголітній гол. Об'єднання Укр. Ветеринарних Лікарів (ОУВЛ) в США. 1971 він чл. іспитової комісії Амер. Ветеринарної Асоціації. Естрадний співак, він як соліст-баритон виступав на укр. концертах і академіях, часто з акомпаніатором Володимиром Кассарабою, з яким видав платівку "Летять ніби чайки".

П. Пундій

РУДАКЕВИЧ Оксана (Oksana Rudakewych), з роду Кліма, дружина Ярослава Рудакевича, сценічна акторка, гром. діячка; н. 3.11.1916 в Ославах Білих, Гал., п. 29.6.1983 в Філядельфії, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Закінчила вчительську семінарію в Станиславові (Івано-Франківськ), доповнила гімназійною матурою. Коротко вчителювала, але вже 1930 захопилася сценічним мистецтвом, вступила до театру ім. Тобілевича, під керівництвом Миколи Бенцаля. 1938 цей театр об'єднався з театром "Заграва" і так постав театр ім. Котляревського, в якому Р. працювала, разом зі своїм чоловіком – артистом Ярославом Рудакевичем, в театрі ім. Лесі Українки у Львові, де залишилися за нім. окупації. На еміграцію виїхали 1944, опинилися в таборі "Ля Гарде" в Ашаффенбургу. Нім., де зібрався гурток проф.

акторів і там поставили кілька п'єс. Переїхавши до США, стали чл. Укр. Театру в Філадельфії, який ставив багато п'єс, в яких Р. виступала ("Батурін", "Мужчина з минулим", "Сестра-воротарка" й ін.). Згодом виступала в "Театрі у П'ятницю". Автор кн. "Щастя-долі вглядасм".

І. Горчинська

РУДАКЕВИЧ (ПІНОТ-РУДАКЕВИЧ) Ярослав (Yaroslav Rudakevych, Pinot-Rudakevych), актор, театр. діяч; н. 22.6.1910 в с. Закомарне Золочівського пов. на Львівщині, п. 21.3.1993 у Філадельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі. Здобув сер. освіту у Тернопільській і Львівській гімназіях. Театр. діяльність почав 1930 в рев'ю-театрі "Цвіркун". 1932 працював в театрі Йосипа Стадника і Яреми Стадника (1932-33), в театрі О. Карабінєвича і згодом в театрі "Заграва" (1933-38), куди молодого актора запросив Володимир Блавацький, опісля в театрі ім. Івана Котляревського (1938-39), ім. Лесі Українки (1939-41), Львівському оперному (1941-44). Під час 2 Світ. війни переїхав до Нім., де перебував у таборі ДП в Ашаффенбургу, керував укр. театром (1945-49). Емігрував до США (1949) і поселився в Філадельфії де вступив до "Ансамблю Укр. Акторів" пів керівництвом Володимира Блавацького, а після його смерті працював в "Укр. Театрі у Філадельфії" (1953-57) і в "Театрі у П'ятницю" під керівництвом Володимира Шашаровського (1963-74). Чл. Об'єднання Мистців Укр. Сцени – заст. гол. (1973-76). До краших сценічних ролей належать: Калев у "Цвіркуну у запічку" Чарлса Діккенса, Микола в "Украденому щасті" Івана Франка та Іван Виговський у "Думі про Нечая", Юда в "Голготі", Інженер-архітект в "Інвалідах" Григорія Меріям-Лужницького та ін.

М.О.

РУДЕНКО Микола (Mykola Rudenko), поет, письменник, учений, засновник Укр. Гельсінської Групи; н. 19.12.1920 в с. Юріївка

на Луганщині, п. 1.4.2004 в Києві. Переїшов духовну еволюцію від служіння комуністичній партії до цілковитого заперечення і гострої критики рад. системи та ідеології марксизму-ленінізму. Під час 2 Світ. війни був важко поранений. Після війни починається його творча й організаційна діяльність. Видав зб. поезій, редагував у Києві журн. "Дніпро", був секр. Спільки Письм. України, появлялися його поетичні і прозові твори. Вступив до Міжнар. Амністії, організував укр. групу сприяння виконанню Гельсінських угод (Укр. Гельсінської Групи). В 1970-их рр. активний в правозахисній діяльності, був позбавлений громадянських прав, ув'язнений і упродовж 12 рр. карався в тюрмах, психушках, на засланні. У 1987 звільнений, виїхав з дружиною Раїсою на Зах. і спочатку жив у Нім., пізніше в США (Нью-Йорк). Працював на радіостанціїх "Свобода" і "Голос Америки". Д.чл. УВАН. 1990 повернувся в Україну. Р – автор романів, зокрема "Вітер в обличчя" (1955), "Остання шабля" (1959), "Чарівний бумеранг: Космологічна фесрія" (1966), "Орлова Балка" (2002, за яку отримав держ. премію України ім. Тараса Шевченка), зб. поезій "Прозріння" (1978), кн. "Найбільше диво – життя. Спогади" (1998), "Енергія прогресу. Нариси з фізичної економії" (1998) та ін. 1996 нагороджений През. України Орденом "За заслуги" III ступеня за правозахисну діяльність, а 2000 През. України Леонід Кучма нагороджено Орденом Держави і присвоєно звання "Героя України". 2011 в його рідній школі в Юріївці (нині – Білянська школа-гімназія)

відкрили літературно-красназничий музей ім. Р.

І. Горчинська

РУДКО Василь (Vasyl [Wassil Rudko]), псевд. Р. Лісовий, філософ, публіцист, політ. діяч, за фахом бібліотекар; н. 17.10.1910 в с. Переволочна Золочівського пов., Гал., п. 1.5.1995 в Форествіл (Forestville), Конн. Сер. освіту здобув у Золочівській, а потім Академічній гімназії у Львові (1921-29). Студії укр. й нім. філології закінчив на Львівському Ун-ті (1929-35), а студії філософії почав у Львові, а продовжував в 1941-44 в Берліні, де написав д-рську дисертацію "Das Wesen der sittlichen Wertmaterie: Ein Beitrag zum Strukturproblem des sittlichen Phaenomens", яку захистив у Геттінгенському Ун-ті (1947). Диплом мгра з бібліотекознавства отримав 1968 в Колумбійському Ун-ті в Нью-Йорку. У Львові 1935-37 був ред. неперіодичного журн. "Студентський вісник", органу Союзу Укр. Студентських Оргцій під Поль. (СУСОП); 1939 був арештований в тюрмі Бригідки у Львові. В Нім. 1941-44 був гол. Націоналістичної Орг-ції Укр. Студентства Великонімецьчини (НОУС) та ред. місячника "Бюлетень НОУСА" (1943-44). Його ст. появилися окремим зб. "Тридцять років студентського Львова". Хоч після розламу в ОУН 1941 особисто ближче знався з такими людьми ОУН Андрія Мельника, як Юліян Вассіян, то партійно вже не був заангажований в ОУН, а ідеологічно ближче стояв до державницьких ідей В'ячеслава Липинського, з послідовниками якого зблизився зокрема в Берліні. Автор кн. "Розлам в ОУН" (1949) з критичною оцінкою націоналістичного руху і Дмитра Донцова (перевидана в Україні 1994).

1950 емігрував до США, де перших кілька місяців працював фізично на залізничному будівництві в Чикаго, а потім в Нью-Йорку в статистичній фірмі;

від 1968-77 працював бібліотекарем у Славістичному відділі бібліотеки Сільського Ун-ту в Нью Гейвені, Конн. 1966-67 був ред. журн. "Листи до приятелів" (після смерти Миколи Шлемкевича). Д.чл. УВАН в Нью-Йорку й гол. її філософ. секції, чл. Об'єднання Укр. Письменників "Слово", Східньо-Європ. Дослідного Ін-ту ім. В'ячеслава Липинського, Укр. Музею в Нью-Йорку та прихильником Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту.

О. Данко

РУДНИК Августин (Augustin Rudnyk), астронавтичний інж., музикант (скрипка), гром. діяч; н. 18.9.1927 в Львові, п. 15.10.2011 в Лос Анджелес. Студіював у Муз. Консерваторії у Львові (в Юрія Крича). 14-літнім став перший скрипаль та наймолодший скрипаль в Львівській Оперній Оркестрі. В 1940-их рр. емігрував на Зах. Через його знання мов, під час 2 Світ. війни був обраний допомагати Амер. Армії в Counter Intelligence Corps. Після війни продовжував працю в УНРРА. З родиною переїхали до США, де працював у Dzus Fastener Company (Володимир Джус – його родич). В ранніх 1960-их переїхав до Каліф., де поселився в Лос Анджелес. Тут довгі рр. працював астронавтичним-інж., зокрема в праці на комунікаційні системи для Lunar Modules (LEM's) в Apollo moon missions. Після праці в програмі Аполло, був інж. для Нац. Астронавтичного Управління (NASA) в програмі Шатлів (Space Shuttles) та ін. військ. астронавтичних проєктів. Р. активний в гром. житті: чл. ТУІА, Укр. Культ. Центру в Лос Анджелес, УНС, Пласту, "Рідної Школи". Учителював в школі українознавства.

р.м.

РУДНИЦЬКИЙ Антін (Antin Rudnytsky), брат Володимира Рудницького, чоловік Марії Сокіл-Рудницької, композитор, дириг., піяніст, проф. музики; н.

7.11.1902 в с. Луки б. Самбора, п. 30.11.1975 в Томс Рівер (Toms River), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Муз. студії завершив 1924 в Берліні (Гохшуле фір Музік). 1927-30 – дириг. Харківської опери, 1930-31 опери Київської, 1932-34 – Львівської. На поч. 1930-их рр. Р., разом з Василем Барвінським, Станиславом Людкевичем і Нестором Нижанківським, був засн. і організатором Союзу Укр. Проф. Музик. Відбував гастролі по різних країнах Європи (1934-36), турне в Америці, разом з дружиною, оперовою співачкою, Марією Сокіл (1937-38). До США емігрував 1938. Зорганізував "Укр. Оперову Компанію", викладав в семінарії й коледжі св. Василія в Стемфорді. Муз. кер. амер. ансамблю "Cosmopolitan Stars of Opera", проф. "Academy of Vocal Arts" у Філядельфії, з 1958 проф. Філядельфійської Муз. Консерваторії, а від 1962 проф. Філядельфійської Муз. Академії. З 1959 – кер. і гол. дириг. Союзу Укр. Хорів Америки та дириг. мішаного хору "Кобзар" у Філядельфії (1953-75). Автор численних муз. композицій, фортепіанових творів, камерної музики, симфоній, ораторії "Гайдамаки" (1974), "Посланиє" для хору (1960), двох опер – "Довбуш" (1936) і "Анна Ярославна" (1966), балету "Бурі над Заходом" (1931), як також книжок "Укр. музика" (1963) і "Про музику і музик" (1980 видана посмертно). Р. першим із західньоукр. композиторів почав активно впроваджувати т.зв. модерні елементи тогочасної західноєвропейської музики. Д.чл. НТШ, гол. Світ. Об'єднання Укр. Проф. Музик.

Ю.Л., І.Г

РУДНИЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr Rudnytsky), брат Антона Рудницького, правник, військ. діяч; н. 15.11.1890 у Зборові, Гал., п. 4.8.1974 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Матуру склав в Академічній гімназії у Львові й у Львів. Ун-ті закінчив правничий фак. Під час 1 Світ. війни, як поручник австр. армії попав в італ. полон. Згодом працював нотарем у Бродах, Городенці й Обертині. Активний в УНДО, Рідній Школі, чл. Надзірної Ради Українбанку. За сов. окупації Гал. провадив нотаріальну канцелярію в пол. м. Дембіца, де був представником УЦК. На еміграції у Форальбергу був адвокатом при французькому військ. трибуналі. Р – чл. різних укр. культ. і сусп. установ в краю й на еміграції. У Філядельфії – гол. відділу Об'єднання бувших Вояків Українців Америки і секр. гол. управи, гол. Укр. Літ.-Мист. Клубу. Автор численних спогадів про родинний дім, про визначних діячів укр. спільноти (митр. Андрей Шептицький, д-р Євген Олесницький, Ген. Мирон Тарнавський), про м. Бережани, про Броди і Городенщину, як також спогади з театр. життя.

І.Горчинська

РУДНИЦЬКИЙ Іван (правд. прізви.) див. *Кедрин-Рудницький Іван*

РУДНИЦЬКИЙ Леонід (Leonid Rudnytzky), академік, проф. ун-тів, журналіст, перекладач, гром. діяч; н. 8.9.1935 у Львові. Виїхав на Зах. 1944 до Нім. 1951 прибув з матір'ю до США і від 1952 поселився у Філядельфії. Студіював у Ля Саль (La Salle) Коледжі, де здобув ступінь бакаляра з нім. літератури (1958), а мгра германістики в Пенсильванському Ун-ті (1960). Д-рську дисертацію захистив в УВУ, здобуваючи 1965 д-рат з філософії і порівняльної літератури. Проф.-гість численних ун-тів, зокрема Гарвардського (1976),

Пенсильванського (1989-97 і з 2004-), Віденського (2002-03) і Людвіг-Максиміліян в Мюнхені (1999-2004). Дійсний і почесний чл. багатьох наук. і

навчальних інституцій, між ними: д.чл. НТШ, УВАН і НАН України та почесний д-р сімох ун-тів. Був дир. філії УКУ в Філядельфії. 1990-99 – засн. і дир. програми центр. і східньо-європ. студій в Ля Саль ун-ті. Р. був гол. НТШ-А (1990-2000), през. Світ. Ради НТШ (з 1992), ректор УВУ (1998-2004). Від 2004 гол. рел. т-ва Свята Софія у Філядельфії. Автор 235 праць, есеїв, рецензій і енциклопедичних ст. з ділянок україністики, германістики, історії Церкви й порівняльної літератури. До важливіших нвуц. праць належать: "Іван Франко і нім. література" (2002), "Світовий код укр. письменства" (2001), альбом "Віра і надія: Київська Церква у злуці з Римом 1596-1996" (1997). 1971-1991 провадив дві щотижневі радіопрограми "Голос Мирян" у Філядельфії (укр. і англ. мовами) і "Голос укр. діаспори" (укр. мовою для Рад. Союзу, 1985-91). Володар різних нагород і відзнак за наук., гром. працю, зокрема Лицар Мальтійського Ордену (2004).

Літ.: Кіпа, А. і Купчинський О. "На перехресті культур." "Збірник наук. праць на пошану Л. Рудницького з нагоди його 70-річчя". Львів-Філядельфія, 2008.

Я. Заліпський

РУДНИЦЬКИЙ Роман (Roman Rudnytsky), син Антона Рудницького і Марії Сокіл-Рудницької, концертний піаніст, педагог, проф. фортепіяна; н. 1.11.1942 в Нью-Йорку. Музичні студії розпочав як подвійний стипендіат (Allison Drake Scholarship) у Philadelphia Academy

of Music (1952-54) та Philadelphia Conservatory of Music (1954-59), навчався у Егона Петрі в його «Майстер класі» в Мілс Коледжі (Mills College, CA, 1957). Від

1957 студював як стипендіат (Rosina Lhevinne Scholarship) в муз. Школі Джуліярд (Juilliard) в Н.Й., в якій отримав ступінь бакаляра (1964) мгр з фортепіяна (1965). Р. виступав індивідуальними концертами та як соліст з різними оркестрами у 80 країнах світу, през. Жюрі для першого нац. концерту в Гватемалі. Студії продовжував в муз. консерваторіях – Балтимор, Мерил., Каліф., Австр. та Італ. Переможець в багатьох міжнародних конкурсах у США: Int. J.S. Bach Competition (1960), Int. Leventritt Competition (1965); в Австр.: Salzburg Mozarteum Concert Competition (1965); в Швейц.: Geneva International Piano Competition (1965); в Італ.: "F. Busoni" (1967), "A. Casagrande" (1971) та ін. Р. був першим піаністом, який виконав прем'єру невідомого "Піанно концерту ч. 3» Ф. Ліста в Англії (1990), Півд. Амер. (1992), Австрал. (1993), США (1989) та Укр. (2010). Він першим після 2 світ. війни з-поміж українців діаспори концертував в Україні (Київ, Львів, Запоріжжя -1966), згодом у 1990-тих і 2000-их рр. Концертував також в Австрал., Півд.- Зах. Азії, Зах. Африці. Зробив записи на платівках і компакт-дисках в США (1971, 1988), Польщі (1972) та Австрал. (1983). Р. був "Artist-in-Residence" у двох Австрал. Ун-тах: The University of Melbourne Faculty of Music (1983, 1985) і у Univ. of Wollongong School of Creative Arts (1991). Проф. фортепіяна при Indiana Univ. School of Music, Bloomington, Ind. (1966-70), Univ. of Cincinnati College-Conservatory, Ohio (1970-71), проф.-емерит Dana School of Music at Youngstown State Univ.,

Ohio (1972-2011)

Ю. Левицький, І. Горчинська

РУДНИЦЬКИЙ Ярослав (Yaroslav Rudnytsky), проф.-славіст, мовознавець, гром. і наук. діяч; н. 1910 в Перемишлі, п. 19.10.1995 в Монреалі, Кан., похований там само. Студював у Львові, Берліні, Парижі й у Празі та Мюнхені. Р. проф. Манітобського Ун-ту у Вінніпегу й від 1952, гол. його славистичного відділу. Автор праць з етимології, ономастики і морфології слова. Опрацював разом з проф. З. Кузелею нім.-укр. словник. Вишукував в чужинських архівах по цілому світі україніку. Р. був одним із основників відноленої Могілянсько-Мазепинської АН (УММАН), засновником Центру українознавства в Сидней, Австрал., чл. Об'єднання укр. письменства "Слово", діяльний в Держ. Архіві Кан. у Королівській Комісії двомовності й двокультурності Кан. Співосновник УВАН, д.чл. НТШ, 1955-71 – през. УВАН у Кан. 1983-89 – гол. уряду УНР в екзилі й гол. Світ Об'єднання Прихильників УНР.

І. Горчинська

"РУСИН" (Rusin), тижневик братсько-допомогового т-ва "Собрания Греко-Католических Церковних Братств", засн. 1910 в Філядельфії, а від 1911 виходив у Пітсбургу до 1916, згодом став тижневиком "Просвіта".

РУСНАК Ірина (Irena Rusnak {Rusnak}), з роду Ганушевська, дружина Мирона Руснака, гром. діячка; н. 11.8.1921 в Дорі, пов. Надвірна, Івано-Франківська обл. Сер. освіту закінчила в гімназії УПТ в Станіславові (Івано-Франківську). Від 1944 жила в Австр. й Нім. 1951 переїхала до США, поселилася в Рочестері. Активна спершу в Жін. Секції Т-ва в Івано-Франківську, Об'єднанні Укр. Жінок Нім., та СУА, де займала провідні місця у відділі, в окрузі й гол. управі. Була референткою нар. мистецтва

СФУЖО. Р. отримала понад 10 почесних грамот від СУА, Братства кол. Вояків І Дивізії УНА, від СФУЖО й ін. Разом з чоловіком Мироном – фундатори Катедри Українознавства при Гарвардському Ун-ті, меценати Укр. Музею в Нью-Йорку. Вона брала участь в конференції "Жінка і Демократія". Р. почесний чл. Координаційної Ради Союзу Українок Івано-Франківщини. Р. – перша гол. Осередку Укр. Спадщини "Мозаїка" в Рочестері. Зібрала матеріали "Укр. музеї, галерії і збірки в західній діаспорі" (1996). Автор "Споминів" (2009).

І. Горчинська

РУСНАК Мирон (Myron Rusnak {Russnak}), гром. і церк. діяч, меценат; н. 6.6.1916 в Черніацях, Буковина, п. 14.7.2003 в Рочестері. Під час 2 Світ. війни працював у Львові в УЦК. Студії завершив 1945 в УТПІ ступенем мгра держ. наук. 1943-45 сотник Укр. Служби Батьківщини. В Нім. – референт праці й еміграції УНРРА, згодом ІРО. У США – активний в УККА. 1952-54 – керівник радіопроеграми в Рочестері. Активний при місцевій парафії св. Йосафата. Автор кн. "Спомини з Укр. Служби Батьківщини" (1995) та "Іст. нарису парафії св. Йосафата", що було поміщено в двох ювілейних кн. з 1979 і 1984 та численних дописів до укр. і амер. преси. Разом з дружиною Іриною Руснак – щедри жертводавці на Фонд катедр Українознавства при Гарвардському Ун-ті, Укр. студій у Колумбійському Ун-ті, Вид-ва "Смолоскип", Могилянської Академії в Києві, УКУ в Львові та Укр. Музею в Нью-Йорку.

І. Горчинська

РУССКА ПРАВОСЛАВНА ЛЮБОВЬ див. "Любовь" – Русская Православная Любовь

"РУССКИЙ ВІСТНИК" (Russkii Vistnyk), закарп. газ. засн. 1917 в Пітсбургу. Ред. був Микола Пашута. Виходив до 1952.

РУССКОЕ ПРАВОСЛАВНОЕ КАФОЛИЧЕСКОЕ ОБЩЕСТВО ВЗАИМОМОЩИ (Russian Orthodox Catholic Mutual Aid Society), допомогова-асекураційна орг-ція, засн. Рос. Правос. Місією для імігрантів-москофілів із Закарпаття і Лемківщини 1895 у Вількс-Беррі (Wilkes-Barre), Пен. Перша назва: Православное Общество Взаимопомощи, в травні 1910 додано слово "Русское". Ціль орг-ції: нести матеріальну допомогу своїм чл. та сприяти поширенню рос. православ'я в США. Р.П.К.О.В. видавало газ. "Світ" (1897-1972), календарі (від 1901), церк. книжки, пропагандивну правос. і антикат. літературу та ін. Першим предсідником був А. Оларовський, рос. консул в Н.Й.,

потім священники: А. Хотовицький (1897-98), І. Кочуров (1899-1900), І. Недзельницький (1901-02), І. Каппанадзе (1903-06), В. Турчевич (1907-10), Петро Коханик (1910-23), від 1923 р. світські особи: Павло Дзвончик, Михайло Євчак (Йосак) та ін. Тепер предсідник Михайло Щур. Давніше орг-ція мала свій власний будинок і друкарню.

О. Кравченко

"РУСЬКЕ СЛОВО" (Ruske Slovo), газ.-тижневик засн. 1890 в Шенандоа (Shenandoah), Пен., о. Константином Адруховичем як офіціоз парафії св. Михаїла. Газ. мала контроверсійний характер, містила матеріали спрямовані на позбавлення завідувачів кооп. крамниць їхніх посад у Шенандоа та ін. місцевостях.

р.м.

РУСЬКИЙ КРУЖОК див. Американський Кружок

РУСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ див. Український Народний Союз

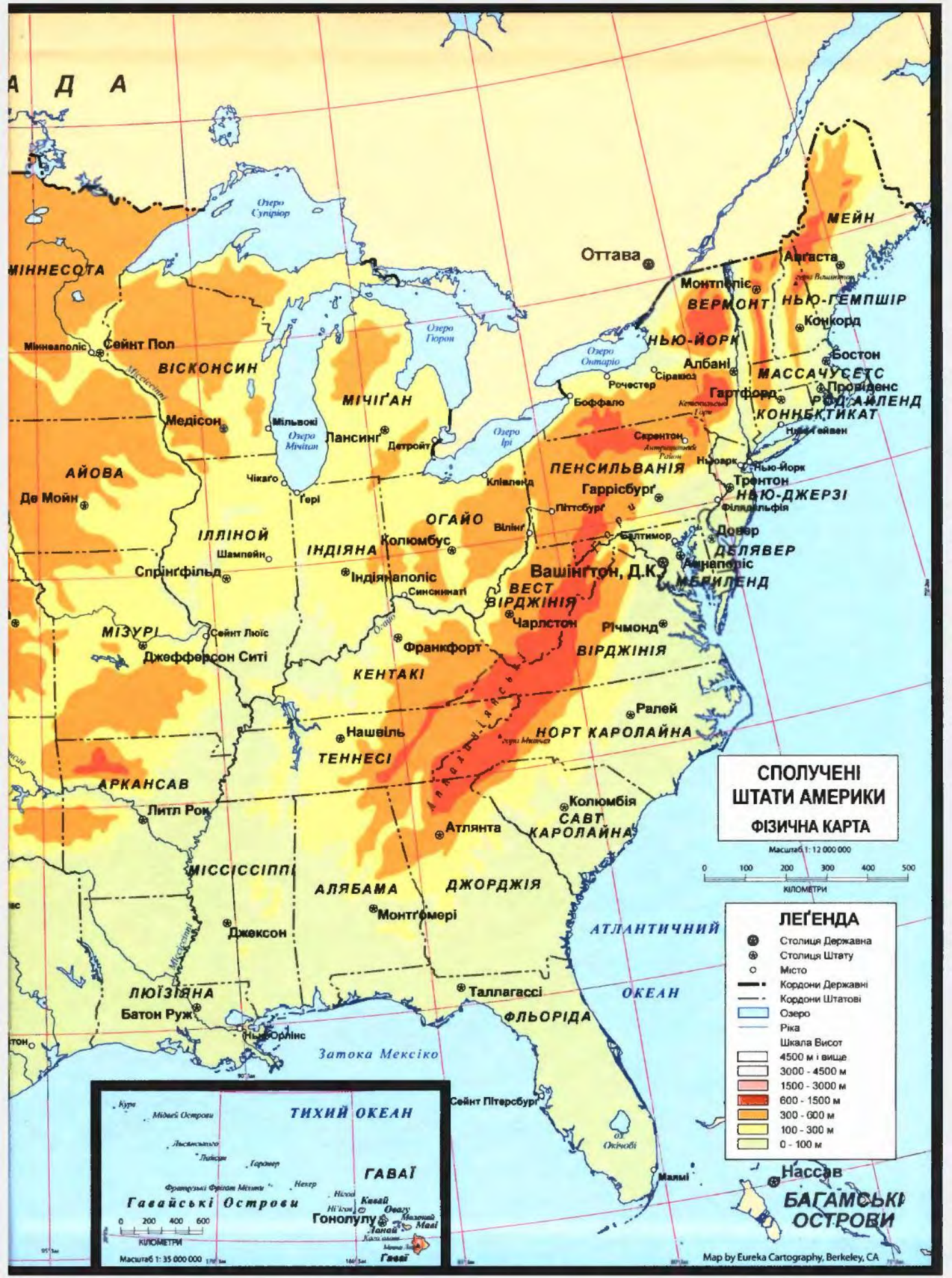
РУХ ДОПОМОГИ НЕЗАЛЕЖНИЙ УКРАЇНИ див. Товариство Рух Допомоги Незалежній Україні

РЯБОКІНЬ Хома (Khoma {Toma Riabokin}), математик і фізик, проф., сусп. діяч; н. 19.10.1898 в с. Лисича на Полтавщині, п. 3.1.1963 в Сент Пол, Мінн. Закінчив Полтавський ІНО. У Харкові почав аспирантуру при Укр. Фізико-Техн. Ін-ті й захистив дисертацію на тему "Особливі точки плоских альгебричних кривих". Був викладачем фізики і математики, згодом доц. Харківського Ун-ту. 1928-41 – викладач аналітичної і диференціальної геометрії, векторальної альгебри і теоретичної механіки у Гідро-Метеорологічному і в Авто-Дорожному ін-тах. Двічі арештований, перед війною звільнений і реабілітований. 1943 німцями вивезений до Нім., жив у перехідному таборі в Шарово, потім у Берліні. В Ганновері, в таборі ДП викладав у гімназії, якої Р. був дир. 1950 виїхав до США. Від 1952 працював на Аеронавтичному фак. Ін-ту Технології Мінесотського Ун-ту. Р. – автор розвідок і ст. з ділянки аеронавтики, співроб. ЕУ. Активний в церк. житті УПЦ.

І. Горчинська

РУДАКЕВИЧ ЯРОСЛАВ див. Пілот-Рудакевич Ярослав

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ
ФІЗИЧНА КАРТА

Масштаб 1:12 000 000
0 100 200 300 400 500
КІЛОМЕТРИ

ЛЕГЕНДА

- Столиця Державна
- ⊙ Столиця Штату
- Місто
- Кордони Державні
- - - Кордони Штатів
- ▭ Озеро
- Ріка
- Шкала Висот
- 4500 м і вище
- 3000 - 4500 м
- 1500 - 3000 м
- 600 - 1500 м
- 300 - 600 м
- 100 - 300 м
- 0 - 100 м

Гавайські Острови

Курі
Мідвей Острови
Лaysan
Гавайї
Французькі Острови Мітії
Некер
Нікоу
Кавай
Оаху
Молочанський
Мауї
Гавайї

0 200 400 600
КІЛОМЕТРИ

Масштаб 1:35 000 000

Нассау
БАГАМСЬКІ ОСТРОВИ

Map by Eureka Cartography, Berkeley, CA

